

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN HET BEHANDELDE IN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN.

1938-39

III

Handelingen
v. h. College
v. Gelegeerden
1938/39/3

ZITTINGSJAAR 1938—1939.

Blz. der
Handelingen.

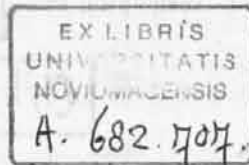
3	Opening van de eerste vergadering in het zittingsjaar 1938—1939. — Ingekomen stuk. — Samenstelling commissies als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Aanwijzing commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van Ond. 16 [Wijziging van artikel 2 lid (3) der ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97)] en Ond. 17 (Wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek).	
4	Aanneming van het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 15 [Wijziging van de ordonnantie op het defensie-uitvoerrecht (Staatsblad 1938 No. 97)], Ond. 16 [Wijziging van art. 2 lid (3) der ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) en Ond. 17 (Wijziging van art. 1149 ten 4e van het Burgerlijk Wetboek).	Aanneming z.b. en z.h.s. van: Wijziging ord. betr. het vergunningsrecht drankverkoop in het klein door landsonderhoorigen in de Vorstenlanden (Ond. 7); Wijziging van de regeling voor het reservepersoneel van het leger in Nederlandsch-Indië (Ond. 9); Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Makassar (Ond. 11); Nadere wijziging Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 13); Aanvulling van het Wetboek van Krijgstucht (Ond. 14); Wijziging ordonnantie op het defensie-uitvoerrecht (Ond. 15); Wijziging van artikel 2 lid 3 van de ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) (Ond. 16) en Wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 17). — Regeling terugzending achtergebleven schepelingen en toegang verstekelingenruel (Ond. 12) met N. v. W. (st. 3),
4— 5	Idem	rede van den heer De Villeneuve. antw. v. h. hoofd van den Dienst van Scheepvaart, dankbetuiging v. d. heer De Villeneuve en stemming.
7— 8	Ingekomen stukken.	
8	Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn van behandeling van Ond. 69 (Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikerconsolidatieregeling); idem, rechtstreeksche openbare behandeling.	
9	Idem + amend.-De Villeneuve (st. 6).	rede v. d. heer De Villeneuve; wijziging v. h. amendement.
9— 10	Idem + Idem	antw. v. d. directeur van Econ. Zaken.
10	Idem + Idem	voorstel van den Voorzitter omtrent de behandeling van het amendement; rede in 2den termijn v. d. heer De Villeneuve en antw. v. d. directeur v. Econ. Zaken; stemmingen.
10— 11	Idem, Idem	wijziging v. h. amendement; rede v. d. heer Van Helsdingen.
11	Idem, Idem	redev. v. d. heeren Kan, Kerstens en Verboom.
11— 12	Idem, Idem	rede v. d. heer Roep.
12	Idem, Idem	antw. v. d. directeur van Econ. Zaken.
12— 13	Idem, Idem	rede v. d. heer De Villeneuve, verdere discussie en stemmingen.
13	Industrieaanordonnantie (Ond. 2) met Nota's van Wijzigingen (Zitt. 1937—'38, Ond. 177 , st. 4 en Ond. 2 , st. 2),	rede v. d. heer De Villeneuve.
13— 14	Idem + amend.-De Villeneuve (Ond. 2 , st. 3).	antw. v. d. directeur van Verkeer en Waterstaat.
14	Idem + Idem	dankbetuiging v. d. heer De Villeneuve en stemming.
15— 17	Aanneming z.b. en z.h.s. van: Nadere wijziging van de ordonnantie betr. de heffing van opeenten op de inkomstenbelasting t.b.v. zelfbesturen in de gewesten Soerakarta en Jogjakarta (Ond. 23); Wijziging art. 14 Aanvullende Plantersregeling (Ond. 29); Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor zelfbesturen buiten Java en Madoera (Ond. 31); Toepasselijkheid van algemeene verordeningen op groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten (Ond. 34); Vaststelling van opeenten op de inkomsten- en vennootschapsbelasting enz. (Ond. 39); Wijziging en aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 43); Nadere wijziging van de ordonnantie, regelende de heffing van de Vorstenlandse voertuigenbelasting (Ond. 58).	
15— 17	Ingekomen stukken.	
17	Mededeeling van de voorzitter i.v.m. het overlijden van het oud-lid van den Volksraad, den heer Moh. Ali. — Mededeeling van de aanwijzing van den heer Yo Heng Kam als gedelegeerde.	
17— 19	Aanneming z.b. en z.h.s. van: Vereenvoudiging bepalingen betr. uitkeering tot onderhoud, krachtens het B. W. verschuldigd (Ond. 47) met N. v. W. (st. 6); Wijziging regeling financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 70).	
17— 19	Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.	
21	Dankbetuiging van H. M. de Koningin n.a.v. het van den Volksraad t.g.v. Haar regeeringsjubileum ontvangen adres van hulde.	
21— 22	Ingekomen stukken.	
22	Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn gesteld voor de afdoening van Ond. 74	

12 b
9390
T

Cb | g | 4071

Blz. der
Handelingen.

- (Wijziging en aanvulling van de Wegverkeersordonnantie). — Idem van Ond. **75** (Rubberrestrictie-ordonnantie 1939).
- 22— 23 Afscheid van den heer De Bruyn Kops, in zijn kwaliteit van Regeeringsgemachtigde, van het College van Gedelegeerden.
- 23— 24 Eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften; verzoekschrift van Mochamad Jacob, rede v. d. heer Soangkoepon.
- 24 Idem antw. v. d. heer De Hoog, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften; goedkeuring der conclusie z.h.s.
- Idem, verzoek van Theodor Siregar, rede v. d. heer Soangkoepon en antw. v. d. heer De Hoog, Voorzitter der Commissie; goedkeuring der conclusie z.h.s.
- Idem, verzoek van Mas Soedoho, goedkeuring der conclusie z.h.s.
- 25— 26 Idem, verzoek van Amak bin Abdoellah, rede v. d. heer Soangkoepon.
- 26 Idem, Idem antw. v. d. heer De Hoog, Voorzitter v. d. Commissie; goedkeuring der conclusie z.h.s.
- Idem, verzoek van Balimalipoe, rede v. d. heer Soangkoepon; antw. v. d. heer De Hoog, Voorzitter der Commissie; goedkeuring der conclusie z.h.s.
- 27 Ingekomen stukken. — Wijziging en aanvulling Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Ond. **80**), vraag of op verlenging van den termijn van behandeling zal worden aangedrongen en rechtstreeksche openbare behandeling.
- 27— 28 Wijziging en aanvulling Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Ond. **80**), rede v. d. heer Van Helsdingen.
- 28 Idem rede v. d. heer Blaauw.
- 29 Ingekomen stukken. Verhooging maximum jaarlijksche tegoedschrijving van reserverekening voor groote herstellingen bij de Bankatwinning (Ond. **73**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 29— 31 Wijziging en aanvulling vuurwapenregelingen enz. (Ond. **72**), rede in 1sten termijn v. d. heer Blaauw.
- 31 Idem + amend.- en motie-Blaauw (st. 6 en 7), rede in 1sten termijn v. d. heer Kan.
- 31— 32 Idem + Idem Idem De Hoog.
- 32— 33 Idem + Idem Idem Van Helsdingen.
- 33— 34 Idem + Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van B. B.
- 34— 35 Idem + Idem rede in 2den termijn v. d. heer Blaauw.
- 35 Idem + Idem Idem Kan.
- 35— 36 Idem + Idem Idem De Hoog.
- 36 Idem + Idem Idem Van Helsdingen.
- 36— 37 Idem + Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van B. B.
- 37 Idem, amend.-Blaauw (st. 6, 1e), redevoeringen v. d. heeren De Villeneuve, Sosrohadikeoesomo en Verboom; stemmingen.
- 37— 38 Idem, motie-Blaauw (st. 7), redevoeringen v. d. heeren Van Helsdingen en Blaauw; antw. v. d. directeur van B. B.; opmerking v. d. Voorzitter omtrent de behandeling van de motie; intrekking der motie door den heer Blaauw.
- 38 Wijziging en aanvulling Wegverkeersordonnantie (Ond. **74**) met N. v. W. (st. 6), rede in 1sten termijn v. d. heer De Villeneuve.
- 38— 40 Idem Idem Verboom.
- 40— 41 Idem Idem Yo Heng Kam.
- 41— 43 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van V. en W.
- 43— 44 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Verboom.
- 44 Idem Idem Yo Heng Kam.
- 44— 45 Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van V. en W.; stemming.
- 47 Ingekomen stuk. Regeling betr. inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. **3**) met N. v. W. (st. 2), rede in 1sten termijn v. d. heer Verboom.
- 47— 48 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.
- 48— 49 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Verboom.
- 51 Ingekomen stukken.
- 51— 52 Regeling betr. inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. **3**) met N. v. W. (st. 2), antw. in 1sten termijn v. d. R.G. voor Alg. Ambtenaarszaken.
- 52 Idem dankbetuiging van den heer Verboom en stemming.
- Aanneming z.b. en z.h.s. van: Wijziging Crisiscultuurordonnanties (Ond. **79**) met N. v. W. (st. 6); Wijziging tarief van invoerrechten (Ond. **81**).
- 53 Ingekomen stukken.
- 53— 54 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den gestelden termijn voor afdoening van Ond. **95** (Wijziging couponbelasting 1933).

Blz. der
Handelingen.

- 54 Verwelkoming van den heer Götzen, directeur van Financiën.
Nadere aanvulling en wijziging van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82) met N. v. W. en verbeteringen (st. 6, 7 en 4),
rede in 1sten termijn v. d. heer De Villeneuve.
- 54— 55 Idem Idem Van Helsdingen.
55 Idem Idem Verboom.
- 55— 56 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Financiën.
56 Idem redevoeringen in 2den termijn v. d. heeren De Villeneuve en Van Helsdingen.
- 56— 57 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Verboom.
57 Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van Financiën.
Idem, amend.-Verboom (st. 8) rede v. d. heer Verboom.
- 57— 58 Idem, Idem antw. v. d. directeur van Financiën.
58 Idem, Idem verklaring v. d. heer De Villeneuve; stemmotieeringen v. d. heeren Soetardjo en Blaauw en stemmingen.
- Aanneming z.b. en z.h.s. van: Vaststelling afschrijvingspercentages voor eenige landsbedrijven (Ond. 83) en Nadere wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement (Ond. 87).
- 59 Ingekomen stukken.
- 59— 60 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn gesteld voor de afdoening van Ond. 98 (Instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar), discussie tusschen de heeren Van Helsdingen, Kartowisastro, Thamrin, Soetardjo, Kan, De Hoog en den Voorzitter.
- 60 Idem van Ond. 99 (Aanvulling en wijziging van de Geldschietersordonnantie 1938), van Ond. 100 (Verlenging termijn in art. 1 lid 5 en art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera) en van Ond. 101 (Wijziging Volksraadkiesverordening 1926).
Aanneming z.b. en z.h.s. van: Ordonnantie interinsulair vervoer aardappelen (Ond. 90); Uitvoerordonnantie toebe-plantmateriaal 1938 (Ond. 91) en Wijziging ordonnantie op de couponbelasting 1933 e.a. (Ond. 95).
- 61 Ingekomen stukken.
- 61— 62 Aanneming z.b. en z.h.s. van: Aanvulling en wijziging Geldschietersordonnantie 1938 (Ond. 99) als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6); Wijziging Volksraadkiesverordening 1926 (Ond. 101).
- 62 Instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98),
rede in 1sten termijn van den heer Thamrin en antw. v. d. Regeeringsecommissaris voor de bestuurshervorming in alg. dienst; rede in 2den termijn v. d. heer Thamrin.
- 62— 63 Verlenging termijn in art. 1 lid 5 en art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 100) met N. v. W. (st. 6),
rede in 1sten termijn v. d. heer Soetardjo;
antw. in 1sten termijn v. d. adviseur voor de Decentralisatie.
- 64 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Soetardjo;
antw. in 2den termijn v. d. adviseur voor de Decentralisatie en stemming.
Instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98),
antwoord in 2den termijn v. d. Regeeringsecommissaris voor de bestuursherv. in alg. dienst en stemming.
- 65 Ingekomen stuk.
Madoera-welvaartsfonds-ordonnantie (Ond. 92), rede v. d. heer Soetardjo en aanneming z.h.s.
Aanneming z.b. en z.h.s. van de Nadere aanvulling en wijziging ordonnantie, houdende verbod tot bereiding van gedistilleerd in eenige residenties buiten Java en Madoera (Ond. 94).
- 65— 66 Nadere wijziging en aanvulling van de bevorderingsregeling e.a. voor officieren (Ond. 102),
rede in 1sten termijn v. d. heer Verboom.
- 66— 67 Idem antw. in 1sten termijn v. d. heer Van Goor, R.G.
67 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Verboom,
antw. in 2den termijn v. d. heer Van Goor, R.G. en aanneming z.h.s.
- 67— 68 Intrekking Agrarisch Reglement voor de residentie Bali en Lombok voor het gebied der zelfbesturende landschappen (Ond. 96) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 68 Mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand (Ond. 88),
rede in 1sten termijn v. d. heer Blaauw.
- 68— 70 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.
70 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Blaauw.
- 70— 71 Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van Justitie;
aanneming z.h.s.
- 73 Afdoening verzoekschrift van de heeren C. E. Straeter en Jhr. Mr. W. A. Baud.
Aanneming z.b. en z.h.s. van: Aanvulling en wijziging Wetboek van Strafwet, ordonnantie voorwaardelijke invrijheidstelling enz. (Ond. 103); Wijziging Koninklijk besluit van 3 November 1866 (Ond. 106); Verlaging rentepercentages, verschuldigd door landsbedrijven (Ond. 108); Gedeeltelijke buitenwerkingstelling ordonnantie van 17 Juni 1916, intrekking ordonnantie van 6 Februari 1882 enz. (Ond. 110); Aanwijzing Marine-établissement te Soerabaja tot landsbedrijf in den zin van de I. B. W. (Ond. 111).

Blz. der Handelingen.				
75	Redevoeringen i.v.m. het overlijden van Z. V. H. den Soesoehoenan van Solo, Pakoe Boewono X, en van den heer F. H. de Hoog, lid van den Volksraad en plaatsvervangend Voorzitter van het College van Gedelegeerden.			
75— 77	Ingekomen stukken.			
77	Mededeeling van den Voorzitter omtrent de aanwijzing van den heer Ir. E. D. Wermuth als lid van het College van Gedelegeerden.			
77— 78	Nadere wijziging K. B. betr. het verhaal op landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. 89), rede in 1sten termijn v. d. heer Soetardjo.			
78	Idem	antw. v. d. directeur van Financiën;		
		rede in 2den termijn v. d. heer Soetardjo en stemming.		
78— 79	Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86), rede in 1sten termijn v. d. heer Thamrin.			
79— 80	Idem	Idem	Soetardjo.	
80	Idem	Idem	De Villeneuve.	
81	Luchtvervoerordonnantie (Ond. 107) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.			
81— 82	Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 104), rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepou.			
82	Idem	Idem	v. d. heeren Soetardjo en Blaauw.	
82— 83	Idem	Idem	v. d. heer De Villeneuve.	
83	Idem	Idem	Van Helsdingen.	
	Nadere verlenging werkingstermijn der ordonnanties betr. terugzending van buiten Ned.-Indië aangeworven arbeiders en betr. den opzeggingstermijn (Ond. 140) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.			
85— 86	Ingekomen stukken.			
86	Aanwijzing van den heer Th. van Ardenne als lid van het College van Gedelegeerden. — Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften. Aanvulling Aktenreglement (Ond. 136) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.			
86— 89	Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86) met N. v. W. (st. 6), antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Financiën.			
89— 91	Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 104), antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.			
91— 92	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepou.		
92	Idem	Idem	Soetardjo.	
92— 93	Idem	Idem	Blaauw.	
93	Idem	Idem	Van Helsdingen.	
93— 95	Idem	antw. in 2den termijn v. d. directeur van Justitie.		
95	Idem	stemmotiveeringen v. d. heeren Blaauw, Wiwoho en Soetardjo en stemmingen.		
	Verkiezing plv. Voorzitter van het College van Gedelegeerden.			
97	Ingekomen stukken.			
97— 98	Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften.			
98	Luchtvaart quarantaine-ordonnantie (Ond. 124) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.			
98— 104	Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86) met N. v. W. (st. 6), rede in 2den termijn v. d. heer Thamrin.			
105	Idem	redev. in 2den termijn v. d. heeren Soetardjo en De Villeneuve.		
107	Ingekomen stukken.			
107— 110	Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86) met N. v. W. (st. 6), antw. in 2den termijn v. d. directeur van Financiën; stemming.			
110— 111	Idem, amend.-Thamrin (st. 7), rede v. d. heer Thamrin, intrekking van het amendement; eindstemming.			
111	Motie-Thamrin inz. maximalen aanslag landrente (Ond. 86 , st. 8), redevoeringen v. d. heeren Thamrin, Kan, Roep, Van Helsdingen en Kerstens.			
111— 112	Idem	antw. v. d. directeur van Financiën; intrekking van de motie en afhandeling.		
112	Nadere wijziging en aanvulling voorschriften lokale belastingen (Ond. 114) met N. v. W. (st. 4), rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepou.			
112— 113	Idem	antw. in 1sten termijn v. d. adviseur voor de Decentralisatie.		
113— 114	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepou.		
114	Idem	antw. in 2den termijn v. d. adviseur voor de Decentralisatie en stemming.		
114— 115	Afscheid van den aftredenden Voorzitter van den Volksraad, Mr. W. H. van Helsdingen; redevoeringen v. d. heer Roep, van den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken en van den Voorzitter.			
117	Ingekomen stukken.			
117— 119	Voorstel-Soetardjo tot het houden van een interpellatie inz. de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten (Ond. 146), redev. v. d. heeren Sosrohadikoesoemo, Kerstens, De Villeneuve, Soangkoepou, Kartowisastro, Van Helsdingen, Kan en Thamrin.			
119— 120	Idem	antwoord v. d. heer Soetardjo. Opmerking v. d. Voorzitter. Intrekking van het voorstel.		

Blz. der Handelingen.			
120— 121	Vraag of zal worden aangedrongen op verlening van den gestelden termijn voor afdoening van Ond. 147 (Voorkoming prijsopdriving van goederen, diensten of huren, verruiming art. 88 ord. 31 Juli 1920 en wijziging Crisisuitvoerordonnantie 1933) en rechtstreekse openbare behandeling.		
121	Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147 , st. 2A),	rede in 1sten termijn v. d. heer	De Villeneuve.
121— 122	Idem	Idem	Thamrin
122	Idem	Idem	Blaauw.
122— 123	Idem	Idem	Kartowisastro.
123	Idem	Idem	Kan.
123— 124	Idem	Idem	Van Helsdingen.
124— 125	Idem	Idem	Kerstens.
125— 127	Idem	antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Econ. Zaken.	
127— 128	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer	De Villeneuve.
128	Idem	Idem	Thamrin.
128— 129	Idem	Idem	Blaauw.
129	Idem	Idem	Kan.
129— 130	Idem	Idem	Van Helsdingen.
130— 131	Idem	Idem	Kerstens.
131	Idem	opmerking v. d. Voorzitter.	
132— 133	Idem	antw. in 2den termijn v. d. directeur van Econ. Zaken; wijziging der ontw.-ordonnantie.	
134	Idem + amend.-Blaauw (st. 5),	overneming v. h. amendement door de Regeering; stemmingen.	
134— 135	Idem + amend.-De Villeneuve (st. 4),	redev. v. d. heeren Kerstens, Yo Heng Kam, Thamrin, Soetardjo en Van Helsdingen.	
135	Idem + Idem	antw. v. d. directeur van Econ. Zaken en rede v. d. heer	De Villeneuve.
135— 136	Idem + Idem	antw. v. d. directeur van Econ. Zaken.	
136	Idem + Idem	rede v. d. heer De Villeneuve; stemming; stemmotivering v. d. heer Thamrin; eindstemming.	
136— 137	Verruiming van art. 88 der ordonnantie van	31 Juli 1920 (Staatsblad No. 574) (Ond. 147 , st. 2B),	
137	Idem	rede in 1sten termijn v. d. heer	Blaauw.
137— 138	Idem	antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Econ. Zaken; wijziging der ontw.-ordonnantie; stemming.	
138	Wijziging Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Ond. 147 , st. 2C),	rede in 1sten termijn v. d. heer Blaauw; antwoord v. d. directeur van Econ. Zaken; rede in 2den termijn v. d. heer	Blaauw.
139	Idem	antw. in 2den termijn v. d. directeur van Econ. Zaken; stemming.	
139— 140	Verzoekschrift No. 8 van het Tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften, van Hoedo-soewarno.	rede v. d. heer Soangkoepon.	
	Idem	mededeeling v. d. Voorzitter.	
141	Rede v. d. Voorzitter i.v.m. zijn benoeming tot Voorzitter van den Volksraad.		
141— 142	Redevoeringen v. d. Voorzitter en v. d. RG. voor AZ. in verband met de natuurramp op Timor, de viering van het 25-jarig bestaan van de militaire luchtmacht en het overlijden van generaal Snijders.		
142— 143	Ingekomen stukken.		
143	Mededeeling van den Voorzitter omtrent de nadere samenstelling van de Commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven van nog niet toegelaten leden.		
143— 145	Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71),	rede in 1sten termijn v. d. heer	Soangkoepon.
145	Idem	redev. in 1sten termijn v. d. heeren Van Helsdingen, Roep, Kerstens en Kan.	
145— 146	Voorzieningen i.v.m. de afschaffing van den naam van afdeeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144),	rede in 1sten termijn v. d. heer	Soangkoepon.
146	Idem	Idem	Roep.
		antw. in 1sten termijn v. d. Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst.	
146— 147	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer	Soangkoepon.
147	Idem	verklaring v. d. heer Roep; antw. in 2den termijn van den Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst.	
147— 148	Idem	stemmotiveringen v. d. heeren Soangkoepon en Soetardjo en stemming.	

Blz. der Handelingen.			
148— 149	Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145) met N. v. W. (st. 6),		rede in 1sten termijn v.d. heer Thamrin.
149	Idem	Idem	Soangkoepon.
150	Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139) met N. v. W. (st. 6),		rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepon.
150— 152	Idem	Idem	De Villeneuve.
152	Idem	Idem	Van Helsdingen.
152— 154	Idem		antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.
154	Idem		rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepon.
154— 155	Idem	Idem	De Villeneuve.
155	Idem	Idem	Van Helsdingen.
			antw. in 2den termijn v. d. directeur van Justitie en stemming.
155— 156	Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71),		antw. in 1sten termijn v. d. RG. voor AZ.
156	Idem		redev. in 2den termijn v. d. heeren Soangkoepon en Kerstens; antw. in 2den termijn v. d. RG. voor AZ.
156— 157	Idem		stemming.
157	Verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, van Hodosoewarno,		rede v. d. Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften en goedkeuring der gewijzigde conclusie.
	Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften,		mededeeling v. d. Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 1, van Dool II, discussie tusschen den heer Soangkoepon en den Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften, goedkeuring der gewijzigde conclusie.
157— 158	Idem		conclusie op verzoekschrift No. 2, van vrouwe Masripah, discussie tusschen den heer Soangkoepon en den Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften en goedkeuring der gewijzigde conclusie.
158	Idem		conclusie op de verzoekschriften sub 3, van G. Rouwenhorst, discussie tusschen den heer Soangkoepon en den Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften en goedkeuring conclusie; aanhouding van verzoekschrift No. 4.
158— 159	Idem		conclusies op de verzoekschriften Nos. 5 t/m 15; goedkeuring.
159— 160	Idem		conclusie op verzoekschrift No. 16, van H. Abdul Malik, discussie tusschen den heer Soangkoepon, den Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften en den heer Thamrin, goedkeuring der conclusie.
160	Idem		conclusie op verzoekschrift No. 17, van Baginda Soetan Pasariboe, goedgekeurd.
160— 161	Idem		conclusie op verzoekschrift No. 18, van A. Dendang, rede v. d. heer Soangkoepon, antwoord v. d. Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften en aanhouding der verdere behandeling.
161— 163	Idem		conclusies op de verzoekschriften Nos. 19—50; goedkeuring.
165	Ingekomen stukken.		
165— 166	Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145), met N. v. W. (st. 6),		antw. in 1sten termijn v. d. RG. voor Alg. Ambtenaarszaken.
166— 167	Idem		rede in 2den termijn v. d. heer Thamrin.
167	Idem	Idem	Soangkoepon.
167— 168	Idem		antw. in 2den termijn v. d. RG. voor Alg. Ambtenaarszaken.
169— 170	Idem, amend.-Thamrin (st. 7),		redev. v. d. heeren Roep, Sosrohadikoesoemo, Kan en Verboom; opmerking v. d. Voorzitter.
170— 171	Idem, Idem		antw. v. d. RG. voor Alg. Ambtenaarszaken; rede v. d. heer Thamrin, toelichting v. d. Voorzitter, rede v. d. heer Blaauw; verdere discussie tusschen den RG. voor Alg. Ambtenaarszaken en den heer Thamrin; stemmingen.
171— 172	Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 4 van Mas Kartodikoesoemo;		rede v. d. heer Soetardjo en goedkeuring conclusie.
172	Idem, conclusie op verzoekschrift No. 18, van A. Dendang.		rede v. d. Voorzitter der Commissie en aanhouding van het verzoekschrift.

Blz. der
Handelingen.

- 172— 175 Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 1, van Raden Soenarjo;
rede v. d. heer Kartowisastro, antw. v. d. Voorzitter der Commissie; redev. v. d. heeren Soetardjo en Kartowisastro, antw. in 2den termijn v. d. Voorzitter der Commissie; redev. v. d. heeren Thamrin en Kartowisastro; toelichting v. d. Voorzitter; stemmotiveeringen v. d. heeren Roep, Van Helsdingen en Kerstens en stemming.
- 175— 180 Idem, conclusies op verzoekschriften Nos. 2 t/m 73; goedkeuring.
- 181 Ingekomen stukken.
Aanvulling en wijziging ordonnantie tot regeling van de armenzorg (Ond. **150**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 181— 182 Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. **153**), redev. in 1sten termijn v. d. heeren Soangkoepon, Kerstens en Van Helsdingen.
- 182— 184 Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. **151**) met N. v. W. (st. 6),
rede in 1sten termijn v. d. heer De Villeneuve.
- 184— 185 Idem Idem Van Helsdingen.
- 185 Idem Idem Thamrin.
- 185— 186 Idem Idem Kerstens.
- 186 Idem Idem Van Ardenne.
- 186— 187 Idem Idem Verboom.
- 187— 188 Idem Idem Roep.
- 188 Idem opmerking v. d. Voorzitter.
- 188— 192 Idem antw. in 1sten termijn v. d. Hoofdinspecteur van Scheepvaart.
- 192— 193 Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. **153**), antw. in 1sten termijn v. d. RG. voor Alg. Ambtenaarszaken; redev. in 2den termijn v. d. heeren Soangkoepon, Kerstens en Van Helsdingen en stemming.
- 193— 194 Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. **151**) met N. v. W. (st. 6),
rede in 2den termijn v. d. heer De Villeneuve.
- 194— 196 Idem redev. in 2den termijn v. d. heeren Van Helsdingen, Thamrin, Van Ardenne, Roep en Verboom; antw. in 2den termijn v. d. Hoofdinspecteur van Scheepvaart en stemming.
- Sluiting der laatste vergadering van het College van Gedelegeerden in het aflopend vierjarig tijdperk van den Volksraad.

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

VOLKSRAAD

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

HANDELINGEN VAN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1938 — 1939

Iste VERGADERING — DINSDAG 21 JUNI 1938.

Ingekomen stuk. — Samenstelling commissies als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Aanwijzing Commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de Ond. 16 en 17.

1e VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 21 Juni 1938.

(Bijeenroepingsuur: 11 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Samenstelling commissies als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Aanwijzing Commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de Ond. 16 en 17. — Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 15, 16 en 17. — Wijziging ordonnantie betr. het vergunningsrecht drankverkoop in het klein door landsonderhoorigen in de Vorstenlanden (Ond. 7). — Wijziging van de regeling voor het reservepersoneel van het leger in Ned.-Indië (Ond. 9). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Makassar (Ond. 11). — Nadere wijziging Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 13). — Aanvulling van het Wetboek van Krijgstucht (Ond. 14). — Wijziging ordonnantie op het defensieuitvoerrecht (Ond. 15). — Wijziging van artikel 2 lid 3 van de ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) (Ond. 16). — Wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 17). — Regeling terugzending achtergebleven schepelingen en toegang verstekelingen-euvel (Ond. 12).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadiokoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, Enthoven, Langelier en Levelt.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze eerste vergadering in het zittingsjaar 1938—1939.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen de nagekomen gelukwensen met het 20-jarig bestaan van den Volksraad van het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis en van het oud-lid van den Volksraad, Mr. D. A. Delprat.

Deze gelukwensen worden beantwoord met een dankbetuiging.

(**Voorzitter.**)

De **Voorzitter:** Aan de orde is de samenstelling der commissies, bedoeld in artikel 97 R. v. O.

Ik stel voor, gelijk op den rooster van 17 Juni j.l. is aangegeven, voor bedoelde commissies dit zittingsjaar de huidige samenstelling te handhaven, zoodat dus deze vaste commissies als volgt zullen zijn samengesteld:

Eerste commissie: Mr. W. H. van Helsdingen (Voorzitter), W. van Baalen, Mr. P. A. Blaauw, P. A. Kerstens, B. Roep, A. F. G. M. Soangkoepou, J. Verboom en R. Wiwoho Poerbohadidjojo.

Tweede commissie: F. H. De Hoog (Voorzitter), Mr. C. C. van Helsdingen, H. H. Kan, Drs. M. Hermen Kartowisastro, R. Ng. Sosrohadiokoemo, M. Soetardjo, M. H. Thamrin en Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de aanwijzing van de Commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen (art. 93 (2) en (3) R. v. O.).

Ik deel mede, dat ik als leden aanwijs de personen, aan wie deze werkzaamheden ook voor de vergaderingen van den Volksraad zijn opgedragen, namelijk de leden van de Huishoudelijke Commissie, de heeren Kan en Soetardjo, die dan tezamen met mij de commissie vormen.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnanties tot wijziging van artikel 2 lid 3 der ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) (Ond. 16) en tot wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 17) overeenkomstig artikel 17, Reglement van Orde, bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Iste VERGADERING — DINSDAG 21 JUNI 1938.

Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 15, 16 en 17. — Wijziging ordonnantie betr. het vergunningsrecht drankverkoop in het klein door landsonderhoorigen in de Vorstenlanden (Ond. 7). — Wijziging van de regeling voor het reservepersoneel van het leger in Ned.-Indië (Ond. 9). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Makassar (Ond. 11). — Nadere wijziging Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 13). — Aanvulling van het Wetboek van Krijgstucht (Ond. 14). — Wijziging ordonnantie op het defensie-uitvoerrecht (Ond. 15). — Wijziging van artikel 2 lid 3 van de ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) (Ond. 16). — Wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 17). — Regeling terugzending achtergebleven schepelingen en tegengang verstekelingeneuvel (Ond. 12).

De **Voorzitter**: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. wijziging van de ordonnantie op het defensie-uitvoerrecht (Staatsblad 1938 No. 97) (Ond. 15);
2. wijziging van artikel 2 lid 3 der ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) (Ond. 16);
3. wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 17).

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling dezer ontwerp-ordonnanties besloten.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. wijziging van de ordonnantie, regerende de heffing van een vergunningsrecht op den verkoop van sterken drank in het klein door landsonderhoorigen in de Vorstenlanden (Staatsblad 1926, No. 534) (Ond. 7; Zitt. jaar 1937—1938, Ond. 188);

2. wijziging van de „Regeling voor het reservepersoneel van het leger in Nederlandsh-Indië (Staatsblad 1923, No. 518) (Ond. 9; Zitt. jaar 1937—1938, Ond. 190);

3. bekrachtiging van het besluit van den gemeenteraad van Makassar van 22 Februari 1938 No. 2083/M 6, voor zoover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 11; Zitt. jaar 1937—1938, Ond. 195);

4. nadere wijziging van het Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 13; Zitt. jaar 1937—1938, Ond. 197);

5. aanvulling van het Wetboek van Krijgstucht met een regeling nopens de betrekkelijke bevoegdheid van de krijgsraden, kennis nemende van het beklag over een opgelegde krijgstuuchtelijke bestraffing (Ond. 14; Zitt. jaar 1937—1938, Ond. 198);

6. wijziging van de ordonnantie op het defensie-uitvoerrecht (Staatsblad 1938, No. 97) (Ond. 15);

7. wijziging van artikel 2, lid (3) der ordonnantie van 9 Maart 1932 (Staatsblad No. 97) (Ond. 16);

8. wijziging van artikel 1149, ten 4e, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 17).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van de terugzending van achtergebleven schepelingen en tot tegengang van het verstekelingeneuvel (Ond. 12; Zitt.

(De Villeneuve, Hoofd Dienst v. Scheepvaart.)

jaar 1937—1938, Ond. 196), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (Ond. 12, st. 3).

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats bied ik mijn verontschuldiging aan, dat de vraag, die ik zoo dadelijk zal stellen, niet is voorgebracht tijdens de behandeling van dit onderwerp in de commissies. Dat U, Mijnheer de Voorzitter, mij desalniettemin hieromtrent nog het woord verleent, stel ik ten zeerste op prijs.

Mijn vraag betreft art. 2, lid 2 sub b van het ontwerp. Het eerste lid van art. 2 legt eigenaren van schepen de verplichting op, om kosten te vergoeden, welke door het land zijn gemaakt voor onderhoud, verpleging en terugzending van schepelingen, die hier zijn achtergebleven. Het tweede lid van art. 2 maakt daarop eenige uitzonderingen en noemt de gevallen, waarbij geen vergoeding te dien aanzien verschuldigd zal zijn. Nu betreft mijn vraag, zooals gezegd, sub b van het tweede lid van art. 2. Volgens die bepaling is geen vergoeding verschuldigd ten aanzien van diegenen, die voorzien zijn van een geldige vergunning tot vestiging of toelatingskaart. Nu kwam in Staatsblad 1915 No. 482 een bepaling voor, krachtens welke mede waren uitgezonderd personen, die wel is waar een toelatingskaart bezaten, doch voldeden aan de vereisten voor het verkrijgen van een toelatingskaart. In dit verband zou ik de Regeering gaarne de vraag willen stellen, of het haar niet wenschelijk voorkomt, om in art. 2, lid 2 een soortgelijke bepaling op te nemen als in Staatsblad 1915, No. 482 voorkwam.

De heer **Langeler**, hoofd van den Dienst van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan den heer De Villeneuve het volgende antwoorden. Wanneer het door hem aangeduide art. 2, lid 2 wordt aangevuld in den zin als aangegeven door het geachte lid, zou daarin dus opgenomen moeten worden, dat de desbetreffende vergoeding niet geëischt zou worden van een reeder, of een kapitein ten aanzien van personen, die aan den wal waren achtergebleven en, ofschoon niet toegelaten, voldeden aan de vereisten tot het verkrijgen van een toelatingskaart.

Zooals het geachte lid terecht gezegd heeft, bestaat een dergelijke redactie in Staatsblad 1915 No. 482, als nader gewijzigd bij Staatsblad 1916 No. 503. Er zijn echter twee redenen, waarom het der Regeering beter voorkomt de voorgestane aanvulling niet op te nemen. Vooreerst schijnt het bij een regeling als hier bedoeld niet buitengesloten, dat, indien zich een geschil zou voordoen over de vraag, of al dan niet vergoeding wegens van landswege gemaakte kosten voor achtergebleven schepelingen is verschuldigd, de rechter in een beoordeeling zal treden van de vraag, of de betrokken schepelingen al dan niet voor toelating in aanmerking komen. Een dergelijke beoordeeling behoort naar de meening der Regeering niet aan den rechter te worden overgelaten, doch moet uitsluitend aan de overheid, in casu den Immigratiedienst, blijven voorbehouden.

Bovendien is naar de meening der Regeering de onderwerpelijke regeling minder practisch, omdat op het tijdstip van achterblijven van schepelingen in feite niet kan worden vastgesteld of de betrokken schepelingen inderdaad wel aan de vereisten voor het verkrijgen van een toelatingskaart voldoen.

De ervaring van de laatste jaren leert voorts, dat in verband met de veranderde tijdsomstandigheden en de dienengevolge verminderde werkgelegenheid hier te lande, achtergebleven schepelingen slechts bij hooge uitzondering kunnen worden toegelaten. Voor de zeldzame gevallen nu, waarin achtergebleven schepelingen werkelijk zullen worden toegelaten, kan op eenvoudiger wijze dan door aanvulling van het artikel als door het geachte lid wordt voorgestaan, het oogmerk worden bereikt, dat de verplichting tot vergoeding van door het land gemaakte kosten vervalt. In het

1ste VERGADERING — DINSDAG 21 JUNI 1938.

Regeling terugzending achtergebleven schepelingen en tegengang verstekelingeneuvel (Ond. 12).

(Hoofd Dienst v. Scheepvaart.)

oorspronkelijk ingediend ontwerp was n.l. het woord „nog” aanwezig, zoodat het betreffende lid aanvankelijk luidde:

„voorzien is van een nog geldige vergunning tot vestiging of toelatingskaart”.

Dit woordje „nog” is inmiddels geschrapt. De positie wordt daardoor aldus, dat de achtergebleven schepelingen, aanvankelijk niet in het bezit van een toelatingskaart, zoodra zij zullen zijn toegelaten, zullen voldoen aan het in het zoeven genoemd artikeldeel gestelde criterium. Krijgen zulke personen de toelatingskaart, dan is degene, die voor hen opkomt, ontheven van de verplichting de onderwerpelijke kosten te vergoeden. Krijgen zij echter de kaart niet, dan worden zij uitgewezen en komen terecht alle kosten voor rekening van hen, die daarvoor in de ordonnantie zijn aangewezen.

De Regeering is van meening, dat bij handhaving van de eenvoudige uitzondering, zooals die in de ontwerp-ordonnantie is aangegeven, zoowel gedekt is het belang van hen, die reeds in het bezit zijn van een geldige toelatingskaart, als van degenen, die deze kaart nog niet hebben, maar aan-

(De Villeneuve.)

stonds door een onderzoek daarvoor in aanmerking kunnen worden gebracht.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geachten Regeeringsgemachtigde erkentelijk voor de beantwoording van de vraag, die ik zoeven heb gesteld. De interpretatie, welke hij zoo juist van het bewuste artikel 2, lid 2 sub *b* heeft gegeven, maakt, naar het mij voorkomt, een aanvulling, als ik zoeven heb voorgestaan, overbodig, aangezien deze interpretatie het geval dekt dat ik op het oog had. Ik dring daarom niet verder op aanvulling aan en zeg de Regeering dank voor haar uiteenzetting.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.15 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

NAME	ADDRESS	PHONE	DATE
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905
ALBERT EINSTEIN	ULM ST. 7	BERN	1905

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

Ingekomen stukken.

2de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 27 September 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikerconsolidatieregeling (Ond. 69). — Industriëbaanordonnantie (Ond. 2). — Nadere wijziging van de ordonnantie betr. de heffing van opeenten op de inkomstenbelasting t.b.v. zelfbesturen in de gewesten Soerakarta en Jogjakarta (Ond. 23). — Wijziging art. 14 Aanvullende Plantersregeling (Ond. 29). — Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor zelfbesturen buiten Java en Madoera (Ond. 31). — Toepasselijkheid van algemeene verordeningen op groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten (Ond. 34). — Vaststelling van opeenten op de inkomsten- en vennootschapsbelasting enz. (Ond. 39). — Wijziging en aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 43). — Nadere wijziging van de ordonnantie, regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. 58).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 13 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeringsgemachtigden de heeren: Van Haeften en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Berichten van verhindering van de heeren De Hoog, Soangkoepou en Wiwoho.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 15 en 16 September 1938 nos. 26 en 30 ter verlenging van:
  - a. twee ontwerp-ordonnanties strekkende tot verlenging van den werkingsduur van de suikerovergangsregeling 1937—1939 en tot opschorting van de inwerkingtreding van de suikerconsolidatieregeling 1940 (Ond. 69);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de regeling van de financieele verhouding tusschen het Land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 70).

De stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 12 September 1938 nos. 9 en 28 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Volksraadkiesverordening 1926 (Ond. 56);
- b. de ordonnantie houdende regeling van het geldschietbedrijf en de ordonnantie tot bestrijding van den woeker (Ond. 19).

3. Brieven van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 12, 12, 12, 13, 13, 14, 15 en 17 September 1938 nos. 1816/B—1819/B, 1834/B, 1835/B, 1847/B, 1855/B en 1871/B, houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volks-Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

raad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen IV, V, VI en VII der begroting voor 1938 (Ond. 49), afdeling VI der begroting voor 1939 (Ond. 51), afdeling IX der begroting voor 1939 (Ond. 60), afdelingen III, VI en VII der begroting voor 1938 (Ond. 59), afdelingen IIIA en VIIG der begroting voor 1938 (Ond. 61) en afdeling IIIA der begroting voor 1938 (Ond. 62).

4. Brief van den Gouvernements Secretaris van 19 September 1938 No. 1883/B, houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld de nieuwe afdeling IV A der begroting voor 1939 en aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen IV, V, V A, VI en VII der begroting voor 1939 (Ond. 48).

5. Brieven van den Gouvernements Secretaris van 20 September 1938 Nos. 1894/B—1896/B en van 21 September 1938 Nos. 1903/B—1905/B, houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen III A en VI A, afdeling V A en afdeling VI der begroting voor 1938 (Ond. 63, 67 en 65) en betreffende de afdelingen III A en VI A, afdeling V A en afdeling IX der begroting voor 1939 (Ond. 66, 68 en 64).

6. Brief van den Gouvernements Secretaris van 19 September 1938 No. 1888/A, houdende mededeeling, dat geen gevolg kan worden gegeven aan de motie-Thamrin e.s. inzake de publicatie van loongegevens.

7. Brief van den wd. Eersten Gouvernementssecretaris, houdende mededeeling, dat in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië No. 525 van dit jaar is afgekondigd het Koninklijk Besluit van 22 Augustus j.l., houdende de voorschriften ter uitvoering in Nederlandsch-Indië van de op 7 Mei 1934 te Londen gesloten internationale overeenkomst betreffende de regeling van de productie en den uitvoer van rubber, zooals deze sedert is gewijzigd en aangevuld en dat de bij de totstandkoming van dezen algemeenen maatregel van bestuur geboden spoed het onmogelijk heeft gemaakt den Volksraad in de gelegenheid te stellen over het ontwerp daarvan op den voet van artikel 70 der Indische Staatsregeling van advies te dienen.

8. Rondschrijven van den Gouvernements Secretaris van 17 September 1938 No. 1880/B betreffende toezeggingen aan den Volksraad bij de behandeling van de ontwerp-begroting 1939.

9. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 September 1938 No. 1 houdende vaststelling van een regeeringsverordening ter uitvoering van artikel 4, lid 1 der „Kapokbelangenordonnantie 1935”.

10. Als voren van 9 September 1938 No. 21 houdende aantekening, dat het lidmaatschap van den Volksraad van Th. van Ardenne niet eindigt door zijn afwezigheid uit Nederlandsch-Indië voor meer dan acht maanden.

11. Als voren van 12 September 1938 No. 49 houdende vaststelling van een regeeringsverordening ter uitvoering van artikel 5, lid 5 en artikel 12 van de „Kapokbelangenordonnantie 1935”.

12. Als voren van 12 September 1938 no. 53 houdende ontheffing van C. Bruidegom van het lidmaatschap van het bestuur van het Koffiefonds en benoeming in zijn plaats van J. C. Schreuder.

13. Als voren van 12 September 1938 no. 55 houdende benoeming van Dr. W. Hoven in de Commissie van bijstand en advies inzake het Boschwezen.

14. Als voren van 14 September 1938 no. 29 houdende o.a. buitenwerkingstelling van de „Zelfbestuursregelen 1927”.

15. Als voren van 14 September 1938 no. 32 houdende benoeming van Mr. A. S. Blok tot lid van de Commissie voor de vaststelling van de aan de leden van den Volksraad en het College van Gedelegeerden toe te kennen schadeloosstellingen.

2de VERGADERING — DINSDAG 27 SEPTEMBER 1938.

Ingekomen stukken. — Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikerconsolidatieregeling (Ond. 69).

(Voorzitter.)

16. Als voren van 15 September 1938 no. 1z houdende overdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië gedurende de reis van den Gouverneur-Generaal naar de Lampongsche Districten, Palembang, Benkoelen en Sumatra's Westkust.

17. Als voren van 17 September 1938 no. 15 houdende verbod van het uitgeven en verspreiden van het Chineesche dagblad „Tay Kong Siang Po” voor den duur van acht dagen.

18. Als voren van 17 September 1938 no. 18 bepalende, dat de „Bestuursacademie-ordonnantie” geacht wordt in werking te zijn getreden op 29 Juli 1938.

De sub 2 t/m 17 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Motie van de P. G. I. afdeling Buitenzorg houdende verzoek om intrekking van de besluiten tot overdracht van de Inlandsche tweede klasse scholen aan de locale ressorten.

2. Motie van de „Sarekat Djagal Indonesia” te Soerabaja houdende verzoek tot de Regeering om verlaging van de slachtbelasting.

3. Brief gedagteekend Talangpadang 14 September 1938, van Raden Oesman, betreffende onwettige occupatie van bevolkingsgronden.

4. Afschrift van het verzoekschrift van Soekono, gedagteekend Batavia 21 September 1938, aan den directeur van Financiën houdende verzoek om toekenning van onderstand bij wijze van pensioen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken en publicaties:

1. „De bepalingen van het nieuwe zeerecht”.

2. „Bulletin de l' Institut international du Froid No. III 1938”.

3. „De man in den rooden rok uit de Landsverzameling schilderijen”.

4. „Jaarverslag over 1937 van de afdeling rubber-research van het proefstation West-Java” en „Verslag van de Rubber-Stichting over het tijdvak 31 October 1936—31 December 1937”.

5. Korte mededeelingen van het Boschbouwproefstation, No. 63.

6. Verslag van het Havenwezen over de jaren 1936 en 1937.

7. Elfde jaarboekje van de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia.

8. Gedrukten betreffende de wereldtentoonstelling te New York.

9. Verslag van het Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten in Nederlandsch-Indië over 1937.

10. „De Woeker”, September 1938.

De boekwerken worden opgenomen in de boekery van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van ontwerp-ordonnanties, strekkende tot verlenging van den werkingsduur van de Suikerovergangsregeling 1937—1939 (Staatsblad 1936 No. 38) en tot opschorting van de inwerkingtreding van de Suikerconsolidatieregeling 1940 (Staatsblad 1936 No. 39) (Ond. 69) overeenkomstig artikel 17 (1) Regle-

ment van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnanties, strekkende tot verlenging van den werkingsduur van de Suikerovergangsregeling 1937—1939 (Staatsblad 1936 No. 38) en tot opschorting van de inwerkingtreding van de Suikerconsolidatieregeling 1940 (Staatsblad 1936 No. 39). (Ond. 69.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hier-toe onmiddellijk wordt overgegaan.

De **Voorzitter**: Binnengekomen is een amendement, onder-teekend door de heeren De Villeneuve, Verboom en Sosrohadikoesoemo (st. 6), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie stuk 2B artikel I sub D te lezen als volgt:

1. In artikel 4 worden telkens de woorden „Suikerovergangsregeling 1937—1939” vervangen door de woorden „Suikerovergangsregeling 1937—1940”.
2. In artikel 4 lid 1 worden de jaartallen 1939 en 1940 vervangen door de jaartallen 1940 en 1941.

Toelichting.

Volgens den huidige tekst van artikel 4 lid 2 der „Suikerconsolidatieregeling 1940” wordt de grondslag voor de insmelting van den toeslag van alleenstaande fabrieken in hun productieaandeel gevormd door het gemiddelde der totale jaarproducties voor de oogstjaren 1937, 1938 en 1939.

Zoals in de memorie van antwoord wordt erkend zal de toevoeging van het oogstjaar 1940 aan voornoemde reeks van jaren, als in de wijzigingsordonnantie voorgesteld, invloed op dien grondslag verkrijgen, althans kunnen verkrijgen.

Blijkens de memorie van antwoord zal dit punt een onderwerp van overweging voor de nieuw in te stellen suikercommissie uitmaken, waarbij de Regeering verklaart niet voornemens te zijn deze commissie aan de voorgestelde wijziging te binden, zoodat Zij eventueel een terugkeer tot de bestaande redactie in overweging kan geven.

Dit voorop stellende komt het juist voor de berekeningsmethode volgens den huidige tekst van artikel 4 lid 2 voorshands te handhaven en de voorstellen der in te stellen suikercommissie, welke zullen kunnen leiden, hetzij tot een berekeningsmethode als thans in de wijzigingsordonnantie vervat, hetzij tot handhaving van de bestaande methode, hetzij tot eenige andere methode, af te wachten.

Hierbij zij opgemerkt, dat de voorgestelde wijziging van de berekeningsmethode niet alleen gevolgen zal hebben voor de alleenstaande fabrieken, doch evenzeer voor de niet-alleenstaande.

De voorstellers achten het minder juist om uitsluitend uit overwegingen van systemathiek een wijziging aan te brengen, waarvan thans in het geheel niet vaststaat of

Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikerconsolidatieregeling (Ond. 69).

(De Villeneuve.)

zij bij nadere bestudeering der consolidatieregeling als juist zal worden aanvaard."

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan er mij geheel mede vereenigen, dat de intrede van de z.g. consolidatieperiode nog wat wordt uitgesteld. Inderdaad kan er van een stabilisatieniveau van de suikerindustrie nog niet worden gesproken en het zou dan ook onjuist zijn thans reeds een zekere mate van verstarring in de verhoudingen te forceeren, nu de toestanden daartoe nog allerminst aanleiding geven. Dat dus de suikerovergangsregeling nog voor eenigen tijd gecontinueerd wordt, komt zeker rationeel voor.

Wij weten verder, dat de Regeering eerstdaags de nieuwe suikere commissie zal instellen in den geest van de commissie-Erdbrink, welke nieuwe commissie het consolidatie-vraagstuk in studie zal nemen.

Het ligt voor de hand, dat onder deze omstandigheden aan de beginselen, welke aan de suikerregeling 1936 ten grondslag liggen, thans niet wordt getornd. Dit brengt mede, dat de ordonnanties tot verlenging van den werkingsduur van de suikerovergangsregeling en tot opschorting van de inwerkingtreding van de suikerconsolidatieregeling 1940 zich tot haar eigenlijke doelstelling, respectievelijk verlenging en opschorting behooren te beperken.

Nu is er echter één wijziging, welke naar het mij voorkomt buiten dat doel treedt, althans verder effect kan hebben dan waarschijnlijk door den steller bedoeld is. Ik heb hier het oog op de wijziging voorgesteld in artikel 4 der Consolidatieregeling, vervat in artikel I, sub D, van de ontwerp-ordonnantie stuk 2 B. Artikel 4 der consolidatieregeling bestaat uit 2 gedeelten. Het eerste lid van dit artikel bepaalt, dat de Directeur van Economische Zaken vóór den aanvang van het consolidatietijdperk, waarvoor men zich oorspronkelijk 1 Februari 1939 had gedacht, een productieaandeel zal toekennen aan ieder eigenaar voor één of meer suikerfabrieken. De leden 2 tot en met 5 bepalen de berekening van die productieaandeelen.

Het is logisch, dat nu de aanvang van de consolidatieperiode verschoven wordt, in lid 1 de noodige wijzigingen worden aangebracht. Ik kan hieraan toevoegen, dat de geachte Regeering gemachtigde mij er zoeven op attendeerde — waarvoor ik zeer erkentelijk ben — dat ook in ieder geval in de leden 4 en 5 van artikel 4 een tweetal jaartallen gewijzigd zal moeten worden.

Anders ligt de zaak eeliter ten aanzien van lid 2 van artikel 4. Volgens den huidige tekst van artikel 4 lid 2 van de Suikerconsolidatieregeling 1940, wordt de grondslag voor de insmelting van den toeslag van alleenstaande fabrieken in hun productieaandeel gevormd door het gemiddelde van de totale jaarproductie voor de oogstjaren 1937, 1938 en 1939. Nu wordt in de Memorie van Antwoord erkend, dat de toevoeging van het oogstjaar 1940, zooals oorspronkelijk door de Regeering voorgesteld, invloed op dien grondslag kan hebben. Blijkens de Memorie van Antwoord zal dit punt een onderwerp van overweging uitmaken voor de nieuw in te stellen suikere commissie, waarbij de Regeering verklaard heeft, niet voornemens te zijn deze commissie aan de voorgestelde wijziging te binden, zoodat Zij eventueel een terugkeer tot de bestaande redactie in overweging kan geven.

Dit vooropstellende, komt het juister voor de berekeningsmethode volgens den huidige tekst van artikel 4 lid 2 voorschijn te handhaven en de voorstellen der in te stellen suikere commissie even af te wachten, voorstellen welke ertoe zullen kunnen leiden, dat hetzij een berekeningsmethode, als thans in de wijzigings-ordonnantie vervat, wordt aanbevolen, hetzij, de bestaande methode wordt gehandhaafd, hetzij eenige andere methode wordt voorgesteld.

Hierbij zij nog opgemerkt, dat de voorgestelde wijziging van de berekeningsmethode niet alleen gevolgen zal kunnen hebben

(Directeur van Economische Zaken.)

voor de alleenstaande fabrieken, doch evenzeer voor de niet-alleenstaande.

Het is om deze redenen, dat ik en met mij de heeren Verboom en Sosrohadikoesoemo gemeend hebben een amendement te moeten indienen, dat in hoofdzaak tot doel heeft om artikel 4 lid 2 te laten zooals het is en af te wachten de voorstellen van de nieuw in te stellen suikere commissie, waarbij ik echter, naar aanleiding van de opmerking, die de geachte Regeering gemachtigde zoo juist tegenover mij maakte, een tweetal toevoegingen moet aanbrengen in diervoege, dat in het amendement na de punten 1 en 2 een nieuw punt 3 wordt opgenomen, luidende:

„In artikel 4 lid 4 wordt, in stede van „15 Januari 1939” gelezen „15 Januari 1940””,
waarachter dan een lid 4 komt, luidende:

„In artikel 4, lid 5 wordt in stede van „1940” gelezen „1941””.

De **Voorzitter**: Het amendement stuk 6 is aangevuld zooals zoo juist door den eersten voorsteller is medegedeeld en zal in den nieuwen vorm verder in behandeling komen.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Op het eerste gezicht heeft het betoog van den heer De Villeneuve veel aantrekkelijks en het gaat ook niet in tegen de algemeene strekking van het standpunt der Regeering wat deze verlenging betreft. De Regeering had uitsluitend de bedoeling, de werking der overgangsregeling een jaar te verlengen, teneinde gelegenheid te verkrijgen, in een nog immer onstabiele tijd opnieuw te overwegen, op welke wijze deze regeling in een meer geconsolideerd systeem zal moeten worden aangepast; vanuit dit standpunt moet men het ontwerp tot wijziging van de suikerconsolidatieregeling beschouwen.

Nu moet men echter deze soort van producten van wetgeving kennen om te beseffen, hoe logisch het in het voorstel der Regeering is geweest, niet te trachten in deze consolidatieregeling allerlei aanpassingen tot stand te brengen, waarvan het in werking treden een jaar is uitgesteld en welke opnieuw aan een onderzoek zullen worden onderworpen. Deze producten van wetgeving zijn als een moderne auto: ze loopen vrij geruisloos, maar men moet er geen raadje uit halen of de zaak staat stil. Het geachte lid heeft dit dan ook aan den lijve ondervonden, toen ik er hem op opmerkzaam moest maken, dat de oorspronkelijke redactie van zijn amendement een wijziging gaf voor artikel 4, waardoor in 1940 — gesteld, dat deze wijziging verder niet aan een nieuwe wijziging zou worden onderworpen — de werking uiterst moeilijk zou worden.

Bij nadere overweging ben ik tot nog een punt gekomen, waarover ik zelf eenigermate in twijfel verkeer en wel in verband met het artikel 4 lid 3, waarin sprake is van eigenaren van alleenstaande fabrieken, wien op 15 Januari 1939 een toeslag toekomt. In aansluiting bij het vorige lid is dat tot zekere hoogte begrijpelijk, maar waar het hier gaat om het verdeelen van productieaandeelen tusschen eigenaren van suikerfabrieken op 15 Januari 1940, kan daaruit verwarring ontstaan en zelfs een vrij groote verwarring indien — hetgeen wel niet waarschijnlijk is, maar toch mogelijk — binnen dat jaar alleenstaande fabrieken van eigenaar zouden verwisselen.

De Regeering blijft er daarom de voorkeur aan geven te handelen, zooals Zij het zich voorstelt. Juist omdat deze ordonnantie zoo verschillende termijnen bevat en daardoor betrekkelijk ingewikkeld is, bestaat er geen gevaar voor tegenstrijdigheden, wanneer men alle data verschuift, doch dat gevaar bestaat wel, wanneer enkele data wél worden verschoven en andere weer niet. Zonder nu dadelijk de redactie van het artikel zelf aan een grondige bestudeering te onderwerpen, geeft de Regeering er de voorkeur aan, alle

Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikereconsolidatieregeling (Ond. 69).

(Voorzitter, De Villeneuve.)

data te verschuiven en aan de suikercommissie over te laten, te overwegen, op welke wijze dit speciale geval in een consolidatieregeling, die dan een jaar later in werking zal treden, behoort te worden geredigeerd.

Het is dus niet, dat de Regeering het betoog van den heer de Villeneuve niet zou kunnen volgen en nog minder, dat de Regeering een ander systeem van insmelting niet mogelijk zou achten, het is hier zuiver een kwestie van systematiek, en wanneer men systematisch wijzigt bestaat er de minste kans op ongelukken.

De **Voorzitter**: Ik mag hieraan wel even toevoegen, dat ons Reglement van Orde in art. 60 uitdrukkelijk voorschrijft dat, indien een ontwerp bij amendement tijdens een vergadering wordt gewijzigd, de eindbeslissing over het betrokken onderwerp wordt aangehouden tot een volgende vergadering, juist om gelegenheid te doen bestaan, dat deskundige instanties nog eens even de consequenties van zulk een amendement ten aanzien van de overige artikelen rustig kunnen overwegen. Die tijd zal nu ontbreken, waar een zoo korte termijn voor de behandeling is gesteld en als het amendement zou worden aangenomen, zou ik toch moeten voorstellen om, ofschoon de wijziging staande de vergadering is aangebracht, alsnog heden de eindstemming te doen plaats vinden zonder dat wij rustig de consequenties hebben kunnen overwegen. Nu de Regeeringsgemachtigde ook zeer huiverig is en de consequenties niet geheel kan overzien, moet ik de voorstellers aanraden het advies van den Regeeringsgemachtigde te volgen en het amendement in te trekken.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Zoudt U mij eenige oogenblikken kunnen toestaan voor beraad?

De vergadering wordt voor enkele oogenblikken geschorst en daarna hervat.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Na overleg met mijn medevorstellers heb ik de eer het amendement te handhaven en wel om de volgende redenen. Er wordt volgens het regeeringsvoorstel in art. 4 lid 2 een jaar bijgevoegd, dat, gesteld dat dit jaar in het systeem gehandhaafd blijft, van invloed kan zijn op de uiteindelijke uitkomst.

Zooals ik zoeven betoogde, berust de insmelting van den toeslag volgens den thans vigeerenden tekst op het gemiddelde van drie jaren, 1937, 1938 en 1939. Het behoeft geen betoog, dat, wanneer een oogst 1940 wordt vastgesteld, die een ander cijfer doet zien dan 1 450 000 tons en deze oogst bij de berekening van het gemiddelde wordt medegecalculeerd, dit zoowel voor de alleenstaande als de niet-alleenstaande fabrieken van invloed zal zijn.

Nu zegt de Regeering: ja, maar de commissie, die de geheele materie zal hebben te bezien, heeft het volste recht om, wanneer zij tot een bepaald inzicht komt, het jaar 1940 alsnog uit het artikel te schrappen. Maar, waar op het oogenblik nog in geen deele vaststaat, dat tot een ander systeem zal worden overgegaan dan oorspronkelijk bij de suikerregeling is uitgestippeld, komt het mij toch zeer prematuur voor, om nu reeds een jaar erbij te nemen, dat wellicht over eenigen tijd weder uit de ordonnantie zal moeten verdwijnen.

De kans bestaat, dat de voorgestelde toevoeging bij sommige belanghebbenden verwachtingen zal wekken — hetzij dit nu de alleenstaande fabrieken of de concerns zijn — die tot allerlei misverstand aanleiding kunnen geven, waardoor de geheele sfeer wellicht weder vertroebeld wordt.

Ik geloof dus, dat, als wij het van dit standpunt bezien, het verreweg het verstandigst zal zijn — en uit een oogpunt van wetgeving ook het zuiverste — om een wijziging, waarvan de juistheid nog allerminst vaststaat, niet reeds nu aan te brengen.

Nu is het bezwaar van de Regeering, dat dit wellicht con-

(Directeur van Economische Zaken, De Villeneuve.)

sequenties kan hebben ten aanzien van andere jaartallen of bepalingen, in deze regeling voorkomende. Maar dan zou ik den bal naar de Regeering willen terugkaatsen en tegen de Regeering willen zeggen: mocht blijken, dat zich hier of daar een lacune, een onvolkomenheid of tegenstrijdigheid voordoet, dan is het werk van de suikercommissie om daarop te wijzen en deze lacunes, enz. te zijner tijd weg te werken. Maar dan behoeft naar mijn vaste overtuiging niet een zoo belangrijk punt, waarover zooveel oneenigheid in suikerkringen zelf is geweest, namelijk de toeslagregeling, te worden gewijzigd door er een jaartal aan toe te voegen, alvorens men weet, welken koers men in de toekomst zal sturen.

Ik heb dus de eer het amendement te handhaven.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou, nu de geachte voorstellers het amendement handhaven, hun in de eerste plaats in overweging willen geven om ook in artikel 4 lid (3) den datum van 15 Januari 1939 te wijzigen in 15 Januari 1940; ik geloof, dat dit, alles bijeen genomen, de bedoeling van de geachte voorstellers van het amendement het zuiverste weergeeft.

In de tweede plaats zou ik, naar aanleiding van hetgeen de heer De Villeneuve heeft gezegd, nog hierop willen wijzen. Wanneer de Regeering, zooals in de Memorie van Toelichting is geschied, en zooals ik nu nog eens gaarne herhaal, uitdrukkelijk verklaart, dat het geheele wijzigingsontwerp geen andere bedoeling heeft dan om de werking van de suikerovergangsregeling met nog een jaar te verlengen, om daarmede den tijd te scheppen om de suikereconsolidatieregeling opnieuw aan een beschouwing te onderwerpen, en dat dus consequenties, welke uit het systeem van de verlenging zouden voortvloeien, geen beslissing beteekenen ten aanzien van wijzigingen in de huidige bepalingen en ook geen mandaat beteekenen voor de nieuwe suikercommissie, geloof ik niet, dat de verwachtingen, waarvoor het geachte lid zoo beducht is, in sterke mate gewekt kunnen worden. Bovendien, het geachte lid heeft er wel niet duidelijk op gewezen, maar toch geïndiceerd, dat de verwachtingen geheel afhangen van het cijfer, waarop de jaaroogst 1940 zal worden vastgesteld; een cijfer, waarvan op het oogenblik in de huidige zeer moeilijke internationale omstandigheden zeker niets te zeggen valt.

Om die redenen meent de Regeering nog altijd, dat het eenvoudiger en zeker niet gevaarlijk is om de data der beide regelingen met een jaar te verschuiven.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming over de ontwerp-ordonnantie betreffende de Suikerovergangsregeling worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, vervat in st. 1 A (ten rechte 2 A), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans overgaan tot de artikels-gewijze behandeling van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 B.

Aan de orde is de behandeling van het amendement-De Villeneuve e.s. (st. 6) op artikel I.

Te voren wil ik den voorsteller van het amendement vragen, of hij de suggestie van den Regeeringsgemachtigde om ook lid 3 van art. 4 der Suikereconsolidatieregeling te wijzigen overneemt.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daar geen bezwaar tegen.

De **Voorzitter**: Dan luidt het nader aangevulde amendement thans als volgt:

Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikereconsolidatieregeling (Ond. 69).

(Van Helsdingen, Kan, e.a.)

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, in de ontwerp-ordonnantie stuk 2 B artikel 1 sub D te lezen als volgt:

1. In artikel 4 worden telkens de woorden „Suikerovergangsregeling 1937—1939” vervangen door de woorden „Suikerovergangsregeling 1937—1940”.
2. In artikel 4 lid 1 worden de jaartallen 1939 en 1940 vervangen door de jaartallen 1940 en 1941.
3. In artikel 4 lid 3 wordt in plaats van „15 Januari 1939” gelezen „15 Januari 1940”.
4. In artikel 4 lid 4 wordt in plaats van „15 Januari 1939” gelezen „15 Januari 1940”.
5. In artikel 4 lid 5 wordt in plaats van „1940” gelezen „1941”.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het is nog wat moeilijk, ten aanzien van dit amendement mijn stem te bepalen. Ik kan mij het standpunt, dat de heer De Villeneuve inneemt, indenken. Ik gevoel er wel wat voor, maar de formeele bezwaren, die door de Regeering naar voren zijn gebracht en door U, Mijnheer de Voorzitter, geaccentueerd zijn, dat de voorgestelde wijzigingen ten gevolge kunnen hebben, dat het wetsvoorstel niet op tijd kan worden aangenomen, zijn toch wel van dien aard, dat ik huiverig ben, mijn stem aan het amendement te geven. Ik zal dus tegen het amendement stemmen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik wel met den heer De Villeneuve in zee kan gaan, daar deze kwestie aan het oordeel van de Suikercommissie zal worden onderworpen. Deze zal eventueel, naar omstandigheden, wijzigingen in de ordonnantie kunnen aanbrengen.

Maar bovendien, wanneer later mocht blijken, dat hetgeen hier voorgesteld wordt in strijd komt met andere artikelen betreffende jaartallen e.d., dan staat het de Regeering vrij, een verandering van de ordonnantie bij het college voor te stellen, terwijl het aan het college zelf veel meer moeite zal kosten, een verandering te bewerkstelligen, wanneer eenmaal de ordonnantie is afgekondigd.

Summa summarum kan ik dus in tegenstelling met den heer Van Helsdingen verklaren, dat ik met een gerust hart voor het amendement kan stemmen, om de zoeven door mij genoemde redenen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Uit de uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde is mij duidelijk geworden, dat de Regeering eigenlijk gaarne tegemoet wil komen aan hetgeen de voorstellers van het amendement beoogen. Zij wil de zaak alleen eerst op wat omzichtiger en meer omvattende wijze bekijken. Daarom ben ik, in tegenstelling met den heer Kan, van meening, dat het amendement minstens voorbarig en misschien zelfs wel heelmaal overbodig is. Ik zal daarom tegen stemmen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik de zaak goed begrijp, gaat het in werkelijkheid hierom, dat, wanneer de huidige redactie wordt aangenomen, wij aan een bepaalde groep — wij weten op het oogenblik niet eens aan welke groep: de alleenstaande fabrieken dan wel de fabrieken der concerns — misschien een recht zouden toekennen, waarop deze groep zich later, bij de definitieve regeling, zou beroepen.

(De heer **Van Helsdingen**: Dat is toch, na de verklaring van de Regeering, uitgesloten? Er is geen enkele beslissing gevallen.)

Maar de bepaling is toch zeer duidelijk en daarop zal men zich dus op een bepaald oogenblik beroepen. Daar gaat het voor mij om.

Het is zeer juist, wat door den heer De Villeneuve is gezegd, dat over den toeslag aan alleenstaande fabrieken destijds zeer veel te doen is geweest en dat daarover zeer

(Verboom, Roep.)

grootte verdeeldheid onder de suikerfabrikanten heeft geheerscht.

De thans behandelde regeling beoogt niets anders dan de huidige regeling met een jaar te verlengen, doch juist door in het bewuste artikel het jaartal 1939 door 1940 te vervangen, zou men thans wellicht aan een bepaalde groep een recht geven, waarop men later zou willen terugkomen en waartegen dan verzet zou rijzen.

Daarom geloof ik, dat inderdaad de methode, welke de heer De Villeneuve heeft aangegeven, juist is, nl. om, wat deze bepaling betreft, vast te houden aan het jaar 1939, omdat wij anders aan een bepaalde groep rechten geven — en wij weten zelf niet eens welke groep —, die wij later zeer moeilijk kunnen terugnemen. Ik geloof voorts, dat juist is de redeneering van den heer Kan dat als mocht blijken na vaststelling der ordonnantie, dat zij nog bepaalde onvolkomenheden bevat, omdat niet met alle wijzigingen, die tengevolge van het thans behandelde amendement noodig zullen zijn, is rekening gehouden, met een zeer eenvoudig voorstel aan den Volksraad zou kunnen worden volstaan om de kwestie geheel in orde te maken. Waar op het oogenblik de Regeering op een zeer korten termijn is gekomen met een zeer belangrijk voorstel, waarvan wij eigenlijk de gevolgen niet geheel kunnen overzien, vraag ik mij af welk bezwaar er tegen kan zijn om straks ook op zeer korten termijn te komen met een voorstel betreffende zuiver technische wijzigingen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat het juist is, dat indien het voorstel der Regeering wordt aangenomen, de pas ingestelde commissie dan op enigerlei wijze gebonden zou zijn, maar ik geloof bovendien niet, dat bepaalde reële verwachtingen bij belanghebbenden of bij een bepaalde groep hierdoor zouden worden gewekt. In de eerste plaats heeft de Regeeringsgemachtigde dit duidelijk gezegd, maar het wordt bovendien nog gereleveerd in de toelichting bij dit amendement, waarin duidelijk staat, dat „de Regeering verklaart niet voornemens te zijn deze commissie aan de voorgestelde wijziging te binden, zoodat Zij eventueel een terugkeer tot de bestaande redactie in overweging kan geven.”

In zoverre lijkt mij het befoog van verschillende mijner geachte medeleden niet juist, dat aanneming van het voorstel der Regeering een min of meer bindend besluit zou zijn. Maar geheel afgescheiden daarvan, moet ik zeggen, dat het mij eigenlijk een beetje moeilijk valt een oordeel te vormen. Ik moet eerlijk zeggen, ik ben niet gauw verlegen om „ja” of „neen” te zeggen, maar in dit geval, neig ik naar het standpunt van den heer Van Helsdingen, die het blijkbaar ook niet precies weet. Ik moet zeggen, dat ik hier technisch te weinig in thuis ben en kan daarom niet dadelijk verklaren, of mijns inziens de Regeering gelijk heeft met hetgeen Zij beoogt, of dat de heer De Villeneuve gelijk heeft. Naar mijn meening — en dat ligt waarschijnlijk aan mij — is de heer De Villeneuve er nog niet geheel in geslaagd aan te toonen, dat het voorstel der Regeering van een dusdanige portée is, dat bepaalde belangen of van een bepaalde groep, wie dit ook mogen zijn, door dit voorstel in het gedrang zullen komen, of er door bevoordeeld of benadeeld zullen worden.

(De heer **De Villeneuve**: Wanneer het jaar 1940 gehandhaafd blijft, zal dit stellig een verschuiving onderling ten gevolge kunnen hebben.)

Dat dit dat gevolg zal „kunnen” hebben is natuurlijk wel een kwestie van belang.

(De heer **De Villeneuve**: Dat heb ik juist gezegd. Alleen wanneer de oogst voor het vierde jaar precies uitkomt op het gemiddelde van de drie voorafgaande jaren, heeft de handhaving van het jaar 1940 in de ordonnantie geen invloed.)

De **Voorzitter**: De heer De Villeneuve krijgt straks nog het woord.

Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikerconsolidatieregeling (Ond. 69).

(Roep, Directeur van Economische Zaken.)

De heer **Roep**: Het is gelukkig, dat de heer De Villeneuve straks nog het woord krijgt, Mijnheer de Voorzitter, want een interruptie mag niet te lang zijn en ik wil gaarne voor mijzelf realiseren, hoe de zaak er op het oogenblik voor staat n.l., geeft het voorstel der Regeering aanleiding tot belangrijke onzekerheid, wat betreft de redelijke verwachtingen, die de producenten voor de komende jaren mogen hebben, of geeft het voorstel der Regeering de mogelijkheid, dat belangrijke verschuivingen in de individuele producties hiervan het gevolg kunnen zijn, waarbij bepaalde belangen ernstig zouden kunnen worden getroffen? Als ik mij dit afvraag dan lijkt het mij toe, dat het voorstel der Regeering meer is dan alleen een technisch voorstel tot verlenging van den werkingsduur van de Suikerovergangsregeling met een jaar. Is dit niet het geval en zijn er voor belanghebbenden geen belangrijke materiele consequenties aan verbonden, die tenslotte ook belangrijke Nederlandsch-Indische belangen zijn, omdat hiermede gepaard gaan vele plaatselijke werkgelegenheden, die de fabrieken verschaffen, dan zal ik dat toch nog gaarne eens vernemen. Voorloopig krijg ik uit de gewisselde stukken en de toelichtingen wel den indruk, dat wanneer de bedoelde regeling met een jaar zou worden verlengd, daardoor de mogelijkheid zou openstaan, dat meer of minder belangrijke verschuivingen in de toegestane producties daarvan het gevolg zouden kunnen zijn.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik heb mijn stem nog niet bepaald. Ik zal eerst nog gaarne de technische en deskundige uiteenzettingen hieromtrent van den geachten Regeeringsgemachtigde en van onze geachte medeleden afwachten.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog gaarne een kleine toelichting willen geven op hetgeen ik reeds heb opgemerkt. Uit hetgeen in eersten en tweeden termijn over de ontwerpordonnanties is gezegd, blijkt wel, dat inderdaad de behandeling van deze kwestie zich beweegt in een richting, voor het inslaan waarvan de Regeering min of meer gevreesd had en die een andere is dan de voorstellers van het amendement en de Regeering bedoelen. De Regeering heeft n.l. niets anders mogelijk willen maken dan een verlenging van den werkingsduur van de overgangsregeling met één jaar, terwijl aan den bestaanden toestand niets veranderd zou worden en voorts een hernieuwde overweging van de consolidatie-regeling, waarbij weliswaar natuurlijk de commissie aan de algemeene beginselen van de suikerregelingen gebonden zou zijn, doch niet aan dergelijke details als hier naar voren zijn gebracht. Nu is het ten deze naar voren gebrachte argument omkeerbaar. Men kan even goed zeggen, dat, wanneer het amendement wordt aangenomen, waarbij de betrokken termijn wordt gehandhaafd, daardoor ook verwachtingen worden gewekt, misschien nog sterker, dan die het voorstel van de Regeering zou kunnen opwekken, omdat in het amendement een speciale wijziging is voorgesteld, die afwijkt van wat de Regeering heeft bedoeld. De Regeering heeft n.l. bedoeld een systematische verschuiving van alle data. Ik heb er voorts reeds op gewezen, dat de omvang van den oogst 1940 op het oogenblik geenszins te voorzien is en dat de balans, wanneer die jaaroogst afwijkt van een productie van 1.450.000 tons, zoowel naar den eenen kant als naar den anderen kant kan overslaan. Ik verwacht wel niet — het is echter moeilijk te zeggen —, dat de verschillen erg groot zullen zijn.

In het algemeen gesproken gaat het hier om tiende, misschien honderste deelen van procenten. Doch in elk geval kan de afwijking zich zoowel aan den eenen als aan den anderen kant manifesteren. Nu was het denkbeeld van de Regeering, om zonder meer de data te verschuiven en daarmee duidelijk aan te geven — wat ik in eersten termijn heb gedaan —, dat haar bedoeling geen andere was dan de werking van de overgangsregeling met één jaar te verlengen

(De Villeneuve.)

en dergelijke detailpunten van aanpassing in studie te doen nemen, welke punten de Regeering natuurlijk zelf ook zal bestudeeren. Uit een dergelijke werkwijze zal dan een bepaald resultaat voortvloeien; dat resultaat zal aan den Volksraad worden overgelegd, omdat wel vaststaat, dat in ieder geval eenige wijziging in de consolidatie-regeling zal worden aangebracht. Ik geloof daarom nog altijd, dat men een veiliger weg bewandelt, wanneer men dit regeeringsvoorstel niet ziet als een beslissing ten aanzien van een bepaald punt, een bepaalde materiele kwestie, doch als een formeel voorstel om de werking van de overgangsregeling met één jaar te verlengen, meer niet.

Ik geloof nog altijd, dat het voorstel van de Regeering het duidelijkst dat karakter aangeeft. Ook de voorstellers — zooals ik uit het gesprokene van den heer De Villeneuve heb begrepen — willen met hun amendement niet prejudicieeren op hetgeen de commissie, de Regeering en de Volksraad naderhand ten aanzien van dit punt, na een volledige technische uiteenzetting, na kennisneming ook van de gevolgen, die ik te dezen aanzien op het oogenblik niet kan voorspellen — omdat ik niet kan voorspellen hoe groot de oogst 1940 zal zijn — doch die zich binnen zeer enge grenzen zullen bewegen, zullen besluiten.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is het juist, dat de voorstellers van het amendement geenszins bedoeld hebben in eenig opzicht te prejudicieeren op hetgeen zich verder ten aanzien van deze materie zal manifesteren, in het bijzonder op de voorstellen, die de nieuwe commissie zal doen ten aanzien van verder aan te brengen wijzigingen. Doch juist daarom kwam het ons juist voor om de jaartallen in het bewuste artikelid te laten, zooals zij thans zijn.

Dit systeem is bij den opzet van de suikerregelingen bewust gekozen. Wanneer nu op het oogenblik nog ganschelijk niet vaststaat of bij het aanvaarden van den uiteindelijke vorm van de consolidatieregeling het jaar 1940, dat thans wordt ingelascht, al dan niet zal medetellen, dan lijkt het mij toch uit een oogpunt van systematiek, én van wetgeving, onjuist en te veroordeelen om nu reeds dat jaar erbij te zetten. Het ligt niet in mijn bedoeling te pleiten, hetzij voor het belang van de alleen staande, hetzij voor het belang van de concernfabrieken: daarom gaat het in dit geval in het geheel niet. Het gaat alleen hierom, dat in het systeem, dat men aanvaard heeft bij de in werkingtreding van de suikerregelingen — in het bijzonder de toeslagen van de alleenstaande fabrieken en hoe die toeslagen te zijner tijd zullen moeten worden ingesmolten in het productieaandeel, — geen wijziging wordt gebracht, althans niet op dit moment, nu wij niet weten hoe de voorstellen van de nieuwe suikere commissie zullen uitvallen.

In antwoord op hetgeen de heer Roep heeft gezegd, zou ik het volgende willen aanvoeren. Uit de Memorie van Toelichting weten wij, dat de jaaroogsten 1937, 1938 en 1939 respectievelijk zijn bepaald op: 1 400 000, 1 400 000 en 1 550 000 tons suiker. Wordt hieraan nu een vierde jaar toegevoegd, dan is zulks alleen dan niet van belang, wanneer het vierde jaar precies het gemiddelde aan oogst heeft, van de drie vorige jaren. Indien ik zoo even sprak over „van belang kunnen zijn”, dan wil dat zeggen, dat ik ook met dat eene geval rekening houdt n.l. dat de oogst 1940 op precies het gemiddelde van de drie voorafgaande jaren zal worden gesteld. In alle andere gevallen zal het mederekenen van den oogst van het jaar 1940 wel invloed hebben, hetzij dat die jaaroogst op een kleiner bedrag wordt bepaald, hetzij op een hooger bedrag, immers zulks komt respectievelijk aan den eenen of aan den anderen kant, dus of aan de alleen staande fabrieken of aan de niet-alleen staande fabrieken ten goede.

Dit alles vooropstellende blijf ik er bij, dat het de meest juiste politiek is voorshands in dit zooveel omstreden arti-

2de VERGADERING — DINSDAG 27 SEPTEMBER 1938.

Verlenging werkingsduur Suikerovergangsregeling en opschorting inwerkingtreding Suikereconsolidatieregeling (Ond. 69). —
Industrieaanordonnantie (Ond. 2).

(De Villeneuve.)

kel — althans in vroeger stadium veel omstreden — geen wijziging te brengen, maar daarin geheel vrijblijvend de voorstellen van de nieuwe suikercommissie af te wachten.

De **Voorzitter**: Verlangt de Regeering gemachtigde nog het woord?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan is thans de beraadslaging over het amendement-De Villeneuve geëindigd. Wenscht nog iemand zijn stem te motiveren? Zoo niet, dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

Het nader aangevulde amendement-De Villeneuve wordt in stemming gebracht en aangenomen met 7 stemmen voor en 5 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: De Villeneuve, Verboom, Blaauw, Kan, Roep, Van Baalen en Sosrohadikoesoemo.

Tegen stemmen de leden: Kerstens, Van Helsdingen, Thamrin, Soetardjo en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Hoewel er door de aanneming van dit amendement in de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B, wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60, juncto art. 103, van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B, als gewijzigd bij amendement, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van bepalingen op den aanleg en de exploitatie van industriebanen (Industrieaanordonnantie) (Ond. 2; zitt. j. 1937—1938 Ond. 177), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (Ond. 177, st. 4 en Ond. 2 st. 2).

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge mijn rede aanvagen met — wat ook reeds in het Gedelegeerden-verslag te lezen staat — mijn waardeering uit te spreken voor dit knappe stuk wetgeving. Het is een vrij lange weg geweest, welke tot dit ontwerp heeft geleid; men is er jaren over doende geweest. Er wordt wel eens gezegd, dat de molens van de wetgeving langzaam malen, maar dat heeft in sommige gevallen ook wel eens zijn voordeelen, namelijk indien een intensief overleg — zooals in deze aangelegenheid heeft plaats gevonden — tot een inderdaad alleszins bevredigend resultaat leidt.

Er is dan ook slechts een enkel punt, waarop ik nog nader wil terugkomen en wel dat, vervat in artikel 10, lid (2) sub c, hetwelk bepaalt, dat de in artikel 2 bedoelde vergunning voor de geheele baan of een gedeelte daarvan door het bevoegde gezag kan worden ingetrokken, indien

„de baan gedurende een tijdvak van meer dan twee jaren niet in gebruik is geweest”.

Dit punt is in het bijzonder voor de suikerindustrie van groot belang. Onder de huidige regelingen kennen we de z.g. reservefabrieken, dat zijn fabrieken, die door de concerns worden aangehouden, doch doordat de suikerindustrie thans nog maar op 50% van haar oorspronkelijke capaciteit werkt niet in werking zijn. In de Memorie van Toelichting op de

zoojuist door ons college behandelde wijziging van de Suikerovergangsregeling en de Suikerconsolidatieregeling is een staatje opgenomen, aangevende welke fabrieken in de verschillende residenties de laatste drie jaren in werking waren en daaruit zien we, dat de vergroting van den oogst, die voor 1937—1938 1.4 miljoen ton heeft bedragen en vervolgens voor 1939 werd gesteld op 1.55 miljoen ton, tengevolge heeft gehad, dat in meerdere residenties eertijds gesloten fabrieken aan den arbeid konden gaan.

Willen die reserve-fabrieken echter haar nut behouden en te allen tijde in het productie proces kunnen worden ingeschakeld, dan is het een eerste eisch, dat haar outillage volkomen intact wordt gelaten. Een belangrijk onderdeel van die outillage wordt gevormd door het railbaan-, dus het industrieaannet van de fabriek.

Uit de door mij geciteerde bepaling nu zou kunnen worden gelezen dat, wanneer zulk een baan gedurende twee jaren niet is gebruikt, de locale overheid zonder meer het recht heeft, de vergunning voor die baan in te trekken. Nu wordt in de praktijk de pap niet zoo heet gegeten als ze wordt opgediend en de locale overheid zal tot zulk een maatregel dan ook niet zoo spoedig overgaan. Niettemin bevat deze bepaling bepaalde directieven, waarnaar een locale overheid zich toch zal hebben te richten en dan lijkt mij hier toch wel een zekere mate van voorzichtigheid geboden.

Nu is het mij bekend, dat op een beslissing van de locale overheid eventueel hooger beroep bestaat bij den gouverneur en in sommige gevallen bij den Gouverneur-Generaal, maar het is toch altijd een weinig prettige weg, wanneer men eerst een vergunning ziet ingetrokken en dan veel moeite moet doen om die intrekking weer geredresseerd te krijgen.

Daarom wil het mij zeer wenschelijk voorkomen om aan het directief, gesteld in art. 10 lid 2 sub c een zinsnede toe te voegen, die ik als volgt wilde doen luiden:

„en tevens op redelijke gronden mag worden aangenomen, dat het vervoer over de industrieaan definitief is gestaakt.”

Deze bijvoeging zou dan moeten komen na het woord „geweest”. Immers, wanneer werkelijk vast staat, dat de reservefabriek haar functie in het productieproces heeft verloren, eerst dan zal het wenschelijk zijn, bezien uit een oogpunt van algemeen belang, de vergunning in te trekken. Het is om deze redenen, dat ik met mijn geachte medeleden de heeren Verboom en Sosrohadikoesoemo dit amendement heb ingediend.

De **Voorzitter**: Ingediend is een amendement (Ond. 2, st. 3), ondertekend door de heeren De Villeneuve, Verboom en Sosrohadikoesoemo, luidende:

„Ondergetekenden hebben de eer voor te stellen:

In artikel 10 lid 2 sub c de komma-punt te doen vervallen en achter het woord „geweest” de navolgende woorden in te voegen: „en tevens op redelijke gronden mag worden aangenomen, dat het vervoer over de industrieaan definitief is gestaakt.”

Toelichting.

In de Memorie van Antwoord is door de Regeering tegen de in het gedelegeerden-verslag naar voren gebrachte suggestie, dat de vergunning eerst zou kunnen worden ingetrokken, wanneer onomstootelijk vaststaat, dat het vervoer over de industrieaan definitief is gestaakt, bezwaar gemaakt.

Echter erkent de Regeering, dat de omstandigheden in de suikerindustrie sedert 1932, zijnde het tijdstip waarop destijds over deze materie werd geadviseerd, aanmerkelijk gewijzigd zijn.

In het bijzonder zal het voor een tijdelijk stilgelegde fabriek van groot belang zijn, dat haar industrieaan, welke een onmisbaar deel van de bedrijfsoutillage uitmaakt, intact blijft.

2de VERGADERING — DINSDAG 27 SEPTEMBER 1938.

Industrieaanordnantie (Ond. 2). — Nadere wijziging van de ordonnantie betr. de heffing van opeenten op de inkomstenbelasting t.b.v. zelfbesturen in de gewesten Soerakarta en Jogjakarta (Ond. 23). — Wijziging art. 14 Aanvullende Plantersregeling (Ond. 29). — Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor zelfbesturen buiten Java en Madoera (Ond. 31). — Toepasselijkheid van algemeene verordeningen op groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten (Ond. 34). — Vaststelling van opeenten op de inkomsten- en vennootschapsbelasting enz. (Ond. 39). — Wijziging en aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 43). — Nadere wijziging van de ordonnantie, regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. 58).

(Dir. v. V. en W., De Villeneuve, Voorzitter.)

Teneinde met deze belangen zooveel mogelijk rekening te houden komt het wenschelijk voor artikel 10 lid 2 sub c aan te vullen als voorgesteld."

De heer **Van Haeften**, directeur van Verkeer en Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter. Met erkentelijkheid heeft de Regeering de woorden van waardeering van het geachte lid den heer De Villeneuve over dit ontwerp vernomen. Wat de kleine wijziging, bij amendement voorgesteld, aangaat, kan gezegd worden, dat hierdoor geen wijziging wordt gebracht in het standpunt der Regeering; het betreft hier feitelijk meer een verduidelijking. Waar hierdoor alleen het element van redelijkheid op den voorgrond wordt geplaatst meen ik, dat daartegen niet het minste bezwaar kan bestaan en de Regeering is dan ook gaarne bereid artikel 10 lid 2 sub c in den gevraagden zin aan te vullen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter. U vergunne mij, den Regeeringsgemachtigde ten zeerste dank te zeggen voor de gedane toezegging.

De **Voorzitter**: De in het amendement gevraagde aanvulling is door de Regeering overgenomen; het amendement kan daardoor worden beschouwd als te zijn vervallen.

Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie nog een wijziging is aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103, van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen en bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de ordonnantie van 31 Mei 1925 (Staatsblad No. 250) betreffende de heffing van opeenten op de inkomstenbelastingen behoeve van de Zelfbesturen in de gewesten Soerakarta en Jogjakarta (Ond. 23);

2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 14 van de „Aanvullende Plantersregeling" (Staatsblad 1938 No. 98) (Ond. 29);

(Voorzitter.)

3. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Staatsblad 1919 No. 61) (Ond. 31);

4. de ontwerp-ordonnantie houdende bepaling dat, waar in algemeene verordeningen, welke niet zijn uitgesloten van toepasselijkheid op groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten, sprake is van locale ressorten en hun organen, daaronder mede worden begrepen groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten en derzelver organen (Ond. 34);

5. de ontwerp-ordonnantie tot:

- a. vaststelling van het aantal opeenten op de aanslagen in de inkomstenbelasting over het jaar 1939 en op de aanslagen in de vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tussehen 30 Juni 1938 en 1 Juli 1939;
- b. wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de loonbelasting;
- c. wijziging van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 39);

6. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van enkele artikelen van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 43);

7. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de ordonnantie, regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Staatsblad 1925 No. 247, zooals sedert gewijzigd en aangevuld) (Ond. 58).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen; de ontwerp-ordonnantie van Ond. 39 onder aanteekening, dat de heer Thamrin geacht wil worden te hebben gestemd tegen artikel 1 lid 1 en artikel 3 lid 1.

De vergadering wordt te 10.06 uur v.m. gesloten.

3de VERGADERING — DINSDAG 25 OCTOBER 1938.

Ingekomen stukken.

3de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 25 October 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Rede van den Voorzitter i.v.m. het overlijden van het oud-lid van den Volksraad, den heer Moh. Ali. — Mededeeling van de aanwijzing van den heer Yo Heng Kam als gedelegeerde. — Vereenvoudiging bepalingen betr. uitkeering tot onderhoud, krachtens het B. W. verschuldigd (Ond. 47). — Wijziging regeling financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 70). — Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Yo Heng Kam.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Een bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 4, 10 en 18 October 1938 Nos. 43, 9 en 8 ter aanbieding van:

- a. vijf ontwerp-ordonnanties strekkende tot wijziging en aanvulling van de Volksraadpositieregeling 1926, provincie-, stadsgemeente-, regentschaps- en locale raden-ordonnanties i.v.m. pensioenaanspraken van raadsleden (Ond. 71);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de nieuwe vuurwapenregelingen, het reglement op de strafvordering, het Inlandsch reglement, het rechtsreglement buitengewesten en de zegelverordening (Ond. 72);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot verhooging van het maximum bedrag der jaarlijksche tegoedschrijving aan de reserve-rekening voor groote herstellingen bij de Bangkatinwinning (Ond. 73).

De stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 29, 29, 29, 30, 30 en 30 September en 1 October 1938 Nos. 1, 23, 25, 17, 18, 19 en 15 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnanties strekkende tot verlenging van den werkingsduur van de Suikerovergangsregeling 1937—1939 en tot opschorting van de inwerkingtreding van de Suikerconsolidatieregeling (Ond. 69);
- b. de ordonnantie tot nadere wijziging van de ordonnantie van 31 Mei 1925 (Stbl. No. 250) betreffende de heffing van opcenten op de inkomstenbelasting ten behoeve van de zelfbesturen in de gewesten Soerakarta en Jogjakarta (Ond. 23);

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

- c. de ordonnantie tot nadere wijziging van de Erfpachts-ordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Stbl. 1919 No. 61) (Ond. 31);
- d. de ordonnanti tot wijziging van artikel 14 van de „Aanvullende Plantersregeling” (Stbl. 1938 No. 98) (Ond. 29);
- e. de ordonnantie houdende bepaling dat, waar in algemeene verordeningen, welke niet zijn uitgesloten van toepasselijkheid op groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten, sprake is van locale ressorten en hun organen, daaronder mede worden begrepen groepsgemeenschappen en stadsgemeenten in de buitengewesten en derzelve organen (Ond. 34);
- f. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van enkele artikelen van het wetboek van strafrecht (Ond. 43);
- g. de ordonnantie tot vaststelling van Bepalingen op den aanleg en de exploitatie van industriebanen (Industrieaan-ordonnantie).

3. Brieven van den Gouvernements Secretaris van 21, 28 en 29 September en 12 October 1938 Nos. 1909a/B, 1941a/B, 1947a/B en 2019d/B houdende mededeeling dat bij besluiten van den Gouverneur-Generaal van 21 September No. 1, 28 September No. 25, 29 September No. 20 en 12 October No. 1 zijn vastgesteld de „Invoerverordening manufacturen 1938” (Stbl. No. 542), de „Invoerverordening Cement 1938 (Stbl. No. 585)”, de „Invoerverordening Autobanden 1938 (Stbl. No. 587)”, de „Invoerverordening Bier 1938 (Stbl. No. 612)”, alle strekkende tot voortzetting van de contingentteering van den invoer van genoemde goederen.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 19 September 1938 No. 10 tot nadere wijziging van de splitsing in artikelen en subartikelen van de posten van hoofdstuk II van afdeling IV (departement van Binnenlandsch Bestuur) der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1937, zooals die splitsing is vastgesteld bij het besluit van 23 Juni 1937 No. 4 (Stbl. No. 409) en gewijzigd bij het besluit van 21 April 1938 No. 4 (Stbl. No. 185).

5. Als voren van 19 September 1938 No. 11 tot nadere wijziging van de splitsing in artikelen en subartikelen van hoofdstuk II van afdeling VIII (departement van Oorlog) der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1937, zooals die splitsing is vastgesteld bij het besluit van 23 Juni 1937 No. 8 (Stbl. No. 414) en gewijzigd bij de besluiten van 25 Juni 1937 No. 12 (Stbl. No. 423), 21 April 1938 No. 8 (Stbl. No. 189) en 16 Juni 1938 No. 8 (Stbl. No. 350).

6. Als voren van 23 September 1938 No. 1z teneinde uitvoering te geven aan het besluit van 26 Augustus 1938 houdende machtiging aan den Legercommandant, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet ten behoeve van aanschaffing, keuring en uitzending van vliegtuigen en munitie en grondstoffen voor de vervaardiging van munitie ten behoeve van de luchtvaartafdeeling.

7. Als voren van 23 September 1938 No. 7 houdende machtiging aan den directeur van Binnenlandsch Bestuur, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over de bij aanvullende begrootingen uitgetrokken credieten ten behoeve van de instelling der groepsgemeenschappen Minangkabau en Bandjar en taakoverdracht aan deze gemeenschappen en aan de stadsgemeenten Padang, Fort de Koek en Bandjarmasin zoodmede in verband met de regeling van de financieele verhouding tusschen het Land en de provincies, regentschappen en stadsgemeenten op Java en Madoera.

8. Als voren van 26 September 1938 No. 23 houdende machtiging aan den Directeur van Economische Zaken, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet ten behoeve van de Nederlandsch-Indische deelneming aan de Internationale tentoonstelling te San Francisco in 1939.

Ingekomen stukken.

9. Als voren van 28 September 1938 No. 26 houdende machtiging aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over de bij aanvullende begrotingen uitgetrokken credieten ten behoeve van

- I. a het aanleggen van een nieuw vliegveld voor de burgerluchtvaart te Tandjong Perak;
- b den bouw van een slibzuiger voor het uitdiepen van de Kapoeasgeul;
- c vernieuwing en nieuwe werken voor „gebouwen”.

II. het verleen van een vergoeding aan de K. N. I. L. M. wegens verliezen geleden op nieuwe luchtlijnen;

III. verlenging van den kademuur en de opslagloods van het kade etablissement aan den Oosterboord der 1e binnenhaven en den bouw van een nieuwe vischopslagloods te Tandjong Priok.

10. Als voren van 4 October 1938 No. 22 houdende machtiging aan den Directeur van Economische Zaken, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over het bij een aanvullende begroting uitgetrokken crediet voor de Gouvernements Landbouwbedrijven.

11. Als voren van 12 October 1938 No. 21 houdende machtiging aan den Directeur van Justitie, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over de bij afdeling II der begroting van Nederlandsch-Indië voor 1939 uitgetrokken fondsen tot a. uitbreiding van het personeel der landraden met 1 buitengewoon voorzitter en 2 ondervoorzitters

- b. indienststelling bij de Weeskamers van 2 agenten, 2 assistenten en 2 derde commiezen
- c. de indienststelling van één mantri en de verhooging van de fondsen voor overwerkgeden ten behoeve van het Centraal Kantoor voor Dactyloscopie
- d. verhooging van de fondsen voor kantoorkosten van het Hof voor Islamietische Zaken
- e. de indienststelling van een Hoofd van den Immigratiedienst en twee Immigratieambtenaren.

12. Als voren van 12 October 1938 No. 22 houdende machtiging aan den Directeur van Justitie, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over de bij afdeling II der begroting van Nederlandsch-Indië voor 1939 uitgetrokken fondsen ten behoeve van de uitbreiding van de personeelsformatie bij het Kadaster.

13. Als voren van 12 October 1938 No. 23 houdende machtiging aan den Directeur van Justitie, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over de bij afdeling II der begroting van Nederlandsch-Indië voor 1939 uitgetrokken fondsen ten behoeve van de uitbreiding der personeelsformatie der arbeidsinspectie.

14. Als voren van 17 October 1938 No. 10 houdende machtiging aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over de bij afdeling VII B der begroting van Nederlandsch-Indië voor het jaar 1939 uitgetrokken fondsen voor de aanschaffing en in bedrijf stelling van een derde turbineaggregaat voor de centrale Oebroeg.

15. Als voren van 17 October 1938 No. 19, houdende machtiging aan den Directeur van Justitie, krachtens artikel 105 I. S., te beschikken over de bij afdeling II der begroting van Nederlandsch-Indië voor 1939 uitgetrokken fondsen voor de personeele en materiele uitgaven ten behoeve van de Landswerkinrichtingen te Ngawi en Malang en voor de uitgaven, verbonden aan de uitbreiding van het personeel van het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen, de strafgevangnissen en de huizen van bewaring.

16. Als voren van 21 September 1938 No. 8 houdende het eervol ontslag uit 's Lands dienst met recht op pensioen van Dr. J. Offringa, Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid, met ingang van 30 November 1938.

17. Als voren van 4 October 1938 No. 40 houdende ontbinding van de „Commissie voor het militair straf-, tucht- en strafprocesrecht”, ingesteld bij het besluit van 21 Januari

1930 No. 22, onder dankbetuiging voor den door haar verrichten belangrijken arbeid.

18. Als voren van 13 October 1938 No. 1 houdende verbod voor den duur van drie weken van het drukken, uitgeven en verspreiden van het te Batavia verschijnend Chineesch weekblad „Ta Chung Shih Chieh Weekly”.

19. Als voren van 17 October 1938 No. 1z houdende aantekening van de wederaanvaarding van het dagelijksch beleid der zaken door den Gouverneur-Generaal.

20. Als voren van 17 October 1938 No. 7 houdende de tijdelijke belasting met de waarneming van de betrekking van Secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië met ingang van 17 October 1938 van Mr. K. F. J. Verboeket, tijdelijk waarnemend referendaris ter Algemeene Secretarie.

De sub 2 t/m 20 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 30 September 1938 No. E F 2/19/2 ter aanbieding van de door de Regeering goedgekeurde nadere beantwoording van de bij de IVde begrotingsafdeeling van het dienstjaar 1938 gedane toezegging, betreffende straffe inning van belastingen in de onderafdeeling Kotaboemi, Lampongsche districten en grondoecupatie in de Boekit Asam boschreserve.

2. Brief van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 14 October 1938 No. 3535z/Begr. ter aanbieding van een opgave van de namens de Regeering gedurende de buitengewone zitting 1938—1939 aan den Volksraad gedane toezeggingen.

3. Zendbrief van den Directeur van Verkeer en Waterstaat van 30 September 1938 No. C 1/25/11, ter aanbieding van een opgave van aan den Volksraad gedurende de eerste gewone zitting 1938—1939 namens de Regeering gedane toezeggingen.

4. Zendbrief van den Legercommandant van 1 October 1938 ter aanbieding van een opgave van aan den Volksraad gedurende de eerste gewone zitting 1938—1939 namens de Regeering gedane toezeggingen.

5. Brief van den Commandant der Zeemacht van 5 October 1938 No. Az 22/3/8 ter aanbieding van een opgave van aan den Volksraad gedurende de eerste gewone zitting 1938—1939 namens de Regeering gedane toezeggingen.

6. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 6 October 1938 No. BR 6/14/4 houdende bepaling dat het gezamenlijk bedrag ad f 42.371 van de bij de dzz. besluiten van 18 Januari 1938 No. BR 6/2/3 beschikbaargestelde gelden ter bestrijding van de personeele en materiele uitgaven, verband houdende met de toepassing van de individueele restrictie op den uitvoer van bevolkingsrubber in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, moet worden geacht te zijn bestemd voor bedoelde uitgaven gedurende het jaar 1937.

7. Besluit van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst van 4 October 1938 No. 34209/O.E. houdende verhooging van het voor maatregelen ter bestrijding van de malaria in de afdeling Agam gedurende het jaar 1938 toegestane crediet met f 1 800.

8. Besluit van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst van 4 October 1938 No. 34201/O.E. houdende machtiging aan den resident van Djambi f 900 aan te vragen ter bestrijding van de kosten verbonden aan het aanstellen van een mantri-malaria in de residentie Djambi.

9. Besluit van het Hoofd van den Gezondheidsdienst van 3 October 1938 No. 3795 van de provincie West-Java houdende aanwijzing van Landsgeneeskundigen voor gevallen dat het verrichten van keuringen door één medicus is veroorloofd.

3de VERGADERING — DINSDAG 25 OCTOBER 1938.

Ingekomen stukken. — Rede van den Voorzitter i.v.m. het overlijden van het oud-lid van den Volksraad, den heer Moh. Ali. — Mededeeling van de aanwijzing van den heer Yo Heng Kam als gedelegeerde. — Vereenvoudiging bepalingen betr. uitkeering tot onderhoud, krachtens het B. W. verschuldigd (Ond. 47). — Wijziging regeling financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 70). — Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

10. Rondschrijven van den Gouverneur van West-Java van 5 October 1938 no. C F 25/108/5 betreffende de indiening van een extra-tractementsstaat over de maand October 1938 ten behoeve van de ambtenarenstatistiek.

11. Besluit van den regentschapsraad van Pandeglang van 10 September 1938 no. 17/E.Z.—2/R.R. houdende een adhaesiebetuiging aan de motie van den regentschapsraad van Tjiamis en aldus de wenschelijkheid mede uit te spreken, dat door de Regeering de noodige stappen worden gedaan voor de verbetering van de huidige copraprijzen.

12. Voorloopig overzicht Landsmiddelen over Augustus 1938.

13. Officieel nieuwsblad der groepsgemeenschap Bandjar van 3, 10, 14, 17 en 23 September 1938.

14. Motie van den Stadsgemeenteraad te Cheribon houdende verzoek aan de Regeering over te willen gaan tot invoering van het evenredigheidskiesstelsel voor de stadsgemeenteraden voor de Inheemsche onderdanen niet-Nederlanders.

15. Motie van de Vereeniging van Oostersche Radio-luisteraars te Bandoeng houdende adhaesie aan de motie Soetardjo betreffende de overdracht van de regeling van den Oosterschen radio-omroep aan de P. P. R. K.

16. Brief van het Hoofdbestuur van den Inlandschen Politie Bond te Batavia-C. van 24 September 1938 No. 2266 houdende verzoek om inlichtingen betreffende gijzeling van Landsdienaren wegens schulden.

17. Brief van Soedarmo alias Soedarmolan van Tjelangap 4 October 1938 houdende verzoek om benoeming tot lid van den Volksraad.

18. Motie van de Perserikatan Normaalschool afdeling Sibolga om handhaving van de normalisten aan de H. I. S. e.q. hen niet financieel te dupeeren.

19. Brief van den fd. Hoofdinspecteur der Staatsspoorwegen van 17 October 1938 No. 39276/38 ter aanbieding van een staat van de op vervoergebied genomen tariefsmaatregelen in het 3e kwartaal 1938.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken en verslagen:

1. Overdruk uit het Koloniaal Tijdschrift No. 5, 27e Jaargang betreffende het artikel „Parallellen” van de hand van Jhr. B. C. C. M. M. van Suchtelen.

2. Algemeen verslag betreffende de verschillende gemeentendiensten over het jaar 1937 van de stadsgemeente Batavia.

3. Bulletins van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

4. Quarterly Summary of Australian Statistics, Bulletin No. 152, June 1938.

5. Uitgave van het Kantoor voor den Handel van het Departement van Economische Zaken betreffende Nederlandsch-Indië.

6. Derde wetenschappelijke balans van het Pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren in Nederlandsch-Indië naar den toestand op 31 December 1935.

7. Muntverslag over het jaar 1937.

8. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.

9. Verslag van den Dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1937.

10. The China Press, Forty Years' Reign Jubilee of Her Majesty the Queen of the Netherlands.

De werken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden zich van hun zetels te verheffen.

Geachte Medeleden! Op 5 October j.l. hebben wij bericht ontvangen van het overlijden van ons oud-medelid, Pangeran Mohamad Ali. Ik weet in Uw geest te hebben gehandeld door aan de weduwe van wijlen Pangeran Mohamad Ali en aan zijn zoon, ons geacht medelid, den heer Mohamad Noor, de hartelijke deelneming van den Volksraad te betuigen.

Gelijk in het schrijven van den secretaris van 5 October j.l. is medegedeeld, heeft de heer Van Baalen met ingang van 10 October j.l. ontslag genomen als lid van het College van Gedelegeerden.

Ik deel conform art. 21 der Gedelegeerden-Kiesverordening mede, dat door mij krachtens art. 20 der Gedelegeerden-Kiesverordening ter voorziening in deze vacature aan de hand van de kandidatenlijst is aangewezen als lid van het College van Gedelegeerden het lid van den Volksraad, de heer Yo Heng Kam, die zijn benoeming heeft aanvaard en heden voor het eerst in de vergadering van het College aanwezig is.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot vereenvoudiging van de bepalingen betreffende uitkeeringen tot onderhoud, krachtens het Burgerlijk Wetboek verschuldigd (Ond. 47), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);
2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Regeling van de Financieele Verhouding tusschen het Land en de Zelfstandige Gemeenschappen, zooals die is geregeld bij de ordonnances van 11 April 1938 (Staatsblad 1938, Nos. 169 en 170) (Ond. 70).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Ongedagteekend verzoek van Soepardi, om toekenning van onderstand bij wijze van pensioen.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

2. Ongedagteekend verzoek van Mochamad Jacoeb, betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 1 April 1938 No. 683/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Kiaradjangkoeng 9 Januari 1937, van M. Ojo Satjawisastra, betreffende de verkiezing van een desahoofd.

Regeeringsbrieven van 15 November 1937 No. 2427/A en 20 April 1938 No. 819/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

3de VERGADERING — DINSDAG 25 OCTOBER 1938.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Moeara Enim Augustus 1937, van R. A. J. Noengtjik, houdende bezwaren tegen de autokeuring in de residentie Palembang.

Regeeringsbrief van 28 Mei 1938 No. 1126/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 23 December 1936, van Sarmin, Doel, Tajat en Asmadie, betreffende het hun verleend eervol ontslag wegens ongeschiktheid.

Regeeringsbrief van 24 Mei 1938 No. 1091/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg 6 Januari 1938, van L. F. Bauwens, betreffende zijn ontslag uit den dienst der stadsgemeente Cheribon.

Regeeringsbrief van 4 Juni 1938 No. 1172/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Ngawi 12 October 1937, van Wongsosentono, om toekenning van wachtgeld, onderstand dan wel pensioen.

Regeeringsbrief van 9 Juni 1938 No. 1196/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Pematang Siantar 5 Januari 1937, van Theodor Siregar, om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 11 Juni 1938 No. 1215/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. ten aanzien van het verzoek om herplaatsing over te gaan tot de orde van den dag,
- b. der Regeering om mededeeling te verzoeken of aan adressant, die bij besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 7 Februari 1938 No. Pol. 1/3/2 eervol uit 's Lands dienst werd ontslagen, pensioen of onderstand werd of zal worden toegekend, zoo neen, waarom niet,
- c. adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 4 November 1937, van Hauw Kwie San, houdende bezwaren tegen een vendutie.

Regeeringsbrief van 21 Juni 1938 No. 1277/B.

Aangezien inwilliging van het verzoek slechts mogelijk zou zijn na ontbinding van de tusschen derden gesloten koopover-

eenkomst, waartoe een beroep op den rechter zou moeten worden gedaan, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 1 November 1937, van Mas Soehodo, alias Reksoprodjo, om toekenning van pensioen.

Regeeringsbrief van 22 Juni 1938 No. 1282/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Djember 17 Januari 1938, van H. C. H. Doeve, om uitkeuring van een schadeloosstelling e.q. plaatsing in een Gouvernementsbetrekking.

Regeeringsbrief van 23 Juni 1938 No. 1295 b/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Batang 24 Juni 1937, van M. Reksodihardjo alias Martoatmodjo, om o.a. toekenning van onderstand of herplaatsing.

Regeeringsbrief van 27 Juni 1938 No. 1320/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Djedjawi 25 September 1937, van Amak bin Abdoellah betreffende zijn ontslag als margahoofd.

Regeeringsbrief van 4 Juli 1938 No. 1354/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Sidotopo 25 Augustus 1937, van het „Comité Permintaan Ketetapan Hoofdswagenmandoer”, om wederinstelling bij de Staatsspoorwegen van de betrekking van hoofdswagenmandoer.

Regeeringsbrief van 5 Juli 1938 No. 1362 b/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij de in voorbereiding zijnde herziening van het maandlooners- en werkliedenreglement o.m. de betrekking van hoofdswagenmandoer bij de Staatsspoorwegen weder zal worden ingesteld, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Tuhaha 30 Juni 1937, van P. A. Sahusilawane, om toekenning van onderstand e.q. herplaatsing.

Regeeringsbrief van 8 Juli 1938 No. 1388/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek door toekenning van tijdelijken onderstand is tegemoetgekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

3de VERGADERING — DINSDAG 25 OCTOBER 1938.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

16. Verzoek, gedagteekend Tarogong 28 Augustus 1937, van Mas Hardjadiwidjaja, betreffende zijn ontslag.

Regeeringsbrief van 9 Juli 1938 No. 1409 a/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Pasoeroean 12 Maart 1937, van H. Christiaan, om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 10 Augustus 1937 No. 1763/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Pambaoeng 8 April 1938 van Balimalipoe om in aanmerking te mogen komen voor de bekleeding van een adatwaardigheid.

Regeeringsbrief van 23 Juli 1938 No. 1496/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant onder toezending van een uittreksel uit genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Kemajoran 11 Maart 1937, van Mas Soerdjo, om toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 26 Augustus 1937 No. 1874/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Haria 21 September 1936, van Pieter Manuhutu houdende verschillende bezwaren verband houdende met een tegen hem gewezen landraadvonnis en de tenuitvoerlegging daarvan.

Regeeringsbrief van 26 Augustus 1937 No. 1880/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

ding van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Gombong 6 October 1937, van O. M. Th. Kaltofen, om toekenning van onderstand.

Aangezien reeds door het College van Gedelegeerden op 23 Februari 1937 is afgedaan en in het onderhavige verzoekschrift geen nieuwe gezichtspunten worden geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Balige 23 Juli 1937 van Peter alias A ni Haba marga Siahaan betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 13 October 1937 No. 2217/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen, onder aantekening dat hij zich eventueel tot den bevoegden civielen rechter kan wenden.

23. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 20 April 1935, van K. Loef, om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 19 October 1937 No. 2252/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer Soangkoepou heeft mij na overleg met den Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften verzoekt, de verzoekschriften, genummerd 2, 8, 13 en 18 te willen aanhouden, daar hij hierover enkele opmerkingen wenscht te maken en de Voorzitter der commissie hierop nog niet is voorbereid. Voorts heeft de heer Soetardjo mij om dezelfde reden verzoekt, verzoekschrift No. 10 te willen aanhouden. Naar aanleiding hiervan houdende de behandeling van genoemde verzoekschriften aangehouden tot een volgende gelegenheid.

De conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften Nos. 1, 3 t/m 7, 9, 11, 12, 14 t/m 17 en 19 t/m 23, worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.11 uur v.m. gesloten.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

A single line of faint, illegible text, possibly a section header or separator.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

4de VERGADERING — DINSDAG 8 NOVEMBER 1938

Dankbetuiging van H. M. de Koningin n.a.v. het van den Volksraad t.g.v. Haar regeeringsjubileum ontvangen adres van hulde. — Ingekomen stukken.

4de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 8 November 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Dankbetuiging van H. M. de Koningin n.a.v. het van den Volksraad t.g.v. Haar regeeringsjubileum ontvangen adres van hulde. — Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn gesteld voor de afdoening van Ond. 74. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 75. — Afscheid van den heer De Bruyn Kops, in zijn kwaliteit van Regeeringsgemachtigde, van het College van Gedelegeerden. — Voortzetting behandeling eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepen, Soetardjo, Sosrohadiwoesoemo, Thamrin, Verboom, De Ville-neuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeeringsgemachtigde: de heer De Bruyn Kops.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering en deel mede, dat van den wd. 1sten gouvernementssecretaris de navolgende brief is ontvangen (No. 2181/C.—van 4 November 1938):

„Ingevolge opdracht van Hare Majesteit de Koningin heeft de Minister van Koloniën den Landvoogd verzocht HoogstDerzelve dank te willen doen overbrengen aan den Volksraad voor zijn adres van hulde ter gelegenheid van Haar Regeeringsjubileum.

Gevolg gevende aan dit verzoek heeft Zijne Excellentie mij opgedragen UHoogEdelGestrenge in kennis te stellen van deze Koninklijke dankbetuiging en U te verzoeken daarvan op de naar Uw inzicht meest geëigende wijze mededeeling te doen aan de leden van het door U voorgezeten College.”

De **Secretaris** deelt mede, dat voorts zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 22, 27 en 28 October en van 3 November 1938 Nos. 4, 7, 17 en 2 ter aanbieding van:

- een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Wegverkeersordonnantie (Ond. 74);
- een ontwerp-ordonnantie tot regeling van de rubberrestrictie in Nederlandsch-Indië gedurende de periode van 1 Januari 1939 tot en met 31 December 1943 (Ond. 75);
- een ontwerp-ordonnantie houdende nieuwe voorschriften inzake de jacht op Java en Madoera (Ond. 76);
- vier ontwerp-ordonnanties tot wijziging van de z.g. Crisis-cultuurordonnanties (Ond. 79).

2. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 28 October 1938 No. 2138/B houdende regeeringsmededeeling naar aanleiding van de motie-Verboom e.s. betreffende de defensiekosten en de wijze van financiering daarvan.

3. Als voren van 31 October 1938 No. 2150/A houdende regeeringsmededeeling naar aanleiding van de motie-Janssen e.s. betreffende de financiering van de armenzorg.

De stukken zijn of worden gedrukt.
Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

4. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 27 en 28 October 1938 Nos. 22 en 10, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de regeling van de financieele verhouding tusschen het Land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 70);
- de ordonnantie tot vereenvoudiging van de bepalingen betreffende uitkeeringen tot onderhoud krachtens het Burgerlijk Wetboek verschuldigd (Ond. 47).

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 October 1938 No. 16 houdende aanwijzing van het te Makassar verschijnend Chineesch dagblad „Hua Chiao Yit Po” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

6. Als voren van 18 October 1938 No. 20 houdende ontzegging aan Go Twa Biau alias Go Tai (Tay) Biau van het verblijf in Nederlandsch-Indië.

7. Als voren van 25 October 1938 No. 24 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de bij een aanvullende begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor werken ter verbetering van den malariagevaarlijken toestand te Tandjoeng Priok.

8. Als voren van 28 October 1938 No. 8 houdende verbod van het drukken, uitgeven en verspreiden van het te Semarang verschijnende dagblad „Sinar Selatan” voor den duur van acht dagen.

9. Als voren van 29 October 1938 No. 16 houdende ontheffing van C. van den Bussche van de functie van voorzitter van het hoofdbestuur van de Indische Maatschappij voor Werkverschaffing en benoeming in zijn plaats van J. H. B. Kuneman.

10. Als voren van 29 October 1938 houdende benoeming van Mr. H. J. Spit en G. F. de Bruyn Kops onderscheidenlijk tot Vice-President en tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië.

11. Als voren van 5 November 1938 No. 2z houdende benoeming van L. Götzen tot Directeur van Financiën.

De sub 4 t/m 11 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 21 October 1938 No. BR 6/14/12 bepalende, dat voor het werk „Het vernieuwen van de beschouwingen langs de oevers van de parits, gelegen achter de blokwoningen tusschen den Pasar Besarweg, Voorstraat, Monumentsweg en de Parit Tepekong te Pontianak” boven het reeds vrijgegeven bedrag alsnog een bedrag van f 10,20 uit de opbrengst van het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber wordt vrijgegeven.

2. Als voren van 3 November 1938 No. BR 6/15/3 bepalende, dat het beschikbaargesteld bedrag van f 1200 ter uitbetaling als subsidie aan de onderafdeelingskas van Batoe Bahra wordt verminderd met f 400.

3. Besluit van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 29 October 1938 No. 37116/A.Z. houdende ontbinding van de commissie, die ten doel heeft het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid voor te lichten omtrent de wenschelijkheid om over te gaan tot voorbereiding en instelling van medische eereraden.

4. Moties van een oudervergadering te Ngawi houdende protest tegen het voornemen tot opheffing van de Gouvernements openbare Europeesche school te Ngawi en tegen de verslechtering van het leerplan van genoemde school.

De bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

4de VERGADERING — DINSDAG 8 NOVEMBER 1938

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn gesteld voor de afdoening van Ond. 74. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 75. — Afscheid van den heer De Bruyn Kops, in zijn kwaliteit van Regeeringsgemachtigde, van het College van Gedelegeerden.

(Voorzitter.)

C. De volgende boekwerken en publicaties:

1. Gedenkboek der K.N.I.L.M.: „Tien vervlogen jaren”.
2. Herdenkingsnummer 1918—1938 van „de Indische Voortstuwcr”.
3. De buitenlandse handel van Nederlandsch-Indië gedurende 1937.
4. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der inheemsche bevolking op Java en Madoera over September 1938.
5. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië.
6. Mededeelingen uit de gaslaboratoria van het K.N.I.L.
7. De Woeker, October 1938.
8. „Machinale asphalteering”.

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Wegverkeersordonnantie (Ond. 74) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie is verzocht het advies van den Volksraad vóór 25 November a.s. te willen uitbrengen. Zoals de leden op den rooster voor deze vergadering zullen hebben gezien, zal straks het commissie-onderzoek betreffende deze ontwerp-ordonnantie plaats hebben. Wanneer — wat te verwachten is — geen verzoek tot voorbehoud der behandeling van deze ontwerp-ordonnantie aan den Volksraad zal worden ingediend, zal de openbare behandeling plaats hebben in de volgende vergadering van het College van Gedelegeerden, nl. in de volgende week of op Maandag 21 November a.s. De laatstbedoelde vergadering wordt op Maandag gesteld in verband met de Poetasfeestdagen op 23 en 24 November.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-Rubberrestrictie-ordonnantie 1939 (Ond. 75) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zoals bekend, is verzocht het advies van den Volksraad ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie te willen uitbrengen vóór 3 December a.s. Het commissie-onderzoek betreffende deze ontwerp-ordonnantie zal eveneens straks plaats hebben.

Wordt in de buitengewone zitting, welke zal worden bijeengeroepen op 28 November a.s., besloten om genoegen te nemen met het schriftelijk onderzoek van het College van Gedelegeerden dan zal op dien dag dadelijk met de openbare behandeling worden begonnen.

De buitengewone zitting wordt bijeengeroepen in de laatste week vóór den voor de afdoening gestelden termijn, omdat de daaraan voorafgaande week, door de feestdagen 23 en

(Directeur van Financiën.)

24 November, zich minder voor het houden van een buitengewone zitting van den Volksraad leent.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor Financiën, die daarom verzocht heeft.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De reden, waarom ik thans het woord heb verzocht, is bekend. Het betreft mijn aanstaand aftreden als Regeeringsgemachtigde voor Financiën in den Volksraad en ik moge beginnen met U dank te zeggen voor de mij geboden gelegenheid om tot het geachte College eenige woorden van afscheid te richten. Het eerste contact met den Volksraad dateert van ongeveer medio 1933 terzake van een omvangrijk onderwerp, nl. het in Januari 1934 in werking getreden nieuwe tarief van invoerrechten, bij de behandeling waarvan ik het meer douanetechnisch gedeelte als mede-Regeeringsgemachtigde ter verlichting van de taak van den vorigen directeur van Financiën voor mijn rekening kreeg. In den loop van dat jaar trad ik nog eenige malen incidenteel op als Regeeringsgemachtigde, doch vanzelfsprekend bracht eerst mijn benoeming tot departementshoofd in het voorjaar 1935 een regelmatiger en veelvuldig contact met den Volksraad mede.

Voor den Volksraad als College beschouwd, Mijnheer de Voorzitter, is het komen en gaan van Regeeringsgemachtigden feitelijk niets bijzonders; het ligt immers in den aard van de opvolging. Maar voor de gemachtigden der Regeering heeft dat komen en gaan de beteekenis van individueel zeer ingrijpende gebeurtenissen. Althans ten aanzien van de tot dusver opgetreden gemachtigden voor Financiën kan getuigd worden, dat de bemoeienissen met den Volksraad een zeer voornaam en veel-opeischend deel hebben gevormd van hun levenstaak in de betrekkelijke jaren, en het ziet er niet naar uit, dat in de toekomst daarin veel verandering zal zijn te wachten.

Zonder overdrijving, Mijnheer de Voorzitter, mag hier gesproken worden van een veelopeischend element. Ongetwijfeld heeft de openbare behandeling van zaken meer relief gegeven aan den werkring der departementshoofden, bij vroeger vergeleken. Doch evenzeer staat vast, dat dit relief niet dan ten koste van groote inspanning kan worden verkregen. Ver boven al het andere staat het landsbelang, in dezen zin identiek aan het algemeen belang van de Nederlandsch-Indische gemeenschap, dat de overheid naar beste weten tracht te dienen. Wanneer dus in dit verband sprake kan zijn van persoonlijke factoren en gevoelens, dan behooren die te worden getoetst aan en geheel ondergeschikt te worden gemaakt aan de volledige medewerking tot het zoeven vermelde doel, in overeenstemming met de richtlijnen van den hoogen machtgever. Dat deze taak geen eenvoudige is, en ook voor mij niet gemakkelijk kon zijn in de gebleven wel zeer bijzondere tijdsomstandigheden, behoeft geen betoog. Evenzeer is het intusschen duidelijk, dat de taak van den Regeeringsgemachtigde belangrijk beïnvloed, verzwaaard of verlicht kan worden door de persoonlijke verstandhouding tot den Volksraad. En in dat belangrijke opzicht, Mijnheer de Voorzitter, mag ik verklaren, dat ik in den loop van de voorbijgegangene vijf jaren steeds in de zakelijke debatten met den Volksraad geschraagd ben geweest door het sterke gevoel, dat de verstandhouding met Uw college, ja zelfs met de verschillende onderscheidene groepen en figuren daarvan, een zeer goede was. Niet alleen nu, Mijnheer de Voorzitter, dat die bij mij bestaande indruk mijn arbeid in dit kader

4de VERGADERING — DINSDAG 8 NOVEMBER 1938

Afscheid van den heer De Bruyn Kops, in zijn kwaliteit van Regeeringsgemachtigde, van het College van Gedelegeerden.
— Voortzetting behandeling eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

aanmerkelijk verlicht en veraangenaamd heeft, ik ben er tevens van overtuigd, dat die m.i. juiste verstandhouding mede ten goede is gekomen aan de productiviteit en aan het gehalte der einduitkomsten van den gemeenschappelijken arbeid, zij het aan twee zijden verricht, op financieel terrein in ruimer verband.

Mijnheer de Voorzitter! Voor deze feiten, voor de onderzochte samenwerking mag ik wel zeggen, ben ik den Volksraad erkentelijk. U, Mijnheer de Voorzitter, moge ik in het bijzonder dankzeggen en tevens complimenteeren voor de aangename en efficiënte leiding van de debatten voor zoover ik die heb medegemaakt. Van de zijde van den heer secretaris De Booy met zijn staf, destijds ook van den wd. secretaris Mr. Nolting, van den Huishoudelijken Dienst en last but not least van den Stenografischen Dienst, den heer Dreesman met zijn staf, heb ik nooit anders dan groote voortvarendheid en tegemoetkoming ondervonden, waarvoor ik mede gaarne mijn besten dank uitspreek.

Aan het einde van mijn taak als Regeeringsgemachtigde voor Financiën gekomen, Mijnheer de Voorzitter, zij het mij tenslotte vergund, den geheelen Volksraad e.a. een hartelijk gemeend verder welzijn, ook in persoonlijk opzicht, toe te wenschen. (Teekenen van instemming.)

De Voorzitter: Mijnheer de Bruyn Kops! Toen U in September '33, als hoofd van den Dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen voor het eerst als Regeeringsgemachtigde in den Volksraad optrad, was niet te voorzien, dat reeds vrij spoedig sinds Maart 1935 een intens en gelukkig steeds aangenaam contact tusschen U en den Volksraad zou ontstaan. Om eerlijk te blijven verdient de kwalificatie „aangenaam” nadere toelichting.

De voornaamste punten in de debatten met U betroffen invoering van nieuwe en verhooging of verlaging van reeds bestaande heffingen; ik denk aan den tabaks- en benzineaccijnzen, de invoerrechten, het uitvoerrecht op rubber, het tijdelijk extra uitvoerrecht, later het defensie-uitvoerrecht en de loonbelasting.

In ernst kan niet worden volgehouden, dat dit alles „aangenaam” werd gevonden, de verhoogingen niet, noch ook de slechts geringe en tijdelijke verlagingen.

Hoe men ook over de samenstelling van den Volksraad moge oordeelen, men zal moeten erkennen, dat de in de samenleving heersche opvattingen omtrent belastingen nauwgezet in den raad tot uiting plegen te komen. Geen enkel bezwaar van den belastingbetaler wordt over het hoofd gezien en aan onheilsprekende voorspiegelingen ontbreekt het nimmer. Toch had de Volksraad steeds oog voor den nood van de schatkist en de vervulling van urgente behoeften, welke de Regeering dwongen tot belastingvoorstellen, die Zij zelve liever achterwege had gelaten.

Het feit dat U niet als directeur van Financiën Uw eigen beleid hier had te verdedigen, ontslaat mij ervan, hier verder op in te gaan. Genoeg zij, dat U als Regeeringsgemachtigde met groote volharding, vasthoudendheid en overtuiging het regeeringsstandpunt verdedigd hebt en met keur van argumenten, statistieken en grafieken gepoogd hebt de geopperde bezwaren te ontzenuwen. Het „aangename” in het contact was de ervaring, dat U overtuigd is van de betekenis van den Volksraad, hetgeen blijkt niet alleen uit de juist door U gesproken afscheidwoorden, maar, wat meer zegt, uit den grooten ernst, waarmee U steeds volle aandacht hebt geschonken aan de beantwoording van de betoogen en opmerkingen der leden; uit de geduldige en welmeenende wijze van Uw optreden, waardoor de scherpe kanten vermeden werden, welke in vraagstukken van tegenstrijdige belangen overigens verklaarbaar zijn.

Zien wij om al deze redenen U noode heengaan, bij Uw vertrek uit dezen raad overweegt het gevoelen, dat wij allen de

(Soangkoepon.)

hooge, U ten deel gevallen benoeming U zoo van harte gunnen, en dat daarmede Uw rijke kennis, Uw werkkraft en bekwaamheid nog jarenlang voor het land behouden blijven. De indirecte oorzaak van Uw benoeming: het gevoelig verlies, dat het land zal lijden door het vertrek van den heer Van den Busche, den oud-Regeeringsgemachtigde, die in het hart en in de waardeering van den Volksraad toch altijd een zeer bijzondere plaats inneemt, stip ik slechts even aan. Ook die wolk heeft haar zilveren rand: de voldoening, dat wederom een oud-voorzitter van ons college tot het naast-hoogste ambt geroepen is.

Mijnheer De Bruyn Kops. Namens den geheelen Volksraad spreek ik den wensch uit, dat U in Uw nieuwen werkkring met gelijken zin voor de realiteit en even vruchtbaar moogt arbeiden, als in Uw vorige functie, kan het zijn onder gunstiger financieele aspecten. (Teekenen van instemming.)

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van het eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 2:

„Ongedagteekend verzoek van Moehamad Jacob, betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 1 April 1938 No. 683/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.”

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij een volkomen raadsel hoe men adressant Moehamad Jacob een gedeelte van zijn stukje grond afhandig kon maken.

De Regeering heeft in haar schrijven van 1 April 1938 No. 683/A zelf erkend, dat adressant een erfpachtsperceel z.g. „controleursgrant” in de gemeente Tebing Tinggi bezit, volgens de daarvan afgegeven acte van 1 Januari 1905 groot 17 644 m².

De „controleursgrant” is een bewijsstuk van een door het betrokken zelfbestuur aan de niet-autochthone bevolking uitgegeven stukje grond, welke uitgifte door het hoofd van gewestelijk bestuur is goedgekeurd. Deze grant draagt min of meer het karakter van een zakelijk recht en als zoodanig dienen alle geschillen voortvloeiende uit het bestaan van dat recht beslist te worden door den gouvernementsrechter. De kerapatan van Padang heeft derhalve geen bevoegdheid om de onderwerpelijke geschillen in behandeling te nemen.

Deze grant is een authentiek stuk, waarin de rechten en verplichtingen van den granthouder, i.e. Moehamad Jacob, wetelijk zijn omschreven en vastgelegd.

De overheid erkent dus volgens dit openbaar stuk, dat het bewuste perceel met een oppervlakte van 17 644 m² aan Moehamad Jacob toebehoort. Waar deze grond verder sedert 1905 dus bijna 30 jaren in handen van Moehamad Jacob is gebleven, zouden op grond van dit feit alleen diens aanspraken op dien grond niet meer kunnen worden betwist, en dit krachtens de verjaringsregelen, vastgelegd o.a. in artikel 1963 van het Burgerlijk Wetboek.

Waarom de betrokken commissie geen gebruik heeft gemaakt van de betrekkelijke controleursgrant bij het bepalen van haar standpunt ter zake is voor mij een tweede raadsel.

In het regeeringschrijven is immers bekend gesteld, dat geen van beide partijen voldoende bewijs voor haar stellingen kon aanvoeren, doch in dit verband vraag ik mij af, of de controleursgrant dan geen overtuigend bewijs voor de kerapatan van Padang, de commissie en de Regeering kan opleveren om het rechtmatig bezit van adressant aan te toonen?

Hoe de commissie of een ander gezag dan wel de Inheem-

(Voorzitter, De Hoog, Soangkoepon.)

sche rechter adressants rechten op dien grond, welke rechten bevestigd zijn door een authentiek stuk, dat het karakter draagt van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, kan betwisten, is voor mij een derde raadsel.

De grond in kwestie is het volkomen bezit van adressant en de controleursgrant is het wettig bewijs daarvan; daarom behoort de grond in kwestie geheel aan adressant te worden teruggegeven en de gemeente van Tebing Tinggi is onbevoegd eigenmachtig daarin verandering te brengen. Deze gemeente ware derhalve met de hieruit voortvloeiende schade van adressant te belasten.

Ik geef de commissie in overweging om in dien geest een voorstel aan de Regeering te doen en ik doe dit voorstel, omdat dit ook geheel ligt in de lijn van de taak der Regeering, omschreven in de artikelen 45 en 51 der I. S.

De **Voorzitter**: Alvorens het woord te verleen aan den Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften, wil ik de opmerking maken, dat de heer Soangkoepon hier niet kan spreken van het „afhandig” maken van een stuk grond, waar het hier gaat om een ten rechte of ten onrechte genomen beslissing.

(De heer So a n g k o e p o n: Deze beslissing is onwettig; de grond is op onwettige basis van adressant afgenomen.)

De woorden „afhandig maken” hebben echter een andere strekking.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij aansluiten bij de opmerking, die U zoeven heeft gemaakt omtrent de strekking van de woorden „afhandig maken.” Waar de Commissie voor de Verzoekschriften in dit geval een beslissing heeft genomen, wil dat zeker niet inhouden, dat de commissie daarmee erkent, dat hier sprake zou zijn van het „afhandig maken” van een stuk grond.

Daar staat echter aan den anderen kant tegenover — hetgeen den heer Soangkoepon reeds is medegedeeld —, dat de commissie zijn terzake gemaakte opmerkingen ter kennis van de Regeering wil brengen, met handhaving overigens van de door de commissie voorgestelde conclusie.

De conclusie der commissie op verzoekschrift No. 2 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, met inachtneming van de door den Voorzitter der commissie gedane toezegging.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 8: „Verzoek, gedagteekend Pematang Siantar 5 Januari 1937, van Theodor Siregar, om herplaatsing.

Regeringsbrief van 11 Juni 1938 No. 1215/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. t.a.v. het verzoek om herplaatsing over te gaan tot de orde van den dag,
- b. der Regeering om mededeeling te verzoeken of aan adressant, die bij besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 7 Februari 1938 No. Pol. 1/3/2 eervol uit 's Lands dienst werd ontslagen, pensioen of onderstand werd of zal worden toegekend, zoo neen, waarom niet,
- c. adressant, onder toezending van een afschrift van vorengenoemden Regeringsbrief, van een en ander mededeeling te doen.”

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Adressant Theodor Siregar heeft volgens den overgelegden dienststaat een diensttijd van 17 jaren en 5 maanden achter den rug, doch behalve dat, heeft hij gedurende 9 jaren en 6 maanden als leerling-schrijver bij den controleur van Angkola en

(De Hoog, Voorzitter.)

Sipirok gewerkt. In de praktijk van den ouden tijd betekende zulk een leerlingenschap diensten verrichten voor het land zonder enig loon. Dit leerlingenschap is evenwel mede een sleutel voor het openen van de deur om het huis van 's lands diensten binnen te treden. Adressant heeft zich zonder kost en zonder loon vrijwillig aan deze vuurproef onderworpen, om eindelijk tot de betrekking van tijdelijk waarnemend schrijver op het residentiekantoor te Medan met een bezoldiging van f 15 per maand te worden benoemd en vervolgens tot andere betrekkingen in 's lands dienst.

Adressant kan wegens zijn ouderdom van 56 jaar niet meer in 's lands dienst herplaatst worden. Dat deze man daardoor thans in behoeftige omstandigheden verkeert, daaraan behoeft zeker niet te worden getwijfeld.

Waar de Regeering zich voor de werklozen zooveel moeite heeft getroost, vraag ik mij af of er voor haar geen aanleiding bestaat, om dezen man, landsdienaar, die toch den lande meer dan 17 jaren trouw heeft gediend, op de een of andere manier tegemoet te komen.

Ten aanzien van verscheidene gepensioneerde ambtenaren heeft de Regeering zoo nu en dan weleens den magangtijd als diensttijd medegegeld ter completeering van den voor pensioen geldenden tijd van bedoelde ambtenaren.

Is het nu niet mogelijk, om in dit speciaal geval den magangtijd van adressant van 9 jaren en 6 maanden mede in rekening te brengen ter bepaling van den voor zijn pensioen geldenden diensttijd, ten einde adressant in de gelegenheid te stellen om zich in zijn levensonderhoud te voorzien? Indien de Regeering hierin wil tegemoetkomen, dan zou de heer Theodor Siregar een diensttijd van 26 jaren en 11 maanden hebben en op dien grond zou hem m.i. een pensioen overeenkomstig het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement kunnen worden toegekend.

Ik geef daarom de commissie in overweging, der Regeering ter zake dienovereenkomstig te adviseeren.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ook ten aanzien van deze conclusie der commissie geldt, dat de commissie geen bezwaar heeft om hetgeen door den heer Soangkoepon is gezegd ter kennis van de Regeering te brengen. Niettemin handhaaft de commissie haar conclusie.

De conclusie der commissie op verzoekschrift No. 8 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, met inachtneming van de door den Voorzitter der commissie gedane toezegging.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 10:

„Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 1 November 1937, van Mas Soehodo, alias Reksoprodjo, om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 22 Juni 1938 No. 1282/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.”

Het geachte lid, dat hierover het woord heeft willen voeren, heeft hiervan afgezien. Wenscht nog iemand het woord over deze conclusie der commissie? Zoo niet, dan kan tot stemming worden overgegaan.

De conclusie der commissie op verzoekschrift No. 10 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

4de VERGADERING — DINSDAG 8 NOVEMBER 1938

Voortzetting behandeling eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Soangkoepon.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 13:

„Verzoek, gedagteekend Djedjawi 25 September 1937, van Amak bin Abdoellah betreffende zijn ontslag als margahoofd.

Regeeringsbrief van 4 Juli 1938 No. 1354/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.”

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het bezwaar van adressant geldt het volgende:

Mohamad Joesoef, secretaris van den lokalen raad van Komeriing Ilir heeft plannen beraamd om zijn zwager Achmad, zoon van den gewezen pasirah van Djedjawi, Rais, tot margahoofd van dit gebied te doen bewerkstelligen.

Voordat deze kwestie aan het rollen werd gebracht, heeft Rais vóór het ontslag van adressant reeds kiezers gezocht voor diens zoon Achmad. Intusschen bereikte een anonieme klacht den procureur-generaal bij het hoogste rechtcollege in deze landen omtrent ongewenschte handelingen van adressant. Adressant is nu van meening, dat een causaal verband tusschen bedoelde plannen en de ingediende anonieme klacht, zoomede de vernietiging van de eerste verkiezing van zijn anonieme, bestaat. Gewoonlijk werden in de praktijk zulke anonieme klachten gedeponereerd.

Wij hebben nog onlangs het standpunt der Regeering vernomen omtrent ingediende anonieme klachten. Zij heeft het zeer juiste standpunt ingenomen, om geen anonieme klachten in behandeling te nemen en indien mogelijk, den steller van zulk een anonieme klacht te doen vervolgen. Dit onridderlijk gedoe is derhalve door de Regeering zelf veroordeeld.

Waarom nu deze anonieme klacht redenen geeft tot een gedegen onderzoek door het betrokken Europeesch bestuur is voor mij een open vraag. Dit onderzoek zou nog niet zoo erg zijn, indien men adressant in de volle gelegenheid had gesteld, om zich ter zake te verdedigen, doch alles werd beslist geheel overeenkomstig het schrijven van den gezaghebber van Komeriing Ilir, laatstelijk van 15 September 1937, No. 118/geheim.

Waar adressant als margahoofd, rubbertuinen van zijn onontwikkelde onderdanen heeft gekocht — naar werd vermoed, middels sluwe vexaties — ligt het mijns inziens voor de hand en op den weg van de betrokken autoriteiten, om adressant gerechtelijk te doen vervolgen; de behandeling van deze zaak zou dan aan zuiverheid meer winnen — en dit is ook de wensche van adressant. Waarom dit niet is gebeurd is mij onbegrijpelijk.

Adressant is overtuigd van zijn onschuld en de resident van Palembang heeft hem evenwel bij besluit van 21 September 1937, No. 1309, ervan beschuldigd, dat hij zich, ten koste van de arme, onontwikkelde onderdanen, middels sluwe vexaties, in het bezit heeft gesteld van rubbertuinen. Heeft nu adressant gelijk, dan beteekent dit, dat de onderafdeeling van Komeriing Ilir zich schuldig heeft gemaakt aan het strafbare feit, omschreven in artikel 317 van het Wetboek van Strafrecht. Ik vraag mij nu af of in dit verband aan de Regeering niet zou kunnen worden geadviseerd om adressant mede te deelen, dat indien deze overtuigd is van zijn onschuld, hij den betrokken onderafdeeling, den heer J. G. Exel, bij den Raad van Justitie te Batavia, wegens lasterlijke aanklacht, kan aanklagen.

Volgens adressant was het doel van een en ander hem te ontslaan, teneinde in zijn plaats een ander te kunnen aanstellen en dit kon alleen, wanneer de resident van Palembang

bewogen kon worden adressant te ontslaan, hetgeen dan ook heeft plaats gehad.

Bij de eerste verkiezing ter voorziening in de bestaande vacature heeft Mohamad Zaini bin Samid de volstreckte meerderheid verkregen en als gevolg daarvan behoort hij als zoodanig te worden erkend, doch dit gaat in tegen de bedoeling van den anoniemen schrijver van de klachten aan den procureur-generaal en daarom moet nu de een of andere wijze worden overwogen, om deze verkiezing te doen vernietigen.

Volgens het besluit van den resident van Palembang van 11 April 1938 No. 465 werd deze verkiezing vernietigd, omdat de afwijzing van Hanafiah bin Mohamad Azis, handelaar te Palembang als candidaat ten onrechte heeft plaats gevonden.

Is dit wel juist? Volgens artikel 1, hoofdstuk II van de gewestelijke regelen omtrent de verkiezing, erkenning en ontslag van margahoeften in Palembang, vastgesteld bij besluit van den resident van Palembang ddo. 15 Maart 1930 No. 141, gewijzigd bij de besluiten van 25 September 1931 No. 447 en van 14 November 1932 No. 838 is de vernietiging van deze verkiezing alleen mogelijk, wanneer bij deze verkiezing de voorschriften, gegeven in dit reglement, niet zijn opgevolgd.

Waar de aanwijzing van de candidaten overeenkomstig de voorschriften heeft plaats gehad n.l. volkomen in overeenstemming met artikel 5 der bestaande regelen, kan deze verkiezing m.i. nimmer worden vernietigd, immers voordat de stemming een aanvang nam, heeft de afdeelingchef een besloten vergadering belegd met alle aanwezige kiezers, ten einde vast te stellen, wie geschikt en waardig worden geacht om als candidaat-pasirah te worden toegelaten, een en ander met inachtneming van het bepaalde bij artikel 6.

Over de toelating wordt door de vergadering bij meerderheid van stemmen beslist.

De aanwijzing van de candidaten heeft derhalve geheel overeenkomstig artikel 5 plaats gehad. Zoodra dus de meerderheid der stemmen van de aanwezige kiezers beslist heeft, dat iemand niet als candidaat toegelaten wordt, behoort deze beslissing te worden geëerbiedigd, afgescheiden nog van de omstandigheid, dat deze besloten vergadering geleid wordt door den betrokken afdeelingchef.

Of is deze afdeelingchef onbetrouwbaar voor wat aangaat de aanwijzing en verkiezing van deze candidaten? Dit is voor mij onaannemelijk.

Waar Hanafiah geen afstammeling is van een pasirah-geslacht uit de betrokken marga, geniet de candidaat Mohamad Zaini bin Samid boven Hanafiah den voorrang voor dit candidaatschap en zulks krachtens sub 2 van artikel 6 der betrokken regelingen.

Maar bovendien staat volkomen vast, dat Hanafiah geen bezittingen heeft in de marga Djedjawi, reeds 10 jaren niet meer aldaar woonachtig is en zijn belasting dus gedurende dien tijd niet aldaar heeft betaald. Uit deze feiten alleen moeten de aangevoerde bezwaren van Hanafiah ongegrond worden geacht, en dit krachtens sub 1 van het meergenoemd artikel 6.

Bovendien vraag ik mij af of de betrokken afdeelingchef en de aanwezige kiezers dan niet meer in staat kunnen worden geacht, om doel en strekking van sub 1 van dit artikel 6 tot uitvoering te brengen.

Ik acht dit uitgesloten en ook uit de stukken is mij niet gebleken, dat aan de uitvoering daarvan iets mankeert. De verkiezing voldoet derhalve volkomen aan de bedoeling van artikel 2, hoofdstuk II, van de ter zake geldende regelingen en Mohamad Zaini bin Samid behoort aldus te worden erkend.

Maar het gaat hier niet om Mohamad Zaini, doch om Achmad bin Rais.

Ik heb den indruk gekregen, dat de tweede verkiezing ook

Voortzetting behandeling eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(De Hoog.)

den anoniemen schrijver heeft teleurgesteld. Doch afgescheiden van dit alles komt het mij voor, dat adressant geen voldoende gelegenheid wordt geboden om zich inzake de beschuldigingen behoorlijk te verdedigen, terwijl de verkiezing van Mohamad Zaini bin Samid overeenkomstig de ter zake bestaande regelingen heeft plaats gehad.

Ik zou daarom de commissie in overweging willen geven, om der Regeering voor te stellen:

- a. de bezwaren van adressant door een onpartijdige commissie te doen onderzoeken; zonder rekening te houden met de anonieme klacht;
- b. de erkenning van Mohamad Zaini bin Samid alsnog te doen plaats hebben.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter. Uiteraard heeft de commissie zich op een heel ander standpunt gesteld, nl. dat der Regeering. Zooals ik reeds zoeven zeide, is met den heer Soangkoepou overeengekomen, dat zijn verschillende bezwaren ter kennis van de Regeering zullen worden gebracht. Ook wat dit verzoekschrift betreft, heeft de commissie daartegen geen bezwaar. Zij zal eventueel aanhalen hetgeen de heer Soangkoepou over de zaak heeft gezegd en geschreven — het geachte lid heeft terzake nl. een nota geschreven — en na ter kennisbrenging van een en ander aan de Regeering kan deze dan nader overwegen, welke beslissing Zij ter zake wenseht te nemen.

De conclusie der commissie op verzoekschrift No. 13 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, met inachtneming van de door den Voorzitter der commissie gedane toezegging.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 18:

„Verzoek, gedagteekend Pambaoeang 8 April 1938, van Balimalipoe, om in aanmerking te mogen komen voor de bekleeding van een adatwaardigheid.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een uittreksel uit nevengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.”

(Soangkoepou, De Hoog.)

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens het Regeeringsschrijven van 23 Juli 1938 No. 1496/A is adressant geestelijk niet normaal en in dit verband vraag ik mij af, of het mogelijk is adressant een bepaalden werkkring toe te vertrouwen, waardoor hij bezigheid heeft. Het mag zeker niet uitgesloten worden geacht dat adressant van zijn ziekte zal genezen, indien hij een bepaalde bezigheid heeft, meer overeenkomende met zijn aard en karakter. Het is mij namelijk bekend, dat krankzinnigen dikwijls van hun ziekte genezen, wanneer men aan hun wenschen kan tegemoetkomen.

Ik zou daarom de Commissie voor de Verzoekschriften uit piëteitoverwegingen willen voorstellen, om der Regeering in overweging te geven, dezen afstammeling van den zelfbestuurder van Pambaoeang aan de een of andere betrekking op een der landkantoren in de residentie Celebes en onderhoorigheden te helpen.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie handhaaft wederom haar conclusie, want zij staat geheel anders tegenover de zaak dan de heer Soangkoepou; zij heeft zich in het geheel niet laten overtuigen door hetgeen de heer Soangkoepou heeft gezegd.

De Regeering heeft echter ten slotte ten deze te beslissen en dus heeft de Commissie voor de Verzoekschriften er geen bezwaar tegen hetgeen de heer Soangkoepou te berde heeft gebracht ter kennis van de Regeering te brengen.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn verzoek is op piëteitoverwegingen gebaseerd.

De conclusie der commissie op verzoekschrift No. 18 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, met inachtneming van de door den Voorzitter der commissie gedane toezegging.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 9.37 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stukken. — Wijziging en aanvulling Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Ond. 80).

5de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 15 November 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging en aanvulling Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Ond. 80).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoemo, Thamrin, Verboom, De Ville-neuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 10 November 1938 No. 1 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie, houdende wijziging en aanvulling van de „Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie” (Ond. 80).

De stukken worden gedrukt.

2. Brief van den wd. Isten Gouvernements Secretaris van 1 November 1938 No. 2156/B houdende mededeeling, dat het door onvermijdelijke omstandigheden niet mogelijk is geweest de begrootingsrekening der gezamenlijke Landsbedrijven over 1937 aan den Volksraad te doen toekomen binnen tien maanden na afloop van het begrootingsjaar.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 November 1938 No. 25 houdende intrekking van het besluit van 25 April 1938 No. 10 voor zoover daarbij sub a 14, met wijziging in zooverre van artikel 1 sub 35e van het besluit van 12 Juni 1931 No. 49, aan Mohamad Isa de hoofdplaats der onderafdeeling Boven Digoel tot verblijf is aangewezen.

4. Als voren van 7 November 1938 No. 11 houdende eervolle ontheffing van de functie van lid, tevens voorzitter, van de tweede begrootingscommissie van C. van den Busse en benoeming in zijn plaats van G. F. de Bruyn Kops.

5. Als voren van 9 November 1938 No. 4 houdende aantekening, dat het lidmaatschap van den Volksraad van R. A. A. Soeria Nataatmadja niet eindigt door zijn afwezigheid uit Nederlandsch-Indië voor meer dan acht maanden.

De sub 2 t/m 5 genoemde stukken worden ter inzake gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende goedkeuring van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Adhaesiebetuiging door den regentschapsraad van Pekalongan aan de plannen nopens de instelling van een pensioenfonds voor de volksonderwijzers.

3. Adhaesiebetuiging door den regentschapsraad van Soemenep aan de motie van den regentschapsraad van Tjiamis vervat in zijn besluit van 24 Mei 1938 No. A/1557/4/RR.

4. Brief van het hoofdbestuur van de V. A. I. B., gedagteekend Semarang 1 November 1938, ter aanbieding van het Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(**Voorzitter, Van Helsdingen.**)

prae-advies nopens de reistoelagen van Inheemsche bestuursambtenaren, uitgebracht door den heer R. M. S. Sosroboesono ten behoeve van de 9de algemeene vergadering van de V. A. I. B.

De stukken worden ter inzake gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Ond. 80) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter:** Van de gelegenheid om schriftelijke vragen over dit ontwerp in te dienen is door geen der leden gebruik gemaakt.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Staatsblad 1934 No. 344). (Ond. 80.)

Ik doe dit voorstel, omdat ik het wel mogelijk acht, daar dit ontwerp dient ter verdere uitvoering van de internationale overeenkomst inzake de rubberrestrictie en over het betrekkelijk artikel in het nieuwe ontwerp aangaande de rubberrestrictie bij het commissie-onderzoek geen opmerking is gemaakt.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De heer **Van Helsdingen:** Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp is inderdaad zeer eenvoudig en kan heel gemakkelijk in rechtstreeksche openbare behandeling worden genomen, maar toch heeft de Memorie van Toelichting mij eenige vragen doen rijzen. Het blijkt uit de Memorie van Toelichting wel overduidelijk, dat het voorliggend ontwerp is een uitbreiding van een bepaling, die in de nieuwe internationale overeenkomst voor de rubberrestrictie is tot stand gekomen, een bepaling, waarvan wij — dat wordt in de Memorie van Toelichting zelf erkend — de finesses althans niet weten. Toch lijkt mij deze bepaling en de uitbreiding, die aan die bepaling door dit ontwerp gegeven wordt, niet geheel van bedenking ontdaan.

De Regeering zelf zegt in de Memorie van Toelichting het volgende:

„Naar uit het onderhavige ontwerp blijkt, ligt het in de bedoeling den uitvoer van rubberplantmateriaal te binden aan een schriftelijke vergunning van den Directeur van Economische Zaken, waardoor het mogelijk zal zijn, dezen uitvoer dusdanig in de hand te houden, dat de Nederlandsch-Indische rubbercultuur daarvan zoo min mogelijk schade ondervindt en prijsopdriving van plantmateriaal hier te lande wordt voorkomen.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met bijzonderen nadruk enkele gedeelten daarvan voorgelezen. Uit het feit, dat de Regeering het noodig vindt om dezen uitvoer in de hand te

Wijziging en aanvulling Rubberplantmateriaaluitvoer-ordonnantie (Ond. 80).

(Blaauw, Directeur van Economische Zaken.)

houden om daardoor te voorkomen, dat er te veel schade aan de Indische rubbercultuur zou kunnen worden toegebracht, blijkt wel, dat de Regeering deze bepaling zelf ook als een schadelijke bepaling aanvoelt en inderdaad, ieder nuchter lezer kan hieruit niet anders concludeeren, dan dat door dezen uitvoer mogelijk te maken, de kans ontstaat dat onze concurrenten in de gelegenheid worden gesteld te profiteeren van den wetenschappelijken arbeid, die hier door de verschillende laboratoria op rubbergebied wordt verricht. Zij zouden dan in staat zijn het beste plantmateriaal te verkrijgen.

Nu zou ik aan de Regeering willen vragen of bij het aangaan der overeenkomst deze bepaling er gemakkelijk is doorgekomen. Is er veel verzet tegen gerezen? Wat zijn de redenen geweest, waarom men tenslotte toch — want wij hebben hier ook rekening te houden met de andere rubberproduceerende landen — de bezwaren heeft terzijde gesteld? Daar komt dan nog bij de vraag: hoe denkt de Regeering dezen uitvoer dusdanig in de hand te houden, dat zoo min mogelijk schade daarvan zal worden ondervonden en hoe denkt Zij de prijsopdriving van rubberplantmateriaal te voorkomen?

Waar dit tenslotte een internationale overeenkomst is, zal ik mij uiteraard bij de totstandkoming der bepaling hebben neer te leggen, maar wel vraag ik eenige inlichtingen over de totstandkoming van deze bepaling, en vooral zou ik wel gaarne willen weten, hoe de Regeering zich denkt deze bepaling dusdanig toe te passen, dat inderdaad de Nederlandsch-Indische rubbercultuur er zoo min mogelijk schade van ondervindt en prijsopdriving wordt voorkomen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter. In den trant van de vragen van den heer Van Helsdingen zou ik hieraan eenige uitbreiding willen geven.

Uit de voorliggende ordonnantie blijkt, dat Ned.-Indië zich bereid verklaard heeft om rubberplantmateriaal uit te voeren naar de landen, die dat wenschen en aan de internationale overeenkomst hebben meegewerkt. Nu is mijn vraag deze: Is er ook een overeenkomstige reciprociteitsbepaling opgenomen in de regelingen in de landen, die met Ned.-Indië de internationale overeenkomst hebben aangegaan? Ik geloof niet, dat het geval zich gauw zal voordoen, dat Ned.-Indië zich voorziet van rubberplantmateriaal uit andere landen, maar het zou kunnen zijn, dat men ook in de landen, welke hier genoemd zijn, resultaten bereikt heeft, als waarop de heer Van Helsdingen heeft gedoeld, waarvan Ned.-Indië zou kunnen profiteeren, zoodat wij bijv. het plantmateriaal aldaar, zoo dat beter mocht zijn dan het plantmateriaal, dat wij in Indië hebben, ook naar Indië zouden kunnen krijgen.

Ik zou gaarne deze vraag in het bijzonder door den geachten Regeeringsgemaachtigde zien beantwoord.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Men moet bij dit onderwerp en bij het beschouwen van de tot stand gekomen bepaling in de nieuwe overeenkomst zich vooral voor oogen stellen, dat de rubberrestrictie zich tenslotte weliswaar uitstrekt over een aantal landen, die alle rubber produceeren en derhalve in dit opzicht concurrenten zijn, doch op zichzelf beschouwd een uiting is van samenwerking tusschen die verschillende concurrenten. Die samenwerking heeft zich niet alleen uitgestrekt over het limiteeren van den uitvoer van rubber, doch ook in de afgelopen periode en zeer intensief over het gebied van de research, met betrekking tot de verbreiding van rubberproducten, het marktonderzoek en dergelijke zaken meer, punten die men vroeger in den zuiveren concurrentietijd ieder voor zichzelf behandelde en waarbij men ieder voor zichzelf trachtte de resultaten, die men bereikte, uit te

(Voorzitter.)

buiten, zonder een ander daarvan direct te laten profiteeren. Nu is die samenwerking, nadat dit punt gedurende eenige jaren al ter sprake was gekomen in de internationale commissie, ook uitgebreid tot de uitwisseling van plantmateriaal. Ik leg hierbij den nadruk op het woord „uitwisseling”, omdat het geheel niet zeker is, dat Nederlandsch-Indië geen voordeel zou kunnen hebben van de mogelijkheid van het verkrijgen van plantmateriaal uit andere rubberproduceerende streken.

Men moet zich deze kwestie vooral niet al te eenvoudig voorstellen. In het algemeen zal men toch ook, al krijgt men plantmateriaal, dat voor een bepaalde streek goed geschikt is, proeven moeten nemen, om na te gaan, of dat plantmateriaal ook voor andere streken met een ander klimaat en andere bodemgesteldheid geschikt is.

Nu is deze ontwerp-ordonnantie alleen ingediend, omdat enkele aan de rubberrestrictie deelnemende landen een planttijd hebben, die vroeger ligt dan in Ned.-Indië en Malakka het geval is, waardoor het gewenscht was, dat de werkingsduur van deze nieuwe bepaling in de overeenkomst, eenigszins naar voren wordt verschoven. Dat is de beteekenis van deze bepaling. De reciprociteit ten deze is dus ten volle gewaarborgd. Ik geloof alleen niet, dat Ned.-Indië vóór 1 Januari plantmateriaal, uit andere landen afkomstig, noodig zou hebben of zou kunnen gebruiken. Na 1 Januari 1939 geldt de betrokken bepaling voor iedereen.

Ik kan wel zeggen, dat ook andere landen maatregelen hebben getroffen om de landen, die nu al iets eerder plantmateriaal behoeven, daaraan te helpen.

Wat betreft de uitvoering van dezen maatregel, meen ik, dat de heer Van Helsdingen deze kwestie van een iets te verre strekking heeft gezien. Het vergunningsstelsel, dat hierbij is ingevoerd, is daarom voorgesteld, omdat het natuurlijk niet gewenscht is — en ook niet in de bedoeling kan liggen —, dat de uitvoer van plantmateriaal tot gevolg zou hebben, dat wij in Ned.-Indië plantmateriaal te kort zouden komen, of daardoor de prijzen van het plantmateriaal zouden worden opgedreven. De bedoeling van het vergunningsstelsel is, er in de eerste plaats voor te zorgen, dat het plantmateriaal, dat men zelf voor de ondernemings- en bevolkingsrubbercultuur behoeft, in elk geval hier beschikbaar is, terwijl alleen de surplussen — hetgeen daarboven nog beschikbaar is — voor uitvoer in aanmerking komen.

De **Voorzitter**: Wenscht een van de leden in tweeden termijn nog het woord? Zoo neen, dan kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Op den rooster voor de openbare vergadering van heden staat nog vermeld de behandeling van de Wijziging en aanvulling der Wegverkeersordonnantie (Ond. 74), in de verwachting, dat de Memorie van Antwoord van de Regeering Zaterdag j.l. zou zijn ontvangen. Nu deze Memorie van Antwoord echter pas gisteren is verschenen, is ondershands nog geïnformeerd of er omtrent dit onderwerp leden in het openbaar willen spreken. Het is gebleken, dat inderdaad eenige leden het onderwerp nog in bespreking wenschen te nemen, doch de behandeling daarvan vandaag toch wel wat te gehaast achten. De behandeling van dit onderwerp wordt derhalve uitgesteld tot de volgende week en wel met het oog op de komende feestdagen, niet tot Dinsdag doch tot Maandag 21 November.

De vergadering wordt te 9.22 uur v.m. gesloten.

6de VERGADERING — MAANDAG 21 NOVEMBER 1938.

Ingekomen stukken. — Verhooging maximum jaarlijksche tegoedschrijving van reserve-rekening voor groote herstellingen bij de Bankatinwinning (Ond. 73). — Wijziging en aanvulling vuurwapenregelingen enz. (Ond. 72).

6de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 21 Nov. 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Verhooging maximum jaarlijksche tegoedschrijving van reserve-rekening voor groote herstellingen bij de Bankatinwinning (Ond. 73). — Wijziging en aanvulling vuurwapenregelingen enz. (Ond. 72). — Motie-Blaauw betr. verzegeling van vuurwapens (Ond. 72, st. 7). — Wijziging en aanvulling Wegverkeersordonnantie (Ond. 74).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. Van Helsdingen.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Vिलенеuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Drossaers en Van Haeften.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11 en 14 November 1938 Nos. 33 en 4 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling en wijziging van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van de afschrijvingspercentages van eenige Landsbedrijven (Ond. 83).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 29 October 1938 No. 24 tot nadere wijziging en aanvulling van de B. B. L. 1938.

3. Als voren van 7 November 1938 No. 7 tot nadere wijziging van de splitsing in artikelen en sub-artikelen der posten van het IIe hoofdstuk van afdeling VII der begroting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1937.

4. Als voren van 9 November 1938 No. 14 tot nadere wijziging en aanvulling van de B. B. L. 1938.

De sub 2, 3 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van het Volksraadstembureau van 7 November 1938 No. A 49/4/1 ter aanbieding van een afschrift van het proces-verbaal van het verhandelde in zijn openbare vergadering van 26 October 1938 met bijbehorende radenlijst en kiezerslijsten.

2. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over September 1938, aangeboden door de Generale Thesaurie.

3. Motie van den Volks Onderwijzers Bond afdeling Sawah Loento ter betuiging van adhaesie aan de motie-Iskandar Dinata e.s. inzake opnemng van de betrekking van volksonderwijzer in de B. B. L. 1938.

4. Motie van het Comité Kaoem Tani te Pematang Siantar houdende bezwaren inzake de toepassing van de z.g. sawah-regeling.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Blaauw.)

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verhooging van het maximum bedrag der jaarlijksche tegoedschrijving aan de reserve-rekening van groote herstellingen bij het landsbedrijf „De Bangkatinwinning” tot f 300 000. (Ond. 73.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende wijziging en aanvulling van de bij de ordonnantie van 19 Maart 1937 (Staatsblad No 170) vastgestelde regelingen omtrent in-, uit- en doorvoer, lossing, bezit en vervoer van en handel in vuurwapens, buskruit en munitie en aanvulling en wijziging van het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement, het Rechtsreglement Buitengewesten en de „Zegelverordening 1921”. (Ond. 72.)

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Van de wetswijzigingen, verhandeld in de thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie, is er slechts één, die mij aanleiding geeft tot het maken van enkele opmerkingen en dat is die wetswijziging, waarbij de mogelijkheid wordt geopend voor de toekomst om vuurwapenen, die in handen van de overheid zijn geraakt, niet meer automatisch te vernietigen, doch in bepaalde gevallen ten dienste van het land te doen komen.

De Regeering is dus tot de overtuiging gekomen, dat het niet noodzakelijk is om vuurwapenen, die in beslag zijn genomen, te vernietigen, aangezien er bepaalde vuurwapenen kunnen zijn, die kunnen strekken ten dienste van het algemeen — te algemeene nutte — en in dergelijke gevallen kan zich de vraag voordoen of het niet noodzakelijk is den betrokkene schadeloos te stellen voor het afstaan aan den lande van zijn bezit.

Tot nu toe was de toestand zoo, hoe men de zaak ook bekeek, dat ieder ingenomen vuurwapen beschouwd werd te zijn een gevaar voor het algemeen en daarom vernietigd behoorde te worden. Het spreekt vanzelf, dat onder die omstandigheid de vraag of een vergoeding moest worden gegeven niet kon worden opgeworpen. Zoals de toestand nu, bij het in werking treden eventueel van deze ordonnantie zal worden, en dus vuurwapens ingenomen zullen kunnen worden, die kunnen strekken ten dienste van het algemeen belang, dus te algemeenen nutte, is de vraag inderdaad gewettigd of in dergelijke gevallen geen schadeloosstelling moet worden betaald aan den eigenaar van dat vuurwapen.

Nu kunnen zich twee gevallen voordoen. Het wapen is in handen van de overheid gekomen, omdat daarmee een strafbaar feit is gepleegd ten gevolge waarvan het verbeurd verklaard wordt, zoodat het eigendomsrecht van den belanghebbende teniet gegaan is en in handen van de Regeering is gekomen.

Het andere geval is, dat het vuurwapen, zonder dat er een strafbaar feit is gepleegd in handen is gekomen van de overheid en te dien aanzien is dan ook de vraag gewettigd of, wanneer de overheid het vuurwapen kan gebruiken, niet tot schadeloosstelling dient te worden overgegaan. In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering hieromtrent:

„Aangezien tot deze maatregelen slechts wordt overgegaan indien de bij de vuurwapenregelingen opgelegde

(Blaauw.)

verplichtingen niet worden nageleefd, bestaat er geen aanleiding voor toekenning van eenige schadeloosstelling aan hun bezitters."

Nu is dit niet naleven van de bepalingen niet geheel juist. Er kunnen zich gevallen voordoen dat de betrokkenen, juist om te voorkomen dat zij de bepalingen niet zullen naleven, het vuurwapen in handen van de Regeering stellen. Er is dan nog geen strafbaar feit gepleegd en tot op dat oogenblik heeft de betrokkene de verplichtingen, opgelegd in de vuurwapenordonnantie, nagekomen. Ik zie dus geen reden, waarom in dergelijke gevallen niet een schadeloosstelling zou moeten worden uitbetaald. Ik wil hier een vergelijking maken met het vernietigen van een dolle hond; niemand zal beoogen, dat de eigenaar van een dolle hond die afgemaakt is, schadeloos moet worden gesteld. Maar stel nu, dat de eigenaar van een kostbare rashond de hondenbelasting niet kan betalen en genoopt is, de hond ter beschikking van de overheid te stellen. Als dan de overheid die hond kan gebruiken, ligt het toch voor de hand dat er schadeloosstelling zal moeten worden betaald. Nu is dit voorbeeld in zooverre ongelukkig gekozen, omdat dergelijke honden in het algemeen door de bezitters wel van de hand kunnen worden gedaan, zoodat het niet noodig is, dat de beesten in handen van het land terecht komen. Met een vuurwapen is het echter heel anders. Het is in de praktijk vrijwel niet mogelijk, een vuurwapen te verkoopen aan een ander zelfs met de bijzondere medewerking van de overheid.

Bij de bespreking van dit onderwerp kom ik al dadelijk bij het tweede punt dat in de Memorie van Antwoord is behandeld, n.l. de mogelijkheid van verzegeling van het vuurwapen waarvan geen belasting is betaald. Bij de algemeene beschouwingen van de begroting voor dit jaar heb ik gevraagd hoe het stond met de toezegging der Regeering, destijds gedaan, om te overwegen of het niet mogelijk is, een vuurwapen te verzegelen ter voorkoming dat het vernietigd zal moeten worden. Zeer tot mijn leedwezen heeft de Regeering toen moeten antwoorden, dat van deze verzegeling niets kon komen, doch dat oplossing zou worden gezocht in de richting, die thans in de Memorie van Antwoord staat aangegeven, n.l. dat de betrokkene in de gelegenheid gesteld wordt, gedurende een jaar aan zijn verplichtingen te voldoen, d.w.z. de belasting te betalen, dan wel het vuurwapen van de hand te doen.

Ik zeg hier: zeer tot mijn leedwezen, omdat in de meeste gevallen deze oplossing geen oplossing is. Wanneer iemand deze belasting niet kan betalen en hij krijgt gedurende een jaar gelegenheid, dit alsnog te doen, moet hij in den loop van dat jaar tweemaal belasting betalen, zoowel over het verlopen als over het loopende jaar en het is duidelijk, dat er dan in de meeste gevallen van het betalen van belasting niets kan komen.

Een tweede oplossing die de Regeering geeft is, dat men in den loop van het jaar het vuurwapen van de hand kan doen aan een ander. Dat lijkt zoo plausibel, maar is het toch niet, want hoe gaat het in de praktijk? In de meeste gevallen dat iemand tracht, zijn vuurwapen van de hand te doen zal hij, wanneer hij eindelijk een koper ontdekt heeft tot de ervaring komen, dat die koper geen vergunning tot het bezit van het vuurwapen krijgen kan; dat is mij al in vele gevallen gemeld. En koper en verkoper zijn dan gedupeerd en het vreemde is, dat men meestal niet begrijpen kan, waarom de koper die vergunning tot bezit niet krijgen kan.

In vele gevallen krijgt de koper de mededeeling, dat hij wel een vuurwapen mag bezitten en daarvoor een vergunning kan krijgen, maar dat dat speciale wapen waarvoor hij die vraagt, te gevaarlijk is, zoodat de vergunning moet worden geweigerd en het wapen vernietigd. Bij dergelijke dingen doet zich telkens de vraag voor, waarom in al die gevallen de vergunningen worden geweigerd. Die besluiten tot weigering van vergunningen zijn nooit met redenen gemotiveerd. In ieder geval vraagt men zich af, waarom men

een vergunning tot bezit van zulk een vuurwapen niet krijgt. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of er niet een mogelijkheid kan worden gevonden om betrokkenen in de gelegenheid te worden te nemen om benemen van de motieven van weigering. Ik begrijp wel, dat het in vele gevallen zeer lastig zal zijn om een dergelijke motiveering te geven, maar toch zal dit noodzakelijk blijken. Ook de overheid zal zich een maatstaf moeten vormen, op grond waarvan sommige vergunningen moeten worden geweigerd.

Er zijn verschillende redenen geweest, waarbij men zich inderdaad afvraagt, waarom zoo'n vergunning is geweigerd, terwijl de betrokkene er op geen enkele wijze achter kunnen komen. Vermoedelijk zal zulk een weigering zijn gebaseerd op inlichtingen van de politie, maar ook de geachte Regeeringsgemachtigde zal mij moeten toegeven, dat zelfs een lichaam als de politie wel eens fouten maakt in zulke gevallen en dat die fouten niet kunnen worden geredresseerd. Wanneer betrokkene zich zou kunnen verweren op bepaalde feiten die ten laste worden gelegd, in verband waarmee hij een vergunning tot bezit van een vuurwapen niet kan krijgen, kan hij althans aantonen, dat misschien in sommige gevallen de politie verkeerde inlichtingen heeft gekregen, die tot weigering der vergunning hebben geleid. Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, hoe het daarmede staat en of niet de betrokkene in geval van weigering der vergunning alsnog in de gelegenheid kan worden gesteld zich op de feiten te verdedigen. Hoe dit zij, om aan verschillende moeilijkheden een einde te maken, is destijds door mij gevraagd, of het niet mogelijk was om vuurwapens, waarvan de belasting niet kan worden betaald, te verzegelen, teneinde vernietiging te kunnen voorkomen. In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering, dat die verzegeling vooralsnog niet kan geschieden, omdat Zij die praktijk niet wel uitvoerbaar acht en daaraan voegt Zij toe, dat dit niettemin nog een punt van studie uitmaakt. Dat klinkt bemoedigend en hardnekkig. De Regeering is dus al anderhalf jaar bezig om te studeeren op een wijze van verzegeling en in al dien tijd heeft die studie niets opgeleverd, maar de Regeering laat het er niet bij, Zij gaat met die studie voort.

Anderzijds zit er aan deze zaak toch een zeer onaangename kant, n.l. dat hieruit kan worden begrepen, dat de Regeering zich hiermede wel een zeldzaam testimonium paupertatis verstrekt. Wanneer toch de Regeering, die beschikt over diensten als de politie en de technische legerdiensten, zoo'n eenvoudig vraagstuk van wapenverzegeling in anderhalf jaar nog niet heeft kunnen oplossen, ben ik zeer bevreesd, dat die verdere studie daar ook niet toe zal kunnen leiden. Dit valt mij daarom zoo tegen, omdat juist in den laatsten tijd de Regeering bij de meest ingewikkelde zaken, zooals die tijdens de crisis zijn opgekomen, in korten tijd de grootste moeilijkheden heeft weten op te lossen. Ik verwijs b.v. naar de suikerregeling, waarbij zeer ingewikkelde internationale moeilijkheden zijn moeten worden overwonnen, naar andere contingentieeringsmaatregelen .....

(De heer Kerstens: Het tellen der rubberboomen.)

..... en naar de individueele rubberrestrictie. Dat alles kan de Regeering in zeer korten tijd tot oplossing brengen.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Dat heeft twee en een half jaar geduurd.)

Voor het verzegelen van de vuurwapens heeft de Regeering echter na anderhalf jaar nog geen oplossing weten te vinden.

(De heer Verboom: Daaruit blijkt, hoe moeilijk het vraagstuk is.)

De heer De Hoog: Dat is een bewijs uit het ongerijmde.)

Ik vrees, dat wanneer de Regeering verder alleen gebruik maakt van de diensten, waarover Zij beschikt, Zij niet verder

(Kan.)

komt en daarom zou ik de suggestie willen doen om eens buiten de diensten te gaan informeeren, bijv. bij den particulieren wapenhandel, of men daar wellicht een oplossing voor het verzegelen van vuurwapens weet.

Ook zou men zich tot Nederland kunnen wenden, misschien, dat daar in dit opzicht meer wijsheid bestaat.

(De heer Kerstens: Het is een inwendige aan gelegenheid.)

Inderdaad, maar wanneer de Regeering voor de onmogelijkheid staat dit onderwerp op te lossen, waarom zou men dan niet eens aankloppen bij den grooten broer.

(De heer Roep: Een beroep doen op de rijkseenheid.)

Ik zal het regeeringsantwoord met belangstelling afwachten.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat zijn ingekomen:

1. een amendement, ondertekend door de heeren Blaauw, Yo Heng Kam, Soetardjo en Verboom (st. 6), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de nieuwe vuurwapenregelingen enz. (zitt. 1938—'39, Ond. 72) de volgende wijzigingen aan te brengen:

1e. In artikel I A onder a wordt tusschen de woorden „Land” en „aan” ingevoegd: „— voorzoover geen verbeurdverklaring is uitgesproken tegen schade loosstelling van den rechthebbende —”.

2e. In artikel I B onder a wordt tusschen de woorden „Land” en „aan” ingevoegd: „— voorzoover geen verbeurdverklaring is uitgesproken tegen schade loosstelling van den rechthebbende —”.

2. een motie, ondertekend door de heeren Blaauw, Yo Heng Kam, Soetardjo en Verboom (st. 7), luidende:

„Het College van Gedelegeerden van den Volksraad, gehoord de debatten,

acht het noodzakelijk dat zoo spoedig mogelijk een regeling getroffen wordt krachtens welke vuurwapens, ten aanzien waarvan de verschuldigde belasting niet wordt betaald, op verzoek van den belanghebbende kunnen worden verzegeld, in welk geval deze vuurwapens zonder vernietiging in het bezit van belanghebbenden worden gelaten.”

Het amendement en de motie zijn vermenigvuldigd en rondgedeeld en kunnen, hoewel zij nog afzonderlijk aan de orde zullen worden gesteld, reeds thans in bespreking worden gebracht.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil den heer Blaauw bijvallen inzake zijn verzoek aan de Regeering om de vuurwapens, waarvoor de belasting niet kan worden betaald, van deze belasting vrij te stellen en door verzegeling ervoor te zorgen, dat van deze vuurwapens geen gebruik kan worden gemaakt.

Uit het feit, dat de Regeering hiertegenover niet geheel afkeerig staat, maar het onderwerp nog in studie heeft, kan men concluderen, dat de Regeering de billijkheid ervan inziet.

Ik zou hetgeen de heer Blaauw gezegd heeft echter een weinig willen amendeeren en het volgende willen zeggen.

De heer Blaauw heeft gesproken van bezitters van vuurwapens, die de belasting niet kunnen betalen. Er zijn echter bezitters van vuurwapens, die de belasting ervoor niet willen betalen, omdat zij van het vuurwapen geen gebruik maken en daarom het vuurwapen gaarne verzegeld zouden zien, daar zij het vuurwapen niet gebruiken, maar het hun, zooals de heer Blaauw opmerkte, moeilijk valt een koper voor het vuurwapen te vinden.

Ik zag dus gaarne, dat de motie zoo werd opgevat, dat

(De Hoog.)

vuurwapens, waarvoor men de belasting niet kan of niet wil betalen, verzegeld kunnen worden.

Ik zal niet zeggen, dat de Regeering zich een testimonium van weinig voortvarendheid heeft uitgereikt, omdat Zij de aangelegenheid nog in studie heeft, ik wil alleen zeggen: waar een wil is, wordt ook een weg gevonden en hier kan deze weg zelfs op zeer gemakkelijke wijze gevonden worden. Ik vertrouw dan ook, dat de Regeering ingaat op de suggestie van den heer Blaauw en spoedig met een regeling komt, welke den heer Blaauw en den zijnen bevredigt.

Wat het technische bezwaar betreft, waarvoor zooveel studie noodig is, lijkt het mij als leek, dat hiervoor gemakkelijk een oplossing kan worden gevonden door bijv. de loop van het vuurwapen op zoodanige wijze te verzegelen, dat het onmogelijk is van het vuurwapen gebruik te maken. Telkenjare, wanneer de vuurwapens ter inspectie moeten worden ingeleverd, kan dan geconstateerd worden, of de plombe of wat dan ook, nog aanwezig is. Blijkt de plombe niet meer aanwezig te zijn dan zou een extra zware boete kunnen worden opgelegd. Het komt mij voor, dat het vraagstuk zeer gemakkelijk is en dat niet een jarenlange studie noodig is om er een oplossing voor te vinden.

Wanneer een regeling getroffen wordt, zal de Regeering zeker vele bezitters van vuurwapens tevredenstellen. Ik geloof niet, dat het de Regeering erom te doen is om quand même belasting te heffen, waar een weg gevonden zou kunnen worden om de bezitters van vuurwapens eenigermate van de belasting te bevrijden.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Mijn fractie heeft juist altijd gestreefd naar het vinden van een oplossing om menschen, die hun vuurwapenbelasting niet kunnen betalen, tegemoet te komen en te voorkomen, dat hun vuurwapen zou worden vernietigd.

Ongeveer twee jaar geleden is in het College van Gedelegeerden door dezen Regeeringsgemachtigde de toezegging gedaan, dat de Regeering naar een oplossing zou zoeken om aan den eenen kant de zekerheid te hebben dat, als de vuurwapenbelasting niet betaald werd, het vuurwapen ook niet zou worden gebruikt en aan den anderen kant om in zulk een geval den houder van een vuurwapen tegemoet te komen.

De Regeering heeft op de desbetreffende opmerking in de Memorie van Antwoord geantwoord, dat anderhalf à twee jaar geleden een dergelijke toezegging door de Regeering is gedaan en dat de Regeering nog bezig is met de bestudeering van dit vraagstuk.

Ik zal geen commentaar leveren op deze verklaring van de Regeering, maar wil toch gaarne even een andere toelichting op deze zaak geven. Het gebeurt herhaaldelijk — en het is in den tijd, die achter ons ligt, dikwijls het geval geweest — dat men, wanneer men geen geld had om de vuurwapenbelasting te betalen, het wapen inleverde. Het wapen werd dan al of niet vernietigd. Men heeft namelijk gedaan gekregen dat het wapen voor een half jaar bij de politie kon worden bewaard, ofschoon deze daarop niet was ingericht, met het nadeelig gevolg, dat het wapen, dat zou worden bewaard tot de vuurwapenbelasting zou zijn voldaan, niet werd schoongemaakt en onderhouden. Wanneer men het terugkreeg was het dan in waarde teruggegaan.

Ik wil mij hier met klem aansluiten bij de verklaring van den heer Blaauw, dat de praktijk van de verkoop van vuurwapenen anders is dan de Regeering mededeelde. Het is een heele toer, een vuurwapen te verkopen. Men heeft eerst allerlei moeilijkheden te overwinnen en dan is het nog de groote vraag of de koper toestemming krijgt, zulk een vuurwapen te mogen koopen.

Voor mij gaat het echter om wat anders. De Regeering heeft verklaard, dat Zij de mogelijkheid van verzegeling van vuurwapenen nog aan het bestudeeren is en ik wil die

(De Hoog.)

kwestie nu eens nader onder de loupe nemen. Ik heb getracht om van onzen kant te helpen tot een oplossing te komen. Wij zouden ons ook op het standpunt kunnen stellen; de Regeering moet een oplossing vinden, maar wij hebben dat niet gedaan en hebben onzerzijds suggesties voorgebracht, ten einde te komen tot een oplossing van deze kwestie. Wij hebben b.v. de vraag gesteld: kan zulk een vuurwapen niet op een zoodanige wijze verzegeld worden, dat men de zekerheid heeft dat het niet gebruikt kan worden? De heer Kan heeft er zooveel al op gewezen, dat men in zulk een geval elken keer op 1 Januari van het nieuwe jaar met het vuurwapen bij de politie zal komen, waarna geconstateerd kon worden dat het nog verzegeld is, zoodat er geen sprake van kan zijn, dat het intusschen gebruikt is.

Wij hebben in deze van alles geprobeerd. Ik heb onder anderen den adviseur van de Regeering over deze zaak gesproken en deze verklaarde, dat het niet alleen minder goeiden met bescheiden middelen betrof, maar dat ook gewezen officieren hun revolver inleverden en verklaarden, dat zij het vuurwapen gaarne zouden behouden, maar dat zij ervoor bedankten om er elk jaar f 6 belasting voor te betalen.

Wij hebben bij die gelegenheid ook medegedeeld, dat het herhaaldelijk gebeurt, vooral bij onze groep, dat men oude wapens erft, pistolen waarmede geduëlleerd wordt en dat men deze wapenen, wanneer men de verschuldigde belasting niet betaalt, moet inleveren.

(De heer De Villeneuve: Wapenen om te duëlleeren?)

Ja, Mijnheer de Voorzitter, het komt den heer De Villeneuve misschien vreemd voor dat iemand er duëlleerpistolen op na houdt, maar het is toch zoo. Ik heb hier dus het oog op oude pistolen die men voor het mooie ervan heeft; wanneer de houder daarvan de vuurwapenbelasting daarvoor niet betaalt is hij ze kwijt. De houder van een dergelijk pistool ziet veelal in zulk een wapen een poesaka en heeft niet in het minst gelegenheid van de betaling der belasting ervoor af te komen.

(De heer Roep: Maar hij wil er toch ook niet van af?)

Zeker, maar hij kan ook niet van de verplichting afkomen de vuurwapenbelasting daarvoor te betalen.

Ik heb, toen ik naar den adviseur van de Regeering ben gegaan, gezien wat hier juist gesignaleerd moet worden als een opvatting van de Regeering, waartegen met klem moet worden opgekomen.

Ik vroeg of het niet mogelijk was het wapen te verzegelen, maar men antwoordde mij, dat er zooveel soorten van vuurwapenen zijn, dat een uniforme verzegeling niet mogelijk is. Daarna vroeg ik, of het dan niet mogelijk zou zijn om bijv. een ijzerdraad door den loop van het wapen te halen en daaraan het zegel te bevestigen. Daarop antwoordde men mij, dat dit ook weer veel moeilijkheden zou geven. Ik zou hier nu even willen aanhalen, wat een gemeenteraadslid van Semarang tegen de Regeering heeft gezegd. n.l. dat men den indruk krijgt dat wanneer men met een redelijk verzoek komt, de Regeering niet overweegt, hoe Zij daaraan tegemoet zou kunnen komen, maar dat wanneer men komt met een redelijk of een onredelijk verzoek — dit speelt hier heelemaal geen rol — de Regeering zichzelf afvraagt: hoe kan ik den verzoeker op de beste manier met een kluitje in het riet sturen?

Het kind van het onderhoud is geweest, dat ik tegen den betreffenden persoon heb gezegd: als U tegen alles bezwaar maakt, wil ik U nog zeggen, dat U in deze niet moet zoeken naar een oplossing die voor de volle 100% der gevallen zal gelden. Wanneer men een regeling zou kunnen maken, die bij verzegeling van het wapen voor 90% der gevallen voldoening geeft, make men niet het betere den vijand van het goede en trachte niet voor de volle 100% de verzegeling te waarborgen, terwijl men m.i. met 90% zal kunnen volstaan. De politie kan dan van de Regeering eischen, dat Zij aan den maatregel, dien Zij den menschen oplegt en die door

(Van Helsdingen.)

velen als een onbillijkheid wordt gevoeld, niet tracht een regeling vast te koppelen die voor de volle 100% de verzegeling verzekert, maar dat Zij probeert de 10%, die bij een 90% zekerheid van de verzegeling aan de 100% tekort komen op een andere wijze op te vangen. Men legge bijv. zware sancties of boeten op, maar blijve niet halsstarrig aandringen op een regeling die de volle 100% zekerheid geeft. Wanneer men een maatregel kan krijgen, die voor 90% voldoet, moet men niet op die resterende 10% kijken en zeggen: die regeling wensch ik niet, want ik eisch de volle 100%.

Ik zou daarom aan de Regeering willen aanbevelen: probeer het eens met een regeling, die voor een zeer groot deel aan de bezwaren tegemoet komt en zorg wat de rest betreft, dus voor die 10%, of hoeveel percent dat ook moge zijn, ervoor dat door een zware straf, of hooge boeten, de schrik erin komt.

Ik zou nog willen wijzen op het feit, dat de Regeering de jachtordonnantie in het leven heeft geroepen, maar toch niet de minste kans ziet om op de naleving daarvan een behoorlijke controle uit te oefenen. Dit feit heeft de Regeering geaccepteerd. Maar wij kunnen hier een maatregel krijgen die voor minstens 90% de gevallen zou kunnen opvangen en nu moet men het volle pond vragen. Ik moet zeggen, dat ik dit een opvatting vind, die geen juist gebod kan worden.

Aan de hand van hetgeen ik nu heb opgemerkt, wil ik de Regeering verzoeken werkelijk eens te komen tot een regeling, zij het dan niet een volmaakte regeling. Wij zijn er hier altijd op uit volmaakte, perfecte regelingen te maken, maar men breke met dit systeem en neme genoegen met een regeling, die in elk geval een zeer groot deel der gevallen opvangt. Men kan het dan eens een poos aanzien en eventueel later de regeling nog aanvullen, maar in elk geval kome men thans tegemoet aan mijns inziens gerechtvaardigde wenschen, die telkens zijn voorgebracht en ten aanzien waarvan de Regeering — en dat is het merkwaardige — een toezegging heeft gedaan, ik zou bijna zeggen met de bedoeling om na 1½ jaar te kunnen verklaren, dat de zaak nog steeds in studie is.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van den heer Blaauw heeft voor wat het tweede punt betreft grooten steun gevonden en inderdaad heeft de gedachte, welke in de motie is belichaamd, veel aantrekkelijks. Ik kan alleen nog niet beoordeelen of er zeer ernstige bezwaren tegen bestaan. De betoogen van mijn geachte medeleden hebben er mij wel van doordrongen, dat overigens een redelijke oplossing waarschijnlijk wel gevonden kan worden. Als dat het geval is zal ik gaarne mijn stem aan de motie geven.

Ten opzichte van het eerste gedeelte van het betoog van dit geacht medelid, moet ik toch echter wel eenige bedenkingen naar voren brengen. Heb ik hem goed verstaan, dan heeft hij zelfs vrij nadrukkelijk verklaard, dat er, nu de vuurwapens niet worden vernietigd, doch verbeurd verklaard en ten nutte zullen komen van het land, zelfs in geval van een strafbaar feit alle aanleiding bestaat om den persoon, aan wien het vuurwapen ontnomen wordt, een zekere schadeloosstelling te geven.

(De heer Blaauw: Alleen indien er geen strafbaar feit wordt gepleegd!)

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben blij, dat de heer Blaauw dit nog even nadrukkelijk heeft verklaard, want zoo dat niet ernst bedoeling was geweest, zou ik daartegen natuurlijk zeer ernstig bezwaar hebben gehad.

Ik voel wel wat voor het eerste deel van het betoog van den geachten spreker. De verbeurdverklaring van het vuurwapen, na het niet betalen van de belasting terzake, heeft tenslotte toch wel een ander karakter dan een verbeurdverklaring, zooals die in het Wetboek van Strafrecht is geregeld. In het strafwetboek is de verbeurdverklaring een bijkomende straf en dan is het uit den aard der zaak vol-

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

komen begrijpelijk, dat wanneer te dezer zake een strafbaar feit is gepleegd, van een vergoeding of schadeloosstelling van het verbeurd verklaarde geen sprake kan zijn, ook al heeft het gouvernement nut van het verbeurd verklaarde goed. Aan den anderen kant geloof ik echter, dat men goed doet, den term „verbeurdverklaring” zooveel mogelijk te vermijden en b.v. te spreken van „aan het land” — speciaal in dit geval —, waarbij dan sprake kan zijn van het uitkeeren van een bepaalde vergoeding.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik mag aanvangen met de beantwoording van den heer Blaauw, zou ik omtrent het door hem naar voren gebrachte het volgende willen opmerken. De geachte spreker heeft in de eerste plaats een aanvulling voorgesteld van art. IA sub a, inhoudende, dat tusschen de woorden „Land” en „aan” zal worden ingevoegd: „voorzoover geen verbeurdverklaring is uitgesproken tegen schadeloosstelling van den rechthebbende.”

Het geachte lid is aangevangen met er op te wijzen, dat het de bedoeling van de Regeering is om nu aan de vuurwapens, die ingeleverd zijn nog een bestemming ten behoeve van het land te kunnen geven. Daarbij heeft hij zich afgevraagd, of er in dat geval — wanneer derhalve een vuurwapen wordt bestemd ten algemeene nutte — geen aanleiding bestaat om een schadeloosstelling aan den ex-bezitter toe te kennen. Daarbij wenschte het geachte lid dan nog onderscheid te zien gemaakt tusschen gevallen, waarin een strafbaar feit is gepleegd en gevallen, waarin dat niet het geval is geweest. In het laatste geval zou hij het dan wel gemotiveerd achten, dat er een schadeloosstelling aan den ex-bezitter wordt uitgekeerd.

Mijnheer de Voorzitter! Tegen dit voorstel van den heer Blaauw bestaan bezwaren. Onder de gevallen waarin geen overtreding, geen strafbaar feit is gepleegd, kunnen zich ook gevallen voordoen, waarin men de belasting niet wenschte te betalen, zooals ook — wanneer ik mij niet vergis — door den heer Blaauw is opgemerkt, dan wel in elk geval door andere sprekers naar voren is gebracht. Wanneer men nu de vuurwapenbelasting niet wenschte te betalen — daartoe dus wel instaat zou zijn — wordt het wapen ingeleverd. In een dergelijk geval is er geen strafbaar feit gepleegd en wanneer dan aan dat wapen een bestemming zou worden gegeven ten algemeene nutte, zou de heer Blaauw het redelijk achten, dat een dergelijk persoon, die echter niet degelijk de bepalingen op de vuurwapenbelasting heeft overtreden vanwege zijn niet-betaling van de belasting, een schadeloosstelling daarvoor krijgt. Dat zou echter op die manier een zeer gemakkelijke methode zijn voor de vuurwapenbezitters om zich op die wijze te ontdoen van het wapen en daarvoor nog wat van het land te ontvangen ook.

Daarom bestaan dan ook tegen deze suggestie ernstige bezwaren. Degenen die op een bepaald moment niet in staat zijn om hun vuurwapenbelasting te betalen, zullen eveneens verplicht zijn hun vuurwapen in te leveren. Ten einde nu te voorkomen, dat een dergelijk wapen direct verbeurd verklaard en daaraan een bestemming wordt gegeven door het land, zal in de regeeringsverordening — gelijk ook reeds in de Memorie van Toelichting op deze ontwerp-ordonnantie is opgemerkt — een bepaling worden opgenomen, waarbij wordt voorgeschreven, dat het vuurwapen gedurende een jaar ter beschikking wordt gehouden van den bezitter, gedurende welken tijd de bezitter dus nog in staat wordt gesteld, hetzij zijn vuurwapenbelasting te betalen, hetzij het wapen van de hand te doen.

Tot dusver is de Regeering er nog niet in geslaagd een oplossing te vinden voor een behoorlijke verzegeling van vuurwapens, zooals door den heer Blaauw en de andere sprekers, de heeren Kan, De Hoog en Van Helsdingen, wordt bepleit. Hierover is gesproken op een wijze waarop ik liefst Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

op dit moment niet al te diep zal ingaan. Alleen tegen een wijze van voorstellen en wel die, welke door den heer De Hoog gegeven is, moet ik opkomen.

De heer De Hoog toch stelt het voor alsof de Regeering eigenlijk opzettelijk deze kwestie op de lange baan schuift, omdat Zij er tot dusver nog niet in geslaagd is een afdoende oplossing voor die verzegeling te vinden. Tegen deze voorstelling van zaken moet ik protesteeren. Ik hoop, dat de geachte leden van dit college de verzekeering zullen willen aanvaarden, dat de Regeering inderdaad niet stil gezeten heeft en haar technische adviseurs heeft geraadpleegd, teneinde een zoodanige verzegeling, als hier bedoeld wordt, te vinden, zoodat inderdaad van het wapen, dat dan in handen van den bezitter zal kunnen blijven, geen gebruik kan worden gemaakt.

Nu zegt de heer Blaauw wel — en met hem de heer De Hoog — dat dit toch zoo'n dood eenvoudig vraagstuk is, reden waarom het onbegrijpelijk is, dat de Regeering na anderhalf jaar tijd, nog geen oplossing heeft kunnen vinden, maar, Mijnheer de Voorzitter, deskundigen denken er anders over. Die vinden dit vraagstuk in het geheel niet zoo eenvoudig op te lossen en als ik nu een oogenblik in den zelfden trant zou spreken, als de heer Blaauw zoeven gedaan heeft, dan zou ik willen vragen: indien het nu werkelijk zoo'n dood-eenvoudig vraagstukje is, waarom hebben dan diegenen, die zich ook voor dit vraagstukje interesseeren, niet eens een werkelijk bruikbare oplossing aan de hand gedaan? Tot dusver is dit nog niet geschied! Hoe het zij, door mij, als directeur van Binnenlandsch Bestuur, is nogmaals de hulp ingeroepen van den Legercommandant om aan het hoofd van de werkplaats van draagbare wapens, op te dragen nogmaals te trachten een oplossing ter zake te vinden.

De heer De Hoog acht het niet noodig, dat gezocht wordt naar een oplossing, welke 100% zekerheid geeft, een oplossing dus, waarbij met de verzegeling niet de minste risico wordt gelopen.

De heer De Hoog pleit er voor, dat de Regeering genoegen zal nemen met een oplossing, die 90% zekerheid geeft. De Regeering, Mijnheer de Voorzitter, voelt daar zeker wel voor. Zij betuigde bereids haar sympathie met de gedachte, niet te snel tot vernietiging der wapens over te gaan, en om ter wille van den bezitter van het wapen een regeling te treffen, waardoor deze het wapen zal kunnen onderhouden gedurende een bepaalden tijd, dat hij nog in de gelegenheid is, alsnog aan zijn verplichting te voldoen. En dan kan van de Regeering toch niet worden aangenomen dat Zij niet zal streven naar een oplossing, die zoowel redelijk is als afdoend. Er zal dan ook niet worden gestreefd naar een oplossing welke de volle 100% zekerheid geeft, mits er slechts een oplossing gevonden worde waarbij redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de bezitter gedurende den tijd, dat het wapen is verzegeld, er geen gebruik van maken zal.

Experts verzekeren, dat dit iets buitengewoon moeilijks is, want als men b.v. een onderdeel van het wapen wegneemt is het zeer eenvoudig, het deel van het te vervangen en het is volgens hen vrijwel ondoenlijk, een zoodanige verzegeling aan te brengen dat de bezitter het wapen niet kan gebruiken. Nu is het mogelijk, dat de experts inderdaad te zware eischen stellen, dat ze naar een 100% oplossing streven, en daarom wil de Regeering den sprekers, die het hierover hebben gehad, wel de verzekering geven, dat Zij niet naar een zoo perfecte oplossing zal streven, mits er voldoende zekerheid bestaat, dat met de te vinden oplossing menschelijkerwijs gesproken geen overtreding mogelijk is.

De heer Blaauw maakte ook eenige opmerkingen over de mogelijkheid van overdracht van ingeleverde vuurwapens, welke mogelijkheid hij zeer gering acht, omdat in vele gevallen de adspirant-kooper geen vergunning tot bezit van het vuurwapen, dat hij wenschte over te nemen, kan krijgen.

(Blaauw.)

Het is natuurlijk mogelijk, dat zulk een geval zich voordoet; of dit in de meeste gevallen zoo is, kan de Regeering op het oogenblik niet zeggen. In ieder geval is het een feit, dat er voor het bezit van een vuurwapen strenge eischen worden gesteld. Maar, Mijnheer de Voorzitter, die eischen zijn toch wel bekend. Men moet een vuurwapen — en dat geldt speciaal voor de gevaarlijke vuurwapenen — noodig hebben, men moet te goeder naam en faam bekend staan e.d.

De heer Blaauw vraagt of, wanneer een vergunning wordt geweigerd, de aanvrager niet in kennis kan worden gesteld met de motieven, die daartoe hebben geleid. Nu zijn de besluiten tot weigering in den regel inderdaad zeer summier gesteld en het is ook niet altijd gewenscht, deze motieven in extenso in het besluit op te nemen. Maar in die gevallen, waarin een aanvraag geweigerd werd omdat de aanvrager niet aannemelijk kon maken, dat hij het wapen bepaaldelijk noodig had, bestaat er niet het minste bezwaar, hem met het motief in kennis te stellen.

Ik meen hiermede van de beschouwingen van den heer Blaauw te kunnen afstappen en wil thans nog een kort antwoord geven aan den heer Kan, die zijn adhaesie heeft betuigd aan de door den heer Blaauw e.s. ondertekende motie, doch die daarin zou willen zien betrokken die personen, die de vuurwapenbelasting niet willen betalen omdat zij van het wapen geen gebruik willen maken. Dat gaat toch werkelijk zeer ver, Mijnheer de Voorzitter. Om nu aan die personen, die geen gebruik willen maken van hun wapen, daarom de belasting niet willen betalen en als gevolg daarvan verplicht zijn het in te leveren, ook nog tegemoetkomingen te verleenen, zou niet anders beteekenen dan dat die personen in de gelegenheid worden gesteld zich van het wapen te ontdoen en daarvoor nog een schadeloosstelling te ontvangen, indien aan dat wapen een bepaalde bestemming door den lande zou worden gegeven.

(De heer Kan: Ik heb alleen mijn adhaesie betuigd aan de kwestie van de verzegeling.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, ik zie in mijn aantekeningen nu ook, dat de heer Kan het alleen over de verzegeling heeft gehad. Toch moet de Regeering ook op dit punt bezwaar maken. Het is nu eenmaal zoo, dat voor het bezit van een vuurwapen belasting wordt gevorderd en zoolang men dat wapen bezit, moet men aan die verplichting voldoen. Wanneer men dus wel de belasting kan betalen, doch dit niet wil doen, bestaat er niet de minste aanleiding om zulke personen ook nog tegemoet te komen. Ik meen hiermede in hoofdzaak de opmerkingen der geachte sprekers te hebben beantwoord.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met mijn erkentelijkheid te betuigen aan degenen, die hun steun hebben verleend aan wat ik vanochtend heb gezegd, nl. de heeren Kan, De Hoog en Van Helsdingen. Het leek aanvankelijk alsof de heer Van Helsdingen nog eenige bezwaren had, doch bij nader inzien zal hij wel begrijpen, dat het hier een misverstand heeft gegolden en wij ten slotte precies het zelfde wenschen.

Zelfs ben ik tot op zekere hoogte dankbaar voor hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde hedenochtend heeft verklaard, omdat daarnit ten minste niet die strakke houding blijkt die in de Memorie van Antwoord was belichaamd. Toch zal de geachte Regeeringsgemachtigde ten opzichte van enkele onderdeelen niet met mijn wenschen accoord kunnen gaan. In de eerste plaats geldt dit het inmiddels ingediende amendement, hetwelk vraagt om schadeloosstelling toe te kennen voor die vuurwapens, die het land ten algemeenen nutte zal aanwenden en ten opzichte waarvan geen strafbaar feit is gepleegd. De geachte Regeeringsgemachtigde onderscheidt hier twee gevallen, nl. in de eerste plaats het geval, waarbij het wapen is ingeleverd, omdat de betrokkene de belasting niet wenscht te betalen. Hij acht dit een overwegend bezwaar, omdat, wan-

neer zulk een schadeloosstelling zou worden uitgekeerd, de Regeering daarin een gemakkelijke methode voorziet voor de bezitters om zich van het betalen van de belasting te ontdoen en toch nog wat voor het vuurwapen te krijgen.

Ik geloof toch, dat deze visie op de zaak niet geheel volledig is. Men moet voor oogen houden in de eerste plaats, dat hier een belasting wordt geheven, die in verhouding tot de waarde van het object exorbitant hoog is, zoo exorbitant hoog, dat men haar bijna met een langzame onteigening kan vergelijken en in zeer vele gevallen heeft de belasting dan ook geleid tot een langzame onteigening.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dan zou de heer Blaauw beter een voorstel tot verlaging van de vuurwapenbelasting kunnen indienen dan dit amendement.)

Als het aan mij ligt, houdt de belasting morgen op, ik wijs er echter op, dat de belasting thans niet aan de orde is.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: U brengt zelf de belasting ter sprake.)

In verband met de thans bestaande exorbitant hooge belasting breng ik ter sprake een mogelijkheid tot het uitkeeren van schadeloosstelling, wanneer de betrokkene de belasting langzamerhand niet wenscht te betalen. Dat in de eerste plaats.

Een tweede reden, waarom schadeloosstelling niet kan worden uitgekeerd, zelfs in gevallen, waarin de betrokkene de belasting niet wenscht te betalen, is de praktische moeilijkheid en in zeer vele gevallen de praktische onmogelijkheid voor den betrokkene om zich in den vrijen handel van het vuurwapen te ontdoen. Als het bijv. betref een auto of een radiotoestel zou het gemakkelijk gaan, maar bij een vuurwapen wordt de betrokkene aan alle kanten door overheidsmaatregelen geblokkeerd. Daarom zou ik zelfs in de gevallen, waarin de betrokkene de belasting niet wenscht te betalen, redenen zien voor het uitkeeren van de schadeloosstelling.

Bovendien vergeet de Regeering één ding. Zoo gemakkelijk om wat voor zijn vuurwapen te krijgen, is het voor betrokkene nog niet, want hij weet van tevoren niet, of zijn vuurwapen ten algemeene nutte zal kunnen strekken. Als het vuurwapen wordt ingenomen en de Regeering vernietigt het, dan is ook in mijn gedachtengang het uitkeeren van de schadeloosstelling niet noodig. Alleen in die gevallen, waarin het eigendom van landsingezetenen zal gaan strekken ten algemeene nutte vraag ik een uitkeering van een schadeloosstelling.

(De heer Roep: En wanneer met het vuurwapen geen strafbaar feit is gepleegd.)

Inderdaad.

Wanneer ik in dergelijke gevallen schadeloosstelling vraag, blijf ik geheel binnen de Nederlandsch-Indische rechtsorde en op grond daarvan vraag ik de uitkeering van een schadeloosstelling.

Het tweede onderscheid, dat de Regeering maakt, betreft degenen, die het vuurwapen hebben moeten inleveren, omdat zij de belasting niet kunnen betalen. Voor deze lieden heeft de Regeering verwezen naar de oplossing, die ook in de Memorie van Antwoord staat vermeld, deze menschen krijgen nog een jaarlang de gelegenheid om aan hun belastingplicht te voldoen, zij kunnen zich in den loop van dit jaar ook nog van hun vuurwapen ontdoen.

In eersten termijn heb ik reeds verklaard, dat dit voor die menschen niet helpt. Zij kunnen de belasting niet betalen en derhalve kunnen zij zeker niet tweemaal de belasting betalen. Het ontdoen van het vuurwapen is in de praktijk in vele gevallen nagenoeg ondoenlijk. Het zal de Regeering dan ook wel bekend zijn, dat in den loop der laatste jaren vele vuurwapenen ingeleverd moesten worden, maar, als zulke vuurwapens niet vernietigd worden, als zij zullen strekken ten algemeene nutte vraag ik daarvoor het uitkeeren

(Blaauw.)

van een schadeloosstelling, ook in de gevallen, waarin de betrokkene — ik herhaal het — de in verhouding tot het voorwerp exorbitant hoge belasting niet wil betalen.

Wat de tweede kwestie betreft, de eventuele verzegeling van het vuurwapen, heeft de geachte Regeering-gemachtigde er nogmaals op gewezen, dat dit werkelijk zoo eenvoudig niet is en de geachte Regeering-gemachtigde heeft er nog op gezinspeeld, dat van de zijde van particulieren geen enkele oplossing is aan de hand gedaan. Als de verzegeling dan zoo eenvoudig is te bewerkstelligen, zou dit toch wel zijn gebeurd.

Geheel juist is dit niet, want daargelaten, dat suggesties van particuliere zijde door de overheidsdeskundigen niet altijd zoo gaarne aanvaard worden, is van den aanvang af gewezen op de oplossing, welke mijn geacht medelid, de heer De Hoog, zoeven nog terloops heeft genoemd, het halen van een ijzerdraad door de loop van het vuurwapen en het verzegelen van de beide uiteinden van dien ijzerdraad aan den buitenkant.

Dan is die loop niet bruikbaar, want dan kan door dien loop niet worden geschoten en is dat vuurwapen in het algemeen niet te gebruiken.

Nu heeft de Regeering-gemachtigde gezegd, dat het een klein kunstje is, het onderdeel, dat niet te gebruiken is, door een ander te vervangen. Inderdaad, zoo zal men natuurlijk ook iedere wet, die gemaakt wordt, kunnen ontduiken. Ik tart den Regeering-gemachtigde mij een wet te noemen, die niet te ontduiken is.

(De heer Sosrohadi koesoemo: Maar wij zijn toch geen advocaten?)

Wanneer men zich desondanks aan de vuurwapenbelasting zou willen onttrekken, kan de Regeering zich daartegen dekken door het maken van strafbepalingen. In sommige gevallen zal dit echter ook niet helpen, doch een oplossing, waarbij de wet in alle gevallen voorziet, is niet te verkrijgen.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandse Bestuur: Maar men zal er toch voor moeten zorgen, dat ontduiking niet gemakkelijk is.)

De heer De Hoog heeft zoeven al gewezen op de jachtbepalingen. Men moet dan bijv. ook zorgen, dat de jachtbepalingen niet gemakkelijk te ontduiken zijn, maar de Regeering-gemachtigde zal toch wel weten, dat onder den rook van Batavia dagelijks gestroopt wordt en dat dagelijks de jachtbepalingen schromelijk worden overtreden. En hoe staat het dan in de gebieden, waar de overheid niet een zoo diep-ingrijpend toezicht heeft?

Ik kan derhalve het argument van de Regeering niet in zijn volle zwaarte accepteren en sluit mij ten deze volkomen aan bij mijn geacht medelid, den heer De Hoog, die gezegd heeft: begin maar met een oplossing te zoeken, die niet voor de volle 100% der gevallen bruikbaar is, maar die toch een heel eind in de goede richting gaat.

De Voorzitter: Ik verzoek U, U in tweeden termijn te bekorten.

De heer Blaauw: Ja, Mijnheer de Voorzitter, ik moet nog één opmerking maken naar aanleiding van hetgeen de geachte Regeering-gemachtigde gezegd heeft ten aanzien van het niet verleenen van een vergunning voor het houden van een vuurwapen. Hier verklaart de Regeering-gemachtigde, dat hij de praktijk niet zoo goed kent, maar dat toch in de meeste gevallen een onderzoek zal worden ingesteld, of de betrokkene te goeder naam en faam bekend staat en of hij het vuurwapen bepaald noodig heeft. Er zijn gevallen bekend, waaruit blijkt, dat het begrip dat iemand een vuurwapen noodig heeft uiterst rekbaar is. Wanneer iemand enigszins hoog op den maatschappelijken ladder staat, wordt direct aangenomen, dat hij het vuurwapen noodig heeft en krijgt hij de vergunning ook. Het te goeder naam en faam bekend

(Kan, De Hoog.)

staan mag men van iemand toch wel aannemen, wanneer niet blijkt, dat hij zich aan laakbare handelingen schuldig heeft gemaakt. Ik ken echter verscheidene gevallen van kleinere menschen, die te goeder naam en faam bekend staan, maar alleen omdat ze niet hoog genoeg op den maatschappelijken ladder staan toch een vergunning geweigerd wordt. Het weigeren van een vergunning aan iemand die niet zoo hoog op den maatschappelijken ladder staat is dus wel heel gemakkelijk, doch dit terloops. Ik hoop, dat het den Regeering-gemachtigde ernst is met zijn mededeeling, dat in vele gevallen de mogelijkheid zal bestaan te informeren naar de redenen van weigering, om eventuele weigeringen van de vergunning te redresseeren.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil in tweeden termijn dadelijk ingaan op de suggestie van den geachten Regeering-gemachtigde en hier aan de Regeering verzoeken, uit naam van alle bezitters van vuurwapens, de vuurwapenbelasting te verlagen.

(De heer Blaauw: Bravo, ik sluit mij daarbij aan. De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Een „suggestie“? Dat was toch niet een „suggestie“!)

De Regeering-gemachtigde heeft gezegd: dan had de heer Blaauw dat moeten bepleiten toen de vuurwapenbelasting aan de orde was.

De Voorzitter: Ik verzoek den spreker, zich tot het aan de orde zijnde onderwerp te bepalen.

De heer Kan: In de tweede plaats heb ik nog even bij interruptie gezegd, dat hetgeen ik hier heb voorgebracht, dus een amendeering van hetgeen door den heer Blaauw is gezegd, in de motie ligt besloten. Dit nu wordt door den geachten Regeering-gemachtigde ontkend. Als men aandachtig naleest, dat verzoekt wordt een regeling te treffen, krachtens welke vuurwapens, ten aanzien waarvan de verschuldigde belasting niet wordt betaald — er staat niet, Mijnheer de Voorzitter, „niet kan worden betaald“ — op verzoek van den belanghebbende kunnen worden verzegeld, enz. dan lijkt mij toch dat ik gelijk had. De geachte Regeering-gemachtigde zei zoeven: dat zal niet gaan, dat gaat te ver, zij, die in het bezit zijn van vuurwapens, moeten daar nu eenmaal voor betalen. Wanneer zij de daarvoor verschuldigde belasting niet kunnen betalen, blijft eventueel in de toekomst het vuurwapen verzegeld en ook in hun bezit, doch waar is hier de grens, dat de wapenbezitter niet behoeft te betalen, omdat hij niet kan betalen? Ook menschen met een redelijk inkomen kunnen echter door uitgaven, bijv. door ziekte, e.d. soms niet in de gelegenheid zijn hun belasting te betalen. Bovendien wil ik nog wijzen op hetgeen ons geacht medelid, de heer De Hoog, heeft opgemerkt, nl. dat er ook menschen zijn, die een bepaald vuurwapen als „poesaka“ in bezit hebben, als een herinnering aan een vriend bijv., die hun dat wapen cadeau gegeven heeft, maar die van dit wapen geen gebruik maken. De bedoeling van de ordonantie is toch, dat men belasting moet betalen voor vuurwapens, die men zou kunnen of willen gebruiken. Waar dit i.e. niet het geval is, zou ik den geachten Regeering-gemachtigde nogmaals willen verzoeken een meer tegemoetkomende houding tegenover mijn suggestie aan te nemen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hier protesteeren tegen het protest van den geachten Regeering-gemachtigde.

Ik had al een idee van hetgeen ik heb gezegd, maar ik heb dit nog eens bij den Stenografischen Dienst nagegaan en daarbij is mij gebleken, dat ik inderdaad de opmerking, dat het der Regeering niet ernst zou zijn met haar toezegging, gekoppeld heb aan het feit, dat Zij niet tegemoet zou willen komen aan hetgeen werd gevraagd en hetgeen Zij eigenlijk

(Van Helsdingen.)

alleszins redelijk vindt. Waar de Regeering — en ik zeg haar daarvoor dank — zegt, dat Zij haar adviseurs zal opdragen nog eens terug te komen op hun advies en een regeling te treffen, die zij het dan niet voor 100%, maar toch voor bijv. 80% der gevallen zal gelden, vervalt dus natuurlijk het alternatief, dat ik noemde. Ik zie dus voor een protest van de zijde der Regeering heel weinig reden. Nu heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd: ja, maar de heeren — en dat sloeg dan op den heer Blaauw en mij — denken, dat het zoo gemakkelijk is een regeling te treffen. Niets is minder waar, Mijnheer de Voorzitter. Ik heb juist aangehaald, dat er verschillende moeilijkheden zijn. Ik heb dit voorgebracht en heb bepleit een oplossing te zoeken. Daarbij heb ik gevraagd nu eens niet een regeling te eischen, die 100% der gevallen zal opvangen, maar daarbij tevreden te zijn met een minder percentage. Ik zei zelfs: laat het betere niet de vijand zijn van het goede.

(De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Maar de heer Blaauw heeft toch gezegd, dat het een doodeenvoudig vraagstuk was.)

Ja, de heer Blaauw, maar de geachte Regeeringsgemachtigde noemde den heer Blaauw en mij in één adem. Ik wensch hierover nog het volgende te zeggen.

Toen ik bij den bedoelden adviseur kwam en over deze zaak sprak, bleek mij — de geachte Regeeringsgemachtigde houde mij dit ten goede, Mijnheer de Voorzitter, maar het was eenige maanden na het gesprek, dat ik met hem had — dat deze nog niets wist van het voorstel, waarop ik had aangedrongen. Ik heb bij die gelegenheid absoluut den indruk gekregen, dat van de zijde der Regeering gevraagd was om een regeling, die voor 100% der gevallen zou gelden.

Ik stelde bijv. de vraag, of het niet mogelijk zou zijn, dat door de politie van een geweer de grendel zou worden aangehouden. Er is dan wel een deel van het geweer in handen van de politie, maar toch een veel kleiner object dan wanneer het geheele geweer door de politie moet worden bewaard. Ik kreeg op die vraag ten antwoord, dat een grendel wel van een ander, die over eenzelfde geweer beschikt, geleend zou kunnen worden. Dit antwoord wijst toch in de richting van het stellen van den eisch, dat de regeling 100% der gevallen moet opvangen. Trouwens, de Regeeringsgemachtigde heeft in zijn rede van zoeven hetzelfde voorgebracht. Wanneer echter zulk een ontbrekende grendel van een ander, die eenzelfde geweer heeft, geleend zou worden, zou die persoon dus eigenlijk medeplichtig zijn.

Maar ik ben geen jurist, dus ik zal hierover niet verder spreken. Doch de Regeeringsgemachtigde heeft zoeven toegezegd, dat hij aan den betrokken adviseur zal vragen om een methode te vinden — verzegeling of iets anders — om te bewerkstelligen, dat een wapen niet meer zal kunnen worden gebruikt. Te dien aanzien zou ik nog wel even op het volgende willen wijzen. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zoeven gezegd: Ik heb dit intusschen weder aan mijn adviseur gevraagd enz. Nu zou ik van mijn kant willen vragen om dien adviseur zoo spoedig mogelijk een brief na te zenden, waarin hem wordt medegedeeld, dat hij bij het zoeken ten deze naar een deugdelijke oplossing eventueel reeds genoeg zal nemen met een tachtig procent oplossing en in geen geval uitsluitend naar een honderd procent oplossing zal zoeken. Dat is zeer noodig. Want anders wordt straks wederom een advies in denzelfden geest ingediend als reeds is geschied.

Wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde mij een dergelijke nieuwe toezegging zou kunnen doen, zou ik daarvoor, evenals ik het thans ben over de zoeven gedane toezegging, ten zeerste dankbaar zijn.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Na de toezegging van de Regeering, waarop de heeren Blaauw en de Hoog hebben aangedrongen, n.l. dat naar een oplossing zal

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

worden gezocht en genoeg zal worden genomen ook met een werkwijze, die niet voor de volle honderd procent een oplossing brengt, had ik eigenlijk verwacht, dat de betrokken motie zou zijn ingetrokken; ik hoop alsnog, dat de voorstellers dit zullen doen.

Wat het eerste punt van het debat betreft, schaar ik mij geheel aan den kant van den heer Blaauw en kan ook ik het standpunt van de Regeering ten deze toch niet goed billijken. Toen er n.l. een bepaling bestond, inhoudende, dat het vuurwapen dergenen, die hun belasting niet betaalden, in beslag zou worden genomen en vernietigd, hield dat een extra-risico in, dat iedere koper van een vuurwapen op zich nam. Men wist, dat de bepalingen het dienaangaande moeilijk maakten eventuele kopers voor het vuurwapen te vinden en men aanvaardde derhalve het risico, dat bij het niet-voldoen van de belasting het wapen zou worden vernietigd.

Doch thans wordt de kwestie wel geheel anders, waar thans de Regeering verklaart, dat Zij dat wapen goed kan gebruiken en wel naar aanleiding van de opmerkingen, die een vorige maal in den Volksraad te dezen aanzien zijn gemaakt, dat het eigenlijk een dwaasheid was goede vuurwapens zonder meer te vernietigen, terwijl het land ze zelf goed kon gebruiken. Nu de Regeering gevolg heeft gegeven aan den aandrang van den Volksraad op dit punt, is de kwestie geheel anders geworden, want nu wordt beslaggelegd op een goed en bruikbaar wapen om het daarna ten eigen bate — volkomen terecht, Mijnheer de Voorzitter; ik juich dat toe — aan te wenden. Doch in dat geval is het nu volkomen redelijk, dat aan den eigenaar van het vuurwapen een vergoeding wordt gegeven. Wanneer de Regeering nu verklaart, dat Zij onderscheid wil maken tusschen het niet willen en niet kunnen betalen van de verschuldigde belasting — overigens zal dit wel zeer moeilijk vast te stellen zijn — dan ligt de waardebepaling van het wapen, de bepaling van de hoegrootheid van de schadeloosstelling, tenslotte toch nog in handen van de Regeering. Het is volstrekt niet noodig, dat deze waarde wordt geschat op de marktwaarde van het goed, om daarvan de belasting af te trekken. Er kan een meer redelijke waarde worden vastgesteld, waarin desnoods een extra-risico ten deze is verdisconteerd. Doch ik acht het volkomen aanvaardbaar en redelijk, dat de bezitter van een vuurwapen, wanneer het land dat wapen tenslotte voor eigen gebruik aanwendt, en het ook geen voorwerp is, waarmede geen strafbaar feit is gepleegd, op schadeloosstelling aanspraak zal kunnen maken.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! De heer Blaauw is, in tweeden termijn sprekende, nog teruggekomen op het amendement. Ik moet te dien aanzien echter herhalen hetgeen ik zoeven heb gezegd, n.l. dat tegen de strekking van het amendement van regeeringswege bepaaldelijk bezwaar moet worden gemaakt. Wanneer het nu alleen bij de voorstellers te doen zou zijn geweest, om aan het wapen van vuurwapenbezitters, van wie gebleken is, — wanneer dit na onderzoek is komen vast te staan — dat zij door bijzondere omstandigheden niet in staat zijn geweest hun belasting te betalen en dat zij geen strafbaar feit hebben gepleegd, een bestemming te algemeenen nutte te kunnen geven, zou voor dat voorstel nog veel te zeggen zijn en dan zou ook — dat durf ik hier wel namens de Regeering te verklaren — een dergelijke suggestie in nadere overweging worden genomen. Dan is er tevens een goede reden aanwezig om tegemoet te komen. Men heeft dan te doen met een geval, dat een bonafide vuurwapenbezitter door bijzondere omstandigheden niet meer in staat is aan zijn verplichting tot betaling van belasting te voldoen. Hij heeft geen strafbaar feit gepleegd, doch omdat hij aan zijn verplichting tot belastingbetaling niet kon voldoen, heeft hij zijn wapen moeten inleveren. De tijd, waarin hij alsnog

Wijziging en aanvulling vuurwapenregelingen enz. (Ond. 72). — Motie-Blaauw betr. verzegeling van vuurwapens (Ond. 72, st. 7).

(De Villeneuve, Sosrohadikoesoemo.)

die verplichting zou kunnen nakomen, welke nog nader zal worden vastgelegd in de regeeringsverordening, is verstreken. De man blijft onmachtig zijn belasting over dat ingeleverde wapen te voldoen en dat wapen krijgt een bestemming te algemeenen nutte. Ziedaar een geval, waarin bepaaldelijk kan worden overwogen een redelijke schadeloosstelling aan den bezitter te geven.

Ik kan momenteel niet de positieve toezegging doen, dat de bepalingen in dit opzicht gewijzigd zullen worden, maar ik kan wel verklaren, dat dit in ernstige overweging zal worden genomen. Wanneer men het echter zoo algemeen stelt als in het amendement geschied is, dan moet ik de bezwaren, die ik zooveel daartegen geuit heb, volkomen handhaven.

(De heer Van Helsdingen: Dat betreft dus iemand, die wel wil betalen, maar het niet kan.)

Het betreft hier personen, die wel in staat zijn te betalen, maar zulks niet willen doen en zich beroepen, zooals de heer Blaauw dat ook deed, op de te hooge belasting of wat ook. Het komt ook voor, dat men niet betaalt, omdat men toch van zijn wapen geen gebruik maakt.

(De heer Van Helsdingen: Dan kan het wapen vernietigd worden, maar de Regeering zegt, dat wanneer zoo'n wapen dan te algemeenen nutte wordt gebruikt, er geen vergoeding voor gegeven zal worden.)

Wanneer aan de verplichting om belasting te betalen niet wordt voldaan, dan bestaat er voor de Regeering geen aanleiding tegemoet te komen door een schadeloosstelling uit te keeren.

Verder heeft de heer Kan zijn verzoek om in de motie ook te betrekken de personen, die niet willen betalen, omdat zij van hun vuurwapen geen gebruik maken, gehandhaafd. Ik moet daartegenover stellen, dat voor een tegemoetkomende houding tegenover personen die hun belasting niet willen betalen, naar het oordeel der Regeering, geen aanleiding bestaat.

De heer De Hoog is nog in herhaling getreden van hetgeen hij in eersten termijn gezegd heeft. Ik geloof niet, dat er voor de Regeering aanleiding is hierop verder in te gaan.

De Voorzitter: Hiermede is de tweede termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd. Thans wordt overgegaan tot de artikelswijze behandeling, waarbij het amendement aan de orde komt.

Aan de orde is het amendement-Blaauw e.s. op artikel I, sub A (st. 6, 1e; zie HG 31).

Verlangt nog iemand het woord over dit amendement? Zoo niet, wenscht dan wellicht nog een der leden zijn stem te motiveeren?

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ter motiveering van mijn stem willen opmerken, dat het — in het algemeen gesproken — van zeer veel belang is, dat het principe wordt gehandhaafd, dat de staat, indien hij van een van zijn onderdanen enig object — hetzij langs vrijwilligen weg, hetzij min of meer gedwongen — overneemt, daarvoor vergoeding betaalt.

Ik moge ten aanzien van het onderhavige geval in dit verband opmerken dat, wanneer de staat geen overname wenscht — ongeacht om welke reden —, hij het recht van vernietiging heeft. Maar neemt de Staat het wapen wèl over, dan lijkt het mij geheel in de lijn van onze algemeene rechtsbeginselen te liggen, dat er schadeloosstelling wordt uitgekeerd. Ik zal derhalve vóór het amendement stemmen.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij geheel aan bij de woorden van den vorigen spreker. Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Verboom, Van Helsdingen, Blaauw.)

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik sluit mij geheel aan bij het standpunt en de formuleering van den heer De Villeneuve. Ik begrijp nog steeds niet goed, ook niet na het antwoord der Regeering, welke bezwaren Zij tegen dit amendement kan hebben. Het wil immers alleen een schadeloosstelling zien toegekend voor het geval er geen verbeurdverklaring plaats heeft. Indien zich werkelijk een geval voordoet van aperten onwil, wanneer dus iemand en défaut is, zal hij natuurlijk gestraft worden en zal vermoedelijk verbeurdverklaring volgen. Wanneer het wapen echter niet verbeurd wordt verklaard is het ook logisch, dat er schadeloosstelling wordt toegekend in die gevallen, waarin het vuurwapen door het gouvernement wordt benut. Wat het amendement wenscht acht ik dan ook volkomen billijk.

Het amendement-Blaauw op art. I sub A (st. 6, 1e) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Mag ik aannemen, dat ook het amendement-Blaauw op art. I sub B (st. 6, 2e) zonder hoofdelijke stemming is aangenomen?

Hiertoe wordt besloten.

Het geamendeerde artikel I en artikel II worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als geamendeerd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de motie-Blaauw e.s. (Ond. 72, st. 7; zie HG 31).

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den voorstellers willen vragen, of er voor hen geen aanleiding bestaat, gezien de nadere toezegging van de Regeering, dat geen volle 100% zekerheid zal worden geëischt en dat met de afdoening dezer aangelegenheid spoed zal worden betracht, om de motie in te trekken.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Anderhalf à twee jaar geleden heb ik iets dergelijks gevraagd als in deze motie wordt gewenscht. De geachte Regeeringsgemachtigde verklaarde toen, dat zou worden overwogen om deze oplossing te zoeken. Bij de begrootingsbehandeling van dit jaar ben ik op deze zaak teruggekomen en toen bleek, dat deze oplossing geheel terzijde was geschoven. Er werd toen alleen verklaard, dat er een andere oplossing zou worden gegeven en die bleek voor ons onaanvaardbaar. In de Memorie van Antwoord op het thans aan de orde zijnde onderwerp verklaart de Regeering, dat voorshands de verzegeling onmogelijk wordt geacht, doch dat men de studie voortzet.

Binnenkort, bij het begin van het komende jaar, zal de vuurwapenbelasting opnieuw moeten worden voldaan en daarom is deze aangelegenheid mijns inziens zeer urgent. Daarom zijn in de motie opgenomen de woorden „zoo spoedig mogelijk” hetgeen den wensch uitdrukt, dat deze regeling er zal zijn vóór het tijdstip, waarop de nieuwe vuurwapen-

Motie-Blaauw betr. verzegeling van vuurwapens (Ond. 72, st. 7). — Wijziging en aanvulling Wegverkeersordonnantie (Ond. 74).

(Directeur van Bin. Best., Voorzitter, Blaauw.)

belasting zal worden geïnd, opdat dan tegelijkertijd degenen, die haar niet kunnen voldoen, van de gelegenheid tot verzegeling gebruik zullen kunnen maken.

In verband met dit alles lijkt het den voorstellers toch wel wenschelijk, dat het College van Gedelegeerden zich over de al dan niet wenschelijkheid van deze zaak zal uitspreken en meenen zij, de motie te moeten handhaven.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft verklaard, dat het vraagstuk van de verzegeling nader zal worden gezien en dat hierbij niet de volle 100% zekerheid zal worden nagestreefd. Dit is dan toch een toezegging, welke volkomen ligt in de lijn van wat de geachte sprekers, die hierover het woord hebben gevoerd, wenschen.

Een dergelijke verzekering wordt blijkbaar niet voldoende geacht, daar de voorstellers der motie deze — tegen mijn verwachting in — nu toch wenschen te handhaven. Men is het over de geheele linie eens, dat het wenschelijk is een redelijke oplossing voor die verzegelingskwestie te vinden. Welnu, dan is het ook niet meer noodig dit nog eens in een motie tot uiting te brengen. Ik had verwacht, en zou dit redelijk en welwillend hebben gevonden, dat de motie nu zou zijn ingetrokken. Nu men dat niet heeft gedaan en nog eens bijzonder het accent op deze zaak legt door de motie in stemming te doen brengen, vooronderstelt men bijna, zou ik willen zeggen, onwelwillendheid van de zijde der Regeering. Indien men dat doet, wat verwacht men dan eigenlijk nog van een motie, door het College van Gedelegeerden aangenomen?

De **Voorzitter**: Ik moet bepaald deze voorstelling van zaken door den geachten Regeeringsgemachtigde tegenspreken; het aannemen van de motie, nadat een toezegging is gedaan, beteekent volstrekt niet, dat men aan onwelwillendheid van de Regeering geloof.

Het kan wel degelijk, zooals de heer Blaauw uiteenzette, zijn nut hebben om in een bepaalde uitspraak te laten merken, hoe ieder der leden over de motie denkt. Tot op dit oogenblik zijn vier leden in debat geweest, maar niet ieder der leden heeft zich uitgesproken en er is nog geen uitspraak van het college als zoodanig. Deze aard is aan een uitspraak van het college toe te kennen, zonder dat bedoeld wordt daarmede aan te geven, dat men van de Regeering onwelwillendheid veronderstelt.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij volkomen bij uw woorden aansluiten. Op het oogenblik is er nog geen uitspraak van het College van Gedelegeerden geweest. Waar de geachte Regeeringsgemachtigde in het aanhouden en in stemming brengen van de motie echter een onwelwillendheid van mijn zijde ziet en desondanks toch, na hetgeen hier vanmorgen door het College is verklaard, aanneemt, dat het met de motie medegaat, verklaar ik hierbij, deze motie te willen intrekken.

De **Voorzitter**: De motie-Blaauw e.s. (Ond. 72, st. 7) is door den eersten onderteekenaar ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de „Wegverkeersordonnantie” (Staatsblad 1936 No. 201) (Ond. 74), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

Ik breng in herinnering, dat — gelijk den leden reeds is medegedeeld — het slot van de Memorie van Antwoord, aanvangende bij het stukje betreffende de vermeerdering van het aantal vrachtauto's, is vervangen door het volgende:

(De Villeneuve, Verboom.)

„Aantal nieuwe vrachtauto's, dat in bedrijf is genomen.

	1936	1937	Eerste 8 maanden 1938
Java en Madoera	664	1 072	759
Buitengewesten	285	825	444
Totaal	949	1 897	1 203

Het aantal nieuwe vrachtauto's, dat in de eerste 8 maanden van het loopende jaar op Java en Madoera in bedrijf is genomen, bedraagt derhalve $\pm 75\%$ van het totale aantal op deze eilanden in bedrijf genomen nieuwe vrachtauto's in het economisch uiterst gunstige jaar 1937.

In de maanden September en October is het aantal op Java en Madoera in bedrijf genomen nieuwe vrachtauto's — de vervanging van oude door nieuwe vrachtauto's blijft immers steeds mogelijk — nog verder gestegen met ± 150 eenheden, zoodat te verwachten is, dat de totale vrachtauto-omzet op Java en Madoera in 1938 ongeveer gelijk zal zijn aan dien in het vorige jaar.”

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag wel aanvagen met den geachten Regeeringsgemachtigde mijn dank te betuigen voor de welwillende en vlotte wijze, waarop hij op een suggestie in het Gedelegeerden-verslag gedaan, is ingegaan. Het betreft hier speciaal wat in den aanvang daarvan is gesteld ten aanzien van de zg. schoolautobussen. Ik acht het een gelukkige methode, die hier is gevolgd kunnen worden, om op zoo snelle wijze na een kort overleg een verbetering aan te brengen, die stellig voor een groote categorie ingezetenen van belang is.

Nog een enkele opmerking betreffende art. 40 lid 1 en art. 41 lid 2. In het Gedelegeerden-verslag is de aandacht gevestigd op klachten, vernomen inzake den langen duur die met het afdoen van de vergunningen gemoeid is. In de Memorie van Antwoord is de Regeering daarop vrij uitvoerig ingegaan en heeft betoogd, dat deze zaak niet zoo eenvoudig is en langeren tijd vordert dan oorspronkelijk gemeend werd. Met groote klem zou ik nog eens de suggestie uit het Gedelegeerden-verslag willen herhalen, dat de Regeering toch zooveel mogelijk die afdoening van de vergunningsaanvragen zal bespoedigen. Het betreft hier een kwestie, welke voor de betrokkenen van groot belang is. Ik kan mij voorstellen, dat men aan den eenen kant hier bepaalde stelregels wenscht te volgen, maar die eenmaal gesteld zijnde, komt het mij voor, dat in de praktijk een snellere methode gevolgd kan worden dan tot nu toe geschiedt.

Ik zou hieraan nog één vraag willen vastkoppelen betreffende de vergunningen voor de niet-openbare vrachtauto's. In het Gedelegeerden-verslag is bereids de suggestie gedaan, of het mogelijk zou zijn, de verleening van deze vergunningen te decentraliseren en aan de locale inspecteurs een grootere bevoegdheid te geven. Door de motieven, welke de Regeering hiertegen op blz. 3 van de Memorie van Antwoord aanvoert, ben ik niet overtuigd, dat een decentralisatie te dezen opzichte niet zou kunnen plaats hebben, welke tot een snellere afdoening zou kunnen leiden. Ik hoop, dat de Regeering dit punt nog eens in overweging zal willen nemen en alsnog haar aandacht eraan zal schenken.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van dit onderwerp in de commissies zijn o.m. ook door mij enkele vragen gesteld over de toepassing van artikel 40 (1) en artikel 41 (4) der wegverkeersordonnantie. De Regeering heeft hierop in de Memorie van Antwoord uitvoerig van antwoord gediend en ik zeg de Regeering daarvoor gaarne

(Verboom.)

dank. Toch zou ik nog gaarne naar aanleiding van het antwoord juist op dit punt, enkele opmerkingen willen maken.

De heer De Villeneuve heeft reeds aangedrongen op een bespoediging van de afhandeling van de vergunningen en heeft gewezen op de moeilijkheden, waarvoor de betrokkenen staan, wanneer de behandeling stagneert. In dit verband is bij het commissieonderzoek het denkbeeld geopperd om, zooals de heer De Villeneuve zoeven heeft betoogd, de afhandeling van de vergunningen te bespoedigen door den plaatselijken ambtenaren — dat zijn dus de verkeersinspecteurs — een grootere bevoegdheid te geven. De Regeering is blijkens de Memorie van Antwoord van oordeel dat tegen een verwezenlijking van deze gedachte groote bezwaren bestaan. Ik lees immers op blz. 3 van de Memorie van Antwoord:

„Tegen het voorstel om de bevoegdheid tot het verlenen van deze vergunningen, zij het dan in eenvoudige gevallen, toe te kennen aan de verkeersinspecteurs, heeft de Regeering bezwaar, aangezien Zij van meening is, dat de toepassing van de artikelen 40—45 W. V. O. centraal dient te blijven geleid en niet kan worden gedelegeerd aan subalterne ambtenaren.”

Daartegenover blijf ik mij afvragen, of het nu werkelijk niet mogelijk is, dat in eenvoudige gevallen het verlenen van vergunningen gedecentraliseerd wordt, ik denk hierbij in het bijzonder aan vergunningen voor niet-openbare vrachtauto's. Deze decentralisatie heeft immers reeds plaats ten aanzien van vergunningen voor autobussen, voorzover deze vergunningen niet betrekking hebben op het rijden in meer dan één provincie. De ambtenaren, waarom het hier gaat, zijn de verkeersinspecteurs op wier advies het Departement van Verkeer en Waterstaat in de talloze eenvoudige gevallen afgaat. Ik zie dus nog steeds niet in, dat een dergelijke oplossing niet mogelijk is.

De Regeering zegt verder nog: er is weinig bespoediging van te verwachten, maar hetgeen de Regeering hiervoor aanvoert, heeft mij niet overtuigd van de juistheid van dit argument, want de procedure blijkt vrij gecompliceerd te zijn.

Een ander punt, dat ter sprake is gebracht, betreft de nieuwe vergunningen, welke eventueel zullen worden uitgereikt op grond van de artikelen 41—46 van de wegverkeersordonnantie. Vooral bij de aanwijzing van de trajecten staat de Regeering in de Memorie van Antwoord uitvoerig stil; Zij zegt hierover o.m.

„dat de aanwijzing van trajecten op den voet van art. 40 lid (1) heeft plaats gehad, aangezien op die trajecten een zoodanige overmaat van vervoersgelegenheid met de in dat artikellid bedoelde motorrijtuigen is geconstateerd, dat daaruit ernstige economische bezwaren voortvloeien.”

Als ik goed ben ingelicht, heeft het onderzoek naar de mate van vervoersgelegenheid meer dan een jaar geleden plaats gehad en ik zou daarom aan de Regeering willen vragen, op grond waarvan het inzicht van de Regeering berust, dat de „overmaat van vervoersgelegenheid” nog steeds bestaat. Kan de Regeering statistische gegevens overleggen waaruit dit blijkt?

Even later wordt in de Memorie van Antwoord nog nader ingegaan op het doel, dat men met de aanwijzing van trajecten beoogt; op blz. 3 van de Memorie van Antwoord wordt gezegd:

„Het doel, dat met de aanwijzing van trajecten wordt beoogd, en de geconstateerde feiten, welke daartoe aanleiding hebben gegeven, impliceren echter, dat — behoudens wellicht het geval van een bijzondere economische opleving en daarmee gepaard gaande sterke toename van de vervoersbehoefte, waarvoor echter in de huidige omstandigheden geen symptomen aanwijsbaar zijn — van vergunningen tot uitbreiding van openbare vrachtautobedrijven op de aangewezen trajecten reeds binnen enkele maanden, nadat de aanwijzing heeft plaats gehad, in het algemeen geen sprake zal kunnen zijn.”

Mijnheer de Voorzitter! Als ik deze passage lees, kan ik mij niet losmaken van den indruk, dat hier eigenlijk het criterium „verkeersbehoefte” om den hoek komt kijken; dat criterium is destijds nadrukkelijk door den Volksraad verworpen bij de behandeling van de Wegverkeersordonnantie, omdat men van meening was, dat het niet was vast te stellen. Vervoersbehoefte groeit overigens met het toenemen van vervoersgelegenheid, welke toeneming vrijwel onmogelijk gemaakt wordt. Ik vind het intusschen niet zonder bedenking dat, blijkens de Memorie van Antwoord, alleen van een „bijzondere economische opleving” een toeneming van de vervoersbehoefte wordt verwacht. Toeneming van vervoersbehoefte kan om tientallen redenen plaats vinden, ook al is er van een bijzondere economische opleving geen sprake.

In dit verband zou ik de Regeering nog willen vragen, hoe de Regeering den vrachtauto-ondernemer denkt te waarborgen, dat hij tijdig en ten volle van een grootere vervoersbehoefte, al dan niet als gevolg van een economische opleving, kan profiteren. In zoo'n geval kunnen de spoorwegen terstond naar believen meerdere wagens inleggen, terwijl de vrachtauto-exploitant maandenlang, zoo niet langer, zal moeten wachten op mogelijke toestemming om meer wagens in bedrijf te stellen.

Er is in het Gedelegeerdenverslag ook gewezen op de groote bezwaren, aan den eenen kant voor de importeurs van vrachtauto's, aan den anderen kant voor de Regeering zelf; omdat, wanneer de handel stagneert, men daarvan onmiddellijk den terugslag ondervindt in de daling van de invoerrechten, terwijl ook de opbrengst van den benzineaccijns daardoor nadeelig zal worden beïnvloed. De Regeering ontkent dit laatste. Ik ben het in zooverre met de Regeering eens, dat de invloed van den benzine-accijns zich natuurlijk niet onmiddellijk zal afteekenen, maar op den langen duur zal dit toch stellig het gevolg moeten zijn, want deze maatregelen beteekenen allemaal een vermindering van het vervoer langs den weg en in ieder geval een tempering van dat vervoer. Daarom zou ik willen vragen: Kan de Regeering toezeggen, dat Zij bij daling van de opbrengsten uit het motorverkeer, als gevolg van de kunstmatige beperking van dit verkeer, niet alleen niet zal trachten die inkomstenderving door verzwaring van de lasten op het motorverkeer te compenseeren, doch diligent zal blijven om de eerste gelegenheid aan te grijpen om alsnog in de eerste plaats tot afschaffing van de tijdelijke verhooging van den benzine-accijns over te gaan, zooals door de Regeering zelf bij herhaling is toegezegd.

Naar aanleiding van de opmerking, dat de import van auto's en de handel in vrachtauto's van dit alles nadeel zullen ondervinden, heeft de Regeering een aantal cijfers overgelegd omtrent het aantal nummerbewijzen, uitgereikt voor nieuwe vrachtauto's, waaraan de Regeering verschillende conclusies verbindt.

Intusschen zijn later andere cijfers overgelegd, waardoor de conclusie ook een zekere wijziging heeft ondergaan. Maar niettemin meent de Regeering, ook op grond van deze nieuwe cijfers, dat de toestand in het algemeen vrij gunstig is. Zij zegt in de Memorie van Antwoord:

„Het aantal nieuwe vrachtauto's, dat in de eerste 8 maanden van het loopende jaar op Java en Madoera in bedrijf is genomen, bedraagt derhalve $\pm 75\%$ van het totale aantal op deze eilanden in bedrijf genomen nieuwe vrachtauto's in het economisch uiterst gunstige jaar 1937.”

Zij geeft dan nog de cijfers van de maanden September en October voor Java en Madoera en zegt daarover:

„In de maanden September en October is het aantal op Java en Madoera in bedrijf genomen nieuwe vrachtauto's — de vervanging van oude door nieuwe vrachtauto's blijft immers steeds mogelijk — nog verder geste-

(Verboom.)

gen met ± 150 eenheden, zoodat te verwachten is, dat de totale vrachtauto-omzet op Java en Madoera in 1938 ongeveer gelijk zal zijn aan dien in het vorige jaar."

Er is natuurlijk lang en breed over te praten in hoeverre 1937 werkelijk als een uiterst gunstig jaar is te beschouwen. Dat 1937 in economisch opzicht als een gunstig jaar valt aan te merken, zal iedereen toegeven, maar dat het is te kwalificeren als een uiterst gunstig jaar, lijkt mij te betwijfelen.

Hoe dit ook zij, een tweede vraag, die zich hierbij voordoet, is, of deze of een dergelijke opleving onmiddellijk gepaard gaat met een evenredige uitzetting van het verkeer of dat deze eerst later zal zijn te constateeren. Ik geloof dat althans een gedeelte van die opleving haar invloed pas zal doen gelden op den langeren duur. Wanneer wij dit in aanmerking nemen en uit de cijfers der Regeering verder zien, dat dit jaar in het allergunstigste geval hetzelfde cijfer zal worden bereikt van het vorige jaar, dan maant dit toch wel tot voorzichtigheid, en dit vooral, wanneer men de cijfers van den vrachtauto-omzet op Java en Madoera beziet van maand tot maand, want dan blijkt inderdaad een vrij aanzienlijke terugloop daarvan. Als wij de cijfers van het aantal vrachtauto's, afgenomen door het departement van Oorlog buiten beschouwing laten, zien wij, dat het aantal verkochte vrachtauto's bedroeg in Juni 120, Juli 90, Augustus 83, September 70 en October 66. Dit beteekent dus een voortdurenden teruggang van den vrachtauto-omzet, die naar mijn meening in dit opzicht toch wel eenige beteekenis heeft.

Dit wat het naar mijn meening zeer belangrijke punt betreft van het vrachtautoverkeer. Ik wil voorop stellen, voorzover dit nog noodig mocht zijn, omdat in deze zoo spoedig misverstanden rijzen, dat ik zeker niet het vrachtautoverkeer zou willen begunstigen ten nadeele van de spoorwegen en dus ook niet de spoorwegen in den grond zou willen werken, als het niet anders kan. Ik heb altijd een zoodanige regeling voorgestaan, dat ook met de groote belangen van de spoor- en tramwegen en de groote algemeene belangen, die daarmede nauw verband houden, ten volle rekening wordt gehouden. Maar aan den anderen kant moet naar mijn meening ook rekening worden gehouden met de belangen der autobedrijven en van hen, die zuiver voor particuliere diensten vrachtauto's laten rijden.

Zoo is mij medegedeeld dat importeursfirma's, doordat zij niet tijdig over de vergunningen voor vrachtauto's beschikten, aanzienlijk zijn benadeeld, juist omdat zij van die vrachtauto's in den poeasatijd geen gebruik konden maken.

Tenslotte nog een opmerking over een wijziging die eerst nu aan de orde komt, omdat zij in de Nota van Wijziging is opgenomen, die n.l. betreffende artikel 29, lid 5 van de ordonnantie.

De Nota van Wijziging zegt daarover:

„De eerste volzin van artikel 29 lid (5) wordt gelezen:

„Bij of krachtens regeeringsverordening worden nadere voorschriften gegeven omtrent de verplichtingen van den exploitant en het personeel van openbare rij- of voertuigen en van de reizigers, zoomede omtrent de wijze van vervoer van personen, goederen en dieren met openbare rij- of voertuigen.”

Mijnheer de Voorzitter! Hier hebben wij dus weder te maken met een kwestie, waarvan de regeling aan de contrôle van den Volksraad wordt onttrokken. Het betreft op het eerste gezicht misschien iets onbelangrijks, doch wanneer men de kwestie nader overdenkt, komt men toch wel tot een andere conclusie.

Ik heb b.v. vernomen, dat het o.m. in de bedoeling ligt aan de chauffeurs de verplichting op te leggen zelf van dag tot dag een register aan te houden van rij- en rusttijden, welk boekje zij periodiek door den houder moeten doen afteekenen. Voorts schijnt het in de bedoeling te liggen de chauffeurs van dag tot dag ladinglijsten van de vervoerde goederen te doen aanhouden.

(Yo Heng Kam.)

Het nut van dergelijke maatregelen staat natuurlijk ook voor mij vast. Doch ik heb mij hierbij toch afgevraagd, of het niet wenschelijk zou zijn, dat de Volksraad de gelegenheid zou krijgen zich omtrent zulke maatregelen te beraden, vooral omdat zich hierbij de vraag voordoet — juist bij een uitwerking van deze kwestie —, of men aldus niet komt tot het creëren van een te groote volmaaktheid van administratieve regelingen, voor een per slot van rekening vrij primitief deel van de Indische maatschappij.

De heer **Yo Heng Kam**: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne moge ik mij aansluiten bij mijn geachte medeleden, die van hun instemming hebben doen blijken met de indiening van deze ontwerp-ordonnantie, waarbij de Wegverkeersordonnantie zal worden gewijzigd en aangevuld aangezien hierbij aan eenige door mij, bij de behandeling der ordonnantie zelve, in Februari 1936 gestelde criteria min of meer wordt tegemoet gekomen.

Aangezien de voorgestelde wijzigingen meer van materieelen, dan van principieelen aard mogen worden geoordeeld, zij het mij veroorloofd aan eenige onderdelen van het voorgebrachte ontwerp, eenige aandacht te schenken en daarbij mijne wenschen naar voren te brengen.

In de eerste plaats dan vermeen ik, dat het doen vervallen van het criterium eigen gewicht voor motorrijwielen, wat betreft het rijbewijs C, volkomen aanvaardbaar is. Ik zou hierbij echter ietwat verder willen gaan, Mijnheer de Voorzitter! De aangegeven snelheid van 25 km per uur acht ik namelijk ietwat laag. Van de kleinste op de markt zijnde motorrijwielen, al dan niet met één in een normaal rijwiel ingebouwd motor, wordt door de importeurs gaarne verklaard, dat daarmede op een horizontalen weg trillingsvrij een snelheid kan worden gehaald van ten hoogste 35 km/h! Voor het besturen van een dergelijk motorrijwiel, naar de letter van de voorgebrachte wijziging, zou men derhalve in het bezit moeten zijn van een rijbewijs C.

Het wil mij voorkomen dat dit niet in de bedoeling kan liggen. Immers, het feit dat met een dergelijk motorrijwiel een maximum snelheid kan worden gehaald van 35 km/h, zal ongetwijfeld beteekenen, dat de berijders daarmede normaal een behouden snelheid van 25 km/h zullen maken. Tegen deze gemiddelde snelheid, zal uit een verkeerstechnisch oogpunt, naar het mij wil voorkomen, geen bezwaar bestaan.

Niettemin zal naar de letter van het voorliggende ontwerp de bestuurder van een dergelijk motorrijwiel — over het algemeen gewone rijwielen met een ingebouwd motor — in het bezit moeten zijn van een rijbewijs C, in stede van, gelijk in de bedoeling ligt, een rijbewijs D en dat alleen vanwege het feit, dat het uiterste vermogen den berijder in staat stelt onder de meest gunstige omstandigheden op den weg een snelheid te ontwikkelen die eenigszins daarboven uitgaat.

Ik zou daarom de Regeering gaarne willen vragen of een wijziging van de ontwerp-ordonnantie in den door mij aangegeven zin, te weten een verhooging van de snelheidslimiet van 25 tot 35 km per uur, niet mogelijk is.

Gaarne zou ik voorts nog eenige aandacht willen vragen voor het volgende.

In art. 32 lid (6) wordt het incidenteele vervoer per autobus nader geregeld. Ik moge in de herinnering terugroepen, Mijnheer de Voorzitter, dat bij de behandeling dezer materie in 1936 door mij reeds uitvoerig bezwaar werd gemaakt tegen het in de ordonnantie neergelegde systeem, waarbij het uitreiken van incidenteele vergunningen niet wordt gelegd in handen van den gezaghebbende (en zijn organen), belast met de regeling van het volledige stelsel der vergunningen voor het exploiteeren van autobussen, doch in die van de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur.

Deze bezwaren klemmen thans te meer, Mijnheer de Voor-

(Yo Heng Kam.)

zitter, nu de ervaring ten dienste staat van een bijkans driejarige periode. Voor wat betreft West-Java wijst deze ervaring, — en ik dank mijne inlichtingen aan bij het autobuswezen nauw verbonden belanghebbenden en officials — er onomstootelijk op, dat het niet gewenscht moet worden geoordeeld den bestaanden toestand te continueeren.

De situatie is namelijk, dat practisch alle autobussen een bepaald traject berijden en dat dus de bonafiditeit van de verschillende ondernemers een open boek is voor de met het toezicht op de autobusdiensten belaste ambtenaren. Daarenvens is bij deze instanties volkomen bekend, over welke vergunningen door de onderscheidene ondernemers wordt beschikt en hoe groot hun wagenpark is. Dit laatste is van zeer uitzonderlijk belang, omdat als gevolg van het systeem der vergunningen, de bij art. 36 lid (1) bedoelde incidenteele ritten slechts zullen kunnen worden gemaakt, naast en behalve die, waartoe de exploitant krachtens de hem uitgereikte vergunning of vergunningen is verplicht. De door mij bedoelde instanties kunnen bij het binnenkomen van een aanvraag derhalve onmiddellijk beoordeelen of de reflectant in staat moet worden geoordeeld aan de incidenteele vergunning te voldoen, zonder te kort te doen aan zijn andere verplichtingen.

Het feit, dat slechts de met de uitreiking der normale vergunningen belaste gezaghebbende over de noodige gegevens beschikt om zulks te beoordeelen geeft reeds aan, dat uitsluitend deze gezaghebbende met de uitreiking van incidenteele vergunningen mag worden belast.

Daarnaast dient, en thans kom ik terug op de bonafiditeit, waarvan ik zooveel reeds gewaagde, bij de toewijziging van incidenteele vergunningen, te worden gelet of de aanvrager, i.e. de autobus-ondernemer waardig kan worden geoordeeld een extra, in den zin van een incidenteele vergunning, te erlangen. Het moet immers duidelijk zijn, dat die ondernemers, die practisch geregeld niet geheel voldoen aan de voorwaarden der normale vergunningen zooveel mogelijk dienen te worden uitgesloten van het verkrijgen van extravergunningen. En deze bonafiditeit nu kan over het algemeen slechts worden beoordeeld door de met de uitreiking van autobus-vergunningen belaste autoriteit.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, het laatste argument, dat ik in dit stadium onder de aandacht der Regeering meen te mogen brengen om het in het ontwerp voorgestane systeem alsnog gewijzigd te krijgen; hier op Java zijn zoowel in West- als Oost-Java — zijn mijn inlichtingen juist, dan zal binnenkort ook Midden-Java volgen — de diensten der provinciale waterstaat belast met de uitvoering en het toezicht op de gewone autobusvergunningen. Dit was destijds, voor wat betreft Oost-Java nog niet het geval. Nu ook in dit opzicht een coördinatie in de werkwijze der verschillende provincies valt waar te nemen, zou het te betreuren zijn, indien de door mij beoogde centralisatie van alle bemoeiingen met het autobuswezen door de bij artikel 32 lid (1) beoogde inschakeling van het Binnenlandsch Bestuur, in den weg zou worden gestaan.

Voorts zou ik mij gaarne willen aansluiten bij het betoog van den heer Verboom, terwijl ik wat het betoog van den heer De Villeneuve betreft verder zou willen gaan en mij niet alleen willen bepalen tot de niet-openbare voertuigen, doch hierbij alle voertuigen willen betrekken.

Gaarne zal ik vernemen of een en ander niet beter gede-centraliseerd kan worden bij de provincies, die te dezen aanzien goed geoutilleerd zijn en reeds geruimen tijd belast zijn met het toekennen van auto-vergunningen. Wanneer de provincies die taak erbij krijgen, zal een en ander veel vlotter kunnen verlopen, dan indien zulks van Verkeer en Waterstaat uitgaat en zal het niet meer behoeven voor te komen, dat — behoudens misschien een enkele uitzondering — op het afkomen van een vergunning moet worden gewacht.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

De Voorzitter: Hiermede zijn de beschouwingen in eersten termijn van de zijde van het college beëindigd. Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden of na de pauze?

De heer Van Haeften, directeur van Verkeer en Waterstaat: Gaarne na de pauze, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan wordt het regeeringsantwoord uitgesteld tot na de pauze.

De vergadering wordt te 11.03 uur v.m. geschorst en te 11.38 uur v.m. hervat.

De heer Van Haeften, directeur van Verkeer en Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Met voldoening heeft de Regeering kunnen constateeren, dat de door haar in de Memorie van Antwoord gegeven uiteenzetting in het algemeen voldoende was, althans voorzover het ging over de kwesties, welke rechtstreeks betrekking hebben op de herziening van de Wegverkeersordonnantie. De vragen, bij de openbare behandeling alsnog gesteld door de heeren De Villeneuve en Verboom hadden, behoudens een enkele uitzondering, uitsluitend betrekking op de uitvoering van de artikelen 40—45 der Wegverkeersordonnantie, welke niet in rechtstreeksch verband staan met de hiervoor ingediende wijziging dier ordonnantie, doch uitsluitend met de uitvoering, welke thans aan de orde is, met betrekking tot het verleenen van de vergunningen.

Hierbij hebben beide sprekers in hoofdzaak in verband met de niet-openbare vrachtauto's, er nog eens op aangedrongen, de behandeling te bespoedigen. Ik zou er echter op willen wijzen, dat het hier een kwestie van zeer groot belang betreft, een eerste regeling van deze materie, waarbij men niet te lichtvaardig te werk mag gaan en zich niet op één nacht ijs mag begeven. Er moeten ongeveer 1100 aanvragen worden behandeld, die grootendeels zijn binnengekomen in den loop van Augustus en September, terwijl een zeer belangrijk deel te laat werd ontvangen, n.l. in October.

De Regeering heeft bij deze eerste regeling gemeend iets door de vingers te moeten zien, teneinde de belanghebbenden niet te dupeeren; daarom is met de publicatie gewacht totdat alle gegevens binnen waren en deze is toen in begin November verschenen. Intusschen hebben de verkeersinspecteurs de verschillende vergunningen nader onderzocht. Verschillende verkeerde invullingen moesten worden verbeterd, gegevens moesten ter plaatse bij de ondernemingen zelf worden nagegaan, nadere toelichtingen moesten worden gevraagd en zoo werd het November, voordat de inspecteurs konden gereed komen met het eerste rapport, dat aan de vervoercommissies moest worden toegezonden, ten einde haar advies aan den directeur van Verkeer en Waterstaat te kunnen opmaken. Deze gang van zaken heeft ertoe geleid, dat eerst onlangs, in den loop der laatste dagen, verschillende vergunningsaanvragen het departement bereikten. De verleening van de vergunningen zou dus nu, waar de verdere controle op het departement in snel tempo kan geschieden, binnen zeer korten tijd kunnen plaats hebben, ware het niet, dat gewacht moet worden op de wijziging in de ordonnantie als thans wordt voorgesteld.

Een belangrijk punt in deze wijziging geldt art. 43 lid 3; thans is namelijk bepaald dat, terwijl vroeger voor elke niet-openbare vrachtauto een afzonderlijke vergunning moest worden verleend, thans met één vergunning kan worden volstaan. Dit beteekent zoowel voor de administratie als voor de belanghebbenden een groot gemak en ten departemente heeft men gemeend, dat het beter is de vergunningen op dezen voet te verleen, hetgeen vermoedelijk in Januari kan geschieden. Het voorbereidend werk is reeds verricht en verwacht kan

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

worden dat voor de niet-openbare vrachtauto's, die den voorrang hebben, de vergunning inderdaad in Januari kan worden verleend.

Hiermede is tevens beantwoord de opmerking, dat het wellicht bespoediging zou kunnen geven om tot decentralisatie over te gaan. Ik meen, dat zulks niet het geval is, want het zelfde werk, wat thans op het departement wordt gedaan door de meest bevoegde instanties, zou dan moeten worden verricht door de verkeersinspecteurs, of, zooals gebruikelijk voor de autobusdiensten, door het college van gedeputeerden. Dat zou geen versnelling geven, aangezien dit werk thans het snelst door het departement kan worden afgedaan. Ik geloof dan ook, dat het bepaald in het belang van de ondernemers is, dat wordt vastgehouden aan wat de regeling voorschrijft. Ik meen te mogen zeggen, dat het mogelijke is gedaan om de verleening van de vergunningen voor niet-openbare vrachtauto's met den grootst mogelijken spoed te doen plaats hebben.

De heer Verboom stelde een vraag over de geconstateerde ernstige economische bezwaren, welke een jaar geleden aan het licht zijn gekomen. Het geachte lid vroeg, hoe men nu weet, dat deze bezwaren ook thans nog bestaan. Om dat te kunnen beoordeelen, moest een zeer uitvoerige statistiek worden opgemaakt en zoiets kan men niet in een week tijd doen. Afgezien echter daarvan, meen ik, dat wij hier veilig gaan. Op grond van de onderzoekingen zijn de wegtrajecten, waarop vergunningen moeten worden verleend, aangewezen.

Te meer, waar het hier een eerste aanwijzing betrof, heeft als richtlijn gegolden, dat in deze zeker niet verder mocht worden gegaan dan de trajecten, welke reeds jarenlang en duidelijk minder gunstige omstandigheden voor de vervoerders opleveren, hetzij voor de vrachtauto-ondernemers onderling hetzij wat de verhouding tot andere vervoersmiddelen betreft.

Nu heeft inderdaad het onderzoek reeds in 1937 plaats gehad, maar uit het transport, ook dat met den trein, is geconstateerd, dat sedert den tijd, waarop het onderzoek werd gehouden, de omstandigheden voor de vervoerders er zeker niet beter op zijn geworden. Waar ook de conjunctuur stellig geen verbetering heeft ondergaan, kan men veilig aannemen, dat het vervoer niet is toegenomen, terwijl daartegenover valt te constateeren, dat het aantal vrachtauto's wel een stijging vertoont. De omstandigheden van thans zijn dus zeker niet gunstiger dan zij waren, toen de statistieken werden samengesteld en waar toen op verschillende trajecten zeer groote misstanden bestonden, mag worden aangenomen, dat dit thans in niet mindere mate het geval zal zijn.

Een ander punt, dat de heer Verboom naar voren heeft gebracht, betreft het weder invoeren van het begrip „vervoersbehoefte”. Zooals de heer Verboom terecht opmerkte, is het positieve criterium van een aangetoonde vervoersbehoefte uit het artikel vervallen ten gevolge van het amendement-Ratu Langie.

Nu is het zeker niet de bedoeling — en er is ook geen aanleiding voor — om het criterium weder in te voeren, maar dit beteekent niet, dat op zich zelf het begrip „vervoersbehoefte” uit elk betoog moet worden geweerd. In de Memorie van Antwoord had wellicht even goed gesproken kunnen worden van toename van het vervoer in stede van vervoersbehoefte; er is toch niet anders bedoeld dan te verklaren, dat, als er een plotselinge economische opleving zou hebben plaats gevonden in enkele maanden en het vervoer diensgevolge zeer sterk zou toenemen, er inderdaad wel aanleiding zou kunnen bestaan om aan het aantal bestaande vergunningen op zeer korten termijn uitbreiding te geven.

Indien toch de vrachtprijzen ineens sterk zouden oploopen ten nadeele van de bevolking zou hieraan tegemoetgekomen kunnen worden door aan het aantal uitgereikte vergunningen

uitbreiding te geven. Maar, dit geval doet zich niet voor en dus is er geen bepaalde aanleiding om tot uitbreiding op korten termijn van het aantal vergunningen over te gaan.

Hiermede heb ik willen aantonen, dat het begrip „vervoersbehoefte” in de M.v.A. niet gebruikt is in den zin, waarin het indertijd werd bedoeld, toen de vervoersbehoefte het eenige criterium zou vormen. Hier is alleen als voorbeeld aangehaald, dat de vervoersbehoefte wel eens een factor kan vormen, waarmede rekening gehouden dient te worden.

De heer Verboom heeft hieraan ook nog de vraag gekoppeld hoe de exploitanten tijdig gewaarschuwd zullen kunnen worden, dat er, naar het oordeel van de Regeering, een toename van de vervoersbehoefte bestaat. Hierop zou ik willen antwoorden, dat het geenszins de bedoeling is, dat er in dit opzicht een waarschuwing van de Regeering zal uitgaan. Indien de exploitant niet in staat is, dit zelf waar te nemen, zal hij geen vergunning tot uitbreiding vragen en het ligt toch niet op den weg der Regeering, hem daartoe aan te sporen.

(De heer Verboom: Dat heb ik ook niet gevraagd. Ik heb alleen gevraagd: hoe, als er werkelijk een toename van vervoer is en de exploitant zijn zaken zou willen uitbreiden, dit mogelijk is, daar hij dan gebonden is aan de vergunning, die hij moet aanvragen en de toekenning daarvan aanzienlijk veel tijd vordert.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, is dit punt mij door deze interruptie iets duidelijker geworden. Het verlenen van die vergunning voor uitbreiding zal, nadat het groote aantal, dat nu in eerste instantie verleend moet worden, behandeld is, niet meer den langen tijd eischen die de verleening van vergunningen nu eischt. Maar tenslotte is dat iets dat de ondernemer zelf moet weten. Als er een paar maanden met het verlenen van een vergunning gemoeid zijn, moet de ondernemer zorgen, dat hij vroeg genoeg zijn aanvraag indient. Dit overgangsstadium stel ik even ter zijde. In de toekomst zal de ondernemer het tijdstip moeten en kunnen bepalen waarop hij zijn onderneming zal moeten uitbreiden, zoodat hij tijdig zijn aanvraag voor een vergunning kan indienen. Ik zie het bezwaar niet in dat daaraan verbonden zou zijn. Bovendien zal de aanvraag om vergunning een snellere behandeling ondergaan dan de huidige.

Inzake de cijfers, verstrekt in het laatste gedeelte van de Memorie van Antwoord — naar aanleiding waarvan ik tot mijn spijt moet opmerken dat bij de opgave der oorspronkelijke cijfers een ernstige vergissing is gemaakt — kan ik met den heer Verboom instemmen, dat deze lang niet zoo sprekend zijn als die welke oorspronkelijk werden gegeven. Maar toch blijkt wel uit deze cijfers, dat er van een belangrijken, beteekenenden achteruitgang op Java geen sprake is, waarbij ik er dan nog op zou willen wijzen, dat dit wel het geval is ten aanzien van de buitengewesten. In de buitengewesten zijn er dit jaar economische invloeden geweest, die den verkoop van vrachtauto's zeer nadeelig hebben beïnvloed. Op Java zijn die invloeden blijkbaar minder geweest, maar wij kunnen aannemen, dat zij ook daar geweest zijn. En als wij dan zien, dat nog ongeveer hetzelfde aantal auto's verkocht is geworden, dan geloof ik, dat er geen aanleiding bestaat om aan te nemen, dat de regeling van de vergunningen op den autohandel een zeer ongunstigen invloed heeft uitgeoefend. Bovendien hebben de exploitanten vooruit geweten, dat de regeling zou komen, dus heeft ieder zich tijdig kunnen indekken, wat vermoedelijk ook wel gebeurd zal zijn.

De heer Verboom heeft ook nog de vraag gesteld, of de Regeering bereid zou zijn, indien dat noodig zou zijn, bij de verdere ontwikkeling van het autoverkeer als gevolg van dit vergunningsstelsel, de voorloopige maatregelen ten aanzien van den benzine-accijns eventueel terug te nemen, maar hierop moet ik antwoorden, dat dit grootendeels een fiscale kwestie betreft, waarop hier verder niet kan worden ingegaan.

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

Verder wil ik er nog op wijzen, dat op den duur, ook al zou het vergunningsstelsel een zekere beperking aan de normale uitbreiding van het autoverkeer opleggen er voor de autohandelaren ook een goede zijde aan is verbonden, want zij krijgen dan te maken met gezonde bedrijven en meer reële koopers. Bij de autobusvergunningen is reeds gebleken, dat dit in verschillende opzichten als een voordeel door de verkoopers wordt gevoeld. Het spreekt wel vanzelf, dat met reële exploitanten beter te handelen is, dan met minder reële koopers.

Ten slotte is door den heer Verboom nog een opmerking gemaakt over artikel 29 lid 5. Ik zou er hierbij op willen wijzen, dat dit 5de lid van artikel 29 der ordonnantie, behoudens het wegnemen van een aantal woorden geheel ongewijzigd is gebleven. Men heeft namelijk de dienst- en rusttijden, die in de ordonnantie alleen zijn geregeld voor openbare rij- en voertuigen ook willen regelen voor niet openbare voertuigen. Dat dit nog niet was geschied, was inderdaad in de bestaande ordonnantie een tekortkoming daar het vanzelf sprekend ook voor niet-openbare rij- en voertuigen van belang is, dat de chauffeurs een dergelijke regeling der rusttijden hebben, hetgeen de veiligheid van het verkeer op den weg ten goede komt. De Regeering heeft hiermede dus geen wijziging gebracht in het karakter van de ordonnantie.

Nu vraagt de heer Verboom of het niet juister zou zijn in plaats van dit bij regeringsverordening te regelen hierover ook de meening van den Volksraad te vragen. Ik zou er op willen wijzen, dat men niet bevreesd behoeft te zijn, dat hier te ver zal worden gegaan, of dat nieuwe elementen in de ordonnantie zullen worden gebracht, die bij de bespreking van de wijziging der verordening van 1936 niet aan de orde zijn gekomen. Ik geloof daarom niet, dat er aanleiding voor bestaat dit thans opnieuw te overwegen.

Ik kom nu tot de opmerkingen, gemaakt door het geachte lid, den heer Yo Heng Kam, die een opmerking heeft gemaakt over de kleine motorfietsen, die een maximum snelheid mogen hebben van 25 km. Het geachte lid wijst er op, dat die motorrijwielen op de markt worden gebracht, bestemd voor een maximum snelheid van 35 km. Ik geef toe, dat 25 km niet zeer hoog is, maar aan den anderen kant houdt een snelheid van 35 km voor een dergelijk klein voertuig, waarvoor geen volledig rijbewijs noodig is, inderdaad nog wel een zeker risico in. Het zal bovendien in het algemeen niet de bedoeling zijn om met deze rijwielen veel harder dan 25 km te rijden want dan zou men wel een gewoon motorrijwiel kunnen nemen. Ik zie dus geen bepaalde behoefte om hierin tegemoet te komen, al kan ik toegeven, dat het verschil in snelheid tusschen 25 km en 35 km wel eenigszins een kwestie van gevoel is.

Dit is een grens, die overwogen en met de verschillende deskundige belanghebbenden besproken is. Men achtte deze juist en daarom zou ik zeggen, dat er geen bepaalde aanleiding bestaat ervan af te wijken.

Voorts is door den heer Yo Heng Kam de mogelijkheid naar voren gebracht om niet den assistent-resident in te schakelen voor de verlening van de bijzondere vergunningen, maar daarvoor te nemen de provinciale diensten, omdat gemeend wordt, dat hiermede een meer deskundige instantie wordt bereikt. Ik zou hiertegenover willen stellen, dat hoewel de verkeersinspecteur meer de deskundige instantie is, het hier gaat om incidenteele gevallen, die meestal op zeer korten termijn beslist moeten worden, bijv. aanvragen van een groep personen, die van een autobus gebruik willen maken om naar buiten te gaan, of iets dergelijks. Dat zijn zaken, waarover niet tweemaal gepraat kan worden. Dan is het toch wel gewenscht, dat men bij de instantie komt, die het directe toezicht, de leiding van de politie heeft. Want het gaat er daarbij in de eerste plaats om om de politie te waarschuwen, opdat zij weet, dat een dergelijke autobus wordt toegelaten. Hoofdzaak is, dat een

(Verboom.)

zoodanige regeling wordt getroffen, dat aan een behoorlijk politietoezicht kan worden voldaan.

Hierbij komt nog, dat men in de buitengewesten is aangewezzen op het hoofd van plaatselijk bestuur, omdat daar niet overal technische instanties aanwezig zijn. Hierdoor zou men een regeling krijgen, die voor de buitengewesten noodwendig anders zou moeten zijn dan voor Java, terwijl het een feit is, dat ook op Java het publiek den assistent-resident inderdaad beter kan bereiken dan elke andere instantie, want de assistent-resident is tenslotte de autoriteit, waarheen iedereen den weg weet te vinden.

Tenslotte heeft de heer Yo Heng Kam nog aan de orde gesteld de kwestie van het verlenen van vergunningen aan vrachtauto's en heeft te dien aanzien nog een pleidooi gehouden voor het niet-centraal verlenen van die vergunningen, door de bevoegdheid daartoe toe te kennen aan de provinciale besturen. Ik geloof, dat de heer Yo Heng Kam hier een onderwerp heeft aangesneden, dat indertijd een punt van uitvoerige bespreking heeft uitgemaakt tijdens de behandeling van de wijziging van de wegverkeersordonnantie in 1936 en toen te dien aanzien reeds alle argumenten naar voren zijn gebracht, welke er toe geleid hebben deze vergunningsbevoegdheid centraal te houden. Ik meen niet, dat er aanleiding is hierop thans nog verder in te gaan.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil den geachten Regeeringsgemachtigde gaarne dank zeggen voor de uitvoerige wijze waarop hij mijn betoog beantwoordt heeft en waarop hij nog verschillende punten nader heeft toegelicht en verduidelijkt. Ik stel dat te meer op prijs, omdat — zooals de Regeeringsgemachtigde nog eens heeft laten uitkomen — mijn opmerkingen niet rechtstreeks op de ontwerp-ordonnantie betrekking hebben — met uitzondering van een enkele opmerking — doch meer op de toepassing van deze ordonnantie.

Op een enkel punt echter zou ik nog even willen terugkomen. Dat betreft in de eerste plaats de mogelijkheid voor ondernemers van vrachtautodiensten om snel tot een uitbreiding van hun bedrijf te kunnen geraken, wanneer de toename van het vervoer dat noodig en wenschelijk maakt. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat in de toekomst dergelijke vergunningen, wanneer het stelsel eenmaal werkt, veel sneller zullen kunnen worden verleend. Dat juich ik natuurlijk zeer toe. Met zeer veel genoegen heb ik dat vernomen. Doch dan voegt de Regeeringsgemachtigde daaraan toe — en dat bederft mijn genoegen weder voor een groot gedeelte —, dat een ondernemer toch wel een half jaar van te voren zal zien kunnen aankomen, dat er een toeneming van het vervoer zal plaatshebben. Die toevoeging heeft mijn vreugde weder aanzienlijk getemperd. Want uit deze toevoeging blijkt indirect, dat de behandeling van dergelijke aanvragen toch altijd zeer langen tijd zal vorderen en ik ben dan ook op dit punt niet zoo optimistisch gestemd als de geachte Regeeringsgemachtigde. Er zijn natuurlijk gevallen denkbaar, dat een toeneming van vervoer geruimen tijd tevoren vaststaat. Ik denk b.v. aan het geval van een fabriek, die ergens zal worden gebouwd, of van een of meer groote werken, welke zullen worden uitgevoerd. Doch wanneer wij — om in de lijn van het betoog van den Regeeringsgemachtigde te blijven — eens nemen het geval, dat die toeneming van vervoer een gevolg is van een economische opleving, dan zal dat tijdig voorzien van die vervoerstoe name in het algemeen niet mogelijk zijn. Ik kan onmogelijk aannemen, dat een vrachtauto-ondernemer een half jaar van te voren een dergelijke opleving zal kunnen zien aankomen. Wanneer hij dat wel zou kunnen, zou hij ook niet lang meer vrachtauto-ondernemer zijn, doch zou hij, naar ik meen, wel op een andere wijze winsten, en aanzienlijk grootere winsten, weten te verwerven. Dit argument is derhalve voor mij niet zeer overtuigend. Ik zou er daarom nogmaals op willen aan-

(Yo Heng Kam.)

dringen, dat dergelijke vergunningen in de toekomst werkelijk zeer snel zullen worden verleend.

Voorts de kwestie van den benzineaccijns. Ik heb niet opnieuw een pleidooi gehouden voor verlaging van den benzineaccijns. Ik heb alleen opgemerkt, dat door dezen maatregel de kans groot is, dat de inkomsten van het gouvernement zullen dalen en in ieder geval niet in een zoo snel tempo zullen toenemen, als anders misschien het geval zou zijn en heb daare toe de vraag gesteld of dit er niet toe zal leiden, dat nieuwe lasten op het autoverkeer zullen worden gelegd en aldus maatregelen, waarvan de Regeering al bij herhaling heeft verklaard, dat zij zoo snel als de omstandigheden het toelaten zullen worden doorgevoerd, — o.a. en in de eerste plaats een verlaging van den benzineaccijns — daardoor opnieuw stagnatie zullen ondervinden.

Hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd over de wenschelijkheid om snel vergunningen te kunnen verlenen aan ondernemers van autobussen, voor speciale reizen, die met die autobussen worden gemaakt, heeft bij mij opnieuw de vraag doen rijzen of het dan niet tevens mogelijk is, maatregelen van gelijk tegemoetkomenden aard te nemen ten aanzien van de vergunningen die door mij besproken zijn, speciaal dus voor de vrachtautobusdiensten, die niet in openbaar verkeer rijden.

De heer **Yo Heng Kam**: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat de Regeeringsgemachtigde aan de door mij voorgedragen bezwaren ten aanzien van artikel 15 lid 2, niet tegemoet kan komen. Ik heb mijn inlichtingen ook van deskundigen. Persoonlijk kan ik natuurlijk niet beoordeelen of alles juist is, maar in ieder geval heb ik evenals de Regeering mijn inlichtingen van insiders.

Nu zegt de Regeering als iemand harder wil rijden dan 25 km, dat moet hij de gevolgen voor zijn rekening nemen, maar daarom gaat het hier niet. Het gaat om de bedoeling van de ordonnantie, die de kleine motorvoertuigen wil vrijstellen. Ik heb gezegd, dat dan de maximumsnelheid vergroot dient te worden tot 35 km of 500 km per dag. Bezwaren voor het wegverkeer zie ik niet in. De Regeering toch zegt zelf, dat een snelheid van 25 km geen bezwaren oplevert voor den goeden gang van zaken op den weg en dan zal het mijns inziens geen bezwaar opleveren als die snelheid met 5 km wordt opgevoerd. Ik kan dan ook geen enkel bezwaar zien.

Nu artikel 31 lid 6. Ook wat dit artikel betreft neemt de Regeering een afwijzende houding aan tegen hetgeen ik heb voorgedragen. Dat had ik verwacht. De Regeering heeft bij de behandeling van dit ontwerp in 1936 reeds een afwijzend standpunt ingenomen en die starre houding heeft Zij nu weer getoond in de Memorie van Antwoord. Ook te dezen aanzien betreur ik dat de Regeering geen gevolg wil geven aan mijn suggestie, die na een periode van drie jaar hier weer met klem van redenen naar voren is gebracht. Het gaat hier om een kleinigheid, namelijk om incidenteele vergunningen.

De heer Verboom heeft reeds betoogd, dat wanneer het gaat om eenvoudige gevallen hij niet kan inzien, dat dan de aangelegenheid centraal geregeld moet worden. Ook ik zie dat niet in, in het bijzonder niet voor eenvoudige gevallen.

Nu zegt de Regeering, dat het publiek — in dit geval de autobusexploitanten — den weg naar den assistent-resident beter kent, dan naar het districtskantoor. Maar, Mijnheer de Voorzitter, de autobusexploitanten hebben juist dagelijks contact met de districtskantoren van den provincialen waterstaat en als er één weg is dien zij goed kennen, dan is het dien weg naar de districtskantoren. Bovendien — gelijk ik al heb opgemerkt — we hebben reeds het apparaat van de provincie, dat dagelijks functionneert en speciaal is ingesteld ten behoeve van de autobusexploitanten en van datgene wat de wegverkeersordonnantie beoogt. Waarom maakt de Regeering dan van dat apparaat geen gebruik? Waarom moet er

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

weer een soort dubbel-organisatie in het leven worden geroepen? Ik dring er daarom nogmaals met klem op aan, aan mijn bezwaren tegemoet te komen, want dit is in het belang van de autobusexploitanten.

Mij is meermaals het verzoek gedaan, deze zaak voor te brengen bij de bevoegde instantie en daartoe grijp ik de thans bestaande gelegenheid aan.

De heer **Van Haften**, directeur van Verkeer en Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! De heer Verboom had nog eenig bezwaar tegen den uitleg, door de Regeering gegeven op het stuk van het verlenen van uitbreidingsvergunningen. Deze konden naar de meening der Regeering wel een half jaar duren, nademaal de exploitanten haars inziens dit wel vooruit konden zien aankomen en men dan toch altijd wel tijd heeft om een beslissing te nemen. De heer Verboom nu vreest, dat deze zienswijze tot vertraging zal leiden, ofschoon ik in eersten termijn uitdrukkelijk in het licht stelde, dat het verlenen van de vergunningen op zichzelf sneller in zijn werk kan gaan. Ik moge er hierbij nog op wijzen, dat het hier uitsluitend gaat om vergunningen voor trajecten, waar inderdaad van een vervoersovermaat kan worden gesproken. In geval van een economische opleving kan ik mij voorstellen, dat een thee-onderneming of een ander bedrijf plotseling de behoefte zal gevoelen, haar wagenpark op korten termijn uit te breiden. Het zal echter nooit een groot bezwaar worden geacht, dat daarmee enkele maanden wordt gewacht want er is toch op die trajecten ook nog ander openbaar vervoer aanwezig. Het betreft hier trajecten, waar de economische omstandigheden ongunstig waren en die om deze reden zijn aangewezen; de overmaat van vervoer stond hier vast. Komt er een opleving dan is het mogelijk, dat een bepaalde ondernemer op korten termijn de behoefte zal gevoelen, zijn wagenpark uit te breiden, maar daar kan dan tijdelijk door andere, openbare vervoersmiddelen, aan worden tegemoet gekomen en als de behandeling dan in enkele maanden kan geschieden, geloof ik niet, dat er ernstige bezwaren zullen worden ondervonden.

Met betrekking tot den benzineaccijns vreest de heer Verboom dat, wanneer de opbrengst daarvan terugloopt, de Regeering met nieuwe lasten voor het autoverkeer zal komen. De Regeering meent echter, dat deze ordening bepaaldelijk niet zal leiden tot het terugloopen van het autoverkeer, hoogstens tot een beperking der toename. Met de manier waarop de vergunningen thans worden verleend is het voorshands niet de bedoeling, het bestaande verkeer in te krimpen, doch wel om het vast te stellen en de toename ervan voor de toekomst te regelen. Het is dus mogelijk, dat het accres der benzineaccijnsbelasting iets vermindert, doch voor vermindering van de huidige opbrengst heeft mijns inziens niet te worden gevreesd.

Met betrekking tot het snel verlenen van bijzondere vergunningen kan ik den heer Verboom antwoorden, dat deze soort vergunningen tenslotte geen directen invloed hebben op het geheele verkeer. De regeling van het verkeer door middel van vergunningen heeft de bedoeling om het blijvende, het groote verkeer aan bepaalde regels te binden. Een bijzondere vergunning voor een enkele vrachtauto als hier wordt bedoeld, zal geen ernstige economische bezwaren kunnen opleveren en er bestaat geen bezwaar tegen, dat de aanvraag hiervoor door een lagere instantie wordt afgedaan.

Ik kom thans tot de opmerking van den heer Yo Heng Kam, die nogmaals bepleitte om deze bijzondere vergunningen aan de provinciale diensten over te laten. Op het oogenblik echter staan wij aan het begin der ontwikkeling van deze verkeersordening en het zal goed zijn eerst de ervaring af te wachten; deze zal moeten aantonen, of aan inschakeling van de provinciale diensten werkelijk behoefte bestaat. Ik merkte

---

6de VERGADERING — MAANDAG 21 NOVEMBER 1938.

Wijziging en aanvulling Wegverkeersordonnantie (Ond. 74).

(Voorzitter.)

reeds op, dat het in de buitengewesten zonder meer niet mogelijk is. Het kan zijn, dat bv. in West-Java, waar een goed functioneerende verkeersdienst is, daarvoor iets is te zeggen, maar ik blijf het beter achten deze zaak nog eens enkele jaren aan te zien en dan te beslissen welke de beste instantie is.

De heer Yo Heng Kam betoogde nog, dat de maximumsnelheid van 25 km als bepaald in art. 15, lid 2, sub c, niet hoog is. Dat is inderdaad een feit, en ik heb dan ook, nu de heer Yo Heng Kam daarop zooveel prijs blijkt te stellen, geen bezwaar om deze snelheid te wijzigen in 35 km. De Regeering is dus bereid deze wijziging in de ordonnantie aan te brengen.

De **Voorzitter**: Art. 15, lid 2, sub c is gewijzigd als zooveel door den Regeeringsgemachtigde is medegedeeld.

Hoewel er dus tijdens de beraadslagingen van heden in de gewijzigde ontwerp-ordonnantie een wijziging is aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103, van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6) en bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Met den wensch, dat de leden, die gewend zijn den Lebaran te vieren, goede dagen mogen hebben, sluit ik hierbij de vergadering.

De vergadering wordt te 12.18 uur n.m. gesloten.

7de VERGADERING — DINSDAG 29 NOVEMBER 1938.

Ingekomen stuk. — Regeling betreffende inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3).

7de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 29 Nov. 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Regeling betreffende inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en Verhoeff.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Wiwoho, volgens hetwelk hij wegens familieomstandigheden verhinderd is de vergaderingen van College van Gedelegeerden en Volksraad bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een „Regeling betreffende inhouding, beslag en korting op en vervreemding van de bezoldiging en het pensioen der ambtenaren“ (Ond. 3; zitt. j. 1937—1938, Ond. 180), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (Ond. 3, st. 2).

De heer **Verboom:** Mijnheer de Voorzitter! Eerlijk gezegd moet ik verklaren, dat ik mij niet met zeer groote geestdrift en hartstocht op dit onderwerp heb geworpen. Ik zou slechts enkele opmerkingen willen maken, die wellicht zullen kunnen leiden tot verduidelijking of verbetering der ordonnantie. Ik heb den indruk gekregen, dat in de ordonnantie, zooals die ons oorspronkelijk is voorgelegd, eigenlijk onvoldoende aandacht is besteed aan de omstandigheid, dat zij ook op de locale ambtenaren van toepassing is. Nu is op verschillende punten in dit opzicht de zaak bij Nota van Wijzigingen hersteld. Zoo lezen wij in de Memorie van Antwoord voor wat betreft artikel 1 lid 1, dat hierdoor tevens buiten twijfel is gesteld, ...

„dat de nieuwe regeling zich mede uitstrekt tot de maandloners en werklieden in lokalen dienst.”

Ten aanzien van artikel 7 wordt gezegd:

„In de Nota van Wijzigingen onder 2° en 3° is gevolg gegeven aan de in het verslag gedane suggestie door lid 1 onder f en j zoodanig uit te breiden, dat onbeperkte inhouding ook mogelijk is terzake van niet achterstallige schuld wegens het bewonen van een locale woning en terzake van disciplinaire bestraffing van locale ambtenaren.”

Ik wil er naar aanleiding daarvan de aandacht op vestigen, dat als dit gebeurt ten aanzien van de leden f en j, dit naar mijn meening ook zal moeten gebeuren voor de leden g en h van hetzelfde artikel. In deze leden is in de eerste plaats sprake van geneeskundige behandeling en verstreking van medicijnen en verbandmiddelen van landswege en verder van de verstreking van licht en water van lands-
Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(**Verboom, Voorzitter, Directeur van Justitie.**)

wege. Ik meen, dat zulks ook bij locale ressorten voorkomt en vraag mij dus af, of daarmee geen rekening moet worden gehouden en of de desbetreffende leden niet alsnog gewijzigd moeten worden.

Verder wensch ik nog een enkele opmerking te maken ten aanzien van artikel 2 lid 2. Daar wordt gezegd, dat wachtgeld, onderstand, non-activiteits-, voorloopige en verlofbezoldiging als bezoldiging worden beschouwd. Ik zou willen vragen, of hieronder ook moet worden begrepen onderstand bij wijze van pensioen. Uit de wijze, waarop het woord „onderstand” hier geplaatst is, zou ik bijna opmaken, dat hier alleen gedacht is aan onderstand bij wijze van wachtgeld. Ik zag echter gaarne, dat elke twijfel in dit opzicht uitgesloten was.

In artikel 3 lid 2 wordt gezegd:

„Pensioenen worden geacht ten deze tevens verschuldigd te zijn door het lichaam in welks dienst de ambtenaar stond bij het einde van den voor pensioen geldigen diensttijd.”

Ik zou willen vragen, wat de bedoeling is, wanneer men een langeren diensttijd heeft dan voor pensioen geldig is. In hoeverre denkt men de bepaling dan toe te passen?

In het 3e lid van hetzelfde artikel wordt gezegd:

„Belastingen worden geacht ten deze tevens verschuldigd te zijn aan het lichaam, dat met de invordering of de verrekening ervan is belast.”

Ik zou willen vragen, of hieronder ook de loonbelasting valt en vestig er in dit opzicht de aandacht op, dat de gemeente bv. niet belast is met de inning of de verrekening van de loonbelasting, maar zelf de belastingplichtige is. De gemeente is wel bevoegd de loonbelasting te korten, maar dan betreft het een korting op het loon en niet een belastinginning in formeelen zin. Artikel 7 lid d doet vermoeden, dat de bedoeling is ook de loonbelasting erin te betrekken; de redactie van artikel 3 is dan echter niet onberispelijk.

Ik kom tenslotte nog tot artikel 9 lid 1:

„Indien een ingehouden, in beslag genomen of gekort bedrag tusschen schuldeischers moet worden verdeeld, geschiedt de verdeling pondsgewijze naar evenredigheid der inschulden, voor zoover niet de eene schuldeischer boven den andere voorrang heeft.”

De vermelding van het ingehouden bedrag rijmt zich mijns inziens niet met artikel 8 lid 1, dat ik niet zal voorlezen, omdat het zoo lang is; ik volsta dus met deze vermelding.

Ik maak mijn excuses aan de Regeeringsgemachtigden, dat ik deze detailkwesties eerst bij de mondelinge discussie aan de orde heb gesteld; mijn aandacht is er echter eerst op gevestigd, nadat de schriftelijke behandeling was beëindigd en ik was aan den anderen kant van oordeel, dat het zaken betreft, die van voldoende belang zijn om er hier op te attendeeren.

De **Voorzitter:** De eerste termijn van de zijde van den Volksraad is hiermede beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid dadelijk te antwoorden of geeft hij er de voorkeur aan, gezien het feit dat eenige nieuwe punten naar voren zijn gebracht, dit tot de volgende week uit te stellen?

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal gaarne dadelijk antwoorden.

Het geachte lid, de heer Verboom, heeft medegedeeld, dat hij de bespreking van dit onderwerp niet met groot enthousiasme heeft opgenomen, maar toch blijkt wel, dat de geachte spreker het onderwerp met groote zorg in beschouwing heeft genomen en hij verdient daarvoor te meer lof, omdat het onderwerp inderdaad niet geschikt is om groot enthousiasme te wekken, vooral als men zich in de details gaat verdiepen, wat tenslotte toch noodzakelijk is.

Dat hier de directeur van Justitie als Regeeringsgemachtigde optreedt is een gevolg van het feit, dat hij tevens voor-

Regeling betreffende inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3).

(Directeur van Justitie.)

zitter is van den Raad van Departementshoofden en hij in dié kwaliteit de langdurige behandeling van dit onderwerp heeft moeten leiden.

Ik mag dan als verontschuldiging tegenover het verwijt, dat in de woorden van den geachten spreker gelegen heeft, over te weinige aandacht, die in het ontwerp is besteed aan een bepaalden kant van de materie, wel aanvoeren, dat dit ontwerp een lange behandelingswijze heeft doorgemaakt, dat aan het ontwerp telkens weer wat is toegevoegd en dan weer wat ervan is afgenomen, doordat er allerlei wijzigingen en aanvullingen in zijn aangebracht en men niet altijd aanstonds heeft ingezien, welke consequenties die wijzigingen of aanvullingen zouden moeten hebben.

Dit geldt ook voor de wijziging welke door de Regeering bij Nota van Wijziging in het ontwerp is aangebracht, naar aanleiding van suggesties van de zijde van het College van Gedelegeerden, de wijziging van art. 7 lid 1 sub *f* en *j*, waardoor het mogelijk is geworden, hier ook rekening te houden met dezelfde soort schulden aan locale gemeenschappen. Het is volkomen juist wanneer de geachte spreker aanvoert, dat de consequentie hiervan moet leiden tot een aanvulling van dezelfde strekking onder art. 7 lid 1 sub *g* en *h*. De Regeering neemt deze suggestie dan ook gaarne over en brengt dus in het ontwerp deze wijziging aan, dat in art. 7 lid 1 sub *g* en *h* de woorden „van landswege” vervallen. Daardoor worden ook deze onderdeelen van het artikel toepasselijk in gevallen waarin sprake is van verstrekingen vanwege een locale gemeenschap.

Kan de Regeering dus op dit punt het geachte lid volkomen tevreden stellen door een wijziging aan te brengen, zooals hij in overweging heeft gegeven, wat de andere punten betreft meent de Regeering een wijziging van de bepalingen te moeten ontraden. Op die punten kan overigens, door hetgeen ik zal aanvoeren, vermoedelijk ook de zekerheid gegeven worden die het geachte lid heeft gevraagd.

Dit geldt in de eerste plaats voor zijn opmerking over art. 2, lid 2, waarin gesproken wordt van wachtgeld, onderstand, nonactiviteit enz. De heer Verboom heeft gevraagd of hieronder ook zal vallen onderstand bij wijze van pensioen, hetgeen hij dubieus acht. Inderdaad is hier bedoeld elke onderstand, dus ook onderstand bij wijze van pensioen. Het zal niet noodig zijn, dit nog uitdrukkelijk in een bepaling op te nemen; deze door mij gegeven uitlegging zal voldoende zijn om eventueelen twijfel te voorkomen.

Een volgende opmerking geldt art. 3, lid 2.

Het geachte lid heeft de vraag gesteld, hoe de toepassing van die bepaling zal zijn, wanneer de betrokken ambtenaar meer dienstjaren zal hebben dan hij voor pensioen in rekening zal kunnen brengen. Ook in dat geval is, naar de meening der Regeering, het einde van den diensttijd het einde van den voor pensioen geldenden diensttijd. Het kan zijn, dat de laatste jaren van dien diensttijd geen verhooging van pensioen tengevolge hebben en geen wijziging meebrengen in den pensioen-grondslag, maar tenslotte is toch de geheele diensttijd, tot het laatste toe, voor pensioen geldige diensttijd. Er zullen zich hier dus geen moeilijkheden voordoen, ingeval de ambtenaar veel langer in dienst blijft dan noodig is om een bepaald pensioen, maximum pensioen eventueel, te bereiken.

Een volgend punt is lid 3 van artikel 3, waaromtrent de heer Verboom gevraagd heeft hoe de toepassing zal zijn in gevallen, dat loonbelasting wordt ingehouden. Omtrent dit punt durf ik geen al te positief antwoord te geven. De bepaling is ontworpen door de deskundige instanties en zal, naar de Regeering meent, geen moeilijkheden opleveren, ook niet ten aanzien van het punt loonbelasting. Ik zou echter de mogelijkheid willen openhouden, dat nog zal kunnen blijken dat het bezwaar, dat door het geachte lid is voorgebracht, reëel is en dan zou eventueel nog een wijziging zoo noodig kunnen worden aangebracht. Het lijkt mij verkeerd om op het oogen-

(Voorzitter, Directeur van Justitie, Verboom.)

blik een wijziging in overweging te nemen, die dan te haastig zou moeten worden gezien en waaruit dan wellicht andere consequenties zouden kunnen voortvloeien, die men op het oogenblik niet kan overzien.

Ik hoop, dat het geachte lid het zal willen billijken, dat de Regeering vast houdt aan de ontworpen bepaling, maar zich voorneemt nog eens na te gaan, of in het punt door hem voorgebracht, geheel is voorzien, zoodat geen nadere wijziging van de bepalingen noodzakelijk zal zijn.

De Voorzitter: Als de Regeeringsgemachtigde meent, dat een kort overleg met de betrokken instanties de oplossing nog vandaag zou kunnen geven, bestaat er geen bezwaar tegen, de afdoening tot nader aan te houden.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: *Accoord, Mijnheer de Voorzitter, ik heb daartegen geen bezwaar en zal dan intusschen de beantwoording voltooien.*

Er is een laatste opmerking van het geachte lid, die artikel 9 betreft. In artikel 9 wordt in de eerste plaats gesproken van ingehouden bedragen en wordt dus verondersteld, dat ook bij inhoudingen het geval zich kan voordoen van meerdere schuldeischers, zoodat er aanleiding zal kunnen zijn voor ponsd-ponsgewijze verdeling. De heer Verboom merkt nu op, dat het niet duidelijk is, hoe zich een dergelijk geval kan voordoen, omdat immers inhouding gaat voor beslag en korting. Toch kan, in theorie althans, het geval zich voordoen, dat ingehouden wordt voor meer dan een lichaam. Men kan dit al dadelijk zien bij vergelijking met het artikel over de inhouding, nl. art. 3.

In het tweede en derde lid van artikel 3 wordt immers respectievelijk gesproken van „pensioenen tevens verschuldigd door het lichaam, in welks dienst de ambtenaar stond bij het einde van den voor pensioen geldigen diensttijd” en van „belastingen tevens verschuldigd aan het lichaam, dat met de invordering of de verrekening ervan is belast”.

Hier doet zich al dadelijk het geval voor, dat men te maken heeft met, wat het derde lid van genoemd artikel betreft, het lichaam, waarbij de betrokken ambtenaar in dienst is en met het lichaam, dat met de invordering of verrekening van de belasting is belast. Het geval kan zich in theorie voordoen, dat wordt ingehouden door verschillende lichamen en het is dus niet onjuist om bij de regeling omtrent de ponsd-ponsgewijze verdeling ook melding te maken van inhouding.

Mijnheer de Voorzitter. Ik meen hiermede alle opmerkingen op één na van het geachte lid, den heer Verboom, te hebben beantwoord.

Wat betreft Uw suggestie, Mijnheer de Voorzitter, om de vergadering voor eenigen tijd te schorsen, totdat de Regeering zich zekerheid heeft verschaft omtrent het punt van de loonbelasting, zou de Regeering bij nader inzien echter de alsnog te verschaffen inlichtingen liever in een volgende vergadering geven.

De Voorzitter: De Regeeringsgemachtigde heeft in zijn antwoord een wijziging gebracht in de punten *g* en *h* van art. 7, door in beide punten de woorden „van landswege” te schrappen.

Het antwoord van de Regeering omtrent het punt van de loonbelasting zal op een nader te bepalen tijdstip worden gegeven.

Er bestaat echter geen bezwaar om nog heden voort te gaan met de behandeling in tweeden termijn ten aanzien van de beantwoorde punten.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Na de nadere toelichting en de door de Regeering in het ontwerp gebrachte wijziging is aan mijn wenschen en bezwaren, met uitzondering

7de VERGADERING — DINSDAG 29 NOVEMBER 1938.

Regeling betreffende inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3).

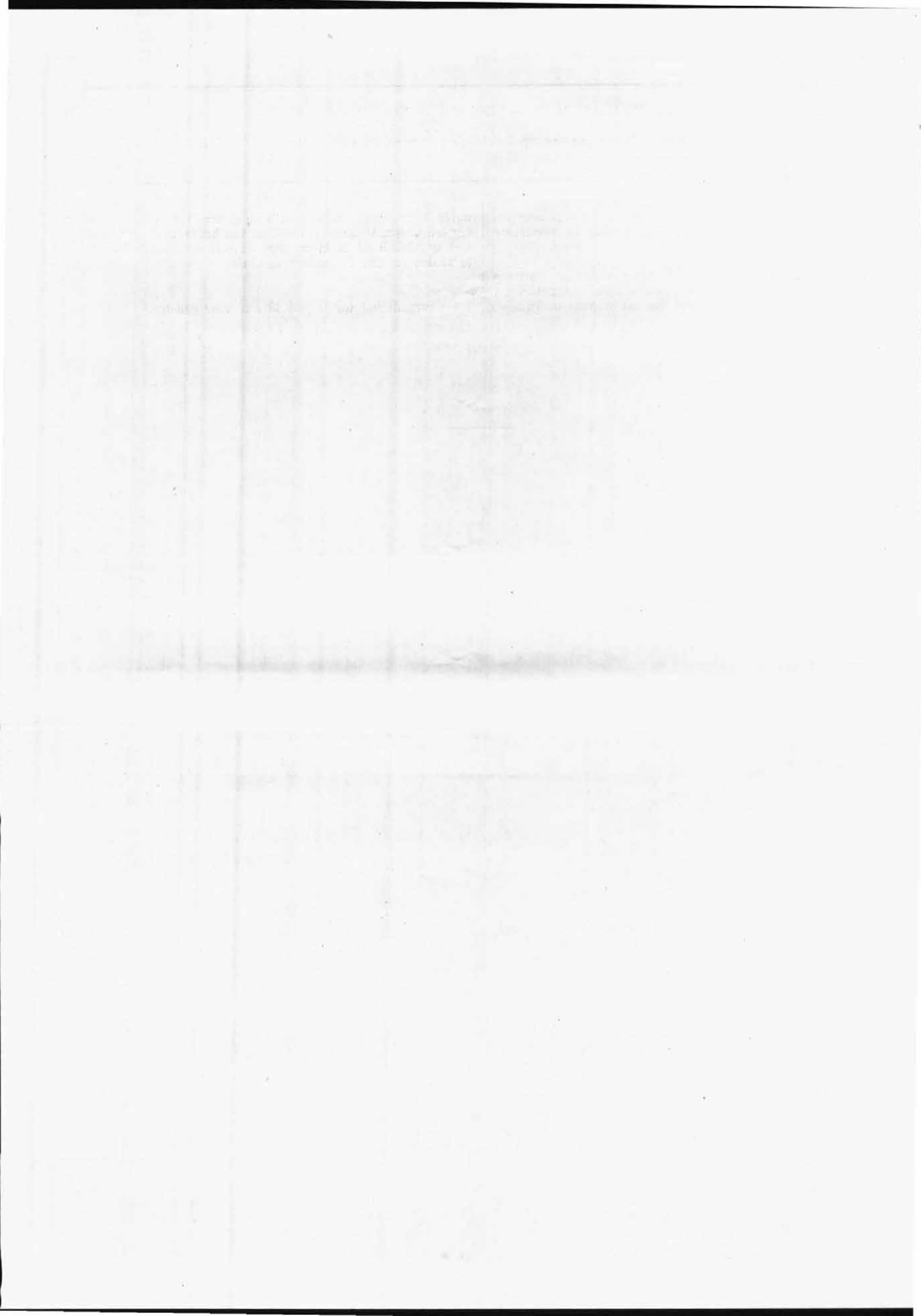
(Voorzitter.)

van het punt van de loonbelasting, volkomen tegemoet gekomen. Ik dank de Regeering zeer voor de verstrekte inlichtingen.

De **Voorzitter**: Het komt mij beter voor, het ontwerp heden niet in stemming te brengen, aangezien een bepaald punt nog nader door de Regeering zal worden overwogen,

welke overweging tot een wijziging van het ontwerp zou kunnen leiden. Waar de vaststelling van het ontwerp overigens niet spoedeischend is, is er geen bezwaar de afhandeling uit te stellen tot een volgende vergadering.

De vergadering wordt te 9.33 uur v.m. gesloten.

8ste VERGADERING — DINSDAG 6 DECEMBER 1938.

Ingekomen stukken. — Regeling betreffende inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3).

8ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 6 December 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Regeling betr. inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3). — Wijziging Crisiscultuurordonnanties (Ond. 79). — Wijziging tarief van invoerrechten (Ond. 81).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Ville-neuve en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigde: de heer Verhoeff.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering van den heer Wiwoho.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25, 26, 26 en 30 November 1938 Nos. 6, 6, 7 en 1 ter aanbieding van:

- een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de artikelen 3 en 9 van het Koninklijk besluit van 1 Maart 1904 No. 25 betreffende het verhaal op landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. 89);
- een ontwerp-ordonnantie, houdende regelen betreffende het interinsulair vervoer van aardappelen (Ond. 90);
- een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van plantmateriaal van toeba (derrissoorten) (Ond. 91);
- een ontwerp-ordonnantie tot uitvoering van het bepaalde in artikel 3 van de wet van 16 December 1937 nopens de instelling van het Madoera-welvaartsfonds (Ond. 92).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25 en 29 November 1938 Nos. 7 en 23, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Wegverkeersordonnantie (Ond. 74);
- de ordonnantie tot verhooging van het maximum bedrag der jaarlijksche tegoedschrijving aan de reserve-rekening voor groote herstellingen bij het Landsbedrijf tot f 300 000 (Ond. 73).

3. Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 22 November 1938 No. 2281/B betreffende de voortzetting van de contingentieering van zwavelzure ammoniak.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 19 November 1938 No. 38 houdende ontheffing van Mr. H. J. Spit als voorzitter van de Bezoldigingscommissie en benoeming in zijn plaats van G. F. de Bruyn Kops.

5. Als voren van 23 November 1938 No. 20 houdende o.m. opheffing van de afdeling „Bestuurszaken der Buitengewesten” van het departement van Binnenlandsch Bestuur. Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Regeringsgemachtigde voor Alg. Ambtenaarszaken.)

6. Als voren van 23 November 1938 No. 21, houdende ontheffing van Dr. F. H. Visman van het toezicht op de verdere doorvoering van de bestuurs hervorming.

7. Als voren van 26 November 1938 No. 17 tot wijziging van artikel 2 van de „Instructie voor de Rubberfondscommissie”.

De sub 2 t/m 7 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Besluit van den gemeenteraad van Palembang tot betuiging van adhaesie aan de motie van den stadsgemeenteraad van Cheribon, houdende verzoek aan de Regeering om het meerderheidskiesstelsel voor de inheemsche onderdanen te wijzigen in een evenredigheidskiesstelsel overeenkomstig de „Kiesordonnantie Gemeenteraden Nederlanders en Uitheemsche Onderdanen”.

3. Mededeeling van den heer W. F. Theunissen, dat hij 30 November jl. is opgetreden als Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken en publicaties:

- „Het onderwijs in het jaar negentien honderd zeven en dertig”, verslag van den staat van het onderwijs in het Koninkrijk der Nederlanden.
- Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1937.
- De landbouwexportgewassen van Ned.-Indië in 1937.
- „Grotius” jaarboek 1938.
- Bulletin de l'Institut International du Froid, 1938.
- „De Woeker”, November 1938.

De werken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een „Regeling betreffende inhouding, beslag en korting op en vervreemding van de bezoldiging en het pensioen der ambtenaren” (Ond. 3; zitt. j. 1937—1938, Ond. 180), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (Ond. 3, st. 2).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn, meer speciaal ten aanzien van het punt loonbelasting.

De heer **Verhoeff**, Regeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! U hebt in de vorige vergadering van dit College de afhandeling van het aan de orde zijnde onderwerp uitgesteld, om der Regeering gelegenheid te geven na te gaan of de ontwerp-ordonnantie nog wijziging behoefde in verband met een opmerking, welke de heer Verboom heeft gemaakt, met betrekking tot het derde lid van het voorgestelde artikel 3. Men treft daarin de bepaling aan, dat de belastingen geacht worden tevens verschuldigd te zijn aan het lichaam, dat met de invordering of de verrekening ervan is belast. Naar aanleiding van deze bepaling en hetgeen voorkomt in artikel 7 (1) onder d, nl. dat zonder beperkingen inhouding plaats vindt terzake van loonbelasting (voorzoover die niet achterstallig is geworden), veronderstelt het geachte lid, dat inderdaad onder het zoo juist genoemde lid 3 ook de loonbelasting zou zijn begrepen.

Regeling betreffende inhouding enz. op bezoldiging en pensioen van ambtenaren (Ond. 3). — Wijziging Crisiscultuurordonnanties (Ond. 79). — Wijziging tarief van invoerrechten (Ond. 81).

(Regeeringsgemachtigde voor Alg. Ambtenaarszaken.)

Wijl het hier een belastingtechnische kwestie betrof kon de directeur van Justitie, die als Voorzitter van den Raad van Departementshoofden deze zaak behandelde, noch ik — evenmin een specialist op dit gebied zijnde — dadelijk op dit onderdeel van het door den heer Verboom gesprokene ingaan.

Inmiddels ingewonnen inlichtingen, Mijnheer de Voorzitter, wijzen uit, dat ware diens veronderstelling juist, het geachte lid gelijk zou hebben gehad met zijn opmerking, dat de redactie van het bepaalde in lid 3 van artikel 3 „niet onberispelijk” is. De veronderstelling, Mijnheer de Voorzitter, is echter niet juist. Uitgaande van een der grondslagen van de loonbelasting, n.l. dat deze belasting verschuldigd is door den werkgever — hierop wees de heer Verboom reeds —, en anderzijds van den tekst van het artikel, waaruit m.i. voldoende duidelijk blijkt, dat het gaat om belastingen, door den betrokken ambtenaar zelf verschuldigd, is het duidelijk, dat men hier niet het oog op loonbelasting heeft gehad.

Dat artikel 7 (1) onder d de loonbelasting noemt, geschiedt buiten eenig verband met artikel 3. De in art. 7 bedoelde onbepaalde inhouding ter zake van loonbelasting, die gebaseerd is op het aan den werkgever in artikel 23 van de desbetreffende belastingregeling toegekende recht tot afwenteling, diende in verband met het bepaalde in artikel 6 van de ontwerp-ordonnantie betreffende het deel van het traktement, dat in het algemeen mag worden ingehouden, in artikel 7, handelende over de onbepaalde inhoudingen, te worden geregeld. Indien zoo doende gesproken wordt van inhouding „terzake van loonbelasting,” wordt met deze uitdrukking, welke ook voorkomt in het eenige maanden geleden door het College van Gedelegeerden aangenomen nieuwe artikel 46a van de ordonnantie op de loonbelasting (Ond. 39), niet te kennen gegeven dat het zou gaan om een belastingschuld van den ambtenaar, doch een schuld van hem aan zijn werkgever, die met de loonbelasting in verband staat.

(Verboom, Voorzitter.)

Een en ander in aanmerking nemend, is er naar de mening der Regeering geen aanleiding het voorgestelde onderwerp nog nader te wijzigen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan volstaan met den Regeeringsgemachtigde mijn dank te betuigen voor de door hem verstrekte toelichtingen.

De **Voorzitter**: Dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen en bij monde van den Regeeringsgemachtigde tijdens de behandeling in eersten termijn, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. wijziging van de zg. Crisis-cultuurordonnanties (Staatsblad 1933 Nos. 202 t/m 205) (Ond. 79), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6);
2. wijziging van het tarief van invoerrechten en tot buitenwerkingstelling te dien opzichte van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 81).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.11 uur v.m. gesloten.

9de VERGADERING — DINSDAG 13 DECEMBER 1938.

Ingekomen stukken.

9de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 13 December 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 95 gestelden termijn. — Nadere aanvulling en wijziging van de Ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82). — Vaststelling afschrijvingspercentages voor eenige landsbedrijven (Ond. 83). — Nadere wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement (Ond. 87).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Kartowisastro, Roep, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigde: de heer Götzen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Mededeeling ddo. 9 December 1938 van Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve, dat hij op 13 December 1938 naar Nederland vertrekt en omstreeks 10 Januari hier te lande terugkeert.

B. De volgende Regeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 6, 7 en 8 December 1938 Nos. 22, 17 en 2 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie van 1 Maart 1915, houdende verbod tot bereiding van gedistilleerd in eenige residenties buiten Java en Madoera (Ond. 94);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van het agrarisch-reglement voor de residentie Bali en Lombok voor het gebied der zelfbesturende landschappen in die residentie (Ond. 96);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de couponbelasting 1933, met gelijktijdige buitenwerkingstelling te dien opzichte van art. 16 I.C.W. (Ond. 95).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 3, 7 en 7 December 1938 Nos. 28, 12 en 16, houdende mededeeling dat zijn vastgesteld

- a. de ordonnantie tot regeling van de rubberrestrictie in Ned.-Indië gedurende de periode van 1 Januari 1939 tot en met 31 December 1943 (Ond. 75);
- b. de ordonnantie tot wijziging van het tarief van invoerrechten en tot buitenwerkingstelling te dien opzichte van art. 16 I.C.W. (Ond. 81);
- c. de ordonnantie tot wijziging van de z.g. Crisis-cultuur-ordonnanties (Ond. 79).

3. Brief van den wd. Isten Gouvernements Secretaris van 1 December 1938 No. 2330a/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van confectiegoederen.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 December 1938 No. 23 houdende ontheffing van Ir. L. Verhoef van de Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

functie van Lid van het Bestuur der Harsen Centrale en benoeming in zijn plaats van Ir. A. T. J. Bianchi.

5. Als voren van 31 November 1938 No. 21 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij aanvullingsbegroeningen uitgetrokken fondsen voor voorzieningen op personeelsgebied bij verschillende diensttakken.

6. Als voren van 30 November 1938 No. 38 houdende ontheffing van Thio Thiam Tjong van de functie van lid van den Raad van Beheer van het Kapokfonds en benoeming in zijn plaats van Tan Tek Peng.

7. Als voren van 3 December 1938 No. 14 ter bepaling van de vergoeding, geheven voor de uitvoervergunningen voor citronella-olie op den voet van artikel 12 der „ordonnantie aetherische-oliën 1937”.

8. Als voren van 6 December 1938 No. 16 tot nadere wijziging van de voorwaarden, waaronder aan de Nirom concessie is verleend.

9. Als voren van 6 December 1938 No. 33 houdende ontheffing van L. Götzen als lid van de Rubberfondsc commissie en benoeming in zijn plaats van L. Korthals.

10. Als voren van 6 December 1938 No. 34 houdende ontheffing van L. Götzen als lid van de „Centrale Commissie van Advies voor verdere besteding van inkomsten uit het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber” en benoeming in zijn plaats van L. Korthals.

De sub 2 t/m 10 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Ned.-Indië, aangeboden door het Centraalkantoor voor de Statistiek.
2. Brief van den Gouverneur van West-Java van 30 November 1938 No. G 4/14/23 ter aanbieding van de motie van den regentschapsraad van Indramajoe houdende aandrang tot spoedige reglementering van rijstpellerijen.
3. Betuiging van adhaesie door den stadsgemeenteraad van Modjokerto aan de motie van den stadsgemeenteraad van Cheribon inzake wijziging der „Kiesordonnantie Gemeenteraden Inheemsche onderdanen”.
4. Brief van A. de Rozario en A. R. Warlicht houdende mededeeling van de totstandkoming van de federatie van Ned.-Indische Vakverenigingen van Hoogere Overheidsdienaren.
5. Brief van Ir. E. O. Douwes Dekker, gedagteekend Malang 4 November 1938, houdende suggestie om de bestaande verkensteekens meer „sprekend” te maken.
6. Telegrafische mededeeling ddo. 12 December 1938 van de conclusies van de op 10 en 11 December gehouden buitengewone algemeene vergadering der Vaderlandsche Club.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende publicaties:

1. Statistisch Overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Ned.-Indië gedurende de eerste drie kwartalen 1938, aangeboden door de Koninklijke Ned.-Indische Motoreclub.
2. Jaaroverzicht van den In- en Uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1937.
3. Maandijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera in October 1938.

Deze publicaties worden opgenomen in de boekery.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de

Vraag of zal worden aangedrongen op verlaging van den voor de afdoening van Ond. 95 gestelden termijn. — Nadere aanvulling en wijziging van de Ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82).

(Voorzitter, De Villeneuve.)

Ordonnantie op de Couponbelasting 1933 met gelijktijdige buitenwerkingstelling te dien opzichte van art. 16 I. C. W. (Ond. 95) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Indien de vergadering van het College, in plaats van op den gebruikelijken Dinsdag, met het oog op de aan Dinsdag 27 December a.s. voorafgaande Kerstdagen, op Woensdag den 28sten dezer zal worden gehouden, zal zoo noodig aan de Regeering verzocht worden of in plaats van de woorden „vóór 28 dezer" gelezen kan worden „op 28 dezer", zoodat in ieder geval nog twee vergaderingen voor het einde van den gestelden termijn zullen kunnen worden gehouden.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen, behoudens hetgeen door den Voorzitter is medegedeeld.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling en wijziging van de Ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82), als gewijzigd bij nota's van wijzigingen (st. 6 en 7; zie ook de verbetering onder st. 4).

Ik heet den Regeeringsgemachtigde, die hier voor het eerst in zijn functie van directeur van Financiën aanwezig is, van harte welkom.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord komt de Regeering op verschillende punten tegemoet aan de opmerkingen in het Gedelegeerden-verslag. Ik ben daarvoor zeer erkentelijk, doch zou gaarne hebben gezien, dat de Regeering nog iets verder was gegaan, dan thans het geval is. Ik doel hierbij op de beantwoording van hetgeen in het Gedelegeerden-verslag is opgemerkt ten aanzien van een werknemer, die vrijwillig deelneemt in een door zijn werkgever ingesteld fonds, waarbij onder „fonds" zowel een pensioenfonds, als een spaarfonds is te verstaan.

De Regeering antwoordt er geen bezwaar tegen te hebben om op het voetspoor van de Nederlandsche praktijk en rechtspraak voortaan de vrijwillige bijdragen aan pensioenfondsen in aftrek toe te laten op den voet van artikel 20, lid 1, letter d, der belastingregeling. Hier wordt dus uitsluitend gesproken over pensioenfondsen en wordt over spaarfondsen niet gerept.

Nu zal zich, nadat de wijziging, welke wij thans in bespreking hebben, in de ordonnantie is opgenomen, de situatie gaan voordoen, dat een werknemer, die vrijwillig in een pensioenfonds deelneemt, wel zijn bijdrage in aftrek mag brengen, terwijl, indien het gaat om een spaarfonds, waaraan vrijwillig wordt deelgenomen, deze aftrek niet toegelaten zal worden.

Wanneer de Regeering kan erkennen, dat, zoo het gaat om vrijwillige bijdragen in pensioenfondsen, waarop het nieuwe 4e lid van art. 12 niet van toepassing kan zijn, de billijkheid medebrengt deze bijdragen krachtens het 1ste lid van artikel 20, binnen de in het 2e lid van dat artikel gestelde grenzen, in aftrek toe te laten, dan wil het mij voorkomen, dat de Regeering op dien weg halverwege halt houdt, wanneer Zij ten opzichte van de spaarfondsen den toestand laat, zooals deze thans is.

Immers, Mijnheer de Voorzitter, wanneer iemand bij een levensverzekeringmaatschappij een verzekering afsluit, opdat

(Van Helsdingen.)

bij zijn overlijden een bepaald bedrag aan zijn nabestaanden wordt uitgekeerd, met de verdere voorwaarde, dat aan den verzekerde dit bedrag zal worden uitbetaald, indien hij op een in de polis genoemden datum nog in leven is, dan mag de premie van die zoogenaamde gemengde levensverzekering, eventueel gedeeltelijk, in mindering van het belastbaar inkomen worden gebracht.

Nu kan het den fiscus toch onverschillig laten, of die premie in een door den werkgever opgericht fonds wordt gestort, dan wel aan een assurantiemaatschappij wordt betaald. Hoofdzaak is toch de economische bedoeling en uitwerking van die premie, welke in beide gevallen geheel vrijwillig wordt betaald.

Ik zou daarom een beroep op de Regeering willen doen om ten aanzien van de vrijwillige bijdragen in spaarfondsen eenzelfde tegemoetkomend standpunt in te nemen als ten aanzien van de pensioenfondsen thans gebeurt.

Er is nog een ander punt, Mijnheer de Voorzitter, waarover ik gaarne iets zou willen opmerken, nl. over de terugwerkende kracht tot 1 Januari 1938, welke aan deze wijzigings-ordonnantie wordt verleend.

Dit punt is in het Gedelegeerden-verslag niet aangeroerd, maar ik hoop, dat U mij zult willen toestaan hierover alsnog een opmerking te plaatsen; evenzeer hoop ik, dat de geachte Regeeringsgemachtigde aan deze opmerking alsnog zijn gewaardeerde aandacht zal willen geven.

De in de artikelen 15 lid 4, 17 en 75 voorgestelde wijzigingen beoogen de toepassing van de inkomstenbelasting in overeenstemming te brengen met de oorspronkelijke bedoeling, welke bij de totstandkoming van deze belastingregeling den wetgever voor oogen stond. Hetgeen hier staat te gebeuren, is inderdaad als een verbetering te beschouwen en ik kan het dan ook toejuichen, dat de Regeering, hiermede gevolg gevende aan een eenige malen in den Volksraad geuiten wensch, tot deze wijzigingen overgaat.

Blijkens de Memorie van Toelichting wordt aan de wijzigingen terugwerkende kracht verleend, teneinde met name diegenen, wier aanslag over het thans loopende belastingjaar in aanmerking komt voor herrekening, terstond van de gewijzigde voorschriften te doen profiteren.

Er doet zich echter de bijzondere omstandigheid voor, dat, als gevolg van het conjunctuurverloop in de laatste jaren, in het algemeen gesproken, de tantièmes over 1937 hooger zullen zijn dan die over 1938, zoodat bij terugwerkende kracht tot 1 Januari 1938 de wijzigingen, welke voor een speciale categorie belastingplichtigen worden aangebracht, nl. de tantièmisten, die in 1938 van verlof terugkeeren, voor het belastingjaar 1938 onvoordeelig zullen uitkomen. Juist door het verschil in tantièmes tusschen 1937 en 1938 is het in het algemeen voor deze categorie beter, indien de wijzigingen in de zoeven genoemde artikelen eerst op 1 Januari 1939 in werking zullen treden.

Hoewel ik de goede bedoeling, welke bij het verlenen van terugwerkende kracht voorzat, zeer waardeer, zou ik, waar deze bijzondere maatregel niet de beoogde uitwerking zal hebben, er bij de Regeering op willen aandringen, zeker voor wat de artikelen 15, 17 en 75 betreft, de terugwerkende kracht te laten vervallen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Met erkentelijkheid heb ik kennis genomen van het voorstel der Regeering, zooals het is belichaamd in de voorliggende ontwerp-ordonnantie. Dit voorstel komt tegemoet aan vele wenschen, die zowel in als buiten den Volksraad tot uiting zijn gekomen betreffende de — ook naar onze meening — niet billijke regeling inzake het niet in aftrek toelaten van het belastbaar inkomen van de bijdragen, die een belastingplichtige heeft te storten in het een of ander fonds.

Tevoren gold namelijk de voorwaarde, dat zulk een fonds — ik spreek hier niet van de wettelijke geïnstitueerde pen-

Nadere aanvulling en wijziging van de Ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82).

(Verboom.)

sioenfonds — eerst moet voldoen aan art. 1601s B.W., wil men zijn bijdrage in dit fonds in mindering gebracht zien van zijn belastbaar inkomen. Door het laten vervallen van deze voorwaarde en door het loslaten van dezen eisch herstelt de Regeering een onbillijkheid, die vooral in particuliere werknemerskringen wordt gevoeld.

Stemt dus deze regeling — ik bepaal mij voorshands tot de bijdragen — eenerzijds tot voldoening, aan den anderen kant gaat deze regeling mijns inziens niet zoover, als ik die zoo graag zou willen zien.

Indien het der Regeering werkelijk meenens is om de instelling van fondsen ter voorziening in den ouderdom door particuliere werkgevers zooveel mogelijk te bevorderen — er zou zelfs van de zijde der Regeering een bepaalde aandrang tot de instelling van zulke fondsen op de werkgevers worden uitgeoefend — dan kan men niet volstaan met deze kleine tegemoetkoming. Een fonds wordt nu eenmaal gevormd door de bijdragen van de deelnemers en tot de deelnemers behooft niet alleen de werknemers, maar ook de werkgevers.

Nu mis ik in de toelichting noode, dat de bijdrage van de werkgevers — men spreekt alleen van werknemers — in het fonds in de toekomst ook niet als belastbaar inkomen van den betrokken werknemer zal worden beschouwd. De praktijk geeft het onderstaande voorbeeld te zien. De werknemer stort b.v. 5% van zijn salaris in het fonds, terwijl de werkgever ten behoeve van dezen werknemer 10% aan het fonds doteert. De stortingen van den werkgever, ongeacht of deze stortingen in den een of anderen vorm ter beschikking van den betrokkene worden gesteld, worden nu bij voorbaat reeds als inkomen van den betrokken werknemer beschouwd en zijn belastbaar inkomen wordt dienovereenkomstig verhoogd.

Dit is nu naar mijn meening een onbillijkheid, die, wil de Regeering inderdaad een sociale daad verrichten, zoo spoedig mogelijk hersteld moet worden. Immers, een fonds kan niet worden gevormd alleen door de bijdragen van de werknemers zelf. De werkgever moet daarin ook bijdragen, wil het fonds financieel krachtig zijn om te kunnen voldoen aan de terzake gestelde eischen.

Nu dus de bijdrage van den werknemer zelf niet meer als inkomen wordt beschouwd, althans van het belastbaar inkomen mag worden afgetrokken, ligt het o.i. in de lijn van de rede, dat de bijdragen van den werkgever ten behoeve van den werknemer, ook niet als inkomen van dien werknemer worden beschouwd. Op dit punt is de Memorie van Toelichting niet duidelijk. Ik zou de Regeering daarom willen vragen, of Zij alsnog aanleiding vindt de kwestie van dezen kant te bekijken. Mocht de Regeering bij nader inzien besluiten deze bijdragen ook buiten de aanslagregeling te houden, dan zou nog nader in overweging kunnen worden genomen in hoeverre hieraan bekendheid moet worden gegeven, ook met het oog op de regeling betreffende de loonbelasting, die van deze bijdragen is geheven. Men zie hiervoor de Verzameling van Besluiten No. 969. De ingewikkeldheid van deze materie wordt daardoor voor een goed deel ondervangen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij, op een enkele uitzondering na, aansluiten bij het betoog van den heer De Villeneuve, zoowel wat betreft de kwestie van de bijdragen aan fondsen als die der belastingheffing over tantièmes. Ik vraag mij alleen af, of de oplossing, die dit geachte lid ten aanzien van de laatste kwestie geeft, n.l. om de nieuwe regeling te laten ingaan met 1 Januari 1939, wel de meest aanbevelenswaardige is en of het niet veel beter zou zijn aan de regeling terugwerkende kracht te verleenen niet tot 1 Januari 1938, doch tot 1 Januari 1937. Ik vind hiertoe te meer aanleiding, omdat ook volgens de Regeering de huidige regeling onbillijk is, en deze onbillijkheid in den loop van het jaar 1937 is gebleken, terwijl de zaak voorts reeds in den loop van het jaar 1937 — zooals mij toevallig

(Directeur van Financiën.)

bekend is — door de Regeering bekeken is. Door allerlei omstandigheden is de afdoening ervan blijkbaar aanzienlijk vertraagd, maar dat behoeft toch geen reden te zijn om daarvan den belastingplichtige de dupe te doen zijn.

Ik heb op zichzelf veel waardeering voor deze wijzigingsvoorstellen, doch mijn waardeering zou nog grooter zijn, wanneer de Regeering zou kunnen besluiten om deze regeling te laten ingaan op 1 Januari 1937.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met U dank te zeggen voor de hartelijke woorden, waarmede U mij juist welkom hebt geheeten in dit College.

Overgaande tot beantwoording van de sprekers, zou ik dan willen aanvangen met ten aanzien van den heer De Villeneuve het volgende op te merken. Dit geachte lid heeft in de eerste plaats een pleidooi gehouden om de vrijwillige bijdragen aan spaarfondsen ook op te nemen onder de vrijstellingen, gelijk thans zal geschieden ten aanzien van de pensioenfondsen. Dat laatste is geschied om daarmede het verschil, dat er tot dusverre werd gemaakt tusschen premiën voor levensverzekeringen, lijfrenten en pensioenen en de bijdragen aan pensioenfondsen, te laten vervallen en daardoor dus ook deze bijdragen te brengen onder vigneur van artikel 20, lid 1 letter d. De heer De Villeneuve meent, dat de vrijwillige bijdragen aan spaarfondsen daar ook onder gebracht kunnen worden en zegt dan dat de billijkheid medebrengt, dat, wanneer vrijwillige bijdragen aan pensioenfondsen krachtens het eerste lid van artikel 20, binnen de in het tweede lid van dat artikel gestelde grenzen, voor aftrek worden toegelaten, men te dezen aanzien niet halverwege halt moet houden, doch ook zulke bijdragen aan spaarfondsen daarin dient te betrekken.

Daarmede slaat de heer De Villeneuve den spijker op den kop. Hij zegt, een en ander moet geschieden binnen de in het artikel getrokken grenzen. Welnu, deze grenzen laten niet toe, er de spaarfondsen in te betrekken; zij beperken zich tot levensverzekeringen, lijfrenten of pensioenen, en de spaarfondsen vallen er niet onder. De uitbreiding der interpretatie, door de Regeering gegeven aan het begrip „premiën” — daaronder ook te betrekken de „bijdragen” aan pensioenfondsen — gaat al zoo ver als maar eenigszins mogelijk is, en wanneer men het geachte lid zou willen volgen — ik zeg er echter onmiddellijk bij, dat de Regeering, gezien den aard der spaarfondsen, hiertegen bepaald bezwaar zou maken — zou men moeten beginnen met een ordonnantiëwijziging. Nu meent de Regeering dat het onwenselijk moet worden geacht, in dit stadium de aanhangige wijzigingen te vertragen door een dergelijke ordonnantiëwijziging voor te stellen.

De heer De Villeneuve heeft ook nog de positie van de tantiëmist ter sprake gebracht, bij welk betoog de heer Verboom zich heeft aangesloten. Nu beperken de regelingen, die thans staan getroffen te worden, zich niet tot de tantiëmist. Er zijn — en dit is, zooals ik het aanvoel, toch wel een der voornaamste punten welke met deze wijzigingen wordt beoogd — ook in betrokken degenen, die tot dusver, dank zij de redactie van het vierde lid van artikel 12 en volgens de jurisprudentie, hun bijdragen aan bepaalde fondsen niet mogen aftrekken, omdat deze niet vallen onder de verplichte bijdragen aan fondsen ex artikel 1601s Burgerlijk Wetboek. Hierin is een belangrijke verruiming gekomen, waarvoor het College, naar ik meen, dankbaar is. Indien men nu den weg van den heer De Villeneuve wil opgaan, dan zou men — want het lijkt de Regeering niet wel doenlijk, een gedeelte van de voorgestelde wijzigingen te laten aanvangen per 1 Januari 1939 en het andere per 1 Januari 1938 — degenen, die tot dusver juridisch niet

(De Villeneuve.)

onder de feitelijk verplichte bijdragen vallen, daarmee dupeeren.

Ik wil hierop laten aansluiten mijn antwoord op het betoog van den heer Verboom, die pleitte voor een terugwerkende kracht tot 1 Januari 1937. Hij voert hiervoor aan, dat op een en ander reeds werd gewezen in den loop van 1937 en dat nu, door te doen hetgeen hij voorstelt, de grootst mogelijke billijkheid zou worden betracht.

Mijnheer de Voorzitter! Hoewel hiervoor inderdaad iets te zeggen valt, moge ik er den heer Verboom wel op wijzen, dat in het algemeen aan wijzigingen in belastingordonnanties geen terugwerkende kracht wordt verleend. Dat zou — wanneer men deze wijzigingen in den loop van 1937 had kunnen voorbrengen — ook niet zijn gebeurd, dan zouden de wijzigingen zijn voorgesteld per 1 Januari 1938. Teneinde nu te voorkomen, dat door de plaatsgevonden vertraging in de behandeling de betrokkenen in een ongunstige positie zouden komen te verkeren, heeft de Regeering er van afgezien om — gelijk normaal zou zijn — de wijzigingen te laten intreden per 1 Januari 1939 en gemeend, dat hier terugwerkende kracht tot 1 Januari 1938 en tot het belastingjaar 1938 moest worden verleend. Ik zou het geachte lid willen vragen, hiermede genoegen te nemen, aangezien, wat thans wordt voorgesteld, toch practisch overeenkomt met wat er zou zijn geschied, wanneer deze zaak in 1937 zou zijn beëindigd.

De heer Van Helsdingen, die ten aanzien van de regeling als zoodanig zijn erkentelijkheid heeft uitgesproken, heeft zich afgevraagd, waarom de bijdragen van de werkgevers niet voor aftrek worden toegelaten. Voor zoover deze bijdragen geschieden ten bate van pensioenfondsen, worden zij reeds op grond van het bepaalde in artikel 11 letter g niet als inkomsten beschouwd. De bijdragen der werkgevers aan spaarfondsen echter maken deel van het inkomen der werknemers uit; dit is sinds jaren de hier te lande gevestigde rechtspraak. De Regeering meent dan ook dat het niet juist zou zijn de werkgeversbijdragen aan spaarfondsen buiten de inkomstenbelasting te brengen en het komt mij voor, dat het geachte lid deze meening wel zal onderschrijven.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou op enkele punten toch nog even willen terugkomen.

De geachte Regeeringsgemachtigde voert mij tegen, dat tegen het eerste punt, dat ik ter sprake bracht, namelijk ook de vrijwillige bijdragen aan spaarfondsen in aftrek toe te laten, het tweede lid van artikel 20 zich verzet. Als ik het wel heb, moet men ten deze echter zien naar artikel 20 lid 1 en dan meen ik, dat dit lid hetgeen door mij wordt voorgestaan zeer wel zal toelaten. Het tweede lid van artikel 20 stelt alleen eenige limites, die in acht zijn te nemen en dat zou ook bij de vrijwillige bijdragen moeten gebeuren. Maar wanneer men op het eerste lid van artikel 20 let, meen ik, dat de tekst van dit artikel zich niet tegen mijn opvatting verzet.

Ik zou den geachte Regeeringsgemachtigde dus willen verzoeken de beide leden van artikel 20 nog eens naast elkaar te leggen en in onderling verband te bezien om na te gaan, of de vraag, die ik zoeven stelde, dan niet op andere wijze te beantwoorden valt.

Wat het tweede punt betreft, stelt het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde mij inderdaad wel teleur, want, zijn mijn informaties juist, dan wordt door de terugwerkende kracht toch wel een zeer groote categorie van werknemers, laat ik zeggen, gedupeerd. En juist, waar de Regeering met de voorliggende wijziging aan de billijkheid wil tegemoetkomen, komt het mij voor, dat een betere weg wordt bewandeld, indien de terugwerkende kracht komt te vervallen en artikel 2 dus niet in het ontwerp wordt opgenomen.

(Van Helsdingen, Verboom.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij verwezen naar artikel 11 letter g voorzoover betreft de verplichte bijdragen van werkgevers aan fondsen en merkt terecht op, dat ik klaarblijkelijk het oog heb gehad op de vrijwillige bijdragen.

Nu zegt de geachte Regeeringsgemachtigde, dat ik wel met hem eens zal zijn, dat de vrijwillige bijdragen erbuiten moeten vallen, maar het was mij juist om de vrijwillige bijdragen te doen, omdat ik het van groote beteekenis acht, dat door particuliere werkgevers fondsen worden gevormd, welke onderdomsvoorzieningen voor particuliere werknemers inhouden en ik meen, dat een dergelijke fondsvorming niet wordt bevorderd, wanneer de Regeering aan den door mij gestelden wensch niet voldoet. Het geval ligt immers zoo, dat verschillende instellingen werkgeversbijdragen niet aan de werknemers uitkeeren bij niet-normaal ontslag. De werknemer krijgt in zulk een geval vaak alleen terug, wat hijzelf heeft gestort, eventueel met renteberekening. Nu vind ik het onjuist, dat werkgeversbijdragen reeds direct buiten rekening worden gelaten bij de berekening van het belastbare inkomen. Daarom had ik gaarne van de Regeering de toezegging ontvangen, dat Zij de vraag, of dergelijke vrijwillige bijdragen buiten het belastbaar inkomen kunnen worden gebracht, in nadere overweging zal nemen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben door het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde niet bijzonder tevredengesteld. Dat geldt speciaal het antwoord omtrent het belasten van tantièmes. Als ik het goed begrijp, heeft de Regeering op billijkheidsgronden tot deze wijziging besloten. De huidige regeling is dus ook naar de meening der Regeering onbillijk. Maar, wanneer de wijziging wordt doorgevoerd per 1 Januari 1938, zal het resultaat van deze tegemoetkoming aan de billijkheid zijn, dat een groot gedeelte van de menschen, die in het afgelopen jaar, ook volgens de zienswijze van de Regeering te veel belasting hebben betaald, nu nog eens opnieuw meer belasting zullen betalen dan volgens de bestaande regeling het geval is. Ik kan een dergelijke regeling niet erg billijk vinden.

Nu antwoordt de Regeering aan den heer De Villeneuve, die voorstelt, deze regeling op 1 Januari 1939 in werking te doen treden, dat het voorstel in werkelijkheid twee voorstellen omvat. Als men het eene gedeelte in werking stelt op 1 Januari 1939 — aldus de redeneering der Regeering — doet men dit automatisch ook met het andere deel.

Ik wil er mij op het oogenblik niet in verdiepen, of dit werkelijk absoluut noodzakelijk is, maar ik zou toch zeggen, dat de menschen op deze wijze, doordat de voorstellen gecombineerd zijn, dubbel gedupeerd worden. Doordat de voorstellen gecombineerd zijn, is de behandeling ervan later aan de orde gesteld, dan anders vermoedelijk het geval geweest zou zijn en doordat de beide voorstellen zijn gecombineerd, zegt de Regeering, dat er geen andere mogelijkheid bestaat, dan deze twee regelingen per 1 Januari 1938 in werking te laten treden.

Ik heb erop gewezen, dat deze zaak reeds in 1937 de aandacht van belanghebbenden heeft gehad en ook de aandacht van de Regeering. Ik heb in dat verband de opmerking gemaakt, dat het toch voor de hand had gelegen dat, wanneer de beslissing eerder was afgekomen, de regeling met ingang van 1 Januari 1937 van kracht zou zijn verklaard.

De Regeering zegt, dat hiervan geen sprake had kunnen zijn, omdat in het algemeen aan belastingregelingen geen terugwerkende kracht wordt toegekend.

Dit was ook mij bekend, maar waar het hier een geval van aperte onbillijkheid betreft, óók naar het oordeel der Regeering, geloof ik, dat er alle reden is voor dit maal van dezen stelregel af te wijken. Het wordt door de betrokkenen, zooals ik al eerder in den Volksraad gezegd heb, — ik

Nadere aanvulling en wijziging van de Ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82).

(Directeur van Financiën.)

heb mij daarvan ook persoonlijk kunnen vergewissen — als een zeer grove onbillijkheid gevoeld, dat de regeling in den ouden vorm bestaat en uitgevoerd is. Ik dring er dus nogmaals bij de Regeering op aan om redenen van billijkheid de nieuwe regeling per 1 Januari 1937 in werking te doen treden.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de geachte sprekers in volgorde beantwoord, zou ik ten aanzien van den heer De Villeneuve willen zeggen, dat hij inderdaad gelijk heeft, waar hij opmerkt, dat wij moeten kijken naar het eerste lid van art. 20, maar dat is ook gedaan. Ik heb misschien wel gesproken van het tweede lid van art. 20, maar dat was een vergissing; ik heb steeds bedoeld het eerste lid, want in het tweede lid wordt niet gesproken van hetgeen in aftrek kan worden gebracht. In het eerste lid van art. 20 wordt onder letter *a* gesproken over den aftrek van premiën voor levensverzekering, lijfrente of pensioen en dat sluit inderdaad spaarfondsen uit. Ik geloof, dat men ten aanzien daarvan niet verder moet gaan. Spaarfondsen zijn wonderlijke dingen en voor men het weet is men volkomen verzeild geraakt in de gewone, normale kapitaalsvorming.

Dit zou ik ook den heer Van Helsdingen willen antwoorden, die op dit punt speciaal is ingegaan. Wanneer men vrijwillige bijdragen, die inderdaad van groote beteekenis zijn, nl. waardevol met het oog op het vormen van een fonds voor den ouden dag, ook gaat vrijstellen, dan is het hek van den dam en kan men zich tenslotte niet meer alleen tot spaarfondsen beperken, doch moet men ook vrijstelling verleen en voor elke voorziening, die getroffen wordt om den ouderdom te verzorgen, dus voor elke kapitaalsvorming.

De heer De Villeneuve heeft gezegd, dat het antwoord der Regeering hem teleurgesteld heeft en dat hij nog altijd van meening is, dat er een betere weg is: nl. dat de terugwerkende kracht vervalt. Ik geloof, dat die terugwerkende kracht zou leiden tot onbillijkheden aan den anderen kant. Het is een afwegen eenerzijds van de belangen van de eene groep en anderzijds van die groep, waarop de heer De Villeneuve speciaal het oog had, van menschen, die tengevolge van de buiten eenige belastingordonnantie staande wijziging in de conjunctuur, hiermede min of meer gedupeerd zijn. Daar staat echter tegenover, dat wanneer men hiertoe zou overgaan, diegenen, die onder artikel 12 lid 4 vallen — dat zijn degenen, die vroeger hun bijdragen niet voor belastingaftrek van het inkomen in aanmerking zagen genomen, — gedupeerd zouden worden. Ik geloof, dat men dien weg niet op moet gaan en dat ik daarom het college in overweging moet geven om ten aanzien van dit punt bepaald niet den weg op te gaan, dien de heer De Villeneuve wenscht.

(De heer Verboom: Maar wel mijn weg moet opgaan).

Tenslotte heeft de heer Verboom nog enkele opmerkingen gemaakt. Deze spreker is nog eens teruggekomen op de billijkheidsgronden. In verband daarmede heeft hij de bestaande regeling onbillijk, een *aperte* en grove onbillijkheid genoemd. Het lijkt mij toe, Mijnheer de Voorzitter, dat deze woorden iets te sterk zijn. We hebben jaren lang geleefd onder de *vigueur* van deze regeling en er zijn ook inderdaad oneffenheden aan den dag getreden, welke men thans tracht weg te nemen. Toen men echter in 1932 deze regeling maakte, heeft men met ernst getracht haar zoo billijk mogelijk voor alle partijen te doen zijn. Wanneer dit zoo is, dan is het toch ook bepaald minder juist om te spreken van een onbillijkheid, een *aperte* onbillijkheid, van een grove onbillijkheid en van dubbel gedupeerd zijn en al dergelijke dingen meer.

De Regeering heeft naar Zij meent den juisten middenweg gekozen, welke weg ook bewandeld zou zijn, wanneer Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Voorzitter, Verboom, Directeur van Financiën.)

in het jaar 1937, deze zaak aan de orde zou zijn gesteld. Ik zou daarom het college in overweging willen geven op dit punt de zienswijze der Regeering tot de zijne te maken.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Verboom, De Villeneuve en Kan, (Ond. 82, st. 8), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, in artikel 2 van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling en wijziging van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932, zooals dit ontwerp bij nota's van wijzigingen is gewijzigd, de beide getallen „1938” te veranderen in „1937”.”

Hetgeen in dit amendement is vervat is zoo juist tijdens de bespreking uitvoerig toegelicht. Naar mijn meening behoeft dan ook niet gewacht te worden op de vermenigvuldiging van dit amendement, doch kan direct tot de beraadslaging hierover worden overgegaan.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Verboom e.s. (st. 8).

Wenscht de heer Verboom zijn amendement nog toe te lichten?

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog het volgende willen opmerken. Toen ik sprak van een grove onbillijkheid, gaf ik de meening weer van diegenen, die door deze regeling getroffen worden; ik sprak daarbij dus niet mijn persoonlijke meening uit. Ik ben verder van meening, dat al bekijkt men een zaak ook nog zoo goed van alle kanten, het steeds mogelijk zal zijn, dat men fouten of omissies begaat, en dientengevolge ook onbillijkheden. Met mijn woorden bedoelde ik dus niet de Regeering in een vroegen stadium der zaak in gebreke te stellen! Ik heb alleen erop willen wijzen, dat het hier ook naar de opvatting der Regeering een onbillijkheid geldt, die op het oogenblik wordt recht gezet.

De heer Götzen, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van dit amendement zou ik willen wijzen op een incongruentie in den gedachtengang van den tweeden ondertekenaar van dit amendement, die gepleit heeft voor de inwerkingtreding van deze ordonnantie op 1 Januari 1939 en nu plotseling omzwaait en deze gaarne in werking zou willen laten treden op 1 Januari 1937.

Dit terloops!

Mijnheer de Voorzitter! Voorts heb ik met veel genoegen vernomen, dat de heer Verboom met zijn woorden: „grove onbillijkheid” enz. weergaf de meening van degenen, die hem daaromtrent hebben ingelicht, zoodat deze woorden dus niet zijn persoonlijke opinie ten deze kenschetsen.

(De heer Verboom: Dit laatste heb ik niet gezegd.)

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer het geachte lid dat niet heeft bedoeld, blijft ook volkomen gehandhaafd, hetgeen ik zooeven heb gezegd.

Met betrekking tot het ingediende amendement zou ik willen opmerken, dat daartegen precies dezelfde argumenten zijn aan te voeren, welke ik zoo juist bezigde. Daarenboven gelden dan nog belangrijke technische argumenten.

Mijnheer de Voorzitter! Voor het jaar 1938 heeft men, juist in verband met het aanhangig maken van deze ontwerp-ordonnantie, de aanslagen zooveel mogelijk voorloopig gehouden. Voor het jaar 1937 zijn de aanslagen echter veelal reeds definitief vastgesteld. Het gevolg hiervan is, dat wanneer men te maken zou krijgen met belastingplichtigen, die als gevolg van deze wijziging een verhooging van aanslag zouden

9de VERGADERING — DINSDAG 13 DECEMBER 1938.

Nadere aanvulling en wijziging van de Ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82). — Vaststelling afschrijvingspercentages voor eenige landsbedrijven (Ond. 83). — Nadere wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement (Ond. 87).

(De Villeneuve, Voorzitter, Soetardjo.)

moeten hebben, dit niet meer mogelijk is en ten aanzien van dit punt het nadeel alleen het land zal treffen.

Fouten of omissies — om nog even terug te komen op het hieromtrent gesprokene door den heer Verboom — zijn steeds mogelijk. Deze fouten en omissies worden inderdaad, ook nadat zij aan het licht zijn gekomen, zooveel mogelijk hersteld. De Regeering doet dit. Welnu — zou ik willen zeggen — laat het College dan ten aanzien van dit punt de Regeering volgen en genoeg nemen met de regeling, zooals die hier is voorgelegd. Ik kan het geachte College dan ook niet aanraden dit amendement aan te nemen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde wijst mij op een incongruentie. Ik heb inderdaad verdedigd, dat het wel het best zou zijn, de terugwerkende kracht te laten vervallen. Doch nu daartegen een aantal argumenten zijn aangevoerd door den geachten Regeeringsgemachtigde en er te dezen aanzien een ander voorstel is gedaan door den heer Verboom, dat een verbetering betreft in de richting, die ik voorsta, heb ik mijn handteekening gaarne aan het amendement willen geven.

De **Voorzitter**: Deze verklaring van den heer De Villeneuve voor de plaatsing van zijn handteekening onder het amendement was na hetgeen de Regeeringsgemachtigde heeft opgemerkt wel noodig.

Hiermede is de beraadslaging over het amendement beëindigd.

Ik geef thans nog gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de uitvoerige bezwaren die door de Regeering naar voren zijn gebracht tegen dit amendement, kan ik mijn stem niet aan het amendement geven.

De Regeering heeft eerst gewezen op de consequenties van dit amendement voor andere groepen van ingezetenen, welke neerkomen op een benadeeling van die groepen. Aan den anderen kant heeft de Regeering er op gewezen, dat opvolging van het gevraagde in dit amendement op praktische bezwaren zou stuiten.

Op grond van deze overwegingen van de Regeering zal ik tegen dit amendement stemmen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Bij herhaling worden er in de belastingwetgeving wijzigingen gebracht op grond van gebleken onbillijkheden. In al die gevallen wordt

(Blaauw.)

— wanneer dergelijke wijzigingsvoorstellen wet worden — daaraan geen terugwerkende kracht verleend, ofschoon de grond van die wijziging — de gebleken onbillijkheid — daartoe wel aanleiding zou kunnen geven. Slechts in zeer bijzondere gevallen, voor zoover mij bekend, wordt te dien aanzien terugwerkende kracht verleend.

Thans wordt echter voor dit speciale geval door de onder-teekenaars van het amendement terugwerkende kracht gevraagd, op grond van de billijkheid, zonder dat men heeft aangetoond, dat het hier wederom een zeer bijzonder geval betreft.

Op grond hiervan zal ik tegen het amendement moeten stemmen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming over het amendement worden overgegaan.

Het amendement-Verboom e.s. (st. 8), wordt in stemming gebracht en verworpen met 3 stemmen vóór en 11 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Verboom, Kan en De Villeneuve.

Tegen stemmen de leden: Van Helsdingen, Kerstens, Blaauw, Wiwoho, Soetardjo, Roep, Kartowisastro, Yo Heng Kam, Sosrohadikoesoemo, Thamrin en de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij twee Nota's van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemmig aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. vaststelling van de afschrijvingspercentages voor eenige landsbedrijven (Ond. 83);
2. nadere wijziging en aanvulling van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement (Ond. 87).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.47 uur v.m. gesloten.

10de VERGADERING — DINSDAG 20 DECEMBER 1938.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn gesteld voor de afdoening van Ond. 98.

10de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 20 December 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 98. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening resp. van de onderwerpen 99, 100 en 101. — Ordonnantie interinsulair vervoer aardappelen (Ond. 90). — Uitvoerordonnantie toeba-plantmateriaal 1938 (Ond. 91). — Wijziging Ordonnantie op de Couponbelasting 1933 e.a. (Ond. 95).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Kartowisastro, Roep, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 10, 13, 13, 13 en 16 December 1938 Nos. 6, 21, 22, 23 en 3, ter aanbieding van:

- a. een ontwerp van wet tot nadere wijziging van de Indische Comptabiliteitswet (Ond. 97);
- b. vier ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de geldschietersordonnantie 1938 (Ond. 99);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 1, lid 5 en artikel 6 der overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 100);
- e. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Volksraadkiesverordening (Ond. 101);

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 10 December 1938 No. 38, houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot vaststelling van een regeling betreffende inhouding, beslag en korting op en vervreemding van de bezoldiging en het pensioen der ambtenaren (Ond. 3).

3. Id. van 16 Dec. 1938 No. 30, houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling door het Indisch burgerlijk pensioenreglement (Ond. 87).

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 December 1938 No. 13 houdende ontheffing van C. J. M. van der Linden van zijn functie van lid van den raad van advies inzake den Nirom-omroep en benoeming in zijn plaats van Th. G. van Leeuwen.

5. Als voren van 7 December 1938 No. 27, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(**Voorzitter, Van Helsdingen e.a.**)

Financiën om te beschikken over de op de begroting voor 1939 uitgetrokken personeelsredieten ten behoeve van de vermeerderde productie en den grooteren omvang van het vervoer van zout.

6. Als voren van 8 December 1938 No. 24, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de voor de indienststelling van een hoofdcommies bij den centralen dienst van het departement toegestane fondsen.

7. Als voren van 9 December 1938 No. 14 tot nadere wijziging en aanvulling van de B. B. L. 1938.

8. Als voren van 9 December 1938 No. 32, houdende interneering van Mohamad Sirin gelar Tan Alam te Padang.

De sub 2 t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van de N. V. Koninklijke Paketvaart Maatschappij van 13 December 1938 No. 3357, ter aanbieding van een exemplaar van de dienstregeling der Maatschappij voor 1939.

2. Brief van het verbondsbestuur van de P. G. I. van 10 December 1938 No. 31/D, ter aanbieding van 2 moties, onderscheidenlijk betreffende de bezoldigingsregeling voor de volksonderwijzers en de gevolgen van overdracht van de onderwijszorg door het Land aan de autonome ressorten.

3. Agenda van een in Januari a.s. te houden gedelegeerdenvergadering van het N. I. O. K.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De voor deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijn eindigt op 27 December a.s. Met het oog op de Kerstdagen op Zondag en Maandag a.s. ben ik echter voornemens de volgende vergadering niet, zooals gebruikelijk is, op Dinsdag a.s., doch op Woensdag 28 December a.s. te stellen, tenzij uit de vergadering stemmen opgaan om de voorkeur te blijven geven aan den gebruikelijken Dinsdag.

De heer **Van Helsdingen:** Mijnheer de Voorzitter! Persoonlijk zou ik het waardeeren, als op Dinsdag vergaderd kon worden.

De heer **Kartowisastro:** Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zag de volgende vergadering gaarne op Dinsdag gesteld.

De heer **Thamrin:** Ik voel meer voor den Woensdag, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter:** Wanneer er verscheidene leden zijn, die de voorkeur blijven geven aan Dinsdag, houd ik mij aan den gebruikelijken Dinsdag. De ontwerp-ordonnanties, waarvoor de termijn op dien Dinsdag afloopt, kunnen dan op dien dag behandeld worden.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Zoudt U misschien zoo vriendelijk willen zijn, den leden, die er bezwaar tegen hebben om op Woensdag te vergaderen, te

10de VERGADERING — DINSDAG 20 DECEMBER 1938.

Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 98. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening resp. van de Onderwerpen 99, 100 en 101. — Ordonnantie interinsulair vervoer aardappelen (Ond. 90). — Uitvoerordonnantie toeba-plantmateriaal 1938 (Ond. 91). — Wijziging ordonnantie op de couponbelasting 1933 e.a. (Ond. 95).

(Kan, Soetardjo e.a.)

vragen, welke hun bezwaren zijn en of deze bezwaren onoverkomelijk zijn, want indien deze bezwaren niet onoverkomelijk zijn, lijkt het mij wel gewenscht, dat de vergadering een dag wordt uitgesteld.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Misschien zou bij meerderheid van stemmen beslist kunnen worden.

De heer **Soetardjo**: Het is een kwestie van voorkeur, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Ik wil dan de vraag, of de volgende week op Dinsdag dan wel op Woensdag vergaderd zal worden, wel even in debat brengen.

Zijn er leden, die willen motiveeren, waarom zij aan den Dinsdag of aan den Woensdag de voorkeur geven?

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik prefereer den Woensdag.

De heer **Van Helsdingen**: Ik geef daarentegen de voorkeur aan den Dinsdag, Mijnheer de Voorzitter, omdat ik voor den Woensdag een uitnodiging heb voor een congres, dat ik gaarne wil bijwonen, maar ik leg mij uiteraard bij de meerderheid neer.

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! De volgende week is mijn Woensdag bezet, maar natuurlijk leg ik mij bij de meerderheid neer.

De **Voorzitter**: Zijn er nog meer leden, die aan den Dinsdag de voorkeur geven? Zoo niet, dan meen ik wel, dat de meerderheid van het college den Woensdag prefereert, zoodat de volgende vergadering zoo mogelijk wordt gesteld op Woensdag 28 December a.s.

Dan blijft nog het bezwaar, dat de termijn voor de behandeling van de instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, enz. (Ond. 98) op Dinsdag 27 December a.s. afloopt. Ik heb echter reeds ondershands laten informeren en heb vernomen, dat er vermoedelijk geen bezwaar tegen bestaat om den termijn met één dag, dus tot 28 December a.s. te verlengen.

Ik stel dus voor, den Gouverneur-Generaal te verzoeken, den termijn voor de instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98) te verlengen tot uiterlijk 28 December a.s.

(Voorzitter.)

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de Geldschietersordonnantie 1938 (Ond. 99), de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 1, lid 5, en artikel 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 100) en de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Werkraads kiesverordening 1926 (Ond. 101) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. het stellen van regelen betreffende het interinsulair vervoer van aardappelen (Ond. 90);
2. regeling van den uitvoer van plantmateriaal van toeba (derrissoorten) (Ond. 91);
3. wijziging van de Ordonnantie op de Couponbelasting 1933 met gelijktijdige buitenwerkingstelling te dien opzichte van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet (Indisch Staatsblad 1925 No. 448) (Ond. 95).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.09 uur v.m. gesloten.

11de VERGADERING — WOENSDAG 28 DECEMBER 1938.

Ingekomen stukken.

11de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 28 Dec. 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Aanvulling en wijziging Geldschietersordonnantie 1938 (Ond. 99). — Wijziging Volksraadkiesverordening 1926 (Ond. 101). — Instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98). — Verlenging termijn in art. 1 lid 5 en art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 100).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Kartowisastro, Roep, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Hartevelt, De Leeuw, Levelt en De Waal.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 17, 19, 20, 22 en 23 December 1938 Nos. 15, 9, 15, 8 en 25, ter aanbieding:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de bevorderingsregeling e.a. voor officieren (Ond. 102);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het wetboek van strafrecht, de ordonnantie op de voorwaardelijke invrijheidstelling en de uitvoeringsordonnantie voorwaardelijke veroordeeling (Ond. 103);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van het wetboek van strafrecht met een nieuw artikel 136 bis (Ond. 104);
- d. een ontwerp van wet, houdende machtiging tot het sluiten van een 5a-overeenkomst met de N. V. Mijnbouw Maatschappij Celebes voor de opsporing en ontginning van ijzer, nikkel enz. in de residenties Celebes en Onderhoorigheden en Manado (Ond. 105);
- e. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit van 3 November 1866 (Indisch Staatsblad 1867 No. 10) (Ond. 106).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 16 en 22 December 1938 Nos. 11, 12 en 9, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot vaststelling van de afschrijvingspercentages voor eenige landsbedrijven (Ond. 83);
- b. de ordonnantie tot nadere aanvulling en wijziging van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 82);
- c. de ordonnantie tot regeling van den uitvoer van plantmateriaal van toebea (Ond. 91).

3. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 20 December 1938 No. 2450/C betreffende de instelling van een pensioenfonds voor niet-Europesche locale ambtenaren en hunne weduwen.

4. Als voren van 20 December 1938 No. 2453a/B ter aanbieding van de Regeeringsverordening, houdende verbod van uitvoer van cacao-plantmateriaal.

5. Als voren van 21 December 1938 No. 2468/A, houdende Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

mededeeling, dat Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal geen bezwaar heeft tegen verlenging tot 28 dezer van den gestelden termijn voor de behandeling van de ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98).

6. Als voren van 22 December 1938 No. 2474/A betreffende de vaststelling van data voor de mondelinge beantwoording van gestelde vragen in de a.s. 2de gewone zitting van den Volksraad.

7. Als voren van 23 December 1938 No. 2486/A houdende mededeeling dat nader Mr. L. W. H. de Leeuw is aangewezen als gemachtigde der Regeering om voorlichting te verschaffen bij de beraadslagingen over de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Geldschietersordonnantie (Ond. 99).

8. Rondschriften van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 14 December 1938 No. 2413/A betreffende de plaatselijke regeling van het pasar-crediet.

9. Afschrift van den brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 14 December 1938 No. 2412/A aan de gouverneurs van Soerakarta en Jogjakarta en den resident der Oostkust van Sumatra betreffende de toepassing van de Geldschietersordonnantie 1938.

10. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 17 December 1938 No. 13, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over de bij de begroting 1939 uitgetrokken fondsen ten behoeve van de organisatie van de luchtbescherming voor de burgerbevolking.

11. Als voren van 20 December 1938 No. 28, houdende o.a. intrekking van de regeling voor tijdelijke verlaging van wedden en andere inkomsten van burgerlijk personeel.

De sub 2 t/m 11 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van het Algemeen Landbouw Syndicaat van 19 December 1938 No. A 4227, ter aanbieding van een exemplaar „Algemeen Schema voor een arbeidsovereenkomst”.

2. Motie van den Algemeenen Bond van Politiepersoneel betreffende de bezoldiging van het politiepersoneel vanaf den rang van hoofd-inspecteur van politie t/m den rang van hoofdagent.

3. Een artikel in de Matahari van 10 December 1938 betreffende het bestaan van de kleine ijsfabrieken.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende publicaties:

1. Mededeeling No. 160 van het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

2. „De Eerste Indische Handelshuizen”.

3. Verslagen van het Zuid-Afrikaansche parlement.

De werken worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Teneinde aan de betrokken Regeeringsgemachtigden gelegenheid te geven, zoo spoedig mogelijk de vergadering te verlaten, breng ik wijziging in de volgorde van behandeling der op den rooster voorkomende onderwerpen en zal ik eerst de onderwerpen aan de orde stellen, waarvoor zich geen sprekers hebben aangemeld.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. aanvulling en wijziging van de Geldschietersordonnantie 1938 (Staatsblad

Aanvulling en wijziging Geldschietersordonnantie 1938 (Ond. 99). — Wijziging Volksraadkiesverordening 1926 (Ond. 101). — Instellingsordonnanties stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98).

(Voorz., Thamrin, Reg. Comm. v/d best. herv. in alg. dienst.) No. 523 (Ond. 99), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6);

2. wijziging van de Volksraadkiesverordening 1926 (Ond. 101).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van vier ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar. (Ond. 98.)

Ik vestig er de aandacht op, dat de datum van afdoening dezer ontwerp-ordonnanties, door de Regeering aanvankelijk gesteld op 27 December j.l., blijkens het onder de ingekomen stukken vermelde regeeringsschrijven dd. 21 December 1938 No. 2468/A nader is bepaald op 28 December.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou van deze gelegenheid gebruik willen maken om enkele inlichtingen aan de Regeering te vragen. In het Gedelegeerden-verslag werd door verscheidene leden de suggestie gedaan om van de gelegenheid van de indiening van deze ontwerp-ordonnanties tevens gebruik te maken om tegelijk met de voorgestelde omvorming tot stadsgemeenten ook de zetelverhouding in de gemeenteraden aan een herziening te onderwerpen. De Regeering heeft daarop gereageerd met te verklaren, dat Zij niet kan toegeven, dat van deze gelegenheid gebruik had moeten worden gemaakt om de samenstelling van de gemeenteraden in nadere overweging te nemen, aangezien Zij van oordeel is, dat bij deze gelegenheid alleen sprake is van het staatsrechtelijk inpassen van eenige gemeenten in het stelsel van de bestuurshervorming. Volgens de Regeering is het thans dus niet de juiste gelegenheid om de zetelverhoudingen daarbij tegelijkertijd aan een herziening te onderwerpen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou echter toch gaarne in dit verband van de Regeering een antwoord vernemen op de vraag, in hoeverre wordt voortgegaan met het onderzoek, welke gemeenten in aanmerking komen voor een herziening van de zetelverhoudingen in de gemeenteraden en of de gemeenteraden, die thans bij name worden genoemd, ook in dat onderzoek worden betrokken.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Thamrin heeft van de behandeling van deze ontwerp-ordonnanties gebruik gemaakt om de vraag te stellen, in hoeverre wordt voortgegaan met de overweging van de wijziging van de samenstelling van de gemeenteraden.

Mijnheer de Voorzitter! Zooals in de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord al werd opgemerkt, is de Regeering van meening, dat de kwestie van de wijziging in de samenstelling van bepaalde gemeenteraden geheel staat buiten de materie van de ontwerp-ordonnanties, die thans in behandeling zijn. De Regeering heeft ook bij de omzetting in stadsgemeenten van de voormalige gemeenten Padang, Fort de Kock en Bandjermasin deze gedragslijn gevolgd. Daarmede is in den Volksraad ingestemd en in verband daarmede is deze kwestie bij de thans ingediende ontwerp-ordonnanties geheel buiten beschouwing gelaten.

Tot dusverre heeft de Regeering enkele ontwerp-ordonnanties ingediend, waarbij wijzigingen in de samenstelling van de zetelverhoudingen werden voorgesteld, doch men heeft zich daarbij steeds op het standpunt gesteld, dat het daarbij ging om die gemeenteraden op zichzelf beschouwd; daarbij werd slechts gezien het geval van de gemeente, dat men voorbracht. Daarom kan ik op het oogenblik tot mijn spijt geen antwoord

(Thamrin, Reg. Comm. v/d best. herv. in alg. dienst, Voorz.) geven op de door den heer Thamrin gestelde vragen. Die vragen zijn bij de indiening van deze ontwerp-ordonnanties niet in beschouwing genomen. De Regeering kan daarop derhalve bij deze gelegenheid moeilijk een antwoord geven.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij wel eenigszins vreemd aan, dat de Regeering op een gestelde vraag te dezen aanzien geen antwoord kan geven. Het betreft hier toch de kwestie van een bepaald standpunt, dat reeds door de Regeering is ingenomen, waar Zij meermalen — onlangs nog in de afgelopen zitting — heeft medegedeeld, dat Zij inderdaad bezig is met een algemeen onderzoek naar de zetelverhoudingen in de gemeenteraden. Doch dan lijkt het mij toch wel voor de hand liggend, dat de Regeering kan mededeelen, hoever Zij met dat onderzoek is gekomen en of met dat onderzoek wordt voortgegaan, dan wel in het geheel niets meer in die richting wordt gedaan. Dat is toch een zeer eenvoudige vraag, ten aanzien waarvan het mijns inziens geen diepe overweging behoeft, of de Regeering daarop al dan niet behoeft te antwoorden, dan wel in welken vorm Zij daarop zal antwoorden. Mij dunkt, zooals gezegd, dat dit een zeer eenvoudige vraag is, terwijl het de Regeering zeer weinig tijd zou kosten om daarop mondeling te antwoorden.

Of zou de Regeering wenschen, dat ik een zeer omslachtige vraag zou indienen? Het komt mij voor, dat het hier een zeer eenvoudige vraag betreft, waarop de Regeering gemakkelijk zal kunnen antwoorden.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne de vraag nog eens precies geformuleerd willen vernemen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn vraag luidt: of met het onderzoek naar de zetelverhoudingen in de gemeenteraden wordt voortgegaan en indien dit het geval is of dan de gemeenten, die in deze ontwerp-ordonnanties bij name worden genoemd, ook voor dit onderzoek in aanmerking komen.

De **Voorzitter**: Ik geloof, dat uit het antwoord van den Regeeringsgemachtigde duidelijk is op te maken, dat de gestelde vraag geen rechtstreeksch verband houdt met de strekking van het aan de orde gestelde onderwerp. Indien de Regeeringsgemachtigde, die voor het verschaffen van voorlichting ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties is aangewezen, om deze reden niet in staat is dadelijk op de bedoelde vraag te antwoorden, is het naar mijn oordeel toch niet noodig, te trachten een antwoord te verkrijgen door het indienen van een schriftelijke vraag. Wellicht kan de Regeering alsnog achteraf van haar inzicht laten blijken op de thans reeds geformuleerde vraag.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou wel gaarne eenig uitstel willen hebben voor het beantwoorden van deze vraag.

De **Voorzitter**: Dan wordt de behandeling van dit onderwerp even aangehouden.

Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 1, lid 5, en artikel 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Staatsblad 1936 No. 582) bedoelden termijn (Ond. 100), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Het vorig jaar heeft de Regeering bij de behandeling van deze aangele-

Verlenging termijn in art. 1 lid 5 en art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 100).

(Soetardjo, Adv. v. d. decentralisatie.)

genheid met zekere stelligheid toegezegd, dat de overdracht van ziekeninrichtingen en waterleidingen, uitgaande van de provincies, aan de autonome regentschappen bespoedigd zou worden. Zelfs werd in uitzicht gesteld, dat de overdracht van verschillende van die ziekeninrichtingen en waterleidingbedrijven nog voor het verstrijken van de eerste helft van 1938 haar beslag zou krijgen.

Nu blijkt uit de Memorie van Antwoord, dat in 1938 nog geen enkele ziekeninrichting en waterleidingbedrijf is overgedragen.

In de Memorie van Antwoord wordt verzekerd, dat meerdere ziekeninrichtingen en drinkwaterleidingen nog in het eerste kwartaal van 1939 zullen worden overgedragen.

Ik ben de Regeering voor deze mededeeling zeer erkentelijk, maar meen toch, gezien de bezwaren, die van verschillende instanties tegen de onderhavige aangelegenheid worden voorgebracht, dat het nog wel eenige moeilijkheden zal opleveren. Het is mij niet onbekend, dat de behandeling van deze kwestie verschillende schijven moet passeeren en dat van verschillende zijden veelsoortige bezwaren worden ingebracht. Op grond hiervan ben ik dan ook wel zeer erkentelijk voor de verzekering der Regeering, dat meerdere van deze ziekeninrichtingen en waterleidingbedrijven aan de regentschappen zullen worden overgedragen in het eerste kwartaal van 1939, maar toch ben ik ook wel eenigszins pessimistisch gestemd.

Verder lees ik in de Memorie van Antwoord, dat deze overdracht alleen zal plaats hebben in West- en Midden-Java. Oost-Java wordt met geen enkel woord genoemd. Vandaar, dat ik aan de Regeering zou willen vragen hoe het in Oost-Java gesteld is met die overdracht en of zij ook in die provincie met dezelfde voortvarendheid tegemoet gezien kan worden. Ik zou het zeer betreuren, indien, door welke omstandigheid ook, Oost-Java bij de andere provincies ten achter gesteld zou worden op dit gebied.

Voorts zou ik de Regeering willen vragen, op grond van welke overweging de ziekeninrichtingen te Tasikmalaja en te Garoet niet voor onmiddellijke overdracht in aanmerking komen. In de Memorie van Antwoord staat zelfs, dat deze ziekeninrichtingen vooralsnog in beheer zullen blijven bij de provincie West-Java, dus zonder enig uitzicht, wanneer het provinciale beheer zal worden beëindigd en deze ziekenhuizen zullen overgaan naar de betrokken regentschappen. Ik zou er op willen aandringen, dat ook ten aanzien van deze twee ziekeninrichtingen een termijn wordt gesteld, evenals zulks in de provincie Midden-Java bij overdrachten van dezen aard is geschied, alwaar een termijn is gesteld tot 1 Januari 1941. Ook op deze vraag zou ik gaarne een antwoord van de Regeering ontvangen.

De heer **Levelt**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soetardjo heeft er in de eerste plaats op gewezen, dat de Regeering het vorige jaar met een zekere mate van stelligheid heeft gezegd, dat de overdracht van waterleidingen en ziekeninrichtingen zooveel mogelijk zou worden bespoedigd en in den loop van 1938 tot stand zou worden gebracht. Helaas is het niet mogelijk gebleken, deze toezegging gestand te doen, aangezien in de praetijk is gebleken, dat aan deze overdrachten tal van moeilijkheden zijn verbonden.

In de eerste plaats moge ik onder de aandacht van den heer Soetardjo brengen, dat het hier gaat om 33 waterleidingen, 7 ziekeninrichtingen plus 3 poliklinieken, waarbij vooral de financiële kant dezer overdrachten een nauwkeurige en gezette bestudeering vereischt. Het voorgeschreven overleg met de regentschapsbesturen heeft vrij veel tijd genomen en is in Oost-Java thans zelfs nog niet geheel beëindigd.

Hoewel een spoedige overdracht van waterleidingen en ziekeninrichtingen — welke een belangrijke intensivering van de taak der regentschappen met zich brengt — ook door de Regeering op zichzelf zeer wenschelijk wordt geoordeeld, is het t.a.v. de onderhavige materie toch wel zaak, met een groote

(Adv. v. d. decentralisatie.)

mate van nauwkeurigheid te werk te gaan, teneinde gerechtvaardigde klachten te voorkomen. Het zou bepaald ongewenscht zijn, de noodige accuratesse en gezette overweging van de financiële gevolgen van deze overdrachten aan den gewenschten spoed op te offeren. Verschillende regentschapsbesturen vreezen, dat de overdracht hun geld zal kosten. Er dient derhalve te worden gestreefd naar een zoo billijk mogelijke oplossing, hetgeen een nauwkeurige bestudeering van alle details vereischt.

De heer Soetardjo merkte nog op, dat in de Memorie van Antwoord alleen sprake is van West- en Midden-Java. Dit is hieraan te wijten, dat de voorbereiding van de overdrachten in West- en Midden-Java verder is gevorderd dan in Oost-Java, alwaar het overleg tussehen het College van Gedeputeerden en de betrokken regentschapsbesturen nog niet geheel is beëindigd. Dit neemt niet weg, dat de Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera uiteraard voor alle drie de provincies geldt, zoodat ook in Oost-Java de overdracht van de waterleidingen en de eene ziekeninrichting, die daarvoor in aanmerking komt, vòòr 1 Januari 1940 zal moeten plaats hebben. Ik kan het geachte lid de verzekering geven, dat de Regeering voor het jaar 1939 aan de verdere afwerking der overdrachtsvoorstellen zooveel mogelijk spoed zal bijzetten.

Het geachte lid heeft voorts gevraagd, waarom door de Regeering is bepaald, dat de ziekeninrichtingen te Tasikmalaja en Garoet vooralsnog bij de provincie in beheer zullen blijven. Ik meen uit zijn woorden te moeten afleiden, dat hij er voor geporteerd zou zijn om ook deze ziekeninrichtingen aan de regentschappen over te dragen. De heer Soetardjo stelde in verband daarmee de vraag, of het niet mogelijk zou zijn om, evenals ten aanzien van enkele waterleidingen in Midden-Java is geschied, ook ten aanzien van bedoelde ziekeninrichtingen een termijn te stellen, b.v. tot 1 Januari 1941, waarbinnen zij aan de betrokken regentschappen moeten worden overgedragen. Ik kan het geachte lid verzekeren, dat deze aangelegenheid nauwgezet is bekeken, dat hier het College van Gedeputeerden is ingeschakeld, het hoofd van den D.V.G. en de directeur van B.B. en dat de Regeering eerst na ernstige overweging tot deze beslissing is gekomen. Ik moge er overigens nog op wijzen, dat het betreffende regeringsbesluit zegt, dat deze inrichtingen vooralsnog bij de provincie in beheer zullen blijven, hetgeen dus niet insluit, dat hiermede definitief eens en voor al vaststaat, dat zij door de provincie zullen worden behouden.

Ofschoon het eenigszins buiten het kader van deze ordonnantie valt om een uitvoerige uiteenzetting te geven van de redenen, welke de Regeering tot bedoelde beslissing hebben geleid, wil ik toch enkele punten daaromtrent naar voren brengen. De ziekenhuizen te Tasikmalaja en Garoet zijn groot, het eerste heeft een capaciteit van 245 bedden, het tweede van 242 bedden. Het betreft hier ziekeninrichtingen die in zekeren zin een dynamisch karakter dragen, in tegenstelling tot het ziekenhuis te Indramajoe, dat een meer statisch karakter heeft. Ik spreek hier van een dynamisch karakter, waarmede ik wil aangeven, dat deze inrichtingen wegens voortdurende ontwikkeling geregeld moeten worden uitgebreid, hetgeen geacht werd de financiële capaciteit van de betrokken regentschappen te boven te gaan. Het ziekenhuis te Tasikmalaja levert jaarlijks een exploitatieverlies van f 75 000, Garoet van ongeveer f 53 000.

Ik mag er nog wel op wijzen, dat b.v. aan het ziekenhuis te Garoet een zware herstelling moet worden verricht, waarvoor onlangs bij een aanvullende provinciale begroting een bedrag van f 25 000 werd opgebracht. Ik meen hiermede voldoende in het licht te hebben gesteld, dat het zeer dubieus is, of een regentschap van beperkte financiële capaciteit in staat is om een dergelijk groot ziekenhuis behoorlijk te financieren. Ik hoop hiermede het geachte lid te hebben tevreden gesteld.

Verlenging termijn in art. 1 lid 5 en art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 100). — Instellingsordonnantie stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar (Ond. 98).

(Soetardjo, Adv. v. d. decentralisatie.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor het uitvoerig antwoord en de uitgebreide inlichtingen. Ik zou alleen willen terugkomen op de kwestie van de overdracht der ziekeninrichtingen en waterleidingen voor wat aangaat Oost-Java. Ik heb dit verschil in procedure met opzet naar voren gebracht, omdat de mededeeling van de Regeering in de Memorie van Antwoord bij mij den indruk heeft gewekt, als zou in die provincie minder voortvarend zijn te werk gegaan, zoodat de voorbereidingen daar voor de overdrachten in een zoodanig stadium zouden verkeerden, dat de vrees niet ongerechtvaardigd is te achten, dat straks weer de Regeering genoodzaakt zou zijn tot een verder uitstel, een verder verlengen van den overdrachtstermijn, over te gaan. Het was op grond van de vrees, die mij bekreep, dat de Regeering genoodzaakt zou zijn wederom tot verlenging van den termijn over te gaan, dat ik de vraag tot de Regeering heb gericht. Nu blijkt uit het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat die vrees inderdaad niet ongegrond is en dat men in Oost-Java met de voorbereiding nog lang niet in een zoodanig stadium verkeert als in West- en Midden-Java het geval is. Ik zou daarom met den sterksten aandrang erop willen aandringen, dat van de zijde der Regeering het noodige wordt verricht om ervoor te zorgen, dat de voorbereidingen met voortvarendheid worden geëntameerd, zoodat straks de Regeering ook ten aanzien van Oost-Java niet behoeft over te gaan tot verlenging van den overdrachtstermijn.

Wat het antwoord van de Regeering betreft op de door mij gestelde vragen betreffende de overdracht van de ziekeninrichtingen te Tasikmalaja en Garoet, hoewel ik voor dit antwoord zeer erkentelijk ben, zou ik toch nog gaarne een positiever antwoord van de Regeering ontvangen op de volgende vraag. De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord dat dus vooralsnog het beheer van de ziekeninrichtingen in handen van het provinciaal bestuur moet blijven, maar deze mededeeling geeft mij nog geen vastheid. Ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen, of de Regeering in principe reeds tot de overdracht van deze ziekeninrichtingen besloten heeft, maar het tijdstip van de overdracht wellicht nog niet kan worden bepaald in verband met de genoemde financiële en andere bezwaren. Wanneer de Regeering mij op deze vraag een positief antwoord geeft, zal ik haar daarvoor zeer erkentelijk zijn.

De heer **Levelt**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soetardjo heeft den indruk gekregen, dat de voorbereiding van de overdracht der waterleidingen in Oost-Java met minder voortvarendheid is ter hand genomen dan in West- en Midden-Java.

De Regeering moet deze meening van het geachte lid echter weerspreken. Ook in Oost-Java heeft men ernaar gestreefd de overdrachten zooveel mogelijk te bevorderen, doch gebleken is, dat in Oost-Java aan deze overdrachten grootere moeilijkheden verbonden zijn, meer in het bijzonder op financieel gebied. Het is wel wat bezwaarlijk, thans op de details in te gaan, doch ik moge even aanstippen, dat de groote moeilijkheid in Oost-Java vooral hierin gelegen is, dat op de verschillende waterleidingen vrij belangrijke leeningsschulden rusten en dat niet meer precies is na te gaan welk bedrag van deze leeningsschulden in elk object is gestoken, hetgeen er misschien toe zal moeten leiden, dat in Oost-Java een ander systeem van overdracht wordt gevolgd dan in West- en Midden-Java ofschoon dit op het oogenblik nog niet vaststaat. De Regeering wil het geachte lid verzekeren, dat Zij alles in het werk zal stellen om ook in Oost-Java de overdrachten in den loop van 1939 tot stand te brengen.

De heer Soetardjo was voorts niet geheel tevredengesteld door de uiteenzetting, welke de Regeering gaf van haar standpunt ten aanzien van de ziekenhuizen te Tasikmalaja en

(Reg. Comm. v/d best. herv. in alg. dienst.)

Garoet. Het geachte lid zou gaarne vernemen of de Regeering in principe besloten heeft tot overdracht daarvan aan de regentschappen over te gaan, zij het ook op een later tijdstip.

Wat dit betreft moet ik het geachte lid teleurstellen. De Regeering heeft in principe besloten deze ziekeninrichtingen niet aan de regentschappen over te dragen, maar Zij wil toch nog de mogelijkheid open laten om eventueel op een later tijdstip op deze beslissing terug te komen. Waarop deze regeeringsbeslissing gegrond is, heb ik in den breede uiteenzet, zij is genomen in overeenstemming met het advies van alle regeeringsadviseurs; ik kan het geachte lid verzekeren, dat hier nauwgezet alle details zijn overwogen en dat de beslissing zeer stevig gefundeerd is.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van vier ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Medan, Palembang, Pematang Siantar en Makassar. (Ond. 98.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de bestuurs-hervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op de vraag, waarop het geachte lid, de heer **Thamrin** in tweeden termijn is teruggekomen, kan ik den geachten spreker het volgende mededeelen. Zooals de vraag gesteld is, kan ik daarop antwoorden, dat de Regeering voortgaat met na te gaan, ten aanzien van welke stadsgemeenteraden de samenstelling wijziging zou behoeven. Echter draagt deze overweging, zooals ik reeds zei, een incidenteel karakter, dat wil zeggen, dat elke gemeente daarbij afzonderlijk wordt bezien. Een tendenz is dus niet aanwezig.

Op de vraag nu of ook de stadsgemeenten Medan, Pematang Siantar, Palembang en Makassar zullen worden bezien kan ik antwoorden, dat de Regeering deze gemeenten niet zal uitsluiten van haar overwegingen. Echter moet hieruit niet afgeleid worden, dat ten aanzien van deze stadsgemeenten nu een speciale toezegging van overweging zou zijn gedaan. Niet kan dus toegezegd worden, dat de samenstelling der raden van deze stadsgemeenten bepaaldelijk in den Volksraad aan de orde zal worden gesteld.

Alles bijeengenomen komt het er dus op neer, dat de Regeering geheel blijft bij haar voornemens, zooals tot nu toe gekoesterd en welke den Volksraad bekend zijn.

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat, zoo er een misverstand geweest is, dit hiermede is opgehelderd.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2A, 2B, 2C en 2D, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel de vergadering mede, dat op 3 Januari a.s., den dag van de stemmingen voor den Volksraad, geen zitting van het College zal worden gehouden. behoudens bijzondere omstandigheden.

Met den wensch voor degenen, die binnenkort de jaarwisseling denken te vieren, dat zij een goed einde en een goed begin mogen hebben, sluit ik hierbij de vergadering en nodig de leden uit, in de commissie bijeen te komen.

De vergadering wordt te 9.34 uur v.m. gesloten.

12de VERGADERING — DINSDAG 24 JANUARI 1939.

Ingekomen stuk. — Madoera-welvaartsfonds-ordonnantie (Ond. 92). — Nadere aanvulling en wijziging ordonnantie, houdende verbod tot bereiding van gedistilleerd in eenige residenties buiten Java en Madoera (Ond. 94). — Nadere wijziging en aanvulling van de bevorderingsregeling e.a. voor officieren (Ond. 102).

12de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 24 Januari 1939.

(Bijeenroepingsuur: 11.15 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Madoera-welvaartsfonds-ordonnantie (Ond. 92). — Nadere aanvulling en wijziging ordonnantie, houdende verbod tot bereiding van gedistilleerd in eenige residenties buiten Java en Madoera (Ond. 94). — Nadere wijziging en aanvulling van de bevorderingsregeling e.a. voor officieren (Ond. 102). — Intrekking Agrarisch Reglement voor de residentie Bali en Lombok voor het gebied der zelfbesturende landschappen (Ond. 96). — Mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand (Ond. 88).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 13 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soetardjo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en Van Goor.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Sosrohadikoesoemo, dat hij verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot uitvoering van het bepaalde in artikel 3 van de wet van 16 December 1937 (Nederlandsch Staatsblad No. 912, Indisch Staatsblad No. 692) nopens de instelling van het „Madoera-welvaartsfonds”. (Ond. 92.)

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Ondanks de afwezigheid van een Regeeringsgemachtigde zou ik gaarne toch een opmerking willen maken naar aanleiding van hetgeen voorkomt in de Memorie van Antwoord, waarin de Regeering op uitnodiging van het Gedelegeerden-verslag een uiteenzetting heeft gegeven van de uitvoering van het welvaartsplan. Daaruit blijkt, dat gedurende de beide jaren 1937 en 1938 een betrekkelijk gering bedrag is kunnen worden verwerkt, hetgeen de Regeering toeschrijft aan de moeilijkheden, die aan de voorbereiding der uitvoering waren verbonden.

Ik zou hierbij willen opmerken, dat bedoelde moeilijkheden bij de uitvoering toch eerder hadden kunnen worden voorzien en het heeft mij daarom zoo getroffen, dat deze er thans aanleiding van zijn geworden, dat gedurende genoemde jaren zoo weinig aan de welvaartsbevordering van Madoera is besteed.

Echter: Gedane zaken nemen geen keer en ik hoop dan ook slechts, dat in de komende dagen meer activiteit zal worden betracht met de uitvoering van dit welvaartsplan.

De **Voorzitter:** Tot stemming kan worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Verboom.)

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie van 1 Maart 1915 (Staatsblad No. 223), houdende verbod tot bereiding van gedistilleerd in eenige residenties buiten Java en Madoera. (Ond. 94.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de bij ordonnantie van 26 Februari 1934 (Staatsblad No. 101) vastgestelde „Regeling van de bevordering en het ontslag van de Europeesche en de op gelijken voet behandelde officieren van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger beneden den rang van opper-officier, zoomede van de op nonactiviteitstelling van die officieren en van de opper-officieren”. (Ond. 102.)

De heer **Verboom:** Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij gaarne aan bij de woorden van waardeering, in het Gedelegeerden-verslag voor dezen maatregel geuit. Hij ligt naar mijn meening in de ontwikkeling der dingen, hij doet recht wedervaren aan de groote betekenis der luchtmacht en beteekent dus als zoodanig een verbetering en versteviging van de defensie. Ik kan dan ook uit dezen hoofde niet anders dan den maatregel van harte toejuichen.

Door degenen, die hun waardeering uitten, is in het Gedelegeerden-verslag tevens gevraagd, wanneer verder zou worden gegaan op dezen weg en wanneer dus het stelsel, waarvan hier de basis wordt gelegd, zal worden voltooid. In dit verband worden enkele punten bepaaldelijk genoemd, die in de Memorie van Antwoord nader zijn besproken. Nu spijt het mij, dat het antwoord daarop in de Memorie van Antwoord, juist aangaande die punten dus, voor mij niet in alle opzichten bevredigend is geweest, en dit is dan ook de reden, waarom ik speciaal over deze aangelegenheid het woord voer.

Het eerste punt, dat aan de orde is gesteld, betreft de regeling van den overgang van militairen beneden den rang van officier naar het wapen der militaire luchtvaart. De Regeering antwoordt, dat dit een interne legeraangelegenheid is, waarvoor geen regeeringsvoorschriften behoeven te worden ontworpen of wettelijke voorschriften moeten worden getroffen. Uiteraard is deze aangelegenheid, zoo zegt de Regeering verder, gelijktijdig met de overige voorzieningen op dit stuk in behandeling genomen.

Het is zeker niet mijn bedoeling aan de Regeering te vragen om op dit terrein al te vertrouwelijke mededeelingen te doen. Ik kan mij begrijpen, dat de Regeering zich zekere reserves moet opleggen ten aanzien van allerlei maatregelen, die overwogen worden, maar ik zou toch zeggen, dat het voor de betrokkenen, dat zijn dus in dit geval de onderofficieren en minderen, wel zeer wenschelijk is, dat zij weten, waaraan zij toe zijn en ik zou dus willen vragen: kan de Regeering — met alle reserves, die overigens noodig en wenschelijk zijn — niet zoover gaan, dat Zij ten deze eenige richtlijnen aangeeft, welke in alle opzichten den toets der redelijkheid zouden weerstaan.

Het tweede punt betreft de opleiding.

Daarvan wordt in de Memorie van Antwoord gezegd:

„Het vraagstuk van een afzonderlijke opleiding tot luchtvaartofficier aan de Koninklijke Militaire Academie is in studie.”

(Verboom.)

Ik kon natuurlijk niet anders verwachten dan dat deze aangelegenheid de aandacht der Regeering zou hebben, maar ik zou toch willen vragen: is het in dezen tijd van groote internationale spanning, waarin wij er alles op moeten zetten om de defensie in korten tijd zoo ver mogelijk op te voeren, wel voldoende, dat een zoo belangrijke zaak als de opleiding tot luchtvaartofficier in studie wordt genomen? Moeten wij niet verder gaan en moet bij deze studie niet zeer groote spoed worden betracht? Anders zou het immers wel eens kunnen zijn, dat de studie op een ontijdig moment zou moeten worden afgebroken, omdat men reeds stáát voor de moeilijkheden, welke zich op een bepaald moment kunnen voordoen.

Het derde punt betreft de wijziging van het bij algemeenen maatregel van bestuur vastgestelde „Legerorganisatiebesluit voor Nederlandsch-Indië”. In de Memorie van Antwoord staat daaromtrent te lezen, dat de wijziging in ontwerp gereed is en dat de formatie reeds is vastgesteld. Daaraan wordt dan toegevoegd:

„Nopens de vraag, of spoedig de aanstelling van het betrokken personeel in de onderscheidene rangen kan worden tegemoetgezien, wordt medegedeeld, dat deze personeelsaangelegenheid door zoo verscheidene factoren van internen aard wordt beheerscht, dat daaromtrent nog geen inlichtingen kunnen worden verstrekt.”

Ik aanvaard dit laatste gaarne, maar ik zou toch willen vragen, waar de formatie reeds is vastgesteld — zooals uit het antwoord van de Regeering blijkt — en waar toch een ieder — ook hij, die geen deskundige is — overtuigd moet zijn van de wenschelijkheid, dat de formatie zoo spoedig mogelijk wordt voltooid, is het dan niet wenschelijk, dat ook de verschillende officieren benoemd worden in de functies, welke zijn ingesteld en dat wel in de functie en rang, die hun toekomen?

In de tweede plaats zou ik willen vragen, of niet bij de bevordering, juist bij dit wapen, moet worden gestreefd naar een regeling, die een zoo groot mogelijke aantrekkelijkheid heeft voor de betrokkenen? Het is toch voor een ieder duidelijk, dat bij dit wapen aan den fysieken zoowel als aan den psychischen toestand van de betrokkenen zeer hooge eischen worden gesteld. Wij hooren dat telkens opnieuw en wij lezen het ook voortdurend in tijdschriften en elders, en daarom zou het mij als leek volkomen plausibel lijken, dat met deze omstandigheid wordt rekening gehouden en dus de bevordering bij dit wapen eerder plaats vindt dan bij de andere wapens het geval is.

Mij is een verschil van vijf jaar genoemd als een verschil dat tenslotte heelemaal niet zoo dwaas zou zijn, maar ik wil niet het onderste uit de kan vragen en ik zou zeggen dat een verschil van één jaar voor eersten luitenant, van 2 jaar voor kapitein, van 3 jaar voor de overige rangen — en ook een verschil van 3 jaar wat de pensionneering betreft, een zeer billijke regeling zou zijn, een regeling, die geheel zou liggen in den aard van de regeling welke wij op het oogenblik bespreken.

Tenslotte is gevraagd, wat er zal gebeuren met officieren-kort-verband-vlieger en reserve-officieren-vlieger. Daarop antwoordt de Regeering in de Memorie van Antwoord (blz. 2 roneo):

„De vraag hoe de inpassing in de ranglijst van de militaire luchtvaart zal geschieden voor officieren-kort-verbandvlieger en voor reserve-officieren-vlieger op wier behoud in het leger bij de militaire Luchtvaart bijzonder prijs wordt gesteld, valt in feite buiten de onderhavige voorziening. Afgezien hiervan verkeert het vraagstuk nopens den overgang van officieren-kortverband-vlieger in vasten dienst nog niet in zoodanig stadium, dat daaromtrent inlichtingen kunnen worden verstrekt. Het openen van de mogelijkheid tot overgang in vasten dienst van reserve-officieren-vlieger is niet in overweging.”

(Van Goor, Regeeringsgemachtigde.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het ermede eens, dat deze zaak eigenlijk buiten de regeling in kwestie valt, maar waar juist de functies van officier-kortverband-vlieger en reserve-officier-vlieger in verband met de defensie zoo bijzonder de aandacht trekken, ligt het mijns inziens voor de hand, dat een dergelijke vraag op een bepaald oogenblik wordt gesteld. En nu moet ik zeggen, dat vooral op dit punt het antwoord van de Regeering zeer teleurstellend is. Telkens wanneer er over de defensie wordt gesproken, wordt gezegd: ja, maar een factor waarmede julle in het geheel geen rekening of in onvoldoende mate rekening houden is de opleiding. Wij kunnen het personeel nu eenmaal niet uit den grond stampen.

En wanneer het het luchtwapen betreft wordt gezegd: de eischen, die aan deze officieren-vliegers gesteld worden, zijn zoo bijzonder zwaar, dat het ook om die reden zeer moeilijk is, voldoende personeel te krijgen.

Ik zou zeggen dat, als dit waar is, en als aan den anderen kant het geval zich voordoet dat men beschikt over bekwame vliegers, men alles in het werk dient te stellen om die bekwame vliegers ook te behouden. Ik kan mij voorstellen, dat men daarvoor een andere bevorderingsregeling wenscht te treffen dan voor de beroepsofficieren, maar aan den anderen kant is er alles voor te zeggen, dat zoowel de officieren-kort-verbandvlieger als de reserve-officieren-vliegers, wanneer ze werkelijk bekwaam zijn en op hun behoud prijs wordt gesteld, in dienst bekwaam blijven. Ik zou het daarom zeer op prijs stellen, wanneer dit door de Regeering nog eens werd overwogen, desnoods door de menschen onder te brengen in een afzonderlijke ranglijst, zooals, naar ik meen, ook het geval is bij den Marine-luchtvaartdienst.

De heer Van Goor, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Verboom, heeft in de eerste plaats aangevoerd de aangelegenheid, welke in het begin der Memorie van Antwoord onder a is genoemd, nl. de regeling van den overgang van militairen beneden den rang van officier naar het wapen der militaire luchtvaart. Het geachte lid kan worden toegezegd, dat ook met deze kwestie de meest mogelijke spoed zal worden betracht en dat, wanneer de officieren naar het vaste corps van de militaire luchtvaart zullen overgaan, ook tegelijk voor de militairen beneden den rang van officier de verschillende regelingen in kannen en kruiken zullen zijn en dat daarbij met billijke wenschen van betrokkenen rekening zal worden gehouden.

Wat het tweede punt betreft, het vraagstuk van de afzonderlijke opleiding tot luchtvaartofficier aan de K.M.A., dit is, zooals in de Memorie van Antwoord is medegedeeld, op het oogenblik nog in studie. Dat ook daarmede groote voortvarendheid zal worden betracht kan mede worden toegezegd.

Er is geen dadelijk gevaar, omdat de regeling, zooals deze op het oogenblik is, waarbij de officieren voor de militaire luchtvaart bestemd van andere wapens en diensten rekening betrokken, kan worden voortgezet. Men houdt al rekening met de toekomstige vraag naar deze beroepsofficieren en houdt daar ook rekening mee bij de toelating tot de K. M. A., waarvan het aantal momenteel zeker tweemaal grooter is dan eenige jaren geleden. Ik meen dat voor het jaar 1939 80 kandidaten tot het eerste studiejaar van de K. M. A. worden toegelaten. In de toekomst kan men dus ook daaruit officieren voor de militaire luchtvaart betrekken maar ik zeg nogmaals, de studie hieromtrent zal met voortvarendheid worden voortgezet.

De derde vraag van den heer Verboom betreft de wenschelijkheid om de benoeming in de verschillende functies en rangen zoo spoedig mogelijk te doen plaats hebben.

In de Memorie van Antwoord is hieromtrent medegedeeld: „..... dat deze personeelsaangelegenheid door zoo

Nadere wijziging en aanvulling van de bevorderingsregeling e.a. voor officieren (Ond. 102). — Intrekking Agrarisch Reglement voor de residentie Bali en Lombok voor het gebied der zelfbesturende landschappen (Ond. 96).

(Van Goor, Regeeringsgemachtigde.)

verscheidene factoren van internen aard wordt beheerscht, dat daaromtrent nog geen inlichtingen kunnen worden verstrekt."

Wel kan echter worden toegezegd, dat binnen zeer afzienbaren tijd deze aangelegenheid haar beslag zal hebben gekregen, zoodat overgang naar de militaire luchtvaart zal kunnen plaats hebben.

Het geachte lid, de heer Verboom, heeft nog eenige desiderata geuit omtrent de bevordering. Zeker zal de bevordering bij de militaire luchtvaart, althans in de eerste jaren — dat is reeds nu te zeggen, omdat er verschillende hoofdofficiersfuncties zullen zijn, die bezet zullen moeten worden — eerder plaats hebben dan bij andere wapens en diensten, doch het verband met de bevordering bij andere wapens en diensten zal niet geheel kunnen worden losgelaten. Het spreekt wel vanzelf, dat b.v. voor den hoofdofficiersrang een bepaalde diensttijd ten allen tijde wenschelijk zal zijn, maar in het algemeen zal de bevordering bij de militaire luchtvaart zeker vlugger plaats hebben dan bij de andere wapens en diensten.

Aan de suggestie van den heer Verboom om de pensioensbepalingen voor deze personen in een milderen vorm toe te passen, zal in voorkomende gevallen aandacht worden geschonken.

Tenslotte komt de heer Verboom tot het punt inpassing in de ranglijst van de militaire luchtvaart van de officieren-kort verband-vliegers en de reserve-officieren-vliegers, op wier behoud voor de militaire luchtvaart bijzondere prijs wordt gesteld. Hoewel in de Memorie van Antwoord is gezegd, dat deze vraag eigenlijk buiten de onderhavige voorziening valt, kan toch wel met enkele woorden hierop worden ingegaan. Wat toch is het geval? Evenals bijv. bij het wapen der infanterie bestaat het corps officieren uit een kern van beroepsofficieren en daarnaast reservepersoneel. Wat betreft de kern, de beroepsofficieren, is men aan een bepaalde formatie gebonden, doch niet wat betreft het reservepersoneel. Men zou uit den aard der zaak liefst zooveel mogelijk reservepersoneel willen hebben, maar men is daarbij gebonden aan het aantal candidaten, dat men voor het reservepersoneel heeft en aan de opleidingsmogelijkheden door het personeel, dat men heeft om deze menschen op te leiden. Zoowel het beroepspersoneel als het reservepersoneel is hard nodig. Zij zijn beide even noodzakelijk. Men kan ook bij de militaire luchtvaart niet alleen met beroepspersoneel volstaan, maar moet zeer zeker ook een groot percentage reservepersoneel hebben. Voor beroepsofficieren van de militaire luchtvaart zal de opleiding en aanvulling, zooals tot dusver gebeurt kunnen plaats hebben door officieren te betrekken uit de verschillende wapens en diensten dan wel — hetgeen nog in studie is — door een afzonderlijke opleiding tot luchtvaart-officier. Voor reserve-officier bij de militaire luchtvaart zijn de kortverbanders bestemd en de overige reserve-officieren en wanneer men nu dus het beroepspersoneel zou aanvullen uit het reservepersoneel, krijgt men in de eerste plaats de vraag of het wenschelijk is, personen in het beroepscorps op te nemen van heterogene opleiding, maar bovendien beteekent een reserve-officier, die naar het vaste corps is overgegaan, bij mobilisatie een geschoold vlieger minder.

Nu zou men kunnen zeggen: Leid dan meer reserve-officieren op! Maar in dit opzicht is men gebonden aan het aantal candidaten, dat zich aanmeldt en aan het beschikbare opleidingspersoneel. Dus het dienstbelang verzet zich in het algemeen tegen den overgang van reservepersoneel naar het beroepspersoneel. Zoolang de militaire luchtvaart nog in een periode van opbouw is, zal het eventueel mogelijk, misschien noodzakelijk zijn om zoo spoedig mogelijk een vaste formatie van beroepspersoneel te bereiken, door personen met kort dienstverband tot het beroepspersoneel te doen overgaan. In het algemeen gesteld echter, is dit minder wenschelijk.

Tenslotte wil ik echter nogmaals mededeelen, dat hetgeen het geachte lid heeft aangevoerd bij de bestudeering van de

(Verboom, Van Goor, Regeeringsgemachtigde.)

mogelijkheid van overgang naar het beroepscorps de volle aandacht heeft.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde zeer voor zijn uiteenzettingen. Op verschillende punten is de zaak mij inderdaad duidelijker geworden en is het mondelinge antwoord bevredigender dan dat, in de Memorie van Antwoord gegeven.

Wat echter het laatste punt betreft, moet ik opnieuw verklaren, dat het geheel niet bevredigd ben. De geachte Regeeringsgemachtigde zegt zelf, dat wij, wat de militaire luchtvaart betreft, nog in een periode van opbouw zijn. Ik zou nu zeggen, dat dit karakter van opbouw dezer periode met zich brengt, dat de maatregelen, die kunnen leiden tot versnelling van het tempo van dezen opbouw, ook vooral genomen worden en ik geloof, dat een dergelijke maatregel zou kunnen zijn het benutten van officieren-kortverband-vliegers en ook het benutten van reserve-officieren.

Wat het eerste betreft is de geachte Regeeringsgemachtigde het met mij eens. Er bestaat alleen verschil van inzicht over de vraag of inpassing in het beroepscorps mogelijk is en op welke wijze dit zou moeten geschieden.

Wat echter het tweede punt betreft blijft het standpunt van den Regeeringsgemachtigde — als ik hem goed begrepen heb — afwijzend en als motief daarvoor voert hij aan: Die reserve-officieren hebben wij in tijd van oorlog ten slotte ook nodig; die kunnen wij niet missen. Dat is best mogelijk, maar wij hebben in het verleden bij herhaling gezien, zoowel in Indië als in Holland, dat er op een bepaald oogenblik, omdat er een tekort was aan beroepsofficieren, gebruik gemaakt werd van reserve-officieren. Waarom zou men dit dan ook niet doen bij dit wapen, dat voor ons van buitengewone beteekenis is en waarbij men voortdurend staat voor de moeilijkheid van een groot tekort aan personeel? Ik zou zeggen: Als er werkelijk bij de reserve-officieren vliegers gevonden worden, waarvan men zegt, dat zij alleszins capabel zijn, laat men die dan vooral vasthouden, als zij zelf tenminste willen; laat men die menschen bij de formatie indeelen en daarbij bezwaren van ondergeschikten aard ter zijde stellen. Het gaat er toch om, zoo gauw mogelijk dit wapen op volle kracht te krijgen en daarvoor moeten naar mijn meening alle beschikbare en bruikbare krachten worden benut. Wanneer dit in andere opzichten een nadeel zou zijn, omdat zich in de eigenlijke reserve een hiaat voordoet, moet men m.i. trachten dit hiaat op andere wijze weer aan te vullen, maar in de eerste plaats moet men zorgen de hiaten in de voorste geleederen aan te vullen.

Ik blijf dit dus nog steeds een zaak van het grootste belang achten en zou haar gaarne nog eens in de bijzondere aandacht van de Regeering willen aanbevelen. Eventueel kom ik hierop bij de behandeling van de hoofdbegroting terug.

De heer Van Goor, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het kort maken en wil toezeggen, dat bij de verdere bestudeering van deze aangelegenheid aan wat de heer Verboom heeft opgemerkt, alle aandacht zal worden besteed.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van het Agrarisch Reglement voor de residentie Bali en Lombok voor het gebied der zelfbesturende landschappen in die residentie. (Ond. 96.)

Mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand (Ond. 88).

(Blaauw.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot het openen van de mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand. (Ond. 88.)

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegen dit onderwerp richten zich niet zoozeer tegen den inhoud der ontwerpordonnantie, n.l. een wijziging van de invoerings- en overgangsbepalingen dan wel tegen enkele bijzonderheden, die de Regeering naar aanleiding van de indiening van dit ontwerp heeft medegedeeld en tegen de plannen, die de Regeering heeft, wanneer dit ontwerp wet zal zijn geworden.

In het bijzonder richt zich mijn bezwaar tegen de methode van vaststelling van de schadeloosstelling, of liever gezegd koopprijs, die te zijner tijd zal worden betaald, wanneer eventueel het fidei-commis Tjampea, zal hebben opgehouden te bestaan. Mogelijk werpt men mij tegen, dat dit onderdeel buiten de bevoegdheidssfeer van den Volksraad op het oogenblik valt, doch dan zou ik toch willen aanvoeren, dat ook de Regeering heeft moeten erkennen, dat dit onderwerp — n.l. de beëindiging van een fidei-commis — in beginsel is een onderwerp van wetgeving en derhalve daarbij medezeggenschap van den Volksraad verantwoord is te achten.

Op dien grond zou ik dan ook enkele mededeelingen van de Regeering ten opzichte van haar plannen ten deze gaarne in bespreking nemen.

In dit verband zou ik er aan willen herinneren, dat dit ontwerp feitelijk in de plaats komt van een onteigeningsprocedure. De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting verklaard, dat de oorspronkelijke onteigeningsprocedure is verzand in verband met den hoogen kostprijs, dien de Regeering zou moeten betalen in het bijzonder t.o.v. een van deze fidei-commissen, n.l. het land Tjampea en dat met de onteigening verder niet meer kan worden voortgegaan tengevolge van praktische moeilijkheden, zoodat men dus eigenlijk een anderen weg moet gaan volgen om te komen tot deze onteigening.

Ter versterking van mijn opinie in deze, wil ik nog even aanhalen wat de Regeering ook zelf zegt in de Memorie van Toelichting, n.l. dat, hoe dan ook, toch binnenkort de verwerving van de gronden, waarop het waterkrachtwerk Kratjak is gebouwd, noodzakelijk zou zijn en derhalve, wanneer eventueel de Volksraad dit ontwerp niet zou aanvaarden en het geen wet zou worden, de Regeering toch zou worden gedwongen tot onteigening van het land. Wanneer men dit voor oogen houdt, lijkt het toch wel plausibel, wanneer ook de Volksraad rekening houdt met de belangen van degenen, die thans eigenaren zijn van dit fidei-commissair land, wanneer er toe zal moeten worden overgegaan den kostprijs van dit land te bepalen.

De Regeering stelt zich voor, dat, wanneer deze ontwerp-ordonnantie wet is geworden, in de eerste plaats het fidei-commis wat betreft het land Tjampea, vervallen zal worden verklaard en tengevolge daarvan — men kan wel zeggen in onverbreekelijk verband daarmee — gevraagd zal worden een scheiding en deeling van dezen onverdeelde boedel door enkele rechthebbenden, waardoor men zal komen tot een publieken verkoop van dit land.

Nu is de groote moeilijkheid de volgende! Gegadigden voor een dergelijk kostbaar object zijn er hier te lande niet te vinden, zoodat de eenige, die daarvoor in aanmerking komt, is de naamlooze vennootschap, die de Regeering ook noemt,

(Dir. v. Justitie.)

n.l. de naamlooze vennootschap: Javasche Particuliere Lande-rijen Maatschappij. Nu zal de Regeering alleen dan een einde maken aan het fidei-commis Tjampea, wanneer haar van te voren is gebleken, dat genoemde naamlooze vennootschap bereid is een prijs daarvoor te betalen, die de Regeering redelijk acht.

Daartoe zal een taxatie, te verrichten door eenige deskundigen worden uitgelokt. Nu is wel een van de voornaamste punten waarom het hier gaat, hoe die taxatie zal plaats hebben. Immers, die taxatie zal beslissend zijn wat betreft de prijs, die in de plaats komt van de oorspronkelijke bij de onteigeningsprocedure vastgestelde waarde van dit land.

In het Gedelegeerdenverslag is reeds opgemerkt, dat enkele leden met name vreesden, dat de belangen van de rechthebbenden zullen worden geschaad, indien een geheel andere, waarschijnlijk voor de rechthebbenden onvoordeeliger methode van schatting zal worden gevolgd, dan voorgeschreven is bij de onteigeningsprocedure. Daarom is dan ook reeds in het Gedelegeerdenverslag gevraagd of er, indien de belanghebbenden met die taxatie — die voor hen beslissend zal zijn — niet kunnen accoord gaan, dan op de een of andere manier hooger beroep mogelijk zal zijn. De Regeering heeft hierop geantwoord, dat een dergelijk hooger beroep niet ter sprake kan worden gebracht, doch Zij geeft geen aanwijzingen hoe dan in deze wel een voor belanghebbenden bevredigende oplossing kan worden gevonden.

Immiddels heeft den Volksraad een verzoekschrift bereikt van een tweetal mede-eigenaren van dit fidei-commis Tjampea, waarin op genoemde moeilijkheid wordt gewezen. Ook deze mede-eigenaren zijn bevreesd, dat bij een taxatie, die op eenzijdige wijze namens het Land of namens de N. V. wordt gehouden, onvoldoende zal worden gerekend met de belangen van de eigenaren. Indien ik den inhoud van het verzoekschrift goed begrijp, dan zouden deze mede-eigenaren wenschen, dat de taxatie zal geschieden niet door deskundigen aan te wijzen door de Regeering of wel vanwege de Regeering of vanwege de N. V., doch aan te wijzen in ieder geval door een onpartijdige derde n.l. door den rechter.

Ik zal nu gaarne van de Regeering de toezegging ontvangen — althans indien zulks mogelijk is — dat, indien te zijner tijd tot deze taxatie zal worden overgegaan, de deskundigen dan inderdaad niet door de overheid zullen worden aangewezen, doch door den rechter.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Blaauw is aangevangen met zich te verontschuldigen over het aan de orde stellen van het door hem voorgebrachte punt, omdat het eigenlijk ligt buiten de ordonnantie. Die verontschuldiging was bijna niet nodig, omdat, zooals de heer Blaauw opmerkte, ook de Regeering zelf duidelijk heeft laten blijken, dat de geheele wijze van afwikkeling van deze zaak feitelijk behoort bij de regeling, die aan den Volksraad is voorgelegd.

De Regeering heeft dan ook om die reden in de toelichting medegedeeld, hoe Zij zich voorstelt, dat tenslotte de overgang van dit land naar de Particuliere Lande-rijen-Maatschappij zal plaats hebben, waarbij de Regeering meent, dat men zeker kan zijn van een volkomen redelijke oplossing, waarbij de belangen van de rechthebbenden niet zullen worden geschaad.

Nu wordt zoowel door het geachte lid, als door de onder-teekenaars van het aan den Volksraad overgelegd rekest, uitgegaan van een vergelijking met de onteigeningsprocedure, die in dit geval reeds eenmaal heeft plaats gehad, en niet tot een resultaat heeft geleid.

Het is noodig over deze vergelijking ook van Regeeringszijde iets te zeggen. Men kan nu wel zeggen, dat deze regeling in de plaats treedt van de onteigening, maar dan mag niet worden vergeten, dat hier van onteigening tenslotte geen sprake is.

Mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand (Ond. 88).

(Dir. v. Justitie.)

Hoe zal — wanneer deze ordonnantie in werking is getreden en er voor dit eene geval uitvoering aan is gegeven — de afwikkeling van deze aangelegenheid plaats hebben? Er zal dan komen een rekest aan den Raad van Justitie teneinde te komen tot scheiding en deeling. Scheiding en deeling is dan, wat noodzakelijk en gemakkelijk zal zijn geworden, een scheiding en deeling, die de belanghebbenden wellicht reeds lang zouden hebben tot stand gebracht, indien hun dat niet was belet door de bepalingen van het testament, waarbij dit fideicommiss is ingesteld, een verkoop die zal plaats hebben om te komen tot scheiding en deeling. Deze verkoop op last van den rechter zal zijn een normale openbare verkoop, welke niet anders zal zijn dan een normale toepassing van het burgerlijke recht.

Wanneer nu de Regeering, om welke reden dan ook, deze oplossing niet zou kunnen voortzetten, zou de gang van zaken deze zijn dat men moet wachten tot na afloop van het fideicommiss. Ook dit fideicommiss komt tenslotte tot een eind, het beperkt zich alleen tot het vierde geslacht. Dan zou, zonder eenige medewerking of tusschenkomst van de Regeering en dus ook geheel buiten haar verantwoordelijkheid een verzoek, om tot scheiding en deeling te komen, om dus den verkoop te gelasten, kunnen plaats hebben en zou de Regeering haar handen kunnen aftrekken van de vraag, of niet door het ontbreken van gegadigden, een behoorlijke opbrengst van den verkoop zou zijn gegarandeerd.

Dat er — gelijk de heer Blaauw stelde — voor een dergelijk object in Indië geen gegadigden zouden zijn, staat nog te bezien. Het is genoegzaam bekend, dat er op het oogenblik op het stuk van de kapitaalsbelegging groote moeilijkheden bestaan. Hier gaat het om een beleggingsobject als elk ander, een object, dat wellicht voor groote concerns of bankinstellingen aantrekkelijkheid bezit. Het gaat dus niet aan, a priori aan te nemen, dat het uitgesloten zou zijn, dat zich nog andere gegadigden zouden voordoen.

Niettemin houdt de Regeering rekening met het feit, dat dit onzeker is en dus van regeeringswege dient te worden voorkómen dat de Particuliere Landerijen Maatschappij, een semi-officieele instelling, van de omstandigheden zou profiteren en zich voor een appel en een ei in het bezit zou stellen van deze landerijen.

Er zijn minstens twee belangrijke motieven aan te voeren, waarom de Regeering zich hiervoor interesseert. In de eerste plaats is daar het landsbelang, het algemeen belang en ik mag ook zeggen: het bevolkingsbelang, die eischen dat het tijdstip, waarop dit land vrij zal komen en in andere handen zal kunnen overgaan, wordt vervroegd. Om deze reden is de Regeering gekomen met deze ontwerp-ordonnantie, die den weg moet vrij maken en tevens is dit het motief, waarom de Regeering zich moreel aansprakelijk moet achten voor de gevolgen, die van de aanneming van deze ontwerp-ordonnantie zijn te verwachten.

Het tweede motief, dat ik al aanroerde is, dat de koper zal zijn een semi-officieele instantie, waarvan de Regeering het uiteraard ongewenscht acht, dat zij onbehoorlijke voordeelen uit de omstandigheden zou kunnen trekken.

Dit alles motiveert, waarom de Regeering zich voor het verdere verloop van deze zaak interesseert en wil weten, hoe de verkoop zal geschieden, wanneer eenmaal deze ordonnantie het mogelijk zal maken om tot een dergelijken verkoop over te gaan.

Een en ander motiveert echter niet, dat de Regeering nu nog verder zou moeten gaan en aan een semi-officieele maatschappij — maar dan toch eene, die niet van de Regeering afhankelijk is — waarborgen zou moeten gaan opleggen, die de wet toekent in geval van onteigening. Het gaat hier niet om een onteigeningsprocedure, en ook niet om het vaststellen van een schadeloosstelling, die aan de bepalingen omtrent het terugbrengen van particuliere landen tot landsdomein en allerlei andere waarborgen is onderworpen en waarbij in de

praktijk het bezwaar is ondervonden, dat een waardetaxatie niet op een reële basis kan zijn gegrondvest.

Bovendien mag men zeggen, dat er nog waarborgen zijn voor de redelijkheid van het bod, dat eventueel zal worden uitgebracht door de Particuliere Landerijen-maatschappij, want men moge dan in het feit, dat hier een openbare verkoop wordt gelast, geen waarborg zien — tenslotte heeft de wet in gevallen als het onderhavige, wanneer het gaat om een scheiding en deeling mogelijk te maken, de openbare verkoop voorgeschreven, omdat dat in het algemeen de beste weg is om te komen tot een behoorlijke opbrengst van het perceel, dewijl het voorkomt, dat een prijs wordt bedongen, in onderhandsch overleg, die niet in overeenstemming is met de werkelijke waarde —. Men moge dus zeggen, dat de vorm van de verkoop, die door den rechter zal worden gelast, misschien geen voldoende waarborg geeft, maar tenslotte zal hier de rechter — ik wijs speciaal hierop — nl. de Raad van Justitie aan wien het verzoek zal worden gedaan om de verkoop te gelasten, hier beslissen, dat in het belang van de erfgenamen, om te komen tot een scheiding en deeling, de verkoop noodig zal zijn, terwijl aan dien Raad van Justitie, evenals aan de Regeering ter beoordeeling zal worden voorgelegd de vorm, waarin de verdere afwikkeling zal plaats hebben. Den Raad van Justitie zal ook worden medegedeeld, welke overeenkomst zal zijn tot stand gekomen tusschen de Particuliere Landerijen-Maatschappij en een groote groep van belanghebbenden met betrekking tot het bod, dat zal worden gedaan. Niet alleen dus de Regeering zal zich interesseeren voor de vraag, of het bod redelijk is te achten, maar ook de Raad van Justitie. Hoe men ook tenslotte zal moeten beoordeelen of het bod, waartoe de maatschappij zal komen, redelijk is, ik kan alleen zeggen, dat de basis voor de waardeschatting zal zijn, dat het bod in overeenstemming moet zijn met de reële waarde van het land als beleggingsobject, dat is dus als kapitaal, dat rente moet opbrengen. Men zou hier dus kunnen zeggen, dat dit is de verkoops waarde.

Het bod zal niet mogen zijn beneden de waarde die het land zal hebben, geheel afgezien van alle overwegingen die het land tot deze tusschenkomst hebben genoopt, doch in overeenstemming met de waarde, die het land zal hebben voor dengene, die het wil exploiteeren, er zijn geld in wil beleggen. Het geld, dat hiervoor zal moeten worden beschikbaar gesteld, is geen landsgeld, doch geld, dat door een bankinstelling aan de Particuliere Landerijen-Maatschappij zal worden ter beschikking gesteld voor den aankoop van zulke complexen land op volkomen reële basis. Men kan er zeker van zijn, dat het bod ten slotte reël zal uitvallen, omdat ook thans reeds met die waardebepaling is aangevangen op een basis, die een behoorlijke uitkomst verzekert.

Reeds thans wordt, geheel vrij van alle overwegingen dat het land zoo gaarne deze oplossing zoekt, door de daartoe meest geschikte deskundigen, ook uit particulieren kring, in gezamenlijk overleg een taxatie opgemaakt van de verschillende bestanddeelen, waaruit de waardebepaling moet worden opgemaakt.

Neutraler dan het thans gaat, en dit voor elk onderdeel van het land — men heeft zeer verschillende samenstellende deelen van groote landerijen — kan het niet, ook niet, wanneer de Regeering een commissie van arbitrage zou doen instellen, die de waardebepaling zou moeten ter hand nemen en zich zou moeten laten voorlichten door de deskundigen, die elk onderdeel afzonderlijk kunnen beoordeelen. De Regeering kan dus niet toezeggen — hetgeen trouwens principieel ook onjuist zou zijn — dat Zij de Particuliere Landerijen-Maatschappij zou opleggen zich te onderwerpen aan de taxatie door deskundigen, aan te wijzen door een neutrale instantie als bv. den rechter. Dit zal niet noodig zijn en het zal ook volstrekt geen beletsel zijn om de beoordeeling van het resultaat der ramingen op reële basis te doen plaats hebben. De ramingen zullen ook worden beoordeeld door den

Mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand (Ond. 88).

(Blaauw.)

rechter, evenals het bod en er is dan dus geen enkele reden om hier een soort onteigeningsprocedure toe te passen, waarvoor bovendien in zulk een geval de vorm, die gekozen is, bepaald niet juist zou zijn.

Ik meen, dat men gerust kan zijn, dat de oplossing, welke gevonden zal worden, zoo mogelijk in volkomen overeenstemming tusschen de grootste groepen van belanghebbenden en de Javasche Particuliere Landerijenmaatschappij zal plaats vinden. En, dat, zoo de overeenstemming onverhoopt mocht uitblijven, bij het land en den raad van justitie de beoordeeling van het bod in goede handen zal zijn.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Uit het betoeg van den geachten Regeeringsgemachtigde meen ik nog altijd een zekeren schroom te moeten opmaken om de zaak te onderwerpen aan een mogelijke taxatie door deskundigen, aan te wijzen door den Raad van Justitie. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft erop gewezen, dat de waarborgen voor de belanghebbende eigenaren aanwezig zijn, juist, omdat ook de Raad van Justitie bij een eventueelen openbaren verkoop zich er van zal vergewissen, of de prijs, welke bij den openbaren verkoop zal worden bepaald, redelijk is. Maar om dat te kunnen doen zal t.z.t. de Raad van Justitie een zeker aantal deskundigen moeten aanwijzen om dit nog eens na te gaan, opdat de Raad van Justitie voor zichzelf de overtuiging krijgt, dat inderdaad aan belanghebbenden wordt betaald, wat hun toekomt.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde — van zijn kant natuurlijk volkomen terecht — op de keerzijde van de medaille gewezen namelijk, dat het in het geheel geen onteigeningsprocedure is, doch zelfs de geachte Regeeringsgemachtigde zal niet willen ontkennen, dat de procedure toch op zekere hoogte ermede parallel loopt en in de plaats moet komen van een onteigeningsprocedure.

Ook heeft de geachte Regeeringsgemachtigde in het begin van zijn rede erop gewezen, dat de verkoop, die te zijner tijd zal plaats vinden, zuiver een civielrechtelijke openbare verkoop is, maar in den grond van de zaak is niets minder waar, want deze verkoop wordt indirect bij de wet afgedwongen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft er verder op gewezen, dat wanneer belanghebbenden hiermede eventueel niet accoord zouden gaan, zij te zijner tijd — dus wanneer de fideicommiss is afgelopen — op de gewone zuiver civielrechtelijke markt zijn aangewezen en verstoken zijn van alle mogelijke openbare publieke waarborgen. Maar daarom draait hier de geheele zaak. Het is noodig, dat het land op dit oogenblik van eigenaar verandert. Dat heeft ook de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd. Het landsbelang en het bevolkingsbelang eischt vervroeging van de beëindiging van dit fideicommiss. Wanneer een dergelijke eisch bestaat, wanneer het landsbelang en het bevolkingsbelang zulks eischen, bestaat daarvoor een oplossing. Wanneer aan een civiel recht een einde moet worden gemaakt is daarvoor de onteigeningsprocedure. Men vraagt echter de samenwerking van den Volksraad om op een praktische, snelle wijze, tot een uitslag te komen, welke beide partijen bevredigt.

Nu meent de geachte Regeeringsgemachtigde wel, dat de procedure, welke hij ons beschreven heeft, uiteindelijk ook de belanghebbenden zal bevredigen, maar uit de rekenen, welke ons van twee belanghebbenden hebben bereikt, blijkt juist, dat zij ietwat bevreesd zijn ten opzichte van het voornaamste gedeelte in deze geheele zaak, de taxatie van den koopprijs, die te zijner tijd zal worden betaald.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, de Regeering kan de naamlooze vennootschap niet dwingen tot het volgen van een regeling, welke buiten het civiele recht ligt, maar ik geloof toch wel, dat wanneer in deze landsbelang en bevolkingsbelang primair zijn voor het zoeken van een oplossing, zelfs de Regeering in staat zal zijn om te zijner

(Dir. v. Justitie.)

tijd eenigen zachten dwang uit te oefenen. Weliswaar is de naamlooze vennootschap een vennootschap van koophandel, formeel dus volgens de beginselen van het wetboek van koophandel „ingericht zijnde op het maken van winst”, maar hier betreft het toch een naamlooze vennootschap, wier doel volkomen ligt op publiekrechtelijk terrein en die ook met deze bedoeling is opgericht.

Aandeelhouders zijn, als ik mij goed herinner, alleen het land en de provincie West-Java. De bedoeling is dan ook, meen ik, dat t.z.t. wanneer de verkoop van Tjampea plaats heeft, niet de mogelijkheid bestaat dat dit fidei commiss door een particulier wordt gekocht. Ik zou mij sterk vergissen wanneer het niet uitsluitend de bedoeling is dat dit fidei commiss wordt gekocht door deze naamlooze vennootschap, opdat voldaan zal kunnen worden aan de eischen van landsbelang en bevolkingsbelang. Immers, komt het in handen van een derde, dan zijn die belangen niet voldoende gewaarborgd.

Dit zijn alle redenen om de zaak tot in laatste instantie ietwat publiekrechtelijk te behandelen en ook redenen, waarom ik er toch nog op moet aandringen, ook door de Regeering aanvaard te zien een taxatie van den koopprijs door deskundigen, te bepalen door den rechter.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij leed te moeten verklaren dat ik door den geachten spreker niet ben overtuigd. Tenslotte mag men niet uit het oog verliezen dat het hier niet gaat om een schadeloosstelling, die door buiten partijen om aan te wijzen deskundigen moet worden getaxeed. Het gaat erom dat een vlotte verkoop te verwachten is en ook voor het landsbelang gewenscht is en dat bij den verkoop moet worden voorkomen dat een opbrengst wordt verkregen, die niet in overeenstemming is met de werkelijke waarde van het land. Dit is dus al een bijzondere positie. Nu heeft de Regeering medegedeeld dat, om dit te waarborgen, er van tevoren tusschen zeer groote groepen van belanghebbenden en de Particuliere Landerijenmaatschappij een overeenkomst tot stand zal komen, waarbij de Particuliere Landerijenmaatschappij zich zal moeten verbinden om een bepaald bod te doen. Het blijft hier dus gaan om een bod van één zijde, een bod van de Particuliere Landerijenmaatschappij.

Nu is het weinig logisch om wanneer het gaat om twee partijen die met elkaar gaan onderhandelen over een prijs, het bod te laten vaststellen door een door derden aan te wijzen commissie van deskundigen. Het gaat er voor de Regeering om dat, wanneer eventueel het bod, dat door de Particuliere Landerijenmaatschappij zal worden gedaan en waartoe de Particuliere Landerijenmaatschappij zich zal verplichten, aan redelijke eischen voldoet, er voor haar geen reden is, nog naar nieuwe waarborgen te zoeken teneinde eventuele bezwaren tegen het bod te ondervangen.

De Regeering zal uiteraard als geen overeenstemming bereikt wordt, wat thans nog in het geheel niet te voorspellen is — integendeel men verwacht dat partijen, voor zoover ze met elkaar in contact komen, het wel over het bod eens zullen worden — en als tegen het bod bezwaren ontstaan, gaarne zien, of een oplossing te vinden is. Nu al van tevoren een anderen vorm van waarborg te kiezen en daarvoor de regeling te nemen die in de onteigeningsbepalingen is gelegen, waarbij men van een geheel andere basis van berekening van het bod zou moeten uitgaan, daartegen heeft de Regeering werkelijk bezwaar. Het gaat er niet om het land extra goedkoop te krijgen. De Regeering wenscht niet anders dan dat door de Particuliere Landerijenmaatschappij aan belanghebbenden een bod zal worden gedaan dat zal leiden tot verkoop van het land en wel tot een bedrag, dat volkomen in overeenstemming is met de reële waarde. Wij moeten niet een weg gaan bewandelen, die zou kunnen leiden tot wat de vorige maal het eind is geweest van de onteigeningsprocedure, nl. dat weer niets gebeurt en dat de Particuliere

12de VERGADERING — DINSDAG 24 JANUARI 1939.

Mogelijkheid tot beperking van den geldingsduur van erfstellingen over de hand (Ond. 88).

(Voorzitter.)

Landerijenmaatschappij zal moeten afzien van den aankoop van het land. Daarvoor zijn hieraan te groote belangen verbonden. De Regeering kan echter wel toezeggen dat, wanneer de onderhandelingen verder gevoerd worden en van groote verschillen van inzicht over de werkelijke waarde van het land zou blijken de Regeering de bezwaren tegen het gedane bod nauwkeurig zal onderzoeken en zal overwegen, wat eventueel terzake kan worden gedaan.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen over dit onderwerp beëindigd en kan tot de stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hiermede is tevens afgedaan het verzoekschrift van de heeren C. E. Straeter en Jhr. Mr. W. A. Baud, dd. 27 December 1938, hetwelk mede bij deze ontwerp-ordonnantie in bespreking kon worden genomen. Dit verzoekschrift zal dan ook niet meer in handen van de Commissie voor de Verzoekschriften worden gesteld.

De vergadering wordt om 12.09 uur n.m. gesloten.

13de VERGADERING — VRIJDAG 17 FEBRUARI 1939.

Aanvulling en wijziging Wetboek van Strafrecht, ordonnantie voorwaardelijke invrijheidstelling enz. (Ond. 103). — Wijziging Koninklijk besluit van 3 Nov. 1866 (Ond. 106). — Verlaging rentepercentages, verschuldigd door landsbedrijven (Ond. 108). — Gedeeltelijke buitenwerkingstelling ordonnantie van 17 Juni 1916, intrekking ordonnantie van 6 Februari 1882 enz. (Ond. 110). — Aanwijzing Marine-établissement te Soerabaja tot landsbedrijf in den zin der I.B.W. (Ond. 111).

13de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 17 Februari 1939.

(Bijeenroepingsuur: 10 voormiddag.)

Aanvulling en wijziging Wetboek van Strafrecht, ordonnantie voorwaardelijke invrijheidstelling enz. (Ond. 103). — Wijziging Koninklijk besluit van 3 Nov. 1866 (Ond. 106). — Verlaging rentepercentages, verschuldigd door landsbedrijven (Ond. 108). — Gedeeltelijke buitenwerkingstelling ordonnantie van 17 Juni 1916, intrekking ordonnantie van 6 Februari 1882 enz. (Ond. 110). — Aanwijzing Marine-établissement te Soerabaja tot landsbedrijf in den zin der I.B.W. (Ond. 111).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik deel de vergadering mede, dat Onderwerp 89, nadere wijziging van het Koninklijk Besluit betreffende het verhaal op landsdienaren, die den lande schade hebben toegebracht, even moet worden aangehouden, aangezien zich een spreker voor dit onderwerp heeft laten inschrijven en nog overlegd zal worden of de directeur van Financiën zal worden uitgenoodigd, hedenmorgen ter vergadering te komen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. aanvulling en wijziging van de artikelen 15, 15a, 15b en 16 van het Wetboek van Strafrecht, de artikelen 1, 3, 4, 8, 8bis en 12 van de Ordonnantie op de Voorwaardelijke Invrijheidstelling (Staatsblad 1917 No. 749)

(**Voorzitter.**)

en de artikelen 6 en 8 van de Uitvoeringsordonnantie Voorwaardelijke Veroordeeling (Staatsblad 1926 No. 487) (Ond. 103);

2. wijziging van het Koninklijk besluit van 3 November 1866 (Indisch Staatsblad 1867 No. 10) (Ond. 106);
3. verlaging van enkele der rentepercentages, welke door de landsbedrijven verschuldigd zijn over het in artikel 4, onder le a der Indische Bedrijvenwet bedoelde kapitaal (Ond. 108);
4. gedeeltelijke buitenwerkingstelling van de ordonnantie van 17 Juni 1916 (Staatsblad No. 432), intrekking van de ordonnantie van 6 Februari 1882 (Staatsblad No. 28) en 31 Mei 1874 (Staatsblad No. 144) en wijziging van de ordonnantie van 18 Februari 1932 (Staatsblad No. 80) (Ond. 110);
5. aanwijzing van het Marine-etablisement te Soerabaja tot landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 111).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Ik schors thans de vergadering, totdat wellicht het aangehouden eerste punt van de agenda nog in deze vergadering behandeld kan worden.

Ik verzoek den leden in de commissies bijeen te komen.

De vergadering wordt te 10.14 uur v.m. geschorst en te 10.40 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter:** Aangezien het den directeur van Financiën zeer ongelegen komt, heden in deze vergadering aanwezig te zijn, wordt de behandeling van Ond. 89 aangehouden tot de volgende vergadering.

De vergadering wordt te 10.41 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
530 SOUTH EAST ASIAN AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607

(continued)
The following information was obtained from the analysis of the sample described above. The results are given in the table below. The values in parentheses are the standard deviations.

Element	Concentration (%)	Standard Deviation (%)
Carbon	58.2	(0.5)
Hydrogen	10.5	(0.2)
Nitrogen	12.3	(0.3)
Oxygen	18.7	(0.4)
Sulfur	0.8	(0.1)
Chlorine	0.5	(0.05)

The above results are in good agreement with the theoretical composition of the compound, C₁₀H₁₂N₂O₂S₂Cl₂.

The infrared spectrum of the compound shows characteristic absorption bands at 1715 cm⁻¹ (C=O), 1640 cm⁻¹ (C=C), and 1510 cm⁻¹ (C-N). The mass spectrum shows a molecular ion peak at m/e 266, corresponding to the molecular weight of the compound.

The following table gives the melting points and boiling points of the compound under various conditions. The values are given in degrees Celsius.

Condition	Melting Point (°C)	Boiling Point (°C)
Normal pressure	105	210
Reduced pressure	105	180

The compound is soluble in most organic solvents, including benzene, chloroform, and carbon tetrachloride. It is insoluble in water. The compound is stable to air and light. The following table gives the refractive indices and densities of the compound under various conditions. The values are given in the units indicated.

Condition	Refractive Index (n _D ²⁰)	Density (g/cm ³)
Normal pressure	1.485	1.25
Reduced pressure	1.485	1.25

14de VERGADERING — MAANDAG 6 MAART 1939.

Redevoeringen in verband met het overlijden van Z. V. H. den Soesoehoenan van Solo, Pakoe Boewono X, en van den heer F. H. De Hoog, lid van den Volksraad en het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken.

14de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 6 Maart 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Redevoeringen in verband met het overlijden van Z. V. H. den Soesoehoenan van Solo, Pakoe Boewono X, en van den heer F. H. De Hoog, lid van den Volksraad en het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter omtrent de aanwijzing van den heer Ir. E. D. Wermuth als lid van het College van Gedelegeerden. — Nadere wijziging Koninklijk besluit betreffende het verhaal op landsdienaren, die den lande schade hebben toegebracht (Ond. 89). — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86). — Luchtvervoerordonnantie (Ond. 107). — Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 104). — Nadere verlaging werkingstermijn der ordonnanties betr. terugzending van buiten Ned.-Indië aangeworven arbeiders en betr. den opzeggingstermijn (Ond. 140).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kerstens, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wermuth, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven, Götzen en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik verzoek U van Uw zetels te willen opstaan.

Den 20sten der vorige maand is op 72-jarigen leeftijd heengegaan Zijne Vorstelijke Hoogheid de Soesoehoenan van Solo, Pakoe Boewono X, na een zegenrijk bewind van 45 jaar.

Namens den Volksraad heb ik telegrafisch hartelijke deelneming betuigd aan de weduwe van wijlen Zijne Vorstelijke Hoogheid, Goesti Kandjeng Ratoe Hemas en de familieleden en afzonderlijk aan ons oud-lid Pangeran Hadiwidjojo met het door hen geleden smartelijk verlies.

Voor deze condoleance zijn inmiddels hartelijke dankbetuigingen terug ontvangen.

De vorige week stonden wij in grooten getale om het graf van ons overleden medelid, den heer De Hoog. Voor wie het nog niet wist, is op dien dag wel gebleken van welk een zeer bijzondere beteekenis zijn persoon was in de Indische samenleving. Door honderden, neen door duizenden is hem de laatste eer bewezen door bloemen, door halfstok te vlaggen, door hem op zijn laatsten gang te vergezellen. Dat deze in zoo wijden kring hooggeachte persoonlijkheid sinds 1924 deel uitmaakte van den Volksraad, heeft ongetwijfeld het aanzien van ons College verhoogd.

Zijn beteekenis vond in ons midden openlijk erkenning in zijn verkiezing tot tweeden plaatsvervangend Voorzitter van den Volksraad in drie Volksraadsperiodes en tot eersten plaatsvervangend Voorzitter van het College van Gedelegeerden sinds 1930. Toen het H.M. de Koningin in 1935 behaagde ter gelegenheid van de herdenking van Haar geboortedag den heer De Hoog — aan wien reeds eenige jaren te voren het officierskruis in de Orde van Oranje Nassau was toegekend — te benoemen tot ridder in de Orde van den Neder-Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Voorzitter, Directeur van Financiën.)

landschen Leeuw, grepen wij die gelegenheid aan om hem te huldigen en zijn vele kwaliteiten van hoog gehalte te memoreeren. Sinds dien werkte hij rusteloos voort ..... tot hem de krachten begaven.

Zeker, anderen staan klaar om de ledige plaats te vervullen; het leven gaat voort; maar wij zullen hem noode missen. Zijn nagedachtenis zal nog lang bij ons in eere blijven, wij zullen vele goede herinneringen aan zijn prettige kameraadschap bewaren.

Aan zijn zoo zwaar getroffen weduwe heb ik namens den Raad onze diepgevoelde deelneming betuigd.

Het woord is nu aan den Regeringsgemachtigde voor Financien, die daarom heeft verzocht.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering sluit zich geheel aan bij de treffende woorden, welke door U zijn gewijd aan de nagedachtenis van den heer De Hoog, wiens plotseling verscheiden allerwegen zulk een diepen indruk heeft gemaakt. Wanneer van iemand, dan kan zeker van dezen ontslapene worden getuigd, dat hij in het harnas is gestorven. Zoo lang zijn gezondheid dat toeliet heeft hij op de bres gestaan voor de verdediging van de belangen, welke behartiging hij heeft gezien als zijn levenstaak.

De buitengewone verdiensten van den heer De Hoog op zoo velerlei levenssterrein, ten behoeve van de Indo-Europeesche bevolkingsgroep, het door hem met groote bekwaamheid geleide streven naar sociale en cultureele opheffing van deze groep, zij werden elders reeds herdacht.

Thans zij de volle nadruk gelegd op het vele en belangrijke werk, dat hij heeft mogen verrichten als lid van den Volksraad en van het College van Gedelegeerden, in gebondenheid aan het Indo-Europeesch Verbond en in groote toewijding aan de zaak van het land. De heer De Hoog heeft op dit gebied een spoor getrokken, dat niet licht zal worden uitgewischt en dat ongetwijfeld richtinggevend zal zijn voor hen, die geroepen worden zijn taak over te nemen.

De **secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende op leden betrekking hebbende mededeelingen:

1. Mededeeling van den heer Mr. H. J. Boelen, dat hij wegens vertrek naar Nederland met ingang van 4 Maart 1939 ontslag neemt als lid van den Volksraad.

2. Mededeeling van het Hoofdbestuur der Vaderlandsche Club, dat de heer C. O. van Kesteren wegens gezondheidsredenen alsnog besloten heeft het lidmaatschap van den Volksraad niet te aanvaarden.

3. Bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Drs. H. Kartowisastro.

De mededeelingen worden ter kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 15 Februari en van 4 en 4 Maart 1939 Nos. 14, 1z en 2z ter aanbieding van:

a. een ontwerp-ordonnantie tot verruiming van het toezicht over de gedragingen der practizijns en tot wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139);

b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere verlenging van den werkingsduur der ordonnanties betreffende de terugzending van buiten Nederlandsch-Indië aangenomen of aangeworven arbeiders en betreffende den opzeggingstermijn (Ond. 140);

c. ontwerp-ordonnanties tot blijvende regeling van de materie, bedoeld in de onder b vermelde crisis-ordonnanties (Ond. 141).

Ingekomen stukken.

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsof-brieven van den Gouverneur-Generaal van 20 Februari 1939 Nos. 1, 4, 5 en 6 en van 22 Februari 1939 Nos. 29 en 30 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld
  - a. de ordonnantie houdende regelen ter opheffing van privaatrechtelijke belemmeringen bij den aanleg van leidingen voor het overbrengen van electrischen arbeid, indien het algemeen belang een spoedige totstandkoming daarvan vordert (Ond. **127**);
  - b. de ordonnantie, strekkende tot gedeeltelijke buitenwerking stelling van de ordonnantie van 17 Juni 1916 (Stbl. No. 432), intrekking van de ordonnantie van 6 Februari 1882 (Stbl. No. 28) en 31 Mei 1874 (Stbl. No. 144) en wijziging van de ordonnantie van 18 Februari 1932 (Stbl. No. 80) (Ond. **110**);
  - c. de ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de artikelen 15, 15a, 15b en 16 van het Wetboek van Strafrecht, de artikelen 1, 3, 4, 8, 8 bis en 12 van de Ordonnantie op de Voorwaardelijke Invrijheidsstelling en de artikelen 6 en 8 van de Uitvoeringsordonnantie Voorwaardelijke Veroordeeling (Ond. **103**);
  - d. de ordonnantie tot verlaging van enkele der rentepercentages, welke door de Landsbedrijven verschuldigd zijn over het in artikel 4, onder 1e a. der Indische Bedrijvenwet bedoelde kapitaal (Ond. **108**);
  - e. de ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit in Indisch Staatsblad 1867 No. 10 (Ond. **106**);
  - f. de ordonnantie tot aanwijzing van het marine-etablisement te Soerabaja tot Landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. **111**).

3. Brieven van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 10, 10, 16, 16, 17, 17, 17, 17, 21, 22, 22, 22, 22 en 23 Februari 1939 Nos. 297/B, 298/B, 331/B, 332/B, 333/B, 343/B, 344/B, 345/B, 346/B, 353/B, 368/B, 381/B, 382/B, 383/B, 384/B en 387/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld:

- a. aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen III, IV, V, V A en VII der begrooting voor 1939 (Ond. **119**);
- b. een aanvullende begrooting betreffende de afdeling VI der begrooting voor 1939 (Ond. **115**);
- c. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen III, IIIA en IX der begrooting voor 1939 en de afdeling IXA der begrooting voor genoemd jaar (Ond. **123**);
- d. een aanvullende begrooting betreffende afdeling IV der begrooting voor 1939 (Ond. **121**);
- e. een aanvullende begrooting betreffende afdeling VI der begrooting voor 1939 (Ond. **128**);
- f. een aanvullende begrooting betreffende afdeling III der begrooting voor 1939 (Ond. **131**);
- g. een aanvullende begrooting betreffende afdeling VI der begrooting voor 1939 (Ond. **129**);
- h. een aanvullende begrooting betreffende afdeling VIII der begrooting voor 1939 (Ond. **126**);
- i. een aanvullende begrooting betreffende afdeling IX der begrooting voor 1939 (Ond. **125**);
- j. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen III A, III C, V, V A en VII der begrooting voor 1939 (Ond. **132**);
- k. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen I, IV, V A, VI, VII en IX der begrooting voor 1939 (Ond. **116**);
- l. een aanvullende begrooting betreffende afdeling I der begrooting voor 1939 (Ond. **117**);
- m. een aanvullende begrooting betreffende afdeling II der begrooting voor 1939 (Ond. **135**);
- n. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen III en III A der begrooting voor 1939 (Ond. **120**);
- o. een aanvullende begrooting betreffende afdeling IV der begrooting voor 1939 (Ond. **133**);
- p. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen IV,

IV A, V, V A, VI en VII der begrooting voor 1939 (Ond. **134**).

4. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 20 Februari 1939 No. 363/B ter aanbieding van de opgemaakte rekening en verantwoording met bijlagen nopens de te gelde making van schuldbewijzen tot een bedrag van f 912 050 000 nominaal ten laste van Nederlandsch-Indië, tezamen vormende de Nederlandsch-Indische Leening 1937 A, onder aanteekening dat dit stuk bij de Tweede Kamer is ingediend.

5. Als voren van 22 Februari 1939 No. 386a/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van katoenen dekens.

6. Rondschrijven van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 21 Februari 1939 No. 371/B betreffende de indiening van een opgave van toezeggingen aan den Volksraad bij de behandeling van de aanvullende begrootingen voor 1939.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 Februari 1939 No. 8 houdende aanwijzing van het te Batavia verschijnende Japansche dagblad „Tohindo Nippo” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

8. Als voren van 16 Februari 1939 No. 23 houdende aanwijzing aan Kadarisman van de hoofdplaats der onderafdeling Boven-Digoel tot verblijf.

9. Als voren van 17 Februari 1939 No. 15 tot vervanging van het model voor de schoolverklaring, vastgesteld bij het besluit van 14 Februari 1934 No. 21.

10. Als voren van 20 Februari 1939 No. 3 houdende opheffing van den ten aanzien van Hadji Aehmad Sanoesi genomen politieken maatregel.

11. Als voren van 21 Januari 1939 No. 17 houdende aanwijzing van het te Batavia verschijnend weekblad „Foto Journaal” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

12. Als voren van 22 Februari 1939 No. 26 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van het personeel bij het Kantoor voor Reiswezen.

13. Als voren van 24 Februari 1939 No. 24 houdende verbod van het drukken, uitgeven en verspreiden van het te Batavia verschijnend Chineesch weekblad „Ta Chung Sih Chieh Weekly”.

14. Als voren van 27 Februari 1939 No. 23 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken credieten ten behoeve van maatregelen van welvaartzorg.

De sub 2 t/m 14 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Een telegram namens de Goesti Kandjeng Ratoe Hemas en overige familieleden en een brief van Pangeran Hadiwidjojo, houdende dankbetuiging voor de condoleance van den Volksraad bij het overlijden van den Soesoehoenan van Solo. 2. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over December 1938.

3. Mededeeling van den heer Th. C. Leeuwendal, dat hij den heer W. J. van Haften als assistent-resident van Batavia is opgevolgd.

4. Brief van den Nederlandsch-Indischen Marineraad van 23 Februari 1939 No. 8/1 ter aanbieding van een gewaarmerkt afschrift van de uitspraak door den raad gedaan inzake de aanvaring van Hr. Ms. „Piet Hein” met Hr. Ms. „Java” op 13 October 1938.

5. Brief van de Commissie voor de keuring van films van 27 Februari 1939 No. 88/39 ter aanbieding van zes

14de VERGADERING — MAANDAG 6 MAART 1939.

Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter omtrent de aanwijzing van den heer Ir. E. D. Wermuth als lid van het College van Gedelegeerden. — Nadere wijziging Koninklijk besluit betreffende het verhaal op landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. 89).

(Voorzitter.)

exemplaren van het jaarverslag der commissie over het jaar 1938.

6. Brief van den Raad van Bestuur der N. V. Kon. Ned. Ind. Luchtvaartmaatschappij van 28 December 1938 houdende mededeeling, dat de heer Jhr. H. K. B. Rendorp op eigen verzoek ontslag is verleend met ingang van 1 Januari 1939 als directeur en dat in die functie is benoemd de heer N. Nieuwenhuis.

7. Opgave van enkele bij het bureau voor arbeidsbemiddeling der stadsgemeente Batavia per ultimo Januari 1939 ingeschreven werkzoekenden.

8. Moties van talrijke afdelingen van den P. G. B. betreffende het salaris van den goeroe bantoe.

9. Motie van de afdeling Semarang van de P. G. I. betreffende de positie van de volksonderwijzers.

10. Motie van een openbare vergadering te Baroes, houdende bezwaren tegen de „mangombo” diensten.

11. Eenige moties van den regentschapsraad van Bandoeng betrekking hebbende op uitgaven voor de onderwijszorg.

12. Motie van den regentschapsraad van Keboemen betreffende de positie van de volksonderwijzers.

13. Officieel Nieuwsblad van de groepsgemeenschap Bاندجار van 24 Januari en 10 en 11 Februari 1939.

14. Motie van den Radja Pamoesoek Bond te Penjaboengan, waarbij wordt aangedrongen op instelling van afzonderlijke groepsgemeenschappen voor Noord- en Zuid-Tapanoei.

15. Afschrift van een tot de Regeering gericht request van de heeren D. C. Danwijk e.s. inzake de voorgenomen wijziging der jachtbepalingen.

16. Verzoekschriften, gedagteekend Koetaradja 17 Januari 1939 en Lageuen (Tjalang) 23 Januari 1939, houdende verzoek om wederinstelling van het sultanaat van Atjeh.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende verslagen:

1. Verslag van de Ned.-Indische delegatie naar de internationale telegraaf- en radiotelegraaf-conferenties te Cairo (1938).

2. Indisch verslag 1938.

3. Jaarverslag 1937 van het instituut voor de zeevisscherij te Batavia.

De verslagen worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Gelijk reeds bij schrijven van 3 Maart j.l. is medegedeeld, is in de tusschentijdsche vacature, ontstaan door het verscheiden van den heer De Hoog, aan de hand van de kandidatenlijst No. 9, door mij als lid van het College van Gedelegeerden aangewezen Ir. E. D. Wermuth, die door heden zitting te nemen zijn functie heeft aanvaard.

In een der volgende vergaderingen van het College van Gedelegeerden zal ik de verkiezing van een eersten plaatsvervangenden voorzitter van dit College aan de orde stellen. Tevens zal dan mededeeling worden gedaan van de vervulling van de vacature in de Commissie voor de Verzoekschriften.

Hedenmorgen werd een onderwerp rondgedeeld, waaraan een zeer korte termijn verbonden is, n.l. onderwerp 140. Ik zal straks voorstellen dit onderwerp nog in deze vergadering in rechtstreeksche openbare behandeling te nemen, zoodat het heden kan worden afgedaan. Naar mijn meening bestaat hiertegen geen bezwaar, aangezien het slechts gaat om een nadere verlenging van den op 15 dezer eindigenden

(Soetardjo.)

werkingstermijn van de ordonnanties betreffende de terugzending van buiten Nederlandsch-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders en betreffende den opzeggingstermijn. Door nadere verlenging van den geldingsduur van die twee tijdelijke voorzieningen met eenige maanden zullen wij gelegenheid hebben de definitieve regeling van deze materie (Ond. 141) in een rustig tempo te behandelen. Ware de indiening van Ond. 140 achterwege gebleven, dan zou dit òf tot overhaaste behandeling van de definitieve regeling of tot een tijdelijke leemte in de wetgeving op dit terrein hebben moeten leiden.

Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de artikelen 3 en 9 van het Koninklijk Besluit van 1 Maart 1904 No. 25 (Indisch Staatsblad No. 241) betreffende het verhaal op landsdienaren, die den lande schade hebben toegebracht. (Ond. 89.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering het verzoek, gedaan in het Gedelegeerden-verslag, om bij de bepaling van de verantwoordelijkheid van toezichhoudende ambtenaren, in casu de onderdistrictshoofden op Java, ten aanzien van het beheer van landsgelden door desahoofden, een uniforme gedragslijn aan te geven, afgewezen. Ik moet dit ten zeerste betreuren, omdat sedert lang de behoefte wordt gevoeld om in deze regelingen te treffen, niet alleen door de Indonesische-, doch ook door Europeesche bestuursambtenaren. Gelijk bekend wordt bij fraude, gepleegd door desahoofden — het betreft hier meestal bij die desahoofden in beheer zijnde belastinggelden —, het onderdistrictshoofd verantwoordelijk gesteld. Ter beoordeeling van deze verantwoordelijkheid wordt dan nagegaan, in hoeverre het onderdistrictshoofd over het beheer dier gelden voldoende toezicht heeft uitgeoefend.

Nu wordt ten deze over Java en Madoera door verschillende bestuurshoofden een verschillende gedragslijn gevolgd. In de eene residentie, of zelfs in de eene afdeling, wordt een volledige kasopname, dan wel het nemen van steekproeven eenmaal 's jaars verricht, of eenmaal in de zes maanden voldoende geacht, in een ander ressort acht men de contrôle pas voldoende aangetoond, wanneer er in een jaar zes maal een kasopname wordt verricht en steekproeven in een desa zijn gehouden. Het is voorgekomen, dat er bij zes achterevolgende opnamen niets werd geconstateerd; geen onregelmatigheden, welke ook, werden door het betrokken onderdistrictshoofd ontdekt. De zevende maal, dat deze ambtenaar in de zelfde desa een onderzoek instelde, ontdekte hij plotseling, dat er fraude was gepleegd. Deze zelfde assistent-wedana is later door den betrokken diensthef verantwoordelijk gesteld voor de aan den lande toegebrachte schade. Men ziet dus, dat in de verschillende ressorten lang niet de zelfde gedragslijn wordt gevolgd ten aanzien van de beoordeeling, in hoeverre een onderdistrictshoofd al dan niet verantwoordelijk dient te worden gesteld in geval van een door een desahoofd gepleegde fraude. Deze zaak heeft reeds langen tijd de aandacht getrokken ook van de Europeesche bestuursambtenaren en sedert geruimen tijd wordt de behoefte gevoeld, dat van wege de centrale overheid vaste regelingen worden getroffen, teneinde ter zake uniformiteit te verkrijgen.

Nog even wil ik — als aanvulling op hetgeen in het Gedelegeerdenverslag en ook in den Volksraad mondeling herhaaldelijk is gezegd over deze zaak — wijzen op de immoreele zijde van deze kwestie. De onderdistrictshoofden, die belast worden met terugbetaling der geleden schade, althans de gedeeltelijke terugbetaling daarvan, trachten meestal, indien van de betrokken desahoofden zelf niets is te krijgen,

14de VERGADERING — MAANDAG 6 MAART 1939.

Nadere wijziging Koninklijk besluit betreffende het verhaal op landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. 89). — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Directeur van Financiën.)

deze schade op de familieleden te verhalen. Dat is begrijpelijk, zij doen dit uit zelfbehoud ten einde die schade niet zelf te behoeven te dragen. Zoo zien zij zich dan verplicht om aan te kloppen bij familieleden van de betrokken desahooften, hetgeen uiteraard afbreuk doet aan den goeden naam en het gezag van deze bestuursambtenaren.

Op grond van dit alles zou ik er derhalve nogmaals bij de Regeering op willen aandringen, dat aan de verschillende gewestelijke hoofden een vaste regeling zal worden opgelegd, opdat over geheel Java en Madoera de zelfde gedragslijn in deze kwestie zal worden gevolgd. Naar het mij voorkomt, is een inspectie van het betrokken onderdistrictshoofd, te houden eens in de zes maanden, alleszins voldoende te achten. Ook dient in de regeling te worden gestipuleerd, dat niet alleen kasopname, doch ook steekproeven moeten worden verricht door het betrokken onderdistrictshoofd onder de in de desa wonende belastingplichtigen. Indien in de door mij bedoelde regeling al deze dingen worden vastgesteld, ben ik overtuigd, dat aan alle eischen voor een voldoende toezicht zal zijn voldaan.

Ik zie niet in, waarom een dergelijke uniforme gedragslijn niet kan worden aangegeven en verwacht dan ook, straks van den geachten Regeeringsgemachtigde te zullen hooren, dat tegen deze suggestie bij nadere overweging geen bezwaren bestaan.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Nu ik de redevoering van den heer Soetardjo beluisterd heb, is duidelijker geworden dan tot dusverre wat bedoeld was met de opmerkingen in het Geveede-geheerdenverslag, die door het geachte lid zijn gereleede. De heer Soetardjo pleit voor een uniforme gedragslijn in zeer bijzondere gevallen, nl. ten aanzien van de assistent-wedana's in hun verhouding tot de dessahooften. De regeling, die voor ons ligt, is echter van algemeen karakter.

Ik moge even releveeren hetgeen art. 74 van de Indische Comptabiliteitswet zegt:

„Alle landsdienaren, die als zoodanig en zonder ter zake comptabel te zijn, door onrechtmatige handelingen of door het nalaten van de zorg, waartoe zij gehouden zijn, middellijk of onmiddellijk den Lande schade toebrengen, zijn verplicht die schade te vergoeden.”

En verder:

„Voor Nederlandsch-Indië wordt door Ons in dit onderwerp voorzien.”

De regeling van de vervolging van de landsdienaren, die op genoemde wijze den lande schade hebben toegebracht, is gegeven bij Koninklijk besluit van 1904. Daarin is precies voorgeschreven, op welke wijze deze actie moet plaats vinden en welke garanties gegeven worden van de betrokkenen, om te voorkomen, dat daarbij op onrechtmatige wijze zou worden tewerk gegaan. Tot de onderdeelen van die regeling behooren de artikelen, waarin de thans voorgestelde wijzigingen zijn aangebracht met het uitsluitend doel, om daarmee tegemoet te komen aan de bezwaren, die in de practijk zijn gebleken en waardoor op niet geheel billijke wijze niet de fraudeurs maar de met toezicht belaste wel eens te zwaar zouden kunnen worden getroffen. Deze regeling is dus getroffen geheel in het belang van de betrokken ambtenaren.

Nu doet zich ten aanzien van de door den heer Soetardjo gegeven voorbeelden deze kwestie voor, dat naar de meening van het geachte lid bij de uitwerking — als ik hem goed heb begrepen — van deze regeling niet op dezelfde wijze wordt opgetreden. Ik wil daar niet al te ver op ingaan, omdat de Regeering geneigd is, straks eenigermate met den heer Soetardjo mede te gaan, maar wil er toch op wijzen, dat men ten aanzien van desahooften voor een heel bijzonder geval staat. De desahooften — hier aanwezige bestuursambtenaren weten dit wel — zijn geen landsdienaren in den eigenlijken zin des woords.

(Soetardjo.)

Zij zijn wel belast met inning van landsgelden en ontvangen daarvoor ook collecteloon, maar zijn toch geen landsdienaren. Dat maakt de zaak so wie so moeilijker.

In de tweede plaats — en nu komen wij op meer algemeen terrein — kan een onderdistrictshoofd, dat zijn plicht verzaakt door niet voldoende controle uit te oefenen, nooit belast worden met het geheele bedrag der schade. Er is van oudsher een regeling, volgens welke men niet verder kan gaan dan 50% van de schade en deze regeling wordt ook toegepast. In de door den heer Soetardjo aangehaalde gevallen, hebben de betrokken onderdistrictshoofden — leest men het artikel goed — toch niet bepaald voldaan aan den hun opgelegden plicht. Men streeft er bij het bestuur naar, steeds zoo zorgvuldig mogelijk na te gaan of dat is gebeurd. Heeft een onderdistrictshoofd aan zijn plicht voldaan, dan kan men er zeker van zijn, dat hij op geenerlei wijze in de zaak betrokken wordt en niet aansprakelijk wordt gesteld voor de aan het land veroorzaakte schade.

Wat betreft hetgeen het geachte lid noemt de immoreele zijde van de zaak, wil ik op den voorgrond stellen, dat de Regeering met deze zijde der zaak niets te maken heeft. Er staat hieromtrent niets in de regeling. Het gaat om besprekingen, welke plaats vinden met de bestuursambtenaren ter plaatse in dezen vorm, dat aan de familie van de dessahooften wordt gevraagd, of zij bereid en in staat is, de geleden schade te vergoeden. Zoo de familie daarop ontkennend antwoordt, gaat — en nu kom ik weder op de algemeene regeling terug — ten aanzien van den met niet voldoende zorg zijne werk verricht hebbenden bestuursambtenaar, deze procedure verder.

Toch kan ik mij voorstellen, dat in de practijk van de toepassing van deze procedure langzamerhand verschillen zijn ontstaan, zoodanig, dat het accent nu eens hier, dan eens daar gelegd wordt. Voorzover het dus de uitwerking betreft, is de Regeering bereid na te gaan — en ik vermoed, dat dit geheel in de richting van de wenschen van den heer Soetardjo te dezen aanzien ligt; het zal hoogstwaarschijnlijk geschieden in samenwerking tusschen het Binnenlandsch Bestuur en het Departement van Financiën —, op welke wijze kan worden tegemoet gekomen aan in de practijk gerezen bezwaren.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij voorloopig tevreden stellen met de door de Regeering gedane toezegging, dat nagegaan zal worden in samenwerking tusschen de departementen van Binnenlandsch Bestuur en van Financiën, in hoeverre aan mijn wenschen kan worden tegemoet gekomen. Ik wil slechts de hoop uitspreken, dat in deze voortvarendheid zal worden betracht en dat een regeling, als door mij bedoeld, spoedig kan worden tegemoet gezien.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van een viertal ontwerp-ordonnanties tot herziening en hernieuwde afkondiging onderscheidenlijk van de „Landrente-ordonnantie 1927” (Staatsblad No. 163), de „Bali-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1922 No. 812), de „Celebes-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1927 No. 179) en de „Borneo-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1923 No. 484) (Ond. 86), alle vier als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6). (Zie voorts

(Soetardjo.)

Ik hoop aanstonds aan te toonen, dat de suggestie, die in het Gedelegeerdenverslag werd gedaan, betrekking heeft op andere inkomstenverlagingen dan de Regeering hier bedoelt. In de Memorie van Antwoord lees ik voorts, dat een verdere tegemoetkoming in den vorm van landrentevrijstelling aan de desahoofden op moeilijkheden zal stuiten in verband met de ongelijkheid in de toestanden in de verschillende desa's, en verder, dat vele dorpsbestuurders zelfs geen ambtsvelden hebben en dat, wanneer ze ze wèl hebben, de uitgestrektheid en de kwaliteit van die velden nogal varieeren. Dat is natuurlijk juist, maar daartegenover zou ik er de Regeering ook op willen wijzen, dat er in de uitoefening van de bestuurstaak door de desahoofden — die uitgebreid is — ook variatie bestaat. Voorts moge ik er op wijzen, dat desahoofden, die op dit moment geen ambtsvelden hebben, deze ook in het verleden niet hadden. In aansluiting op de opmerking in het Gedelegeerdenverslag moge ik er ook op wijzen, dat verscheidene desahoofden aan hun ambtsveld bijna niets hebben door de geringe inkomsten, die zij er uit trekken. Het is dus volkomen begrijpelijk, dat in de malaiseperiode, toen ze bijna niets oprachten, de ambtsvelden als het ware om niet door anderen werden bewerkt op voorwaarde, dat de bewerkers voldeden aan hun landrenteverplichting.

De Regeering heeft er verder op gewezen, dat de vrijdom van landrente in de buitengewesten is gebaseerd op de daar heersende adat, die zoodanigen vrijdom motiveerde. Het zelfde kan toch zeker worden gezegd van de desahoofden op Java en zelfs van de Indonesische bestuursambtenaren, want niet alleen de desahoofden, doch ook de regenten en andere functionarissen hadden tot voor kort vrijdom van belastingen op grond van de adat. Op het oogenblik komt voor de regenten zelfs nog gedeeltelijke vrijstelling van personeele belasting voor. Deze vrijstelling is eveneens gebaseerd op de hier bestaande adat.

Met motief, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord aanvoert voor de vrijstelling van landrente voor de volkshoofden in de buitengewesten, geldt dus ten volle voor de desahoofden op Java. Van hen kan voorts worden gezegd, dat in verband met het intensieve bestuur hier vele, zeer vele overheidsbemoeienissen bestaan, die zonder medewerking der desahoofden niet zouden kunnen worden uitgevoerd. Ik wijs op hun intensieve bemoeyenis bij de uitoefening van de politiebevoegdheden, bij de uitgebreide voorbereiding voor de belastingaanslagen, vooral bij de landrenterepartitie, die den desahoofden veel tijd en geld kost, ik wijs op hun bemoeyenis op het gebied van het boschwezen, de irrigatie, het onderwijs, de volksgezondheid, kortom, er is geen enkele regeeringszorg te noemen op Java, waarmede de desahoofden niet te maken hebben. Zelfs wordt hun medewerking vereischt bij de behartiging van belangen voor particulieren. Ik herinner aan de toestanden in de suikerstreken en andere cultuurgebieden, waar de desahoofden moeten medewerken bij de werving van werkvolk en het verkrijgen van trekvee enz. Tal van werkzaamheden, die door de desahoofden moeten worden verricht voor en namens de centrale overheid, doen zij voor niets. Nu is het hierdoor, dat ik gemeend heb, nogmaals — ik zeg „nogmaals”, omdat in den plenoraad hierop jaar in jaar uit al is geweest — een pleidooi te moeten leveren voor het verkrijgen van vrijdom van landrente op de ambtsvelden der desahoofden en andere desabestuursleden.

Strikt genomen heeft het verleenen van dezen vrijdom zelfs de beteekenis van het betrachten van rechtvaardigheid. Het is de plicht der Regeering om tegenover de lasten, die op de schouders van deze dessa-bestuurders worden gelegd, ook rechten, althans voordeelen toe te kennen, hetgeen kan geschieden in den vorm van vrijdom van landrente. Dit is slechts, als ik het zoo mag noemen, een gedeeltelijke tegemoetkoming in hetgeen waarop de dessa-hoofden aanspraak hebben als vergoeding voor het opleggen van al deze werkzaamheden door de centrale overheid.

(De Villeneuve.)

Ik hoop, dat de Regeering na deze uiteenzetting anders tegenover deze zaak zal staan en bereid zal zijn, gevolg te geven aan de door mij gedane suggestie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een amendement in gereedheid, houdende het voorstel, om de ambtsvelden ook op te nemen in de vrijstelling, bedoeld in art. 2, alinea 1, sub b. Dit amendement is mede-ondertekend door de heeren Van Helsing en Yo Heng Kam. Ik zal het echter voorloopig aanhouden en wil het van het antwoord der Regeering laten afhangen of ik dit amendement bij U, Mijnheer de Voorzitter, zal indienen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Het is slechts ten aanzien van een enkel artikel, dat ik een opmerking wil maken en wel ten aanzien van art. 6. Dit artikel behelst een regeling van de berekening der landrente. Deze zal geheven worden naar een evenredig deel van de belastbare opbrengst en die belastbare opbrengst wordt berekend naar de gemiddelde marktwaarde van de hoeveelheid padi, die de sawahs geacht worden op te brengen. Verder geeft lid 3 de wijze aan, waarop die gemiddelde waarde van de padi berekend zal worden.

Nu is in het Gedelegeerdenverslag de opmerking gemaakt, dat het gewenscht zou zijn, belanghebbenden in de gelegenheid te stellen, bezwaren tegen de berekening van de gemiddelde waarde in te brengen. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering echter tegen dit voorstel bezwaren gemaakt en er de aandacht op gevestigd, dat het onjuist zou zijn, belanghebbenden, aan wier inlichtingen de gegevens voor een belangrijk deel zijn ontleend, in de gelegenheid te stellen, tegen die berekening op te komen. Ik zou in dit verband nog op het volgende willen wijzen.

Belanghebbenden zijn in dit geval niet alleen de individuele landbouwers, waarover de Memorie van Antwoord spreekt, maar belanghebbenden — zij het dan ook meer indirect — zijn ook diegenen, met wie de individuele landbouwers grondhuurcontracten hebben loopen. Ik moge daarvoor verwijzen naar de regelen betreffende de vaststelling en de periodieke herziening van de minimumhuurprijzen, bedoeld bij artikel 3 van het gouvernementsbesluit van 15 Februari 1918, No. 68. In paragraaf 3 van die regelen wordt in het tweede lid uitdrukkelijk verwezen naar artikel 6 van de landrente-ordonnantie en in het bijzonder naar lid 3, het lid dus, waarover ik zooeven sprak. Nu lijkt het mij toch wel billijk, dat diegenen, die in deze in zooverre ook belang bij de zaak hebben als de berekening van de minimumhuurprijzen voor een groot gedeelte afhankelijk wordt gesteld van de landrente-gegevens, van de berekening der gemiddelde waarde van de padi desgewenscht ook inzage zullen kunnen krijgen.

Ik zou dan ook ditmaal niet zoover willen gaan als in het Gedelegeerdenverslag, waarin is gevraagd belanghebbenden gelegenheid te geven, eventueel hun bezwaren voor te brengen, doch wel komt het mij billijk voor — en ik mag in dit verband gerust zeggen: noodzakelijk —, dat belanghebbenden in de gelegenheid worden gesteld van de desbetreffende berekeningen kennis te nemen.

Ik zou derhalve de Regeering in overweging willen geven zoo mogelijk aan art. 6 een nieuw lid 4 toe te voegen, luidende als volgt:

„Van de berekeningen, als bedoeld in lid (2) en (3) van dit artikel, wordt op hun verzoek aan belanghebbenden inzage verstrekt.”

Ik hoop, dat de Regeering deze kleine wijziging alsnog in welwillende overweging zal willen nemen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Wenscht de geachte Regeeringsgemachtigde, ge-

14de VERGADERING — MAANDAG 6 MAART 1939.

Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86). — Luchtvervoerordonnantie (Ond. 107). — Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 104).

(Soangkoepon.)

zien de voorstellen, die zijn gedaan, wellicht liever in een volgende vergadering hierop te antwoorden?

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan zal de verdere behandeling van dit onderwerp plaats hebben in een volgende vergadering, vermoedelijk op Dinsdag 21 Maart.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen inzake het binnenlandsch luchtvervoer. (Ond. 107.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met een nieuw artikel 136 bis. (Ond. 104.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De artikelen 134, 135 en 136 van het Wetboek van Strafrecht luiden, zooals U weet, als volgt:

„Art. 134. Opzettelijke belediging den Koning of der Koningin aangedaan, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Art. 135. Opzettelijke belediging den gemaal der regeerende Koningin, den troonopvolger, een lid van het Koninklijk Huis of den Regent aangedaan, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Art. 136. Opzettelijke belediging den Gouverneur-Generaal of den waarnemenden Gouverneur-Generaal aangedaan, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.”

Volgens de bewoordingen van deze drie artikelen is het m.i. volkomen duidelijk, dat elke opzettelijke belediging van de daarbij bedoelde personages, in welke omstandigheden, in welken vorm en op welk tijdstip ook, al dan niet in het openbaar, steeds strafbaar is.

Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat onder opzettelijke belediging in deze artikelen 134, 135 en 136 omschreven, mede begrepen wordt het in artikel 315 van het Wetboek van Strafrecht omschreven feit, indien dit buiten tegenwoordigheid van den beledigde gepleegd is, hetzij in het openbaar door feitelikheden, hetzij niet in het openbaar, doch in tegenwoordigheid van meer dan vier personen dan wel in tegenwoordigheid van een derde, die daarbij zijns ondanks aanwezig is en daaraan aanstoot neemt, zich daaromtrent uitende door feitelikheden dan wel mondeling of bij geschrifte.

Daarom komt het mij onnoodig voor dit nog te verduidelijken dan wel te beperken door middel van het tot stand brengen van het voorgestelde artikel 136 bis. De drie genoemde artikelen hebben een ruimere strekking en grondgedachte dan het onderhavige voorstel van de Regeering.

Het moge juist zijn, dat volgens de Memorie van Toelichting algemeen aangenomen wordt, dat de in de artikelen 134, 135 en 136 van het Wetboek van Strafrecht omschreven feiten eerst dan strafbaar zijn, indien de in die artikelen bedoelde opzettelijke belediging onder de omschrijving van één der delicten van den 16den titel van het 2e boek van genoemde wetboeken valt, dit neemt mijns inziens niet weg, dat ook de mogelijkheid moet blijven bestaan, om andere eventuele beledigingen, die in dezen titel niet zijn omschreven, ook

strafbaar te stellen en met het bestaan van deze drie artikelen is steeds aan deze mogelijkheid voldaan.

Ik kan mij dan ook niet vereenigen met de Regeering, waar Zij in de Memorie van Toelichting verklaart, dat de artikelen 134, 135 en 136 van het Wetboek van Strafrecht in de beoogde voorziening te kort zijn geschoten.

Indien, zooals de Regeering in de Memorie van Toelichting zegt, niet strafrechtelijk kan worden opgetreden tegen beledigingen van de in vermelde bepalingen genoemde hooge personages, welke buiten tegenwoordigheid van den beledigde worden gepleegd, hetzij door feitelikheden in het openbaar, hetzij door feitelikheden mondeling of bij geschrifte (b.v. door het schrijven op een bord of het ronddelen van pamfletten) in besloten vergadering of op andere plaatsen, waar meerdere personen niet in het openbaar bijeen zijn, dan is dit zeker veroorzaakt door de omstandigheid, dat men zulk een belediging heeft doen beheerschen door den 16den titel van het Tweede Boek van meergenoemd Wetboek. Daardoor doet men mijns inziens te kort aan de strekking en het doel van de drie reeds genoemde artikelen van het Wetboek van Strafrecht.

In dit verband kan ik mij dan ook aansluiten bij de verscheidene leden, die in het Gedelegeerdenverslag betwijfelden, of er in de praktijk inderdaad behoefte bestaat aan een strafbepaling als de voorgestelde en verder van oordeel zijn, dat de in de Memorie van Toelichting aangevoerde motieven hen van de noodzaak dezer aanvulling niet hadden overtuigd.

Ik zou verder zeggen, dat deze ontwerp-ordonnantie de werking van de drie genoemde artikelen tegen hun doel in onnoodig beperkt.

„Strafbaarstelling van de belediging, welke plaats vindt in tegenwoordigheid van een derde, die daarbij zijns ondanks aanwezig is en daaraan aanstoot neemt, is in de ontworpen bepaling mede voorzien, omdat zich het feit voorgedaan heeft, dat op het kantoor van een ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur in diens tegenwoordigheid, met beledigend opzet een voorwerp is geworpen naar het portret van H. M. de Koningin, dat daardoor werd beschadigd. Indien de zoeven aangehaalde omschrijving niet in de nieuwe bepaling wordt opgenomen, zou in den vervolge een dergelijk feit — evenals tot nu toe — strafeloos blijven”.

aldus de Regeering in de Memorie van Antwoord.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, de vraag, die hierbij moet worden beantwoord is deze: „Is H. M. de Koningin door de handeling of uiting van den dader beledigd, ja dan neen?” In het bevestigend geval is deze dader zeker strafbaar, krachtens artikel 134 van het Wetboek van Strafrecht. In elk geval behoort deze dader niet straffeloos te blijven, omdat hij het portret van H. M. de Koningin, dat niet van hem is, beschadigd heeft. De dader is derhalve vervolgbaar en dit krachtens artikel 407 van het Wetboek van Strafrecht (beschadiging van andermans goed).

In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering verder o.a. gezegd:

„De verbreking van de concordantie ten deze met het Nederlandsche Strafwetboek, welke van de voorgestelde wijziging het gevolg zijn, komt gerechtvaardigd voor, aangezien paal en perk dient te worden gesteld aan den gezagondermijnenden invloed, welke aan bovenbedoelde feiten, in verband met den weinig critischen zin van de breede lagen der bevolking hier te lande pleegt uit te gaan.”

Deze toelichting bevreemdt mij, Mijnheer de Voorzitter, omdat de breede lagen der bevolking hier te lande geen reden tot klagen hebben gegeven wat betreft haar eerbied jegens H. M. de Koningin. Het moge dan waar zijn, dat de bevolking weinig critischen zin heeft, dit neemt niet weg, dat zij over het algemeen meer eerbied heeft betoond jegens H. M. de Koningin dan vele Nederlanders zelf. Wanneer men verscherping dan wel verduidelijking dezer artikelen noodig

(Soetardjo, Blaauw.)

acht, ware het beter dit voor Nederland te doen en niet voor deze gewesten. Hier is de bevolking heel nuchter en meestal immuun voor een slechte beïnvloeding ten opzichte van het betoonen van eerbied jegens ons Vorstenhuis en den hoogsten Regeeringsvertegenwoordiger in deze landen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne van den geachten Regeering-gemachtigde vernemen, welke feiten der Regeering bekend zijn, die aanleiding gegeven hebben tot de indiening van dit ontwerp. In de Memorie van Toelichting wordt als motief voor de indiening aangevoerd, dat:

„paal en perk dient te worden gesteld aan den gezags-ondermijnenden invloed, welke van bovenbedoelde feiten” — de feiten eerder in de Memorie van Toelichting bedoeld — „in verband met den weinig critischen zin van breede lagen der bevolking hier te lande, pleegt uit te gaan.”

Wanneer men het oog heeft op den weinig critischen zin van de breede lagen der bevolking, zou dat gevallen betreffen, die in het openbaar hebben plaats gehad, en dus ter kennis komen van de breede lagen der bevolking. Maar de bedoeling van dit ontwerp is juist, dat strafbaar wordt gesteld belediging in beperkten en zelfs in intiemem kring. Wat de autochthone bevolking betreft, behoeft hiervoor echter geen vrees te worden gekoesterd omdat, voorzover mij bekend is, althans in de zedenleer van de Javaansche bevolking een belediging bestaat, waarbij wordt voorgehouden, dat men eerbied dient te hebben voor den vorst, den leeraar (onderwijzer) en de ouders van bij mijn weten wordt dit voorschrift uit de zedeleer steeds hoog gehouden. Het kan dus niet juist zijn, een dergelijke bepaling voor de Inheemsche bevolking te treffen.

(De heer **K a n**: Men kan tegen een zedeleer ook zondigen.)

Ik zeide, dat bij mijn weten nooit iemand tegen deze zedeleer heeft gezondigd. Mochten er in dit opzicht feiten bekend zijn, die in andere kringen zijn voorgevallen, dan vormen deze naar mijn meening geen motief, om in deze landen zulk een uitzonderlijke strafregeling voor te stellen, vooral wanneer men daarbij bedenkt, dat zulk een strafbepaling zelfs in Nederland niet bestaat. Ik ben benieuwd naar de inlichtingen, welke de Regeering-gemachtigde ons aanstonds geven zal omtrent de feiten, welke der Regeering bekend zijn en zal mijn standpunt laten afhangen van deze door de Regeering te verstrekken inlichtingen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zal gaarne van de Regeering met betrekking tot een tweetal punten eenige inlichtingen ontvangen. In de eerste plaats zou ik de vraag, die de heer Soangkoepou stelde, willen onderstellen, de vraag waarin hij de Regeering verzocht om mededeeling of het geval, dat aanleiding is geworden tot het indienen van deze ontwerp-ordonnantie — namelijk dat iemand in tegenwoordigheid van een bestuursambtenaar een voorwerp heeft gegooid naar het portret van H. M. de Koningin — inderdaad ongestraft had moeten blijven. Uit de Memorie van Antwoorde maak ik op, dat het voorwerp niet aan den dader toebehoorde en dat het voorwerp is beschadigd, zoodat hier in het minste geval dan toch het strafbare feit van artikel 407 W. v. S. aanwezig was, waarbij het gaat om een waarde van minder dan f 25. Nu geef ik aanstonds toe, dat de innerlijke beteekenis van deze daad verre uitgaat boven het beschadigen van goed. Dit neemt echter niet weg, dat hier dan toch een strafbaar feit werd gepleegd, op grond waarvan de betrokkene had kunnen worden vervolgd. Ik zou gaarne vernemen, of deze vervolging heeft plaats gehad of niet, aangezien zulks toch wel wenschelijk zou zijn geweest.

Het tweede punt, waaromtrent ik gaarne nader zou worden ingelicht, betreft hetzelfde bezwaar, dat ook de heer Soangkoepou heeft gevoeld, tegen de invoering in artikel 136 bis van de woorden „van een derde, die daaraan aanstoot neemt”.

(De Villeneuve.)

Hierdoor toch wordt als element in een strafbaar feit geïntroduceerd een innerlijke reactie van een derden persoon. Ik weet niet, of deze figuur al in ons strafwetboek voorkomt, maar mocht zij een novum zijn, dan kan ik het als zoodanig niet bewonderen. Deze persoonlijke beoordeeling van den derde gaat toch in bepaalde omstandigheden wel zeer ver. Van het feit, of deze derde aanstoot neemt, zal afhangen, of de beklagde strafbaar is of niet en wanneer deze derde verklaart, dat hij aanstoot neemt, ontgaat de beoordeeling daarvan aan den rechter en zal deze, wanneer de zaak hem wordt voorgelegd, moeten veroordeelen. Hij mag niet in een beoordeeling treden of er inderdaad reden bestaat voor het aanstoot nemen ja of neen. Tenminste, zoo lees ik voorloopig nog het ons voorgelegde artikel.

Nu kan de geachte Regeering-gemachtigde mij misschien tegenwerpen, dat dergelijke persoonlijke reacties wel meer voorkomen, o.a. b.v. bij de klachtdelicten, maar dan is er dit groote verschil, dat daarbij een strafbaar feit in de kiem al aanwezig is, terwijl de klacht alleen de vervolging in gang kan zetten. Wat wij hier hebben, is een innerlijke beoordeeling, die van een feit al dan niet een strafbaar feit maakt, met het gevolg, dat de vermoedelijke dader geheel persoonlijk afhankelijk wordt van een anderen persoon. Dit geeft ruimte tot alle mogelijke onaangename consequenties. De derde, die het in de hand heeft een beklagde al dan niet een veroordeeling te doen krijgen, heeft dien adspirant-veroordeelde volkomen in de hand. Wanneer wij dan zien, dat hij deze macht op een eventueelen beklagde een geruimen tijd kan uitoefenen, — aangezien, waar op het strafbaar feit dat wij voor ogen hebben een gevangenisstraf is gesteld van meer dan 3 jaar, de verjaring ervan is gesteld op 12 jaar — zal hij dus gedurende al dien tijd in de gelegenheid zijn om aangifte te doen en te verklaren, dat hij zijns ondanks aanwezig is geweest en aan de daar uitgesproken woorden aanstoot heeft genomen. Ik vind dat wel een buitengewoon onaangenaam gevolg van het ons hier voorgelegde artikel.

(De heer **R o e p**: Daar kan ook chantage uit voortvloeien.)

Inderdaad opent dit gelegenheid tot chantage en uitoefening van wraakzucht, zelfs in kringen van gelijkgezinden.

(De heer **T h a m r i n**: En het werkt verklikkerijen in de hand.)

Dat ligt er ook in opgesloten. Men kan zich het geval indenken, dat vijf personen van volkomen gelijkgezinden aard, gesprekken houden van beleedigenden aard voor het Koninklijk Huis of den Gouverneur-Generaal, welke gesprekken in hun kring gewoon zijn. Nu kan in een verloop van 12 jaar de onderlinge verhouding tusschen deze personen zoo veranderen, dat een van hen, op deze woorden destijds heeft gesproken, hem bij de justitie aangeven en voor den rechter verklaren, dat hij heeft aanstoot genomen aan de woorden, die in dat gesprek door een bepaalden persoon zijn gesproken. Dit zijn allemaal redenen, die voor mij het aannemen van dit subjectieve element in het strafbaar feit wel buitengewoon moeilijk maken. Gaarne zou ik dan ook van den geachten Regeering-gemachtigde vernemen, of daaraan niet iets te doen valt.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij niet als spreker doen inschrijven en zou ook niet het woord hebben gevraagd, ware het niet, dat enkele opmerkingen van de heeren Blaauw en Soangkoepou mij daartoe aanleiding geven.

In het bijzonder heeft de heer Blaauw protest aangeteekend tegen het feit, dat hier de strafbaarheid afhankelijk wordt gesteld van een aangifte van iemand, die aanstoot neemt aan zekere uitlatingen. Ik vraag mij echter af of wij niet op den verkeerden weg zijn door daarop te zeer den nadruk te leggen. Het gaat er toch in eerste instantie om, of hier beledigingen en wel opzettelijke beledigingen zijn geschied ten aanzien van de categorie van hooge personen, genoemd in de artikelen

14de VERGADERING — MAANDAG 6 MAART 1939.

Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 104). — Nadere verlenging werkingstermijn der ordonnanties betr. terugzending van buiten Ned.-Indië aangeworven arbeiders en betr. den opzeggingstermijn (Ond. 140).

(Van Helsdingen.)

134, 135 en 136 van het Wetboek van Strafrecht en dan wil het mij voorkomen, dat, wanneer duidelijk is dat een dergelijke opzettelijke belediging heeft plaats gehad, daarop zoo mogelijk een veroordeeling moet volgen. Door te zeer den nadruk te leggen op het aanstoot nemen, verliezen wij toch wel het allerbelangrijkste feit uit het oog, dat het in de eerste plaats ons aller plicht is, opzettelijke belediging van leden van het Koninklijk Huis en van den Gouverneur-Generaal, waar dan ook, tegen te gaan. Dit, zooals voorgesteld is, op te nemen in het nieuwe gewijzigde artikel van het Wetboek van Strafrecht acht ik op zichzelf volkomen rationeel en juist.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik verkeer in dezelfde omstandigheid als de heer De Villeneuve. Ook ik heb mij niet voor dit onderwerp opgegeven, maar na de heldere uiteenzetting van ons geacht medelid, den heer Blaauw, zou ik het volgende willen opmerken.

Het moge waar zijn, dat wij, zooals de heer De Villeneuve gezegd heeft, toch groote aandacht moeten schenken aan de misdrijven, die de Regeering hier tracht tegen te gaan en dat het van het hoogste belang is, dat de gezagdragers zoo veel mogelijk worden beschermd en beledigingen worden gestraft, maar het zou wel eens kunnen zijn, dat het middel erger is dan de kwaal en het geheele maatschappelijke leven ontwricht.

Ik ben het met den heer Blaauw eens, dat althans het laatste deel van het nieuwe artikel, waarin het subjectieve element aanwezig is, nl.

„dan wel in tegenwoordigheid van een derde, die daarbij zijns ondanks aanwezig is en daaraan aanstoot neemt”

een zoo ernstig karakter draagt, dat ik die woorden uit het artikel geschrapt zou willen zien, zoodat van het bedoelde gedeelte alleen overblijft:

„doch in tegenwoordigheid van meer dan vier personen”.

Ik heb voornamelijk tegen de inlassing van het tegenwoordig zijn van een derde, die aanstoot neemt, bezwaar. Het aanstoot nemen is in deze materie een zeer gevaarlijk element. Als ik bedenk, dat telkens bijv. bij uitzendingen door de radio de mogelijkheid bestaat, dat daarbij in het geheel geen aanstoot gegeven maar toch ten onrechte aanstoot genomen wordt, moet ik er toch op wijzen, dat dit subjectieve element in de strafbepalingen een veel te groote rol speelt.

(De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Hebt U ook bezwaar tegen de woorden: „die daarbij zijns ondanks aanwezig is”?)

Daartegen heb ik minder bezwaar; het criterium van het aanstoot nemen is het ergste.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Is de Regeering gemachtigde bereid hedenmorgen te antwoorden of acht hij het beter, te antwoorden in een volgende vergadering?

(Directeur van Justitie, Voorzitter.)

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het is misschien beter, dat ik in de volgende vergadering antwoord, opdat ik nog eens rustig kan nalezen, wat door de verschillende leden over dit onderwerp is opgemerkt.

De **Voorzitter**: Dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp aangehouden tot de volgende vergadering.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot nadere verlenging van den werkingstermijn van de ordonnanties nopens de terugzending van arbeiders, die buiten Nederlandsch-Indië zijn in dienst genomen of aangeworven, en nopens den opzeggingstermijn, in acht te nemen door werkgevers bij de beëindiging van arbeids-overeenkomsten (Staatsblad 1932 Nos. 97 en 98) (Ond. 140), overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van vorengenoemde ontwerp-ordonnantie (Ond. 140).

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen constateeren, dat de Regeering door de indiening van het zoo juist afgehandelde ontwerp een geschikten middenweg heeft gevonden, waardoor, zonder dat een tijdelijke leemte in de wetgeving op dit terrein ontstaat, aan den Volksraad toch gelegenheid wordt gegeven om de voorstellen, welke een blijvende voorziening beoogen (Ond. 141), die behandeling te geven, die het belang der zaak vereischt.

De vergadering wordt te 10.23 u. v.m. gesloten.

STATE OF NEW YORK

IN SENATE, January 10, 1907.

REPORT OF THE COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE
IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE
ON JANUARY 10, 1907.

ALBANY: JAMES BRONKHORST COMPANY, PRINTERS, 1907.

ALBANY: JAMES BRONKHORST COMPANY, PRINTERS, 1907.

ALBANY: JAMES BRONKHORST COMPANY, PRINTERS, 1907.

15de VERGADERING — DINSDAG 21 MAART 1939.

Ingekomen stukken.

15de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 21 Maart 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Aanwijzing van den heer Th. van Ardenne als lid van het College van Gedelegeerden. — Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften. — Aanvulling van het Acten-reglement (Ond. 136). — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86). — Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 101). — Verkiezing plv. Voorzitter van het College van Gedelegeerden.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en Götzen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 9 Maart 1939 Nos. 6 en 7 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp van wet tot herziening van de wet van 30 April 1815 No. 5, houdende instelling van de Militaire Willems-Orde (Ond. 142);
- b. twee ontwerp-algemeene maatregelen van bestuur, onderscheidenlijk betreffende vaststelling van het „Reglement op de Militaire Willems-Orde” en herziening van het Koninklijk besluit van 8 September 1877 No. 20, houdende instelling van het eereteken voor eervol vermelden (Ond. 143).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 4, 8 en 9 Maart 1939 Nos. 36, 18 en 11 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot regeling van den handel in copra in de residentie Manado (Ond. 113);
- b. de ordonnantie tot nadere verlenging van den werkings-termijn van de ordonnanties nopens de terugzending van arbeiders, die buiten Nederlandsch-Indië zijn in dienst genomen of aangeworven en nopens den opzeggingstermijn, in acht te nemen door werkgevers bij de beëindiging van arbeidsovereenkomsten (Ond. 140);
- c. de ordonnantie houdende voorzieningen inzake het binnenlandsch luchtvervoer (Ond. 107).

3. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 4 Maart 1939 No. 440a/B betreffende de voortzetting van de contingentering van den invoer van badhanddoeken.

4. Als voren van 7 Maart 1939 No. 447/A, houdende mededeeling dat het verkozen lid van den Volksraad, Mr. H. J. Boelen, aan den Gouverneur-Generaal heeft kennis gegeven, dat hij met ingang van 4 Maart 1939 zijn ontslag neemt.

5. Als voren van 27 Februari 1939 No. 24, houdende machtiging, krachtens art. 105 Indische Staatsregeling aan den Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij aanvullende begrotingen voor 1939 uitgetrokken fondsen voor het treffen van verschillende maatregelen.

6. Als voren van 3 Maart 1939 No. 2, houdende verbod tot het drukken, uitgeven en verspreiden van het te Makassar verschijnend Chineesch dagblad „Hua Chiao Yit Pao” voor den duur van 8 dagen.

7. Als voren van 3 Maart 1939 No. 5, houdende machtiging, krachtens art. 105 Indische Staatsregeling aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over de bij een aanvullende begroting voor 1939 uitgetrokken fondsen ten behoeve van de organisatie van plaatselijke luchtbeschermingsdiensten.

8. Als voren van 4 Maart 1939 No. 19, houdende machtiging, krachtens art. 105 Indische Staatsregeling, aan den Directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begroting voor 1939 uitgetrokken fondsen voor de indienstelling bij de arbeidsinspectie van twee chauffeurs (maandlooners).

9. Als voren van 4 Maart 1939 No. 37 houdende ontslag van R. A. A. Danoesoegondo uit zijn betrekking, met bepaling, dat nader zal worden beslist of dit ontslag geacht moet worden al dan niet te zijn verleend met het praedicaat „eervol”.

10. Als voren van 6 Maart 1939 No. 6 houdende vaststelling van een regeeringsverordening ter uitvoering van art. 78 van de groepsgemeenschapsordonnantie en art. 87 van de Stadsgemeente buitengewesten.

11. Als voren van 6 Maart 1939 No. 7 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij aanvullende begrotingen voor 1939 uitgetrokken fondsen o.a. voor uitgaven in verband met de thee-, kina- en rubberrestrictie.

12. Als voren van 7 Maart 1939 No. 97 bepalende, dat in het jaar 1939 in Nederlandsch-Indië, onverminderd de overigens voor de toelating gestelde eischen, in totaal twaalfduizend vreemdelingen kunnen worden toegelaten.

13. Als voren van 7 Maart 1939 No. 30, houdende wederbenoeming van J. Ramaer tot 1sten Gouvernements Secretaris.

14. Als voren van 8 Maart 1939 No. 16, houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., om te beschikken over de bij een aanvullende begroting voor 1939 toegestane gelden ten behoeve van maatregelen van welvaartzorg.

15. Als voren van 9 Maart 1939 No. 2z, houdende overdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië in verband met het voornemen van den Gouverneur-Generaal om met ingang van 13 Maart 1939 een reis naar Midden- en Oost-Java te ondernemen.

16. Als voren van 9 Maart 1939 No. 4, houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over het bij afd. VII G der begroting voor 1939 uitgetrokken crediet ten behoeve van de verplaatsing van de werkplaats met bijbehorende inrichtingen van de Kalimati naar het Borneo-kanaal.

17. Als voren van 9 Maart 1939 No. 8, houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij aanvullende begroting voor 1939 uitgetrokken credieten ten behoeve van uitbreiding van de formatie bij het departement.

18. Als voren van 10 Maart 1939 No. 20, houdende wijziging van het bepaalde bij artikel 1 onder I van het besluit van 20 December 1938 No. 16 betreffende gedeeltelijke buitenwerkingstelling van de voorschriften omtrent het vervoer van personen met openbare autobussen.

De sub 2 t/m 18 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen stukken:

15de VERGADERING — DINSDAG 21 MAART 1939.

Ingekomen stukken. — Aanwijzing van den heer Th. van Ardenne als lid van het College van Gedelegeerden. — Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften. — Aanvulling van het Akten-reglement (Ond. 136). — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Voorzitter, Blaauw.)

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Januari 1939, aangeboden door de generale thesaurie.
2. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië, aangeboden door de generale thesaurie.
3. Brief van de Koninklijke Ned. Indische Motor Club van 13 Maart 1939 No. 3932/A, ter aanbieding van een statistisch overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Ned.-Indië gedurende het jaar 1938.
4. Verzoekschrift, gedagteekend Meulaboh 25 Februari 1939, van ruim honderd Atjehers, houdende verzoek om wederinstelling van het sultanaat van Atjeh.
5. Verzoekschrift, gedagteekend Kota Tengah 22 Januari 1939, van volksschoolonderwijzers, houdende verzoek om positieverbetering.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken en publicaties:

1. „Tien jaar Provincie Oost-Java, 1929—1939”.
2. „De West-Toradjas op Midden-Celebes, deel IV”.
3. „Vijf en zeventig jaren topografie in Ned.-Indië”.
4. Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1937, aangeboden door het departement van Economische Zaken.
5. Maandijfers betreffende den economischen toestand der inheemsche bevolking op Java en Madoera, Januari 1939, aangeboden door het departement van Economische Zaken.

De boekwerken en publicaties worden opgenomen in de boekery.

De Voorzitter: Ik deel de vergadering mede, dat de heer Wermuth op 8 dezer ontslag heeft genomen als lid van het College van Gedelegeerden. Aan de hand van de candidatenlijst volgnummer 3 is als lid van het College van Gedelegeerden door mij aangewezen het lid van den Volksraad, de heer Th. van Ardenne, die heden in de vergadering aanwezig is en daarmede zijn functie heeft aanvaard.

De behandeling van het eerste punt van de agenda, de benoeming van een plaatsvervangend voorzitter van het College van Gedelegeerden, zal ik uitstellen tot aan het einde van de vergadering.

Aan de orde is de aanwijzing van een lid van de Commissie voor de Verzoekschriften (vacature-De Hoog).

Ik deel mede, dat ik in de vacature bij deze commissie heb benoemd den heer Blaauw. Ik hoop, dat de heer Blaauw het lidmaatschap daarvan wel zal willen aanvaarden.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Zou ik voor benoeming in mijn plaats mogen aanbevelen den heer Wermuth?

De Voorzitter: De heer Wermuth is geen lid van het College van Gedelegeerden meer en het is wenschelijk, dat in de Commissie voor de Verzoekschriften leden van het College van Gedelegeerden zitting hebben, bij voorkeur te Batavia woonachtig, aangezien in de komende maanden nog tal van verzoekschriften in het College zullen moeten worden afgedaan. Ik zal dit punt dan nog even aanhouden.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van het Akten-reglement. (Ond. 136.)

(Directeur van Financiën.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van een viertal ontwerp-ordonnanties tot herziening en hernieuwde afkondiging onderscheidenlijk van de „Landrente-ordonnantie 1927” (Staatsblad No. 163), de „Balilandrente-ordonnantie” (Staatsblad 1922 No. 812), de „Celebes-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1927 No. 179) en de „Borneo-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1923 No. 484) (Ond. 86), alle vier als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6). (Zie voorts de verbetering van drukfouten in de ontwerp-ordonnanties der stukken 2B en 2D, vermeld onder stuk 4.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Götzen, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Uit de omstandigheid, dat op de uitvoerige schriftelijke behandeling van de aan de orde gestelde vier ontwerp-ordonnanties tot herziening en hernieuwde afkondiging van de bestaande landrente-ordonnanties in den eersten termijn der mondelinge beraadslagingen van de zijde van het geachte College slechts op enkele punten nader is ingegaan, heeft de Regeering met voldoening meenen te mogen afleiden, dat in algemeenen zin met de voorgestelde wijzigingen wordt ingestemd. Deze meening wordt versterkt door de waardeering, welke de heer Thamrin aan het begin van zijn rede voor verschuillende der aangebrachte wijzigingen heeft geuit.

Beschouwt men nu de vier onderwerpen, welke door de drie geachte leden die het woord voerden, ter sprake zijn gebracht, dan valt het op, dat slechts twee daarvan betrekking hebben op door de Regeering voorgestelde wijzigingen, terwijl de beide andere zich richten op bepalingen, welke niet zijn gewijzigd en waarvan de ontwerpen dus uitsluitend de hernieuwde afkondiging bevatten, bepalingen bovendien, welke tot de grondslagen der landrenteheffing zijn te rekenen. Alvorens tot een bespreking van deze beide punten over te gaan moge ik daarom nogmaals in herinnering brengen, dat de door de Regeering aan de orde gestelde herzieningen niet beoogen principiele wijzigingen door te voeren, doch praktische verbeteringen van in hoofdzaak belasting-technischen aard en daarnaast een aanpassing aan de door bestuurshervorming en decentralisatie gewijzigde bestuursverhoudingen. Het is noodzakelijk dit voor oogen te houden bij de beoordeeling van de door de heeren Thamrin en Soetardjo ter sprake gebrachte zaken van principiele beteekenis.

De heer Thamrin heeft de percentages besproken, welke van de belastbare opbrengst der sawahs worden geheven en welke loopen van acht tot twintig. Het geachte lid heeft dit laatste percentage uitzonderlijk hoog genoemd en verder opgemerkt, dat de tani in vergelijking met hen, die onder de inkomstenbelasting of de loonbelasting vallen, bijzonder zwaar wordt belast. Bovendien zou in vele gevallen de heffing boven het maximum van 20% uitgaan, ja tot 30% kunnen stijgen, terwijl daarnaast de tani nog belastingen voor de desa moet opbrengen welke — in geld uitgedrukt — 30 tot 50% en misschen zelfs wel 100% van de landrente uitmaken. Om deze redenen acht de heer Thamrin de ontwerpen onbevredigend, aangezien ze geen verlichting hebben gebracht in de heffingspercentages.

Alvorens nader in te gaan op hetgeen het geachte lid ten aanzien van de hoogte der landrenteheffing heeft opgemerkt, komt het geboden voor, Mijnheer de Voorzitter, de door hem met de desalasten gelegde band los te maken. Het zou

(Directeur van Financiën.)

slechts tot vertroebeling van het inzicht leiden, wanneer aan de hoogte van deze heffingen — die bovendien onderling ten zeerste uiteenloopen en waarvan een exacte becijfering uiterst moeilijk is, ook al omdat zij grootendeels niet in geld worden geheven — argumenten zouden worden ontleend voor de beoordeeling van de heffingspercentages der landsbelasting, welke de landrente is. Slechts een beschouwing van deze heffing op zichzelf, los van andere locale belastingen, kan de zaken in het juiste licht plaatsen.

Doet men dit, dan dient er in de eerste plaats op te worden gewezen, dat de belastingpercentages der landrente niet rechtstreeks worden betrokken op de bruto-opbrengst der sawahs — dit vormt o.m. een markant verschil met de loonbelasting, welke van het bruto-looninkomen wordt geheven — doch — rekening houdende met den economischen toestand — van de belastbare opbrengst der sawah's, welke, gelijk bekend is, wordt berekend aan de hand van de productiviteit der verschillende sawahgroepen nadat deze is verminderd met het belasting-vrij gedeelte.

Op het belasting-vrij gedeelte, dat voor alle sawahs uniform op negen quintalen per hectare is gesteld, kom ik aanstonds nog terug.

Wat nu verder de hoogte der percentages betreft, moge het volgende dienen.

Volgens het eerste lid van artikel 7 der landrenteordonnantie bedraagt het aan landrente van de sawahs te betalen bedrag tenminste acht en ten hoogste twintig procent van de voor elke sawahgroep in een district vastgestelde opbrengst, terwijl ingevolge het derde lid van dit artikel van die percentages naar beneden kan worden afgeweken in geval bij een algeheele herziening de sawahaanslag van een desa met meer dan 25 procent zou stijgen.

Het gestelde maximum beoogt niet anders, dan de uiterste limiet aan te geven waartoe mogelijk in de toekomst, wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven, gegaan zal kunnen worden. Tot dusverre is echter, na de invoering van de landrenteheffing in haar huidige vorm, aan de sawahbezitters nimmer een hooger percentage aan landrente opgelegd dan 18 procent. Bij de sedert het intreden van de crisis ter hand genomen herzieningen werd zelfs het hoogste heffingspercentage teruggebracht tot 16, waarbij bovendien behoort te worden vermeld, dat dit percentage thans nog slechts in 103 van het circa 17500 desa's tellende landrenteplichtige sawahareaal van Java en Madoera wordt geheven.

Voorts moge er nogmaals op worden gewezen, dat de landrente tweërlei karakter draagt, omdat daarin voorkomen zoowel de elementen van een grondbelasting als van een inkomstenbelasting. Dit zijn allen redenen, Mijnheer de Voorzitter, waardoor het vergelijken van de belastingpercentages der landrente met die van loon- en inkomstenbelasting zoo weinig vruchtdragend moet worden genoemd. Men moet deze percentages zien in het geheele verband van de landrentebepalingen, waarop ik zooveel heb gewezen, dus als een van de vele factoren, welke tenslotte gezamenlijk de hoogte der heffing, welke op redelijke wijze de Inheemsche inkomsten uit den grond belast, bepalen.

Bij een tweetal punten zou ik nog gaarne een oogenblik willen stilstaan, te meer waar ook het geachte lid deze in beschouwing heeft genomen. Ik doel hiermede op de zoogenaamde productiekosten en op den aftrek van negen quintalen padi per hectare, die wordt toegepast om de belastbare opbrengst der sawahs te bepalen.

Het oneindig aantal variaties van de wijze, waarop de grond bewerkt wordt, maakt het ondoenlijk zonder een voor elk gezin afzonderlijk in te stellen en daarom practisch niet uitvoerbaar onderzoek met eenige juistheid de individueele productiekosten te bepalen.

In het bijzonder is het onmogelijk den aan de bewerking der bouwvelden ten koste gelegden arbeid op de juiste geldswaarde te schatten, zoodat een berekening aan de hand van

b.v. de gebruikelijke koelieloonen tot onjuiste resultaten moet leiden.

Wat dezen arbeid betreft kan men in het algemeen zeggen, dat loonarbeid van minder beteekenis wordt, ja geheel wegvalt, naarmate de opbrengst der sawahs geringer wordt. In het laatste geval presteert de bezitter en zijn gezin zelf al den arbeid, welken hij terecht — gelijk overal ter wereld — niet als kosten aanmerkt. Hij vindt zijn belooning tenslotte in de opbrengst van zijn land.

De uniformiteit van den aftrek doet in de landrenteheffing een zekere progressie ontstaan. Zij heeft mede door de geringe verhooging, welke bij beplantbaarheid van de sawahs met nagewas wordt opgelegd, ten gevolge, dat de slechtere sawahs naar verhouding belangrijker worden belast dan de velden van betere kwaliteit.

Naar aanleiding van de vraag van den heer Thamrin op welke wijze de aftrek van 9 quintalen padi per ha is verkregen, moge worden opgemerkt dat deze hoeveelheid het equivalent vormt van de hoeveelheid van 10 picol per bouw, welke, bij de voorbereiding van de wijziging van de heffing in de Preanger-Regentschappen, in de z.g. Preanger-nota van 1895 werd besproken en als een redelijk gemiddelde werd aanvaard.

Dat genoemde aftrek — dit is in deze de hoofdzaak — ook voor de huidige omstandigheden niet te laag is gefixeerd, blijkt hieruit, dat voor geheel Java en Madoera, met een sawahareaal van rond 2 940 000 ha op deze wijze buiten de belasting wordt gelaten een hoeveelheid padi van omstreeks 26,5 miljoen quintalen, of anders gezegd — daar de gemiddelde bruto-opbrengst per ha 23 quintalen bedraagt — ruim 39% van de totale opbrengst. Met deze cijfers voor oogen is de Regeering van oordeel dat de bestaande aftrek nog steeds voldoet aan het gestelde doel.

Het tweede punt van principieele beteekenis — ter sprake gebracht door den heer Soetardjo — is de vrijstelling van ambtsvelden van desahoofden en andere desabestuurders op Java en Madoera. Daarmede zou eveneens een wijziging worden gebracht in de beginselen der Landrente, zooals die van de eerste ordonnantie van 1907 — en daarvóór reeds van 1872 af — hebben gegolden. Vraagt men zich nu af, waarom zulk een ingrijpende verandering thans, ter gelegenheid van de voorgebrachte technische herziening, ter sprake wordt gebracht, dan voert het geachte lid daarvoor een drietal motieven aan.

Het eerste motief is de teruggang in inkomsten der volkshoofden. Naar aanleiding van de mededeeling in de Memorie van Antwoord, dat aan volkshoofden, wier inkomsten beneden het noodzakelijk minimum zijn gedaald, reeds eenige jaren een tegemoetkoming van Landswege wordt verleend in den vorm van tijdelijke uitkeeringen, heeft de heer Soetardjo opgemerkt, dat deze tegemoetkoming was bedoeld als een gedeeltelijke compensatie van de vermindering der collecteloonen op de inkomstenbelasting. Bij interruptie wees ik er reeds op, dat het geachte lid hier een ander begrotingsartikel op het oog had, dan waarover in de Memorie van Antwoord is gesproken. Er zijn namelijk twee soorten van tegemoetkoming, een voor de collecteloonen, waarvoor op de begroting 1939 f 120 000 is uitgetrokken, en een voor het zoo juist gereleveerde doel, waarvoor f 300 000 is opgebracht, tezamen dus f 420 000.

Als tweede motief heeft de heer Soetardjo, naar aanleiding van de opmerking in de Memorie van Antwoord, dat een vrijstelling van ambtsvelden zeer ongelijk zou werken in verband met de omstandigheid, dat vele dorpsbestuurders geen ambtsveld bezitten en overigens de uitgestrektheid en kwaliteit dezer velden van desa tot desa aanzienlijk variëren, aangevoerd dat er in de uitoefening van de bestuurstaak door de desahoofden ook variatie bestaat. Dat is op zichzelf uiteraard volkomen juist, maar het geeft aan de suggestie van het geachte lid toch weinig kracht, omdat tussehen den

(Directeur van Financiën.)

omvang van de individueele bestuurstaak en de grootte van het ambtsweldensbezit der onderscheiden desahoofden geen enkel verband bestaat.

Tenslotte zou een motief hierin zijn gelegen, dat de voor sommige gedeelten der buitengewesten op grond van de adat verleende vrijdom ook voor Java en Madoera kan worden verdedigd, omdat niet alleen de desahoofden, doch ook de regenten en andere functionarissen tot voor kort aan de adat vrijdom van belasting ontleenden, ja dat de regenten zelfs thans nog een op de adat gebaseerde gedeeltelijke vrijstelling van personeele belasting bezitten. Men moet terzake evenwel goed onderscheiden, Mijnheer de Voorzitter.

Zooals uit de toelichting op de ingediende ontwerp-ordonnanties blijkt, is de in de Bali-landrenteordonnantie opgenomen vrijstelling van ambtsweldens niet anders dan het vastleggen van een recht, dat de bezitters van oudsher genieten. Op Java en Madoera echter zijn de desahoofden en -bestuurders nimmer van landrente vrijgesteld geweest. Zelfs in de eerste eigenlijke landrenteregeling van 1872 (Stbl. 1872 No. 66) komt een dergelijke vrijstelling niet voor.

Waar de heer Soetardjo op doelt, is vermoedelijk de ordonnantie, opgenomen in Staatsblad 1907 No. 182. In deze ordonnantie, strekkende tot instelling van een belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van alle personen, behorende tot de Inlandsche en met deze gelijkgestelde bevolking (welke belasting overigens niet toepasselijk was op inkomsten uit den grond) was in artikel 3 o.m. bepaald, dat de inkomsten als zoodanig van hoofden der bevolking, landsdienaren en gewezen landsdienaren, zoutmakers, ridders in de Militaire Willemsorde en dragers van andere van gouvernementswege uitgereikte eeretekens enz. enz. vrij van deze belasting zouden zijn.

Uit de opsomming dezer heterogene categorieën blijkt wel duidelijk, dat de vrijstellingen niet op de adat gebaseerd waren.

Tusschen 1907 en 1920 werden reeds verschillende dezer vrijstellingen ingetrokken, totdat in 1920, toen de invoering van een voor alle landaarden geldende, uniforme inkomstenbelasting in behandeling kwam, tevens werd besloten al de nog bestaande, vrij willekeurig gekozen en niet op redelijke basis gevestigde uitzonderingen en bevoordelingen van bepaalde categorieën op Java en Madoera af te schaffen.

Ook de door het geachte lid aangehaalde gedeeltelijke vrijstelling van personeele belasting, toegekend aan gouverneurs, bestuurvoerende residenten en regenten, is niet gebaseerd op de adat, maar moet worden beschouwd als een onderdeel van de aan deze gezagdragers toegekende representatiekosten.

Wellicht ten overvloede kan hieraan nog worden toegevoegd, dat zowel de landrenteordonnantie 1927 in artikel 2 sub c, als de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 in artikel 32 sub e een vrijstelling kennen, die werkelijk op de adat is gebaseerd, en die daarom ook steeds onverzwakt gehandhaafd bleef, n.l. de vrijstelling van gronden en van de hoofden en bevolking der zgn. vrije of perdikan desa's.

Hoewel dan ook ten volle kan worden beaamd, dat de desahoofden op Java en Madoera op velerlei wijzen hun ongetwijfeld waardevolle medewerking verleenen bij de uitvoering van de overheidstaak, bestaat er naar het oordeel der Regeering geen redelijke grond waarom zij niet, evenals alle overheidsdienaren, belasting zouden betalen van de door hen als zoodanig genoten inkomsten.

Op grond van al deze overwegingen bestaan bij de Regeering overwegende bezwaren tegen opvolging van de door den heer Soetardjo voorgestelde, zeer ingrijpende wijziging.

Daaraan moge nog worden toegevoegd, dat de financiële consequenties van zulk een maatregel wel uitermate bezwarend zouden zijn. Een globale berekening heeft uitgewezen, dat hiermede een bedrag van niet minder dan

f 2,2 miljoen gemoeid zou zijn, dus nog een half miljoen gulden meer dan thans in totaal door de desahoofden aan collecteloon wordt genoten ($\pm$ f 1 700 000). Stelt men daar tegenover, dat de gezamenlijke vergoeding aan volkshoofden in verband met den teruggang in inkomsten f 420 000 beloopt, welk bedrag is vastgesteld aan de hand van gedeetailleerde opgaven van de hoofden van gewestelijk bestuur, dan is het wel duidelijk dat ook in financieel opzicht deze suggestie een redelijke basis ontbeert.

Ik kom thans tot de beide onderwerpen, welke betrekking hebben op de door de Regeering voorgestelde wijzigingen.

De heer Thamrin heeft ter sprake gebracht de in artikel 17 der ontwerp-ordonnanties voorkomende termijnenregeling en daarbij nogmaals de vrees geuit, dat de ten aanzien van onwillige belastingplichtigen geopende mogelijkheid om een betaling in twee of meer termijnen af te dwingen, in de practijk ook gebezigd zal worden tegen landbouwers, die wel in staat en ook genegen zijn om hun landrenteschuld uit de opbrengst van den grond te voldoen, doch er de voorkeur aan geven hiermede te wachten tot de uiteraard lage prijsnoteringen van de padi vlak na den oogst hebben plaatsgemaakt voor een hooger en daardoor meer aanvaardbaar prijsniveau.

De Regeering deelt die vrees niet, Mijnheer de Voorzitter, aangezien deze kwestie de voortdurende en toegewijde aandacht geniet van de bestuurshoofden.

Hoewel Zij zich mitsdien op het standpunt blijft stellen dat de voorgestelde bepaling in wezen overbodig moet worden geacht, is de Regeering niettemin bereid in de regeeringsverordening tot uitvoering der landrenteordonnanties de bepaling, voorkomende in lid 1 van § 23 der vigerende uitvoeringsvoorschriften in dezen zin aan te vullen, dat in stede van de slotwoorden:

„en dat bij de inning al dadelijk zooveel doenlijk rekening worde gehouden met mogelijke ontheffing van landrente”

wordt gelezen:

„en dat bij de inning, behalve met mogelijke ontheffingen, rekening worde gehouden met de belangen van de landbouwers, die een deel van hun padi dadelijk na den oogst hebben opgeschuurd, om uit de opbrengst daarvan later hun landrenteaanslag te voldoen.”

(De heer Thamrin: Geldt dit alleen, wanneer de tani zooveel padi opschuurt, dat uit de opbrengst daarvan de geheele landrente-aanslag voldaan kan worden, of ook, wanneer de tani slechts zooveel padi opschuurt, dat uit de opbrengst daarvan slechts een deel van den landrente-aanslag voldaan kan worden?)

Uiteraard is het de bedoeling, dat ook daarmede rekening wordt gehouden.

De Regeering vertrouwt, Mijnheer de Voorzitter, met deze toezegging tegemoet te zijn gekomen aan den gedachten-gang, welke het geachte lid heeft geleid tot zijn suggestie.

Terzake van de door den heer De Villeneuve aangerode kwestie moge ik opmerken, dat door het verband, dat in de regeling van de minimum-gronduurprijzen is gelegd, tusschen deze prijzen en de voor de berekening van den landrenteaanslag vastgestelde gemiddelde marktwaarde van de padi, de ondernemers, die langjarige grondhuur-contracten met de Inlandsche landbouwers wenschen af te sluiten, inderdaad indirect mede als belanghebbenden worden beschouwd.

Als zoodanig dient aan hen, evenals aan alle andere belanghebbenden, op hun verzoek inzage te worden verstrekt en inlichtingen te worden gegeven omtrent alle gegevens, die voor hen van belang zijn.

De voorgestelde nieuwe bepaling is derhalve overbodig. De Regeering wil het geachte lid echter gaarne toezeggen, de landrente-afdeelingshoofden te zullen instrueeren om belanghebbenden op hun verzoek inzage van de padiprijs-berekeningen te verstrekken.

(Voorzitter, Directeur van Justitie.)

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd.

Gezien het omvangrijke cijfermateriaal en het belang van de zaak wil ik op verzoek de verdere behandeling van het onderwerp wel uitstellen tot de volgende vergadering, vermoedelijk op den volgenden Dinsdag.

Ik verzoek dan echter den leden, die voornemens mochten zijn een amendement in te dienen, dit zoo tijdig te doen, dat het onderwerp in ieder geval in de volgende vergadering kan worden afgehandeld.

Thans schort ik dus de behandeling van het onderwerp op.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met een nieuw artikel 136 bis. (Ond. 104.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Uit de vragen en opmerkingen in de vorige vergadering geuit, is afgeleid, dat er nog al verschil van meening over het aanhangige voorstel bestaat. Maar, wanneer men nog eens nagaat, wat door de verschillende sprekers is gezegd, valt het nog wel mee. Er is wel veel misverstand geweest en ik zal mijn best doen, dit zooveel mogelijk op te helderen.

In wezen gaat het om een zeer eenvoudige zaak.

Ons Strafwetboek heeft een titel „misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid en tegen de waardigheid van den Gouverneur-Generaal”. Daarin staan o.m. vier artikelen over opzettelijke belediging van deze hooge personen. Nu hebben zich in de praktijk een aantal gevallen van zulke opzettelijke beledigingen voorgedaan.

En nu bleek dat vervolging achterwege moest worden gelaten dan wel veroordeeling uitbleef, omdat ons Strafwetboek in het algemeen alleen belediging strafbaar stelt onder bijzondere omstandigheden, die hier niet aanwezig waren en omdat de jurisprudentie, de rechtspraak en de rechtsliteratuur die beperkingen ook meenden te moeten toepassen bij een vervolging, op grond van het aantasten van de Koninklijke waardigheid. Dit is nu volkomen irrationeel. Het gaat hier om feiten, waarvan de strafwaardigheid voor ieder weldenkende vaststaat en daarom is een oplossing voorgesteld, die de bestraffing van deze feiten mogelijk zal maken. Dus het gaat eenvoudig om een technische lacune van de wet die moet worden hersteld.

Welke bedenkingen zijn hier nu tegen aangevoerd? Daar zijn vooreerst de bedenkingen van de heeren Soetardjo en Soangkoepon. De conclusies van de beide geachte leden zijn geheel verschillend, maar hun uitgangspunt was hetzelfde. Deze beide sprekers zien in het voorstel blijkbaar een miskenning van de loyale gezindheid van de Inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië. Zij zien in het voorstel een verscherping van de strafwet, gericht tegen de Inheemsche bevolking en zij vragen: waaraan heeft de Inheemsche bevolking dit nu verdiend? De heer Soangkoepon zegt met zooveel woorden: omdat de breede lagen der bevolking hier te lande geen reden tot klagen hebben gegeven wat betreft haar eerbied jegens H. M. de Koningin.

Ook de heer Soetardjo heeft medegedeeld, dat hij het nog nooit meegemaakt heeft, dat dergelijke opzettelijke beledigingen plaats hadden en hij schrijft dit toe aan de zedeleer, die door de Javaansche bevolking absoluut in acht wordt genomen, de zedeleer, die hoogachting voorschrijft voor den vorst, leeraar, ouders enz.

Dit nu wordt door de Regeering volkomen onderschreven. Het voorstel, dat aanleiding gaf tot dit ontwerp, houdt een zinsnede in, die in dit verband de aandacht verdient. Ik zal Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Directeur van Justitie.)

haar even voorlezen. In dit voorstel werd aangevoerd, dat het niet-straffen van de daders in de bedoelde gevallen door het groote publiek niet werd begrepen en niet werd gewaardeerd. Nu volgt de aanhaling:

„Immers dit laatste geldt in bijzondere mate voor het Inheemsche publiek, dat het historisch respect voor de Koninklijke waardigheid nog steeds ingeboren bezit en het dan ook minstens vreemd vindt dat de overheid tegenover deze beledigingen machteloos staat.”

Regeering en College van Gedelegeerden zijn het hierover dus eens. Er is geen sprake van, dat dit voorstel uitgaat van een miskenning van de loyale gezindheid der Inheemsche bevolking. Maar dit is geen argument tegen de voorziening, integendeel het is gebezigd als een argument voor. Want gesteld nu eens, dat omtrent andere strafbare feiten iets dergelijks zich zou voordoen, dat een bepaalde uitlegging van de wet zou ten gevolge hebben, dat laten wij zeggen onder bijzondere omstandigheden, een moord straffeloos zou blijven. Als de Regeering dan, wat dan toch ongetwijfeld op haar weg zou liggen, zou voorstellen de wet daarvoor te wijzigen, zou men daartegen dan aanvoeren: maar de Inheemsche bevolking is toch niet moordzuchtig?

(De heer **Soangkoepon**: Men zou beter doen zulke bepalingen voor Nederland in het leven te roepen, niet voor Nederlandsch-Indië. Daarom gaat het juist.)

Ons strafrecht bevat vele artikelen, die in het geheel niet beoogen handelingen te bestraffen, waarvan men aanneemt, dat zij algemeen op groote schaal voorkomen. Hoogstens mag men dus in dit geval vragen: Maar doen die gevallen zich nu wel ooit voor? De heer Soetardjo heeft die vraag ook gesteld en hij heeft daarbij medegedeeld, dat hij zoo iets in de praktijk nooit had medegemaakt. Mijnheer de Voorzitter! Dat kan inderdaad het geval zijn, want die gevallen zijn immers gelukkig niet aan de orde van den dag. Ze komen inderdaad maar zelden voor en dat is ook volkomen verklaarbaar; dat weten de heeren zelf ook wel. Het gaat hier niet om de groote lagen van de bevolking. Dat neemt echter niet weg, dat er in de laatste jaren zulke gevallen zijn geweest. De geachte sprekers weten zoo goed als de Regeering, dat er nu eenmaal uitzonderingen zijn, waarbij men niet op loyale gezindheid mag rekenen.

(De heer **Thamrin**: Kunt U buiten het eene geval, in de Memorie van Toelichting genoemd, nog andere gevallen in dit verband noemen?)

Zeker! Het voorstel, dat aanleiding heeft gegeven tot de indiening van dit ontwerp, gaf zes gevallen aan, die zich alle hadden voorgedaan in den loop van twee jaren. Ik merk hierbij al dadelijk op, dat een van die gevallen een Europeaan betrof. Daaruit ziet men, dat het hier werkelijk niet speciaal gaat om dergelijke uitlatingen bij de Inheemsche bevolking; het gaat bij dit voorstel om een ieder, die zich misdraagt.

Nu is in de Memorie van Antwoord reeds één van die gevallen in details medegedeeld. Het ging daarbij om een feitelijkheid, waarbij de beeltenis van de Koningin werd beschadigd.

(De heer **Thamrin**: Was daarbij opzet tot belediging aanwezig?)

Die was zeer zeker aanwezig. Nog een dergelijk geval heeft zich voorgedaan, terwijl de andere vier gevallen hoogst beledigende uitlatingen betroffen, welbewust, opzettelijk gedaan en met een ostentatief karakter, alleen niet gedaan in het openbaar. Het ging hier n.l. niet om openbare vergaderingen, doch om besloten vergaderingen, bijeenkomsten ter bespreking van zaken van staatkundigen aard en dergelijke zaken meer. Nu zal de heer Soetardjo wel niet verwachten, dat ik thans in dit College de beledigingen, die aldaar zijn geuit, zal gaan herhalen. Dit zou al heel weinig in overeenstemming zijn met de zedeleer, waarvan de heer Soetardjo heeft

(Directeur van Justitie.)

gesproken, en met den eerbied aan Hare Majesteit, de Koningin verschuldigd.

(De heer Soetardjo: De bekendstelling van die beledigingen verwacht ik ook niet.)

Dat doet mij buitengewoon veel genoegen. De heer Soetardjo zal wel van mij willen aannemen, dat het daarbij niet ging om onberaden woorden, zelfs niet om onvoorzichtigheid in intiemem kring.

(De heer Soetardjo: Door wie waren die beledigingen geuit?)

Het waren welbewuste, en opzettelijke, ernstig beledigende uitlatingen.

Mijnheer de Voorzitter! Het ging daarbij om feiten, die naar buiten rechtbaarheid hebben gekregen. Wanneer de leden het eens goed nagaan, zullen zij zich ongetwijfeld zelfs enkele van die feiten, in de pers vermeld, kunnen herinneren. Het betrof feiten, die naar buiten rechtbaarheid verkregen en die de loyale gevoelens van de bevolking in ruimen kring kwetsten. Het is daarvoor niet noodig in zulke gevallen om die beledigingen in het openbaar uit te spreken, in het openbaar dan in den zin, dien de rechtspraak daaraan toekent.

Er is ten deze dus een voorziening noodig en men kan daartegen niet aanvoeren, dat in een enkel geval nog wel eens een vervolging mogelijk is volgens de een of andere strafbepaling van geheel andere strekking.

De heeren Soangkoepou en Blaauw hebben dit argument gebezigd. De heer Soangkoepou merkte op, dat vervolging dan toch wel mogelijk was op grond van zaakbeschadiging en de heer Blaauw sloot zich hierbij aan, hoewel hij daarbij wel dadelijk opmerkte, dat natuurlijk het feit zelf van veel ernstiger aard was. De heer Blaauw verzocht er echter over te mogen worden ingelicht of nu die vervolging op grond van zaakbeschadiging ook is ingesteld, hetgeen hem dan toch wel wenschelijk leek.

Bij dit geval deden zich in verband met de belediging ook nog andere feiten voor en men heeft inderdaad overwogen, welke strafbepaling hier kon worden toegepast, dus ook de strafbepaling wegens zaakbeschadiging. Er was nog een andere strafbepaling, die toegepast kon worden, artikel 153bis. Er is toen een vervolging op grond van dat laatste artikel ingesteld en daarom werd aan de zaakbeschadiging, die van veel minder belang was, geen verder gevolg gegeven.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, daarom gaat het hier niet. Ik wil ter verduidelijking van hetgeen waarom het hier wel gaat alweer het voorbeeld van een moord gebruiken, welke onder bepaalde omstandigheden straffeloos zou blijven, waarbij dan werd gezegd: de dader gebruikte een vuurwapen en overtrad aldus de bepaling, dat men binnen den bebouwen kom van de gemeente geen vuurwapen mag afvuren. Dit kan nimmer een argument zijn om te berusten in de lacune in de wet, waardoor de bestaande bepaling van het ernstige feit waarom het dan gaat, op losse schroeven komt te staan.

(De heer Thammrin: Dit zijn geen vergelijkbare objecten!)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou had nog een ander bezwaar. Dit geachte lid acht de uitlegging van de wet, welke het uitgangspunt is van dit voorstel, onjuist. De heer Soangkoepou heeft in dit verband alweer eenige woorden gesproken, welke de Regeering volkomen kan onderschrijven. De heer Soangkoepou heeft namelijk gezegd, dat door deze uitlegging tekort gedaan wordt aan de strekking en het doel van de artikelen 134, 135 en 136. Hiermede gaat de Regeering volkomen accoord. Inderdaad, door de uitlegging waardoor dit vraagstuk op het oogenblik wordt beheerscht, wordt tekort gedaan aan de strekking en het doel van deze artikelen. Dit is dan ook een der belangrijkste argumenten voor het aanbrengen van de voorgestelde wijziging, want wat heeft men eraan, dat de heer Soangkoepou mede-

deelt, het met deze uitlegging niet eens te zijn? Het geachte lid zal toch zelf ook niet verwachten, dat de rechter, na lezing van de debatten in het College van Gedelegeerden, de wet anders zal gaan uitleggen.

Wanneer de heer Soangkoepou nu zegt, dat bij de huidige toepassing tekort wordt gedaan aan de strekking en het doel van deze artikelen, dan is er maar één conclusie mogelijk, namelijk deze, dat ervoor moet worden gezorgd, dat er niet tekort wordt gedaan aan het doel en de strekking van die artikelen. Dat is alleen mogelijk middels de bepaling, zooals deze thans door de Regeering wordt voorgesteld.

Nu doet zich de volgende vraag voor. Er is voorziening noodig, maar is nu de voorziening, welke de Regeering voorstelt wel deugdelijk? Wat deze vraag betreft zijn er alleen bezwaren gemaakt tegen een onderdeel van de voorgestelde formulering en wel tegen de zinsnede, welke strafbaarheid van de belediging, welke plaats vindt in tegenwoordigheid van een derde, die daarbij zijns ondanks aanwezig is en daaraan aanstoot neemt.

Bezwaren daartegen zijn in het bijzonder voorgebracht door den heer Blaauw, doch ook bij den heer Van Helsdingen is eenige onrust gewekt, wat betreft de uitwerking, die deze voorziening zal kunnen hebben in de praktijk.

De heer Blaauw heeft opgemerkt, dat hierdoor de dader geheel afhankelijk wordt en dat wel jaren lang van een derde, die misschien uit wraakzucht nog lang nadat het feit gepleegd is, ja, zelfs wanneer het is gepleegd in den kring van gelijk gezinden, hiervan aangifte doet. De rechter zou dan niet in beoordeeling mogen treden over de vraag of er inderdaad reden bestaat voor het aanstoot nemen. Dit bezwaar gaf den heer Van Helsdingen aanleiding tot het stellen van de vraag of niet hier het middel erger zou zijn dan de kwaal en niet gevreesd moest worden voor ontwrichting van het geheele maatschappelijk leven.

De heer Van Helsdingen noemde een voorbeeld betreffende radio-uitzendingen, waaraan somtijds door het luisterende publiek ten onrechte aanstoot wordt genomen. Dat ten onrechte aanstoot nemen kan ook hier voorkomen, en hier wordt het aanstoot nemen een element van het feit en dat mag de rechter niet beoordeelen.

Ook na ernstige overweging van dit bezwaar moet de Regeering verklaren, dat Zij dit niet gegrond kan achten, Mijnheer de Voorzitter.

De vraag rijst, of de geachte sprekers niet eenigszins uit het oog verliezen, dat dit aanstoot nemen alleen bepaalt den aard van den kring, waarin het feit wordt gepleegd. De aard van de uitlating zelf, de belediging, is niet afhankelijk van de vraag, hoe een derde daarover denkt. Voorop dient te staan, dat er sprake is van een opzettelijke belediging en dat moet objectief vaststaan, dat is niet afhankelijk van een beoordeeling door derden, van de aanwezigheid van den heer Blaauw, dat ze daaraan al dan niet aanstoot hebben genomen. Reeds daarin is het voorbeeld van den heer Van Helsdingen niet juist, hier wordt het karakter in de eerste plaats bepaald door het objectief vast te stellen feit, of hier een ernstige belediging heeft plaats gehad.

Waarom, Mijnheer de Voorzitter, dan de toevoeging: in bijzijn van een derde, die zijns ondanks daarbij tegenwoordig was en daaraan aanstoot heeft genomen? Juist ter voorkoming van aangifte betreffende uitlatingen in intiemem kring, aangifte door een derde, die zoiets heeft afgeluisterd, juist ter voorkoming van bezwaren van den aard als door den heer Blaauw zijn voorgebracht, zijn deze woorden in het artikel ingelascht. Wanneer zich het geval voordoet dat een kring, waarin de belediging wordt geuit, niet is een intieme kring in den zin waarin de geachte sprekers dit hebben aanvoeld en wanneer dan anderen huns ondanks getuigen zouden zijn van de beledigende uitlating en daaraan aan-

(Directeur van Justitie.)

stoot nemen, dan is het niet uitsluitend een zaak van subjectieven aard, maar dan maakt dit het feit zelf gevaarlijk, dan heeft dit invloed op het karakter der belediging, die dan n.l. een ostentatief karakter verkrijgt. Maar, zelfs wanneer men dit buiten beschouwing laat, dan nóg kan worden gezegd, dat het niet zoo subjectief is als de heeren het wellicht gedacht hebben.

Eén ding moet óók objectief vaststaan, n.l. dat de onvrijwillige getuige van de belediging aanstoot heeft genomen aan het feit. Nu kan iemand niet jarenlang zwijgen en dan nog komen beweren, dat hij aan zulk een belediging aanstoot heeft genomen. Wanneer iemand zijns ondanks getuige is van een ernstige belediging van de Koningin en hij doet op dat oogenblik niets, protesteert niet en hij wacht dan jarenlang, dan zal geen enkele rechter aannemen, dat de beledigende woorden zijn uitgesproken onder de omstandigheden, die de wet vereischt en zal de rechter niet aannemen, dat de getuige aanstoot heeft genomen.

(De heer Kerstens: Waarom dan de termijn van 12 jaar?)

Die is genoemd door den heer Blaauw; het is de verjaaringstermijn, welke niets te maken heeft met de hier voorgestelde voorziening. Men kan er derhalve zeker van zijn, dat iemand, die niet oogenblikkelijk protesteert en pas na jaren bij den rechter komt, door den rechter op het stuk zijner bewering van aanstoot nemen niet zal worden geloofd.

(De heer Soetardjo: Zoo iemand kan daartoe zijn reden hebben.)

Ieder onzer kan voor zichzelf beoordeelen, wat hij doen moet, als hij van een dergelijk feit getuige is.

Welken invloed heeft nu de houding der aanwezigen op het bepalen van de strafmaat? Wie zich in bijzijn van vreemden, van menschen tot wie hij niet in een intiemere verhouding staat, op deze wijze misdraagt, loopt de kans dat een aanwezige daaraan aanstoot neemt en dan een vervolging uitlokt. Maar dat verdient die persoon, en dat is iets anders dan het voorbeeld dat is genoemd, wanneer het gaat om een intieme kring van gelijkgezinden, want daarbij is bij voorbaat uitgesloten wat de heer Blaauw vreesde. Juist de woorden, die de Regeering in de redactie heeft opgenomen, moeten voorkomen de chantage enz. waaraan het geachte lid dacht. Daarom acht de Regeering zijn bezorgdheid niet gegrond en ook niet die van den heer Van Helsdingen over de ontwrichting van het geheele maatschappelijke leven, al ware het alleen, omdat gelukkig deze beledigingen zeldzaam zijn. Laat men zich liever houden aan het door de Regeering aangevoerde voorbeeld. Een man komt binnen in een kantoor, ditmaal het kantoor van een bestuursambtenaar, waar de beeltenis van de Koningin hangt, en dat niet bij toeval. Hij wil nu eens brani zijn en toonen wat hij durft. Als dat gebeurt, dan kan daaraan niets worden gedaan. Dit is toch zeker niet bevredigend, dit kan niemand van ons bevredigen. Nu is de redactie van deze bepaling met zorg gekozen, om te voorzien juist in de gevallen die zich in de praktijk hebben voorgedaan en niet méér, ook niet zooveel als de heer Soangkoepon in zijn rede wenschte, die vond, dat de Regeering nog niet ver genoeg ging. Neen, de Regeering acht de hier opgelegde beperking nuttig en noodig. Het zou veel eenvoudiger kunnen, wanneer niet juist werd beoogd om de individueele vrijheid in intiemeren kring zoo min mogelijk aan te tasten. In de gevallen, die de bepaling omvat, is daarvan echter geen sprake.

De Regeering moet dus haar voorstel handhaven, Zij is nog steeds overtuigd, daarmee een oplossing te hebben gegeven, die aan redelijke eischen voldoet.

Ten slotte nog iets over de woorden van den heer De Ville-neuve. Deze hebben mij niet weerhouden om ernstig in te gaan op de bedenkingen van formeel-juridischen aard, die tegen het voorstel werden aangevoerd, maar het heeft mij toch goed gedaan om bij al deze angstige bedenkingen ook deze

(Soangkoepon.)

stem te hebben gehoord, die zeide, dat het ons aller plicht is om een einde te maken aan den misstand, dat tegen dergelijke feiten niet kan worden opgetreden. Wij zijn dat inderdaad verplicht, ook en niet in de laatste plaats aan de bevolking van dit land, ongeacht den landaard, aan de landsbevolking, die zelf dergelijke feiten ernstig veroordeelt.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft o.a. als motief voor de wijziging van het bewuste artikel juist genoemd den weinig critischen zin van de breede massa der bevolking. De Regeering noemde een voorbeeld van een Europeaan, maar die kan toch, als ik het wel heb, niet worden gerekend tot de breede massa der bevolking. Mijn bezwaar moge ik hier onder nog eens uitvoeriger uiteenzetten.

Wanneer men eenvoudige en begrijpelijke begrippen, welke voor onze samenleving, reeds duidelijk zijn, nog meer gaat verduidelijken, kan dit gemakkelijk tot verwarring leiden.

Indien men b.v. het begrip zwart of wit nog wil interpreteren door allerlei omschrijvingen, vrees ik, dat deze interpretatie straks de werkelijke beteekenis van het begrip zwart of wit zal vervagen, d.w.z. dat met deze beteekenis in onze wetgeving anders wordt bedoeld dan met die in onze maatschappelijke samenleving.

Kortom, ik zie de noodzakelijkheid van deze verduidelijking niet in, omdat de bewoordingen van de artikelen 134, 135 en 136 van het wetboek van strafrecht een ruimere en duidelijkere strekking hebben dan die van het voorstel der Regeering.

De genoemde artikelen van het strafwetboek spreken ook niet van de openbaarheid; openbaarheid is hier derhalve niet vereischt.

Ook in de door de Regeering genoemde gevallen is de strafbaarstelling van de feiten door het bestaan van de artikelen 134, 135 en 136 mogelijk. De voorwaarde hiervoor is slechts de opzet en niet het al dan niet uiten van de belediging in het openbaar.

Ik deel verder volkomen de meening van Mr. T. J. Noyon, wanneer hij op pagina 66 van de vierde druk van zijn wetboek van strafrecht verklaart, dat met het oog op de personen, tegen wie het misdrijf gepleegd wordt, elke belediging een zoodanig ernstig karakter draagt, dat de onderscheidingen van titel XVI buiten aanmerking blijven.

Indien deze rechtsgelerde evenwel van oordeel is, dat de bepaling van het laatste lid van artikel 261 van het Nederlandsche wetboek van strafrecht — d.i. artikel 310 van het wetboek van strafrecht voor deze gebieden — door den verdachte te zijnen voordeele kan worden ingeroepen, kan ik mij met diens meening niet vereenigen, omdat m.i. elke belediging van den Koning of de Koningin in welken vorm ook, steeds in elk geval onvoorwaardelijk als axioma wordt aangenomen „in strijd te zijn met het dienen der algemeene belangen” en derhalve ook niets te maken heeft met een eventueel noodzakelijke verdediging van een verdachte of beklagde. Het laatste lid van artikel 310 van het wetboek van strafrecht is derhalve krachteloos, zoodra het geldt belediging of smaad, den Koning of der Koningin aangedaan, omdat zij alszoodanig de personificatie van de algemeene belangen zijn. Daarom zijn zij ook volgens artikel 53 van de grondwet onschendbaar. Juist in dit verband nemen de regeerende vorsten in ons staatsbestel een andere en bijzondere positie in, verschillend van die van elk ander.

Wanneer echter de verbreking van de concordantie met het Nederlandsch strafwetboek ten deze gerechtvaardigd wordt geacht, om paal en perk te stellen aan een of aan elken gezagsondermijnenden invloed als gevolg van den weinig critischen zin van de breede lagen der bevolking d.i. de Inheemsche bevolking hier te lande, dan kan ik de voorgestelde wijziging van het wetboek van strafrecht zeker niet aanvaarden, omdat ook zonder het bestaan van deze strafbepalingen de Inheemsche bevolking steeds den verschuldig-

(Soetardjo, Blaauw.)

den eerbied voor onze Koningin heeft en zal hebben. Dit ligt trouwens ook geheel in de lijn van de heerschende adat en den Islamietischen godsdienst. De Inheemsche bevolking vindt het natuurlijk en vanzelfsprekend, dat men eerbied moet hebben voor H. M. de Koningin en haar Koninklijken vertegenwoordiger in deze landen.

In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering:

„De Regeering vermag niet in te zien, dat de voorwaarde van „tegenwoordigheid van meer dan vier personen” de strafbaarheid van subjectieve beoordeeling afhankelijk zou stellen. Die voorwaarde toch beteekent niet, dat indien meer dan 4 personen mededeelen dat zij zich geschokt voelen door een ten aanzien van hooge personages gebezigde uitdrukking, zulks stellig tot een veroordeeling zal leiden. Het beleedigende karakter der gebezigde woorden zal objectief moeten komen vast te staan en daarnaast zal moeten blijken, dat zij geuit zijn in tegenwoordigheid van meer dan 4 personen. Deze laatste voorwaarde heeft dus juist de strekking om de strafbaarheid te beperken en het feit niet strafbaar te stellen, indien het in intiem kring gepleegd is.”

In dit verband vraag ik mij af, of beleediging, den Koning of der Koningin aangedaan in tien of honderd verschillende intieme kringen ongestraft mag plaats vinden.

Ik zag daarom liever, dat de Regeering dit voorstel, als zijnde onnoodig of ongewenscht, terugneemt.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik waardeering heb voor de wijze, waarop de geachte Regeerings-gemachtigde gepoogd heeft de bezwaren van de zijde van het College te ontzenuwen, moet ik als mijn meening bekendstellen, dat hij daarin niet ten volle is geslaagd.

(De heer **De Villeneuve**: U spreekt hier voor Uzelf, niet namens het college.)

De heer **Thamrin**: Dat spreekt vanzelf.)

De **Voorzitter**: De heer Soetardjo spreekt namens zijn groep.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil slechts op een enkel punt ingaan, namelijk op de opsomming van de gevallen, welke der Regeering bekend zijn en die aanleiding zijn geweest tot de indiening van dit ontwerp. Als ik mij niet vergis heeft de Regeering slechts twee gevallen genoemd. Het ééne geval betreft dat waarbij een Europeaan schuldig was en het andere betreft een uitlating in een besloten vergadering.

(De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Er waren zes gevallen.)

Ik heb maar twee gevallen hooren noemen.

(De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: U herinnert zich de bijzonderheden van twee gevallen, maar ik heb van andere gevallen ook bijzonderheden medegedeeld.)

Het is niet mijn bedoeling, dat de Regeering een uitvoerige beschrijving geeft van wat zooda gezegd is.

(De heer **Thamrin**: Maar daar komt het toch op aan?)

Neen, Mijnheer de Voorzitter, bij mij komt het aan op het voorkomen van veelvuldige gevallen, die de indiening van dit ontwerp noodzakelijk zou maken. Ik zou het daarom zeer op prijs stellen, indien de Regeering alsnog die feiten bekend zou willen stellen, en met name in al die gevallen zou willen mededeelen, van welken landaard de schuldigen waren.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeerings-gemachtigde heeft de indiening van deze ontwerp-ordonnantie in zijn antwoord nog eens gekarakteriseerd als een poging tot het wegnemen van een technische lacune in ons strafwetboek, een lacune, die zou zijn ontstaan doordat de jurisprudentie de artikelen 134, 135 en 136 op een dusdanig enge wijze interpreteert als vermoedelijk niet in de bedoeling

(Blaauw.)

heeft gelegen, en in ieder geval zoo, dat daardoor feiten welke uiteraard strafbaar worden geacht, niet voor vervolging in aanmerking kunnen worden gebracht. Wanneer ik in eersten termijn enkele bezwaren tegen de redactie van het nieuwe, in te voegen artikel 136 heb aangevoerd, hoop ik niet, dat de geachte Regeerings-gemachtigde daaruit de conclusie zal hebben getrokken, dat ik niet bereid zou zijn geweest deze technische lacune weg te nemen. Integendeel, ik ben volkomen bereid daartoe mede te werken, maar aan den anderen kant acht ik het ook mijn plicht om uiterst onaangename consequenties van deze nieuwe redactie onder de aandacht der Regeering en van het College te brengen. Ik kan op het oogenblik reeds verklaren, dat ik door het betoog van den geachten Regeerings-gemachtigde ten aanzien van een onderdeel van mijn aanmerkingen in eersten termijn niet volledig ben tevreden gesteld.

In de eerste plaats zou ik dan nog eens willen terugkomen op de vraag, welke ik in eersten termijn heb gesteld, of in het geval, dat als voorbeeld in de Memorie van Antwoord is genoemd, n.l. van het werpen van een voorwerp naar een portret van H. M. de Koningin, waardoor dit werd beschadigd, een strafvervolging is ingesteld en, zoo ja, hoe die vervolging dan is verlopen. Ik heb die vraag gesteld niet omdat ik niet beseft, dat in dit geval de zaakbeschadiging een volkomen ander soort strafbaar feit is dan in werkelijkheid is gepleegd, maar omdat in de Memorie van Antwoord o.m. uitdrukkelijk het volgende is gezegd:

„Indien de zoeven aangehaalde omschrijving niet in de nieuwe bepaling wordt opgenomen, zou in den vervolge een dergelijk feit — evenals tot nu toe — straffeloos blijven.”

Het gaat juist hierom, of een dergelijk feit straffeloos is.

Nu heeft de geachte Regeerings-gemachtigde gezegd, dat men hier een vervolging heeft gepoogd op grond van art. 153 bis, verstoring van de openbare orde, maar niet ten aanzien van zaakbeschadiging.

Ik wil van dit punt afstappen, omdat wij inderdaad wel wat naast het hoofdfeit praten, maar ik heb dit uitsluitend gezegd op grond van een mijns inziens al te boude uitspraak in de Memorie van Antwoord.

Mijn tweede bezwaar betrof het opnemen in de redactie van het artikel van een subjectief element ten aanzien van het strafbare feit, n.l. het subjectieve element van het „aanstoot nemen.”

Nu heeft de geachte Regeerings-gemachtigde verklaard, dat zelfs dit subjectieve element objectief moet vaststaan, wil een strafvervolging mogelijk zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Juist ten aanzien van dit punt kan ik den geachten Regeerings-gemachtigde niet volgen. Want „aanstoot nemen” betreft een innerlijke reactie, ten aanzien waarvan iedere waarneming voor een buitenstaander onmogelijk is. Het is heel goed mogelijk, dat ten aanzien van hetzelfde feit een aantal aanwezigen zeer verschillend reageert. Een aantal personen zal geen aanstoot nemen aan een bepaald feit, terwijl een ander aantal personen daaraan wel aanstoot nemen zal. Of er ergens aan een bepaald feit aanstoot zal worden genomen, is een kwestie, die buiten iedere waarneming omgaat behalve van dengeen, die daarbij is betrokken.

(De heer **Soetardjo**: Zeer juist.)

Ik begrijp dan ook niet, dat de geachte Regeerings-gemachtigde aan den rechter de bevoegdheid toeschrijft om in bepaalde omstandigheden objectief vast te stellen ten aanzien van een bepaald persoon, of dat aanstoot nemen al dan niet aanwezig is geweest.

(De heer **Kerstens**: Dat wordt toch ook niet gevraagd!)

Dat wordt nu juist wèl gevraagd.

(De heer **Kerstens**: Dat geloof ik niet.)

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ons geacht medelid, de heer Kerstens, den tekst van de ontwerp-ordonnantie voor zich neemt, zal hij aan het eind van de redactie van het

(Van Helsdingen.)

nieuwe artikel 136bis kunnen lezen, dat ook vervolgd wordt, wanneer er een belediging is geuit in tegenwoordigheid van een derde, die daarbij zijns ondanks aanwezig was en daaraan aanstoot nam.

Mijnheer de Voorzitter! Nog eens herhaal ik: dat „aanstoot nemen” is een inwendige, uiterlijk niet waarneembare reactie, noch waarneembaar voor den rechter noch voor den vervolgenden ambtenaar, zoodat ik meen — zooals ik in eersten termijn reeds heb gezegd —, dat door dit subjectieve element ontgaande aan de beoordeeling van een rechter iemand, die een belediging heeft geuit ten aanzien van het Koninklijk Huis, of den Gouverneur-Generaal, 12 jaren lang afhankelijk blijft van het bon vouloir van degenen, die daarbij aanwezig zijn geweest.

Ons geacht medelid, de heer Kerstens, heeft tijdens het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde geïnterrompeerd: Waarvoor dient dan die termijn van 12 jaar? Daarop heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gerepliceerd: Die 12 jaar hebben met het voorstel van de Regeering niets te maken. Doch dit lijkt mij een beetje boud gezegd. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft er inderdaad naar verwezen, dat deze 12 jaar niet in den tekst van de ontwerpordonnantie staan vermeld, doch zij zijn daarmede onverbreekelijk verbonden, omdat een feit, vallende onder art. 136bis, 12 jaren lang voor vervolging in aanmerking komt, zoodat 12 jaren lang iemand, die bij een belediging tegenwoordig is geweest, voor den dag kan komen met een aanklacht en voor den rechter zal kunnen verklaren, dat die belediging is geuit en dat hij daaraan destijds aanstoot heeft genomen.

Wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde dan ook verklaart, dat de aard van den kring, waarin dergelijke beledigingen zijn geuit, beslissend is voor de vraag of al dan niet tot vervolging kan worden overgegaan, kan ik ook ten aanzien daarvan niet aannemen, dat dit in de praktijk in den vervolge vast zal staan. Ik wil gaarne met den geachten Regeeringsgemachtigde aannemen, dat het artikel volgens den gedachten-gang, dien hij heeft aangegeven, dient te worden geïnterpreteerd, doch dan — en dat was ook de strekking van mijn betoog in eersten termijn — komt het mij gewenscht voor, dit uitdrukkelijk in het artikel vast te leggen en dit niet over te laten aan een mogelijke ontwikkeling van de jurisprudentie.

Evenals de geachte Regeeringsgemachtigde heb ook ik de woorden van den heer De Villeneuve nog tot het laatst bewaard. Dit geachte lid heeft eenige opmerkingen gemaakt ten aanzien van mijn betoog in eersten termijn, waardoor de schijn kon worden gewekt, dat dit geachte lid en ik ten deze zeer veel in opvatting verschillen.

Ik geloof niet, dat dit juist is en ik wensch verder ieder misverstand, dat ten aanzien van dit punt zou kunnen bestaan, weg te nemen. Wanneer hieruit geconcludeerd zou kunnen worden, dat ik moeilijkheden in den weg zou willen leggen bij het wegnemen van de bezwaren verbonden aan het straffen van strafbare feiten, dan wil ik uitdrukkelijk verklaren, dat ik ten aanzien van dit punt niet ver afsta van den heer De Villeneuve. Ik eindig met het uitspreken van den wensch, dat in de redactie van dit artikel zuiver wordt vastgelegd, hetgeen bedoeld wordt en niet aan het toeval van de jurisprudentie wordt overgelaten hoe in bepaalde gevallen zal worden geageerd.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het over het algemeen sterke betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde, zou ik toch nog het volgende willen opmerken.

Met den geachten Regeeringsgemachtigde kan ik het argument van de heeren Soetardjo en Soangkoepou niet als deugdelijk aanvaarden, speciaal niet van laatstgenoemde, waar deze zegt:

„Wat de autochthone bevolking betreft, behoeft hier-
Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Directeur van Justitie.)

voor echter geen vrees te worden gekoesterd, omdat, voorzover mij bekend is, althans in de zedeleer van de Javaansche bevolking een bepaling bestaat, waarbij wordt voorgehouden, dat men hoogachting dient te hebben voor den vorst, den leeraar (onderwijzer) en de ouders en bij mijn weten wordt dit voorschrift uit de zedeleer steeds hoog gehouden.”

Hoe sterk dit ook moge gelden voor de breede massa, het gaat hier juist om overtreders van de zedeleer en dan is het natuurlijk niet gewenscht, dat voor een enkele overtreding een strafbepaling wordt geschapen, maar wèl dat als zich zulke ernstige feiten meermalen voordoen, deze ook gestraft kunnen worden en dan is het redelijk, dat indien er lacunes zijn in de strafwet, deze worden opgeheven en de strafwet wordt aangevuld, zoodat een overtreder van de zedewet niet straffeloos zijn gang kan gaan. Dit is dringend gewenscht, omdat juist door het optreden van dergelijke overtreders de zedeleer in haar kern wordt aangetast terwijl ter handhaving van die zedeleer een doortastend optreden noodig is.

(De heer **Soangkoepou**: Daardoor wordt alleen verwarring gesticht bij de Inheemsche bevolking.)

Dat geloof ik niet. Wanneer de heer Soangkoepou zegt, dat het bestaande artikel in het strafwetboek te eng wordt uitgelegd, dan kan ik daarmede volkomen accoord gaan. Juist is echter wat de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat door de enkele opmerkingen, die in dit college zijn gemaakt, de interpretatie der rechterlijke macht zeker niet zal worden gewijzigd, en het daarom zijn nut zal hebben ter voorkoming van een verdere onjuiste interpretatie de wet aan te vullen.

Meer dan bij ons geacht medelid, den heer Blaauw, is mijn vrees, die ik de vorige maal heb geuit, door de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde voor een groot deel weggenomen. Ik zou echter de Regeering nog willen vragen of het bezwaar door den heer Blaauw aangevoerd ten aanzien van het subjectieve element, gelegen in de woorden: „en daaraan aanstoot neemt”, niet alsnog kan worden weggenomen.

De Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat het subjectieve element van aanstoot nemen door den rechter toch op zijn innerlijke waarde moet worden getoetst en dus niet als een objectief element van het strafbaar feit moet worden aangemerkt. De aangever zal dus bewijzen moeten aanvoeren, zoodat de rechter redelijkerwijze mag aannemen, dat ten tijde van het plegen van het delict door hem aan woord of daad aanstoot genomen is.

Dit staat evenwel niet duidelijk in het artikel vermeld. Ik vraag mij daarom af of niet misschien een oplossing gevonden kan worden in dien zin, dat in het artikel zelf wordt ingelascht, dat de aangever aannemelijk moet maken, dat inderdaad aanstoot genomen is ten tijde van het plegen van het delict, dan wel, dat in het tweede lid van het artikel een soortgelijke bepaling wordt opgenomen, waardoor de vrees van den heer Blaauw in deze wordt ondervangen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De opmerkingen van den heer Soangkoepou geven mij aanleiding tot enkele beschouwingen. Dit geachte lid heeft zijn verbazing erover geuit, dat een van de gevallen, die de Regeering aanleiding hebben gegeven tot het indienen van deze voorstellen, een Europeaan betrof, die niet gerekend kan worden te behooren tot de breede lagen der bevolking, woorden, die èn in de Memorie van Toelichting èn in de Memorie van Antwoord voorkomen.

Er heerscht hier nog altijd een misverstand. Wanneer het hier gaat om een strafbepaling, dan is die strafbepaling misschien gericht tegen een enkeling, die zich misdragen heeft. Maar ze heeft nog een verdere strekking, ze beschermt ook de rechtsorde, de samenleving. Wanneer zich feiten voordoen als waarvan hier sprake is, onverschillig of die nu worden gepleegd door een Europeaan of een niet-Europeaan, hebben die feiten

(Directeur van Justitie.)

invloed op de rechtsorde, op de samenleving, in de eerste plaats op de Inheemsche samenleving. Dat is het verschil in gezichtspunt tusschen den heer Soangkoepou en de Regeering. Met betrekking tot zijn aanhaling uit het bekende boek van Noyon kan de Regeering mededeelen, dat ook Zij Noyon heeft geraadpleegd en daarin steun heeft gevonden voor haar opvatting. De heer Soangkoepou kan daarin ook vinden dat de artikelen, waar het hier om gaat, ondanks hun volkomen duidelijkheid en hun ruime redactie, door de jurisprudentie toch niet zoo worden toegepast als de heer Soangkoepou het wenscht en dat komt, doordat men daarin nu eenmaal de woorden „opzettelijke belediging” aantreft en de rechter er van uitgaat, dat deze woorden ook voorkomen in artikel 316 W. v. S. en dat er daarom alleen kan worden gestraft, wanneer een belediging in het openbaar dan wel in tegenwoordigheid van derden plaats heeft.

(De heer Soangkoepou: Maar het staat toch niet in de desbetreffende artikelen.)

Het is nu eenmaal niet anders, de jurisprudentie meent, dat het minimum van artikel 316 ook dient te worden toegepast bij de artikelen 134, 135 en 136 W. v. S. en men is het er over eens, dat dit ook juist is.

(De heer Soangkoepou: In die drie artikelen wordt de openbaarheid niet vereischt.)

Maar de rechter eischt haar.

(De heer Soangkoepou: Dat geeft aanleiding tot verwarring, omdat de rechter iets eischt, wat niet in die artikelen is voorgeschreven.)

Dat geeft volstrekt geen aanleiding tot verwarring; men weet precies, hoe de rechter de artikelen toepast; men heeft in sommige gevallen niet alleen afgezien van een vervolging, het is ook als vanzelfsprekend gevoeld en ook het Hof zal zich op dit standpunt stellen. Er is dus geen onzekerheid en wanneer men nu bepaalt, dat die eisch niet in die mate geldt voor dit artikel, behoeft er voor onzekerheid ook geen vrees te bestaan.

(De heer Soangkoepou: Het gaat om de toevoeging: in het openbaar.)

Niettemin kan de Regeering geen gevolg geven aan de suggestie van den heer Soangkoepou om het voorstel terug te nemen, aangezien daarmede niet zou worden bereikt wat de Regeering en het geachte lid beide wenschen.

Mijnheer de Voorzitter! De tweede spreker, de heer Soetardjo, is helaas nog niet overtuigd van de noodzakelijkheid van deze voorziening en verzoekt de Regeering, alsnog bekend te stellen welke feiten Zij hier op het oog had. Nu kan men een feit op verschillende manieren bekend stellen. De Regeering zou den heer Soetardjo inzage kunnen geven van de relazen, die ik zelf onder de oogen heb gehad, misschien zou hem ook inzage kunnen worden gegeven van de dossiers, die nu het bedoelde feit betrekking hebben. Maar dat zal hij nauwelijks verwachten. Maar men kan een feit ook aanduiden en dat heeft de Regeering naar beste weten gedaan. Als de heer Soetardjo dan vraagt naar den landaard van de betrokkenen, dan kan ik hem alleen toevoegen, dat ik die heb medegedeeld: in een geval betrof het een Europeaan, in de vijf andere gevallen betrof het een inheemsche. Ik zou zelfs voor hem kunnen nagaan of dat een inheemsche was uit West-, Midden- of Oost-Java, maar de Regeering gelooft toch niet, dat wij zoover behoeven te gaan, daar gaat het hier tenslotte niet om. Het gaat er om, dat dergelijke feiten zich voordoen en een bijzonder slechten invloed kunnen en moeten hebben op de inheemsche bevolking, als daar niet tegen wordt opgetreden.

De heer Blaauw, Mijnheer de Voorzitter, heeft nog iets in het midden gebracht met betrekking tot de zaakbeschadiging en de Regeering begrijpt volkomen, wat daartoe de aanleiding was. Nu is een belediging op verschillende

manieren uit te voeren. In dit geval deed zich het feit voor, dat het beschadigde voorwerp den verdachte niet toebehoorde. Maar het is ook mogelijk, dat het hem wél toebehoort; het kan ook zijn, dat het op tal van andere wijzen gebeurt. Daarom is men er inderdaad niet zeker van, dat een vervolging zal plaats hebben. Ten slotte is dit een bijzaak, waardoor het geachte lid zijn houding niet niet laten bepalen. Belangrijker is, wat de heer Blaauw nog in het midden bracht over het subjectieve element, het aanstoot nemen door derden, waarvan door mij is gezegd, dat dat toch ook weer objectief moet vast staan. Nu geloof ik, dat het verschil tusschen het geachte lid — en ook den heer Van Helsdingen, die daarnaar nog heeft gevraagd — en de Regeering eigenlijk hierin ligt. Men stelle zich even voor, dat een dergelijke belediging plaats heeft en daarvan onmiddellijk, althans spoedig er na, aangifte wordt gedaan. Wanneer dan de aangever daarbij verklaart, dat hij aanstoot heeft genomen, zal inderdaad de rechter niet nog eens in twijfel trekken of dat wel zoo is. In zoverre heeft men inderdaad te maken met een innerlijke reactie en de rechter zal niet zeggen, dat hij die niet gelooft. De aangever heeft dan dus alles gedaan, wat van iemand met zulk een innerlijke gezindheid is te verwachten. Staat men voor het geval, waaraan de heer Blaauw nog altijd denkt, dat men jaren later met de aangifte komt, dan gaat het er niet om, dat de ambtenaar van het Openbaar Ministerie nader bewijs zal vragen dat inderdaad inderdaad persoon is ontkenen, maar er aanstoot is genomen. Het is immers eenvoudig ondenkbaar, dat een burger van dit land aanstoot aan een belediging van de Koningin neemt en daarover dan jaren lang niet meer spreekt, om na 10 of 12 jaar daarmede voor den dag te komen. Dat is dus de negatieve kant van de zaak. Positief behoeft men niet te bewijzen, dat men aanstoot heeft genomen, wanneer men slechts doet, wat onder dergelijke omstandigheden van ieder normaal burger wordt verwacht.

(De heer Blaauw: De verklaring, dat aanstoot is genomen, voldoet aan de redactie van het artikel.)

Hoe zou de heer Blaauw zich zelf als officier van justitie tegenover zoo'n geval stellen, wanneer hij aangifte krijgt van iemand, die zegt dat tien jaar te voren in zijn bijzijn iets is gezegd en hij daaraan aanstoot heeft genomen?

(De heer Blaauw: Als officier van justitie zou ik de vervolging kunnen nalaten, maar als rechter zou ik de straf moeten uitspreken.)

Dat zou ook de rechter niet doen. De verklaring, dat men tien jaar geleden aanstoot heeft genomen en aan die innerlijke reactie geen uiterlijk gevolg heeft gegeven, is onaanneemelijk.

(De heer Soetardjo: Zoudt U op dit punt een grens kunnen aangeven?)

De vraag is, of men dit nog uitdrukkelijk in de bepaling kan vastleggen, dan wel of men de zaak moet overlaten aan de jurisprudentie. Men kan zich bij een wetsbepaling allerlei casusposities denken en vragen, hoe het nu met de bewijzen zal gaan; men kan zich allerlei moeilijkheden voorstellen en nu kan men vragen dit alles in de wet vast te leggen, maar ik geloof niet, dat de wetgever daarmede op den goeden weg zou zijn.

Het spreekt van zelf, dat in het eene geval het bewijsrecht zal medebrengen, dat er geen veroordeeling zal mogelijk zijn en in het andere geval zal dat wel kunnen. Toch kunnen wij niet meer doen dan verwijzen naar de bewijsregels van ons recht, terwijl in dit geval wordt verwezen naar wat voor den rechter vanzelfsprekend moet zijn. Ik geloof dat wij, door dit nu nog eens in de wet te formuleeren, de zaak veel te ingewikkeld zouden maken en daardoor eerder verwarring zal ontstaan.

De Regeering is dus toch nog overtuigd, dat men zonder

15de VERGADERING — DINSDAG 21 MAART 1939.

Aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 104). — Verkiezing plv. Voorzitter van het College van Gedelegeerden.

(Blaauw, Wiwoho, Soetardjo.)

aanvulling van deze bepaling er niet bezorgd voor behoeft te zijn, dat die kwade gevolgen die de heer Blaauw vreest, zich zullen voordoen.

De Regeering heeft met genoegen van den heer Van Helsdingen vernomen, dat hij niet meer zoo ver van de Regeering af staat, al was z.i. toch die kwestie van het subjectieve element nog niet geheel opgelost; misschien zal hetgeen ik daarover nader aanvoerde, het geachte lid nog iets verder hebben overtuigd.

Ten slotte nog één punt. Wanneer men denkt aan de gevaarlijke gevolgen, verklikkerijen en aangiffen nog jaren later van dingen, waarbij geen getuigen zijn geweest en waaraan de rechter geloof zal hechten, ook al is er uiterlijk niets van gebleken, vraag ik mij af: aan welk land denkt men? Toch niet aan Nederlandsch-Indië?

(De heer Thamrin: Aan een kolonie.)

(De heer Kerstens: Die zijn er niet meer.)

Dat bij onze rechters en bij ons bewijsrecht zulke gevallen zich zullen voordoen, acht ik onmogelijk.

Ik meen het college dan ook met gerustheid te mogen aanbevelen het voorstel der Regeering te aanvaarden.

De Voorzitter: Thans kan worden overgegaan tot de stemmingen.

Aan de orde is de stemming over artikel 1 van de ontwerp-ordonnantie.

Ik geef gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet verklaren, dat ik ten opzichte van de hoofdkwestie, welke ik in tweeden termijn nog eens behandeld heb, overtuigd ben. Ik zal niettemin vóór artikel 1 en vóór het geheele ontwerp stemmen, om den goeden wil der Regeering niet te belemmeren.

De heer **Wiwoho:** Mijnheer de Voorzitter! Ik betreur het, dat de Regeering den voorgestelden maatregel noodig heeft geoordeeld. Ik betreur het zeer ernstig, dat deze maatschappij een dergelijke regeling wordt voorgeschreven, omdat ik vertrouw, dat dergelijke delicten in hun algemeenheid niet zullen voorkomen, waar de massa der bevolking terzake een eigen hooge opvatting heeft.

Naar mijn meening zou door deze regeling zelfs aan de hoogheid van de hoogsten in den lande getornd kunnen worden.

Ondanks dit alles zou ik echter niet gaarne medewerken aan het bevorderen van het niet-tegengaan van deze delicten. Daarom zal ik vóór artikel 1 en vóór het geheele ontwerp stemmen.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij de stemmotivering van den heer Wiwoho aan.

Artikel 1 wordt in stemming gebracht en aangenomen met 14 stemmen vóór en 2 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Wiwoho, Roep, Kan, Van Ardenne, Sosrohadikoesoemo, Kerstens, Blaauw, Soetardjo, Kar-

(Yo Heng Kam, Soetardjo e.a.)

towisastro, Van Helsdingen, Verboom, De Villeneuve, Yo Heng Kam en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Thamrin en Sangkoepon.

Artikel 2 en de ontwerp-ordonnantie in haar geheel worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen, de laatste onder aantekening, dat de heeren Thamrin en Soangkoepon geacht willen worden, tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de benoeming van een plaatsvervangend voorzitter (artikel 73 I.S.).

Ik benoem de heeren Van Helsdingen, Thamrin en Kartowisastro tot stemopnemers.

Indien de heeren candidaten willen stellen, is daartoe thans gelegenheid.

De heer **Yo Heng Kam:** Mijnheer de Voorzitter! Ik stel kandidaat den heer Roep.

De heer **Soetardjo:** Ik steun deze candidatuur, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Thamrin:** Ik steun eveneens deze candidatuur.

De heer **Kerstens:** Ik evenzoo, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! De fractie van het I. E. V. zal de candidatuur van den heer Roep ten zeerste aanbevelen, zonder dat zij daarmee echter consequenties aanvaardt, die verder gaan dan deze benoeming zelve.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Ik deel mede, dat de presentielijst geteekend is door 16 leden.

De heer **Van Helsdingen,** Voorzitter van het stembureau: Mijnheer de Voorzitter! Namens het stembureau deel ik mede, dat 16 stembiljetten zijn ingeleverd.

Uitgebracht zijn:

op den heer Roep 14 stemmen,
op den heer Blaauw 1 stem,
in blanco 1 stem.

De Voorzitter: Aangezien 14 stemmen op den heer Roep zijn uitgebracht en daarmee de volstrekte meerderheid is bereikt, is de heer Roep gekozen tot plaatsvervangend voorzitter van het College van Gedelegeerden. Mag ik den heer Roep vragen of hij zijn verkiezing aanvaardt?

De heer **Roep:** Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan wensch ik den heer Roep van harte geluk met zijn benoeming en bedank de commissie voor de stemopname voor de door haar verrichte taak.

De vergadering wordt te 10.28 uur v.m. gesloten.

16de VERGADERING — DINSDAG 4 APRIL 1939.

Ingekomen stukken. — Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften.

16de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 4 April 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften. — Luchtvaart quarantaine-ordonnantie (Ond. 124). — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigde de heer Götzen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering (wegens ziekte) van den heer Wiwoho.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 28 Maart 1939 No. 17, ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen in verband met de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 14, 23 en 24 Maart 1939 Nos. 31, 32 en 27, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot nadere wijziging van de artikelen 3 en 9 van het Koninklijk besluit van 1 Maart 1904 No. 25 betreffende het verhaal op landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. 89);
- de ordonnantie tot aanvulling van het wetboek van strafrecht met een nieuw artikel 136 bis (Ond. 104);
- de ordonnantie tot aanvulling van het aktenreglement (Ond. 136).

3. Brief van den wd. Gouvernements Secretaris van 20 Maart 1939 No. 528a/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van sanitair aardewerk.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 14 Maart 1939 No. 33, houdende benoeming van Mr. Dr. G. G. van Buttingha Wichers tot lid van de tweede begrotingscommissie.

5. Als voren van 15 Maart 1939 No. 7 o.a. tot goedkeuring van de toekenning door den Gouverneur van West-Java van bestuurspolitieke toelagen aan desahoofden in het regentschap Meester Cornelis voor het jaar 1938.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

6. Als voren van 16 Maart 1939 No. 17, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen o.a. ten behoeve van de aanstelling van een hoofd van de onderafdeeling coöperatie en binnenlandsche handel.

7. Als voren van 20 Maart 1939 No. 7, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting voor 1939 uitgetrokken gelden voor storting in het rubberfonds.

8. Als voren van 21 Maart 1939 No. 4, houdende eervol ontslag van den luitenant-generaal, Commandant van het leger en hoofd van het departement van Oorlog M. Boerstra uit Harer Majesteits militairen dienst en benoeming in zijn plaats van den generaal-majoor G. J. Berenschot.

9. Als voren van 23 Maart 1939 No. 18, houdende nadere wijziging en aanvulling van de B. B. L.-1938.

De sub 2 t/m 9 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van den Directeur van Justitie van 23 Maart 1939 No. 131/63/4, ter aanbieding van een exemplaar van de statistiek van het gevangeniswezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1937.

2. Als voren van 27 Maart 1939, ter aanbieding van een overzicht van de wijze, waarop de bepalingen inzake den arbeid van vreemdelingen gedurende het tijdvak van 1 April tot en met ultimo December 1938 toepassing hebben gevonden.

3. Brief van den directeur van Financiën van 25 Maart 1939 No. GTb 5/1/3, ter aanbieding van een staat van toezeggingen, aan den Volksraad gedaan bij de behandeling van de aanvullende begrotingen 1939, dan wel van andere onderwerpen van belang gedurende de tweede gewone zitting 1938—1939.

4. Brief van het bestuur der vereeniging „Lawang Vooruit” van 27 Maart 1939 No. 49/V, ter aanbieding van een motie inzake een voorstel tot invoering van een straatverlichtingsbelasting ten laste van huiseigenaren te Lawang.

5. Notulen van de vergadering van leden van het N. I. O. K. op Dinsdag 14 Maart 1939.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende verslagen en publicaties:

1. Verslag van de Nederl.-Ind. Escompto Maatschappij over het boekjaar 1938.

2. Jaarverslag over 1938 van het gesticht Oranje Nassau te Magelang.

3. Maandeijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera, Februari 1939.

4. Toelichting bij blad 115 van de Geologische kaart van Java.

5. Scheepvaartstatistiek 1825—1937.

6. „De Vliegwereld” No. 4.

De verslagen en publicaties worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de aanwijzing van een lid van de Commissie voor de Verzoekschriften (vacature-De Hoog).

Benoeming van een lid in de Commissie voor de Verzoekschriften. — Luchtvaart quarantaine-ordonnantie (Ond. 124).
— Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Voorzitter, Thamrin.)

Ik deel mede, dat ik in de vacature bij deze commissie heb benoemd den heer Wermuth.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot regeling van het sanitair toezicht op de luchtvaart (Ond. 124), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van een viertal ontwerp-ordonnanties tot herziening en hernieuwde afkondiging onderscheidenlijk van de „Landrente-ordonnantie 1927” (Staatsblad No. 163), de „Bali-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1922 No. 812), de „Celebes-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1927 No. 179) en de „Borneo-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1923 No. 484) (Ond. 86), alle vier als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6). (Zie voorts de verbetering van drukfouten in de ontwerp-ordonnanties der stukken 2B en 2D, vermeld onder stuk 4.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van het college.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met mijn waardeering uit te spreken voor de uitvoerige en degelijke wijze van beantwoording van mijn beschouwingen in eersten termijn gehouden en ook voor de tegemoetkomende houding van den geachten Regeerings-gemachtigde inzake de wijze van inning der landrente.

In zijn wederwoord tot de sprekers in eersten termijn heeft de geachte Regeerings-gemachtigde het noodig geoordeeld nadrukkelijk op den voorgrond te stellen, dat — ik citeer, Mijnheer de Voorzitter, —

„de door de Regeering aan de orde gestelde herzieningen niet beoogen principieele wijzigingen door te voeren, doch praktische verbeteringen van in hoofdzaak belasting-technischen aard en daarnaast een aanpassing aan de door bestuurshervorming en decentralisatie gewijzigde bestuursverhoudingen.”

Met dezen aanvang van zijn verder betoog categoriseerde de geachte Regeerings-gemachtigde mijn bezwaren ten opzichte van het ongerept laten van de percentages voor den aanslag in de landrente ad 8 tot 20% in de groep van „zaken van principieele beteekenis”, met andere woorden de wijzigingen van de percentages voor den aanslag hadden feitelijk niet tersprake gebracht mogen worden bij deze gelegenheid. Ik kan deze poging tot uitsluiting van mij tot deelname aan de debatten bij deze ontwerp-ordonnantie tot zekere hoogte waardeeren, maar juist lijkt zij mij niet. En zeer zeker wordt de houding van den geachten Regeerings-gemachtigde niet gedekt door de Memorie van Toelichting, waar de Regeering als aanleiding tot de herziening van de tot dusver geldende landrente-ordonnanties mededeelt, dat de voorgebrachte wijzigingen in hoofdzaak van belasting-technischen aard zijn.

(De heer Götzen, directeur van Financiën: Daarnaast zijn de voorgebrachte wijzigingen ingediend met het oog op de bestuurshervorming; tezamen vormt dit 100% voor het motief tot de voorbrenging der wijzigingen.)

In elk geval zijn de voorgebrachte wijzigingen dus niet uitsluitend van belasting-technischen aard.

(Thamrin.)

Mijnheer de Voorzitter! Onjuist wordt de houding van den geachten Regeerings-gemachtigde om mijn suggestie tot verlaging der percentages van den landrente-aanslag bij deze gelegenheid te disqualificeeren, indien men hierbij in aanmerking neemt, dat de poging tot verlaging van de aanslagpercentages valt binnen het kader van de regeeringsvoorstellen zelf. In het algemeen gedeelte van de Memorie van Toelichting immers deelt de Regeering mede, dat Zij een verdere tegemoetkoming wenschelijk acht ten aanzien van de belastingplichtigen, die vallen onder de categorie van art. 8 lid 3 der verschillende ontwerpen. Mijn bezwaren nu gelden wel is waar niet de belastingplichtigen van art. 8 lid 3, doch van art. 7, lid 1. Waarom nu de poging tot verlaging van den grondslag van de heffing voor belastingplichtigen, vallende onder art. 7, wel valt onder „zaken van principieele beteekenis” en die met betrekking tot de belastingplichtigen, vallende onder art. 8, niet, vermag ik niet in te zien; ik zie ten deze daarom gaarne een nadere motiveering van den geachten Regeerings-gemachtigde tegemoet.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegen art. 7 gelden voornamelijk het ongewijzigd laten van het heffingspercentage daarin genoemd en wel van ten minste acht tot ten hoogste 20% van de belastbare opbrengst.

Behalve, dat ik deze percentages uitzonderlijk hoog acht voor belastingplichtigen met dergelijke geringe inkomens — het gaat hier om belastingplichtigen met inkomens van doorgaans nauwelijks f 100 per jaar, dus de laagste categorie van inkomens — deed ik uitkomen, dat in de praktijk deze uitzonderlijk hoge percentages van 8 tot 20% stijgen tot 30 en meer procenten wegens slechte padi-prijzen, hooger aandeel aan den deelbouwer of andere factoren, die de inkomsten drukken.

Wanneer men daarbij de verschillende dessadiensten of dessaheffingen in aanmerking neemt, welke de tani heeft op te brengen, dan krijgen de eerder door mij genoemde absurde percentages onwezenlijke en onredelijke verhoudingen in verband met het inkomen van den tani.

Ik voerde voorts als vergelijkingsmateriaal van de absurde percentages voor den landrente-aanslag aan de door andere categorieën van belastingplichtigen op te brengen belastingen in den vorm van loonbelasting ad 4% en inkomstenbelasting ingevolge de geldende inkomstenbelastingordonnantie. Welke argumenten voerde de geachte Regeerings-gemachtigde aan ter ontzenuwing van mijn bezwaar?

In de eerste plaats, dat het maximumpercentage ad 20% feitelijk een theoretisch percentage is, aangezien tot dusverre immers geen 20% aan landrente is opgelegd doch „slechts” 18%, dus 2% minder dan de ordonnantie toelaat.

„Bij de sedert het intreden van de crisis ter hand genomen herzieningen — aldus de geachte Regeerings-gemachtigde verder — „werd zelfs” — zelfs, Mijnheer de Voorzitter — „het hoogste heffingspercentage teruggebracht tot 16”.

Dus weder 2% minder dan de hoogste heffing.

En dan geldt:

„dit percentage nog slechts in 103 desa's van het circa 17 500 desa's tellende landrenteplichtige sawahareaal van Java en Madoera”.

Mijnheer de Voorzitter! U ziet, dat het door mij gewraakte percentage van 20 in den loop der debatten is teruggelopen tot „zelfs” 16, welke winst ik dankbaar incasseer. Het is jammer, dat de geachte Regeerings-gemachtigde bij slechts 16% is opgehouden met zijn beschouwing, want de mogelijkheid zou niet uitgesloten zijn, dat bij een verdere uiteenzetting de 16% met telkens weder 2% zouden zijn verminderd, waardoor wij langzamerhand zouden belanden op een redelijk en aanvaardbaar getal. De geachte Regeerings-gemachtigde is dus beland op een hoogste heffingspercentage van 16 en hij motiveert de rede-

(Thamrin.)

lijkheid van dit getal ongeveer aldus: In de landrente zitten elementen van inkomstenbelasting en grondbelasting en het is onjuist om de landrente-belasting te vergelijken, zowel met de loonbelasting als met de inkomstenbelasting. Het zijn geen vergelijkbare objecten en elke vergelijking is derhalve onvruchtbaar. De landrente-percentages moeten in het geheele verband van de landrente-bepalingen worden gezien. Alsdan zal blijken — aldus de conclusie van de Regeering — dat die heffing redelijk is.

Op mijn vraag, hoe de 9 quintalen aftrek per ha wordt berekend, antwoordde de Regeering-gemachtigde, dat deze aftrek een voortzetting is van de praktijk, voortvloeiende uit de Preangernota van 1895, welke toen ter tijd een aftrek voorschreef van 10 picol per bouw voor productiekosten. Hoe dit getal precies berekend is, weet de geachte Regeering-gemachtigde niet aan te geven; hij verliest zich in dit gedeelte van zijn betoog in vage formuleeringen van „een oneindig aantal variaties van de wijze, waarop de grond bewerkt wordt”, zoodat het „onmogelijk is den aan de bewerking der bouwvelden ten koste gelegden arbeid op de juiste geldswaarde te schatten”, terwijl „een berekening aan de hand van b.v. de gebruikelijke koelielonen tot onjuiste resultaten moet leiden” en tenslotte de 9 quintaal per ha „als een redelijk gemiddelde werd aanvaard”.

In gewone termen en in eenvoudiger formuleering zegt de geachte Regeering-gemachtigde feitelijk: ik weet eigenlijk niet, hoe die aftrek van 9 quintalen per ha berekend wordt, doch zij is desniettemin billijk.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in den verderen loop van mijn betoog hierop nog nader ingaan, maar wensch thans even in het midden te brengen, dat de 10 pikol aftrek per bouw, voortvloeiende uit de Preangernota van 1895, in den loop der jaren verminderd is, aangezien thans immers 9 quintalen per ha in aftrek wordt gebracht, terwijl bij toepassing van de usantieele omrekening van bouw in ha, de aftrek ten rechte had moeten zijn 15 picol per ha, of tewel 10 quintalen in plaats van 9 quintalen.

(De heer Götzen, directeur van Financiën: Het geachte lid vergist zich, het zou 8,6 quintalen moeten zijn.)

Op de omrekening, die trouwens van ondergeschikt belang is, kom ik nader terug.

Als men daarbij in aanmerking neemt, dat in de volgende jaren alle kosten voor levensonderhoud en aanverwante kosten, dus ook de productiekosten van den tani, in vergelijking met 1895 ongetwijfeld een veel hoger niveau hebben, dan zit er in de onveranderlijkheid van het aantal picols sinds 1895 voor aftrek reeds een belangrijk element van verzwaring van de belasting, welke verzwaring nog verhoogd wordt door de vermindering van het aftrekgetal tot 9 in plaats van 10 quintalen.

Thans zal ik in beschouwing nemen de argumenten van de Regeering tegen mijn betoog, doch wil, alvorens daartoe over te gaan, in het kort de kern van haar betoog resumeren. Dat is terug te brengen tot twee punten:

ten eerste, dat in de landrente elementen zitten van inkomstenbelasting en grondbelasting en dat zij zich derhalve niet leent tot een vergelijking met de loon- of de inkomstenbelasting. De landrente moet worden bekeken in haar eigen kader en dan zal blijken, zegt de Regeering, dat het heffingspercentage redelijk is. Voorts moet het vanuit het college gelegde verband tusschen desalasten en landrente bij een beschouwing van den druk der landrente worden losgemaakt;

ten tweede, dat de z.g. productie- of verkrijgingskosten, welke hebben geleid tot den aftrek van 9 quintaal per ha, feitelijk niet kunnen worden berekend aan de hand van de door de Regeering genoemde factoren.

Mijnheer de Voorzitter! De door den geachten Regeering-gemachtigde gewraakte vergelijking van de landrente

met de loon- of de inkomstenbelasting wil ik ten deele accepteren. Slechts ten deele, omdat, naar de Regeering verklaarde, in de landrente een element van inkomstenbelasting zit. Het andere element wordt gevormd door het karakter van grondbelasting, dat in de landrente zit. Ik heb thans te zoeken naar een vergelijkings-maatstaf, waarin het beginsel van grondbelasting is verwerkt en meen, dien gevonden te hebben in de verpondingsbelasting.

De som van hetgeen is verschuldigd aan inkomstenbelasting plus verpondingsbelasting, kan dus als maatstaf dienen bij de beoordeeling van de mate van redelijkheid van de landrente-percentages. Om de verschuldigde verpondingsbelasting te kunnen berekenen, dient eerst de verpondingswaarde bekend te zijn. Ik stuit hier eenigszins op een moeilijkheid, omdat voor de sawah's geen huurwaarde bekend is, althans niet in den zin van de verpondings-ordonnantie. Ik kan die alleen verkrijgen langs den weg van herleiding aan de hand van praktijkgevallen.

Verhuur van sawah's komt in de Indonesische maatschappij in vele en gevarieerde vormen voor. In het eene geval krijgt de deelhouwer, dus de bewerker van den grond, een derde deel van den oogst, waartegenover staat, dat de kosten van zaaizaad, een deel der grondbewerking, de belastingen en andere lasten op den sawahbezitter komen te drukken. In andere gevallen komen, bij een grooter aandeel voor den grondbewerker, enkele lasten op den grond voor diens rekening. De meest voorkomende en meest usantieele vorm van huur is echter, dat de bewerker de helft van de netto-opbrengst krijgt — d.i. de opbrengst minus de bawon, plus de geheele polowidjo-opbrengst — en alle lasten op zich neemt, terwijl de eigenaar van den grond alleen de resterende helft van den padi-oogst krijgt. Er is in dat geval derhalve sprake van „huurwaarde”, zooals die wordt bedoeld in artikel 6, lid 2 van de verpondingsordonnantie en uit hoofde hiervan is dan ook de verpondingswaarde te berekenen, die n.l. volgens artikel 6, lid 1 van de verpondingsordonnantie tienmaal de jaarlijksche huurwaarde bedraagt.

Op dit punt gekomen zijnde lijkt het mij nuttig, naast elkander te stellen de lasten, voortvloeiende uit de landrente-ordonnantie en die, welke het gevolg zijn van toepassing op hetzelfde object van de verpondingsordonnantie en de ordonnantie op de inkomstenbelasting.

Teneinde het verwijt te ontgaan van het gebruiken van niet door den geachten Regeering-gemachtigde te controleren cijfers, zal ik zijn eigen cijfermateriaal als uitgangspunt van vergelijking nemen en neem dan de productiecijfers, zooals door hem genoemd op blz. 152 van het Stenografisch Verslag, n.l. een gemiddelde bruto-opbrengst van 23 quintalen padi met een toelaatbare aftrek van 9 quintalen padi als verkrijgingskosten. Tusschen twee haakjes wensch ik op te merken, dat de door den Regeering-gemachtigde genoemde gemiddelde opbrengst niet klopt met het cijfermateriaal van het C. K. S. Uit het overzicht van den Inlandschen landbouw in 1937, opgenomen in het Economisch Weekblad van 2 September 1938 No. 53, staat in tabel 13 te lezen, dat de gemiddelde sawah-productie op Java en Madoera over een elfjarige periode bedraagt slechts 21,09 quintalen droge padi per ha, wanneer men alleen rekening houdt met geslaagde oogsten, dus met uitsluiting van oogstmislukkingen, en 20 quintalen, wanneer men als basis neemt het beplante oppervlak.

(De heer Götzen, directeur van Financiën: In deze tabel is geen rekening gehouden met het feit, dat vele sawahs tweemaal worden beplant.)

Ik doel op de cijfertabel en vraag mij af, uit welk cijfermateriaal het getal van 23 quintalen van den Regeering-gemachtigde is samengesteld.

(De heer Götzen, directeur van Financiën: Als men van een sawah tweemaal per jaar een oogst verkrijgt en die eene sawah tweemaal wordt gerekend, krijgt men natuurlijk niet de juiste jaaropbrengst.)

16de VERGADERING — DINSDAG 4 APRIL 1939.

Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Thamrin.)

Ik vraag de Regeering te motiveeren, uit welke cijfers dat getal van 23 quintalen is samengesteld. Ik heb mijn materiaal van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, waarbij als gemiddelde opbrengst van een elfjarige periode 21,09 quintalen droge padi wordt genoemd. Maar laat ik nu blijven bij de verkeerde cijfers .....

(De heer Götzen, directeur van Financiën: Die cijfers zijn juist.)

Goed, dat zal dan nog wel worden gemotiveerd. De conclusie zou echter moeten zijn, dat de cijfers van het kantoor voor de Statistiek niet juist zijn.

(De heer Götzen, directeur van Financiën: Dan hebt U ze niet goed gelezen.)

Ik vermoed, dat die 23 quintalen zijn verkregen, doordat het totaal is gedeeld door 10 in plaats van door 11.

De **Voorzitter**: De Regeering-gemachtigde zal daarop in tweeden termijn ongetwijfeld ingaan.

De heer **Thamrin**: Dat denk ik ook, Mijnheer de Voorzitter! In ieder geval verkrijg ik met de voor de Regeering gunstigste cijfers de volgende opstelling:

Bij toepassing van de landrenteordonnantie:	
bruto-opbrengst	23 quintalen
verrijingskosten	9 „
belastbare opbrengst padi	14 quintalen
à f 5.72 (gemiddelde pasarprijzen over dertien jaren, zie tabel 254 Ind. Verslag 1938)	f 80.08
opbrengst polowidjo, zeg mais à gemiddeld 9,72 quintalen (tabel 16 overzicht Inl. landb. over 1937 elf-jarig tijdvak) à f 5.86 (zie tabel 254 I. V. 1938)	f 56.95
verrijingskosten getaxeerd $\frac{1}{3} \times f 56.95$	„ 18.98
	f 37.97
totaal belastbare opbrengst	f 118.05
Landrenteheffing, zeg tegen 14%	f 16.52

N. B. Voor de gemiddelde prijzen zijn genomen de prijzen voor padi boeloe en mais No. 1, terwijl de landrenteheffing tegen een veel lager percentage is genomen dan de ordonnanctie aangeeft.

Bij toepassing van de verpondingsbelasting- en inkomstenbelastingordonnanties:

verpondingswaarde tienmaal f 118.05 (zie hiernaast)	f 1 180.—
verpondingsbelasting $\frac{3}{4}\%$ van f 1 180	f 8.85
inkomstenbelasting (zonder eenigen aftrek) volgens A-klasse I, art. 27 der ordonnanctie op de inkomstenbelasting	f 1.—
totaal belastingen	f 9.85

N. B. De verpondingswaarde is in dit geval ad absurdum opgevoerd, teneinde het vergelijkingsbeeld zoo treffend mogelijk te doen zijn. Een gemiddelde waarde ad f 1 180 per ha sawahgronden is veel te hoog. Deze ware te stellen op hoogstens f 450 per ha.

Indien men de verpondingswaarde vaststelt volgens het begrip huurwaarde (zie voorgaand betoog), zou deze gesteld moeten worden op tienmaal de jaarlijkse opbrengst voor den eigenaar, of tienmaal 7 quintalen à f 5.72 = f 400 per ha.

Uit voorgaand voorbeeld moge nog eens duidelijk blijken, in welk een nadeelige positie de tani verkeert, op wien de landrenteordonnantie van toepassing is. Tegenover een belastingbedrag ad f 9.85 — indien op hem de verpondingsbelasting- en inkomstenbelastingordonnanties van toepassing zijn — moet hij thans betalen f 16.52 als landrente en dan moet niet uit het oog worden verloren, dat in de berekening van de landrente de factoren op zijn gunstigst worden beschouwd, terwijl in het andere geval de zaak ongunstig mogelijk wordt voorgesteld. Desniettemin betaalt de tani in dit geval nog meer dan anderhalf maal zooveel als hij zou moeten betalen, indien op hem de verpondingsbelasting- en inkomstenbelastingordonnanties van toepassing zijn.

Ik kom in dit verband nog even terug op de desaheffingen, die ook nog op den tani drukken. De Regeering-gemachtigde heeft in zijn betoog de wenschelijkheid naar voren gebracht om bij de berekening van den landrentedruk de desalasten los te maken van de landrente.

Ik heb zulks in mijn berekeningen dan ook gedaan. Desniettegenstaande mogen wij bij de beschouwing van de lasten, welke op den tani drukken, deze factoren niet uit het oog verliezen. Per saldo heeft de tani deze lasten toch maar op te brengen en moet hij die desalasten betalen uit zijn inkomen uit den grond, meestal zijn eenige bron van inkomen. Bovendien spruit een deel der desalasten voort uit het grondbezit, is derhalve als rechtstreeksche lasten op den grond te beschouwen.

In theorie is het gemakkelijk een scheiding te maken tus-

schen de verschillende lasten, vooral, als zij andere benamingen hebben en de grondslagen van de heffingen in theorie van elkaar verschillen, maar voor dengene, die de lasten moet opbrengen, is alleen van belang, hoeveel hij in totaal van zijn inkomen aan lasten moet opbrengen, hij maalt niet om de fijne nuanceeringen, zoowel in de benaming als in de theoretische grondslagen van de heffingen.

Volgt men deze wijze van redeneering — m.i. de eenige juiste en logische — dan valt zonder meer te erkennen, dat de Indonesische tanibevalling aan een overmatig, onredelijke en onwezenlijke belastingdruk onderhevig is.

Ik zal deze conclusie adstrueeren met een viertal cijfervoorbeelden. Het materiaal daarvan is ontleend aan de praktijkcijfers, verkregen uit een viertal ressorten: Poerbolinggo (Banjoemas), Brebes, Tjimahi en Loemadjang.

In al deze gevallen zal ik de waarde van een sawah op f 450 per ha stellen, een cijfer, dat mijns inziens de werkelijkheid meer benadert en voor de belastingberekening zeker niet ongunstiger is, een waarde derhalve van f 300 per bouw sawahgrond.

Ik heb nog getracht cijfers van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te verkrijgen, maar dit kantoor beschikt niet over waardecijfers voor sawahgronden. Ik heb mijn cijfers dus moeten baseeren op den getaxeerden gemiddelden prijs van sawahgrond en die op f 300 per bouw gesteld, een zeer hoog cijfer, vooral, als men in aanmerking neemt, dat in Midden- en Oost-Java deze prijs aanzienlijk lager is.

Men krijgt dan de volgende cijfers:

16de VERGADERING — DINSDAG 4 APRIL 1939.

Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Thamrin.)

Poerbolinggo.

Bij toepassing van de landrente-ordonnantie:

Bruto-opbrengst tweemaal padioogst per jaar

per bouw à 15 quintalen, 30 q à f 3 ..... f 90

polowidjo éénmaal per jaar ..... „ 10

f 100

Grondbewerking, eggen, zaaien, wieden, enz.

voor padi 2 × f 12.50 ..... f 25

voor polowidjo ..... „ 5

bawon $\frac{1}{8}$ × 30 q ..... „ 11.25f 41.25

Belastbare opbrengst per bouw ..... f 58.75

Bedrag der landrente per ha f 16.50, of per bouw f 11, of ongeveer 19% van de belastbare opbrengst.

Desalasten per bouw:

ronda-afkoop f 2 en kerigan-afkoop f 2 (kerigan zijn desadiensten voor onderhoud van wegen, begraaftplaatsen, sawahleidingen) per koelieaandeel van 300 à 400 roe, per bouw $\frac{5}{3}$ × f 4 = f 6.65.

De lasten bedragen dus in totaal f 11 + f 6.65 = f 17.65, of 30% van het belastbare inkomen.

Bij toepassing van de verpondings- en de inkomstenbelastingordonnanties:

verponding 3/4% van f 300 ..... f 2.25

inkomstenbelasting A klasse I ..... „ 1.—

f 3.25

Brebés.

Bij toepassing van de landrente-ordonnantie:

opbrengst 40 picol droog à f 1.70 ..... f 68

netto-opbrengst polowidjo (kedelee) extensieve

beplanting ..... „ 10

f 78

grondbewerking, enz. .... f 15

bawon 5 picol à f 1.70 ..... „ 8.50 „ 23.50

Belastbare opbrengst ..... f 52.50

Bedrag der landrente f 14.73 met 30% erisisontheffing of f 9.57 (18%).

Andere desalasten:

afkoop pandjendiensten ..... f 1.70

waterbelasting (oeloe-oeloe-fonds) ..... „ 1.—

bijdrage schoolfonds 4% v. d. landrente ..... „ 0.38

landrente ..... „ 9.57

f 12.65

of 24% van de belastbare opbrengst.

Bij toepassing van de verpondings- en inkomstenbelastingordonnanties:

verponding 3/4% van f 300 ..... f 2.25

inkomstenbelasting A klasse I ..... „ 1.—

f 3.25

N. B. Wanneer betrokkene in loondienst was, zou hij aan loonbelasting slechts f 1.60 hebben te betalen. Met een landrente ad ± f 10 per bouw per jaar is hij gelijk te stellen met iemand, die een inkomen geniet volgens B klasse 3 (f 400 — f 500) van de inkomstenbelastingordonnantie, terwijl het werkelijke netto-inkomen slechts nauwelijks f 50 bedraagt.

(Thamrin.)

T j i m a h i.

Bij toepassing van de landrente-ordonnantie:

opbrengst 45 picol à f 2.25	f 101.25
polowidjo (netto)	„ 15.—
	<u>f 116.25</u>

grondbewerking, enz.	f 25.—
bawon 1/6 van 45 picol	„ 16.87 „ 41.87

belastbare opbrengst ..... f 74.38

landrente f 14 per bouw, of 19% van de belastbare opbrengst.

Desalasten f 2.60.

Totale lasten f 16.60, of 22% van de belastbare opbrengst.

L o e m a d j a n g.

Bij toepassing van de landrente-ordonnantie:

opbrengst 40 picol à f 2	f 80
polowidjo (netto)	„ 10
	<u>f 90</u>

grondbewerking, etc. .... f 20

bawon 1/3 van 40 picol ..... „ 10 „ 30

belastbare opbrengst ..... f 60

landrente f 10 = 16% van de belastbare opbrengst.

De desalasten zijn niet opgegeven.

Bij toepassing van de verpondings- en inkomstenbelastingordonnanties:

verponding 3/4% van f 300	f 2.25
inkomstenbelasting A klasse I	„ 1.—
	<u>f 3.25</u>

Bij toepassing van de verpondings- en inkomstenbelastingordonnanties:

verponding 3/4% van f 300	f 2.25
inkomstenbelasting	„ 1.—
	<u>f 3.25</u>

Tot zoover het cijfermateriaal, dat, wat betreft de voorbeelden, waarop de landrente-ordonnantie van toepassing is, aan de praktijk is ontleend en uit — voor zoover controleerbaar — betrouwbare bronnen werd verkregen.

Uit dit cijfermateriaal blijkt, dat voor Poerbolinggo de landrentedruk 19%, en de lastendruk met inbegrip van de desalasten, 30% is van het belastbare inkomen; voor Brebes 18% en de lastendruk inclusief de desalasten 24%; voor Tjimahi 19%, en met inbegrip van de desalasten 22% van het belastbare inkomen, terwijl in deze gevallen, bij toepassing van de verpondings- en inkomstenbelastingordonnanties, de heffing f 3.25 zou zijn.

Wat ons verder uit de gegeven voorbeelden op, Mijnheer de Voorzitter? In de eerste plaats, dat de landrentedruk, exclusief de desalasten, in geen der genoemde plaatsen — Loe-madjang uitgezonderd — het cijfer van 16% vertoont, volgens de Regeering het hoogste landrentepercentage, dat van toepassing is. In de tweede plaats, dat de lastendruk, — dus inclusief de desalasten — onwezenlijke percentages vertoont, n.l. 30%, 24% en 22% van het inkomen van den desamen, hetwelk in geen der genoemde gevallen uitgaat boven een bedrag van f 100 per jaar per gezin.

Ik geloof, dat bij de oplegging van belastingen over de geheele wereld is aanvaard het beginsel van heffing naar draagkracht met een belastingvrij minimum, dat variabel is, met een progressie voor hoogere inkomens.

De praktijk van de toepassing van de landrentebelasting op den armen Indonesischen tani toont ons een omgekeerd beeld, n.l. een belasting van de minimumlijders tot onredelijke percentages van het inkomen. Naar eigen verklaring erkent de geachte Regeeringsgemachtigde, dat de landrente-

druk, na de jongste herziening, tot „slechts“ 16% van het belastbare inkomen gaat, dat is dus nog niet het netto inkomen, terwijl de voorliggende ordonnantie de vrijheid laat, tot 20% te gaan.

Nu moge de geachte Regeeringsgemachtigde ons een theoretische verklaring voorleggen, dat in de landrente elementen van inkomsten- en grondbelasting zitten, maar het gaat voor de betrokkenen toch, — zooals reeds gezegd — om het totaal op te brengen belastingbedrag en welk deel dat bedrag van het inkomen uitmaakt.

Ik zou den Regeeringsgemachtigde de vraag willen voorleggen, of hij een combinatie van niet voor „Inlanders“ geldende belastingen kan opstellen, met verwerking van dezelfde beginselen als bij de landrente gelden en of hij in staat is, tot dezelfde onereuze percentages te komen als bij de landrente, gezien ook de waarde der objecten en de geringheid van de inkomens.

In al de door mij genoemde gevallen zijn de opbrengstcijfers voor den landrente-aanslag op zijn voordeelst genomen. De padiprijzen bv. zijn ontleend aan de plaatselijke pasarprijzen, dus voor den tani feitelijk theoretische prijzen. De tani maakt niet de padiprijzen die op den pasar worden betaald. Men denke in dit verband aan de schuldverhoudingen op het platteland, aan de noodzakelijke voorverkoopen van de te velde staande padi, aan de onereuze voorwaarden van het ngidjonstelsel, waarbij rentepercentages van 100 en meer binnen één oogsttermijn geen uitzonderingen zijn. Deze factoren maken, dat de tani slechts een fractie in handen krijgt van de plaatselijk geldende pasarprijzen voor de padi en, dit zoo zijnde, krijgt men eenig inzicht, tot welke onhoudbare percentages de landrentebelasting kan stijgen indien de werkelijke toestanden als maatstaf van belasting gelden.

(Thamrin.)

Voorts is het cijfer van de grondbewerkingskosten een ruwe taxatie van hetgeen de tani hieraan ten koste moet leggen. Uitgeschakeld zijn daarbij de waarde van eigen arbeid en de kosten van inhuur voor veespanarbeid.

Nu moge de geachte Regeeringsgemachtigde wel met eenigen zwier beweren, dat de tani den eigen arbeid niet als kosten aanmerkt — gelijk overal ter wereld, volgens zijn bewering — en dat de tani zijn belooning tenslotte vindt in de opbrengst van zijn land, maar, Mijnheer de Voorzitter, elke arbeid, ook eigen arbeid, heeft zijn eigen waarde en de opbrengst van het land moet in evenredige verhouding staan tot den arbeid. Geen enkele landbouwer — waar ter wereld ook — werkt voor zijn plezier en geen enkele landbouwer — ook in Indonesië niet — produceert met het doel om verliesgevende producten op te brengen.

Men moet den Indonesischen tani niet als een Uebermensch voorstellen als het in de kraam te pas komt; ook hij werkt en produceert voor een menschaardig bestaan en geen enkele regeering mag het op haar geweten hebben om met theoretische belastinggrondslagen een belastingstelsel op te leggen, dat den grondslag mist van billijkheid en rechtvaardigheid. De landrente mist deze grondslagen, Mijnheer de Voorzitter, en is daarom onbillijk en onrechtvaardig.

Mijnheer de Voorzitter! Dit deel van mijn betoog resumeerende als antwoord op het eerste deel van de bezwaren van den geachten Regeeringsgemachtigde, kom ik tot de volgende conclusies:

- 1e. In vergelijking met voor andere groepen van bevolking geldende belastingstelsels, ook wanneer men daarbij toepast de elementen van grondbelasting en inkomstenbelasting, welke volgens den Regeeringsgemachtigde aanwezig moeten zijn in de landrentebelasting, is deze laatste onmatig zwaar en onbillijk en dient ze daarom door een ander stelsel te worden vervangen;
- 2e. Bij de beoordeeling van den belastingdruk op den tani behooren de desalasten zeer zeker in beschouwing te worden genomen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot het tweede deel der argumenten van den geachten Regeeringsgemachtigde, nl. tot dat gedeelte, waarin Zijn Hoogedelgestrenge beweert, dat het onmogelijk is om de individuele productiekosten van de padicuituur te berekenen, zulks in verband met de vaststelling van den toelaatbaren aftrek van 9 quintaal per ha. Ik zie een tegenstrijdigheid in de samenkoppeling van deze twee uitspraken. Immers zegt de geachte Regeeringsgemachtigde enerzijds, dat het, door het oneindig aantal variaties van de wijze, waarop de grond bewerkt wordt, onmogelijk is om de individuele productiekosten te berekenen. Anderzijds koppelt hij aan deze onmogelijkheid de uitspraak van het bestaan van een uniformen aftrek van 9 quintalen. Hoe is men dan te werk gegaan? Heeft men den toelaatbaren aftrek van 9 quintalen vastgesteld omdat het onmogelijk is geweest om de individuele productiekosten na te gaan? Maar waarop is dan het getal van 9 quintalen gebaseerd? Of heeft de Regeering, doordat Zij onmogelijk de individuele productiekosten kan nagaan, dus ook niet bij benadering kan nagaan, hoe en hoeveel die productiekosten gemiddeld moeten worden, maar een slag in de lucht geslagen en het getal van 9 quintalen vastgesteld als resultaat van het knopen tellen? Men voelt, dat er in deze redeneering iets wringt. De uitspraak van den geachten Regeeringsgemachtigde is in het kader van den vastgestelden toelaatbaren aftrek dan ook niet juist.

Teneinde een gemiddeld getal voor aftrek te kunnen krijgen, is een nagaan van de individuele productiemethoden van de miljoenen sawahbewerker ook niet noodig. Om een inzicht te krijgen in de productiekosten van de padicuituur, teneinde den landrente-aanslag daarop te kunnen baseeren, is het inderdaad onmogelijk, maar ook niet noodig, om de wijze van grondbewerken van de 10 miljoen of meer sawahbewerker hoofd voor hoofd na te gaan. Het is voldoende, als men zich op de hoogte stelt

van de normale wijze van bewerken der sawahs en dit is niet onmogelijk en ook voldoende voor de vaststelling van den landrenteaanslag. De sawahbewerking heeft als iedere grondbewerking werkmethoden. Zooals het mogelijk is om de kostenberekening op te maken van iedere andere cultuur, zoo is het ook mogelijk om een kostenberekening te maken van de sawahbewerking, ook al zit hierin een groot element van eigen arbeid. Juist ook door het conservatisme in de wijze van sawahbewerking en door de weinige veranderlijkheid in de methoden van werken is het bij de sawahbewerking gemakkelijker een kostenberekening op te maken dan bij eenige andere cultuur, waar door telkens nieuwe toepassingen de kostenberekening zeer moeilijk is op te maken. Die kostenberekening voor de padicuituur is dan ook verschillende malen opgemaakt.

Reeds in 1878 deed de heer Sollewijn Gelpke uitgebreide onderzoekingen in deze richting met als resultaat de latere uitgave van zijn op dit gebied nog steeds ten rechte als standaardwerk geldende boekwerk „Naar aanleiding van Stbl. 1878 No. 110”. Voordien deed oud-minister Baud zulks, toen ter tijd directeur der cultures in Indië. Van den jongeren tijd heeft Dr. de Vries in zijn „Bijdrage tot de kennis van de sociale economie van Java” in 1931 een publicatie doen uitgeven verzorgd door het toenmalig Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, betreffende zijn onderzoek in het regentschap Pasoeroean.

Als men deze uitgebreide en nauwkeurige onderzoekingen heeft gelezen, blijkt ook de onjuistheid van de herhaalde malen gehoorde bewering — ook de Regeeringsgemachtigde in zijn rede deed daaraan mee — om de voorstelling te wekken, dat bij sawahbewerking bijna uitsluitend eigen arbeid plaats heeft en loonarbeid niet zou voorkomen. Een belangrijk deel van de sawahbewerking is loonarbeid, dus betaalde arbeid, zowel in geld als in voedsel en geld, en in een deel van de oogst-opbrengst. In vele gevallen moet de tani zijn loonarbeiders in baar geld betalen. Ook is het onjuist, dat niet bekend zou zijn hoeveel en welke arbeid aan de verschillende door den tani voortgebrachte producten ten koste is gelegd. Zoowel de heer Sollewijn Gelpke als de heer De Vries hebben minutieuse onderzoekingen gedaan en deze vastgelegd in het aantal bestede arbeidsuren. Waar deze dus bekend zijn, als ook het bedrag der loonen, zelfs de uurloonen, is een „rentabiliteitsrekening” voor de padicuituur dan ook heel best op te maken.

Om te bewijzen, dat een belangrijk deel van de padicuituur in betaalden arbeid moet worden verricht, zal ik uit het werk van den heer De Vries enkele citaten aanhalen.

Zoals bekend bestaat de padicuituur uit verschillende onderdeelen, zooals aanleg kweekbed, grondbewerking, waaronder moet worden verstaan het aanleggen van galengans (sawahdijkjes), ploegen, eggen, het overplanten van de padi van kweekbed naar de sawah, het wieden, het nawieden en ten slotte den oogst. Over deze onderdeelen zegt de heer De Vries het volgende:

Ten aanzien van de grondbewerking:

„Meestal gebeurt dit in betaalden arbeid, d.w.z. gezamenlijk om op een of twee ochtenden een geheel veld te kunnen bewerken. Men betaalt over en weer en in den vorm van voedsel, maar toch een behoorlijk dagloon.”

Over het overplanten:

„Het trekken van de bibit wordt meestal met 1 cent per potjong betaald, ook wel met burenhulp tegen kost.”

Betreffende het wieden:

„Evenals het planten wordt het wieden meest in dagloon uitbetaald.”

Over het oogsten:

„Het oogsten geschiedt veelal door vrouwen, soms ook door mannen. Men betaalt in geld per bos à 5—6 cent. Bawon (oogstloon in product) krijgen alleen zij, die

(Thamrin.)

aan de sawahbewerkingen, het planten en het wieden, hebben deelgenomen."

Uit deze bloemlezing moge blijken, dat de hardnekkige legenden omtrent de padicultuur, n.l. als zou daarbij bijna of uitsluitend eigen of onbetaalde arbeid voorkomen, aan de fantasie ontsproten zijn. Deze kennis is van belang, omdat die legenden ten deele dienst moeten doen om de zwaarte der landrenteheffing goed te praten. Daarbij wordt dan goedmoe- dig en welwillend gezegd, dat de „Inlander" geen besef heeft van den tijd en uit dien hoofde de tijd hem ook niets kost, m.a.w. een product, voortgebracht zonder eenige geldkosten, mag zwaarder belast worden dan andere, waarvoor wel geld- uitgaven worden gedaan. Ook vanuit dezen gezichtshoek bekeken, n.l. dat ook bij de padicultuur gelduitgaven een groote rol spelen, is het zwaarder belasten van de landrente- objecten niet gemotiveerd.

Mijnheer de Voorzitter! Uit mijn voorgaande uiteenzetting is dus wel gebleken, dat een berekening van de productie- kosten wel degelijk te maken is en dat de bewerking van den geachten Regeeringsgemachtigde hieromtrent derhalve geen steek houdt. Ik verwacht daarom een gedetailleerde uiteen- zetting van de samenstelling van den toelaatbaren aftrek van 9 quintaal padi per ha als verkrijgingskosten. Verder zou ik gaarne gemotiveerd zien, in hoeverre de heffing van een percentage ad maximaal 16% na de herziening — de ordon- nantie spreekt desondanks nog van een maximum percen- tage ad 20% — voor landrente in evenredige en billijke verhouding staat tot de reële en werkelijke opbrengst voor den tani?

Het is intusschen in dit verband van belang, kennis te nemen van enkele uitspraken ten aanzien van de rentabiliteit van de padicultuur door terzake deskundigen, n.l. de heeren Baud en Sollewijn Gelpke.

Oud-Minister Baud schreef terzake:

„Bij het bewerken van de sawahvelden wordt door den Javaan geen arbeid, geen moeite in geld, naar een zeker dagloon berekend. Een ieder moet rijst planten om zich voedsel te verschaffen, doch die cultuur zou, in dagloon uitgevoerd wordende, vooral wanneer het product laag in prijs is, geen voordeelen, doch integendeel verlies opleveren."

De heer Sollewijn Gelpke, deze uitspraak aanhalende, zeide: „Dit zelfde heb ik bewezen." (Zie: „De rijstcultuur in Italië en op Java", 's Gravenhage, door S. Gelpke).

Naar aanleiding van de uitspraak van den heer Baud is het dienstig eenige prijzen voor padi op te noemen, afkomstig van het C. K. S.

De mij opgegeven prijzen zijn als volgt:

	1928	1937	1938
padi boeloe	7.75 p.q.	3.33 p.q.	3.55 p.q.
padi tjere	6.59 „	2.80 „	3.05 „

In een tijdsverloop van 10 jaar derhalve een val tot minder dan de helft. Ik weet niet, Mijnheer de Voorzitter, of de heer Baud, die dien term leefde, bezien in het kader van onze tijd, dit met de terminologie van „lagen prijs" zou kwalificeeren. Wel weet ik, dat de crisisheffingen officieel tot slechts 50% van de oorspronkelijke aanslagen zijn toegestaan; wel weet ik ook, dat slechts heel enkele streken van dit percentage gebruik mogen maken en wel weet ik ook, dat procentueel de heffing met niet meer dan 2% teruggevallen is. De Regeeringsgemachtigde zeide immers in zijn betoog, dat de landrenteheffing in haar huidigen vorm nimmer meer heeft bedragen dan 18%, doch

„bij de sedert het intreden van de crisis ter hand genomen herzieningen werd zelfs" — zelfs, Mijnheer de Voorzitter — „het hoogste heffingspercentage terugge- bracht tot 16%".

Dus van 18 tot 16%!

Mijnheer de Voorzitter! Het heeft geen zin hierover verder

(Voorzitter.)

uit te weiden. Ik meen voldoende aangetoond te hebben, dat de in de ontwerp-ordonnantie voorkomende percentages uitzonderlijk hoog zijn. Die cijfers van 8 tot 20% zijn voor mij onaanvaardbaar. Naar analogie van het getal van 50% voor maximum crisisheffingen zou de grondslag voor de landrente thans niet hooger mogen zijn dan 4 tot 10%. Gezien den prijsval van de rijst gedurende een tijdsverloop van 10 jaar met 57%, zou de landrentegrondslag niet meer mogen zijn dan 43% van 8 tot 20 of: 3 tot 8% maximaal.

Mijnheer de Voorzitter! Het Centraal Kantoor voor de Statistiek geeft mij op, dat de landrente-aanslag voor Java en Madoera in 1928 heeft bedragen, netto ... f 32.148 mil.

Indien wij den prijsindex van de padi vol- gen voor den landrenteaanslag van 1937, zou deze moeten bedragen 43% van f 32.148 m.m., of .....

Er is echter volgens tabel 402 (Indisch Ver- slag van 1938) geïnd netto .....

derhalve is er te veel geïnd, of te weinig ontheffing verleend in 1937: .....

Over een tijdvak van 7 jaren (1932 tot 1938), bedraagt het te veel betaalde dus veelvouden van f 8 m.m. en indien wij ten deze een gemiddelde van f 6 m.m. per jaar nemen, dan heeft de tani-bevolking gedurende de crisisperiode der- halve ruim f 40 m.m. te weinig ontheffing aan landrente gekregen.

Ik zou thans niet zoover durven gaan om de landrente-percen- tages in overeenstemming te brengen met de indexcijfers van de padiprijzen voor 1938, ook al, omdat de huidige tendenz van de padiprijzen stijgende is, zij het ook met kleine fracties.

(De heer Kan: Neen, integendeel!)

Ik put mijn kennis uit de cijfers van het C. K. S.!

(De heer Kan: Het geldt niet voor dit jaar!)

Ik kan het alleen beoordeelen volgens de cijfers, die ik ver- kregen heb en die loopen alleen tot 1938.

Wel acht ik het redelijk, dat de heffingspercentages terug- gebracht worden tot op de helft, n.l. van 4 tot maximaal 10%, waartoe ik straks een amendement zal indienen.

Daarnaast zal ik U, Mijnheer de Voorzitter, een motie over- handigen, inhoudende den wensch, dat er een onderzoek zal worden ingesteld en dat de landrente-aanslag niet hooger mag zijn dan de gezamenlijke aanslag volgens de verpondings- ordonnantie en de Inkomstenbelastingordonnantie.

De Voorzitter: Het zal de vergadering zijn opgevallen, dat de spreekbeurt van den heer Thamrin den gebruikelijken duur van een rede in tweeden termijn wel wat ver heeft over- schreden. Het komt mij dan ook voor, dat een groot deel van zijn beschouwingen beter in den eersten termijn had kun- nen zijn gehouden. Aangezien echter de omvang van de werkzaamheden van het College niet zoodanig is, dat ik daar- aan een argument had kunnen ontleenen om den heer Thamrin te verzoeken, zieh te bekorten, heb ik dat achter leden gelaten. Mocht de Regeeringsgemachtigde, of dat achten wege van het College, in het uitvoerige en gedocumenteerde betoog van den heer Thamrin aanleiding vinden tot het verzoek, de verdere behandeling van dit onderwerp uit te stellen tot de volgende vergadering, dan zal ik daartegen geen bezwaar maken.

Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Thamrin, Soetardjo en Soangkoepou (Ond. 86, stuk 7) lui- dende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in arti- kel 7 lid (1) van de ontwerp-landrenteordonnanties, vervat in de stukken 2A, 2B, 2C en 2D, zooals deze bij nota van wijzigingen zijn gewijzigd, de woorden „ten minste acht en ten hoogste twintig procent" te wijzigen in „ten minste vier en ten hoogste tien procent". "

16de VERGADERING — DINSDAG 4 APRIL 1939.

Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Soetardjo.)

Dezelfde leden hebben een motie ingediend (Ond. 86, stuk 8) luidende:

„De Volksraad,
gehoord de debatten,

spreekt als zijn oordeel uit, dat de gronden en inkomsten, waarop de landrente-ordonnanties van toepassing zijn, niet hooger mogen worden aangeslagen dan de som van de aanslagen ingevolge de verpondingsordonnantie en de ordonnantie op de inkomstenbelasting.”

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de Regeeringsgemachtigde in eersten termijn mededeelde met betrekking tot de financieele consequenties van de door mij bepleite maatregelen tot vrijstelling van de betaling van landrente op ambtstvelden, heeft mij begrijpelijkerwijze doen schrikken. De cijfers zijn aanzienlijk hooger dan ik had verwacht. Bovendien is mij gebleken, dat de door mij bepleite maatregel een ondeugdelijk middel is, ondeugdelijk althans in zoverre, dat belangrijke groepen desahoofden en desabestuursleden niet zouden profiteeren van de bepleite vrijstelling. Op grond van een en ander zie ik af van de indiening van het door mij reeds aangekondigde amendement. Ik behoud mij evenwel de vrijheid voor, bij een andere gelegenheid en eventueel te anderer plaatse, het vraagstuk van verbetering der financieele positie van desahoofden en desabestuursleden nogmaals aan de orde te stellen, aangezien naar mijn stellige overtuiging, in dezen toestand spoedig verbetering dient te komen. Vermoedelijk zal ik de kwestie dus in de komende hoofdzitting nogmaals aan de orde stellen.

(De Villeneuve, Voorzitter, Dir. van Financiën.)

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil den geachten Regeeringsgemachtigde dank zeggen voor de toezegging, dat de landrente-afdeelingshoofden zullen worden geïnstrueerd, den belanghebbenden — waaronder dan ook dienen te worden verstaan ondernemers, die langjarige grondhuurovereenkomsten met de Inheemsche bevolking willen afsluiten — op hun verzoek inzage van de padiprijsberekeningen te verstrekken. In verband hiermede trek ik mijn voorstel tot een aanvulling van de landrente-ordonnantie in dezen geest, in.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit ontwerp in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Geeft de Regeeringsgemachtigde er wellicht de voorkeur aan, het regeeringsantwoord uit te spreken in de volgende vergadering van het college, welke hoogstwaarschijnlijk over 14 dagen zal worden gehouden?

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Gezien het vele en omvangrijke cijfermateriaal, hetwelk de heer Thamrin in tweeden termijn heeft voorgebracht, zou ik gaarne in een volgende vergadering antwoorden.

De **Voorzitter**: Dan wordt de verdere behandeling van dit ontwerp opgeschort tot de volgende vergadering, die vermoedelijk over veertien dagen zal plaats hebben.

De vergadering wordt te 9.51 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

LABORATORY OF ORGANIC CHEMISTRY

RESEARCH REPORT

NO. 100

1950

BY

ROBERT H. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

AND

ROBERT B. WOODWARD

17de VERGADERING — DINSDAG 18 APRIL 1938.

Ingekomen stukken. — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

17de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 18 April 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86). — Motie-Thamrin c.s. inz. maximalen aanslag landrente (Ond. 86, st. 8). — Nadere wijziging en aanvulling voorschriften locale belastingen (Ond. 114). — Afscheid van den aftredenden Voorzitter van den Volksraad, Mr. W. H. van Helsdingen.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is getekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikeoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Götzen, Hartevelt en Levelt.

De **Voorzitter:** Gedachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 14 April 1939 No. 21, ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling van de bezoldiging van den Secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Ond. 145).

De stukken worden gedrukt.

2. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 April 1939 No. 647a/B betreffende de voortzetting van de importeurslicentievering ten aanzien van goederen van aardewerk en porcelainen.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 April 1939 No. 14 houdende machtiging aan de gouverneurs van West-Java en Oost-Java om te beschikken voor het jaar 1939 over een bedrag van onderscheidenlijk ten hoogste f 50.000 en f 175.000 ten behoeve van het verlenen van tijdelijke uitkeeringen aan volkshoofden, wier voornamelijk met de inning van de landrente verband houdende inkomsten beneden het noodzakelijk minimum zijn gedaald.

4. Als voren van 6 April 1939 No. 15 houdende machtigingen tot het doen van uitgaven ten behoeve van het verlenen van uitkeeringen aan volkshoofden, wijkhoofden, enz., wier met de inning der inkomstenbelasting verband houdende inkomsten tengevolge van de invoering van de loonbelasting en hunne ontheffing van de bemoeienis met de inning van den z.g. „grooten aanslag” in de inkomstenbelasting, beneden het noodzakelijk minimum zijn gedaald.

De sub 2, 3 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de voortzetting der behandeling van een viertal ontwerp-ordonnanties tot herziening en hernieuwde afkondiging onderscheidenlijk van de „Landrente-ordonnantie 1927”

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Directeur van Financiën.)

(Staatsblad No. 163), de „Bali-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1922 No. 812), de „Celebes-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1927 No. 179) en de „Borneo-landrente-ordonnantie” (Staatsblad 1923 No. 484) (Ond. 86), alle vier als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6). (Zie voorts de verbetering van drukfouten in de ontwerp-ordonnanties der stukken 2B en 2D, vermeld onder stuk 4.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde der Regeering.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Uit den tweeden termijn van de zijde van het geachte College heeft de Regeering met waardeering ervaren, dat de heer Soetardjo in de argumenten in eersten termijn van regeeringszijde aanleiding heeft gevonden af te zien van de indiening van een amendement inzake vrijstelling van ambtsvelden van desahoofden en -bestuurders op Java en Madoera. Daar voorts de heeren De Villeneuve en Thamrin zich bevredigd hebben verklaard door de gedane toezeggingen ten aanzien van de inzage der padiprijberekeningen en van de landrente-inning, heeft het debat zich toegespitst op de door laatstgenoemd geacht lid wel zeer uitvoerig nader toegelichte kwestie van de percentages, welke van de belastbare opbrengst der sawahs worden geheven.

Gelijk ik reeds in eersten termijn opmerkte, is deze kwestie er een van principiële beteekenis, rakende de beginselen van de geheele landrenteheffing en als zoodanig staande buiten het complex voorzieningen van technische aard, dat de Regeering met de voorgebrachte wijzigingen beoogde tot stand te brengen. Dat met deze uitspraak van regeeringszijde evenwel niet is bedoeld een poging tot uitsluiting van deze aangelegenheid bij de debatten blijkt voldoende duidelijk uit de aandacht, in eersten termijn gewijd aan de uiteenzettingen terzake van den heer Thamrin, welke het geachte lid er toe gebracht hebben zijn zienswijze thans nogmaals, onder aanvoering van veel cijfermateriaal, zeer omstandig toe te lichten.

Dit cijfermateriaal, Mijnheer de Voorzitter, noopt de Regeering, tot recht verstaan van deze materie en tot wegneming van misvattingen, ook harezijds meer cijfers in het geding te brengen, dan bij een tweeden termijn gemeenlijk gebruikelijk is; ik zal mij daarbij echter zooveel beperken als dit debat-op-langen-termijn mogelijk maakt. Ik moge thans aanvangen met de beantwoording van een tweetal door den heer Thamrin gestelde vragen.

In de eerste plaats heeft het geachte lid gevraagd, waarom een verlaging van de percentages, genoemd in het eerste lid van artikel 7 der ontwerp-ordonnanties, wel en de verlaging van den minimum-aanslag der droge gronden, vermeld in artikel 8 lid 3, niet onder de zaken van principiële beteekenis mogen worden gerangschikt.

De reden hiervan is gelegen in de omstandigheid, dat de aanslag der allerslechtste droge gronden, welke op Java en Madoera f 0,35 per ha bedraagt, door de verlening van erisontheffing tot bedragen ver beneden het thans nog geldende minimum is gedaald. Bleef dit minimum ongewijzigd, dan zouden bij de herziening van den aanslag, waarna — zooals bekend is — geen erisontheffing meer wordt verleend, de belastingbedragen dezer gronden wederom tot het oude niveau van f 0,35 per ha voor Java en Madoera stijgen, hetgeen onder de huidige omstandigheden irrationeel zou zijn.

Ten aanzien van de allerslechtste sawahs is een dergelijke maatregel evenwel niet noodig, omdat de landrente dezer bouwvelden — gelijk ik reeds in eersten termijn opmerkte — niet rechtstreeks afhankelijk is van de bedoelde percentages, doch

(Directeur van Financiën.)

onder meer samenhangt met den gemiddelden padiprijs, waarvoor geen minimum is vastgesteld.

De heer Thamrin heeft er verder op gewezen, dat de door de Regeering genoemde gemiddelde padiopbrengst van de sawahs van 23 quintalen droge padi per ha niet overeenstemt met de cijfergegevens, voorkomende in tabel 13 van het overzicht, gepubliceerd in het Economisch Weekblad van September 1938 No. 35. In dit overzicht toch staat als gemiddelde opbrengst over een tienjarige periode 21,05 quintalen droge padi per ha vermenigvuldigd met 20,04 quintalen, wanneer men als basis het beplante oppervlak neemt.

Zooals ik reeds bij interruptie opmerkte, heeft het geachte lid bij de bestudeering van dit cijfermateriaal er geen rekening mede gehouden, dat meerdere sawahs tweemaal per jaar met padi worden beplant en deze sawahs dus in het geoogste of beplante oppervlak dubbel geteld zijn.

(De heer Thamrin: Maar de oppervlakten zijn toch ook dubbel geteld? Het gaat om de opbrengst per ha.)

In tabel 13 zijn de bedoelde opbrengsten dubbel geteld, maar zij behoren niet dubbel geteld te worden.

Neemt men dit in aanmerking, dan blijkt b.v. voor 1936, bij een totale opbrengst der sawahs van 74 760 795 quintalen en een landrenteplichtig areaal van 3 169 672 ha, een gemiddelde opbrengst van 23,5 quintalen.

Met toepassing van dezelfde berekeningswijze heeft de gemiddelde padiproductie over de jaren 1927 tot en met 1936 rond 23 quintalen per ha bedragen.

Wanneer ik thans — met weglating van die details, welke meerterzake doen en in werking opzicht tot misverstand aanleiding zouden kunnen geven, — nog even de hoofdzaken van het betoog van den heer Thamrin in herinnering breng, dan valt te constateeren, dat het geachte lid, ten bewijze van zijn ook in tweeden termijn herhaalde bewering, dat de landrente onmatig zwaar en onbillijk is, achtereenvolgens wederom een vergelijking met andere belastingen heeft getroffen, eenige cijfervoorbeelden heeft overgelegd, waarvan een viertal aan de praktijk ontleend zou zijn, en opnieuw de desalasten ter sprake heeft gebracht.

Wat het eerste punt betreft heeft de heer Thamrin de landrente ditmaal niet zonder meer met de inkomstenbelasting vergeleken, doch met een door hem redelijk geoordeelde combinatie van deze heffing en de verponding, een belasting, welke een geheel ander uitgangspunt en opzet heeft dan de landrente.

In de verponding toch is samengevat een belasting op het z.g. gebouwd met een heffing op ongebouwd.

Deze wijze van belastingheffing moet daarom voor de landrenteplichtige gronden in het algemeen ondeugdelijk worden geacht, zooals in het verleden ook is gebleken. Men heeft gezocht, zooals in het verleden ook is gebleken. Men heeft gezocht naar een aansluiting van de landrente met de verponding, waarvan het resultaat is geweest de Inlandsche Verpondingsordonnantie (Staatsblad 1923 No. 425). De talloze klachten evenwel, welke rezen over deze belasting, die naar analogie van de verponding is geconstrueerd, en meer in het bijzonder over den veel zwaarderden druk, hebben ertoe geleid dat de Inlandsche Verponding, reeds in 1927, dus nauwelijks vier jaren na de invoering, in het meerendeel dier gebieden wederom werd afgeschaft. Zij is slechts gehandhaafd in een dertiental plaatsen, terwijl thans zelfs wordt overwogen of onder bedoelde dertien plaatsen en binnen de in Staatsblad 1927 No. 315 genoemde begrenzingen niet nog enkele gebieden voorkomen, waar de Inlandsche verponding minder geëigend moet worden geacht.

Voor het z.g. „ongebouwd” is een vergelijking met de landrente geheel onwezenlijk, daar de verpondingsordonnantie ten aanzien van deze objecten uitgaat van grondbezit met westerschen titel — dus erfpacht — waaraan aanzienlijke

verkrigingskosten verbonden zijn, terwijl bovendien over het algemeen voor uitgifte alleen woeste gronden in aanmerking komen. Voor deze gronden moet steeds een jaarlijksche canon aan het gouvernement worden betaald, welke op Java normaliter f 4 per bouw of $\pm f$ 5,60 per ha bedraagt, terwijl tenslotte de ondernemer voor de voor zijn bedrijf noodzakelijke opstellen een groot extra bedrag aan verponding moet voldoen.

De ondernemer betaalt dus voor droge gronden, welke in het algemeen niet bevoeid en van mindere kwaliteit zijn dan sawah, alleen aan pachtsom betaald en van aangeslagen in middeld f 5,60 per ha en wordt daarnaast nog aangeslagen in de verponding en inkomstenbelasting. Daartegenover is de Inheemsche landbouwer alleen landrente verschuldigd. Deze landrente nu bedraagt thans voor de sawahs gemiddeld f 5,30 per ha en voor de droge gronden f 1,30 per ha.

(De heer Kan: Dat zijn heel andere cijfers.)

Bij een beschouwing van de door den heer Thamrin opgestelde vergelijking tusschen den landrente-aanslag van een sawah met een bruto-opbrengst van 23 quintalen padi en 9,72 quintalen maïs en den aanslag van ditzelfde veld bij toepassing van de verpondings- en inkomstenbelasting-ordonnanties — waarbij dus geen rekening is gehouden met den erfpachtseanon, Mijnheer de Voorzitter — dient te worden opgemerkt, dat de landrente-aanslag in het gegeven voorbeeld niet, zooals de heer Thamrin berekende, f 16,52, doch bij het door hem genoemde heffingspercentage van 14% f 6,70 bedraagt en bij een percentage van 12% — het gemiddelde op Java en Madoera — f 5,80 zou bedragen.

Immers, de productiviteit van een dergelijke sawah wordt, met inachtneming van het vierde lid van § 4 van de „Uitvoeringsvoorschriften” (Bijblad No. 11321) — dus inclusief de verhooging wegens beplantbaarheid met nagewas — op 26 quintalen droge padi per ha berekend, waarvan dus na aftrek van het belastingvrij gedeelte 17 quintalen belastbaar blijven.

Daar artikel 6 lid 3 van de ontwerp-landrente-ordonnanties (§ 9 lid 3 der huidige „Uitvoeringsvoorschriften”) de uitschakeling van tweede- en derde-handsprijzen voorschrijft en uitsluitend de padiopbrengst van de drie goedkoopste maanden van elk jaar in beschouwing wenscht te zien genomen, wordt bovendien een veeljarige padiprijs van f 5,72, als door het geachte lid genoemd, voor de berekening van den aanslag nimmer toegepast. In verband hiermede dient in het aangehaalde voorbeeld voor deze berekening uitgegaan te worden van een padiprijs van f 2,80, zijnde ongeveer het gemiddelde van de prijzen, welke thans op Java en Madoera voor de vaststelling van de landrente der sawahs worden aangelegd.

Een nauwkeurige verificatie van het volgens het geachte lid uit het district Poerbolinggo (Banjoemas) afkomstige cijfermateriaal heeft uitgewezen, dat de heer Thamrin hier het oog moet hebben gehad op de beste sawahs, die in dit ressort voorkomen (de slechtste zijn aangeslagen voor f 0,50 per ha) en die aangeslagen zijn voor een bedrag van f 16,80 per ha.

Deze sawahs zijn inderdaad tweemaal per jaar met padi en bovendien nog 1 maal per jaar met polowidjo beplantbaar.

Aan padi brengen deze sawahs volgens de regelmatig gecontroleerde proefveldgegevens niet, zooals de heer Thamrin verklaart, 30 quintalen per bouw of 42 quintalen per ha, doch 58 quintalen per ha op. Telt men hierbij voor den polowidjo-oogst nog 9 quintalen op, wat niet aan den hoogen kant is, dan kan de bruto-opbrengst van deze velden in totaal op 67 quintalen droge padi worden gesteld.

De gemiddelde padiprijs in die streek bedroeg over de jaren 1928 tot en met 1937 f 4,47 per quintaal. Volgens de aangehouden prijsregisters kan echter worden aangenomen, dat de bevolking gemiddeld f 3,80 per quintaal heeft gemaakt. De in geld uitgedrukte bruto-opbrengst bedraagt dus gemiddeld $67 \times f$ 3,80 = f 254,60 en niet f 100, zooals de heer Thamrin mededeelde.

17de VERGADERING — DINSDAG 18 APRIL 1938.

Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86).

(Directeur van Financiën.)

Na aftrek van de bewerkingskosten, zooals die door het geachte lid zijn opgegeven, bedraagt de op die wijze verkregen netto-opbrengst van deze sawahs gemiddeld rond f 213. De landrente-aanslag ad f 16,80 belooft derhalve niet 19%, doch 7,7% van de hierbedoelde netto-opbrengst en 6,6% van het bruto-provenu.

Op gelijke wijze berekend, bedraagt de landrente-aanslag volgens de laatste herziening in de overige door den heer Thamrin genoemde voorbeelden, betreffende de districten Brebes, Tjimahi en Loemadjang, onderscheidenlijk 8, 4, 5, 8 en 6,7% van de netto- en 6, 4, 5 en 5,3% van de bruto-opbrengst. Ik teeken hierbij aan dat Loemadjang en Brebes binnenkort weder worden herzien, de terreinwerkzaamheden zijn in eerstgenoemd district reeds aangevangen.

Teneinde, wellicht ten overvloede, het geachte college aan de hand van nog eenige andere voorbeelden een juist inzicht te geven in de zwaarte van den landrentedruk, zijn door mij achtereenvolgens gegevens verzameld van de opbrengst- en aanslageijfers van zeer goede zoowel als van slechte sawahs, onderscheidenlijk van velden, die niet beplantbaar zijn met nagewas, waarop na den hoofdoogst polowidjo wordt geteeld en waarop tweemaal per jaar padi wordt verbouwd.

Uit deze gegevens, die wellicht als noot in de Handelingen opgenomen kunnen worden, Mijnheer de Voorzitter, ...

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar. ¹⁾

De heer Götzen, directeur van Financiën: ..... blijkt, dat van de zeer goede sawahs tenminste 2,8% en ten hoogste 8,6% van de geldswaardige bruto-opbrengst wordt geheven, terwijl voor de slechtste sawahs die percentages onderscheidenlijk 1,8 en 3% bedragen. Ik moge hieraan nog toevoegen,

dat het gemiddelde heffingspercentage, volgens berekeningen van het C. K. S., de laatste jaren gedaald is van 7,7% van alle inkomsten uit den Inlandschen landbouw in 1933 tot 4,6% in 1937.

Evengenoemde gegevens doen ook zien, dat er op Java en Madoera sawahs voorkomen met een geldswaardige bruto-opbrengst van f 20.— ha en waarvan de bebouwing dus, wanneer de bewerkingskosten inderdaad steeds sommen zouden bedragen als door den heer Thamrin in zijn voorbeelden opgegeven, tot een aanzienlijk verlies voor de betrokken grondbezitters zou moeten leiden. Waar het geachte lid zelf heeft opgemerkt, dat geen enkele landbouwer, waar ter wereld ook, voor zijn plezier werkt en produceert met het doel om verliesgevend producten op te brengen, is hiermede bewezen, dat de productiekosten niet voor alle sawahs gelijk zijn en tevens dat die productiekosten met een productiviteit van de sawahs dalen.

In dit verband is het wel van belang, Mijnheer de Voorzitter, uit het welbekende rapport Meyer Ranneft/Huender inzake den belastingdruk op de Inlandsche bevolking het volgende te citeeren:

„Bij lagere opbrengsten daalt natuurlijk de opbrengst van den arbeid op eigen grond snel. Het is echter duidelijk dat ook bij opbrengsten van minder dan 15 pikoel geen „verlies” wordt geleden. Ook worden de „kosten” niet naar verhouding zwaarder; althans niet als men onder „kosten” uitgaven verstaat. Wel wordt dan minder arbeid gehuurd en wordt, als eigen arbeid wordt gepresteerd, die eigen arbeid beperkt en bovendien schraal beloond. Zoo zou bij een opbrengst van 10 pikoel, waarbij alleen oogstloos en zaadpadi wordt betaald (ongeacht het vaak moeizaam bewerken), voor 700 uur arbeid 7 pikoel padi ontvangen worden à f 3.— per pikoel, d.i. 3 cent per uur en 21 cent per „dag ar-

1)

	Zeer goede sawahs.			Slechtste sawahs.	
	niet beplantbaar met nagewas.	beplantbaar met droog nagewas.	beplantbaar met padigadoe.	niet beplantbaar met nagewas.	beplantbaar met droog nagewas.
Regentschap	Lebak.	Djember.	Modjokerto.	Toeban.	Grobogan.
Distriet	Rangkasbitoeng.	Poeger.	Modjosari.	Singgahan.	Wirosari.
Bruto-opbrengst hoofdgewas	41 q. 1)	43 q. 1)	43 q. 1)	8 p. 1)	11 q. 1)
idem nagewas	—	15 q. 2)	34 q. 1)	—	3 q. 2)
Totaal	41 q.	58 q.	77 q.	8 q.	14 q.
Padiprijs aangenomen in het belastingvoorstel	f 2,60 p.q.	f 2,70 p.q.	f 2,70 p.q.	f 2,50 p.q.	f 2,40 p.q.
Geldswaarde v/d totale bruto-opbrengst	f 106,60	f 156,60	f 207,90	f 20,—	f 33,60
Vastgestelde belastbare opbrengst	27 q.	42 q.	44 q.	2 q.	3 q.
	(41—9) verlaagd tot 27. ³⁾	[(43+8)—9]	[(43+10)—9]	(minimum)	[(11+1)—9]
Geldswaarde der belasting opbrengst	f 70,20	f 113,40	f 118,80	f 5,—	f 7,20
Geheven percentages					
hoogste	12%	12%	13%	12%	11%
laagste	9%	4%	12%	10%	8%
Geheven belasting					
hoogste	f 8,40	f 13,60	f 15,50	f 0,60	f 0,80
laagste	f 6,30	f 4,50	f 14,30	f 0,50	f 0,60
Percentage v/d geheven belasting t.o.v. de bruto-opbrengst	7,8%	8,6%	7,4%	3%	2,4%
	5,9%	2,8%	6,9%	2,5%	1,8%

Toelichtingen:

- 1) gemiddelde opbrengsten volgens de proefoogstgegevens.
- 2) opbrengsten matig geschat aan de hand van de gegevens verstrekt door de bevolking zelf en geverifieerd met de cijfers van den landbouwvoorlichtingsdienst.
- 3) de belastbare opbrengst werd verlaagd, omdat 32 q. te hoog voorkwam.

(Directeur van Financiën.)

heid". Het is duidelijk dat hoe lager de opbrengst is, hoe meer de heffing tot intensieve bewerking verslapt."

Wat de door den heer Thamrin wederom naar voren gebrachte desalasten betreft, zou ik nog willen opmerken, dat deze lasten bij desabeslissing worden vastgesteld en derhalve door de betrokkenen zelf worden bepaald. Als in sommige gebiedsdeelen deze lasten, zooals de heer Thamrin mededeelt, naast de landrente een te zwaren druk op de bevolking leggen, is het aan haar zelf om hierin verandering te brengen. Bepaaldelijk onjuist is het dan ook om, zooals het geachte lid doet, de zaak om te draaien en de hoogte der desalasten als een motief aan te voeren om verlagings van de landrente te bepleiten. Men moet — gelijk ik reeds in eerste termijn opmerkte — deze landsheffing op zichzelf beschouwen, en niet in verband brengen met andere, locale lasten.

Ik moge er nog even op wijzen, Mijnheer de Voorzitter, dat de heer Thamrin op dit punt niet consequent is geweest, daar hij bij zijn vier voorbeelden de desalasten niet bij de bedragen, welke bij toepassing van de Verpondings- en Inkomstenbelastingordonnanties verschuldigd zouden zijn, heeft opgeteld, terwijl zij bij een vervanging van de landrente door een ander belastingstelsel toch ongetwijfeld gehandhaafd zouden blijven.

Het is thans het oogenblik om nog nader terug te komen op den bij de ordonnantie vastgestelden aftrek van 9 quintalen.

Reeds in eerste termijn werd medegedeeld, dat de aftrek van 9 quintalen per ha het equivalent vormt van de daarmee ongeveer overeenkomende hoeveelheid van 10 picol per bouw en in de z.g. Preangernota van 1895 is besproken.

Op blz. 50 en 51 van deze nota nu staat vermeld, dat proefnemingen hebben uitgewezen, dat de kosten van bewerking van een sawah met een opbrengst van meer dan 20 picol ongeveer f 32 per bouw bedragen. Van dit bedrag werd f 5 per bouw als het juiste equivalent beschouwd van het ten behoeve der bebouwing verbruikte kapitaal en geheel van landrente vrijgesteld. Van de resterende f 27 per bouw, zijnde het geldswaardig bedrag van den aan de bewerking ten koste gelegden arbeid, werd de helft aan de landrenteheffing onttrokken. Het gedeelte, dat van de heffing van landrente werd vrijgesteld, vertegenwoordigde derhalve tezamen een som van $f 5 + f 13,50 = f 18,50$, wat indertijd ongeveer de waarde was en ook thans nog is van 10 picol padi. De aftrek is dus niet, zooals de heer Thamrin concludeert, in den loop der tijden verminderd.

Integendeel, niet alleen is de thans gefixeerde aftrek van 9 quintalen per ha, zooals ik reeds bij interruptie opmerkte, iets hooger dan de 27 picol per bouw, maar bovendien is in 1927 bij Staatsblad No. 163 de aftrek, welke tevoren voor de sawahs met een productiviteit van minder dan 20 picol op het halve productiviteitscijfer was gesteld, uniform op 10 picol per bouw gebracht.

Merkwaardig is het, dat het in de Preangernota als werkingskosten aangegeven bedrag de som, die de heer Thamrin hiervoor in enkele van zijn voorbeelden heeft uitgetrokken en welke volgens zijn mededeeling ontleend is aan practijfcijfers, nog overtreft. Ik moge hier nog aan toevoegen, dat de aftrek van 10 picol per bouw gebaseerd is op de door Sullewijn Gelpke verzamelde en in zijn door den heer Thamrin bedoelde studie verwerkte gegevens.

(De heer Thamrin: Dateerend uit de 19e eeuw.)

De heer Thamrin deed een beroep op 1850!

Aan het slot van zijn betoog heeft het geachte lid den netto-aanslag van Java en Madoera van het jaar 1928 tegenover dien van 1937 gesteld en is aan de hand van de prijsgegevens van de padi tot de conclusie gekomen, dat de landrente-aanslag over laatstgenoemd jaar naar verhouding f 8,31 miljoen te hoog is geweest.

Hij heeft daarbij evenwel verzuimd rekening te houden met het feit, dat het landrenteplichtige areaal in bedoelde

(Thamrin.)

periode een uitbreiding heeft ondergaan, welke voor Java en Madoera niet minder dan 471 000 ha bedraagt.

De gemiddelde netto-aanslag van sawahs en droge gronden tezamen beliep in 1928 $\pm f 5$ per hectare tegen $\pm f 3$ per hectare thans. Hieruit blijkt, dat de landrente-aanslag sedert 1928 per hectare met 40% is gedaald.

Wordt daarbij bedacht, dat in bedoelde periode belangrijke irrigatieverbeteringen plaats vonden, het polowidjo-areaal aanzienlijk werd uitgebreid en op de landrente in tegenstelling met andere belastingen geen opcenten worden geheven, dan kan de huidige aanslag in vergelijking met dien van 1928 niet anders dan redelijk worden genoemd.

De heer Thamrin heeft aan het slot van zijn rede nog een tweede onjuistheid begaan door aan de hand van den val der padiprijzen gedurende het tijdvak 1928 tot en met 1937 met 57% een overeenkomstige verlagings van de heffingspercentages te bepleiten. De verlagings toeh van den padiprijs wordt geheel verdisconteerd bij de herzieningen van den aanslag en een verlagings van de heffingspercentages tot de helft — gelijk in het ingediende amendement wordt voorgesteld — zou derhalve een dubbele vermindering van den aanslag tengevolge hebben.

Van een dergelijke en niet voldoende gemotiveerde verlagings van den landrente-aanslag, welke een inkomstenderving van ruim f 10 miljoen zou beteekenen, bestaan bij de Regeering overwegende bezwaren.

Op de ingediende motie behoef ik na het voorafgaande thans niet verder in te gaan, aangezien daaruit reeds voldoende is komen vast te staan, dat de Inheemsche landbouwende bevolking in het algemeen zeker niet zwaarder wordt belast dan de landbouwers, wier grondbezit berust op een westerschen titel.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in tweeden termijn ook van den kant van de Regeering beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

De artikelen 1 tot en met 6 van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A, worden achtereenvolgens zonder hoofdlijke stemming aangenomen, art. 6 als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Thamrin c.s. op de artt. 7(1) der ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2A tot en met 2D (st. 7), luidende:

„Ondergeteekende hebben de eer voor te stellen in artikel 7 lid (1) van de ontwerp-landrenteordonnanties, vervat in de stukken 2A, 2B, 2C en 2D, zooals deze bij nota van wijzigingen zijn gewijzigd, de woorden „ten minste acht en ten hoogste twintig procent" te wijzigen in „ten minste vier en ten hoogste tien procent"."

Verlangt de heer Thamrin het amendement alsnog toe te lichten of geeft het antwoord van den Regeeringsgemachtigde hem wellicht aanleiding tot een andere verklaring?

De heer Thamrin: Noch het een, noch het ander, Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het amendement thans niet nader toelichten, maar ik ben anderzijds ook niet bevredigd door het nadere cijfermateriaal, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij heeft overhandigd. Het komt mij geraden voor mijn amendement niet te handhaven. Ik zou het cijfermateriaal van den Regeeringsgemachtigde gaarne aan een nader onderzoek willen onderwerpen, want de gegevens verschillen van dusdanige grootte, dat het mij geraden voorkomt eerst het resultaat van dit onderzoek af te wachten, reden waarom ik mijn amendement intrek.

De Voorzitter: Het amendement Thamrin c.s. (stuk 7) is

Landrente-ordonnanties Java en Madoera, Bali, Celebes en Borneo (Ond. 86). — Motie-Thamrin e.s. inz. maximalen aanslag landrente (Ond. 86, st. 8).

(Thamrin, Kan.)

ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Zonder verdere beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming worden achtereenvolgens aangenomen de artt. 7 t/m 21 van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A, en deze ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, in haar geheel, en de ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2B, 2C en 2D, eveneens als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de motie-Thamrin e.s. (Ond. 86, st. 8) luidende:

„De Volksraad,

gehoord de debatten,

spreekt als zijn oordeel uit, dat de gronden en inkomsten, waarop de landrente-ordonnanties van toepassing zijn, niet hooger mogen worden aangeslagen dan de som van de aanslagen ingevolge de verpondingsordonnantie en de ordonnantie op de inkomstenbelasting.”

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een korte toelichting op deze motie willen geven. De geachte Regeeringsgemachtigde komt in zijn becijfering tot een geheel andere percentageberekening, dan door mij is aangelegd, hetgeen geen aanleiding tot verwondering behoeft te geven. Evenwel komt de Regeeringsgemachtigde in zijn conclusie inzake het cijfermateriaal met zichzelf in tegenspraak.

Immers, als hij berekent, dat per saldo de sawahs eigenlijk belast zijn met 5 à 6% van de belastbare opbrengst, dan is dit niet alleen in tegenspraak met zijn vorige mededeeling, maar ook in tegenspraak met de landrente-ordonnantie. Immers in artikel 7, lid 1, wordt het heffingspercentage tenminste 8 en ten hoogste 20 genoemd, terwijl de berekeningen van den geachten Regeeringsgemachtigde niet hooger komen dan 8%, als hoogste percentage.

Ik kan het zoeven gegeven cijfermateriaal uit den aard der zaak thans niet controleren, doch het lijkt mij wel billijk, dat hiernaar een onderzoek wordt ingesteld. Hoewel ik toegeef, dat de theoretische grondslagen van de verpondingsordonnantie niet gelijk zijn aan die der landrente, wil het mij anderzijds lijken verkeerd te zijn om erpachten of pachtsommen gelijk te stellen met belastingen, zooals door den Regeeringsgemachtigde is gedaan. Pachten zijn immers geen belastingen doch huur.

De geachte Regeeringsgemachtigde stelde erfpacht en pachtsom gelijk aan de landrente, wat foutief is. Ik kom dan ook tot de conclusie, dat het inderdaad wel gewenscht is een maximum percentage vast te stellen voor de landrenteheffing ten bedrage van de inkomstenbelasting en verpondingsheffing. Uit dien hoofde handhaaf ik de motie.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn spijt moet ik verklaren mijn stem niet aan de motie te kunnen geven, al ware het alleen, omdat wij van den geachten Regeeringsgemachtigde vernomen hebben, dat de door den heer Thamrin geproduceerde cijfers volgens welke de landrente meer zou bedragen dan de inkomstenbelasting en verpondingsaanslag tezamen, aanvechtbaar zijn.

In geval de motie met de strekking als hier wordt voorgesteld wordt aangenomen, zal zulks tot gevolg kunnen hebben, dat de Regeering vrijheid vindt, de landrente te verhoogen tot de gezamenlijke bedragen van inkomstenbelasting en verponding samen, hetgeen toch zeker niet in de bedoeling van de ondertekenaars liggen kan. Aannemende dus, dat hetgeen de Regeering zoeven mededeelde juist is — hetgeen toch zeer wel is aan te nemen, aangezien Zij beschikt over voldoende cijfermateriaal — zou het niet in het belang zijn van den tani, wanneer wij

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Roep, Van Helsdingen, e.a.)

ons zouden accoord verklaren met een motie, waarvan ik de mogelijke gevolgen zoeven aanduidde. Het lijkt mij daarom beter, dat met een stemming over de motie wordt gewacht, tot wij de cijfers van de Regeering onder de loupe hebben kunnen nemen. Geschiedt dit niet, dan zal ik tegen de motie moeten stemmen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet ontkennen, dat vooral de rede, die de heer Thamrin in tweeden termijn heeft gehouden, met het daarin vervatte cijfer-exposé, op mij indruk had gemaakt. Nu ik echter het antwoord van de Regeering heb gehoord, meen ik vooralsnog, toch meer waarde te moeten hechten aan haar gegevens dan aan die van den heer Thamrin. Ik kan de motie dan ook niet beoordeelen zonder een uitvoerige nadere toelichting, een toelichting, die dan uiteraard weer zal moeten reflecteeren op het zoo juist door de Regeering gegeven antwoord en de daarin geproduceerde cijfers. Indien de heer Thamrin nu in de motie een onderzoek zou vragen naar den druk van de lasten der landrente, eventueel getoetst aan andere belastingen — en dat is toch eigenlijk de bedoeling van ons geacht medelid — dan zou ik daarvoor voelen. Een dergelijk onderzoek zou ons inzicht in deze materie slechts kunnen verrijken. Zooals de motie thans luidt met een dergelijke positieve uitspraak, n.l. dat de Volksraad als zijn oordeel uitspreekt, dat dit en dat het geval is, gaat zij mij onder de gegeven omstandigheden te ver. Ik zal er daarom mijn stem niet aan kunnen geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Wat de heer Roep zeide ontnemt mij eigenlijk de aanleiding die ik had, om over deze motie het woord te vragen. In de mondelinge toelichting op de motie gewagen de voorstellers wel van een nader onderzoek, doch de strekking ervan is anders en vraagt een zeer beslist oordeel van den Volksraad in deze materie, waartoe ons college, vooral na het antwoord der Regeering in tweeden termijn, niet in staat is. Ik zal daarom tegen de motie stemmen.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Ook mij lijkt het in het geheel niet onwaarschijnlijk dat, gezien het aangevoerde cijfermateriaal, inderdaad de landrente aanzienlijk lager zou zijn dan inkomstenbelasting plus verponding tezamen. Maar indien zulks over de geheele linie, althans over een aanzienlijk deel daarvan, het geval zou zijn, zou de motie toch wel een zonderling karakter dragen. Er wordt n.l. in gevraagd, dat de som der aanslagen ingevolge de verpondingsordonnantie en die op de inkomstenbelasting niet hooger mag zijn, terwijl over de geheele linie genomen, het bedrag zeer waarschijnlijk lager is. Wat heeft de motie dan voor zin? Mij lijkt ze dan een gebaar, dat de Volksraad zich beter kan besparen. Ik zal er daarom tegen stemmen.

De heer Götzen, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij in mijn antwoord op de nadere toelichting van den heer Thamrin willen beperken tot een herhaalde poging om het misverstand uit den weg te ruimen, dat met betrekking tot deze aangelegenheid van den beginne af aan bij den heer Thamrin blijkt te hebben bestaan.

De heer Thamrin heeft nogmaals gewezen op de tegenspraak die zou bestaan tusschen de percentages 5 en 6, welke aan landrente worden geheven van de sawahs, en de percentages van art. 7 lid 1, waar staat, dat de landrenteheffing ten minste 8 en ten hoogste 20% bedraagt.

De Regeering heeft zoowel in de Memorie van Toelichting, in de Memorie van Antwoord als in eersten termijn erop gewezen, dat deze percentages niet zoodanig zijn, dat zij rechtstreeks worden geheven van de bruto opbrengst. Deze percentages vormen een onderdeel van het geheele complex van voorzieningen, welke ten slotte leiden tot den landrente-aanslag.

Motie-Thamrin e.s. inz. maximalen aanslag landrente (Ond. 86, st. 8). — Nadere wijziging en aanvulling voorschriften locale belastingen (Ond. 114).

(Thamrin, Soangkoepon.)

Ik herinner er in dat verband aan, dat men in de eerste plaats de belastingopbrengst berekent, dat daarbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde marktwaarde van de padi, dat daarvoor genomen wordt de gemiddelde prijs van de goedkoopste drie maanden en dat ten slotte de productiviteit een zeer belangrijke factor is, waardoor de belastbare opbrengst der landrente zeer aanzienlijk lager wordt dan wat men in doorsnede ziet als belastbaar object. Neemt men dit alles tezamen in onderling verband in beschouwing, dan komt men uit op de percentages, welke de Regeering al meermalen heeft genoemd. Een verdere toelichting lijkt mij overbodig, gezien ook de redevoeringen die zooveel door verschillende geachte leden zijn gehouden.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Gezien de stemmen, die uit het college zijn opgegaan en gehoord de nadere toelichting van den geachten Regeeringsgemachtigde, hebben de voorstellers besloten de motie aan te houden en haar dus thans niet verder te doen behandelen.

De **Voorzitter**: De motie-Thamrin e.s. (Ond. 86, st. 8) is door de voorstellers aangehouden en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de voorschriften betreffende de heffing en invordering van locale belastingen (Ond. 114), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 4).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het doel van de instelling van de locale raden hier te lande is, om de eigen bevolking van bepaalde, daartoe aangewezen gebieden de gelegenheid te geven mede te werken aan de behartiging der locale dan wel plaatselijke belangen. Hierbij is men uitgegaan van de praemisse, dat plaatselijke toestanden beter door plaatselijke organen kunnen worden overzien en behartigd.

Deze locale raden zijn dan de behartigers der plaatselijke belangen, de belangen die in nauw verband staan met het wel en wee der plaatselijke ingezetenen. Gaan nu de bevoegdheden en plichten, die hiermede in verband staan, over in handen van het dagelijksch bestuur, dan beteekent dit feitelijk, dat men van den betrokken raad een „nietsdoener" dan wel een figurant maakt en zoodoende hebben zulke raden mijns inziens dan geen reden van bestaan meer.

In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering verklaard, dat het voor de leden der raden practisch niet doenlijk is zich op reële wijze met de aanslagregeling in te laten. Ik kan deze meening niet deelen, omdat dit feitelijk beteekent het onmondig verklaren van deze leden en ik vraag mij in dit verband verder af, of de plaatselijke organen niet beter op de hoogte zijn van de plaatselijke toestanden dan b.v. een gouschakel, die straks als beroepsinstantie zal worden ingeschakeld. Bovendien begrijp ik niet, waarom bij de aanslagregeling de raad en het dagelijksch bestuur minder deskundig zouden zijn dan het dagelijksch bestuur alleen van een locale gemeenschap. Waaruit heeft de Regeering de conclusie getrokken, dat het dagelijksch bestuur, bestaande uit burgemeester en wethouders, dezelfde capaciteiten heeft als het dagelijksch bestuur, slechts bestaande uit een burgemeester? Waarom is een burgemeester veel meer op de hoogte van de aanslagregeling dan een raad plus dezen burgemeester zelf?

De belastingaanslagen raken de belangen van de ingezetenen, te wier behoeve de locale raden in het leven zijn geroepen en daarom komt het mij niet juist voor, de vaststelling van de belastingaanslagen aan deze raden als behartigers der locale belangen, te onthouden. Ik kan dan ook de meening niet deelen, wanneer de Regeering in de Memorie van Toe-

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

lichting verklaart, dat het principieel juist is, om de vaststelling van belastingaanslagen, waarin een daad van uitvoering gezien moet worden, in handen te leggen van het college, dat in het algemeen met de uitvoering van raadsverordeningen is belast. Immers daardoor ontnemt men den leden van deze raden de gelegenheid om tijdig voor de belangen van de groep, die zij vertegenwoordigen, op te treden. Bovendien miskent men hierbij de preventieve werking van het toezicht van den raad op de geste van de uitvoerende organen.

In de Memorie van Toelichting zegt de Regeering voorts:

„Beschikking door de administratie op tegen den aanslag opgeworpen bezwaren is geen rechtspraak in eigenlijken zin; doch meer een uitspraak volgende op een nader overleg tusschen de administratie en den belastingschuldige. De regeling van den aanslag behoort zooveel mogelijk door beider samenwerking haar beslag te krijgen. Heeft de aanvankelijke samenwerking — ingediende aangifte, al dan niet mondeling toegelicht — niet tot een voor beide partijen bevredigend resultaat geleid, dan is een voortgezet contact gewenscht, waartoe de reclameregeling dient. Hieruit volgt, dat de z.g. doleantierechtspraak bij voorkeur aan dezelfde instantie dient te worden opgedragen als de aanslagregeling, hetgeen dan ook bij de landsbelastingen het geval is."

Het moge dan waar zijn, dat beslissing in tegen een aanslag opgeworpen bezwaren geen rechtspraak in eigenlijken zin is, dit neemt niet weg, dat het opwerken van bezwaren ten dienste heeft recht te zoeken en te verkrijgen en ik betwijfel, of men bij de voorgestelde werkwijze, een doleantierechtspraak door dezelfde instantie, op de zuiverheid en de objectiviteit van deze instantie als beslissingneemster kan rekenen, vooral, wanneer men de verhouding tusschen den belastingoplegger als overheid en den belastingschuldige in aanmerking neemt.

De practijk heeft trouwens afdoende bewezen, dat men niet spoedig aan zijn eigen beslissing tornt en daarom zal straks een ingediende doleantie uitloopen op het bekrachtigen van een te voren door de eerste en dezelfde instantie genomen beslissing.

Dit heeft tot gevolg, dat elke doleantie het karakter draagt van een papieren doleantie en daardoor practisch een paskwil is en dus geen zin heeft.

Het streven om de locale belangen door locale vertegenwoordigers te doen behartigen, wordt thans teniet gedaan of tot een doode letter gemaakt en de daadwerkelijke bevoegdheden van den raad gaan van lieverlede in handen van het college van dagelijksch bestuur over, hetgeen ook kan beteekenen, in handen van één persoon, den burgemeester.

Het is mij niet recht duidelijk, waarom de Regeering van oordeel is, dat een raadslid als zoodanig niet een orgaan is van de betrokken gemeenschap. Waar een raad het orgaan is van de betrokken autonome gemeenschap, spreekt het m.i. vanzelf, dat ook een lid als deel ervan, als een orgaan en wel een medewetgevend orgaan van deze gemeenschap mag en moet worden beschouwd. Men neemt immers aan, dat het lid de spreekbuis is van de groep, die hem als zoodanig heeft verkozen en afgevaardigd.

Ik heb den indruk gekregen, dat de Regeering bezig is met het omvormen van de locale raden tot ornamenten van de locale gemeenschappen, hetgeen niet de bedoeling van de instelling dezer raden is.

Het komt mij dan ook voor, dat deze ontwerp-ordonnantie in strijd is met het doel en de grondgedachte van de instelling der locale gemeenschappen.

De heer **Levelt**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de bezwaren, welke de heer Soangkoepon tegen het aanhangige ontwerp heeft opgeworpen, moge ik het volgende opmerken.

In de passage in de Memorie van Toelichting, welke ook reeds door den heer Soangkoepon zelf is aangehaald, wordt

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

erop gewezen, dat de beslissing van de administratie op tegen den aanslag opgeworpen bezwaren geen rechtspraak in eigenlijken zin is, doch meer een uitspraak, volgende op een nader overleg tusschen de administratie en den belastingschuldige.

Daarom ligt het ook in de rede, dat dat nader overleg van de zijde van de administratie bij voorkeur geschiedt door de instantie, die den aanslag heeft vastgesteld. Men zou ervan kunnen afwijken, indien daardoor de doleantierecht-spraak meer efficiënt zou worden geregeld, doch de Regeering is van oordeel, dat zulks geenszins het geval is.

Nu zegt de heer Soangkoepou: men moge hier dan al niet te doen hebben met rechtspraak in eigenlijken zin, men heeft toch wel te maken met het zoeken van recht door den belastingschuldige. De Regeering kan dit toegeven, doch daarin kan geen argument gevonden worden om de uitspraak bij den raad te houden. In de stelling van den heer Soangkoepou zou het college van dagelijksch bestuur niet het geschikte college zijn voor de rechtsbedeeling.

Dit moet de Regeering bepaald ontkennen, want in de wetgeving zijn tal van voorbeelden aan te wijzen — ik wijs bv. op de provincie-ordonnantie — dat het college van dagelijksch bestuur uitdrukkelijk belast is met de administratieve rechtspraak.

Ik geloof, dat de bezwaren van den heer Soangkoepou niet zoozeer gaan tegen de rechtspraak door een college van dagelijksch bestuur als wel tegen de rechtspraak door 's raads voorzitter, nl. in die gemeenschappen, waar geen college van dagelijksch bestuur is ingesteld.

In dit verband moge ik er al aanstonds op wijzen, dat verreweg de meeste gemeenschappen wel een college van dagelijksch bestuur hebben, nl. alle provincies en regentschappen en verscheidene gemeenteraden. Verschillende gemeenteraden, welke nog geen college van dagelijksch bestuur hadden, zijn er in de laatste jaren toe overgegaan een college van burgemeester en wethouders in te stellen. Het geachte lid moet voorts wel dit in het oog houden, dat het opleggen van den aanslag in den regel niet een taak is, waarmede de voorzitter van het college zelf zich bemoeit. Dit is iets, dat gebeurt door de ambtenaren, die met de uitvoering der belastingverordeningen belast zijn. Heeft nu de belastingschuldige bezwaar tegen zijn aanslag, dan dient hij een bezwaarschrift in en dan zal deze zaak onderworpen worden aan het persoonlijk oordeel van het college van dagelijksch bestuur of van den voorzitter, die, naar de Regeering stellig mag verwachten, voldoende objectiviteit heeft om alle feitelijkheden van het voorgebracht geval onpartijdig te beoordeelen.

Wij hebben trouwens eenzelfde soort rechtspraak in de landsadministratie. Hier wordt de aanslag opgelegd door de inspectie van Financiën. Het indienen van bezwaarschriften geschiedt bij den inspecteur van Financiën, het hoofd van de inspectie, die de aanslagen heeft opgelegd en in de praktijk zijn er legio gevallen aan te wijzen, waarin een inspecteur van Financiën wel degelijk, naar aanleiding van ingediende bezwaren, den oorspronkelijk opgelegden aanslag wijzigt.

De raad is naar het oordeel der Regeering niet het geëigende college om zich met de bijzonderheden van individuele aanslagen in te laten. Bij de toekenning van bevoegdheden aan autonome lichamen moet rekening worden gehouden met het feit, dat zich in de zelfstandige gemeenschappen nu eenmaal drie bestuursorganen bevinden, nl. de raad, het college van dagelijksch bestuur en de voorzitter. Het zou bepaald onjuist zijn, alle bevoegdheden bij den raad te laten. Dit is ook nooit de bedoeling van de instelling der autonome gemeenschappen geweest. De bevoegdheden dienen onder de drie bestuursorganen zoo efficiënt mogelijk te worden verdeeld, zoodat ieder van hen dat deel van de taak krijgt, waarvoor hij naar den aard van zijn samenstelling het meest geschikt is. De raad heeft de richtlijnen voor de betrokken gemeenschap aan te geven, maar de verdere gedetailleerde uitwerking en de uitvoering daarvan dienen over het alge-

(Soangkoepou.)

meen zooveel mogelijk aan het college van dagelijksch bestuur te worden overgelaten.

Het woord „dagelijksch” in den term „college van dagelijksch bestuur” wijst er reeds op, dat dit college het aangewezen orgaan is om de feitelijkheden van de zich incidenteel telkens voordoende gevallen, i.e. de individuele belastingaanslagen, te beoordeelen.

In de praktijk blijkt dan ook, dat de bemoeienis van de raden met de individuele aanslagen veelal niet veel meer is dan een formeele bekrachtiging van de voorstellen van het college van dagelijksch bestuur terzake en dat de raad zich veelal niet begeeft in een materiele beoordeeling van het voorliggende geval.

Het beroep, dat in het onderhavige ontwerp is toegekend aan de colleges van gedeputeerden en aan de gouverneurs in de buitengewesten is een extra-waarborg voor onpartijdige en objectieve beoordeeling van het geschil in kwestie. Dit beroep beteekent geenszins het ontnemen van bevoegdheden aan de autonome lichamen. Het bestuur van de autonome gemeenschap legt de aanslagen op. Het bestuur van de autonome gemeenschap, nl. het daarvoor het meest geëigende bestuurscollege, het college van dagelijksch bestuur, beoordeelt de bezwaren in eersten aanleg. Het college van gedeputeerden, of de gouverneur in de buitengewesten, is tenslotte als beroepsinstantie aangewezen en wel, omdat zij geen enkel belang hebben bij den opgelegden aanslag en omdat ze derhalve als volkomen onpartijdige en objectieve beoordeelaars zijn te beschouwen, die de beste waarborgen bieden voor een juist rechtsbedeeling der belastingplichtigen.

De heer Soangkoepou zegt, dat de Regeering erop uit is om aan de raden allerlei bevoegdheden te ontnemen en de raden te maken tot een ornament, doch dit ligt geenszins in de bedoeling der Regeering. Wel is de Regeering erop uit om na rustige overweging en getoetst aan zuiver zakelijke argumenten te zien of de huidige verdeling der bevoegdheden tusschen de raden en de colleges van dagelijksch bestuur juist is en of op bepaalde punten een meer efficiënte werkverdeling kan worden bereikt. In casu gelooft de Regeering, dat, afgezien van principieele argumenten, de voorgestelde regeling zeker ook meer efficiënt is, vooral, omdat de provinciale en regentschapsraden slechts zoo weinig malen per jaar vergaderen, meestal slechts drie of vier keer per jaar, zoodat ook wanneer men de zaak zuiver uit utiliteitsoverwegingen beziet, deze regeling een vlotte rechtsbedeeling zal bevorderen, terwijl bovendien in de aan een onpartijdig orgaan opgedragen beroepsrechtspraak voldoende waarborgen geschapen zijn, dat met volkomen objectiviteit een juiste rechtsbedeeling van de belastingschuldige wordt verkregen.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Wat ik ten dezen niet begrijp is het volgende:

- a. Men stelt gemeenteraden in deze gewesten in, om de locale belangen zoo intensief mogelijk te behartigen, doch de mogelijkheid daartoe wordt dezen ontnomen door de bevoegdheden buiten deze raden om aan anderen, dat zijn de betrokken dagelijkse besturen, over te dragen.
- b. Er wordt thans als norm aangenomen, dat plaatselijke autoriteiten beter op de hoogte zijn van plaatselijke toestanden en dit is ook door de praktijk bevestigd en nu gaat men in plaats van de gemeenteraden als beroepsinstantie voor de locale belastingen den gouverneur inschakelen.
- c. Men is van oordeel, dat een beroep of een doleantie veel beter kan worden beoordeeld door een andere instantie, dan die, welke de eerste betwiste beslissing heeft genomen, en nu mag men in beroep gaan bij degenen, die een betwiste beslissing hebben genomen.

Het komt mij verder voor, dat deze wijze van voorziening

Nadere wijziging en aanvulling voorschriften lokale belastingen (Ond. 114). — Afscheid van den aftredenden Voorzitter van den Volksraad, Mr. W. H. van Helsdingen.

(Adviseur voor de Decentralisatie, Roep.)

in strijd is met de strekking en grondgedachte van de instelling van de lokale raden.

De daadwerkelijke medewerking van de raden op het gebied van belastingheffing wordt daarmee tot een vromen wensch gemaakt.

De heer **Levelt**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn nog een kort woord. De heer Soangkoepon denkt, dat men hier een bevoegdheid gaat ontnemen aan de lokale raden en deze gaat overbrengen op den gouverneur, althans in de buitengewesten, want op Java en Madoera wordt deze bevoegdheid gebracht bij het college van gedeputeerden. Wanneer het geachte lid de zaak zoo stelt, is dit bepaald onjuist. Er wordt hier een bevoegdheid overgedragen van den raad op het college van dagelijksch bestuur.

Inderdaad is de bedoeling van de instelling der autonome lichamen om plaatselijke belangen zooveel mogelijk te laten behartigen door plaatselijke organen. Er zijn echter in het gebied van de autonome gemeenschappen meer plaatselijke organen, n.l. naast den raad het college van dagelijksch bestuur, dat moet worden beschouwd als het vertrouwenscollege van den raad. En dan zou het toch bepaald onjuist zijn om alle bevoegdheden zooveel mogelijk bij den raad te laten, maar men naast den raad een vertrouwenscollege van den raad heeft.

(De heer Soangkoepon: De beroepsinstantie moet de raad zijn en niet de gouverneur.)

Het is niet juist, wat de heer Soangkoepon daar zegt. Het dagelijksch bestuur van de autonome gemeenschap stelt den aanslag vast. Nu kan de belastingplichtige daartegen bezwaren indienen, vroeger over het algemeen bij den raad, doch nu bij het college van dagelijksch bestuur, maar daarnaast heeft men een hooger beroep bij een ander orgaan en wel het college van gedeputeerden en in de buitengewesten den gouverneur. In de regeling wordt dus geen bevoegdheid overgedragen van den raad op den gouverneur, maar op het college van dagelijksch bestuur van de betrokken gemeenschap.

(De heer Soangkoepon: Maar de bevoegdheid van den raad gaat toch over op den gouverneur?)

Dat is niet juist. De bevoegdheid, die de raad vroeger had, wordt thans overgedragen op het college van dagelijksch bestuur, n.l. de beslissing in eerste instantie op de bezwaren van de belastingplichtigen.

Wanneer men van die beslissing in hooger beroep wil gaan, wanneer men derhalve met de beslissing van het dagelijksch bestuur geen genoegen neemt, komt men bij het college van gedeputeerden, of bij den gouverneur. Maar dat is geen bevoegdheid, die vroeger bij den raad berustte.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 4), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verleen thans het woord aan den heer Roep, die daarom heeft gevraagd.

De heer **Roep**: Hooggeachte Voorzitter! In mijn functie van plaatsvervangend voorzitter van het College van Gedelegeerden wensch ik op den dag, dat U van ons afscheid zult nemen, gaarne enkele woorden tot U te richten.

Dit afscheid beteekent voor U het einde van Uw Indische loopbaan.

De belangrijkste feiten van Uw loopbaan trekken op dit moment aan ons oog voorbij.

(Roep.)

In Mei 1914 in Indië gekomen, aanvankelijk in de rechterlijke macht, zien wij U reeds zes jaren later als fungerend secretaris van den Volksraad optreden.

Het zou nog zeven jaren duren alvorens de secretarisfunctie zou openkomen en de secretariskamer definitief Uw domein zou worden.

Gedurende twaalf jaren, n.l. van 1927 tot heden, hebt U zeer belangrijke functies in het Indische staatsbestel bekleed, n.l. secretaris van den Volksraad, burgemeester van Soerabaja en Voorzitter van den Volksraad.

Als adjunct-secretaris en secretaris van onzen Raad is U ons allen tot grooten steun geweest. Ik herinner aan Uw nota van 1920 over de toentertijd ingediende ontwerp-bestuurshervormingswet, weer later aan Uw arbeid ten behoeve van de voorbereiding van het Reglement van Orde. Vooral de daarin getroffen regeling van het voorbehoud is van organische beteekenis.

Op openbaar terrein trokken vooral de aandacht Uw publicaties over „De Volksraad en de Indische Staatsregeling”, „Colijn contra den Volksraad” en de inleiding op „Tien jaar Volksraadsarbeid 1918—1928”.

Als Voorzitter van den Volksraad en van het College van Gedelegeerden is U voor ons geweest een welwillend en behoedzaam leider.

Uw conciliante en constructieve geest slaagde er steeds in scherpe kantjes af te slijpen en harde woorden te verzachten. Waar levensbelangen en levensbeschouwingen in onzen Raad dagelijks het onderwerp van openbare bespreking zijn, is het zoo begrijpelijk, dat temperamentvolle leden zich wel eens laten gaan en dan is een hard woord zoo gauw gezegd. Het is goed en het is noodig, dat er ergens in den Volksraad een plekje is, waar de leden zich kunnen uitspreken, waar het inzicht en het begrijpen van elkanders standpunt op rustige wijze wordt bevorderd en waar ten slotte, ook bij handhaving van ieders inzicht en standpunt, de hand der verzoening kan worden toegestoken. Dit plekje vonden de leden in Uw voorzitterskamer en wij zijn U daar dankbaar voor.

Vier jaren was U Voorzitter van den Volksraad. Vier jaar was U echter ook lid van den Volksraad.

Van een lid van den Volksraad wordt nu eenmaal verwacht, dat hij zoo nu en dan het woord voert. Wellicht is dit niet het belangrijkste gedeelte van zijn taak en stellig zou ik het niemand willen aanbevelen om bij alle gelegenheden en over alle mogelijke onderwerpen zijn licht te laten schijnen. Het altijd zwijgzame lid, wij hebben van deze overigens voortreffelijke figuren allen wel herinneringen, schijnt mij toch evenmin zijn taak op bevredigende wijze te beoefenen, niet bevredigend voor zich zelf en evenmin voor de gemeenschap.

De traditie in onzen Raad is nu echter eenmaal, dat, hoewel de mogelijkheid hiertoe bestaat, het Raadslid-Voorzitter niet aan de openbare beraadslagingen deelneemt.

Er is echter nog een andere traditie en wel deze, dat de Voorzitter van den Raad bij het sluiten van de zittingen een beschouwende, samenvattende, soms zelfs critische rede uitspreekt. Dan hooren wij wel eens de eigen opinie van den Voorzitter over bepaalde onderwerpen van groot staatkundig, economisch of cultureel belang.

Het is gebruik, en het wordt vrij algemeen als een goed gebruik aanvaard, dat de Voorzitter zich in zijn sluitingswoorden niet bepaalt tot uitsluitend uitingen van waardeering en beleefdheid jegens hen, die hierop aanspraak hebben, doch dat hij dan tevens zegt, hetgeen hij over enkele gewichtige gelegenheden op het hart heeft, vanzelfsprekend in den vorm en met de beheersching, welke van hem terecht mogen worden verlangd.

U, hooggeachte Voorzitter, hebt deze traditie waardig gevolgd, enkel en alléén geleid door Uw groote zorg voor de geestelijke en materiele gesteldheid van Nederlandsch-Indië.

Ik sprak tot nog toe tot den Voorzitter van den Volksraad. Een paar woorden nog tot U, mijnheer Van Helsdingen.

Afscheid van den aftredenden Voorzitter van den Volksraad, Mr. W. H. van Helsdingen.

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

Indië is het land van Uw geboorte en van Uw arbeid. U hebt in Indië vreugde en groote smart ondervonden.

Uw geest en Uw hart zullen zich van Indië nimmer kunnen losmaken.

U gaat thans naar het oude land terug en wij allen, leden van den Volksraad, verheugen ons met U over het wederzien van Uw kinderen.

Namens ons allen wensch ik U in deze bewogen tijden een goede reis toe en een weerzien van de Uwen in goede gezondheid. (Teekenen van instemming.)

De heer **Hartevelt**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Nu het oogenblik nadert, waarop Gij, na een laatste vergadering van dit College te hebben geleid, het ambt, waartoe Hare Majesteit de Koningin U een viertal jaren geleden heeft geroepen, zult nederleggen, moge ik, gevolg gevende aan een opdracht van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal — in aansluiting aan de woorden van waardeering, welke zooveen vanuit deze zaal tot U zijn gesproken — ook namens de Regeering nog het woord tot U richten.

Gij zegt op dezen dag een arbeidssfeer vaarwel, waarin Gij U, na in den loop der jaren in staat te zijn geweest vanuit verschillende gezichtshoeken de daarin bestaande verhoudingen grondig te bezien, volkomen tehuis gevoeldt en welke U na aan het hart is komen te liggen. Dit heeft zonder twijfel voor U zijn moeilijke kant. Onder zoodanige omstandigheden echter geruimen tijd te mogen werken, zijn krachten en ervaring te mogen wijden aan een gewichtige, midden in het maatschappelijk leven dezer landen voerende en derhalve steeds nieuwe en boeiende aspecten biedende taak moet groote voldoening schenken, ook hem die er zich, als ernstig man, rekenschap van geeft, dat niet alles te bereiken valt wat men zich wel als wenschenswaard of zelfs als noodzakelijk te verwezenlijken voor oogen heeft gesteld.

Zoo zal een gevoel van voldoening over de periode, gedurende welke Gij het voorzitterschap van den Volksraad bekleed hebt, U stellig niet behoeven te ontbreken, wanneer Gij op dat tijdperk terugziet. Gij zult Uw gedachten daarover kunnen laten gaan in het besef, waar en wanneer noodig, het Uwe gedaan te hebben om bij de in deze zalen gehouden besprekingen de atmosfeer te bewaren, die voor een goede behartiging van de vele en veelsoortige belangen welke de aandacht van het vertegenwoordigend college vragen onontbeerlijk is; Uw zin voor goede samenwerking met de gemachtigden der Regeering is daarbij, naar Zij gaarne met waardeering erkent, een factor van beteekenis geweest. Uw eenvoud en welwillend openstaan voor de overweging van anderer zienswijze hebben U vrienden verworven, die U noode zien gaan; de vertrouwde en rustige leiding door U aan de vergaderingen van raad en college gegeven, zal — terecht — in ruimen kring in erkentelijke herinnering worden gehouden.

Mijnheer de Voorzitter, aan wat ik heb gezegd, vergunne U mij als persoonlijk woord toe te voegen, dat ik, dankbaar voor Uw gulle bereidheid tot het geven van voorlichting, wanneer ik daaraan behoefte gevoelde, het mij een voorrecht heb gerekend degene te kunnen zijn, die U bij Uw afscheid van den Volksraad namens de Regeering toesprak.

(Teekenen van instemming.)

(Voorzitter.)

De **Voorzitter**: Mijne heeren! Alvorens ik de laatste vergadering, die ik in dit College en in dit gebouw heb geleid, met een laatsten hamerslag sluit enkele persoonlijke woorden van afscheid, tevens van dank voor de hartelijke woorden, door den plaatsvervangenden voorzitter van het College van Gedelegeerden, den heer Roep, namens den Raad en door den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, den heer Hartevelt, namens de Regeering en hare gemachtigden tot mij gesproken.

Vier jaar geleden weggeroepen uit een werkring, waar ik van harte in opging, naar dit verantwoordelijke ambt in een sfeer, die mij van voorafgaande jaren nog zoo bekend was, sprak ik de verwachting uit, dat een aangename verhouding den omgang met de leden, met de Regeeringsgemachtigden, met het personeel en met de pers zou kenmerken. Het persoonlijk contact met de pers was steeds van aangename aard. Over de goede verhouding met het personeel bestond niet de minste twijfel: ik ben er trotsch op en zal het blijven, zoovele jaren van dat corps deel te hebben uitgemaakt, trotsch omdat het geheele personeel van hoog tot laag beziel is met den geest om de secretarie van den Volksraad een toonbeeld te doen zijn, om het werk van den Volksraad ieder naar zijn vermogen te steunen. Dat U, Mijnheer De Booy, als secretaris daarbij voorgaat in onvermoeide werklust, plichtsbetrachting en verantwoordelijkheidsbesef mist zijn uitwerking niet.

Ik dank hen allen zeer.

Met groote erkentelijkheid en dankbaarheid kan ik bij mijn vertrek constateeren, dat het beroep op de leden en de Regeeringsgemachtigden niet vergeefs is geweest; en het verheugt mij, uit de zoo juist tot mij gerichte woorden te mogen opmaken, dat de gevoelens wederzijdsch zijn. De bereidwillige inschikkelijkheid en medewerking, welke ik in deze jaren mocht ondervinden, zoowel van de zijde van de leden als van de zijde van de Regeering, hebben de mij opgelegde taak aanmerkelijk verlicht. Als een van de belangrijkste elementen van die taak heb ik steeds beschouwd het bevorderen van de goede verhoudingen in en met het College. Het is het eerste vereischte om tot goede samenwerking te komen en goede samenwerking is uitgangspunt en doel van onze vertegenwoordiging. Opwekken tot goede samenwerking is dan ook het leidmotief geweest in al mijn woorden en daden. Het is mij een oprechte voldoening, dat ik daarmee zij het maar iets heb bereikt en dat de Regeering door U, Mijnheer Hartevelt, hare waardeering daarover heeft doen uitspreken.

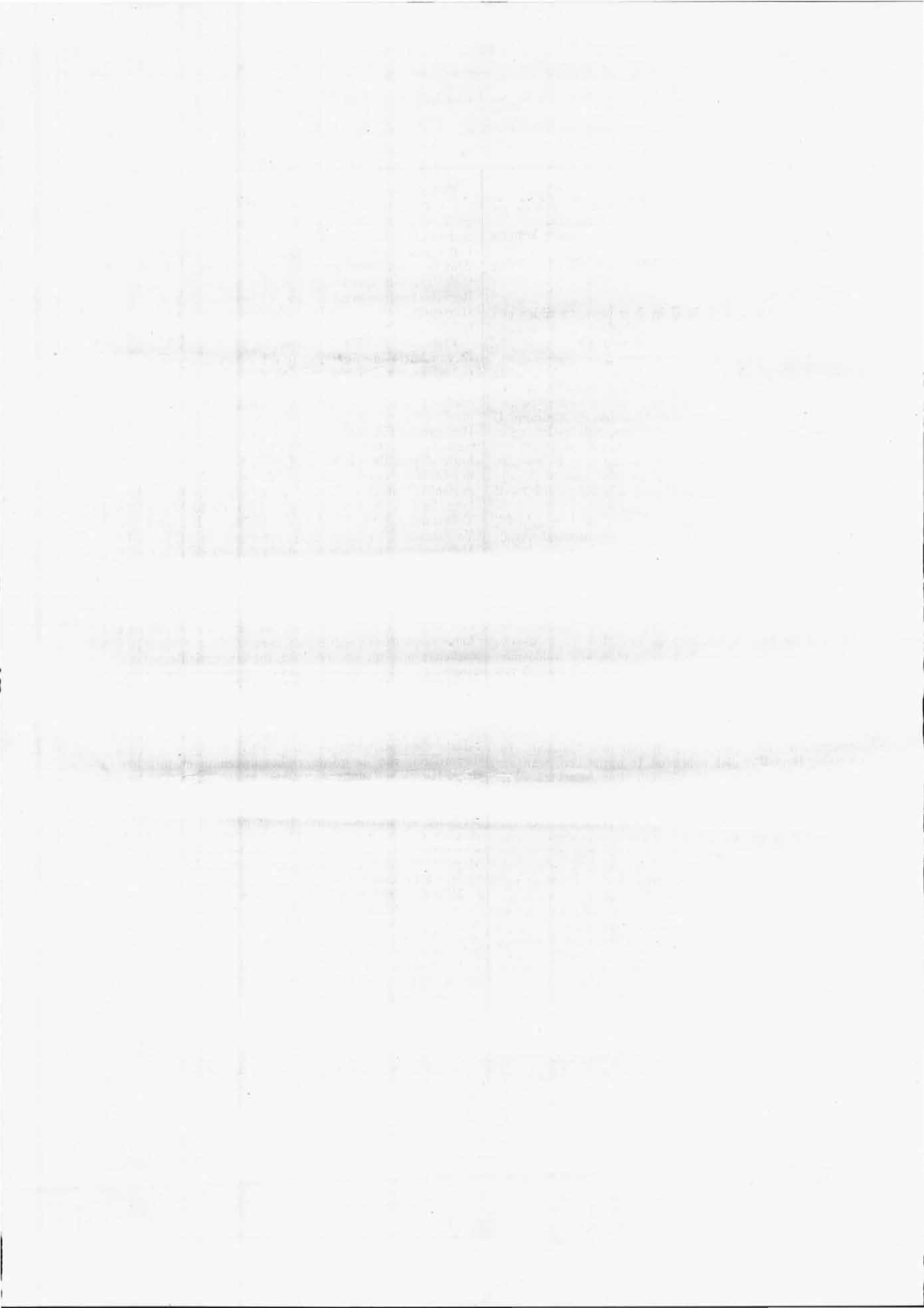
Mijn loopbaan was hecht met den Volksraad verbonden; ik acht het een groot voorrecht de ontwikkeling van Indië's vertegenwoordigend lichaam van zoo dichtbij te hebben mogen meeleven, er aan te hebben mogen deelnemen en er mede leiding aan te hebben mogen geven.

Precies de helft van mijn leven bracht ik hier in Indië door; gij hebt het juist geschetst, Mijnheer Roep, ik zal mij nimmer van Indië kunnen losmaken en ik wil het ook niet.

Ik eindig met een heilwensch: dat de Volksraad, beziel door een hoog ideaal, onvermoeid mede arbeide voor het welzijn van ons goede Indië.

Hiermede sluit ik de vergadering (10.08 uur v.m.).

(Teekenen van instemming.)

18de VERGADERING — DINSDAG 25 APRIL 1939.

Ingekomen stukken. — Voorstel-Soetardjo tot het houden van een interpellatie inz. de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten (Ond. 146).

18de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 25 April 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Voorstel-Soetardjo tot het houden van een interpellatie inz. de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten (Ond. 146). — Voorkoming prijsopdriving van goederen, diensten of huren, verruiming art. 88 ord. 31 Juli 1920 en wijziging Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Ond. 147). — Verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer B. ROEP.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Telegram van den Algemeenen Secretaris houdende mededeeling, dat Mr. Jonkman, thans officier van Justitie te Semarang, bij Koninklijk besluit van 21 dezer No. 35 is benoemd tot lid tevens voorzitter van den Volksraad voor den verderen duur van het loopende en voor het volgende vierjarig tijdperk.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikking:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 14 en 21 April 1939 Nos. 21 en 2 ter aanbieding van
- a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling van de bezoldiging van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Ond. 145);
- b. drie ontwerp-ordonnanties, strekkende tot
  - a. het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren;
  - b. eene verruiming van artikel 88 van de ordonnantie van 31 Juli 1920 (Staatsblad No. 574);
  - c. eene wijziging van de Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Ond. 147).

De stukken worden gedrukt.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 14 April 1939 No. 32 tot nadere wijziging van het „Reglement voor de toekenning van wachtgeld en non-activiteitstraktement aan burgerlijke landsdienaren”.

Dit besluit wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende verslagen:

1. Indische verslag 1937.
2. Bulletin van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.
3. Labour Report, 1937, No. 28.

De verslagen worden opgenomen in de boekeryj. Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(**Sosrohadikoesoemo, Kerstens, De Villeneuve.**)

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel van den heer Soetardjo (Ond. 146) krachtens artikel 69 der Indische Staatsregeling tot het houden van een interpellatie inzake de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten en inzake maatregelen ter verbetering van de financieele positie dier bestuursambtenaren.

Ik merk hierbij op, dat dus aan de orde is de vraag, of de Volksraad zal besluiten tot het vragen van de inlichtingen, aangegeven door den heer Soetardjo, en dat niet aan de orde is de behandeling van de vragen zelf.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge naar aanleiding van het verzoek om een interpellatie te mogen houden, het volgende naar voren brengen.

Om U de waarheid te zeggen, Mijnheer de Voorzitter, heb ik Ond. 146 met gemengde gevoelens gelezen. Met gemengde gevoelens, omdat ik eenerzijds het doel, dat de heer Soetardjo zich voor ooggen heeft gesteld, zeer wel begrijp en ik het ten zeerste in hem waardeer, dat hij een poging doet om de positie van de Inheemsche hoofdamttenaren te verbeteren om zoo mogelijk te voorkomen, dat het regentencorps, dus de ruggraat van de Regeering, straks onverhoopt een spinaal defect krijgt. Aan den anderen kant heb ik mij echter afgevraagd, of een openbare behandeling van deze zeer subtiële kwestie, subtiel niet alleen voor de Regeering maar in het bijzonder ook voor de betrokkenen, de positie van bedoelde hoofdamttenaren niet eerder zal benadeelen dan bevoordeelen.

Ik heb mij afgevraagd, of niet een andere weg kan worden ingeslagen, bijv., dat de leden van het hoofdbestuur van den P. P. B. B. en de leden van het bestuur van de regentenvereniging Sedio Moelio de hoofden bij elkaar steken en over deze kwestie uitvoerig van gedachten wisselen, een nota opstellen, waarin uitvoerig wordt uiteengezet, wat de bezwaren zijn en in deze nota eventueel de noodige suggesties opnemen en de nota daarop aan de Regeering aanbieden bijv. door het aanvragen van een audiëntie bij Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal. Ik geloof, dat deze wijze van handelen te prefereren is boven een openbare behandeling van de kwestie.

Voor het geval de heer Soetardjo reeds van gedachten mocht hebben gewisseld met de betrokkenen zelf en de betrokkenen zelf tegen een behandeling in het openbaar geen bezwaar hebben, zal ik mij tegen het inwilligen van het verzoek om een interpellatie te mogen houden, niet verzetten.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Wat ik wilde opmerken is in hoofdzaak reeds gezegd door den heer Sosrohadikoesoemo; ik wil dan ook in hoofdzaak volstaan met mij bij het betoog van ons geacht medelid aan te sluiten.

Voor al ten aanzien van de punten twee en drie zou ik echter nog meer concreet deze vraag willen stellen: is voor de beantwoording hiervan, naar het oordeel van den heer Soetardjo, nu inderdaad een interpellatie wel de juiste weg? Vooral als men in aanmerking neemt, dat in vraag twee zelfs sprake is van „geruchten”?

De heer Soetardjo stelt zich dus voor om door de Regeering bij een interpellatie te laten antwoorden op geruchten. Ik vraag mij af: is dit wel juist?

Zonder mij bij voorbaat te willen verklaren tegen het toestaan van de interpellatie, zou ik, in aansluiting op het betoog van den heer Sosrohadikoesoemo, willen vragen: kan men nog niet een anderen weg vinden dan een interpellatie?

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou mij gaarne aansluiten bij het betoog van den heer Sosrohadikoesoemo en dat van den heer Kerstens.

Wanneer wij nagaan, waarvoor het interpellatierecht geschapen is, dan is dat om inlichtingen van de Regeering te

Voorstel-Soetardjo tot het houden van een interpellatie inz. de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten (Ond. 146).

(Soangkoepon, Kartowisastro.)

verkrijgen over urgente onderwerpen, vreemd aan de orde van den dag. Het komt mij voor, dat het dan alleen wensche-lijk is een interpellatie aan te vragen, wanneer er binnenkort niet een onderwerp in behandeling komt, waarbij de zaak, waarom het gaat, aan de orde kan worden gesteld.

Nu weten wij, dat wij na de vergadering van vandaag op recès gaan tot ultimo Mei. Gesteld, de interpellatie wordt toegestaan, dan zou dus op zijn allervroegst de onderhavige kwestie niet vóór ultimo Mei aan de orde kunnen worden gesteld. Wij weten echter ook, dat op 15 Juni a.s. de zitting van den Volksraad in pleno wordt geopend. Welnu, wat zou er dan meer op den weg van den interpellant liggen — gesteld, hij blijft bij zijn voornemen om een aantal vragen tot de Regeering te willen richten — dan om bij de behandeling van de ontwerp-begroting voor 1940, in het bijzonder bij de behandeling van Afdeling IV, de noodige vragen tot de Regeering te richten. Het komt mij dan ook voor, dat het inopportuun is, de zaak thans in behandeling te nemen.

Daar komt nog dit bij. De heer Soetardjo staat zelf, blijkens de vragen en de toelichting, die hij erbij geeft, de belangen der regenten voor. Ik vraag mij af of hij, hoe goed zijn bedoelingen ook mogen zijn, die belangen op deze wijze wel juist dient. Immers, juist een interpellatie doet in een aangelegenheid als deze extra veel stof opwaaien. En waar het toch zeker de bedoeling van den heer Soetardjo zal zijn, de hoogheid van het regentenambt zoo min mogelijk in opspraak te brengen, komt het mij voor, dat een interpellatie zeker niet de juiste methode is om een aangelegenheid als deze te behandelen. Ik zou mijn geacht medelid dan ook in overweging willen geven, zijn voorstel alsnog in te trekken. *Ik geloof niet dat het belang, dat hij hiermede voorstaat, daarmede het beste wordt gediend.*

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Met de wet in de hand, kunnen de door ons geacht medelid, den heer Soetardjo, gestelde vragen door ieder gemakkelijk worden beantwoord. Daarom bevreemdt het mij, dat zulke vragen aan de Regeering worden gesteld.

Ik kan mij niet voorstellen, dat de Regeering ter zake straks anders zal antwoorden dan de wet haar gebiedt.

In verband met de derde vraag b.v., begrijp ik niet, waarom aan het gezag van het geheele regentencorps en aan het vertrouwen in het bestuur in het algemeen afbreuk zal worden gedaan, wanneer daaruit degenen worden verwijderd, die het vereischte vertrouwen niet waardig zijn.

Ik beschouw de innerlijke positie en de waardigheid der regenten, die traditioneel met het Nederlandsch gezag in deze gewesten samengesnoerd zijn, als een teere kwestie en daarom acht ik de bespreking daarvan in het openbaar niet wenschelijk.

Ik verklaar mij daarom tegen het houden van deze interpellatie.

De heer Kartowisastro: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet treden in een beoordeeling van het effect, dat deze interpellatie naar buiten zal hebben. Het onderwerp lijkt mij wel belangrijk genoeg om het te bespreken, ook in het hoogste college hier te lande. Wat voor mij eenigszins bezwaarlijk is, is de interpellatie te doen houden in dit beperkte college, juist omdat in dit college het regentencorps eigenlijk niet persoonlijk is vertegenwoordigd.

Ik zou den interpellant daarom willen voorstellen, deze interpellatie niet te houden in het College van Gedelegeerden, maar in den Volksraad in pleno. Wel komen in den nieuwen raad twee regenten, die eveneens lid zijn van de P. P. B. B., zoodat deze regenten ook de meening van den heer Soetardjo zullen deelen, maar naar alle waarschijnlijkheid zal toch ook een derde regent als lid van den Volksraad benoemd worden, die beschouwd kan worden als vertegenwoordiger van den

(Van Helsdingen, Kan.)

regentenbond, den Sedio Moelio en die zijn visie op deze zaak zal kunnen geven. Ik zou het daarom een groot voordeel achten, wanneer ook van die zijde de zaak zou kunnen worden belicht en niet de schijn wordt gewekt alsof hier gehandeld wordt over een corps maar buiten dat corps zelf om.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij zoo goed begrijpen, dat de heer Soetardjo deze vragen aan de Regeering heeft willen stellen en dat hij niet den weg is gegaan, die door verschillende personen is gesugge-reerd, om gebruik te maken van het vragenrecht, of om te vragen om door middel van een audiëntie de zaak nader onder de aandacht der Regeering te brengen.

Ik stel mij voor, dat de ervaring, die de heer Soetardjo gehad heeft ten aanzien van enkele punten, waarover deze interpellatie zal gaan van dien aard is geweest, dat hij ten-slotte zijn heil zoekt in een interpellatie. Ik doel hier speciaal op de vijfde vraag. Hier zijn alle middelen, die genoemd zijn en alle waardevolle suggesties, die zijn voorge-bracht, gebruikt. Er is in de openbare vergadering bij de behandeling van de begroting voor het B. B. uitvoerig over gesproken en er is een audiëntie aangevraagd bij den Gouverneur-Generaal. Men weet, dat van verschillende zijden groote welwillendheid bestaat in deze zaak. De Regeering heeft toegezegd binnenkort antwoord op reeds gestelde vragen te zullen geven, maar er zijn sedert de laatste be-handeling reeds weer acht maanden verstreken en het ant-woord is nog steeds niet gekomen. Dat in dit geval, waar door de betrokken organisatie zelf zooveel aandrang is uit-geoeffend en men op de vergaderingen dezer organisatie zelf besloten heeft allerlei middelen aan de leden aan te raden, om de levenswijze van het Inlandsch B. B. in het algemeen zooveel mogelijk te versoberen, men de hand naar de Regee-ring heeft uitgestrekt om hulp en de Regeering nog maar altijd afzijdig blijft, of althans nog steeds niets van zich laat hoo-ren, kan ik mij volkomen begrijpen, dat de heer Soetardjo eindelijk dit laatste middel te baat heeft genomen om een definitief antwoord der Regeering op deze laatste zoo be-langrijke vraag te erlangen.

Intusschen, ik ben niet doof voor de argumenten der per-sonen, die voor mij hebben gesproken en in het bijzonder voel ik veel voor de argumentatie van ons geacht medelid, den heer Hermen Kartowisastro. Ik geloof, dat een beslissing over het verzoek een interpellatie te mogen houden, in dit college minder op haar plaats is. Ik ben ook van meening, dat van deze korte behandeling, waarvan het Stenografisch Verslag onder de oogen der Regeering zal komen, toch wel eenige in-vloed zal uitgaan en daardoor wellicht voorkomen kan wor-den het houden eener interpellatie waaraan voor de regenten ontegenzeggelijk een pijnlijke kant zit. Ik wil daarom bij-zonder aanbevelen de suggestie van den heer Kartowisastro om het houden der interpellatie uit te stellen tot de nieuwe zitting van den Volksraad, waarin uiteraard overvloed van gelegenheid zal zijn om over het verzoek een interpellatie te mogen houden te spreken en te beslissen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Het verzoek van ons geacht medelid, den heer Soetardjo, heeft twee kanten. Is enerzijds juist, hetgeen ons geacht medelid, de heer Sosrohadikeoesemo, zoeven naar voren heeft gebracht, dat over deze kwestie veel stof zal opwaaien, aan den anderen kant moet gezegd worden, dat deze interpellatie, wanneer zij zal worden toegestaan, ook een nuttig effect zal sorteer-en. De heer Sosrohadikeoesemo zeide zoeven, dat de interpel-latie geen goed zal doen aan het prestige der regenten. Ik geloof, dat de heer Sosrohadikeoesemo niet voldoende acht heeft gegeven op hetgeen bereids hierover in de couranten is geschreven. Mij dunkt, aan dit prestige is niet meer te knagen. Inderdaad, het is beter, dat klare wijn wordt ge-schonken en dat de regenten weten welke houding de Re-

Voorstel-Soetardjo tot het houden van een interpellatie inz. de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten (Ond. 146).

(Thamrin, Soetardjo.)

geering eens en voor al ten opzichte van bepaalde kwesties zal aannemen. Dit kan hun dan tot advies dienen en tevens als waarschuwing.

Het interpellatierecht den Volksraad toegekend, moet men niet beschouwen in den geest van het interpellatierecht in Europa, waar door een interpellatie de regeering omver geworpen kan worden. Het interpellatierecht hier is, zooals de heer Van Helsdingen zoo juist uiteenzette, meer als een vragenrecht te beschouwen, maar het is meer dan het gewoon houden van algemeene beschouwingen. Het heeft meer cachet en waar alle pogingen geen nuttig effect hebben gesorteerd, is de eenige weg voor de leden van dit college, die nog open staat, om door middel van een interpellatie de Regeering te vragen antwoord te geven ten aanzien van bepaalde desiderata.

Met ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen, voel ik echter voor het argument door ons geacht medelid, den heer Kartowisastro, naar voren gebracht, dat, wanneer deze kwestie in het College van Gedelegeerden zou worden behandeld, er geen vertegenwoordiger der regenten zou zijn om terzake hun opinie kenbaar te maken, en te zeggen, wat de regentenbond als zoodanig voor opvattingen heeft.

Het had mij juistere voorgekomen, wanneer de heer Soetardjo deze interpellatie had aangevraagd met bijvoeging van de verklaring, dat hij het op prijs zou stellen, wanneer de besprekingen hieromtrent zouden worden gehouden in den Volksraad in pleno.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling met vele der voorgaande geachte sprekers, zou ik het verzoek tot het houden van een interpellatie willen ondersteunen. Er heerscht toch begrijpelijkerwijze een zekere onrust bij het regentencorps naar aanleiding van het optreden der Regeering tegenover enkelen hunner. Het is dan ook niet meer dan begrijpelijk, dat er uit de kringen van belanghebbenden stemmen opgaan om eens te vernemen waar men aan toe is. Ik geloof, dat de bedoeling van het verzoek van den heer Soetardjo niet anders is dan te trachten de rust te doen wederkeeren, ontstaan door het optreden van de Regeering ten opzichte van de regenten en door het verspreiden van bepaalde geruchten ten deze. Het klaarheid hierin brengen lijkt mij een lofwaardig streven; het optreden van de Regeering zelf tegenover de regenten noodzaakt tot een openbare bespreking van deze kwestie en ik begrijp dan ook niet de schuwheid van bepaalde voorgaande sprekers, als de heeren Sosrohadikoesoemo en Kerstens, om deze zaak openlijk te bespreken en haar dus niet min of meer in de doofpot te stoppen, althans ondershands te behandelen.

Het kan niet anders dan ten goede komen aan betrokkenen, wanneer zij weten, waaraan zij toe zijn ten aanzien van het regeeringsoptreden. Uit dien hoofde kan ik mij volkomen de grondgedachte van den interpellant indenken.

Intusschen zou ik echter ook het verzoek van den heer Kartowisastro willen ondersteunen om, wanneer er eenmaal een interpellatie van de voorgestelde strekking wordt gehouden, deze niet in deze beperkte sfeer te houden doch in de vergadering van het college in pleno. Mij dunkt, dat bij interpellant er ook geen bezwaren tegen kunnen bestaan, zijn verzoek zoodanig in te kleeden, dat, wanneer de interpellatie mocht worden toegestaan, de besprekingen ten deze met het oog op het aanstaande reces van het college zullen geschieden in den Volksraad in pleno.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op, alvorens te antwoorden op de suggestie van verschillende mijner geachte medeleden, om deze interpellatie niet te houden in het College van Gedelegeerden doch in den Volksraad in pleno, te reageeren op de bezwaren van andere medeleden tegen de aanvraag om deze interpellatie te houden en

(Soetardjo.)

de wijze, waarop deze ernstige kwestie in dit college zal worden behandeld.

Mijnheer de Voorzitter! Toen ik al deze bezwaren aanhoorde, kwam onwillekeurig bij mij op een zeker gevoel van bevreemding, omdat, toen in de afgelopen maanden, sinds het geval zich heeft voorgedaan met den regent van Bodjonegoro, waarover zooveel is te doen geweest en er zooveel artikelen in de pers daaromtrent zijn verschenen, met commentaren, die irriteerend waren voor de regenten, artikelen, die het gezag van het geheele regentencorps naar beneden haalden, niemand, maar dan ook letterlijk niemand zijn stem daartegen heeft laten hooren.

En wat zien wij nu gebeuren, nu er van onzen kant een poging wordt gedaan, om den vernietigenden indruk, gewekt door een heele serie artikelen in de diverse Europeesche dagbladen tegen het regentencorps, weg te nemen? Nu wijst men ons aan als aanranders van de belangen van het regentencorps!

(De heer **Soangkoepon**: Als vernietigers van het algemeen belang.)

Mijnheer de Voorzitter! Daar komt de verdediger van het algemeen belang weer aan. Alsof men niet reeds lang te voren in de gelegenheid was om als verdediger van het algemeen belang op te treden in verband met de verschillende publicaties tegen onderscheidene regenten.

De suggestie van ons geacht medelid, den heer Sosrohadikoesoemo, om deze aangelegenheid — als ik het zoo mag zeggen — achter de schermen te behandelen, acht ik gedeeltelijk reeds beantwoord door den heer Van Helsdingen.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Dat heeft betrekking op de bank, niet op de positie van de regenten.)

Daarom zeide ik ook, dat zijn suggestie gedeeltelijk reeds beantwoording had gevonden. Ik zal daarop nu volledig ingaan. Het is den heer Sosrohadikoesoemo natuurlijk niet bekend, dat reeds bij het eerste onderzoek en de strafrechtelijke vervolging van een der regenten, met name dien van Bodjonegoro, op initiatief van de P.P.B.B. een bespreking heeft plaats gehad tusschen dat hoofdbestuur en het bestuur van den regentenbond. Dit heeft geleid tot het indienen van een rekest door het bestuur van den regentenbond. Het zal den heer Sosrohadikoesoemo niet weinig bevreemden, als hij nu verneemt, dat met dit rekest geen enkel resultaat is bereikt.

(De heer **Van Ardennne**: Wat behelste dat rekest?)

Dit rekest hield in het verzoek om in het geval van den regent van Bodjonegoro niet tot strafrechtelijke vervolging over te gaan.

(De heer **Soangkoepon**: Er werd dus verzoekt om den schuldige niet te straffen; dat is toch niet in den haak?)

De heer **Van Ardennne**: Dat heeft toch niets te maken met deze interpellatie?)

Als men punt 1 aandachtig leest, zal men bemerken, dat dit wel degelijk verband houdt met dit verzoek tot het houden van een interpellatie en ook met hetgeen door den heer Sosrohadikoesoemo is opgemerkt.

Mijnheer de Voorzitter! Als men weet, hoeveel er van onzen kant reeds is verricht ondershands en dus niet langs den weg van openbaarheid, en men weet tevens, dat er ondanks al hetgeen op die wijze reeds is verricht, niets is bereikt, dan kan men zich wel indenken, dat ik tenslotte de vrijheid heb moeten nemen om het doel, dat wij beoogen, middels een interpellatie te bereiken, nu de zaak in een acuut stadium verkeert.

Terecht heeft ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, er op gewezen, dat over deze kwestie in groot verband — met name de kwestie betreffende de positie van de regenten — jaar in jaar uit van onzen kant in den Volksraad bij de behandeling der onderscheiden begrotingen in het openbaar is gesproken.

18de VERGADERING — DINSDAG 25 APRIL 1939.

Voorstel-Soetardjo tot het houden van een interpellatie inz. de onderzoekingen naar het geldelijk beheer van regenten (Ond. 146). — Voorkoming prijsopdriving van goederen, diensten of huren, verruiming art. 88 ord. 31 Juli 1920 en wijziging Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Ond. 147).

(Soetardjo.)

Het resultaat is bekend. Het is nagenoeg nihil geweest. Als men dit alles bedenkt, bestaat er dan eenige reden om ons te verwijten, dat wij nu dezen weg opgaan?

(De heer Soangkoepou: Wilt U de regenten aan de kaak stellen?)

Mijnheer de Voorzitter! Deze woorden klinken wel vreemd uit den mond van den heer Soangkoepou.

(De heer Soangkoepou: Het is het gevolg van Uw interpellatie.)

Men vreesst voor de gevolgen van een openbare behandeling, alsof deze kwestie in behandeling wordt genomen door menschen, die laat ik het maar zeggen, ontoerekenbaar zijn, en die niet weten te onderscheiden, wat wel en wat niet in het openbaar kan worden gezegd en in welken vorm de zaak in het openbaar moet worden behandeld. Laat men toch vertrouwen stellen in de tact van onze medeleden en niet bij voorbaat de vrees uiten, dat hier in het openbaar allerlei dingen zullen worden gezegd, die het gezag in dit land zouden kunnen schaden. Van mij neme men de verzekering aan dat, welke ook de aanleiding zijn zou, van onzen kant nooit het gezag van het regentencorps zal worden neergehaald.

Verschillende medeleden deden de suggestie, de zaak van de strafvervolgingen tegen regenten pas ter sprake te brengen bij de behandeling van de begroting in de aanstaande zitting van den Volksraad. Maar in het voorstel tot de interpellatie is duidelijk gewezen op het dringende karakter van deze aangelegenheid. In punten 1 en 2 wordt er op gewezen, dat na de behandeling van de strafzaak tegen den voormaligen regent van Bodjonegoro, een onderzoek zou zijn ingesteld naar het beheer van openbare fondsen door andere regenten. Naar ik meen, ligt het wel degelijk op mijn weg — en ik beschouw het dan ook als mijn plicht — om te trachten, aan dezen gang van zaken een einde te maken en daarom heb ik gemeend, zoo spoedig mogelijk stappen te doen en wel door het aanvragen van deze interpellatie. Indien ik ermede wachtte tot de begrotingsbehandeling, zou mij dit licht kunnen worden aangerekend als een plichtverzaking, gezien het dringende karakter der zaak.

In verband met deze kwestie is de naam genoemd van den regentebond en is de vraag opgeworpen, of niet een tegenwoordiger van dien bond bij de behandeling aanwezig zou behooren te zijn, hetgeen dan bereikt zou worden door de interpellatie te houden voor den Volksraad in pleno. Ik moge hiertegenover stellen — wat wellicht niet alle medeleden weten — dat de regentebond niet is een vakvereniging in den eigenlijken zin van het woord. Uit zijn doelstelling blijkt, dat hij een sociale vereeniging is. Bovendien kan ik mededeelen, dat bij de P. P. B. B. het grootste deel van de regenten is aangesloten, zoodat het uit organisatorisch oogpunt alleszins gemotiveerd is, dat een actie van de strekking als hier bedoeld, uitgaat van mij in mijn hoedanigheid van voorzitter van de P. P. B. B.

Ten overvloede moge ik er mijn geachte medeleden op wijzen, dat aandachtige nalezing van de door mij te stellen vragen zal moeten leiden tot de erkenning van het opbouwende karakter der interpellatie — dit speciaal aan het adres van den heer Soangkoepou. Ik moge opmerken, dat een openbare behandeling, op de juiste wijze ingeleid, in het geheel geen afbreuk behoeft te doen aan het gezag van de regenten en van het regentencorps. Het tegendeel is waar.

Mijnheer de Voorzitter! Al kan ik dus in het geheel niet instemmen met de voorgebrachte bezwaren, ik ben niettemin uit tactische overwegingen bereid, gevolg te geven aan de suggestie van verschillende medeleden en daarom wil ik U bij deze verzoeken, het voorstel tot het houden dezer interpellatie aan te houden tot de eerstvolgende zitting van den Volksraad in pleno.

De Voorzitter van den Volksraad zal mij dan, naar ik hoop, in de gelegenheid stellen in het begin der zitting deze zaak opnieuw aanhangig te maken.

(Voorzitter, Soetardjo.)

De Voorzitter: Ik zou erop willen wijzen, dat een interpellatie alleen kan worden gehouden, wanneer het dringend noodzakelijk is en het onderwerp buiten de orde van den dag om gaat. Het onderhavige verzoek om de interpellatie aan te houden impliceert nu feitelijk, dat de zaak niet zoo dringend is dat nog niet ettelijke weken zou kunnen worden gewacht ten aanzien van de beslissing of die interpellatie al dan niet kan worden toegestaan en gehouden. Ik zou dus den geachten voorsteller in overweging willen geven, thans zijn voorstel in te trekken; te zijner tijd kan het dan uiteraard rustig weer opnieuw worden ingediend.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van uw opmerkingen zie ik achteraf in, dat de interpellatie niet zou kunnen worden aangehouden, omdat zij voorbestemd is om te worden overgebracht van het C. v. G. naar den plenoraad. Aanhouding zou dus slechts mogelijk zijn, indien de interpellatie werd voorbehouden en dat laatste is natuurlijk niet mogelijk. Daarom trek ik thans mijn verzoek tot het houden van een interpellatie in en kondig daarbij mijn voornemen aan, bedoeld verzoek opnieuw bij den plenoraad in te dienen.

De Voorzitter: Het verzoek tot het houden van een interpellatie door den heer Soetardjo maakt derhalve verder geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Aan de gevoerde discussie heb ik nog een opmerking toe te voegen aan het adres van den heer Soangkoepou, die zich een interruptie heeft veroorloofd van deze woorden: Wilt U de regenten aan de kaak stellen?"

De heer Soangkoepou: Inderdaad, maar alleen omdat ik een openbare behandeling vrees .....

De Voorzitter: Ik zou gaarne uitspreken. Ik zou het geachte lid willen opmerken, dat hij van een medelid een dergelijke bedoeling niet mag veronderstellen.

Hiermede is deze zaak afgedaan.

Aan de orde is de beslissing over de vraag, of ten aanzien van de ontwerpen van drie ordonnanties strekkende tot:

- a. het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren,
- b. een verruiming van artikel 88 van de ordonnantie van 31 Juli 1920 (Staatsblad No. 574),
- c. een wijziging van de Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Staatsblad No. 353), (Ond. 147), overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Gezien het spoedeischend karakter van de hier bedoelde voorzieningen komt het mij voor, dat bezwaarlijk op verlenging van den termijn zal kunnen worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van voornoemde drie ontwerp-ordonnanties (Ond. 147).

(De Villeneuve.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreekse openbare behandeling besloten.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie strekkende tot het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren. (Ond. 147, st. 2A.)

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! De ontwerp-ordonnantie stuk 2 A betreft het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren.

Zoals in de considerans wordt gesteld, ligt het in de bedoeling de ordonnantie van 22 November 1918 in te trekken.

De vorige maal, dat deze materie werd behandeld, was de regeling bij Staatsblad 1937 No. 148, en wanneer men nu dit Staatsblad 1937 No. 148 opslaat, treft het reeds aanstands, dat de considerans van de regeling in dit Staatsblad afwijkt van de considerans van het thans voorliggende ontwerp. Immers, in de considerans van de eerstbedoelde regeling wordt uitdrukkelijk gesproken van

„het in de tegenwoordige omstandigheden noodzakelijk achtende maatregelen te treffen”, terwijl in de considerans van het aan de orde zijnde ontwerp valt te lezen:

„het noodzakelijk achtende maatregelen te treffen.” Thans wordt dus niet meer van „in de tegenwoordige omstandigheden” gesproken.

Verder lezen wij in de Memorie van Toelichting:

„De omstandigheid, dat de Regeering reeds betrekkelijk spoedig na het buiten werking treden van bovengenoemde regeling” — dat is de regeling, opgenomen in Staatsblad 1937 No. 148 — „eene soortgelijke ontwerp-ordonnantie in behandeling moet brengen, wijst uit, dat het beperken van den werkingsduur niet doelmatig is.”

Ik kan het tot mijn spijt daarin met de Regeering niet eens zijn.

De eerste maal, dat de Regeering met een voorstel kwam haar dergelijke bevoegdheden toe te kennen, werd daartoe op 5 October 1936 een ontwerp-ordonnantie ingediend. Op 6 October verscheen de ordonnantie in het Staatsblad.

In 1937 werd op 1 Maart 1937 de ontwerp-ordonnantie ingediend, op 9 Maart 1937 werd de ontwerp-ordonnantie in het College van Gedelegeerden behandeld en aangenomen.

Hieruit blijkt, dat ordonnanties als deze, als het noodig is, zeer spoedig in het leven kunnen worden geroepen.

Dat de beide ordonnanties niet geheel aansloten, dat er een tusschenperiode was, gedurende welke geen regeling gold, was de verkiezing van de Regeering zelve, omdat Zij eerst wenschte na te gaan, of het inderdaad werkelijk noodzakelijk was de regeling te continueren. Men zie hiervoor de rede van den Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken, Handelingen Coll. v. Ged. 9 Maart 1937, blz. 301, r.k.

Het in het leven roepen van een dergelijke wettelijke voorziening gaat dus snel genoeg; dat blijkt ook thans weer. Zaterdag werd het ontwerp ontvangen, nu reeds is het in openbare behandeling.

Het is doelmatiger om de werking van een dergelijke regeling, die de vrijheid van handelen zoo aan banden legt, automatisch te doen afloopen, omdat, wanneer dit niet het geval is, het gevaar ontstaat dat — en dit geldt in het bijzonder voor de uit de regeling voortkomende uitvoeringsvoorschriften — verschillende knellende bepalingen langer gehandhaafd blijven, dan door de omstandigheden strikt geboden wordt.

Het moet juist worden geacht, dat de Regeering telkenmale wanneer Zij de hanteering van uitzonderlijke bevoegdheden noodzakelijk acht, daaromtrent het oordeel van den Volksraad heeft in te winnen.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Thamrin.)

Onder de staatkundige verhoudingen, welke hier te lande gelden waardoor de Volksraad, eenmaal medegewerkt hebbende aan de verleening van die bijzondere bevoegdheden, op de wijze van hanteering geenerlei invloed kan uitoefenen, heeft ook de Regeering zich een zekere beperking op te leggen, in dien zin, dat de Volksraad periodiek de gelegenheid krijgt zich uit te spreken of er nog dan wel wederom aanleiding bestaat voor de verleening of handhaving van die bijzondere bevoegdheden.

Wanneer thans een regeling wordt voorgesteld zonder beperking van werkingsduur, gaat zulks in tegen een tot tweemaal herhaalde uitspraak van het College van Gedelegeerden. In October 1936 werd bij amendement de oorspronkelijk ongelimiteerde tijdsduur van de ontwerp-ordonnantie teruggebracht tot circa 5 maanden. In Maart 1937 werd, eveneens bij amendement, de tijdsduur van één jaar gehalveerd.

Ook op een ander punt houdt de Regeering geen rekening met een uitspraak van het College van Gedelegeerden, een vorige maal gedaan. Ik veroorloof mij hier te wijzen op de amendementen in Maart 1937 ten aanzien van verschillende artikelen ingediend, namelijk ten aanzien van artikel 1 lid 2, artikel 2 lid 2 en artikel 3 lid 2, welke artikelen corresponderen met art. 1, lid 2 van dit ontwerp. Bij de amendementen, die ik zoo juist releveerde, werd de zinsnede „bij of krachtens regeeringsverordening” gewijzigd in „bij regeeringsverordening”. En thans zien we, dat in art. 1, lid 2 weer van „bij of krachtens regeeringsverordening” wordt gesproken. Ik kan de noodzaak van deze afwijkende lijn, na de zooeven gereleveerde uitspraken van ons college, niet inzien.

Verder zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of de Regeering in het algemeen handhaaft hetgeen in Maart 1937 ten aanzien van de hanteering der bevoegdheden en de zich daarbij op te leggen beperkingen, door den toenmaligen Regeeringsgemachtigde bij de openbare behandeling hier is aangevoerd en verklaard.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Wat was dat?)

Ik zal dat den geachten Regeeringsgemachtigde straks voorleggen. De toenmalige Regeeringsgemachtigde heeft toen o.m. verklaard, dat de Regeering de nieuwe bijzondere bevoegdheden, die gegeven werden, slechts bij uitzondering en in zeer bijzondere gevallen zou toepassen.

Mijnheer de Voorzitter! Verder ten aanzien van art. 2 het volgende. Ik lees daar:

„Voor zoover betreft de goederen, diensten of huren, ten aanzien waarvan geen voorzieningen zijn getroffen als bedoeld bij artikel 1, is het onredelijk verhoogden van de op of laatstelijk vóór den in artikel 1 bedoelden datum voor die goederen, diensten of huren in rekening gebrachte prijzen of vergoedingen verboden.”

Deze bepaling kwam ook in de vorige ordonnantie voor en evenals nu is er straf op gesteld. Ik vraag mij echter af, of hier aan den rechter een taak wordt opgedragen, die hem rechtens wel toekomt. Of wel men betrekke goederen onder art. 1, of wel men late ze geheel vrij, maar het wil mij voorkomen dat in niet geringe mate rechtsonzekerheid wordt geschapen, wanneer men het oordeel of al dan niet onredelijke prijsopdriving heeft plaats gehad, aan het oordeel van den rechter overlaat.

Mijnheer de Voorzitter! Dit zijn de opmerkingen, die ik bij deze ordonnantie wilde maken.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegen deze ordonnantie en ook tegen de beide andere ordonnanties gaan in hoofdzaak parallel met de bezwaren van den vorigen spreker, nl. in de eerste plaats tegen de zeer uitgebreide volmachten, niet alleen aan de Regeering maar ook aan haar onderdeelen, en in de tweede plaats tegen den onbepaalden werkingsduur van deze ordonnantie, in tegen-

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Blaauw.)

stelling met den beperkten geldigheidsduur van vorige ordonnaties en met de uitspraken daaromtrent van het College van Gedelegeerden.

Mijnheer de Voorzitter! Als wij de formuleering van art. 1, lid 1 en 2 nalezen, dan blijkt, dat hier zeer uitgebreide volmachten aan de Regeering en aan de regeeringsonderdeelen worden gegeven, een belangrijk deel van het economisch leven betreffende. Immers, hier wordt niet alleen aan de Regeering overgelaten, welke goederen, diensten of huren straks geregeld moeten worden, maar ook de geheele prijsordening op dat gebied wordt geheel aan de Regeering overgelaten.

Nu is het natuurlijk wel begrijpelijk, dat in zeer abnormale tijden uitgebreide bevoegdheden aan de Regeering worden gegeven, maar ik geloof toch, dat het wel noodzakelijk is, de bevoegdheid der Regeering om op te treden ten aanzien van bepaalde deelen van het economisch leven eenigszins te beperken. Zooals het hier geformuleerd wordt, leggen wij eigenlijk onze mede wetgevende bevoegdheid ten aanzien van deze aangelegenheid in handen van de Regeering en er is geen enkele maatregel van contrôle, op welke wijze deze maatregelen straks zullen worden uitgevoerd.

Ik zie niet in, waarom de Volksraad of het College van Gedelegeerde op dit belangrijk gebied geheel moet worden uitgeschakeld, terwijl de praktijk heeft aangetoond, dat ditzelfde college binnen zeer korten tijd in staat is om de maatregelen, die noodig worden geacht, tot stand te brengen. Ook dus vanwege de onbepaaldheid van den werkingsduur der ordonnantie en de zeer ruime formuleering, die de ordonnantie hier aangeeft, heb ik bezwaar tegen deze en de beide andere ordonnaties. Ik zal mijn stem aan deze drie ordonnaties niet kunnen geven.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Toen U zoeven aan het college de vraag stelde, of door ons zou worden aangedrongen op verlenging van den termijn, waarbinnen het college zijn beslissing kenbaar moet maken, heb ik het woord niet gevraagd, om althans de behandeling van deze zaak thans mogelijk te maken. Dit sluit echter niet uit, dat ik het moet betreuren, dat een ontwerp van een dergelijk vergaande strekking, dat niet bedoeld is als crisismaatregel, op zoo korten termijn aan ons college ter beslissing is voorgelegd en met een dergelijke korte Memorie van Toelichting. Mijn bezwaren daartegen gaan volkomen parallel met die mijner geachte medeleden, de heeren De Villeneuve en Thamrin.

Het is mij opgevallen, dat vanuit dezen raad dezelfde bezwaren tegen dit onderwerp zijn voorgebracht door vogels van zoo diverse pluimage, dit natuurlijk in allen eerbied gezegd tegenover mijn geachte medeleden. Ik wil den heeren Thamrin en De Villeneuve dan ook in zooverre tevreden stellen door mijzelf als derde vogel van weer verschillende pluimage in hun gezelschap te voegen.

Ik wil nu in de eerste plaats het bezwaar van ons geacht medelid, den heer De Villeneuve, behandelen, namelijk dat deze ordonnantie een zeer vergaande strekking krijgt, aangezien zij in de considerans ook niet meer verwijst naar buitengewone omstandigheden. Dit bezwaar acht ik van zoo'n groot belang, dat ik meen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde hieromtrent toch wel een veel verdere toelichting zal moeten geven dan in de Memorie van Toelichting staat.

Ik het bijzonder zou ik de vraag willen stellen: Is inderdaad bedoeld aan de regeeringsverordening, en zooals artikel 1 verder zegt, ook krachtens regeeringsverordening, onder alle omstandigheden de bevoegdheid toe te kennen om maximum prijzen — want daar komt het op aan, Mijnheer de Voorzitter — vast te stellen? Is het dus niet meer nodig, dat er crisismomstandigheden of andere omstandigheden van

(Kartowisastro.)

zeer bijzonderen aard zijn, maar is de bedoeling, dat te allen tijde, als naar het oordeel van den Gouverneur-Generaal daartoe aanleiding bestaat, maximum prijzen kunnen worden vastgesteld? Wanneer dat de bedoeling is, dan zal ook ik tegen deze ontwerp-ordonnantie stemmen, aangezien ik de noodzaak niet kan inzien, dat onder normale omstandigheden het vrije handelsverkeer aan dergelijke vergaande beperkingen moet worden onderworpen.

De bezwaren, die de heer De Villeneuve in het bijzonder heeft aangevoerd tegen de woorden „of krachtens“, die in artikel 1 en artikel 3 voorkomen, kan ik ten volle deelen en indien ik niet van den geachten Regeeringsgemachtigde een duidelijke motiveering krijg, waarom deze redactie pertinent noodzakelijk is, zal ik ten aanzien hiervan in ieder geval een amendement indienen, om die beide woorden te doen vervallen.

Ten aanzien van art. 2 zou ik nog een enkele opmerking willen maken, die wederom parallel loopt met het bezwaar van den heer De Villeneuve, welke geachte spreker er al dadelijk op heeft gewezen, dat de beoordeeling van het begrip „onredelijk verhoogen van prijzen“ krachtens deze ontwerp-ordonnantie geheel wordt gelegd in handen van den rechter. Daarom zou ik gaarne met een enkel woord ook hier in deze zaal zien omschreven, wat de Regeering althans verstaat onder „onredelijk verhoogen van prijzen“.

In de tweede plaats zou ik met betrekking tot art. 2 willen vragen, welke datum in art. 2 is bedoeld? Het gaat in art. 2 immers over goederen, diensten of huren, waaromtrent geen voorzieningen zijn getroffen. Derhalve is ten aanzien van deze goederen ook geen enkele datum bepaald. Doch niettemin wordt er verwezen naar een datum, bepaald in art. 1. Nu heeft art. 1 het over goederen, waaromtrent wel maximum prijzen zijn vastgesteld. Tot op zekere hoogte kan ik nu wel aannemen, dat in art. 2 een dergelijke datum is bedoeld als in art. 1 is vastgesteld, doch dan komen wij er op die manier nog niet, omdat krachtens art. 1 ten aanzien van goederen maximum prijzen kunnen worden vastgesteld, zoowel plaatselijk verschillend als verschillend naar den tijd. Derhalve laat art. 1 de mogelijkheid open om ten aanzien van de goederen, daar genoemd, verschillende data vast te stellen, doch ook om in het eene gewest andere goederen aan te wijzen dan in het andere gewest, terwijl in het eene gewest ook een andere datum zal kunnen worden bepaald dan in het andere gewest.

Ik kan derhalve niet begrijpen, wat de datum beteekent, die in art. 2 is bedoeld en waarvoor wordt verwezen naar art. 1.

Ook ten aanzien van dit punt zal ik gaarne een antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen.

Voorts zou ik een kleinen sprong willen maken naar de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B, in verband met de beteekenis van den term „onredelijk verhoogen van prijzen“. In art. 2 van stuk 2A komt de term „onredelijk verhoogen“ voor, terwijl men het in artikel 1 van stuk 2B heeft over „buitengewone opdriving van prijzen“. Het komt mij toch wel gewenscht voor, dat men deze twee begrippen, die elkaar toch, naar ik vermoed, voor een zeker deel zullen dekken, met elkaar in verband brengt en zoo mogelijk ten opzichte daarvan een zelfde omschrijving in deze twee ontwerp-ordonnanties geeft.

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Ik was al voornemens kort te spreken, doch nu ik de redevoeringen van verschillende geachte medeleden heb aangehoord, kan ik zelfs nog korter zijn, dan ik aanvankelijk van plan was. Ik kan mij begrijpen, dat, waar hier groote bevoegdheden aan de Regeering zullen worden gegeven, er van verschillende kanten daartegen bezwaren worden geopperd. Deze bezwaren kan ik dan ook volkomen begrijpen.

(Kan.)

Aan den anderen kant echter is het toch wel zeker gewenscht, dat er van regeeringszijde nog een zekere nadere toelichting wordt verstrekt, om de indiening van deze ontwerp-ordonnanties te motiveren.

Het is daarom te betreuren, dat, waar het hier zulke belangrijke ordonnantie betreft, de Memorie van Toelichting zoo beknopt is. Om onnoodig misverstand te voorkomen, ware het toch wel wenschelijk geweest, wanneer in de Memorie van Toelichting omstandig was belicht, welke motieven de Regeering er toe hebben gebracht deze ontwerp-ordonnanties, welke zulke vergaande bevoegdheden aan de Regeering verleenen, in te dienen.

In de eerste plaats zou ik de Regeering derhalve willen vragen om omstandig uiteen te zetten, welke noodzaak haar er toe heeft gebracht deze ontwerp-ordonnanties in te dienen. Voelt de Regeering den ernst der tijden dus zoodanig aan, dat de noodzaak van de indiening der ontwerp-ordonnanties daardoor verklaard wordt? Verder zou ik, in verband met de gevraagde verstrekkende bevoegdheid om den beperkten duur van de ordonnantie om te zetten in een onbepaalden, het volgende willen vragen.

Ziet de Regeering de huidige situatie dusdanig donker in, dat Zij de omzetting van deze tijdelijke ordonnantie in een van twee vragen wilde ik stellen. De derde vraag, die ik had willen stellen, is reeds voorgebracht door ons geacht medelid, den heer Blaauw, betreffende artikel 2 en het begrip: „onredelijke verhooging”.

Inderdaad worden hier alle bevoegdheden gelegd in handen van den uitvoerder en waar het zulke belangrijke bevoegdheden betreft, daar is het wel noodzakelijk, dat de Regeering nogmaals preciseert, wat onder het begrip „onredelijk” dient te worden verstaan.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij solidair verklaren met de vele vorige sprekers, die voornamelijk bezwaar hebben gemaakt tegen het permanent karakter van het thans aan de orde zijnde voorstel der Regeering.

De motiveering der Regeering om deze ordonnantie tot een permanente te maken is te vinden in de Memorie van Toelichting, waar staat te lezen:

„De omstandigheid, dat de Regeering reeds betrekkelijk spoedig na het buiten werking treden van bovengenoemde regeling een soortgelijke ontwerp-ordonnantie in behandeling moet brengen, wijst uit, dat het beperken van den werkingsduur in deze tijden niet doelmatig is.”

Ik geloof, dat dit argument al heel weinig hout snijdt.

De Regeering zal, naar mijn meening, bij nader inzien wel bereid gevonden worden om het permanent karakter van deze ordonnantie te wijzigen. Immers de internationale toestand, die ons zooveel hoofdbreken geeft, draagt evenmin een permanent karakter. De Regeering zou dus kunnen bepalen, dat zoolang de internationale toestand haar reden geeft aan te nemen, dat Zij op zeer korten termijn zal moeten ingrijpen, deze ordonnantie van kracht zal zijn. De motiveering van hetgeen thans gevraagd wordt lijkt mij evenwel minder gelukkig en ik acht het niet wenschelijk de Regeering een dergelijke volmacht, zonder meer toe te staan.

Er wordt door de Regeering carte blanche gevraagd om permanent dictatoriaal op te treden ten aanzien van een deel van ons economisch leven. Dit kan, geloof ik, niemand goed vinden, en niemand wenschelijk achten.

De Regeering zal, naar mijn meening, bij nader inzien wel bereid gevonden worden om het permanent karakter van deze ordonnantie te wijzigen. Immers de internationale toestand, die ons zooveel hoofdbreken geeft, draagt evenmin een permanent karakter. De Regeering zou dus kunnen bepalen, dat zoolang de internationale toestand haar reden geeft aan te nemen, dat Zij op zeer korten termijn zal moeten ingrijpen, deze ordonnantie van kracht zal zijn. De motiveering van hetgeen thans gevraagd wordt lijkt mij evenwel minder gelukkig en ik acht het niet wenschelijk de Regeering een dergelijke volmacht, zonder meer toe te staan.

(Van Helsdingen.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Tegen het ontwerp zijn verschillende argumenten aangevoerd, waarover ik het een en ander wil zeggen.

In de eerste plaats heeft de heer Blaauw min of meer als een verwijt aan de Regeering gezegd, dat een zoo belangrijke ordonnantie niet op korten termijn aan het college behoort te worden voorgelegd. Ik heb mij afgevraagd of dit niet samenhangt met het feit, dat het college binnenkort op reces gaat en of die beslissing niet mede is beïnvloed door het feit, dat vroegere ordonnantie op dezelfde wijze zijn tot stand gebracht. Dit neemt niet weg, dat het wenschelijker zou zijn geweest als de Regeering dit ontwerp veel eerder bij den Volksraad had ingediend.

Mijn tweede opmerking betreft de considerans die men heeft gemaakt met betrekking tot de considerans, onder anderen dat, terwijl in de vroegere considerans wordt gesproken van „crisisomstandigheden waarin de Regeering deze bevoegdheden zal uitoefenen”, daarvan nu geen sprake meer is. Daar staat echter tegenover, dat in de Memorie van Toelichting de Regeering toch wel eenige beperkingen van de toepassing dieser ordonnantie heeft gegeven. Het is niet zoo, dat maar in alle, zelfs in normale omstandigheden de Regeering deze bevoegdheden zal hanteeren. Immers, in de Memorie van Toelichting lezen wij uitdrukkelijk:

„Het spreekt overigens vanzelf, dat van deze ingrijpende bevoegdheid slechts in geval van duidelijke noodzaak en slechts voor zoolang die noodzaak aanwezig is, zal worden gebruik gemaakt”.

(De heer **Kan**: Zulks echter uitsluitend ter beoordeeling van de Regeering!)

Uiteraard, maar wanneer in de considerans sprake was geweest van crisisomstandigheden, dan hadden deze crisisomstandigheden ook uitsluitend ter beoordeeling gestaan van de Regeering. Ik meen dus, dat men daartegen niet zulk een ernstig bezwaar behoeft te maken. Het komt er op aan, dat de Regeering het nadrukkelijk heeft gezegd en ik heb het volle vertrouwen, dat een en ander door haar ook in dezen geest in toepassing zal worden gebracht.

Een ander bezwaar was gericht tegen de terminologie in het eerste en tweede lid van artikel 1: „bij of krachtens Regeeringsverordening”. Dit is van bepaalde zijde een geregeld terugkeerend bezwaar. Ik deel het niet en zal tegen de handhaving dezer terminologie dan ook geen bezwaar maken.

Een verdere opmerking betreft de vaststelling van de „onredelijke verhooging”. Met den heer Blaauw acht ik het wenschelijk, in deze en soortgelijke ordonnantie zooveel mogelijk dezelfde terminologie te gebruiken. Maar indien wordt gezegd — ik meen, dat de heer Kartowisastro het deed — dat door deze terminologie de zaak veel te veel aan de uitvoerders wordt overgelaten, dan hoop ik niet, dat men onder deze uitvoerders overgelaaten de rechterlijke macht. Voor mij ligt juist een waarborg voor een objectieve toepassing van de ordonnantie hierin, dat de beslissing, of er onredelijke verhoogingen plaats vinden, niet ter beoordeeling staat van de administratie, doch van den rechter, die zich dien aangaande kan laten voorlichten door adviseurs van allerlei standing en gading. Ik zie derhalve in het feit, dat de rechter er over oordeelt, een waarborg, dat de toepassing dezer ordonnantie binnen redelijke grenzen zal worden gehouden.

Tegen de permanente werking zijn verschillende bezwaren naar voren gebracht, die ik niet zoo sterk aanvoel. Indien echter zou worden voorgesteld om het permanente karakter uit de ordonnantie te elimineeren en daarvoor een termijn in de plaats te stellen — zulks dan in hoofdzaak gegrond op het feit, dat de afdoening van dergelijke spoedordonnanties in dit college zoo snel in haar werk gaat, gelijk de praktijk zulks heeft uitgewezen — zal ik mij tegen een dergelijk amendement niet verzetten, mits dan ook de termijn van den gel-

(Kerstens.)

dingsduur niet te krap worde genomen. Men zal moeten toegeven, dat hier aan de Regeering groote, belangrijke en ingrijpende bevoegdheden worden toegekend, maar de tijden zijn er dan ook naar, wij leven in groote internationale spanningen, in een zoodanig ontwrichte en verwarden toestand, dat het volkomen gerechtvaardigd is, dat de Regeering dergelijke bevoegdheden krijgt en dat dan niet slechts voor een zeer korten termijn. Misschien zou er een tusschenweg kunnen worden gevonden hierin, dat de Regeering uitdrukkelijk toezegt dat iederen keer, dat Zij zich genoodzaakt ziet om bij Regeeringsverordening in het maatschappelijke leven in te grijpen, Zij daarvan uitvoerig verslag doet aan den Volksraad, zoodat telkens iedere toepassing aan den Volksraad aanleiding kan geven, om naar aanleiding van zulk een uitvoerig rapport in een openbare vergadering nader het woord te voeren, hetgeen dan vanzelf ook weer aanleiding kan zijn tot intrekking van de betrekkelijke ordonnantie.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! De plaats gehad hebbende discussies geven mij aanleiding tot eenige opmerkingen, die zich zullen richten tegen die van alle voorafgaande sprekers met uitzondering van den heer Van Helsdingen. Mij heeft het gefraspeerd, dat men als vanzelfsprekend uitzonderlijk noemt bevoegdheden van de Regeering om de prijzen te bewaken. Mij heeft ook gefraspeerd, dat men „vrij” noemt het handelsverkeer, waarin de handel zelf en eenzijdig uitmaakt, welke de vrijheid van dien handel voor zich zelf zal zijn. Mij lijkt het juist uitzonderlijk, wanneer de Regeering geen bevoegdheid heeft om toe te zien op de prijsvorming en mij lijkt het evenzeer uitzonderlijk, dat men een handelsverkeer vrij noemt, dat eenzijdig wordt bepaald door de economische machthebbers.

Dat ik het woord heb gevraagd, is dus vooral om er den nadruk op te leggen, hoe diep hebben wortel geschoten opvattingen, die naar mijn oordeel onjuist — ik zeg nu maar niet onzedelijk — en in den grond der zaak onmaatschappelijk zijn. Mij lijkt het niet uitzonderlijk, maar regelmatig en normaal, wanneer er een overheidsinstantie is, die toezicht houdt op de bepaling van den prijs, zeker wanneer het betreft den prijs van goederen, waarbij de geheele samenleving ten nauwste is betrokken, ja, waarvan zij voor haar bestaan zelf afhankelijk is. Dat lijkt mij als gezegd, normaal en niet uitzonderlijk. Uitzonderlijk is juist, dat een bepaalde groep, de belanghebbenden, de handeldrijvende, zal uitmaken wat de juiste prijs is. Het zal duidelijk zijn, hoe diep dus de kloof is, die mijn geachte medeleden en mij ten deze scheidt.

Een andere vraag is natuurlijk, bij wie de bevoegdheid moet berusten om een redelijken prijs af te bakenen. Als men mij vraagt, of ik het normaal vind, dat die bevoegdheid bij de hooge overheid berust, antwoord ik ontkenkend. Juister zou het zijn wanneer de maatschappij zelf zich organen, corporaties, verschaft van uit een zedelijk bewustzijn en een verantwoordelijkheidsgevoel tegenover de geheele samenleving, om dezen prijs te regelen en te bewaken. Waar dit echter niet zoo is en de maatschappelijke ontwikkeling nog onvoldoende is voortgeschreden, daar ben ik van meening, dat de bevoegdheid dan voorloopig nergens beter kan berusten dan bij die hooge overheid. Vast staat voor mij, dat er een hooge instantie moet zijn, die het oog houdt op den prijs, en dat zeer zeker in versterkte mate in tijden als wij thans beleven.

Overigens, en dit is een opmerking die indirect bij het bovenstaande behoort, verbaast het mij, dat men zich zoo keert en zoo spartelt tegen deze z.g. uitzonderlijke bevoegdheden van de Regeering, terwijl die zelfde spartelaars anderszijds niet liever doen dan zich onder die bevoegdheden scharen, wanneer dat in hun belang is. Gaan wij eens na, hoe het in de huidige omstandigheden is gesteld met den

importhandel van hoog tot laag, dan zal niemand mij meer tegenspreken wanneer ik zeg, dat die heele importhandel aan de hand van de overheid loopt en dat, als men zou voorstellen om de Regeering te doen terugtreden, haar die bevoegdheden niet meer te laten uitoefenen, die geheele importhandel eveneens van hoog tot laag, moord en brand zou schreeuwen, want zonder deze regeeringsbevoegdheid en bevoegding van de Regeering zou die importhandel zich zelf buiten staat moeten verklaren om zaken te doen, althans op den zelfden voet en met de zelfde bestaans- en winstkansen als op het oogenblik. Wanneer men dus eenerzijds wel vraagt aan de Regeering deze bevoegdheid uit te oefenen en dit langzamerhand normaal is gaan vinden, begrijp ik aan den anderen kant niet, dat men bezwaar maakt tegen een bevoegdheid van de Regeering om tenminste den prijs tot het redelijke toe te bewaken. Het gaat hier immers alleen maar om redelijke dingen. In de ontwerpen zijn bovendien waarborgen geschapen om te zorgen, dat redelijk wordt verdiend aan den arbeid.

(De heer Blaauw: Waar zijn die waarborgen?)

Die zijn zoo juist door den heer Van Helsdingen voorgelezen.

(De heer Blaauw: Dat heb ik niet gehoord.)

Dat ligt dan aan u, dan had u beter moeten luisteren.

Men heeft verder bezwaar gemaakt tegen het feit, dat de Regeering permanente bevoegdheden vraagt en ik geloof, dat men hier een min of meer spitsvondige redeneering op heeft gebouwd. Men heeft het doen voorkomen, alsof „permanent” beteekent voor alle tijden, voor eeuwig. Is dat in redelijkheid echter de bedoeling van de Regeering? Natuurlijk niet. De bedoeling van de Regeering met het permanente is, dat de Regeering niet gebonden is aan een bepaalden en dan nog wel zeer korten termijn van enkele maanden, misschien een half jaar. De bedoeling met het permanente is, dat de Regeering, zoolang de omstandigheden het noodzakelijk maken, de bevoegdheid heeft. Dat beteekent, geloof ik, permanent in dit geval.

Ik kan daarin met de Regeering volkomen meegaan. Het is niet zoo in de wereld, dat ten naastenbij valt aan te geven in hoeveel maanden — zelfs niet voor hoeveel jaren — de toestanden prijsbewaking noodzakelijk zullen maken en dan komt het mij veel beter voor, dat men doet, zooals de Regeering in het ontwerp doet, en een permanente bevoegdheid vraagt, een permanente bevoegdheid, waarvan de Regeering overigens in de Memorie van Toelichting nadrukkelijk zegt: et spreekt vanzelf, dat de bevoegdheid niet langer zal worden gehandhaafd dan strikt noodzakelijk is.

De overige geachte leden hebben nog in het licht gesteld — met name heeft de heer De Villeneuve dit gedaan — dat herhaaldelijk het bewijs geleverd is, dat het College van Gedelegeerden en de Volksraad niet alleen in staat, maar ook bereid zijn, de Regeering op korten termijn de bevoegdheden te geven, die Zij vraagt.

Deze redeneering miskent belangrijke voordeelen van het bestaan van een regeling als door de Regeering thans wordt gevraagd, de preventieve werking, welke van de bevoegdheid uitgaat, zoo lang zulk een regeling door de omstandigheden nog niet noodzakelijk is gemaakt. Ik geloof toch wel, dat men kan zeggen, dat een regeling als thans wordt gevraagd, preventief zal werken in zooverre, dat zij feiten zal verhinderen, welke noodig zijn om de werkwijze van den heer De Villeneuve te volgen. De heer De Villeneuve immers zegt: laat de Regeering met voorstellen komen, zoodra het noodzakelijk is, en dan op korten termijn, maar de kunst is juist om die feiten te voorkomen. Het is juist een zaak van goed regeeringsbeleid om zoodanige maatregelen te treffen, dat misbruikmakende organen in de maatschappij — misbruik makende van de bijzondere omstandigheden — gewaarschuwd zijn, dat de Regeering de noodige bevoegdheden reeds heeft.

(Voorzitter, Directeur van Economische Zaken.)

Ik wil besluiten met dit deel van mijn betoog nog eens aldus te resumeeren:

De redeneering van den heer De Villeneuve op dit punt ziet een van de belangrijkste voordeelen van de regeling, haar preventief karakter en de preventieve werking, over het hoofd, doet er althans geen recht aan.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 A, in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Ik geef den leden, die op deze ontwerp-ordonnantie amendementen wenschen in te dienen, in overweging zulks zoo spoedig mogelijk te doen.

Is de Regeering-gemachtigde bereid, reeds direct op de beschouwingen van het college te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Op de besprekingen in eersten termijn wil ik gaarne thans onmiddellijk antwoorden.

Mochten echter amendementen worden voorgesteld, dan zou ik voor het antwoord in tweeden termijn eenig uitstel willen vragen.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan den Regeering-gemachtigde voor het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Een groot deel van de hier gehouden redevoeringen naar aanleiding van het eerste ontwerp, dat door de Regeering op korten termijn is ingediend, heeft mij, dat moet ik eerlijk bekennen, eenigszins verwonderd. Misschien is dit een tekortkoming, gedeeltelijk in de formulering van het ontwerp, gedeeltelijk van de Memorie van Toelichting. De Regeering heeft echter, toen Zij de ontwerpen indiende, voor oogen gehad, dat de geachte leden van dit college allen wel een indruk zouden hebben van de situatie, waarin wij op het oogenblik leven en dat het omschrijven, het karakteriseeren van die situatie in een Memorie van Toelichting misschien, omdat deze stukken algemeen gepubliceerd worden, onnoodige en ook onjuiste onrust zou wekken in de maatschappij, weshalve de Regeering dergelijke omschrijvingen achterwege heeft gelaten.

Het spreekt wel vanzelf, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering niet op zoo korten termijn met deze ontwerpen is gekomen, omdat Zij op een gelegenheid heeft zitten wachten, zich deze bevoegdheden te verschaffen. Het spreekt wel vanzelf, dat deze ontwerpen zijn ingegeven door de zeer ernstige tijden, waarin wij leven, de zeer ernstige tijden, waarover in de vele redevoeringen bijna geen woord gevallen is. Ik wil daarom niet zeggen, dat er op het oogenblik onmiddellijk gevaar dreigt; dat zou verkeerd, dat zou onjuist zijn, maar allen, die de internationale ontwikkelingen van de laatste maanden hebben gevolgd, weten, dat er een permanente toestand van labiliteit, van gevaar is.

In dergelijke omstandigheden is het voor een regeering noodzakelijk, zich voor te bereiden op ergere omstandigheden. Men kan hopen en zelfs verwachten, dat die omstandigheden zich niet plotseling zullen voordoen, maar een regeering zou onverantwoordelijk handelen, wanneer zij daarop ook niet ten volle voorbereid was.

Ik kan mededeelen, dat deze ontwerpen slechts een klein gedeelte zijn van het vele, dat in de laatste twee weken is verricht. Wat mijn eigen departement betreft, kan ik mededeelen, dat maatregelen zijn genomen om zorg te dragen, dat in streken, waar de voedselproductie tekort schiet, voor de plaatselijke bevolking voedselvoorraden zullen worden gevormd, die het mogelijk zullen maken, die streken, ook bij een zeer ver gaand afsnijden van toevoeren, van het noodige voedsel te voorzien tegen behoorlijke, voor de massa der bevolking redelijke prijzen.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Directeur van Economische Zaken.)

Ik kan mededeelen, dat ook ten aanzien van andere goederen soortgelijke maatregelen in uitvoering of in overweging zijn.

Ik zeide, dat deze ontwerp-ordonnanties slechts een klein gedeelte zijn van hetgeen in den laatsten tijd als voorzorg is verricht en ik kom daarom meteen op het bezwaar, dat door het geachte lid, den heer Blaauw, en tot op zekere hoogte ook door den heer Van Helsdingen tegen den korten termijn van behandeling is ingebracht.

Deze ontwerpen hebben, als ik het wel heb, in vier dagen alle regeeringsinstanties doorlopen. Maar men moet niet vergeten, dat het bij een dergelijke werkzaamheid van die regeeringsinstanties niet alleen gaat om de vraag, of het College van Gedelegeerden of de Volksraad binnen een zekeren termijn beslissen kunnen, maar dat het ook gaat om de werkkraft, de aandacht en de inspanning, die noodig zijn bij de regeeringsorganen om dergelijke maatregelen te ontwerpen, in zoo goed mogelijken vorm te gieten — ik geef direct toe dat een korte tijd geen perfecten vorm toelaat — en het zoover te brengen, dat ze in het College van Gedelegeerden of in den Volksraad kunnen worden behandeld.

Ik kom hiermede al dadelijk op het punt van den beperkten werkingsduur. De huidige omstandigheden zijn zoodanig, dat men niet van tevoren kan zeggen, wanneer men aan deze ordonnantie een werkingsduur van bijv. zes maanden toekent, dat op 25 October 1939 de regeeringsorganen en de Volksraad den tijd zullen hebben om zich met een verlenging bezig te houden. Het kan ook best wezen, dat van de ordonnantie op 25 October 1939 in het geheel nog geen gebruik is gemaakt. Maar de onzekerheid, wanneer, hoe en onder welke omstandigheden van deze ordonnantie gebruik moet worden gemaakt, brengt mede, dat het doelmatig en practisch en blijk gevend van goede voorzorg is, wanneer men zorgt, dat het apparaat, het materiaal, de wetgeving gereed zijn om iedere omstandigheid naar vermogen op te vangen.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft er terecht op gewezen, dat de Regeering dergelijke bevoegdheden in de eerste plaats niet vraagt in gewone tijden en hiervan zeker geen gebruik maken zal, wanneer de noodzaak daartoe niet aanwezig is. Maar als de noodzaak daartoe aanwezig is, dan is het niet alleen noodzakelijk om van deze bevoegdheden gebruik te maken, om in het belang der bevolking te zorgen, dat moeilijke omstandigheden niet leiden tot speculaties, opdriving van prijzen en dergelijke meer, maar dan is het noodzakelijk, dat men ook van tal van andere bevoegdheden gebruik maakt en dan is er zoo'n overstelpende mate van werk, met zoo'n sterk ingekrompen personeel, dat men het inderdaad der Regeering zeer moeilijk maakt, wanneer men dergelijke bevoegdheden niet verleent, zooals deze op het oogenblik gevraagd zijn, maar met allerlei tijds- en andere beperkingen.

Ik kom hiermede op het tweede bezwaar, dat de heer De Villeneuve heeft gemaakt, het bezwaar tegen de woorden „bij of krachtens". Het woord „krachtens" is hier opzettelijk ingevoegd, want ook het totstandkomen van een regeeringsverordening eischt een vrij belangrijken tijd en een vrij belangrijke mate van werk. Een regeeringsverordening moet den Raad van Indië passeeren en wanneer men alles wil detailleeren, wat men van dag tot dag besluiten zal — want zoo kunnen de omstandigheden zijn — is dit een werkwijze, die de Regeering als voorzorgsmaatregel voor dergelijke omstandigheden niet alleen niet kan aanbevelen, maar ten sterkste moet afraden.

De Regeering is niettemin, nu gebleken is, dat men den achtergrond van deze ontwerpen zoo weinig in zich heeft laten doorwerken en zoo weinig heeft gevoeld, bereid dien achtergrond eenigszins naar voren te brengen en bijv. in de considerans dezer ordonnantie enkele woorden in te voegen, waardoor de aanhef daarvan gelezen wordt:

„Dat Hij, het in de bestaande omstandigheden noodzakelijk achtende maatregelen te treffen, teneinde prijs-

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Directeur van Economische Zaken.)

opdriving van goederen, diensten of huren te kunnen voorkomen . . . . .”

Daarmede is, naar ik geloof, aangeduid, dat dit niet is een normale ordonnantie, die de Regeering nu ook voor de toekomst, of, zooals de heer Kerstens zeide, „ten eeuwigen dage” gehandhaafd wil zien, maar dat het is een ordonnantie, die inderdaad wortelt in de moeilijke omstandigheden van het oogenblik.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil, voordat ik dit gedeelte van mijn rede afsluit, nog even opmerken, dat inderdaad de zeer korte termijnstelling samenhang met het feit, dat het college op reces zou gaan, maar ik moge daaraan toevoegen, dat zooals tegenwoordig de internationale toestanden zich ontwikkelen, het zeer wel mogelijk is, dat op het moment, dat men een ordonnantie die afgeloopen is wil verlengen, het College van Gedelegeerden juist op reces is en dan vraag ik mij af, of het inderdaad mogelijk zal zijn om in één dag wettig tot stand te brengen, hetgeen de Regeering met deze ordonnantie heeft bedoeld.

Thans zal ik nog even afzonderlijk op de verschillende redevoeringen ingaan. Het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft gevraagd of zekere verklaringen, die omtrent de vorige ordonnantie gegeven zijn, op het oogenblik nog gelden.

Ik wil naar aanleiding daarvan verklaren, dat de Regeering daarbij geen andere bedoeling heeft, dan dat van deze bevoegdheden alleen bij duidelijke noodzaak en ter bescherming van de maatschappij gebruik zal worden gemaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog op één punt willen wijzen in verband met het betoog van ons geachte medelid, den heer De Villeneuve. Deze geachte spreker heeft in zijn betoog verwezen naar de vorige prijszettingordonnantie, die naar aanleiding van de devaluatie van den gulden werd gesteld. Doch die parallel is toch niet geheel juist. Want daarbij had men te maken met een eenmalig verschijnsel, de devaluatie van den gulden, met gevolgen, die zich tot een weliswaar niet geheel te voorzien tijdsverloop zouden uitstrekken, maar waaraan toch op den duur een einde zou komen. Thans hebben wij echter te maken met een toestand, waarvan wij het verloop en den tijdsduur niet kunnen voorzien.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte leden, de heeren De Villeneuve en Blaauw, hebben bezwaar gemaakt tegen de eenigszins vage terminologie van art. 2. Doch ik geloof niet, dat dit artikel anders geformuleerd kan worden. Iedereen weet, wanneer hij niet op juridische omschrijvingen uit is, wat onredelijke prijsstijgingen zijn. Het gaat in dergelijke omstandigheden van 50 of 10%, of van een dubbeltje of van twee dubbeltjes, doch het gaat in dergelijke omstandigheden — en de heeren, die zich dat nog herinneren van de periode van den wereldoorlog, zullen dat wel weten — om prijsstijgingen van 50 en 100%. Nu spreekt het van zelf, dat de Regeering zich bij het bepalen van maximumprijzen — hetgeen altijd een moeilijke en voorzichtig te hanteeren bevoegdheid is — liefst zal beperken tot die goederen en diensten of huren, die voor de geheele maatschappij van levensbelang zijn. Het spreekt daarbij vanzelf, dat men niet een reeks van maximumprijzen in dergelijke spannende tijden kan vaststellen, die alle mogelijke goederen zou omvatten, en zeker niet, wanneer dat telkens uitvoerig en gedetailleerd bij regeeringsverordening zou moeten geschieden. Doch dit art. 2 heeft alleen deze strekking, dat men, terwijl men aan den eenen kant scherp heeft willen definieeren, waar de grens van het strafbare ligt door een maximumprijs te stellen en daarmede, zoo krachtig mogelijk die goederen, diensten en huren limiteert, die voor de bevolking of de overheid van groote beteekenis zijn, daarnaast een artikel in deze ordonnantie heeft willen opnemen, dat het mogelijk maakt om ook buiten deze scherpe grenzen een prijsopdriving, die de grenzen van het redelijke te buiten

gaat, tegen te gaan. Met het geachte lid, den heer Kerstens, ziet de Regeering in dergelijke bepalingen een preventieve werking.

Doch Zij acht ze ook zeer wel voor toepassing vatbaar, omdat in dergelijke tijden en bij dergelijke groote prijsopdrivingen ook de rechterlijke macht zich zeer wel een meening kan vormen nopens de vraag, of een prijsopdriving bepaald onredelijk dan wel nog binnen de grenzen van het redelijke valt. Het gaat daarbij niet om de grens van een cent, maar om verschillen tusschen, laat ik zeggen, een gulden en een kwartje.

In het betoog van den heer Thamrin heb ik hetzelfde gevonden, wat in het betoog van den heer De Villeneuve was vervat, namelijk een bezwaar tegen het geven van de bevoegdheden, die de Regeering thans als voorzorgsmaatregel noodig acht.

Ik weet niet, of daarbij dezelfde grondgedachte deze beide vogels van diverse pluimage tot dezelfde conclusie heeft geleid, doch in het betoog van den heer Thamrin heb ik een zeker wantrouwen tegen de hanteering van deze bevoegdheid meenen te moeten onderkennen.

Ik zal mij hierin niet te diep begeven, maar ik zou toch het geachte lid deze vraag willen stellen: wanneer op een gegeven moment de omstandigheden zoodanig zijn, dat de goederenvoorziening moeilijkheden oplevert, en als gevolg daarvan de prijzen op de vrije markt duizelingwekkend omhoog gaan springen, acht de heer Thamrin het dan beter, dat de prijsvorming wordt overgelaten aan de menschen, die over die beperkte hoeveelheid goederen beschikken, of acht het gewenscht, dat de Regeering dan van uur tot uur en van dag tot dag de bevoegdheid heeft om te zorgen, dat die prijzen niet te hoog worden en dat de voorziening in die goederen zoo redelijk mogelijk ten behoeve van de bevolking gehandhaafd blijft.

(De heer Thamrin: De vraag is in wiens belang de Regeering straks zal optreden.)

Als men maximum prijzen stelt, dan kan zulks nooit in het belang zijn van iemand, die op hooger prijs uit is.

(De heer Thamrin: Dat hangt ook van de hoogte der prijzen af.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan hierop niet langer ingaan, dat voert mij te ver.

De heer Blaauw heeft nog gevraagd, welke datum in artikel 2 wordt bedoeld. Inderdaad zou men daarover eenigen twijfel kunnen koesteren, doch ik geloof toch, dat wanneer men zich den gang van zaken, zooals die zich in dergelijke omstandigheden zal voordoen, voor oogen stelt, die datum niet zoo twijfelachtig behoeft te zijn.

In dergelijke gevallen kan men niet nu eens hier dan eens daar een maximum-prijsje vaststellen, doch zal men in het algemeen een reeks goederen, die essentieel zijn, tegelijkertijd aan de bepalingen, aan de regeeringsverordeningen die in artikel 1 genoemd worden, onderwerpen en dan geldt van dien datum de bepaling van artikel 2 voor die goederen, die daarin niet genoemd zijn, of niet krachtens regeeringsverordening aan prijsbeperking zijn onderworpen.

(De heer Blaauw: Dus dat geldt onbeperkt voor alle mogelijke andere goederen, diensten en huren?)

Inderdaad, dit geldt voor alle andere goederen, diensten en huren, indien de rechter meent, dat er van onredelijke prijsopdriving sprake is.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft er zeer terecht op gewezen, dat dit niet in handen van de administratie maar van de rechterlijke macht ligt. Bovendien is dit, zooals reeds gezegd, een artikel, dat overgenomen is uit een vorige ordonnantie, waarbij deze bezwaren niet zijn gemaakt. Dit artikel geeft alleen een waarborg, dat niet de administratie moet uitrekenen, of voor alle mogelijke soorten van goederen maximum prijzen moeten gelden, maar dat het beginsel van geen onredelijke prijsopdriving ook in ruimeren zin gehandhaafd blijft in een dergelijken tijd.

(Directeur van Economische Zaken.)

Nu wil ik daaraan iets toevoegen, n.l. dit: de ontwikkeling van de maatschappij in de laatstverloopen twintig jaren, zoowel op het stuk van de goederenvoorziening voor de levensbehoeften der bevolking als met betrekking tot de defensie, heeft met zich gebracht, dat op het oogenblik veel meer goederen van belangrijke of van essentiele beteekenis zijn, dan een twintig jaar geleden — en zeker langeren tijd geleden — het geval was. Men moet daarom, wanneer men dergelijke bevoegdheden heeft, aan den eenen kant de mogelijkheid hebben, om voor de allerbelangrijkste dingen, de rijst b.v., concreet de hoogte van den maximum prijs te kunnen stellen, doch moet daarbij tevens tot uitdrukking kunnen brengen het beginsel, dat ook in het algemeen prijsopdriving niet kan worden toegelaten.

Hiermede heb ik, naar ik meen, een antwoord gegeven op de vragen van den heer Kartowisastro, wiens vragen de Regeering heeft gebruikt als uitgangspunt van haar antwoord, terwijl ook de opmerkingen van den heer Kan hiermede beantwoord zijn. Dit geachte lid heeft, wat de Regeering vraagt, omschreven als het vragen van carte blanche. Maar dit is geen carte blanche. De Regeering zou carte blanche hebben gevraagd, indien het haar bedoeling was geweest, deze ordonnantie in het leven te roepen en dan meteen maar alle mogelijke regelingen te treffen. Ik meen, duidelijk te hebben gemaakt — en naar de Regeering hoopt, zal dat ook blijken uit de wijziging van de considerans — dat hierbij wordt gevraagd een bevoegdheid, die op een bepaald moment en in bepaald omstandigheden de Regeering inderdaad niet mag ontbreken.

(De heer Kan: Daarop wees ik ook, juist gezien den internationalen toestand.)

De Regeering heeft dit ook gedaan, doch Zij meende, dat die toch wel algemeen bekend was.

Den heeren Van Helsdingen en Kerstens zegt de Regeering dank voor het feit, dat zij den achtergrond van deze zaak hebben belicht en dat zij hebben ingezien, dat deze maatregelen niet gesproken zijn uit een behoefte van de Regeering aan bevoegdheden zoo maar zonder meer, bevoegdheden, waarvan iedere regeering weet, dat ze uiterst moeilijk zijn te verantwoorden en waarvoor elke regeering zal terugschrikken, indien zij er niet door noodzaak toe wordt gedrongen.

Ik zal mij niet begeven in een filosofie over de plaats van deze bevoegdheden in de maatschappij, doch mag mij wel aansluiten bij hetgeen de heer Kerstens in algemeen zin heeft gezegd over de preventieve werking der maatregelen. Deze preventieve werking is van tweeërlei aard en zoo heeft de Regeering het ook gezien. De eerste is de rechtstreeksche preventieve werking, n.l. met betrekking tot diegenen die, door de omstandigheden verlokkt, daarvan gebruik zouden willen maken om ten koste van de maatschappij prijzen te vragen, die inderdaad onredelijk zouden mogen worden genoemd. De tweede preventieve werking is een meer algemeene, die aan al dergelijke maatregelen inhaerent is, n.l. dat het voor de Regeering en, naar Zij meent en hoopt ook voor de maatschappij van geruststellende beteekenis is, wanneer men weet dat ook omstandigheden, die als een bliksemstraal uit de lucht kunnen komen vallen, de Regeering paraat vinden, uitgerust met de bevoegdheden die Zij dan noodig heeft en wél voorbereid op hetgeen Zij dan te doen heeft.

De heer Van Helsdingen heeft tenslotte gevraagd of de Regeering bereid is, den Volksraad mededeeling te doen over haar maatregelen in dergelijke omstandigheden, wanneer die zijn getroffen. De Regeering stelt zich voor, dat in dergelijke tijden uiteraard telkens aan den Volksraad mededeelingen zullen worden gedaan. Of deze mededeelingen ook uitvoerig zullen zijn, durf ik niet te voorzeggen.

(De heer Kan: En als de gelegenheid tot mededeelingen ontbreekt?)

(De Villeneuve.)

Dan houdt alles op, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Het is met groote belangstelling, dat ik het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde heb beluisterd. Zeer terecht heeft hij deze ordonnantie gesteld tegen den achtergrond der tijdsomstandigheden, waarin wij thans leven. Wanneer ik dat niet, of althans in veel geringer mate deed, is dat niet, omdat ik zelf mij niet bewust ben, dat deze ordonnantie tegen dien achtergrond moet worden gezien, maar omdat ik deze omstandigheden welhaast als algemeen bekend veronderstelde.

Dat ik bezwaren heb gemaakt ten aanzien van eenige punten, vond dan ook geenszins zijn oorzaak in een wantrouwen tegen de Regeering, want ook mij is het zeer duidelijk, dat men in bijzondere tijden als deze bijzondere maatregelen moet nemen en onder bepaalde omstandigheden aan de Regeering ook zeer bijzondere bevoegdheden moeten worden toegekend. Mijn bezwaar ging er tegen, dat die bevoegdheden toch binnen bepaalde grenzen, zeker wat aangaat den tijdsduur, moeten blijven. Ik blijf er bij, dat ik niet kan inzien, dat een beperking in tijdsduur het doel van de ordonnancies op eenigerlei wijze zou kunnen schaden.

De Regeeringsgemachtigde heeft gewezen op de beslommingen, die het medebrengt om een dergelijke ordonnantie in het leven te roepen. In den regel leert de practijk, dat het verlengen ervan minder moeite en last medebrengt dan het voor de eerste maal voorbrengen. Hij heeft ook gewezen op de mogelijkheid, dat het college op zeker oogenblik op reces zou zijn. De termijn van het reces is echter een usantieele. Zou de tijd voor verlengingsbehandeling worden gesteld op of omstreeks 1 Mei of 15 April, dan is het practisch zeker, dat, wanneer de Regeering om verlenging vraagt, het college ook bijeen is. Ik kan daarom de technische bezwaren niet zoozeer aanvoelen en al begrijp ik, dat ze eenig gewicht in de schaal leggen, daar tegenover staat het toch veel grootere belang, dat Volksraad en Regeering zich op gezette tijden zullen hebben te beraden, of continueering van deze toch bijzondere bevoegdheden al of niet noodzakelijk is.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Dat zal de Regeering ook zonder gezette tijden wel doen, en de Volksraad eveneens.)

Ik twijfel daaraan niet, maar wanneer men een vast tijdstip stelt, waarop de zaak opnieuw in behandeling moet komen, leent een dergelijke situatie er zich wel bijzonder toe om de geheele aangelegenheid nog eens opnieuw in beschouwing te nemen.

Ik kan dus de regeeringsbezwaren tegen beperking van den tijdsduur tot mijn spijt niet aanvoelen. Ik besef, dat het noodig zal zijn maatregelen als deze te nemen, maar ik kan niet inzien, dat die zonder eenige beperking omtrent den tijdsduur in het leven zouden mogen worden geroepen.

Dat daarmede de preventie zou worden tekort gedaan, zooals de heer Kerstens betoogde, bestrijd ik. De ordonnantie komt er. Het eenige zou zijn — wanneer men mijn suggestie volgt — dat de duur ervan zou worden beperkt, maar tot speculatie kan dat bezwaarlijk aanleiding geven, want als de situatie niet verandert, komt de Regeering over één of twee jaar toch verlenging van de ordonnantie vragen. De preventie, die de heer Kerstens op het oog had, blijft dus even goed bestaan. Ik kan niet inzien, dat een bepaling in tijdsduur daaraan op eenigerlei wijze zou kunnen tekort doen.

Ben ik dus ten aanzien van het eerste door mij genoemde bezwaar niet overtuigd, wel wil ik den geachten Regeeringsgemachtigde toegeven, dat zijn argumenten ten aanzien van het tweede door mij genoemde punt, dat bij of krachtens regeeringsverordening uitvoeringsmaatregelen kunnen worden genomen, op mij wel indruk hebben gemaakt. Ik kan mij inderdaad voorstellen, dat de uitvoeringsmaatregelen veelal

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Thamrin.)

op een buitengewoon korten termijn moeten worden genomen, waarbij ieder respijt moeilijkheden kan veroorzaken. Ik ben dan ook geneigd, na beluistering van de argumenten, die de Regeering-gemachtigde dienaangaande heeft aangevoerd, dit bezwaar te laten vallen.

Het derde bezwaar betreft het inschakelen van den rechter. Ik blijf het een eigendommelijke figuur vinden, dat naast de beoordeeling van de administratie, of ten aanzien van bepaalde artikelen al dan niet van prijsopdriving gesproken kan worden, de rechter wordt ingeschakeld, die ten aanzien van een ongelimiteerde reeks van goederen, diensten en huren, zijn oordeel over het al dan niet redelijke van de verhoogingen zal hebben te geven. Ik blijf gelooven, dat deze figuur ongewenscht is, dat zij tot rechtsonzekerheid aanleiding zal geven en dat het beter ware, indien het oordeel over de vraag, of al dan niet prijsopdriving plaats heeft, en wat er tegen moet worden gedaan, bij de administratie blijft.

Het is slechts ten aanzien van één punt, dat ik van zins ben een amendement in te dienen, ingeval de Regeering bij haar standpunt blijft, dat is ten aanzien van de beperking van den tijdsduur, ten aanzien waarvan ik persisteer.

De **Voorzitter**: Dan mag ik het geachte lid wel in overweging geven het amendement zoo spoedig mogelijk in te dienen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Het is een goede gewoonte en een normale manier van debatteeren, dat men slechts reageert op hetgeen van andere zijde wordt opgemerkt en niet dingen gaat zoeken, welke niet zijn geformuleerd.

Maar, ofschoon de geachte Regeering-gemachtigde erkent, dat ik ten aanzien van de voorliggende ontwerp-ordonnantie vrijwel dezelfde opmerkingen heb gemaakt als de heer De Villeneuve, heeft hij het niettemin noodig gevonden te mijnen aanzien een argument naar voren te brengen, waarvan hij er min of meer op rekent, dat het wel zal inslaan.

Evenals de heer Van Helsdingen, als hij geen argumenten weet, met het woord „sentiment” naar voren komt, heeft de geachte Regeering-gemachtigde het blijkbaar noodig gevonden om het element wantrouwen naar voren te schuiven, hoewel mijn opmerkingen hem daartoe geen aanleiding geven.

De geachte Regeering-gemachtigde adstrueerde de redelijkheid van zijn standpunt met mij een vraag voor te leggen, die niemand ontkenkend zal kunnen beantwoorden. Het was deze vraag: als zich een geval voordoet van een onredelijke opdriving van den prijs van een bepaald artikel, zou de heer Thamrin dan niet zijn stem geven aan een ordonnantie, die zulks poogt tegen te gaan?

De vraag wordt door den vorm, waarin zij gesteld is, beantwoord. Natuurlijk zal niemand bezwaar maken om in een dergelijk sterk sprekend geval zijn stem te geven aan een poging van de Regeering om er paal en perk aan te stellen. Dit zijn de uitersten, maar behalve onredelijke prijsopdriving heeft men in het praktische leven met fijnere nuances te maken, die niet zoo sterk spreken en waarvan men zich afvraagt, of het redelijk en gemotiveerd is, dat de Regeering dergelijke drastische bevoegdheden kan krijgen.

De ordonnantie, waar het om gaat, gaat niet om een bepaald artikel, om een bepaald terrein. Zij kent zeer uitgebreide bevoegdheden toe, niet alleen aan de centrale Regeering maar ook aan de verschillende regeeringsonderdeelen, bevoegdheden op het gebruik waarvan contrôle en toezicht ontbreken.

De geachte Regeering-gemachtigde sprak over wantrouwen. Ik wil dat woord niet gebruiken en ook niet herhalen, maar wij hebben ook leergeld betaald, bijv. ten aanzien van de bestaande contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen. Daarbij heeft de Regeering ook uitgebreide volmachten in haar bezit en daarbij is ook meermalen de vraag naar voren gekomen, of de hanteering van die bevoegdheden wel in het belang

(Blaauw, Voorzitter.)

van de bevolking is geweest, en of er geen andere elementen in de wijze van hanteering meespreken. Ik geloof dat het een openbaar geheim is als ik herhaal, dat reeds menigmaal naar voren is gekomen, dat bij de bepaling der wijze van hanteering der contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen niet uitsluitend het bevolkingsbelang den doorslag bij de Regeering heeft gegeven, maar dat daarbij ook andere elementen, b.v. de belangen der textielindustrie in Holland, een woordje hebben meegesproken. Ten aanzien van dergelijke elementen missen wij de waarborg, dat hier uitsluitend en alleen het bevolkingsbelang zal gelden bij het bepalen van de prijzen. Juist daarom heb ik bezwaar tegen dergelijke verstrekkende volmachten, waarvan de geldigheidsduur bovendien niet gelimiteerd is.

In ben niet overtuigd door de Regeering, omdat Zij in gebreke is gebleven, waarom het bij mij gaat, nl. aan de hand der ervaring het bewijs te leveren, dat deze verstrekkende maatregelen inderdaad noodig zijn.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeering-gemachtigde heeft den achtergrond geteekend, waartegen wij deze ordonnantie moeten beschouwen. Ik kan verklaren, dat die achtergrond mij bekend was en dat mijn betoog dan ook geen andere strekking had dan aan te toonen dat althans de inhoud van deze ordonnantie geen enkel spoor draagt, dat ze moet worden beschouwd met een dergelijken achtergrond. Wanneer in den tekst of in de considerans der ontwerp-ordonnantie met een enkel woord daarvan melding was gemaakt, zou het voor ons veel gemakkelijker zijn geweest. Thans wordt deze ontwerp-ordonnantie ons ter beoordeeling voorgelegd, ik wil niet zeggen gebruik of misbruik makende van de buitengewone omstandigheden, maar in ieder geval heeft het ontwerp den aard van een normale regeling en daartegen ging mijn bezwaar. Wanneer de Regeering-gemachtigde in de artikelen of in de considerans een verandering zou kunnen aanbrengeu .....

(De heer **V a n M o o k**, directeur van Economische Zaken: Dat is gebeurd.)

Inderdaad? Ik had juist willen vragen of de Regeering-gemachtigde de considerans inderdaad heeft gewijzigd.

De Regeering-gemachtigde heeft zooeven verklaard, als ik goed geluisterd heb, dat de bedoelde achtergrond zou kunnen worden aangegeven in de ontwerp-ordonnantie door in de considerans eenige woorden in te lasschen.

De **Voorzitter**: De Regeering heeft inderdaad verklaard, dat de considerans der ontwerp-ordonnantie is aangevuld met de woorden „in de bestaande omstandigheden”.

De heer **Blaauw**: Waar worden die worden ingevoegd?

De **Voorzitter**: Ik zal de gewijzigde considerans even voorlezen:

„Dat Hij, in de bestaande omstandigheden het noodzakelijk achtende maatregelen te treffen, teneinde prijsopdriving van goederen, diensten of huren te voorkomen;”.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Dat verandert voor mij een gedeelte van mijn beschouwingen over deze gelegenheid.

Ik mag dan zeker ook wel de toezegging van de Regeering verwachten, dat, wanneer die omstandigheden niet meer aanwezig zijn, Zij, met het vervallen van die omstandigheden, de ordonnantie zal intrekken.

Ten aanzien van het tweede punt is het antwoord van den geachten Regeering-gemachtigde m.i. volkomen onbevredigend en wel wat betreft mijn opmerking over de redactie van art. 2. Daarin wordt gesproken over goederen, diensten en huren, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Dit betreft dus

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Kan.)

allerlei andere goederen en ten aanzien daarvan zal, gezien de redactie van het artikel, het onredelijk verhoogen van den prijs strafbaar zijn vanaf een bepaalden datum.

Welke die datum is, blijft volkomen in het vage. In artikel 1 kunnen verschillende data worden bepaald. Nu zal ik eens een voorbeeld geven. Wanneer het noodzakelijk wordt geacht om ten aanzien van de eerste levensbehoeften, waaraan men wel in de eerste plaats kan denken, maximumprijzen vast te stellen voor een bepaald gewest, ingaande een bepaalden datum, dan vraag ik mij af: geldt nu ten opzichte van alle mogelijke andere goederen, artikel 2 vanaf dien bedoelden datum, die dan alleen geldt ten opzichte van de eerste levensbehoeften? En geldt dit ook ten aanzien van alle andere goederen in de rest van Nederlandsch-Indië? Immers artikel 1 onderscheidt ten aanzien van alle mogelijke zaken. Er kunnen ten aanzien van alle of bepaalde gewesten, of gedeelten van gewesten maximumprijzen worden vastgesteld en men kan dit ook doen ten aanzien van bepaalde goederen, diensten of huren. In artikel 2 wordt in het algemeen voor alle andere goederen gesproken over een bepaalden datum en artikel 1 spreekt niet van een bepaalden datum. Het lijkt mij noodzakelijk, daar op overtreding van artikel 2 een behoorlijke straf staat, dat deze strafbepaling ook zoo scherp mogelijk wordt geredigeerd.

Een andere opmerking, die ik ten aanzien van artikel 2 gemaakt heb, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde zou-even, voor zoover ik hem goed heb verstaan, niet beantwoord. Ik bedoel de vergelijking, die ik maakte ten opzichte van den term „onredelijk verhoogen”, die hier in artikel 2 staat en „buitengewone opdriving”, gebezigd in artikel 1 der ontwerp-ordonnantie stuk 2 B.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of ook de Regeering niet inziet, dat het gewenscht is, ten aanzien van dergelijke begrippen eenzelfde terminologie te gebruiken, hetgeen in ieder geval voor den rechter, die hierin geroepen is een oordeel uit te spreken, gemakkelijker zal zijn.

Ik vroeg zoeven nog, of, ondanks hetgeen de Regeering gezegd heeft en ondanks de wijziging der considerans, het niet gewenscht is in artikel 1, lid 2 de woorden „of krachtens”, waar zij staan voor het woord „regeeringsverordening”, te schrappen, omdat het mij niet gewenscht lijkt het maken van andere voorschriften volkomen vrij te laten. Men weet alleen waaromtrent het zal gaan, omdat het een beperking moet betreffen van de prijzen van goederen, diensten of huren, maar weet niet door wie, of door welke autoriteiten, die voorschriften gegeven kunnen worden. Ik geloof niet, dat wij dat kunnen aanvaarden.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met te herhalen, dat ik het in de gegeven omstandigheden in de Regeering billijk en toejuich, dat Zij is gekomen met een voorstel om prijsopdriving tegen te kunnen gaan, wanneer dit voorstel door het college zal worden aangenomen.

Wanneer ik heb gesproken van een blanco volmacht, dan betreft dat de omstandigheid, dat de Regeering voor onbepaalden tijd, buiten den mede-ordonnantiewetgever om zal kunnen handelen, hetgeen niet de bedoeling is bij den gewonen loop van zaken. De Regeering heeft thans in de considerans een zinsnede ingelascht, waaruit blijkt, dat Zij accoord gaat met de opvatting, dat Zij slechts haar bevoegdheid in crisissomstandigheden zal kunnen hanteren. Niettemin zou ik het nog beter achten, wanneer de regeeringsbevoegdheid aan een bepaalden termijn zou kunnen worden gebonden.

De geachte Regeeringsgemachtigde zeide zoeven, dat het niet altijd even gemakkelijk zal gaan om dit College dan wel den Volksraad in pleno bij elkaar te krijgen voor een verlenging van de ordonnanties, wanneer zulks noodig mocht zijn. Doch, Mijnheer de Voorzitter, er zijn natuurlijk steeds argumenten te vinden voor een bepaalde opvatting. Het wil mij

(Van Helsdingen.)

echter voorkomen, dat, wanneer de Regeering een paar maanden van te voren zou kunnen voorzien, dat Zij met een verlenging zou moeten komen, Zij wel spoedig een nieuwe verlenging van de geldende ordonnanties zou kunnen verkrijgen. Zooals gezegd, motieven voor een bepaalde opvatting kan men altijd vinden, doch daartegenover kunnen ook weder andere argumenten worden gesteld, die niet in die zelfde lijn gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mijn rede willen besluiten met het volgende.

Wanneer men ons geacht medelid, den heer Kerstens, aanhoort, krijgt men daarin de verklaring van het feit, waarom men er in de totalitaire staten als Duitschland en Italië toe gekomen is op alles en nog wat contrôle uit te oefenen.

De heer Kerstens heeft op zoo'n overtuigende manier zijn objectiviteitstheorie naar voren gebracht, dat men er toe zou kunnen worden gebracht, het met hem eens te zijn, dat de Regeering eigenlijk in al dergelijke zaken zou moeten ingrijpen. Onjuist is echter hetgeen de heer Kerstens daartegenover stelde, dat nooit in den Volksraad een stem is gehoord inzake de licentieering en contingentieering van de importartikelen en hetgeen daarmee samenhangt.

(De heer Kerstens: Ik geloof stellig niet, dat ik dat heb gezegd.)

Ik geloof het wel. Dat staat tegenover de rede van den heer De Villeneuve, die zeide, dat toen de importhandel op een dergelijke wijze zou zijn bevoordeeld, geen stem daartegen op was gegaan. Hoe het echter ook zij, men zou met den heer Kerstens mede kunnen gaan, wanneer men niet werd afgeschrikt door de berichten, die over Duitschland en Italië nu en dan in de couranten te lezen zijn, er op neer komende, dat het daar economisch zoo prachtig gaat, zoo dat men wel zou wenschen, dat de heer Kerstens daar voor een jaartje zou verblijven om eens aan den lijve te voelen de consequenties van de doorvoering van hetgeen hij hier bepleit, n.l. dat de Regeering zich in alle economische aangelegenheden zou mengen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerstens zegt, dat het juist zou zijn, wanneer de Regeering zich met al die aangelegenheden bemoeide, om op die manier een bepaald deel van de maatschappij te steunen. Doch de gevolgen daarvan zou de heer Kerstens eens aan den lijve moeten gevoelen. Ik ben het nog steeds eens met de woorden van den huidige Gouverneur-Generaal, die het gevlengelde woord heeft gebezigd, dat men de vrijheid moet laten aan de economische krachten om zichzelf in evenwicht te houden.

(De heer Kerstens: Kijkt U maar eens in de wereld rond, om te zien hoe dat geslaagd is.)

Dat is zeker geslaagd, althans vóór den oorlog. Dat men thans een anderen weg opgaat, is geen reden voor ons om met den stroom mede te gaan.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Met eenige verwondering zal waarschijnlijk het College met mij den aanhef van de rede van den heer Thamrin hebben aangehoord waarbij hij mij volkomen overbodig en ten onrechte betrokken heeft in een reprimande, die hij aan de Regeering heeft gegeven en die overigens gansch niet op haar plaats was. Maar wanneer bewezen moet worden, dat in dit college vaak het sentiment een rol speelt, had de heer Thamrin met zijn aanhef geen beter bewijs daarvoor kunnen leveren, al gold dit sentiment in dit speciaal geval mij persoonlijk.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn al bewezen, dat ik er volkomen mede accoord ga, dat de Regeering in deze bijzondere tijdsomstandigheden bijzondere bevoegdheden krijgt. Het is niet noodig daarbij lang stil te staan. Wij zien overal in de wereld, in de meest democratische landen, dat er verschillende klanken worden gehoord om zeer ingrijpende bevoegdheden

(Van Helsdingen.)

aan de regeeringen toe te kennen. Het valt dan ook volkomen in die lijn, wanneer wij in deze hachelijke omstandigheden dezen weg opgaan.

(De heer **Thamrin**: Waarom blijven de maatregelen op monetair gebied nog uit?)

Ik heb in eersten termijn gezegd, dat ik mij kan begrijpen, dat er eenig bezwaar is tegen het permanent karakter en eventueel mee zal kunnen gaan met het stellen van een termijn, doch ik stel dadelijk op den voorgrond, dat ik dien termijn zeker niet kort wil nemen. Wanneer men dien stelt op zes maanden, een jaar of twee jaar, dan zou ik dat onjuist achten. Ik meen, dat een termijn van drie jaren wel gewenscht is.

De heer **Blaauw** heeft m.i. volkomen juist kritiek uitgevoerd op de vage formulering van artikel 2 ten aanzien van den datum. Ik zou willen vragen of misschien de oplossing daarin kan worden gevonden, dat in dat tweede artikel gesproken wordt over een datum welke in de regeeringsverordening onder art. 1 bedoeld wordt, genoemd speciaal met het oog op de gelding van art. 2.

Immers, heb ik het goed begrepen, dan is in artikel 1 hoofdzakelijk bedoeld een regeeringsverordening vast te stellen, die een algemeen karakter heeft en dan is het gewenscht, dat in die regeeringsverordening een bepaalde datum genoemd wordt van waar af de geldigheid van artikel 2 zal beginnen. Misschien dat door een dergelijke aanvulling het bezwaar van ons geacht medelid, den heer **Blaauw**, wat ik als rechtmatig aanvoel, zal kunnen worden weggenomen.

De heer **Kerstens** heeft eenige algemeene beschouwingen gegeven over de maatschappelijke ordening. Het debat, speciaal met den heer **Kan**, heeft erop gewezen, hoe ongewenscht het is daarop verder in te gaan.

Ik wil even corrigeren een interruptie van den heer **Thamrin**, die zeide, dat voor deze bepalingen de geheele maatschappij, de samenleving wordt uitgeschakeld, want de heer **Kerstens** heeft gesproken van maatschappelijke organen, die de taak die nu aan de overheid wordt gegeven, zullen overnemen, en in die maatschappelijke organen is de samenleving ook gemengd.

(De heer **Thamrin**: Daar is geen sprake van in deze ordonnantie.)

Dat spreekt vanzelf. Dat heeft de heer **Kerstens** ook naar voren gebracht en hij heeft erop gewezen, dat waar die organen niet in het leven zijn geroepen, het gewenscht is, dat de Regeering die bevoegdheid krijgt.

Er is door den heer **De Villeneuve** in tweeden termijn nogmaals bezwaar gemaakt tegen de bevoegdheid om de beoordeeling van de onredelijkheid van de prijzen van goederen, diensten of huren, te leggen in handen van den rechter.

Ik ben het niet met hem eens. Ik heb er op gewezen, dat de rechter zich altijd kan laten voorlichten en het daarom van groote beteekenis is, dat dit niet ligt in de handen van de administratie, maar van een onafhankelijk orgaan, als de rechtelijke macht. Men moet bovendien niet vergeten, dat de rechter niet ingeschakeld zal worden in een ongelimiteerd aantal zaken, waarin zij een beslissing zal hebben te nemen, maar dat de beslissing van de rechterlijke macht stellig preventief zal werken. Wanneer in een geval een beslissing is gevallen, dan geldt die indirect ook voor andere gevallen en zal men er niet licht toe overgaan het zoo ver te laten komen, dat wederom een uitspraak van den rechter wordt uitgelokt.

Ik wil er nog op wijzen, dat niet alleen door het bestaan van de ordonnantie zelf een preventieve werking plaats heeft, maar dat die werking ook uitgaat van het feit, dat waardeering door den rechter zal plaats vinden. Maar de rechter wordt pas in die zaken gemengd door het initiatief van de administratie, die uiteraard de rechterlijke macht van overtredingen op de hoogte stelt, hetgeen noodwendig ten gevolge

(Kerstens.)

zal hebben, dat betrokkene, die meent, dat tot vervolging kan worden overgegaan, zich eerst in verbinding zal stellen met het Departement van Economische Zaken teneinde te kunnen nagaan of de verhooging, die men om verschillende redenen noodig acht, ook inderdaad een redelijke verhooging is te achten. Daardoor zal samenwerking kunnen ontstaan tusschen de betrokkenen en Economische Zaken, wat ik zeer zou willen toejuichen.

De aanvulling, die de Regeering gegeven heeft in de considerans kan mij minder bevredigen. Als de Regeering het plan heeft de bezwaren, die in dezen raad zijn voorgebracht, te ondervangen, dan lijkt het mij niet juist de woorden: „in de bestaande omstandigheden” hier in de lussen, want die woorden geven aan den tijd, waarop de ordonnantie tot stand is gekomen, en wijzen dus ook niet uit, dat in soortgelijke tijd de maatregelen moeten worden toegepast. Wanneer de Regeering de toepassing wil waarborgen en zorgen, dat zij inderdaad in bijzondere omstandigheden zal plaats vinden, dan meen ik, dat het beter is de considerans te doen luiden:

„Dat Hij, het noodzakelijk achtende om in bijzondere of abnormale omstandigheden maatregelen te kunnen treffen teneinde prijsopdriving te voorkomen;”

(De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet even opmerken, dat de wijziging tweeledig was, namelijk, dat zowel in de bestaande omstandigheden als aan het eind, de prijsopdriving van goederen, diensten en huren moet worden voorkomen.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar naar het mij voorkomt wijst dit niet voldoende op de dringende noodzakelijkheid van een dergelijk ingrijpen. Ik handhaaf daarom mijn voorstel, dat de Regeering in de considerans de wijziging aanbrengt, die ik zoeven aangaf: Dat Hij, het noodzakelijk achtende, in bijzondere (abnormale) omstandigheden maatregelen te kunnen treffen, teneinde ..... enz. Daarin ligt vanzelf opgesloten, dat de toepassing der ordonnantie plaats heeft in bijzondere of abnormale omstandigheden.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Met ingenuïteit heb ik geluisterd naar de rede in eersten termijn van den geachten Regeeringsgemachtigde. Zij legde getuigenis af van den grooten ernst, waarmede de Regeering haar verantwoordelijkheid voelt, verantwoordelijkheid, niet alleen bij wijze van momentopname, doch ook in het perspectief van de verdere ontwikkeling der wereld. Ik herhaal, de ernst en de warmte, waarmede de Regeeringsgemachtigde sprak, heeft mij goed gedaan en — gerustgesteld kan ik niet zeggen, maar — nogmaals bevestigd, wat ik reeds geloofde, n.l. dat Zij is opgewassen tegen haar taak en alle maatregelen heeft genomen die Zij noodig acht om die taak naar behooren te vervullen.

Eén ding heeft mij echter eenigszins gespeten in die rede, n.l. de verklaring, dat de Regeering niet zal ingaan op de filosofie van het onderhavige vraagstuk. Wanneer ik zeg, dat mij dit gespeten heeft, wil ik daarmee niet zeggen, dat ik iets anders had verwacht, integendeel, ik had dit wel verwacht, al was het alleen maar op grond van het feit, dat ik een dergelijke, min of meer schuwe afwijzing van het debat over de filosofie van zulke vraagstukken méér heb meegemaakt van de Indische Regeering, en dan met name bij monde van de leiding van Economische Zaken.

De **Voorzitter**: Het zou ook min of meer buiten de orde zijn geweest.

De heer **Kerstens**: Ik moet, met alle respect voor Uw taak, Mijnheer de Voorzitter, opmerken, dat dit alleszins binnen de orde zou zijn gebleven, want ik meen, dat het van het grootste belang is bij iedere zaak, die men

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Kerstens.)

begint, te vragen: Waaraan begin ik, waarom doe ik het zoo, wat zijn de gronden van deze kwestie, wat is de achtergrond van deze zaak? Ik geloof, dat dit moeilijk kan worden tegengesproken. En wat heb ik met deze formulering nu gedaan? Niets anders dan een omschrijving gegeven van het begrip: filosofie van het vraagstuk. Doordat de Regeering dit telkens vermijdt, is het wel niet zoo, dat ik niet met haar kan meegaan — integendeel, wij komen immers in hetzelfde punt uit —, maar het is toch wel zoo, dat onklaar blijft het uitgangspunt van het beleid in de praktijk. Want ik wil natuurlijk nu niet de een of andere schemerige politiek bepleiten en gaan filosofeeren, integendeel, ik ben van meening, dat voor het volgen van een realiteitspolitiek niet gemist kan worden een zich behoorlijk rekenschap geven van de wijsgeerige gronden, waarop men staat bij het scheppen van de realiteit.

(De heer **Thamrin**: Dan komt U niet tot overeenstemming met de Regeering.)

Dan komen wij wél tot overeenstemming, dat heeft de praktijk hier herhaaldelijk uitgewezen. Maar wanneer men de filosofie van een vraagstuk verwaarloost, komt men tot geruststellingen als „onder de huidige omstandigheden”, dan komt men tot concessies zooals de Regeeringsgemachtigde in feite ook nu weer heeft gedaan door wijziging te brengen in de considerans, waartegen, naar mijn meening zeer terecht, de heer Van Helsdingen zich heeft verzet. Ik sluit mij volkomen aan bij het wijzigingsvoorstel, dat de heer Van Helsdingen zoeven heeft gedaan. Er moet inderdaad staan „in bijzondere omstandigheden”. Dat beteekent dus niet alleen „in de huidige omstandigheden”, het beteekent: in al die omstandigheden, die van bijzonderen aard zijn, in zooverre, dat ze voorziening en bewaking door de overheid noodzakelijk maken.

De heer De Villeneuve heeft vastgehouden aan zijn bezwaar en er zelfs een amendement over ingediend, dat deze regeling „permanent” is. Ik heb mij bij het beluisteren van zijn bezwaar en staande op mijn filosofisch standpunt afgevraagd, waarom ons geacht medelid toch zoo hardnekkig vasthield aan den beperkten werkingsduur en ik begin te gelooven, dat zijn idee veel verder gaat dan de bedoeling om déze ordonnantie in haar werkingsduur te beperken. Ik geloof veeleer, dat het hem en zijn medestanders gaat om een idee te handhaven, deze idee, dat de hooge overheid niet heeft te maken met de vrije werking in het economisch leven, een idee, die de heer Kan, op wien ik straks terug kom, ook nog eens heeft aangehangen. Het is de uitroeiing van deze idee, die mij voornamelijk leidt bij het bepalen van mijn standpunt ten aanzien van concrete onderwerpen als ons hier thans zijn voorgelegd.

Het is een valsche idee, dat de hooge overheid niet te maken zou hebben met het vrije spel der economische krachten; integendeel, het is een der voornaamste taken van die overheid, alle werkingen in het maatschappelijk leven te controleren en na te gaan in hun invloed op het samenlevingsbestel kort gezegd, op het algemeen welzijn. En dan niet alleen te controleren, maar waar noodig, ook te corrigeeren; dat alles behoort naar het wezen tot de taak der overheid.

De heer Kan heeft, om mij te genezen van mijn denkbelden, mij aangeraden eens een jaar te gaan verblijven in Italië of Duitschland. Wat het eerste land betreft, zou ik dat nog wel durven doen, maar wat Duitschland aangaat, zou de raad van den heer Kan daarom zoo ondoelmatig zijn, omdat ik stellig geen enkele kans zou krijgen inderdaad waar te nemen hoe de economische gang van zaken daar is, want ik ben overtuigd, dat ik dat heele jaar zou doorbrengen in een of ander min of meer net concentratiekamp.

(De heer **Verboom**: Ook zoo'n verblijf kan nog wel aanlokkelijk zijn.)

Dat verblijf moge nog aanlokkelijk zijn voor den heer Verboom, ik wil dat niet ontkennen, maar voor wat mij betreft

(Voorzitter, Kerstens.)

wilde ik zeggen, dat de raad van den heer Kan in de kwestie, die ons thans bezig houdt, ondoelmatig zou zijn. Het is toch waarlijk te mal om alleen te loopen, dat de heer Kan mij hier stelt als een propagandist voor de totalitaire staatsidee. Als ik één ding verfoei en in woord en geschrift sedert jaren heb bestreden, is het wel die totalitaire staatsidee. Nochtans stelt de heer Kan het voor, alsof ik met het steunen van een maatregel als de Regeering hier thans aan onze beoordeeling heeft onderworpen, propagandist van die staatsidee zou zijn.

(De heer **Kan**: Dat zijn de eerste stappen.)

Wanneer de heer Van Helsdingen zegt, dat uit mijn algemeene beschouwingen in eersten termijn duidelijk is gebleken, hoe verkeerd het is een dergelijk filosofisch dispuut aanhangig te maken, zeg ik, dat het tegendeel waar is. Het blijkt, hoe dringend noodig het is dat men elkaar in deze meest elementaire zaken eens leert begrijpen.

De Voorzitter: Ondanks die dringende noodzakelijkheid zou ik den geachten spreker willen verzoeken zich te beperken, niet om de mindere belangrijkheid van het onderwerp, maar vanwege den zeer korten tijd, die ons is toegemeten.

De heer Kerstens: Ik zal mij gaarne aan die beperking onderwerpen, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen heeft het mij verder gemakkelijk gemaakt en mij ongevraagd den dienst bewezen, den heer Thamrin namens mij te antwoorden, en tevens den heer Kan. Ik heb n.l. niet bepleit de wenschelijkheid, dat de staat de economische lichamen controleert; ik heb nadrukkelijk gezegd, dat het veel beter is, wanneer de maatschappij zelf de organen schept, die voor dit werk onmisbaar zijn. Zoolang de maatschappij die lichamen echter niet heeft voortgebracht, kan niemand beter haar taak uitoefenen dan juist de hooge overheid.

Ik besluit mijn rede in tweeden termijn met mij gaarne aan te sluiten bij het ontwerp, zooals de Regeering het ons ter beoordeeling heeft voorgelegd en zal tegen de aangekondigde amendementen stemmen.

(De heer **Verboom**: U maakt zich dan toch blij met een doode musch.)

Ach, een kinderhand is gauw gevuld.

De Voorzitter: De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zijn antwoord in eersten termijn o.m. gezegd, dat hij in het betoog van den heer Thamrin een zeker wantrouwen tegen het hanteeren van deze bevoegdheid heeft meenen te onderkennen. De heer Thamrin heeft hierop gereageerd.

Ik zou mij wel willen veroorloven den geachten gemachtigde der Regeering te verzoeken, het begrip, opgesloten in het woord „wantrouwen” of in de uitdrukking „een zeker wantrouwen”, geheel en al buiten het debat te sluiten.

Verder deel ik het college mede, dat zijn ingekomen twee amendementen:

1. een amendement, ondertekend door de heeren De Villeneuve, Thamrin, Verboom, Kan en Blaauw (st. 4), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (st. 2 A), zooals deze bij monde van den Regeeringsgemachtigde is gewijzigd, aan artikel 5 als 2de lid toe te voegen:

„Zij vervalt met ingang van 1 Mei 1940”.

2. een amendement ondertekend door de heeren Blaauw, Verboom en Yo Heng Kam, (st. 5), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren (st. 2 A), zooals

(Directeur van Economische Zaken.)

deze bij monde van den Regeeringsgemachtigde is gewijzigd, in artikel 1 lid 2 de woorden „of krachtens” te schrappen.”

Deze amendementen zullen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld en op het geëigende moment in behandeling komen.

Wenscht de Regeeringsgemachtigde thans in tweeden termijn te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag misschien wel beginnen met de geachte sprekers niet te beantwoorden in de volgorde, waarin zij gesproken hebben, maar met in de eerste plaats een antwoord te geven op hetgeen de heer **Thamrin** heeft gezegd.

Door U, Mijnheer de Voorzitter, is bezwaar gemaakt, tegen een bepaald woord.

Wanneer een geacht lid zegt, dat aan de Regeering zeer verstrekkende bevoegdheden worden gegeven en dat hij daartegen bezwaar heeft, omdat uitoefening van deze bevoegdheden te weinig te controleeren is, kan ik niet anders concluderen, dan dat hij althans de uitoefening van die bevoegdheden zonder deze nadrukkelijke controle niet wenscht en dat hij er dus bezwaar tegen heeft om dergelijke bevoegdheden zoo maar aan de Regeering over te laten.

Ik zal het geïncrimineerde woord niet wederom gebruiken, maar hierop komt het neer.

(De heer **Thamrin**: De heer **De Villeneuve** heeft hetzelfde gezegd als ik.)

Dan heeft het geachte lid — want dat was de strekking van zijn betoog — gevraagd: bewijs mij, dat de Regeering deze bevoegdheden noodig heeft en dat Zij daarbij het bevolkingsbelang in acht neemt en voor oogen heeft.

Nu moge ik erop wijzen, dat deze ordonnantie tevens inhoudt de intrekking van de ordonnantie Staatsblad 1918 No. 787, bij welke ordonnantie is bepaald, dat soortgelijke maatregelen als thans worden voorgesteld, kunnen worden genomen, zelfs door den Gouverneur-Generaal, ten aanzien van levensmiddelen, grondstoffen voor levensmiddelen of huishoudelijke artikelen. Deze ordonnantie, welke weliswaar niet zooveel artikelen en andere zaken omvat als de voorliggende ontwerp-ordonnantie, maar die toch zeer belangrijke goederen omvat, is in 1918 tot stand gekomen en werkt vandaag den dag nog. Niettemin heeft nooit iemand het gevoel gehad, dat hiermede aan de Regeering een te ver gaande bevoegdheid is gegeven, omdat, naar ik meen, niemand zich het bestaan van de ordonnantie bewust was. De Regeering heeft uiteraard geen aanleiding gevonden, deze ordonnantie te bezigen in tijden, waarin de daarin vervatte bevoegdheden voor haar niet noodzakelijk waren.

Dit mede naar aanleiding van de bezwaren, die het geachte lid, de heer **De Villeneuve**, vreest en met hem een aantal andere geachte leden, van een onbeprekten werkingsduur van deze ordonnantie.

Nu ben ik bij de uitvoering van deze ordonnantie, die van 1918, destijds zelf betrokken geweest. En wat is toen het gebruik geweest, dat men ervan heeft gemaakt? Men heeft daarvan gebruik gemaakt om maximumprijzen te bepalen, op een moment dat de prijzen werkelijk verschrikkelijk werden opgedreven, met name die van het eerst noodige levensmiddel, rijst en later ook van suiker. Die bevoegdheid had de Regeering toen noodig en die bevoegdheid heeft Zij, als men in de historie terug ziet, te laat gekregen. Er

hebben toen prijsopdrivingen plaats gehad, die veel verder zijn gegaan dan eigenlijk, in verband met de binnenlandse conjunctuur, wenschelijk was. Wat de Regeering nu doet is, voorzorgsmaatregelen treffen om te voorkomen, dat een dergelijke divergentie, als in 1918 is ontstaan tusschen de prijzen van de voedingsmiddelen en het inkomen van de bevolking, opnieuw zou kunnen ontstaan.

Ik heb al gezegd, dat deze bevoegdheden zich verder moeten uitstrekken dan de vorige, omdat in deze 20 jaren verder ontwikkelde maatschappij veel meer goederen en andere dingen van essentieel belang zijn geworden voor de samenleving, niet alleen voor de samenleving der bevolking als zoodanig, maar ook voor de defensie. Dat is de reden, dat thans een algemeener formulering is gekozen dan destijds in 1918, toen er bovendien niet sprake was van een oorlogsdreiging maar alleen van naoorlog-toestanden.

Het voorbeeld van de geldende ordonnantie wijst wel uit, hoe voorzichtig de Regeering met het hanteeren van dergelijke bevoegdheden is. Het feit, dat zij 21 jaar heeft kunnen bestaan, zonder dat men er ooit over is gevallen dat de Regeering zoo enorm uitgebreide bevoegdheden tot haar beschikking had, wijst wel uit, dat men zich waarlijk niet bevreesd behoeft te maken, dat dergelijke bevoegdheden buiten de omstandigheden, zooals die toen bestonden en misschien in de toekomst weer zullen kunnen ontstaan, gehanteerd zullen worden op een wijze, die de noodzakelijke vrijheid van handel in de maatschappij te zeer beperkt.

Ik wil daarnaast een ander voorbeeld stellen. Er is in 1919 een ordonnantie aangenomen, waarin de mogelijkheid werd geschapen, personen, die over grond beschikten, te dwingen, daarvan een bepaald gebruik te maken, in verband met de voedselvoorziening. Het is misschien min of meer toevallig, doordat iemand er wellicht bij toeval aandacht aan heeft geschonken, dat, toen de buitengewone omstandigheden voorbij waren in 1923 deze ordonnantie werd ingetrokken. Ook daaruit blijkt, dat als de aandacht op zoo'n ordonnantie valt — en dat zal in de toekomst zeker veel meer het geval zijn dan in het verleden, toen men die omstandigheden eigenlijk als een voorbije zaak zag — de Regeering evenmin zal aarzelen, een dergelijke ordonnantie in te trekken.

Ik geloof, dat de heer **De Villeneuve** onderschat wat een termijnstelling in de ordonnantie beteekent. Het beteekent, dat men een willekeurigen datum neemt, een datum, die vallen kan in een tijd van volslagen rust en ten gevolge kan hebben, dat men de ordonnantie laat afloopen, dat niemand er eigenlijk meer aan denkt, terwijl een volgend moment, een maand of wat later, als de toestand ineens wat moeilijker wordt, men plotseling bedenkt: wij moeten zulk een ontwerp-ordonnantie weer indienen.

Er is dit bezwaar tegen deze gedragslijn, dat men zich dus telkens weer op de zaak moet bezinnen en dat altijd in tijden, dat iedereen tot over de ooren vol zit met werk. Op dat moment moet men zich bezinnen, wat allemaal wel moet worden klaargemaakt om op alles voorbereid te zijn.

De datum kan echter ook vallen in een tijd van zeer groote spanning, in een tijd, waarin bijv. gemobiliseerd is en alle overheids- en particuliere organen een groot deel van hun personeel missen. Wanneer in zoo'n tijd, wanneer iedereen overkropt is met werk, men er zich rekenschap van moet geven: wij moeten die ordonnantie verlengen en dit doen en dat doen, geloof ik, dat de heer **De Villeneuve**, wanneer hij zich dit realiseert, zal erkennen, dat hij met een dergelijke willekeurige termijnstelling iets nastreeft, dat voor zijn doel niet noodig is.

De Regeering heeft verklaard, dat Zij deze bevoegdheden alleen behoeft voor buitengewone omstandigheden en zeer zeker alleen dan daarvan zal gebruik maken, en op een wijze, die alleen moeilijkheden kan geven voor zoover moeilijkheden niet te vermijden zijn.

(Directeur van Economische Zaken.)

Ik kom nu op artikel 2, Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad, bij nader bezien van de zaak, moet ik toegeven, dat het geachte lid, de heer Blaauw, gelijk heeft, dat de kwestie van den datum zeer onzeker is. Met Uw goedvinden zal ik, als de mogelijkheid bestaat om na dezen tweeden termijn even de vergadering te schorsen, trachten een duidelijkere formulering, misschien in den geest der suggestie van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, daarvoor op te stellen en van regeeringszijde aan te geven. Het is waar, dat de datum niet zoo bepaald is als mij aanvankelijk voor oogen stond en dat het beter is dit boven twijfel te stellen.

Wat de inschakeling van den rechter hierbij betreft, de Regeering kan zich aansluiten bij hetgeen de heer Van Helsdingen heeft gezegd. Men moet deze bepaling zien als een mogelijkheid om eventuele gaten in de regeeringsverordening tijdelijk te kunnen vullen, om te zorgen, dat men niet een regeeringsverordening behoeft te maken in zeer dringende omstandigheden, die in allerlei kleine details afdaalt, maar kan volstaan met de belangrijkste punten aan te geven en aan den rechter, in samenwerking natuurlijk met, misschien op initiatief van de administratie, over te laten andere onredelijke prijsverhogingen tegen te gaan.

Wat de terminologie betreft, waarover de heer Blaauw in eersten termijn heeft gesproken, n.l. over het gebruik van de woorden „onredelijk verhoogen” in deze ordonnantie en „buitengewone prijsopdriving” in de ontwerp-ordonnantie, stuk 2B, er is toch nog wel eenig verschil in hetgeen men in beide gevallen voor oogen heeft, al betreft het dezelfde sfeer van zaken. Het onredelijk verhoogen geldt bepaalde artikelen, die op een gegeven moment in prijs worden verhoogd tot een niveau, dat buiten verhouding is met wat billijk is te achten. De buitengewone prijsopdriving, waarover de ontwerp-ordonnantie, stuk 2B spreekt, is een algemeene toestand, een toestand, die zich kan voordoen, bij afsluiting van goederenaanvoer en dergelijke meer, waarbij de verhoogde bevoegdheid van de onteigeningsordonnantie — het artikel zelf staat in een titel van de onteigeningsordonnantie, die ook over buitengewone omstandigheden gaat — kan noodzakelijk worden en moeten worden toegepast.

(De heer Van Ardènne: De gevolgen blijven in beide gevallen toch gelijk?)

De heer Kerstens: Daarover gaat het niet.)

Wat voor wijziging zou het geachte lid dan in de formulering willen aanbrengen?

(De heer Van Ardènne: Men gebruike in beide artikelen dezelfde terminologie!)

Het eene betreft een toestand van prijsopdriving, waarbij van allerlei zijden gedrongen wordt in de richting van hogere prijzen. Het andere betreft een overtreding van een bepaalden persoon, die een bepaalden prijs onredelijk verhoogt.

(De heer Blaauw: Kan de geachte Regeerings-gemachtigde het verschil aangeven tusschen het begrip „onredelijk verhoogen” en het begrip „buitengewone prijsopdriving”?)

In het eene geval heeft men te maken met een individuele handeling en in het andere met een algemeenen toestand, waarbij hetzelfde bereikt wordt, n.l. dat de prijzen hooger worden dan billijk en redelijk is te achten, in verband met den algemeenen toestand. Ik zie dit niet als een uiterst belangrijk punt en wil gaarne straks overwegen of het mogelijk is hier eenige concordantie aan te brengen, maar het eene begrip betreft een algemeenen toestand en het andere gaat over een delict. Ik kan mij daarom voorstellen, dat men daarbij door verschillende woorden te bezigen een beter resultaat bereikt dan door te trachten de formulering in beide gevallen gelijk te maken.

Ik kom nu tot de redevoering van het geachte lid, den heer Kan. Ik meen, dat ik aan hetgeen ik in eersten termijn aan zijn adres heb gezegd, niet veel meer behoef toe te voegen. Inderdaad is het de bedoeling, dat deze bevoegdheden

(Voorzitter.)

in verband met buitengewone omstandigheden worden uitgeoefend. Zij zijn ook onder buitengewone omstandigheden van den Volksraad gevraagd en in een ontwerp-ordonnantie belichaamd.

Wat het geachte lid, den heer Van Helsdingen, betreft, de Regeering heeft ook zijn rede in tweeden termijn met instemming vernomen en zal gaarne nog even, na den tweeden termijn, nagaan of zijn redactie van de considerans juist is dan die, welke in het regeeringsantwoord in eersten termijn is aangegeven.

De strekking van beide is meen ik dezelfde.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte kom ik aan het uitvoerig betoog van den heer Kerstens. De Regeering zal zich toch niet tot het debat laten verlokken, waarin de heer Kerstens haar zich zoo gaarne zag begeven, om de volgende eenvoudige reden. Er is n.l. geen verschil van meening tusschen den heer Kerstens en de Regeering over de algemeene vraag, of de Regeering de bevoegdheid kan hebben in bepaalde omstandigheden ook in het economische leven regelen op te treden. Wanneer die omstandigheden dat naar het inzicht van de Regeering vereischen, heeft Zij nimmer geschroomd dergelijke bevoegdheden te vragen en als regel zijn die bevoegdheden ook in overeenstemming met den Volksraad aan de Regeering verleend. Hetgeen mij weerhoudt van een debat ten deze met het geachte lid, den heer Kerstens, is, dat ons verschil van meening niet gaat over deze algemeene principieele bevoegdheidsvraag, doch wel zou kunnen gaan over het programma, dat de heer Kerstens uit die bevoegdheid ontwikkelen wil.

De Voorzitter: Ik zal thans pauzeeren tot ongeveer kwart over twaalfen. De geachte Regeerings-gemachtigde wil deze pauze gaarne benutten om na te gaan of wellicht nog enkele wijzigingen in de ontwerp-ordonnanties wenschelijk zijn. De leden van het college mag ik zeker wel uitnoodigen om dien tijd te gebruiken voor het onderzoek in de commissies van enkele onderwerpen, die op den rooster zijn aangegeven.

De vergadering wordt te 11.45 uur v.m. geschorst en te 12.30 uur n.m. hervat.

De Voorzitter: De mij door den Regeerings-gemachtigde medegedeelde nadere wijzigingen in de ontwerp-ordonnantie, stuk 2 A, luiden als volgt:

„I. De considerans wordt gelezen:

„Dat Hij, in de bestaande omstandigheden het noodzakelijk achtende maatregelen te treffen, teneinde prijsopdriving van goederen, diensten of huren te kunnen voorkomen;”

II. Artikel 2 wordt gelezen:

Bij een regeeringsverordening als bedoeld in artikel 1 lid 1 kan tevens worden bepaald, dat het verboden is de op of laatstelijk vóór den bij of krachtens die verordening bepaalden datum in rekening gebrachte prijzen of vergoedingen voor de goederen, diensten en huren, ten aanzien waarvan de in genoemd artikellid bedoelde voorzieningen niet zijn getroffen, in het gebied, waarbinnen die voorzieningen gelden, onredelijk te verhoogen.

III. In artikel 3 lid 1 vervallen de woorden: „of van artikel 2”.

De behandeling van de ontwerp-ordonnantie is gevorderd tot de stemmingen.

Wenscht iemand stemming over de gewijzigde considerans? Zoo niet, dan is deze zonder hoofdelijke stemming aangemen en kan worden overgegaan tot de stemming over de artikelen, waarbij de ingediende amendementen bij de betrokken artikelen aan de orde komen.

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Dir. van Economische Zaken, Kerstens, Yo Heng Kam.)

Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw c.s. op art. 1 (st. 5; zie HG blz. 131).

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering neemt dit amendement over.

De **Voorzitter**: Het amendement is door de Regeering overgenomen, zoodat het geen onderwerp van beraadslaging meer uitmaakt en het ontwerp dienovereenkomstig gewijzigd is.

Het gewijzigde artikel 1, zoomede de artikelen 2, 3 en 4 — de artt. 2 en 3 als gewijzigd bij monde van den Regeerings-gemachtigde — worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-De Villeneuve c.s. op art. 5 (st. 4; zie HG blz. 131).

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou bij dit amendement nog een algemeene opmerking willen maken. Mij komt het voor dat deze wijziging, zooals ze hier wordt voorgesteld, onvoldoende recht laat wedervaren aan den ernst van de situatie, die inderdaad zeer bijzondere voorzieningen noodzakelijk maakt. Het zou mij voorts niet verwonderen wanneer deze ontwerpen, zooals wij ze nu gekregen hebben, maar een eerste serie zouden vormen van heele reeksen noodzakelijke voorzieningen met betrekking tot het paraat maken van Indië op allerlei gebied tegen de dreigingen, die zoo ruim in de toekomst verborgen liggen. Ik kan mij voorstellen, dat het voor de Regeering zeer moeilijk wordt, wanneer op deze wijze haar voorstellen worden ontvangen, moeilijk om met de noodige voortvarendheid en doortastendheid aanhangig te maken al wat noodzakelijk is, ook al gaat het op zichzelf ver.

Ik zou daarom mijn geachten medeleden in waarschuwenden zin willen aanraden, met de Regeering mede te werken en met name dit amendement, als het niet wordt ingetrokken, te verwerpen.

De heer **Yo Heng Kam**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij gaarne aan bij het standpunt van den heer Kerstens, die den nadruk heeft gelegd op het feit, dat wij deze ontwerpen in het licht van de tegenwoordige tijdsomstandigheden moeten beschouwen.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, wij leven thans in een periode van internationale spanningen, in een periode, waarin wij niet weten hoe lang een spanning zal duren en of er na het eindigen van een spanning zich niet een nieuwe spanning zal voordoen. Wij hebben in de achter ons liggende dagen kunnen constateeren, hoe snel en ongedacht de toestanden zich hebben gewijzigd en welke ingrijpende en vèrgaande maatregelen op economisch, financieel en militair gebied in de geheele wereld getroffen zijn. Wij hebben gezien, hoe de wereldkaart in enkele dagen kan veranderen.

Om kort te zijn, wij leven in een tijdperk, waarin paraatheid, snel handelen en ingrijpen een gebiedende eisch is. Ik juich het daarom toe, dat de Regeering dezen tijdsgeest onderkent en o.a. deze ontwerpen heeft ingediend. Het is hier reeds gezegd: Gouverner c'est prévoir. De Regeering mag het nooit zoover laten komen, dat Zij, indien die bijzondere omstandigheden zich mochten voordoen achter de feiten zou aanhollen. De gemeenschap zou zulk een nalatigheid als een verzuim beschouwen.

Nu wordt er in deze zaal het bezwaar geopperd, dat het toch wel al te ver zou gaan, om zoo'n uitzonderingsbevoegdheid voor onbepaalden tijd in handen te leggen van den

(Thamrin, Soetardjo.)

Gouverneur-Generaal. Het betreft hier immers een bevoegdheid, die, indien zij bij voorkomende gelegenheid wordt toegepast, diep zou ingrijpen in het economische leven. Juist omdat het zoo'n bijzondere bevoegdheid is, welke aan den Gouverneur-Generaal wordt toegekend, ben ik er van overtuigd, dat de Gouverneur-Generaal deze uitzonderlijke bevoegdheid niet lichtvaardig maar met voorzichtigheid en zorgvuldigheid zal hanteeren.

Het komt mij in deze tijden van internationale spanningen noodzakelijk voor, om den Gouverneur-Generaal ten allen tijde in de gelegenheid te stellen maatregelen te treffen zooals in de ontwerpen omschreven en bij wijze van spreken à la minute handelingen te verrichten, welke dan op de wet kunnen steunen.

Ik zal dus tegen het amendement stemmen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou op den voorgrond willen stellen, dat dit amendement volkomen aansluit aan de grondgedachte der geheele ordonnantie. Immers, ook de geachte Regeerings-gemachtigde heeft naar voren gebracht, dat deze maatregel als tijdelijk is bedoeld. Alleen om bepaalde redenen heeft Zij bezwaar tegen vaststelling van een termijn. Overigens sluit deze termijn volkomen aan bij de grondgedachte, die de Regeering had bij het voorstellen van deze ordonnantie en ik begrijp daarom tot mijn spijt ook niet de bezwaren, die de heeren Kerstens en Yo Heng Kam hebben voorgebracht. Ik zie niet in, in welk opzicht een termijnbepaling belemmerend zou kunnen werken, zooals de heer Kerstens meende. De ordonnantie is er, en de Regeering behoeft zich niet belemmerd te gevoelen bij inlassing van een termijn. Ook wanneer die termijn expireert en de Regeering acht het noodig de ordonnantie te verlengen, is bij wijze van spreken die verlenging een kwestie van enkele minuten, vooral indien de tijdsomstandigheden zich zoodanig zouden hebben gewijzigd, dat de noodzaak tot verlenging nog sterker gaat spreken.

Wat de bezwaren van den heer Yo Heng Kam aangaat, vind ik, dat de internationale toestanden op eenigszins overdreven wijze worden uitgebuut. Iedereen is er zich van bewust, dat er een ernstige toestand bestaat, maar ook de heer Yo Heng Kam kan niet vooruit bepalen of deze zich na een maand dan wel na twee of drie jaar zal veranderen. Het kan ook zijn, dat de internationale spanning binnen korten tijd eindigt en dan zou een termijn van een jaar al zeer ruim zijn. Ik zie dus niet in — vooral waar de grondgedachte der ordonnantie zich niet verzet tegen een termijnbepaling — dat de Regeering daardoor belemmerd zou worden in het treffen van de noodige maatregelen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De gedachtenwisseling over de onderwerpelijke ordonnantie voert mij tot de conclusie, dat in feite tusschen voor- en tegenstanders van een termijnbepaling niet veel verschil van meening bestaat. Immers aan beide kanten ziet men de urgentie van den voorgestelden maatregel in; doch de Regeering eenzijdig verklaart, dat een maatregel voor langeren termijn noodzakelijk is, omdat Zij niet gebonden wil zijn aan een vastgestelde periode; anderzijds zeggen de tegenstanders dat wij, dezen weg volgende, op het verkeerde spoor zullen geraken door, zooals de heer Kam zeide, de Regeering een blanco-mandaat te geven.

Dit amendement heeft mijns inziens daarom niet anders dan een formeele beteekenis. Ook bij het stellen van een termijn blijft het de Regeering mogelijk om telkens bij het verstrijken daarvan de ordonnantie te doen verlengen. Naar ik verwacht, zal, indien de noodzaak daartoe zich voordoet, van het college geen tegenstand te verwachten zijn wanneer om verlenging wordt gevraagd.

Maar een termijn van een jaar lijkt mij toch wel wat kort. De Regeering zou zich dan voortdurend hebben te bezinnen op de noodzaak van een termijnverlenging en om nu tegemoet te

Voorkoming prijsopdriving goederen, diensten of huren (Ond. 147).

(Van Helsdingen, dir. v. Econ. Zaken, De Villeneuve.)

komen aan de bezwaren van beide zijden, zou ik de voorstellers willen vragen den termijn in plaats van een jaar te stellen op twee jaren.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Mij in het algemeen aansluitende aan het betoog van den vorigen spreker, zou ik willen opmerken, dat ik in eersten en in tweeden termijn al heb gezegd, dat ik zou medewerken aan een eventueele inperking van den werkingsduur dezer ordonnantie, doch dat ik een jaar zeer beslist een veel te korte termijn vind en een termijn van minstens drie jaar noodig acht.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb ik eersten en tweeden termijn reeds gewezen op de moeilijkheden, welke een termijnstelling met zich kan brengen in omstandigheden, waarvan noch de Regeering, noch het college op het oogenblik de ontwikkeling kunnen voorzien.

De Regeering heeft de ontwerpen ingediend — ik meen dit duidelijk te hebben gemaakt — om voorbereid te zijn op moeilijkheden.

Nu zal niemand er aan denken om een regeling, die bijv. is bedoeld voor den staat van oorlog en van beleg, aan een termijn te binden. Als men zich een arsenaal van wapenen voor moeilijke tijden wil vormen, vormt men zich dat voor onbepaalde tijd, vooral, omdat men niet weet, wanneer de omstandigheden zich kunnen voordoen. Iedere termijnstelling bij dit soort maatregelen heeft iets zeer willekeurigs. De termijn kan achteraf veel te lang blijken. Als men de suggestie van den heer Van Helsdingen volgt en den termijn op drie jaar stelt, kan het best zijn, dat men over een twee jaar zegt: wij hebben de regeling niet meer noodig.

(De heer Van Helsdingen: Dan blijft zij bestaan.)

De termijnstelling kan ook te kort blijken en juist vervallen op een moment, dat men wel wat anders aan het hoofd heeft dan het opzoeken van allerlei termijnen, die in de noodregelingen zijn genoemd. Want, ik moet er wel den nadruk op leggen, dat deze maatregel niet de eenige zal blijven; dat meer regelingen noodig zullen zijn om aan de moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden. En als deze regelingen dan alle verschillende termijnen hebben, kan men zich voorstellen, dat, als in de buurt van een vervaldatum de moeilijkheden juist acuut zijn, de verwarring wel zeer groot wordt.

Maar, als men nagaat, dat een zij het niet zoo verstrekkende, maar toch even diepgaande bevoegdheid 21 jaar heeft bestaan, zonder dat iemand ooit heeft gezegd, dat de Regeering op het verkeerde oogenblik of in niet geëigende omstandigheden er gebruik van heeft gemaakt, wanneer, zooals ik zooveen zeide, een vergaande bevoegdheid vier jaar heeft bestaan en, omdat men er op een gegeven oogenblik op attent is geworden, werd ingetrokken, omdat de omstandigheden, waarvoor de ordonnantie bestemd was, voorbij waren, is er toch geen aanleiding om door welken willekeurig gekozen termijn ook als het ware een soort contrôle boven de Regeering te stellen, die alleen kan uitgaan van de gedachte, dat de Regeering van deze bevoegdheid, die zij onder bepaalde omstandigheden en voor bepaalde doeleinden heeft, een gebruik zal maken, dat niet het gebruik is, dat de Regeering verklaard heeft, ervan te zullen maken en dingen zal doen, die het college niet heeft aanvaard.

Daarom moet de Regeering bezwaar maken tegen het stellen van een termijn voor deze ordonnanties.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Als eerste onderteekenaar van het amendement moge ik nog het volgende opmerken.

Ik geloof, dat wij deze aangelegenheid sine ira ac studio moeten bezien.

(Directeur van Economische Zaken.)

Ik herhaal, wat ik zooveen in tweeden termijn heb gezegd, dat het hier niet gaat om eenig idee, dat de Regeering van deze bevoegdheden op wat voor wijze ook niet het juiste gebruik zou maken, maar, wat gevraagd wordt, is een stel bevoegdheden, dat gevraagd wordt met het oog op abnormale omstandigheden. En dan vraag ik mij af: is het dan zoo onjuist, zoo onredelijk, dat zoowel de Regeering als ons college zich op gezette tijden namelijk wanneer de werkingstermijn is afgelopen, zich aan de overweging zetten, of het stel van bepalingen al dan niet continuatie behoeft? Ik kan daarin niets vreemds vinden.

(De heer Kan: Het gebeurt in Frankrijk toch ook?)

Het ligt in den aard van het stel van maatregelen, dat dit gevraagd wordt. De maatregelen zijn voor abnormale omstandigheden, het zijn daardoor abnormale maatregelen en wat is dan logischer dan dat men op zekere tijden overweegt, of men weder tot het normale moet terugkeeren?

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer wij de zaak zoo zien, blijft er dus eigenlijk als eenig bezwaar over de overlast dien men het departement, de regeeringsmachine, bezorgt tegen den tijd, dat de ordonnantie is afgelopen. Ik weet zelf maar al te goed, hoezeer het overheidsapparaat, en in het bijzonder het departement van den geachten Regeerings-gemachtigde, overbelast is. Het zou dan ook werkelijk mijn doel niet zijn, den heeren nog meer werk te bezorgen dan zij reeds hebben, ware het niet, dat het belang, dat ik daartegenover moet stellen, n.l. dat men zich, en ook ons college, telken jare kan zetten aan het opnieuw beschouwen van deze materie, zoodanig is, dat ik de meerdere werkzaamheden, die daaraan verbonden zijn, ter zijde moet stellen.

Ik ben het volkomen met den Regeerings-gemachtigde eens, dat deze maatregel verantwoord, noodzakelijk en nuttig is, maar ik blijf erbij, dat het even nuttig en noodzakelijk is, dat telken jare, zoowel de Regeering als de Volksraad, zich beraden of een verdere continuatie al dan niet noodig is.

Men zou verder kunnen gaan spreken over den termijn. Een vorige maal zijn ordonnanties van dezen aard voor een half jaar vastgesteld. Ik kan mij voorstellen, dat die termijn onder de huidige omstandigheden wel zeer kort zou zijn, omdat wij niet vermoeden dat wij dan zeer veel verder kunnen zijn. In een jaar kan echter veel gebeuren en dan komt mij dus een termijn van een jaar voor deze ordonnantie toch waarlijk niet zoo gering voor, mede gezien het exceptioneele karakter dat deze maatregelen hebben.

De geachte Regeerings-gemachtigde heeft er zoo juist op gewezen dat het zeer wel mogelijk is dat de termijn, dien den heer Van Helsdingen voor oogen stond, n.l. een termijn van drie jaar, veel te lang is. Inderdaad kan dat het geval zijn, maar ik zou zeggen, dat in het algemeen een termijn van een jaar, voor een bijzonderen maatregel, werkelijk niet als zoo buitengewoon krap is aan te merken.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog een enkele opmerking willen maken naar aanleiding van hetgeen de heer De Villeneuve heeft gezegd. Het is op zichzelf niet onredelijk, dat men op gezette tijden zich bezint over de wenschelijkheid den werkingsduur van bepaalde maatregelen te continueeren, maar het is wel onredelijk van de Regeering te verwachten, dat Zij, wanneer de omstandigheden dusdanig gewijzigd zijn, dat voor deze maatregelen in het geheel geen noodzaak meer aanwezig is, niet zal komen met een voorstel om de ordonnantie in te trekken, dan wel deze maatregelen zoodanig slapende te laten, zooals de ordonnantie van 1918, welke ik zooveen noemde, slapende is gebleven. Bovendien bestaat altijd gelegenheid, van de zijde van den Volksraad, op de wenschelijkheid van intrekking te wijzen. Ik geloof dat men, met de geschiedenis voor oogen, dit wel mag verwachten, en van de Regeering en van den Volksraad. Wanneer wij weer terug-

Voorkoming prijsopdriving van goederen, diensten of huren, verruiming art. 88 ord. 31 Juli 1920 (Ond. 147).

(De Villeneuve, Voorzitter.)

gekeerd zullen zijn tot tijden, die men wel eens normale noemt, zal er voor deze ordonnantie inderdaad geen plaats meer zijn.

Wij hebben echter in de afgelopen jaren gezien, dat telkens een schoon uitzicht verduisterd kan worden en dat een somber uitzicht kan ophelderen. Wij weten niet, wanneer die normale tijden zullen aanbreken, maar weten wel, dat het gewenscht is, de voorbereiding voor moeilijke tijden zoover te brengen, dat men zich daarvoor in de toekomst geen zorgen behoeft te maken, wanneer de nood aan den man komt. Daarom meen ik, dat een termijnstelling in de eerste plaats willekeurig is en in de tweede plaats onvoldoende recht doet wederaren aan de bedoelingen en inzichten van de Regeering, die ik in eersten en tweeden termijn uitvoerig heb uiteengezet.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog enkele opmerkingen willen maken. Het wil mij in alle bescheidenheid voorkomen, dat het argument, dat de Regeeringsgemachtigde ontleent aan het voortduren der ordonnantie van 22 November 1918 zich eigenlijk tegen hemzelf keert, want juist doordat deze zoo lang is blijven doorloopen blijkt wel, dat als geen termijn wordt gesteld zulk een ordonnantie eigenlijk blijft doorloopen tot men bij toeval ontdekt dat zij nog bestaat. Dat is toch, naar mij voorkomt, voor buitengewone maatregelen, een ongewenschte toestand, die voorkomen wordt, wanneer men het richtsnoer volgt, dat den voorstellers van het amendement voor oogen staat.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming over het amendement worden overgegaan. Ik wil desgewenscht nog gelegenheid geven tot stemmotivering.

Wenscht iemand zijn stem te motiveeren ten aanzien van het amendement-De Villeneuve e.s.? Zoo neen, dan wil ik dit zelf gaarne even doen.

Ik ben geen bewonderaar van de permanentie der ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A, maar toch acht ik den termijn tot 1 Mei 1940, genoemd in het amendement, zeer bepaald te beperkt genomen. Ik zal om deze reden tegen het amendement stemmen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog even mijn stem motiveeren?

De **Voorzitter**: Ik mag dat op dit oogenblik niet meer toestaan. Ik heb zoeven uitdrukkelijk gevraagd, of iemand zijn stem wenschte te motiveeren, met het oog op het feit, dat de voorzitter, krachtens het reglement van orde, het laatst zijn stem moet motiveeren.

Wij kunnen nu tot stemming overgaan.

Het amendement-De Villeneuve e.s. (st. 4) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 10 stemmen vóór en 5 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Thamrin, Kan, Soangkoepou, De Villeneuve, Blaauw, Verboom, Van Ardenne, Wiwoho, Kartowisastro en Soetardjo.

Tegen stemmen de leden: Sosrohadikoesoemo, Van Helsdingen, Yo Heng Kam, Kerstens en de Voorzitter.

Het aldus gewijzigde art. 5 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

(Voorzitter, Thamrin, Blaauw.)

De **Voorzitter**: Alvorens echter de stemming te doen plaats hebben geef ik nog gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ofschoon ik nog overwegende bezwaren heb tegen het ontwerp, zal ik mijn stem toch aan deze ontwerp-ordonnantie geven, tengevolge van de beperking van haar strekking door de aanneming van het amendement van onze geachte medeleden De Villeneuve e.s. en de wijzigingen, die op suggestie van den heer Blaauw door de Regeering alsnog in het ontwerp zijn aangebracht.

De ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A, als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde en bij amendement, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot verruiming van artikel 88 van de ordonnantie van 31 Juli 1920 (Staatsblad No. 574). (Ond. 147, st. 2B.)

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou met betrekking tot deze ontwerp-ordonnantie alleen maar enkele vragen willen stellen. In de eerste plaats moet ik hierbij weder terugkomen op den term „buitengewone prijsopdriving”, waar in de eerste ontwerp-ordonnantie werd gesproken van het „onredelijke verhoogen” van prijzen of vergoedingen. Ten aanzien van de eerste ontwerp-ordonnantie heeft de Regeering verklaard, dat het onderscheid tusschen deze twee begrippen vermoedelijk moet worden gezocht in het feit, dat het onredelijk verhoogen van prijzen een individueele daad is, terwijl een buitengewone opdriving van prijzen meer een algemeene daad is.

Wanneer men nu artikel 1 (b) beziet — het nieuwe lid 1a —, dan blijkt, dat wanneer gesproken kan worden van buitengewone opdriving van prijzen daaronder ook gerekend kan worden: het individueele geval van weigering om te verkoopen, zoodat het verschil toch vermoedelijk niet gezocht moet worden in de richting, waarin de geachte Regeeringsgemachtigde dit gedaan heeft, hetgeen voor mij reden is om wederom in overweging te geven een gelijksoortige terminologie te nemen als zoeven en te lezen in plaats van den term: „buitengewone prijsopdriving”, de woorden: „onredelijke verhooging van prijzen”, welke term zoeven reeds is aanvaard.

Mijn tweede opmerking geldt het volgende. Deze ordonnantie zal blijkens den tekst gelden binnen de Javasche Vorstenlanden. Ik zou gaarne vernemen of dit gebaseerd is op artikel 27 Indische Staatsregeling, dan wel of dit een gevolg is van een overeenstemming, die met de Javasche Vorstenhuizen is bereikt.

Voorts wordt onder sub b gezegd: „Als lid (1a) wordt ingevoegd: ”, maar er staat niet bij waar dit lid wordt ingevoegd. Ik zou om technische redenen willen aanbevelen hier te lezen:

„Als lid (1a) wordt ingevoegd tusschen lid (1) en lid (2)”.

Men zou immers ook kunnen bedoelen: Als lid (1a) wordt ingevoegd vóór lid (1).

In den tekst van dat in te voegen lid (1a) wordt het geval omschreven, waarin geweigerd wordt de tot den voorraad eener onderneming behorende goederen te verkoopen. Het lijkt mij wel noodzakelijk om aan deze weigering toe te voegen: „dan wel een dusdanige prijs wordt gevraagd, die buiten alle verhouding is.” Want om hetgeen hier bepaald wordt te ontgaan, zou betrokkene niet behoeven te weigeren te verkoopen, maar een zoo enorm hoogen prijs kunnen vragen, dat zulks practisch op een weigering neerkwam en

(De Villeneuve, directeur van Economische Zaken.)

daarmede zou hij dan voorkomen, dat zich het in lid 1a bedoelde geval voordeed.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: In dat geval geldt lid 1.)

Mijnheer de Voorzitter! Lid 1a geeft een omschrijving van een geval als in lid 1 onder anderen bedoeld wordt.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Inderdaad, maar er staat: „mede”, zoodat ook de door den heer Blaauw veronderstelde mogelijkheid er onder kan vallen.)

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij toch duidelijker voor, indien niet alleen de mogelijkheid van weigering tot verkoop in lid 1a wordt opgenomen, maar ook die van het vragen van een onredelijk hoogen prijs.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! De hier gekozen constructie wijkt af van de constructie in Staatsblad 1937, No. 148, waarin in artikel 5 wordt gezegd:

„(1) De artikelen 88 tot en met 92 van de Onteigeningsordonnantie zijn mede van toepassing op andere dan de in eerstgenoemd artikel genoemde goederen.”

Daarop volgt dan in lid 2 van art. 5 het thans voorgestelde nieuwe lid 1a. Wij zien hier, naar het mij voorkomt, een eenigszins zonderlinge constructie, dat in het eerste lid de beslissing over de toepassing van de bevoegdheid in handen van den Gouverneur-Generaal wordt gelegd, die dan moet oordeelen of er gegronde vrees bestaat voor buitengewone prijsopdriving. Maar het tweede lid schrijft eigenlijk min of meer voor, wanneer de Gouverneur-Generaal die gegronde vrees moest koesteren, namelijk, wanneer de in het eerste lid genoemde bestuursambtenaren van oordeel zijn, dat er, ingeval de eigenaar van bepaalde goederen weigert te verkoopen, voor die weigering geen gegronde reden aanwezig is, dan wel die weigering een belangrijke prijsverhoging beoogt.

Ik heb mij afgevraagd, waarom deze constructie zoo gekozen is, en hier eigenlijk een soort fixum wordt vastgelegd voor den Gouverneur-Generaal, wanneer hij dit oordeel, dat een buitengewone prijsopdriving plaats vindt, zal moeten hebben.

In de prijsopdrivings-ordonnantie wordt de toelaatbare prijsopdriving vastgesteld bij of krachtens Regeeringsverordening. Maar in artikel 88 (1a nieuw) zal het vaststellen dier grens geheel worden overgelaten aan den bestuursambtenaar. Ik vraag mij af, of zulks een juiste methode is en, zoo ja, waarom dit is geschied.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn betreffende de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 B, beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid, dadelijk te antwoorden?

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne eerst even eenige inlichtingen willen inwinnen.

De vergadering wordt gedurende korten tijd geschorst en daarna hervat.

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Als ik de vragen van den heer Blaauw en den heer De Villeneuve heb te beantwoorden, zou ik in de eerste plaats willen zeggen, dat de Regeering er geen bezwaar tegen heeft om den aanhef van art. 1 sub b te lezen als volgt: „Als lid 1a wordt tusschen de leden (1) en (2) ingevoegd:”. De Regeering was van meening, dat het gebruikelijk was, dat 1a volgde op 1.

Wat aangaat de vraag van den heer Blaauw, of men in lid 1a niet mede zou moeten spreken van het vragen van een exorbitanten prijs, antwoordt de Regeering, dat wanneer Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Directeur van Economische Zaken.)

dergelijke exorbitante prijzen zouden worden gevraagd door eigenaren van goederen, die van groot belang zijn voor de volkshuishouding en die over een eenigszins aanmerkelijke hoeveelheid daarvan beschikten, dan zeker het geval van lid 1 aanwezig is, waardoor men dan niet deze nadere beschrijving behoeft van de grenzen van het geval „gevaar voor buitengewone prijsopdriving”, dewijl dan inderdaad klaarblijkelijk en duidelijk dat gevaar aan den dag treedt door het vragen van die hooge prijzen. In lid 1a heeft men willen aangeven, dat er een methode is, waarbij men geen hooge prijzen vraagt en toch tot opdriving ervan medewerkt. Wat de aangevochten woordkeus betreft: het woord is overgenomen uit den vroegeren tekst en geeft het begrip waarom het hier gaat, naar mijn gevoelen wel duidelijk weer.

Het geachte lid heeft het gebruik van het geïmagineerde woord in lid 1a verbonden aan een individueelen uitleg, maar dat is mijns inziens niet geheel juist. De Gouverneur-Generaal kan tot dezen maatregel overgaan, wanneer gegronde vrees bestaat voor buitengewone opdriving van prijzen. Die toestand wordt hier geschetst en lid 1a geeft een speciaal geval aan, waarin dat oordeel zich ook zou kunnen vestigen.

Intusschen zou de Regeering er geen bezwaar tegen hebben, hier te spreken van „onredelijke verhoging van prijzen”. Het komt ten slotte op hetzelfde neer en nogmaals, de woorden zijn hier uitsluitend gebezigd, omdat zij in de vorige ordonnantie stonden.

De gelijktijdige indiening van de drie ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2A, 2B en 2C, is betrekkelijk een toeval. Als het geachte lid meent, dat er verwarring zou kunnen ontstaan, heeft de Regeering er geen bezwaar tegen om de woorden „onredelijke verhoging van prijzen” in de plaats van de gebruikte woorden te stellen.

De Voorzitter: Brengt de Regeering deze wijziging dus zelf aan?

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even wachten, of het geachte lid er zoodanig prijs op stelt, dat het noodig is, de verandering aan te brengen.

Vervolgens heeft het geachte lid gevraagd, of de geldigheid van de ordonnantie voor de Vorstenlanden berust op contract of op overeenkomst.

Het gaat hier om een onderdeel van de onteigeningswetgeving, dat betrekking heeft op gevaar van oorlog, opstand e.d.

Dat hier de gouverneurs van de Javasche Vorstenlanden speciaal worden genoemd, heeft zijn reden hierin. Vroeger stond in het overeenkomstige artikel „de hoofden van gewestelijk bestuur”. Daaronder is men in den loop der tijden allerlei autoriteiten gaan verstaan en daarom heeft men de bevoegdheid willen leggen bij de menschen, die plaatselijk inderdaad de taak kunnen uitoefenen, de bestuursvoerende residenten in de buitengewesten en elders op Java en de gouverneurs in de Javasche Vorstenlanden.

Ik meen — maar ik ben in deze materie niet zoo buitengewoon thuis — dat de regeling van deze omstandigheid berust op de algemeene verhouding, die in Indië tusschen de souvereine overheid en de Vorstenlandsche zelfbesturen bestaat.

Ik mag dan nog even terugkomen op het punt, dat het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft gesteld, het feit namelijk, dat het het voorkomen heeft, als zou het oordeel van den Gouverneur-Generaal, dat krachtens lid 1 van artikel 1 moet worden gevormd, gebonden zijn aan het oordeel van bestuursambtenaren over bepaalde omstandigheden.

Ik geloof niet, dat het zoo behoeft te worden gelezen. De kwestie is, dat men een bijzonder geval, het aanhouden van voorraden, meende als reden te moeten stellen voor een gevaar voor prijsopdriving. Men heeft hier dus niet de aan den dag tredende verhoging van prijzen, maar wel het

Verruiming art. 88 ord. 31 Juli 1920, wijziging Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Ond. 147).

(Voorzitter, Blaauw.)

terughouden van goederen, hetgeen als gevolg een prijsopdriving kan hebben. Nu zijn in het artikellid aangewezen de ambtenaren, die zullen hebben te beoordeelen, of een plaatselijk aanhouden van goederen inderdaad een dergelijken omvang aanneemt, dat het gevaar voor prijsopdriving ontstaat. Maar, het geachte lid moet niet vergeten, dat de bestuursambtenaar is een ambtenaar, dienende onder de bevelen van den Gouverneur-Generaal, dus dat het niet noodzakelijk is, om hier aparte zinnen in te lasseten, teneinde duidelijk te maken, dat de Gouverneur-Generaal niettemin in laatste instantie zelf zijn oordeel velt. Men heeft alleen willen aanwijzen een autoriteit, die ten slotte het oordeel over den toestand aan de Regeering zal mededeelen.

Het geachte lid heeft voorts gevraagd, waarom de Gouverneur-Generaal bevoegd is verklaard. Deze materie leent zich zeer slecht tot regeling bij regeeringsverordening. Men moet bepaalde voorraden aanwijzen, op bepaalde voorraden beslag leggen en handelingen uitvoeren. Daarbij is inderdaad het executieve orgaan het meest aangewezen orgaan om de aanwijzingen te geven en het beslag te leggen. Bovendien mag ik er nog wel op wijzen, dat deze regeling overeenstemt met de bestaande regeling, welke hierdoor komt te vervallen.

De **Voorzitter**: Ik deel mede, dat de ontwerp-ordonnantie bij monde van den Regeeringsgemachtigde in dier voege is gewijzigd, dat de aanhef van art. 1 sub *b* wordt gelezen als volgt:

„*b*. Als lid (1a) wordt tusschen de leden (1) en (2) ingevoegd:”

Wij zijn nu gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van het college. Wenscht iemand het woord te voeren? Zoo neen, dan is de beraadslaging gesloten.

Hoewel tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie een wijziging is aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie (stuk 2B), als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde in art. 1 sub *b*, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Crisis-uitvoerordonnantie 1933 (Staatsblad No. 353). (Ond. 147, st. 2C.)

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Stond ik bij de twee vorige ontwerp-ordonnanties over het algemeen op het standpunt, dat men daar een beetje te ver ging in de beperking van de persoonlijke vrijheid, ten opzichte van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2C, komt het mij voor, dat zij voor een gedeelte niet ver genoeg gaat. Dat gedeelte betreft art. 1 sub D, waarbij krachtens art. 4 der Crisis-uitvoerordonnantie bepaalde goederen worden uitgezonderd van de werking van art. 1. Maar in art. 1, lid 1, der Crisis-uitvoerordonnantie wordt vermeld, dat in dringende omstandigheden, zoomede wanneer het landsbelang zulks om andere redenen vordert, bij of krachtens regeeringsverordening de uitvoer kan worden verboden dan wel aan beperkende bepalingen kan worden onderworpen. Dat kan echter niet gebeuren ten opzichte van de goederen, in art. 4 onder *a* en *b* genoemd. Wat de overige goederen betreft, die genoemd onder *c*, *d* en *e*, kan ik mij voorstellen, dat de Regeering deze van de beperkende bepalingen wil uitzonderen, maar ik kan mij voorstellen, dat juist in dringende omstandigheden en wanneer het landsbelang het vordert zelfs

(Directeur van Economische Zaken, Blaauw.)

de goederen, genoemd onder *a* en *b* van verderen uitvoer moeten worden uitgezonderd.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde dus willen vragen, wat de reden is, dat de goederen, genoemd onder *a* en *b*, van een eventueel uitvoerverbod kunnen worden uitgezonderd.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft gemeend, deze twee uitzonderingen te moeten opnemen, omdat het hier betreft goederen, die inderdaad van anderen zijn dan van Nederlandsch-Indië of zijn ingezetenen. Het betreft goederen, die b.v. aangebracht zijn tot overschepping op andere schepen voor een verder vervoer naar elders buiten Nederlandsch-Indië. Het kan voorts goederen betreffen, die hier zijn aangebracht voor tentoonstellingen, die dus van andere landen komen, of goederen die hier in Nederlandsch-Indië regelmatig een bewerking ondergaan, omdat hier een installatie is die deze bewerking kan verrichten, en die dan weer teruggevoerd worden naar den eigenaar, die de goederen hierheen heeft laten brengen.

Het gaat hier niet om dusdanige belangrijke quanti of soorten van goederen, dat de Regeering het noodig heeft geacht, inbreuk te maken op het recht van derden buiten Nederlandsch-Indië, voor goederen, die hier op die wijze, min of meer toevallig liggen. Daar komt nog iets bij, n.l. dat de transactie met goederen, die hier nader bewerkt worden en dan weer teruggezonden worden naar buiten, vermoedelijk, als men een bepaling opnam, waarbij uitvoer van deze goederen verboden zou kunnen worden, in de toekomst zou bemoeilijkt worden en zulk een mogelijkheid tot een uitvoerverbod dus zou kunnen veroorzaken, dat deze werkzaamheden, die tenslotte in dit land inkomen opbrengen, hier niet meer zouden worden verricht.

Voorzover het is na te gaan betreft het hier dus niet goederen van zoodanige hoeveelheid of zoodanig belang, dat een uitvoerverbod daarvoor in eenigszins belangrijke mate zou bijdragen tot de voorziening in de behoeften van Ned-Indië.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft erop gewezen, dat de bedoelde goederen in het algemeen niet behooren aan de ingezetenen van Ned-Indië en dat dit vermoedelijk een der redenen is geweest, dat deze van het uitvoerverbod worden uitgeschakeld. Maar omtrent de andere goederen, die hier in Ned-Indië aanwezig zijn, heeft de Regeering geen enkelen waarborg, dat zij het eigendom zijn van ingezetenen van Ned-Indië. Het lijkt mij dan ook niet juist, daarin den maatstaf voor het uitvoerverbod te zoeken. De maatstaf wordt, zooals in den aanhef van artikel 1, lid 1 is vermeld, gevormd door de dringende omstandigheden en het landsbelang en wanneer deze omstandigheden aanwezig zijn lijkt het mij van geen belang aan wie de goederen, die toevallig in Ned-Indië aanwezig zijn, toebehooren. Wanneer het landsbelang dat vordert moeten zelfs die goederen van den uitvoer uitgeschakeld kunnen worden.

(De heer **Kerstens**: Ook wanneer het tentoonstellingsgoederen betreft?)

Zelfs wanneer het tentoonstellingsgoederen betreft, indien het landsbelang dit zou vorderen.

Bovendien staat in artikel 1, lid 1, dat ten aanzien van die goederen uitvoerverboden „kunnen” worden gegeven, maar er staat niet, dat het moet gebeuren. In alle omstandigheden kan dus worden bekeken welk belang het zwaarste weegt en indien dit het landsbelang zou zijn wil ik zelfs aanvaarden, dat ook de goederen, die in art. 4 onder *a* en *b* worden genoemd, worden getroffen door het uitvoerverbod. Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven de punten *a* en *b* van art. 4 te doen vervallen.

Wijziging Crisisuitvoerordonnantie 1933 (Ond. 147). — Verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Dir. van Economische Zaken, Voorzitter, Soangkoepon.)

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil nogmaals opmerken, dat de goederen, waarom het hier gaat of gaan kan, niet van zoodanig belang zijn, dat zij onder deze uitvoerverboden zouden behoeven te worden opgenomen. Het is daarom ook niet gewenscht de ordonnantie verder te laten strekken dan noodzakelijk is. Intusschen wil de Regeering nogmaals overwegen, of inderdaad hierop nog een beperking behoort te worden aangebracht, maar Zij zou er toch bezwaar tegen hebben om op het oogenblik reeds de bedoelde bepalingen uit het ontwerp weg te nemen, daar zooals ik reeds heb gezegd, dit ver strekkende gevolgen zou kunnen hebben, n.l. dat bepaalde ruwe producten, die hier in de Indische fabrieken worden veredeld en daarna weer worden teruggezonden aan den eigenaar, dan hier niet meer zouden komen en voortaan dus elders dit werk zou worden verricht. Maar vooral heb ik er bezwaar tegen die punten uit het ontwerp te schrappen, omdat de Regeering nog wel eens nadrukkelijk zou willen overwegen of een dergelijke uitbreiding der uitvoerverboden in dringende gevallen noodzakelijk zou kunnen blijken. Voor zoover de overwegingen tot dusver zijn gegaan en de zaak is bezien, is zelfs in dringende gevallen die noodzaak niet aanwezig.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 C, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften:

8. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 11 September 1937 van Hoedosoewarno, om toekenning van pensioen e.q. herplaatsing.

Regeringsbrieven van 23 Februari 1938 No. 375/C en 23 Juni 1938 No. 1291/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Hoedosoewarno heeft reeds 23 dienstjaren achter den rug en gedurende al dien tijd heeft hij steeds zijn werk zoo goed mogelijk verricht en was hem nimmer gebleken of aangezegd, dat hij te kort was geschoten in de voldoening van zijn verplichtingen jegens het land. Hij heeft aangaande zijn dienstwerk nooit bepaalde aanmerkingen van zijn chef gehad, welke hem zijns inziens voor zijn werk ongeschikt zouden kunnen doen verklaren. Daarom voelde hij dit plotseling ontslag als een zwaren slag. Hij voelde dit als een donderslag bij helderen hemel.

Het is hem dan ook nimmer bekend of te voren bekendgemaakt, dat hij in den belastingdienst minder goed stond aangeschreven. Nimmer is het hem gebleken, dat hij onvoldoende op de hoogte was van de financiële omstandigheden van de verschillende in zijn ressort gevestigde belastingplichtigen; hij meent dan ook steeds de commissie van aanslag tijdens haar zittingen op behoorlijke wijze en naar zijn vermogen zoo goed mogelijk te hebben in- en voorgelicht.

Ik moge in dit verband de aandacht vestigen op de omstandigheid, dat een mantri voor de belastingen een mensch is evenals wij allen en daarom komt het mij voor, dat het van hem te veel is geëischt, wanneer wordt gevraagd, dat hij precies op de hoogte moet zijn van den financiëleen toe-

(Soangkoepon.)

stand van elken belastingplichtige in zijn gebied. Ik zeg te veel geëischt, omdat hiervoor immers mede de commissie van den aanslag is aangewezen. Ook mag men niet vergeten, dat ten aanzien van Chineesche belastingplichtigen ook nog de Chineesche wijkmeester een stem in het kapittel heeft. Hierbij moge voorts nog worden verklaard, dat deze mantri voor de belastingen alleen bemoeienis heeft met de kleine aanslagen.

Ook moest hij eenmaal den controleur van het Binnenlandsch Bestuur te Soekaboemi, den heer L. A. M. Visser, voor een belastingaanslag naar Tjitjoeroeg vergezellen, het ambtsressort van zijn ambtgenoot Kartawiredja, die op dat moment op dienstreis was met den betrokken adjunct-controleur voor de belastingen. Voor dezen belastingaanslag behoorde echter Kartawiredja te worden medegenomen. Niettegenstaande hij hierop gewezen heeft, werd hij daartoe toch verplicht. Waar Tjitjoeroeg niet tot zijn ressort behoorde, is het begrijpelijk, dat hij niet goed op de hoogte was van den financiëleen toestand van de belastingplichtigen in dat gebied.

Verder werd hij op een dag, dat hij in het onderdistrict Baros moest zijn, namens den controleur van Soekaboemi opgeroepen voor het halen van door dezen functionaris geteekende of vastgestelde kohieren der belastingen.

Inderdaad is hij dus tweemaal aangetroffen op plaatsen, welke niet overeenstemden met die, waarbij hij zich volgens den rooster van zijn werkzaamheden had moeten bevinden. Doch in deze beide gevallen had dit plaats op last van de boven hem gestelde machten of autoriteiten. Bovendien hebben deze beide gevallen plaats gehad zonder stagnatie te veroorzaken in de hem opgedragen dienstverrichtingen. Het is dan ook uitgesloten, dat hij ter zake waarschuwingen heeft gehad. Er was geen enkele reden om hem op de een of andere wijze te waarschuwen. Het is hem nimmer bekend, dat hij zich van zijn plicht niet behoorlijk heeft gekweten.

Hij erkent, dat hij particuliere schulden had en nog heeft, doch dit was geheel veroorzaakt door onvoorziene omstandigheden. In de allereerste plaats raakte hij in schulden door de plotselinge, verplichte salariskorting door het land, waarbij zijn maandelijksche bezoldiging op eens van f 60 tot f 45.50 werd teruggebracht. Gaat men verder na, dat hij vijf schoolgaande kinderen heeft, waarvoor hij maandelijks f 16.50 aan schoolgeld moet betalen, dan spreekt het vanzelf, dat hij moeite had om met zijn gezin van de rest van zijn bezoldiging ad f 29 per maand rond te komen. Hij had nimmer kunnen voorzien, dat zijn bezoldiging op deze wijze zou worden verminderd. Trouwens niemand zou dit ook vooruit hebben kunnen weten.

Maar dit ongeluk was voor hem blijkbaar niet het eenige. In dezen toestand werd zijn kind zwaar ziek en moest onder doktersbehandeling worden gesteld, welke behandeling evenwel niet hielp. Het kind verloor tijdens die behandeling het leven, terwijl eenigen tijd later zijn echtgenoot ziek werd, waarop eveneens de dood volgde.

Reeds bij het overlijden van zijn kind had hij geen cent in huis en er moesten voor het kind toch begrafeniskosten worden uitgegeven. Daarom had een goede kennis van hem, Achmad Ripai, klerk van den Landraad te Soekaboemi, voor hem f 18 geleend van een zekeren Jo Kim Hoo, dien hij in het geheel niet kende. Tijdens die gebeurtenis behoorde Jo Kim Hoo in het geheel niet tot zijn ambtsressort, zoodat hij geen bemoeienis had met den aanslag van dezen belastingplichtige.

Verder moest hij de doktersrekening en de begrafeniskosten zijner echtgenoot betalen, waarvoor hij een leening van f 60 aanging bij een Arabischen geldschieter Salim bin Moebarak, welk bedrag hij, benevens f 40 rente, moest aflossen in maandelijksche termijnen van f 7.50. Voorts was hij f 10 schuldig aan Tan Po Nio, welk bedrag hij moest terug betalen in vijf maandelijksche termijnen van f 3.

(Soangkoepon.)

Bij een toko Mas te Soekaboemi had hij f 8 schuld, reeds voor het overlijden zijner echtgenoot, voor het aankopen van een gouden ring.

Bij den geldschietter Horstink te Soekaboemi moest hij een leening sluiten van f 25, welk bedrag hij in zes maandelijksche termijnen van f 5 moest aflossen. Al deze personen behooren tot de belastingplichtigen met den zoogenaamden grooten aanslag, zoodat hij derhalve met hun belastingen geen bemoeienis had.

Na zijn tewerkstelling te Soekaboemi had hij inderdaad bemoeienis met den aanslag van Yo Kim Hoo, waarbij hij voorstelde om diens belasting voor het jaar 1937 tot f 15 te verhoogen. In het jaar 1936, dit is dus tijdens zijn plaatsing buiten het ressort van Soekaboemi, was deze belasting op f 6 per jaar vastgesteld. De commissie voor den aanslag heeft zijn voorstel ten deze goedgevonden en de aanslag bleef derhalve gehandhaafd. Het is hem dan ook niet bekend, dat hij ooit de hem door zijn chef gegeven opdrachten onuitgevoerd liet. Hij heeft zich steeds behoorlijk van zijn plicht gekwetend.

Dat hij schulden maakte, was een gevolg van force majeure. Hij kon zulks onmogelijk vermijden.

Hoedosoewarno is nimmer op de hoogte gesteld van zijn tekortkomingen, welke aanleiding tot zijn ontslag zouden kunnen geven. Ik vraag mij in dit verband af, waarom hij niet in de gelegenheid werd gesteld om zich terzake te verdedigen op grond van artikel 8 der Straffen- en Beroepsordonnantie (Staatsblad 1935 No. 441).

Het komt mij voor, dat adressant, gezien de door hem

(Voorzitter.)

ondervonden moeilijkheden en teleurstellingen des levens, veeleer een welwillenden steun dan ontslag verdiende. Ik moge daarom de Commissie voor de Verzoekschriften voorstellen aan de Regeering in overweging te geven, adressant te rehabiliteeren door hem in zijn vroegere functie te herstellen.

De **Voorzitter**: Ik kan den heer Soangkoepon antwoorden, dat de Commissie voor de Verzoekschriften de gemaakte opmerkingen zal overwegen en in een volgende vergadering daarop van antwoord zal dienen.

Geachte medeleden! De agenda is hiermede afgehandeld en ik wil nog een kort woord spreken.

Ik ben in de eerste plaats verheugd te mogen constateeren, dat het college wederom getoond heeft in staat en bereid te zijn, op zeer korten termijn belangrijke wetsontwerpen goed te behandelen.

In de tweede plaats deel ik mijn geachte medeleden mede, dat na afloop van deze vergadering het reces ingaat, hetwelk zoo ongeveer tot 30 Mei a.s. zal duren. Ik verzoek den leden, die de stad verlaten, aan het secretariaat van den Volksraad hun adres op te geven, opdat zij bij een eventueele spoedvergadering te bereiken zijn.

Ik wensch mijn geachte medeleden genoegelijke dagen en een plezierig reces toe.

De vergadering wordt te 1.35 uur n.m. gesloten.

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Rede van den Voorzitter in verband met zijn benoeming tot Voorzitter van den Volksraad. — Redevoeringen in verband met den natuurramp op Timor, de viering van het 25-jarig bestaan van de militaire luchtvaart en het overlijden van generaal Snijders.

19de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 30 Mei 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Rede van den Voorzitter in verband met zijn benoeming tot Voorzitter van den Volksraad. — Redevoeringen in verband met de natuurramp op Timor, de viering van het 25-jarig bestaan van de militaire luchtvaart en het overlijden van generaal Snijders. — Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter omtrent de nadere samenstelling van de Commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven van nog niet toegelaten leden. — Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71). — Voorzieningen i.v.m. de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144). — Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145). — Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijs en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139). — Verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften. — Derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven, Hartevelt, Verhoeff en De Waal.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Alvorens tot de afhandeling van onzen voor vandaag vastgestelden rooster van werkzaamheden over te gaan, moge ik een oogenblik Uw aandacht vragen voor mijn benoeming tot lid, tevens Voorzitter van den Volksraad van Nederlandsch-Indië, zoowel voor den duur van het aanstaande vierjarige tijdperk als voor den nog overgebleven tijd van de aflopende periode.

Vóór alles is het mij een behoefte, hier mijn hoogst eerbiedigen dank uit te spreken voor het vertrouwen, bij deze benoeming door H. M. de Koningin in mij gesteld.

Het feit, dat de benoeming van den Volksraadsvoorzitter behoort tot die benoemingen, welke de Indische Staatregeling aan de Kroon heeft voorbehouden, herinnert mij niet alleen aan de onafhankelijke positie, door de wet in ons staatsbestel aan den Volksraad toegekend, doch heeft voor mij ook — in het bijzonder om het staatkundig aanzien eener benoeming tot Volksraadsvoorzitter — een meer persoonlijke beteekenis, welke ik U aan de hand van een tweetal uitspraken van prof. Van Vollenhoven moge belichten.

Bij een rede door dezen in 1932 voor de Bataviasehe studenten gehouden over „de poëzie in het recht” heeft hij gezegd:

„Men zie niet voorbij, wat een waarde het ontzag, de eerbied en de afhankelijkheid jegens beproefde inzettingen hebben kan — zooals ieder dat inziet — voor de plaats van het Huis van Oranje in 's Lands bestel.”

Dat inzicht en die gevoelens deelende, heb ik — ondanks verstandelijke overweging van de ministerieele verantwoordelijkheid — toch in mijn hart dankbaar mij rekenschap ervan gegeven, dat mijn benoeming blijkens het mij daarvan uitgereikt besluit door Wilhelmina, bij de gratie Gods Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Voorzitter.)

Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz. enz. goed gevonden is.

En opziende tegen de moeilijkheden, aan deze nieuwe taak verbonden, staat mij een andere uitspraak van prof. Van Vollenhoven voor den geest, waar deze in een Gids-artikel van 1913 over Gysbert Karel van Hogendorp wijst op de „onuitputbare schatkamer van nationale kracht”, welke in Nederland Oranje wezen kan. Uit deze schatkamer hoop ook ik — voor mijn taak — te kunnen putten om de moeilijkheden, welke mij wachten, te overwinnen.

Zeer erkentelijk, Mijne Heeren, ben ik den Volksraad, dat het College mij wederom wel een plaats heeft willen geven op de aanbeveling, welke het met het oog op de vervulling van het voorzitterschap heeft opgemaakt. Dat mijn benoeming toch — en ik doel ook hier op staatkundige overwegingen — onder mijn geachte medeleden aan Indonesische zijde teleurstelling wekken moest, begrijp en respecteer ik volkomen. Naast hun overtuiging heeft echter — ook volgens mijn inzicht — een andere overtuiging recht van bestaan.

Met groote waardeering moge ik hier al mijn hoog geachte ambtsvoorgangers herdenken, verzekerende, dat ik het voorbeeld, door hen gegeven, zoo goed mij mogelijk is volgen zal en dat ik de voorlichting, welke verscheidenen hunner mij na mijn benoeming reeds hebben geschonken en nog wel zullen willen schenken, gaarne ter harte nemen zal.

Tenslotte dank ik mijn zeer geachte medeleden, de heeren Koesoemo Oetoyo en Roep, voor den arbeid, welken zij als plaatsvervangende voorzitters onderscheidenlijk van den Volksraad en van het College van Gedelegeerden tusschen het aftreden van mijn laatsten ambtsvoorganger en mijn optreden wel hebben willen verrichten.

Aldus, Mijne Heeren, ben ik in Uw midden teruggekeerd, in de hoop, Uw samenwerking en die van den nieuwen Volksraad te verwerven tot vervulling van de taak waarvoor wij zijn gesteld.

(Teekenen van instemming.)

Alvorens verder tot de behandeling der ingekomen stukken over te gaan, moet ik de aandacht vragen voor een drietal recente gebeurtenissen, die deze aandacht verdienen.

Aangezien alle drie deze gebeurtenissen: de natuurramp in Timor, de viering van het 25-jarig bestaan van de Militaire Luchtvaart en de herdenking der daarbij gevallen vliegers, en het overlijden van generaal Snijders, ons stellen tegenover den dood, verzoek ik U zich van uw zetels te willen verheffen en mijn woorden staande aan te hooren.

In den tijd, Mijne Heeren, dat het College op reces was, heeft een verschrikkelijke natuurramp het oostelijk gedeelte van het Nederlandsch deel van het eiland Timor, in het bijzonder in de buurt van het landschap Beloe, getroffen. Ik weet te spreken namens U allen en namens den geheelen Volksraad, wanneer ik onze diepe deelneming betuig voor de menschenlevens, die daarbij zijn te betreuren en de groote materiele schade, welke is aangericht.

Ik weet ook namens U allen te spreken, wanneer ik hier een woord van dank spreek voor de belangstelling, door verschillende leden der Eerste Kamer aan deze Indische natuurramp geschonken.

Het tweede feit, dat ik al noemde, is de herdenking van het 25-jarig bestaan der Luchtvaartafdeeling van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch leger. Ook de Volksraad biedt haar, en boven haar den Legerecommandant, zijn gelukwensen aan. Ook wij zijn erkentelijk, in het belang van de landsverdediging, voor de ontwikkeling en de kracht van dit nieuwe wapen. Ook bij ons leeft de ernstige verwachting, dat ook dit wapen, zoo goed mogelijk uitgerust en geoefend, en door moed, beleid en trouw beziel, indien het ooit noodig

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Redevoeringen in verband met den natuurramp op Timor, de viering van het 25-jarig bestaan van de militaire luchtvaart en het overlijden van generaal Snijders. — Ingekomen stukken.

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

mocht zijn, — wat God verhoede — voor de verdediging van land en volk tot en met het uiterste zijn plicht zal vervullen.

Zij, die bij dit wapen dienen, stellen hun leven echter niet alleen in tijd van oorlog ter beschikking. In tijd van vrede ontmoet de dienstvervulling bij dit wapen wellicht grooter levensgevaar dan in eenig ander beroep.

Het is daarom, dat de viering van dit 25-jarig bestaan gepaard moet gaan met het eeren van de nagedachtenis van hen, die voor de ontwikkeling van hun wapen gevallen zijn.

Wij hebben bovendien eerbiedig een laatsten groet te brengen aan generaal Cornelis Jacobus Snijders. Weliswaar lag het zwaartepunt van zijn werkzaamheden in Nederland, doch als opperbevelhebber van land- en zeemacht gedurende den ganschen wereldoorlog heeft generaal Snijders de vrede en de zelfstandigheid bewaard niet alleen voor het Rijk in Europa, doch tegelijk voor het geheele Koninkrijk.

Bovendien heeft hij zijn arbeid in het belang van de Nederlandsche luchtvaart in het bijzonder bijgedragen tot de ontwikkeling zoowel van het luchtverkeer tusschen Nederland en Indië als van het luchtverkeer binnen Indië en van Indië uit. Aldus heeft ook Nederlandsch-Indië zich aan te sluiten bij de laatste hulde, generaal Snijders betuigd.

Te zijner eere moge ik in deze vergaderzaal herinneren aan de bewoordingen, waarin het Koninklijk Besluit van 9 November 1918 hem op de meest eervolle wijze ontslag uit den militairen dienst verleende: de bijzondere dank werd hem betuigd voor de uitnemende diensten, door hem aan H. M. de Koningin en aan den Lande in verschillende gewichtige betrekkingen en in buitengewoon moeilijke omstandigheden bewezen.

Herdenken wij dus, Mijne Heeren, naast hen die getroffen zijn op Timor, in de tweede plaats de militaire vliegers die voor Vorst en vader het leven hebben gelaten en in de derde plaats generaal Snijders, die na een leven, welbested in dienst van het Koninkrijk, uit ons midden is heengegaan, en laten wij ons werk hervatten, bereid en vastberaden ieder voor ons deel, naar onze wijze en naar onze krachten, het verheven voorbeeld der vliegers en generaal Snijders te volgen onder alle omstandigheden.

De heer **Harteveld**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne sluit ik mij namens de Regeering aan bij de gevoelvolle woorden door U, Mijnheer de Voorzitter, zoo juist aan de ernstige natuurramp, welke Timor getroffen heeft, aan de dooden van onze militaire luchtmacht en aan wijlen generaal Snijders gewijd. Diepe deelneming heeft ook de Regeering vervuld bij het vernemen van de ramp, die Timor getroffen heeft. Zij stemt in met de gedachten, Mijnheer de Voorzitter, omtrent het wezen van onze militaire luchtmacht en de haar opgelegde taak, door U uitgesproken, en eert met U de dooden, die de arbeid bij deze luchtmacht reeds gevegd heeft. Ook Uw woorden, Mijnheer de Voorzitter, omtrent generaal Snijders maakt Zij tot de hare.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 26, 26 en 28 April en van 8 Mei 1939 Nos. 9, 20, 20 en 4, ter aanbieding van:

- a. drie ontwerp-ordonnanties tot instelling van de groepsgemeenschap Palembang, tot regeling van de verkiezing van de vertegenwoordigers der volkshoofden in den Palembang-raad en tot aanvulling en wijziging van de groepsgemeenschapsordonnantie (Ond. **149**);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie tot regeling van de armenzorg (Ond. **150**);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de schepen-ordonnantie 1935 (Ond. **151**);

d. een ontwerp-ordonnantie, strekkende tot wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. **153**).

2. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 9 Mei 1939 No. 838/B, ter aanbieding van een mededeeling betreffende den arbeid van de Commissie voor de Economische samenwerking 1938 (Ond. **152**).

De stukken zijn gedrukt.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 20 April 1939 Nos. 26 en 28 en van 8 en 13 Mei 1939 Nos. 22 en 40, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de voorschriften betreffende de heffing en invordering van locale belastingen (Ond. **114**);
- b. de ordonnanties tot herziening en hernieuwde afkondiging van onderscheidenlijk de „landrente-ordonnantie 1927”, de „Bali-landrente-ordonnantie”, de „Celebes-landrente” en de „Borneo-landrente-ordonnantie” (Ond. **86**);
- c. de ordonnantie houdende vaststelling van een ongevalenregeling (Ond. **37**);
- d. de ordonnanties strekkende tot
  - a. het voorkomen van prijsopdriving van goederen, diensten of huren;
  - b. een vernuiming van artikel 88 van de ordonnantie van 31 Juli 1920 (Stbl. No. 574);
  - c. een wijziging van de crisis-uitvoerordonnantie 1933 (Ond. **147**).

4. Besluit van den 1sten Gouvernements Secretaris van 11 Mei 1939 No. 866a/B betreffende de voortzetting van de importeurslicentieering t.a.v. verschillende groepen van metaalwaren.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 20 April 1939 No. 27 tot nadere wijziging en aanvulling van de B.B.L. 1938.

6. Als voren van 22 April 1939 No. 16, houdende interneering van Sendang.

7. Als voren van 24 April 1939 No. 16, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de op de begroting voor 1939 opgebrachte fondsen voor den aanleg van startbanen op het vliegveld Kemajoran.

8. Als voren van 26 April 1939 No. 18, houdende verbod tot het drukken, uitgeven en verspreiden van het te Batavia verschijnend Chineesch dagblad „Sin Po” (Chineesche editie) voor den duur van 8 dagen.

9. Als voren van 27 April 1939 No. 1, houdende aantekening, dat de heer Mr. J. A. Jonkman, benoemd tot lid tevens Voorzitter van den Volksraad, op 27 April 1939 ten overstaan van den Gouverneur-Generaal ambtvoorschreven ambtseed heeft afgelegd.

10. Als voren van 8 Mei 1939 No. 1z, houdende benoeming van leden voor den nieuwen Volksraad.

11. Als voren van 9 Mei 1939 No. 15, houdende vaststelling van een regeeringsverordening, ter uitvoering van artikel 18, 2de lid van het „Reglement op het verleen van pensioen aan weduwen van niet-Europeesche burgerlijke ambtenaren”.

12. Als voren van 13 Mei 1939 No. 52, houdende benoeming van Dr. C. Coolhaas, Prof. Dr. Ir. C. P. Mom en Dr. Ir. G. Otten tot lid van den Natuurwetenschappelijke Raad van Nederlandsch-Indië.

De sub 3 t/m 12 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

Ingekomen stukken — Mededeeling van den Voorzitter omtrent de nadere samenstelling van de Commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven van nog niet toegelaten leden. — Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71).

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Maart 1939, aangeboden door de generale thesaurie.

2. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 21 April 1939 No. BR 6/4/24, houdende aantekening, dat van de bij verschillende besluiten uit de opbrengst van het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber beschikbaargestelde bedragen in totaal f 2 356.20 onverbruikt zijn gebleven en in 's Lands kas gestort.

3. Brief van den Directeur van Economische Zaken van 22 April 1939 No. 6593/A ter aanbieding van een opgave van de door het departement van Economische Zaken uitgegeven publicaties in 1938 t/m Maart 1939.

4. Mededeeling van den heer G. A. W. Ch. de Haze Winkelman van 29 April 1939, dat hij zijn ambt van gouverneur van de Groote Oost heeft aanvaard.

5. Besluit van den Gouverneur van Borneo van 10 Mei 1939 No. BB/AI 1/3/6, houdende vaststelling van de indeeling van de residenties Westerafdeeling van Borneo en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

6. Brief van den secretaris van den Koloniatieraad van 15 Mei 1939 No. 126/1/19, ter aanbieding van een 62-tal exemplaren van het verslag van den Koloniatieraad over 1938.

7. Brief van W. Rijke van 5 April 1939, ter aanbieding van een exemplaar van het werkje „Stemmen en stemmingen uit de desa”.

8. Motie van een besloten vergadering van Inheemsche intellectuelen te Hoetanopan nopens toekenning van het actief kiesrecht aan koeria-, negeri-, loeat- en kampoenghoofden.

9. Motie van een volksvergadering te Soekoer (Manado) betreffende de verbetering van het volksinkomen in de Minahassa.

10. Verzoekschrift van een 50-tal Atjehers, houdende verzoek tot wederinstelling van het sultanaat Atjeh.

11. Afschrift van een verzoekschrift van werklozen aan den Gouverneur-Generaal, gedagteekend Meester-Cornelis 15 Mei 1939 inzake het werklozenvraagstuk.

12. Afschrift van een verzoekschrift, gedagteekend Batavia-C. 24 Januari 1939, van ambtenaren bij het reproductiebedrijf van den topografischen dienst aan den Gouverneur-Generaal, betreffende hun positieregeling.

13. Afschrift van een verzoekschrift, gedagteekend Soerakarta 15 Mei 1939, van het hoofdbestuur van de P. P. D. P. aan den Gouverneur-Generaal, onder anderen om intensiever bestrijding van de prostitutie en verklaring van den Vrijdag tot een vrijen dag voor de penghoeloe's bij de landraden.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende verslagen:

1. Algemeen verslag van het onderwijs in Nederlandsch-Indië over het schooljaar 1936—1937.

2. Eerste verslag van de kampongverbeteringscommissie.

3. Verslag van de postspaarbank in Nederlandsch-Indië over 1938.

4. Verslag van de informeele besprekingen betreffende de vereenvoudiging van het duurteonderzoek te Batavia en het vergelijkend duurteonderzoek ten behoeve van de standplaatstoelagen elders in den archipel.

De verslagen worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De Voorzitter: Ik deel het College mede, dat — zooals U kortgeleden schriftelijk is bericht — de Commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven van de nog toe te laten leden van den nieuwen Volksraad nader door mij is samengesteld uit de heeren De Villeneuve, Yo Heng Kam en Moelia.

(Soangkoepon.)

Aan de orde is de behandeling van een vijftal ontwerpen van ordonnanties onderscheidenlijk strekkende tot:

a. nadere wijziging en aanvulling van de „Volksraadpositieregeling 1926” (Indisch Staatsblad 1926 No. 453);

b. nadere aanvulling van de Provincie-ordonnantie (Staatsblad 1924 No. 78);

c. nadere aanvulling van de Stadsgemeente-ordonnantie (Staatsblad 1926 No. 365);

d. nadere aanvulling van de Regentschaps-ordonnantie (Staatsblad 1924 No. 79);

e. nadere aanvulling van de Locale Raden-ordonnantie (Staatsblad 1905 No. 181);

een en ander o.m. met betrekking tot de pensioensaanspraken van hen, aan wie bij van regeeringswege vastgestelde reglementen zoodanige aanspraken worden verleend. (Ond. 71.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Het is voor mij een moeilijke taak de voorliggende ontwerp-ordonnanties in beschouwing te nemen, omdat de ontwerpen gelden regelingen, rakende de positie van de leden van onzen raad, waartoe ik zelf behoer, want allicht wordt mij daardoor straks het verwijt naar het hoofd geslingerd, dat ik hierbij voor mijn eigen belangen spreek.

Ik vraag mij echter in dit verband af, of het dan zoo verkeerd is, om in het onderwerpelijke geval voor eigen belangen te pleiten. Deze vraag moet ik ontkennend beantwoorden, omdat alshetware als een natuurwet geldt, dat zij, die zichzelf niet kunnen helpen, ook niet in staat zullen zijn anderen te helpen.

Hierbij komt nog de omstandigheid, dat deze ontwerp-ordonnanties krachtens de wet ons ter overweging zijn aangeboden.

Ik zal trachten hierbij zoo objectief mogelijk te zijn; ik zal niet aangeven, hoe deze kwestie door de Regeering precies dient te worden geregeld, ik zal slechts de wonderlijke verandering in de waardeering van de positie van de Volksraadsleden van „toen” en „nu” in nadere beschouwing nemen.

Wat aangaat de ontwerpen b t/m e kan ik mij met de Regeering vereenigen. Ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging en aanvulling van de Volksraadpositieregeling 1926 zou ik het volgende onder de aandacht der Regeering willen brengen.

Wanneer ik deze ontwerp-ordonnantie onder de oogen krijg dan overstelpt mij weemoed, een weemoed, die bij mij het gevoel verwekt, alsof ik hoe langer hoe meer van de Regeering verwijderd sta. Ik heb het gevoel, alsof de leden van den Volksraad geen medewerkers van de Regeering zijn doch tegenstanders, vijanden.

Ik sprak van „weemoed”, Mijnheer de Voorzitter, omdat de Regeering vóór het jaar 1927 andere en betere maatstaven heeft aangenomen voor de waardeering van degenen, die in de positie van volksvertegenwoordigers in onzen raad hebben verkeerd. Zoo was de Regeering toen van oordeel, dat:

a. aan de Volksraadsleden o.a. den titel van Hoogedigestrenge behoorde te worden verleend en als gevolg daarvan aan de uit hun midden gekozen gedelegeerden, wier waardigheid gelijkgesteld wordt met die van hoofdambtenaren en een meer representatief karakter draagt, een maandelijksche toelage van f 1000 diende te worden toegekend;

b. deze leden in het genot van een zittinggeld van f 30 voor elken zittingdag moesten worden gesteld;

c. voor elken zittingdag f 2 voor vervoerskosten naar het Volksraadsgebouw moest worden gegeven;

Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71).

(Soangkoepon.)

- d. voor de leden, die buiten Batavia-C. wonen, bovendien een vergoeding van verblijfkosten van tussehen *f* 10 en *f* 15 per dag, gedurende de Volksraadzittingen, moest worden uitgekeerd;
- e. voor landsdienaren, leden van den Volksraad, de tijd gedurende het lidmaatschap van den Volksraad, zoomede het lidmaatschap van het College van Gedelegeerden, ten volle meegeteld moest worden als diensttijd, geldig voor weddeverhooging en pensioen;
- f. de maandelijksche toelage, toegekend aan de landsdienaren, leden van het College van Gedelegeerden, moest gelden als bezoldiging voor de toepassing van de pensioenreglementen voor burgerlijke en militaire landsdienaren, zoomede van de reglementen voor de weduwen- en weezenfondsen van burgerlijke en militaire landsdienaren.

Deze faciliteiten zijn den Volksraadsleden verleend ter verzekering van hun onafhankelijkheid, welke noodig is voor de vervulling van hun taak, overeenkomstig artikel 59 der Indische Staatsregeling.

Dat in het lidmaatschap van den Volksraad veel voetangels en klemmen liggen heeft de Regeering volmondig erkend door het doen bestaan van artikel 66 der Indische Staatsregeling.

Thans, d.i. twaalf jaar later, komt de herwaardeering van deze waardigheid van de leden op een andere en slechtere manier tot uiting. Zoodoende wordt:

- a. de titel van Hoogedelgestreng voor de leden van het College van Gedelegeerden op *f* 800 per maand gewaardeerd, terwijl dezelfde titel voor burgerlijke ambtenaren volgens de B.B.L. 1938 op *f* 900 per maand wordt getaxeerd;
- b. het zittinggeld van *f* 30 wordt verminderd en veranderd in een jaargeld van *f* 2 100;
- c. het bedrag van *f* 2 per dag voor transportkosten wordt afgeschaft,
- d. de verblijfkosten van de leden, die buiten Batavia wonen, worden verminderd en er wordt op beknipt; voor enkele van onze geachte medeleden wordt deze vergoeding tot mijn leedwezen omgezet in gerechtelijke vervolgingen;
- e. de maandelijksche toelage van de leden van het College van Gedelegeerden wordt niet meer aangenomen als grondslag voor de berekening van het pensioen voor gewezen landsdienaren, die dit lidmaatschap op grond van artikel 18 der Volksraadpositieregeling hebben aanvaard.

U ziet, Mijnheer de Voorzitter, dat de leden van den Volksraad inzake de waardeering van de zijde der Regeering aan lager wal zijn geraakt.

Door de verandering van artikel 23 van de bestaande Volksraadpositieregeling 1926 op de door de Regeering voorgestelde wijze, treft men de meeste Inheemsche leden van het College van Gedelegeerden, die te voren landsdienaren waren, het sterkst, omdat deze leden in hun ambtelijke loopbaan nimmer, of heel zelden een bezoldiging van *f* 800 per maand zullen hebben genoten.

Door dit voorstel van de Regeering wordt bij mij de indruk gevestigd, dat deze regeling in het leven wordt geroepen, om de Inheemsche leden van den Volksraad te doen beseffen, dat zij in dezen raad een toontje lager moeten zingen dan hun geachte Nederlandsche medeleden; op de minderwaardige standing van de Inheemsche leden moet ook in onzen raad op deze wijze een stempel worden gedrukt; ook in onzen raad moet het ronderscheid worden gehandhaafd, al tracht men dit op de een of andere wijze te camoufleren.

Ik kan mij niet aan den indruk onttrekken, dat de Regeering het land heeft aan de Inheemsche leden van den Volksraad.

De Voorzitter: Ik verzoek het geachte lid zich te willen matigen bij het maken van een tegenstelling tussehen den Volksraad en de Regeering.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier om mijn indruk, dien ik hier bekend wil stellen.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering o.a. het volgende gezegd:

„Voorop dient te worden gesteld, dat naar het oordeel der Regeering met de voorzieningen, welke reeds in de Volksraadpositieregeling voorkomen, aangevuld met die, waarvan thans opneming in die regeling wordt voorgesteld, een alleszins bevredigende oplossing is verkregen, wijl de landsdienaren en andere personen, aan wie van landswege pensioenen kunnen worden verleend, door de aanvaarding van het lidmaatschap van den Volksraad of van het College van Gedelegeerden met betrekking tot hun pensioensvoorzichten geen nadeel zullen ondervinden”.

Maar de Regeering miskent blijkbaar het bestaan van andere nadeelen, welke verbonden zijn aan het aanvaarden van het lidmaatschap van den Volksraad. Zij vergeet, welke nadeelige gevolgen bijv. ons geacht medelid, de heer Jahja, als landsdienaar heeft ondervonden als gevolg van de juiste vervulling van zijn taak en plichten als lid van den Volksraad. De verhouding en de maatschappelijke verplichtingen van een Volksraadslid, zelfs van een ex-Volksraadslid, ten opzichte van onze gemeenschap zijn immers geheel anders geworden dan die van een gewoon burger. Er zijn vele moreele, zedelijke en maatschappelijke verplichtingen, waaraan een Volksraadslid zich niet kan onttrekken, zonder schade te doen aan het prestige en het aanzien van het lidmaatschap van den Volksraad.

Ik betreur daarom het afwijzend standpunt der Regeering ten aanzien van de onzerzijds gedane suggestie om na een bepaalden zittingsduur van b.v. vier jaren als gedelegeerde de in deze functie genoten inkomsten te laten gelden als pensioen grondslag, hetgeen het tornen aan de reeds toegekende en verkregen rechten van de leden van het College van Gedelegeerden en diensgevolge de vermindering van de waardeering der positie van deze gedelegeerden in onze maatschappelijke samenleving weer eenigermate zou vergoeden. Deze ontwerp-ordonnantie kan dus gevoeglijk als een positieverslechtering van de leden — vooral van de Inheemsche leden van den Volksraad — worden beschouwd. Hebben de Volksraadsliden het verdiend, om met speldeprikken te worden behandeld?

Nu de positie van de leden van den Volksraad op velerlei wijze is neergehaald, vraag ik mij af, of dat alles niet van nadeeligen invloed kan zijn op de verrichtingen van de leden van den Volksraad. Zou dit alles niet tot onverschilligheid en moedeloosheid van de leden kunnen leiden, afgescheiden nog van de omstandigheid, dat daardoor de arbeid in den Volksraad als een ondankbaar werk moet worden aangemerkt?

„Ten aanzien van de opmerkingen met betrekking tot de toekenning van een afzonderlijk pensioen aan gedelegeerden van den Volksraad, zij medegedeeld, dat het vraagstuk betreffende het verleenen van dergelijke pensioenen, welke ook aan de leden van dit college, die geen aanspraken op pensioen van Overheidswege hebben, zouden moeten worden verleend, buiten het kader van de onderhavige voorgestelde voorzieningen valt.”

Aldus de Regeering.

Ik beaam dit, Mijnheer de Voorzitter, doch het treffen van een pensioenregeling voor alle leden van den Volksraad naar analogie met die van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in Nederland is zeker billijk en rechtvaardig.

In dit verband moge ik hopen, dat de Regeering deze kwestie in nadere beschouwing zal willen nemen.

Waar aan de leden van het vertegenwoordigend lichaam, de Tweede Kamer der Staten-Generaal in Nederland, ook pensioenen worden toegekend, ligt het mijns inziens in de lijn, dat de Regeering aan mijn suggestie gevolg zou geven. Het moge waar zijn, dat de Tweede Kamer een parlement is, terwijl de Volksraad daarentegen slechts een adviescollege

Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71). — Voorzieningen i.v.m. de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144).

(Van Helsdingen, Roep, Kerstens.)

is, de intensiteit, het karakter en de omvangrijkheid van den arbeid der beide lichamen ten opzichte van het dienen der algemeene belangen zijn dezelfde.

Den aftredenden leden van de Tweede Kamer is bij artikel 92 der Grondwet een pensioen van f 150 's jaars voor elk jaar, gedurende hetwelk zij lid der Kamer waren tot een maximum van f 3 000 verzekerd.

Waarom zou zulk een regeling niet in het leven kunnen worden geroepen, indien men ten minste tegenover de leden van den Volksraad rechtvaardig wil zijn?

Moge mijn hoop door de Regeering tot verwezenlijking worden gebracht.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter. Het was niet mijn voornemen bij dit onderwerp te spreken, maar de rede van ons geacht medelid, den heer Soangkoepou, dwingt mij — en ik twijfel er niet aan of ik doe zulks ook namens velen mijner medeleden, misschien namens het geheele college, — hier openlijk een woord van protest te uiten tegen de wijze, waarop de heer Soangkoepou dit onderwerp hier heeft behandeld, ...

(De heer **De Villeneuve**: Zeer juist!)

..... een woord van protest ten aanzien van de wijze van voorstelling van de materiele positie van de leden van den Volksraad, waarbij volkomen miskend is de diepe en groote ernst van de crisis, waarvan niet alle leden van den Volksraad, maar slechts een aantal en de geheele Indische samenleving, den weerslag hebben ondervonden.

(De heer **Soangkoepou**: Ik heb alleen feiten geconstateerd.)

Het zou allerminst voor den Volksraad pleiten, wanneer hij niet van harte gaarne had meegewerkt om ook de financieele positie van zijn leden achteruit te brengen, waar de financieele omstandigheden van het land zulks vereischen.

In de tweede plaats zou ik een woord van protest willen uiten met betrekking tot de verklaring omtrent den indruk, dien de heer Soangkoepou meende te hebben verkregen, van de houding van de Regeering ten opzichte van de leden van den Volksraad, waar hij daarbij speciaal op den voorgrond heeft gesteld, dat de houding van de Regeering tegenover de Europeesche leden anders zou zijn dan tegenover de Inheemsche leden en de Inheemsche leden in het bijzonder niet bij de Regeering gewild zouden zijn. Ook tegen dit laatste woord wensch ik een ernstig protest uit te spreken.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij volkomen aan bij de strekking van de woorden van den heer Van Helsdingen. Indien de heer Soangkoepou zich beperkt had tot het ten gehoor brengen van zakelijke meeningsverschillen, hadden wij daarover onze gedachten meeningverschillen en kunnen overwegen in hoeverre de heer Soangkoepou het daarbij al dan niet bij het rechte eind heeft gehad. Het geachte lid heeft zich echter veroorloofd hierbij onaangename opmerkingen en nog al vrij scherpe verwijten onzakelijk tot de Regeering te richten, die mijns inziens niet op hun plaats waren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij, zooals gezegd, ten eerste aan bij het protest in deze van den heer Van Helsdingen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Het eerste punt, dat ik in bespreking wilde brengen is reeds op afdoende wijze behandeld door de heeren Van Helsdingen en Roep. Ik kan derhalve volstaan met te verklaren, dat ik mij bij de woorden van beide leden aansluit.

Het tweede punt, dat ik naar voren wensch te brengen, betreft een inlichting waarmede de Regeering mij zou verplichten. In de Memorie van Antwoord op pag. 2 staat n.l. het volgende te lezen:

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Kan, Soangkoepou.)

„wat bevordering tot keuzebetrekkingen aangaat, ligt het in de bedoeling daarmede eveneens rekening te houden, en wel in dieer voege, dat gedurende de vervulling van de functies van Volksraadslid of Gedelegeerde de materiele voordeelen, inclusief die op het terrein der pensioenen, van — beneden zekere grenzen gelegen — promoties, die blijkens het gepasseerd worden van belanghebbenden mogelijk zouden zijn geweest, worden toegekend.”

Omtrent deze passage zou ik nu gaarne een inlichting van de Regeering ontvangen. De inlichting, die ik vraag, is van tweeledigen aard. Ik zou in de eerste plaats willen vragen, of de bevordering tot keuzebetrekkingen in dit verband ook dan mogelijk is, wanneer het vervullen van het lidmaatschap van den Volksraad of van het College van Gedelegeerden daarbij in den weg staat aan het toonen van de praktische bekwaamheid voor die keuze-ambten. Er zijn immers keuzebenoemingen — ik denk hierbij aan die van kolonel —, die niet kunnen plaats hebben, wanneer de belanghebbenden niet door praktische bewijzen van bekwaamheid, b.v. bij militaire manoeuvres, in staat zijn, die bekwaamheid voor de keuzebetrekking aan te toonen. Is het nu ook mogelijk, zoo zou ik in dit verband willen vragen, om tot een dergelijke keuzebetrekking benoemd te worden, ook al kan men geen bewijzen van praktische geschiktheid voor het goed vervullen van dat ambt geven?

In de tweede plaats zou ik willen vragen, wat de Regeering precies bedoelt met de mogelijkheid, dat de materiele voordeelen worden toegekend van promoties beneden zekere grenzen gelegen. Zijn die zekere grenzen nauwkeurig bepaald en omschreven en zoo ja, welke zijn die grenzen dan?

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik voel mij gedrongen eveneens te verklaren, dat ik mij niet kan vereenigen met de naar het mij voorkomt averechtsche conclusie, waartoe de indrukken van den heer Soangkoepou hem hebben geleid.

(De heer **Soangkoepou**: Ik heb slechts feiten geconstateerd en geen conclusies getrokken.)

Die feiten zijn gebaseerd op zoogenaamde indrukken en naar het mij voorkomt averechts voorgesteld.

De **Voorzitter**: Wensch de Regeering gemachtigde voor Algemeene Zaken thans dadelijk te antwoorden?

De heer **Harteveld**, Regeering gemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hierop gaarne in den loop van dezen ochtend antwoorden.

De **Voorzitter**: De Regeering gemachtigde wensch wat later in den ochtend te antwoorden; derhalve wordt de behandeling van dit onderwerp voor eenigen tijd geschorst.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen in verband met de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera. (Ond. 144.)

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Zoals U bekend is, zijn de huidige residenten-afdeelingshoofden in de gouvernementlanden op Java en Madoera feitelijk en in werkelijkheid de voormalige assistent-residenten in die gebieden. Bij de invoering van de bestuurshervorming op Java en Madoera, verkregen deze assistent-residenten den titel van resident-afdeelingshoofd. In wezen zijn deze functionarissen het volkomen evenbeeld van de assistent-residenten in de buitengewesten.

Voorzieningen i.v.m. de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144).

(Roep.)

Indien de Regeering zou voortbouwen aan de door haar zelf uitgestippelde lijn der bestuurshervorming, dan zouden ook de huidige assistent-residenten in de buitengewesten den titel moeten voeren van resident-afdeelingshoofd, doch de voortdurende veranderingen in de regeeringsinzichten, voor wat betreft de bestuurshervorming in de buitengewesten, hebben tot gevolg, dat de bestuurshervorming aldaar van hooger orde is beschouwd en daarom konden zij niet gelijkgesteld worden met die van Java en Madoera. Daarom ook behoort de omvorming van de betrekking van assistent-resident tot die van resident-afdeelingshoofd niet meer te worden bewerkstelligd.

De bestuurshervorming in de buitengewesten heeft andere eischen en normen aanvaard als die van Java en Madoera. De residenten aldaar nemen een hogere positie in dan die van afdeelingshoofd en zijn dus hooger geplaatst dan de residenten-afdeelingshoofden van Java, omdat het ressort van de residenten in de buitengewesten in werkelijkheid de oude residentie blijft, terwijl de tegenwoordige residenten in hervormde gebieden van Java en Madoera in werkelijkheid de z.g. residenten nieuwe-stijl zijn.

De verwezenlijking van het regeeringsvoorstel zou tot gevolg hebben, dat de vroegere assistent-residenten van Java en Madoera zonder noodzaak gelijkgesteld worden met de vroegere residenten z.g. residenten-ouden-stijl. De vroegere assistent-residenten of residenten nieuwe stijl zouden daardoor gelijkgesteld worden met de oudere, thans in een nieuw kleed te voorschijn komende residenten van de buitengewesten, z.g. residenten-ouden stijl. Door de voorgestelde naamsverandering hebben de voormalige assistent-residenten van Java en Madoera in werkelijkheid een ongemotiveerde promotie tot residenten-ouden stijl gemaakt.

De residenties op Java en Madoera zijn de vroegere afdelingen; de residenties van de buitengewesten daarentegen de vroeger in dit gebied genoemde oude residentien en daarom kunnen de beide benamingen niet gelijk en gelijkwaardig worden verklaard.

Zoolang de drie gewesten in de buitengewesten nog niet tot provincies zijn verheven, komt het mij veel beter voor, om deze vergelijkende kwesties voorloopig uit te stellen.

Ik wensch daarom de bestaande benamingen behouden te zien en verklaar mij tegen deze ontwerp-ordonnantie.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat de heer Soangkoepon een vergissing begaat, waar hij zegt, dat het karakter van de bestuurshervorming in de buitengewesten van hooger orde is dan die op Java. Ik geloof, dat dat niet juist is en dat het karakter van de bestuurshervorming op Java in wezen precies gelijk is aan dat van de bestuurshervorming in de buitengewesten.

Nu zegt het geachte lid, dat op Java de huidige residenten eigenlijk zouden zijn: residenten-nieuwe stijl, terwijl op de buitengewesten de oude ressorten van de residenten zijn gehandhaafd en er dus wel aanleiding is om den titel van resident aan den hoogsten bestuurder van zoo'n ressort aldaar te blijven verlenen.

Maar ik zou er op willen wijzen, dat deze z.g. residenties nieuwe stijl op Java en Madoera, die te voren assistent-residenties waren, al weer lang zijn achterhaald en opnieuw hervormd.

(De heer **Soangkoepon**: Maar die gebieden zijn toch in dien vorm blijven bestaan.)

Ik wilde er juist op wijzen, dat deze gebieden in dien vorm van 1925 niet zijn blijven bestaan; de geachte Regeerings-gemachtigde zal dit aanstonds beter kunnen uiteenzetten dan ik. Na de bestuurshervorming hadden we de residentie Blitar ..... bestaat niet meer, Kediri ..... bestaat niet meer, Indramajoe ..... bestaat niet meer, Garoet ..... bestaat niet meer, Tasikmalaja ..... bestaat niet meer; en zoo

(Reg. Comm. v. d. Bestuurshervorming, Soangkoepon.)

zou ik het rijtje nog verder kunnen afwerken. Hierin is de vrij ernstige fout gelegen, die de heer Soangkoepon ten deze maakt.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Maar dan toch uitgezonderd Buitenzorg.)

Ik wilde er juist op wijzen, dat de tegenwoordige residenties op Java en Madoera wat haar territorium betreft, precies dezelfde residenties zijn als die vóór de invoering der bestuurshervorming, met uitzondering alleen van de residentie Buitenzorg, die er om zeer bijzondere redenen bij gekomen is. Het oude gewest der Preanger Regentschappen was zoo uitgebreid, dat daar de splitsing in de bestuursvoering werd gehandhaafd; de vroegere assistent-residentie Buitenzorg is dus inderdaad tot residentie gepromoveerd. Maar dat is dan ook het eenige en zeer incidenteele geval.

Het spijt mij, dat de heer Soangkoepon mij niet interrumpeert, dat is anders zoo zijn gewoonte. Mag ik daar misschien uit afleiden, dat dit bij groote uitzondering dan de eerste keer is in de tien, twaalf jaar die ik den heer Soangkoepon heb meegemaakt, dat hij eens kan erkennen, zich inderdaad te hebben vergist?

(De heer **Soangkoepon**: Ik weet nog zoo niet of U het wel bij het rechte eind hebt.)

Daar wachtte ik al op, Mijnheer de Voorzitter, het is altijd interessant om met den heer Soangkoepon te debatteeren. Ik kan hem echter de verzekering geven, dat de zaak inderdaad, wat het territorium betreft, zoo is als ik het hier zeg. Aan dit vraagstuk zijn natuurlijk ook nog andere kanten, maar daar heeft mijn geacht medelid het niet over gehad.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! De beantwoording van de sprekers in eersten termijn is voor mij zeer gemakkelijk doordat inderdaad, gelijk de heer Roep reeds betoogde, de heer Soangkoepon is uitgegaan van een onjuiste veronderstelling, n.l. dat de ressorten van de residenties op Java en Madoera in de gouvernementslanden in hoofdzaak dezelfde zouden zijn als die van de oude assistent-residenten. Terecht wees de heer Roep er op dat, in het algemeen gesproken, deze ressorten meer overeenkomen met die van de residenten van vóór de bestuurshervorming; voor het meerendeel zijn ze zelfs precies gelijk.

Ik zou hieraan nog enkele details kunnen toevoegen. Zoo b.v., dat vóór de bestuurshervorming als regel het ressort dat afdeling werd genoemd, overeen kwam met één regentschap. Er waren enkele afdelingen, die méér regentschappen omvatten. Het kwam ook voor, dat een regentschap meer dan één afdeling omvatte, maar in het algemeen kon men zeggen, dat afdeling en regentschap samenvielen.

Bij de bestuurshervorming van 1925 werd dit iets anders. Er werden grootere afdelingen gecreëerd, residenties, die ook afdelingen heetten; zij omvatten gemiddeld twee regentschappen. Maar na de herschikking van het jaar 1931, waarop de heer Roep terecht heeft gewezen, is werkelijk de toestand teruggekeerd, dat de afdelingen ongeveer overeenkomen met de oude residenties, d.w.z. dat nu een residentie ongeveer gemiddeld vier regentschappen omvat en dus viermaal zooveel als het ressort, waarvan de heer Soangkoepon meent dat het ressort van een residentie is.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge er allereerst op wijzen, dat niet ik heb gezegd, dat de bestuurshervorming in de buitengewesten van hooger orde is, doch dat dit door de Regeering zelf is gezegd. Gaat men de geschiedenis der bestuurshervorming na, dan blijkt, dat de bedoeling was, dat hier op Java de afdelingen zouden worden omgevormd tot residenties. Daarom werden de vroegere assistent-residenten resident-afdeelingshoofd. Daar boven staat dan de gouverneur. Indien, zooals de heer Roep betoogt, de

Voorzieningen i.v.m. de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144).

(Roep, Reg. Commissaris voor de Bestuurshervorming.)

lijn van de bestuurshervorming geen verandering heeft ondergaan, zouden ook de betrokken bestuursambtenaren in de buitengewesten dus tot resident-afdeelingshoofd zijn aangesteld. Dat nu is juist niet gebeurd, want zij zijn tot nu toe assistent-resident gebleven en de tegenwoordige residenten zijn niet tevens afdelingshoofd. Wanneer inderdaad de bestuurshervorming in de buitengewesten langs de lijnen van die op Java en Madoera zou zijn gegaan, zouden alle assistent-residenten in de buitengewesten ook resident-afdeelingshoofd zijn geworden en dat is niet zoo.

(De heer Roep: Dat is op Java en Madoera toch ook niet gebeurd.)

Ik bedoel, dat de Regeering dus voor wat de buitengewesten betreft, geen gevolg heeft gegeven aan haar plannen.

De inzichten der Regeering ten opzichte van de bestuurshervorming in de buitengewesten zijn dus veranderd. Alle assistent-residenten op Java werden resident-afdeelingshoofd, de controleurs werden allen bevorderd tot assistent-resident. De bestuurshervorming in de buitengewesten zou Sumatra verdeelen in drie provincies. Dat is niet de lijn der bestuurshervorming, zooals de heer Roep die meent te zien gevolgd. In afwijking van het oorspronkelijke plan is Sumatra niet in drie gouvernementen verdeeld, doch één gouvernement geworden.

(De heer Roep: Het karakter der hervorming is daarvoor niet gewijzigd.)

De heer Van Helsdingen: In die wijziging van inzichten van de Regeering heeft de Volksraad ook zijn deel gehad.)

M. i. is een verandering van drie gouvernementen tot één een verandering van het karakter der hervorming. De Regeering had hier ten opzichte van de buitengewesten denzelfden maatstaf moeten aanleggen. De ressorten der afdelingen echter zijn vergroot niet op grond van de bestuurshervorming, doch op grond van bezuinigingsoverwegingen. Nu zou ik gaarne nog van de Regeering vernemen, hoeveel residenties er op Java en Sumatra bestonden vóór en hoeveel ná de bestuurshervorming zijn geëreerd.

De heer Roep vindt de residenten hier van een hogere orde. Ik zou de Regeering en den heer Roep willen vragen, waarom, wanneer een resident op Java en Madoera een koninklijke onderscheiding krijgt, die het officierschap in de Orde van Oranje-Nassau is, terwijl de resident in de buitengewesten Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw wordt. Het heeft toch geen zin, dat een resident in de buitengewesten een hogere onderscheiding krijgt dan een resident op Java?

Het lijkt mij intusschen beter af te wachten, tot het gouvernement Sumatra in feite zal werken, dan komen wij beter tot het maken van de door mij beoogde vergelijking.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zie gaarne af van nieuwe pogingen om den heer Soangkoepon tot een ander inzicht te brengen.

De heer De Waal, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb alleen te antwoorden op een door den heer Soangkoepon gestelde vraag namelijk: Hoeveel residenties waren er in de gouvernementen van Java en Madoera vóór en hoeveel zijn er thans, na de bestuurshervorming. Mijn antwoord hierop is 15 en 17. Hieruit volgt, dat de ressorten vrijwel gelijk zijn gebleven.

De heer Soangkoepon: En de Koninklijke onderscheidingen?

De heer De Villeneuve: Dat staat aan H. M. de Koningin ter beoordeeling.

(Soangkoepon, Soetardjo, Voorzitter.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal geen hoofdelijke stemming vragen, maar ik zag gaarne aangetekend, dat ik geacht wil worden tegen het ontwerp te hebben gestemd.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over dit ontwerp geëindigd.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem motiveeren.

Oppervlakkig beschouwd, schijnt de aanhangige ontwerp-ordonnantie er een van formeelen aard, maar zij is dat niet. In tegenstelling tot de analoge regeling voor de buitengewesten is de aanhangige regeling er een van meer principiëlen aard. Deze maatregel vormt met vele van zijn voorgangers, die voor het eerst omstreeks 1931 zijn geboren, een samenstel, dat ernstig afbreuk heeft gedaan aan de daadwerkelijke verwezenlijking van de ontvoogdingsgedachte ten opzichte van het Indonesisch bestuur.

In 1918 voor het eerst in het regentschap Tjiandjoer ingevoerd, heeft deze ontvoogding met de invoering van de bestuurshervorming en de daarmee gepaard gaande bestuursreorganisatie op Java en Madoera een dusdanig peil van ontwikkeling bereikt, dat in verschillende regentschappen het Indonesisch bestuur met den regent aan het hoofd nagenoeg zelfstandig is geworden. De medewerking van het Europeesch bestuur werd in die regentschappen tot een minimum teruggebracht.

Daarop is een stroom van reactionaire maatregelen gevolgd, die de verwezenlijking van het Nederlandsche ontvoogdingsideaal nagenoeg teniet heeft gedaan.

Een van deze maatregelen nu was deze. De assistent-resident ouden stijl, die niet de chef, doch de „oudere broeder” van den regent was, kreeg bij de reorganisatie den titel van resident — met een kleine r, zooals men het noemde — en het toezicht over twee regentschappen. Het ressort van dezen resident met de kleine r bleef de naam „afdeling” behouden.

Eén van de zoeven bedoelde reactionaire maatregelen nu bestond hierin, dat men het ressort van den resident, tot op enkele na, uitbreidde tot den omvang van het ressort van den resident ouden stijl en bij elke installatie van een nieuwen regent liet men dezen in het openbaar zeggen, dat de resident zijn chef, dus niet — meer — zijn oudere broeder was. De onderwerpelijke maatregel nu heeft geen andere beteekenis dan om te dienen als sluitstuk van de opeenvolgende maatregelen, die, tegen de ontvoogdingsgedachte in, moeten dienen om den resident op Java in zijn oude positie te herstellen.

De Voorzitter: Het geachte lid vergeet, geloof ik dat hij slechts zijn stem motiveeren zou. Zijn rede zou bij de behandeling in eersten termijn meer op haar plaats zijn geweest.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil alleen motiveeren, waarom ik mijn stem tegen het ontwerp zal uitbrengen.

De Voorzitter: Iedere rede dient per slot van rekening om de later uit te brengen stem te motiveeren.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Waar ik, gelijk genoegzaam bekend, een warm voorstander ben van de ontvoogding van het Indonesisch bestuur, en jaar in, jaar uit, daarnaar heb gestreefd, kan ik dus onmogelijk vóór de aanhangige ontwerp-ordonnantie stemmen.

Ik zal echter geen hoofdelijke stemming aanvragen en volsta ermede, tot U, Mijnheer de Voorzitter, onder protest, het verzoek te richten, te doen aantekenen, dat ik geacht wil worden tegen het ontwerp te hebben gestemd.

Voorzieningen i.v.m. de afschaffing van den naam van afdeling voor residentsressorten op Java en Madoera (Ond. 144). —
Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145).

(Soangkoepon, Thamrin.)

De Voorzitter: Wenscht een van de andere leden hoofdelijke stemming?

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ook gaarne aangetekend willen zien, dat ik geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening dat de heeren Soetardjo en Soangkoepon geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling van de bezoldiging van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Staatsblad 1938 No. 152) (Ond. 145), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Er is over het in deze ontwerp-ordonnantie vervatte onderwerp een vrij uitvoerige gedachtenwisseling in de stukken geweest, zoodat ik hoop, met korte aanteekeningen te kunnen volstaan. Ik zal daarbij uiteraard geen punten releveeren, waaromtrent min of meer overeenstemming is verkregen tusschen de Regeering en den Volksraad en zal dus niet ingaan op het verschil in inzicht tusschen de Huishoudelijke Commissie van den Volksraad en de Regeering ten aanzien van de bezoldiging van het reeds min of meer algemeen erkend is, dat in bepaalde gevallen aan het hoofd van den Stenografischen Dienst een gratificatie zal kunnen worden toegekend, in stede van zooals door de Huishoudelijke Commissie van den Volksraad voorgesteld, het eindsalaris met f 25 te verhoogen.

Geen overeenstemming is verkregen tusschen de inzichten van den Volksraad en de Regeering ten aanzien van de wijziging van het salaris van den secretaris van dit college conform de wijziging, welke de beginwedd van den eersten gouvernements-secretaris in Augustus 1938 heeft ondergaan. Van de zijde van den Volksraad, meer in het bijzonder door de Huishoudelijke Commissie, is in een brief aan den Gouverneur-Generaal met nadruk naar voren gebracht, dat de wedde van den secretaris van dit college steeds gelijkgesteld is met die van den eersten gouvernements-secretaris ende secretarissen van departementen. Ik lees in den betreffenden brief de volgende aanteekening van de Huishoudelijke Commissie:

„Evenals te voren” — aldus de nota van toelichting ddo. 4 Maart 1938 — „is het tractement van 's Raads secretaris, gesteld op f 900 — f 1100.”

Dit is min of meer het hoofdargument waaromtrent verschil inzicht tusschen den Volksraad en de Regeering bestaat. De Regeering heeft in haar antwoord op den brief van de Huishoudelijke Commissie min of meer de juistheid van deze stelling ontkend. Immers, de Regeering zegt, dat de Huishoudelijke Commissie weliswaar uitdrukkelijk naar voren heeft geschoven en vastgelegd, dat de posities van den eersten gouvernements-secretaris en den secretaris van den Volksraad niet alleen in 1938 maar ook vóór dien tijd zijn gelijkgesteld, maar dat van de zijde van de Regeering deze gelijkstelling nooit is erkend.

Dit is wel een merkwaardige argumentatie, als men weet, hoe nauwkeurig de Regeering reageert op alle verkeerde parallellen ten aanzien van bezoldigingen, die van de zijde van den Volksraad naar voren zijn gebracht. Wij hebben zelfs ten aanzien van de minste betrekkingen steeds een prompte reactie van de Regeering gezien, wanneer van de zijde van

(Thamrin.)

den Volksraad onjuiste vergelijkingen werden gemaakt en het gaat dus niet aan, een jaar later van de zijde der Regeering te verklaren, dat, ofschoon dit argument door den Volksraad naar voren is geschoven, een en ander nooit door de Regeering is erkend, omdat Zij nooit bevestigd heeft, dat bedoelde gelijkstelling gerechtvaardigd was. M. i. is het door de Regeering gebezigde argument niet doorslaand.

In de tweede plaats zegt de Regeering, dat het moeilijk is, de salarisregeling van den secretaris van den Volksraad gelijk te stellen met die van den Isten Isten gouvernements secretaris, met het oog op de eventuele gevolgen, welke daaraan verbonden zouden moeten zijn. Ik veronderstel dat de Regeering op het oog heeft een eventuele releveering van de betrekking van secretaris van een departement, als gevolg van het eventueel verhoogen van het beginsalaris van den secretaris van den Volksraad. Als dit inderdaad een goed argument was, dan had de Regeering dit eerder moeten bedenken, nl. bij het releveeren van het ambt van eersten gouvernements secretaris, want ook voordien is het ambt van eersten gouvernements secretaris gelijkgesteld met dat van secretaris van een departement. Eerst in den loop van den tijd, in Augustus 1938, is dit ambt gereleveerd zonder in acht te nemen de eventuele gevolgen hiervan ook voor andere ambtenaren, die tevoren in dezelfde groep hebben gezeten als de eerste gouvernements secretaris. Ook dit argument kan ik dus niet als doorslaand aanmerken.

Dan volgen nog andere argumenten, nevenargumenten, van de zijde der Regeering, om de stelling houdbaar te maken, dat releveering van het salaris van den secretaris van den Volksraad gevolgen zou moeten hebben voor andere ambtenaren, die in dezelfde groep thuis behooren. Ik teeken dan als eerste nevenargument aan, dat de Regeering van oordeel is, dat het ambt van eersten gouvernements secretaris belangrijker is vanwege de grootere verantwoordelijkheid dan het ambt van secretaris van den Volksraad. Dit argument kan echter niet zwaar wegen, als wij zien, hoe ten aanzien van andere groepen een grootere verantwoordelijkheid nimmer heeft gevoerd tot verhoogen van de salarissen van ambtenaren, die in dezelfde groep zitten.

Ook het tweede nevenargument der Regeering, als zouden de aard en de omvang der werkzaamheden aan een bepaalde betrekking verbonden gewicht in de schaal moeten leggen bij het bepalen van het salaris, moet min of meer als onjuist worden gekwalificeerd, uit hoofde van het niet in aanmerking nemen van dergelijke verschillen bij salarissen van andere hoofdamttenaren.

Tenslotte zou ik nog willen wijzen op het unieke van de betrekking van secretaris van dit college, omdat er min of meer andere en hoogerstaande eischen gesteld moeten worden aan een dergelijken functionaris, waardoor deze betrekking niet vergeleken kan worden met andere ambten in de regeeringsbetrekkingen.

Zooals reeds in de stukken is naar voren gebracht, heeft de secretaris van dezen raad aan andere eischen te voldoen, eischen, die men niet of nauwelijks kan stellen aan de betrekking, die tot nu toe in dezelfde groep zijn gerangschikt.

Ik zou er voorts nog op willen wijzen, dat bijv. de functie van griffier van de Tweede Kamer anders gewaardeerd en gerangschikt wordt dan hier te lande. Immers, de functie van griffier van de Tweede Kamer, die min of meer is gelijk te stellen met de functie van secretaris van dit college, staat daar op een dusdanig peil, dat zij vergeleken kan worden met de positie van onderdirecteur van een departement hier te lande, zoodat ik maar wil zeggen, dat de vereenzelviging van de betrekking van secretaris van dit college met die van secretaris van een departement hier niet in alle opzichten op gaat.

(De heer Van Helsdingen: Wordt in Nederland de griffier van de Tweede Kamer in functie gelijkgesteld met den secretaris-generaal der departementen?)

Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145).

(Soangkoepon, Voorzitter.)

Ja, Mijnheer de Voorzitter! De vraag van den heer Van Helsdingen kan bevestigend worden beantwoord, omdat de bezoldiging van griffier der Tweede Kamer op gelijk niveau staat als die van secretaris-generaal.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede in het kort de argumenten naar voren te hebben gebracht, waarom de Regeering in dit opzicht geen juist inzicht heeft. Indien de Regeering bij haar standpunt blijft, dat Zij niet genegen is de inzichten van dit college te ondersteunen, ben ik voornemens om *terzake* een amendement in te dienen, beoogende de bezoldiging van den secretaris van dit college, evenals die van den eersten gouvernements secretaris, te brengen op een beginsalaris van f 1 000 en een eindbezoldiging van f 1 100.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de argumenten van den Volksraad en van de Regeering ten aanzien van de waardeering van de betrekkingen van secretaris en hoofd van den Stenografischen Dienst van ons College tegenover elkander afweeg, gevoel ik mij wel zeer teleurgesteld.

Ik ben teleurgesteld, Mijnheer de Voorzitter, omdat ik het aanvoel, alsof de Regeering, evenals bij de regeling van de positie van de Volksraadsleden, door die waardeering het aanzien en de standing van den Volksraad wil neerhalen. Het is alsof de Regeering spijt heeft van het bestaan van den Volksraad!

De **Voorzitter**: Ik wil even opmerken, dat dergelijke veronderstellingen werkelijk geen zin hebben. Het betreft hier toch een indruk, die onmogelijk juist kan zijn.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb te dezen aanzien alleen maar mijn gevoelens naar voren gebracht. Mag ik dat gevoelen dan hier niet vertolken?

De **Voorzitter**: Zeker, doch binnen zekere grenzen.

De heer **Soangkoepon**: Ook al is dat gevoelen juist?

De **Voorzitter**: Uw nu weergegeven gevoelens kan immers niet juist zijn.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van de positie van hoofd van den Stenografischen Dienst heeft de Regeering ons verwezen naar de *terzake* in ons College gehouden besprekingen van 31 Maart 1938.

Nu de Regeering haar standpunt van 31 Maart 1938 heeft gehandhaafd, beteekenen de argumenten van ons College ten aanzien van de posities van secretaris en hoofd van den Stenografischen Dienst van den Volksraad na dien tijd voor haar niets. De na het jaar 1938 aangevoerde argumenten hebben de Regeering blijkbaar niet kunnen vermurwen ten opzichte van de waardeering dezer beide functies.

Bij de bespreking van de bezoldiging van het hoofd van den Stenografischen Dienst in het jaar 1938 was het in wezen mijn bedoeling niet om de functie van dit hoofd met die van hoofdcommissaris van politie te vergelijken, doch slechts om een vergelijking te releveeren ten aanzien van de waardeering der Regeering van beide functies, overeenkomstig de door haar zelf uitgedachte en tot stand gebrachte bezoldigingsregelingen.

Ik ga daarbij dus uit van de door haar zelf aangenomen beginselen. De onderlinge verhouding van de verschillende landsbetrekkingen, neergelegd in de B. B. L. 1925 was het resultaat van een gedegen onderzoek, waarop men mijns inziens gerust kan bouwen. In dit verband betreur ik het dan ook, dat men niet meer kan rekenen op het trouwe volgen van deze regeeringsbeginselen.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Reg. Gem. voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

De arbeid van het hoofd van den Stenografischen Dienst, die geleid heeft tot een voortdurende bezuiniging in 's lands uitgaven, is voor de Regeering blijkbaar van geen beteekenis. Dit hoofd treedt op als leider van een technisch apparaat van den Volksraad, dat van groote beteekenis is voor den voortgang van de verrichtingen van onzen Raad. Ik vraag mij daarom af, waarom deze positie niet gelijkwaardig kan worden verklaard aan die van administrateur van een der departementen voor algemeen bestuur.

Het behoeft mijns inziens geen betoog, dat het werk van het hoofd van den Stenografischen Dienst moeilijker en belangrijker is dan dat van een referendaris bij een departement van algemeen bestuur.

Het niet rekening houden met de bestaande innerlijke verhouding van de betrekking van het hoofd van den Stenografischen Dienst met die van de aan hem ondergeschikte landsdienaren, komt mij niet juist voor; want daardoor heeft de Regeering geen bepaald uitgangspunt om tot een conclusie te komen, zoodat een debat hierover daardoor tot geen enkel resultaat kan leiden.

Ten aanzien van de bezoldigingsregeling van den secretaris van den Volksraad heeft het regeeringsstandpunt mij nog meer verbaasd. De Regeering erkent, dat de Volksraad tot de Regeering en Hooge Colleges hier te lande behoort, dus een hooger lichaam of instelling is, dan de departementen van algemeen bestuur; Zij erkent eerst, dat het ambt van secretaris van den Volksraad gelijkwaardig is aan dat van eersten gouvernementssecretaris, van de Algemeene Secretarie van het gouvernement van Nederlandsch-Indië, welke erkenning Zij thans langs onbegrijpelijke omwegen ongemotiveerd heeft teruggenomen. Iedereen erkent, dat de positie van secretaris van den Volksraad, dus van een vertegenwoordigend lichaam, veel belangrijker is, dan die van een departementssecretaris en een ieder, die in staat is een vergelijking te trekken tusschen de functie van een secretaris van een departement van algemeen bestuur en die van den secretaris van den Volksraad, weet en begrijpt, dat het werk van den secretaris van den Volksraad veel moeilijker en zwaarder is dan dat van de secretarissen van alle departementen van algemeen bestuur, omdat deze het maar voor het zeggen hebben, terwijl de secretaris van den Volksraad feitelijk alles moet weten en alles moet doen. Desniettemin verklaart de Regeering beide functies gelijkwaardig.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, het heeft geen nut hierbij meer argumenten naar voren te brengen, omdat dit gelijk zou staan met balken naar Noorwegen te zenden. Het gaat mijns inziens niet meer om aanvaardbare overwegingen en argumenten, doch slechts om het niet willen zonder meer.

Ik heb het gevoel, dat de waardeering van deze functies van secretaris en hoofd van den Stenografischen Dienst bij den Volksraad in nauw verband staat met het streven van de regeeringsorganen, om de positie van den Volksraad op een lager niveau te stellen.

De herwaardeering van de Volksraadpositieregeling, zooals door de Regeering voorgesteld, de vermindering van de jaarwedde van den Voorzitter van den Volksraad en de behandeling en bejegening der leden van den Volksraad door de Regeering en haar organen, wijzen wel in deze richting. Wanneer dit inderdaad het doel is van de Regeering, dan heeft Zij haar zin gekregen.

Ik vraag mij alleen af of de algemeene belangen op die wijze juist worden gediend.

De **Voorzitter**: Is de Regeering gemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer **Verhoeff**, Regeering gemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Waar bij de beantwoording en afhandeling van dit onderwerp niet bepaald haast is, zal de Regeering het zeer op prijs stellen, indien

Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145). — Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139).

(Soangkoepon.)

de beantwoording een week zou kunnen worden uitgesteld, opdat er gelegenheid zal zijn tot nauwgezette overweging van hetgeen hier is opgemerkt.

De **Voorzitter**: Dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp verschoven naar de volgende week.

De vergadering wordt te 10.13 uur v.m. geschorst en te 10.28 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verruiming van het toezicht over de gedragingen der practizijns en tot wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het doel van deze ontwerp-ordonnantie is, om het toezicht over de gedragingen der practizijns, zooals dat is neergelegd in artikel 192 van het Reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie hier te lande, te verruimen. De Regeering is thans van oordeel dat dit artikel in de praktijk niet in alle opzichten voldoet.

Zooals de Regeering in de Memorie van Toelichting heeft verklaard, heeft de praktijk aangetoond, dat zich herhaaldelijk gevallen voordoen, waarin het noodzakelijk blijkt te zijn, dat kan worden opgetreden tegen onbehoorlijke gedragingen jegens partijen en haar practizijns en voorts tegen handelingen, welke in strijd zijn met de standseer.

Het gaat er hierbij dus om, een onpartijdige rechterlijke beslissing over ongewenste gedragingen der practizijns te verkrijgen en juist in dit verband komt het mij zeer wonderlijk voor, dat aan deze practizijns de gelegenheid wordt geboden om in zaken betreffende hun praktijken mede een oordeel te vormen. Deze bijzitters zullen straks dus praktisch de advocaten van hun groep worden, ten einde de belangen van deze groep of haar leden te behartigen. Zij, d.w.z. de bijzitters, zullen daarin zeker slagen, omdat zij deel uitmaken van de rechtsprekende rechters. Wanneer het doel der Regeering met het tot standbrengen van deze ontwerp-ordonnantie is de behartiging der belangen der rechtzoekende partijen, kan ik mij zeker aansluiten bij de leden, die in het gedelegeerdverslag te kennen hebben gegeven, dat zij de wenschelijkheid van de toevoeging van advocaten aan de rechterlijke colleges als bijzitters niet inzien.

Evenals deze leden ben ik van oordeel, dat deze colleges — ook zonder deze bijzitters —, in alle opzichten bevoegd kunnen worden verklaard tot de uitoefening van het toezicht op de balie.

Ik ben dit oordeel toegedaan, omdat de bevoegdheden van de practizijns begrensd zijn door wettelijke bepalingen o.a., bij artikel 185 van de rechterlijke organisatie, dat luidt:

„De advocaten zullen tevens zijn procureurs. De aard dezer bediening en de daaraan verbonden werkzaamheden worden bij de wettelijke bepalingen op de burgerlijke rechtspleging en op de strafvordering geregeld.”

Wanneer nu de aard van deze bediening en de daaraan verbonden werkzaamheden bij wettelijke bepalingen zijn geregeld, is het mijns inziens onaannemelijk, wanneer de Regeering zegt, dat de betrokken colleges niet altijd voldoende op de hoogte zijn van de gebruiken der balie, want dit beteekent immers, dat deze colleges niet op de hoogte zijn van deze wettelijke bepalingen? Het is mogelijk, dat de balie gebruiken heeft, die niet in de wettelijke bepalingen zijn omschreven, doch hiermede mogen de betrokken colleges mijns inziens geen rekening houden.

(De Villeneuve.)

De Regeering heeft inderdaad en terecht gelijk, wanneer Zij zegt, dat de rechterlijke macht toch niet altijd voldoende op de hoogte is van de gebruiken der balie, wat geleid heeft tot beslissingen, die in den kring der belanghebbenden als onjuist werden gevoeld; maar hierbij geldt m.i. niet het gevoel, doch het antwoord op de vraag: „Wat zeggen de wet en de wettelijke bepalingen”? Ik vraag mij verder af, of de rechterlijke macht hierbij beslissen moet in dien zin, dat de balie met die beslissingen tevreden moet zijn. Indien dit de bedoeling der Regeering is — hetgeen ik betwijfel — dan is daarvoor de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie de aangewezen weg, doch dit beteekent niet de verruiming van het toezicht op de gedragingen der practizijns. Deze ontwerp-ordonnantie heeft derhalve in werkelijkheid ten doel, om de balie tevreden te stellen en de Regeering heeft dit m.i. bevestigd, wanneer Zij in de Memorie van Toelichting o.a. zegt:

„Om aan dit bezwaar, dit is dus het bezwaar, dat de balie niet tevreden is, tegemoet te komen, ware voor de behandeling van zaken betreffende bedoeld toezicht de samenstelling der rechterlijke colleges uit te breiden met twee bijzitters, gekozen uit de bij elk college toegelaten practizijns. Op deze wijze wordt de deskundigheid der colleges afdoende gewaarborgd.”

Inderdaad, zou ik hierbij willen toevoegen, in het belang van de balie en hun leden, maar niet in dat van de rechtzoekenden. Want aan de bijzitters zal dan de gelegenheid worden geboden om in het belang van de leden van hun groep invloed uit te oefenen op de beslissingen van de rechtscolleges, waarvan zij zelf deel uitmaken. Dit is ook verklaarbaar, wanneer men de juiste waarde weet te schatten van het doel en streven van elke vakvereniging — dus ook de vakvereniging van practizijns — in onze maatschappelijke samenleving; de bescherming der belangen van elk lid der vereniging is immers de eerste plicht van zulk een vereniging?

Indien de Regeering een verruiming van het toezicht op de gedragingen van practizijns wil bewerkstelligen, had Zij m.i. eerst een enquête behoeven in te stellen naar de bezwaren van de rechtzoekenden, wier zaken middels de practizijns bij den bevoegden rechter zijn voorgebracht. Daarmede weet Zij dan precies, of er al dan niet verwaarloozing der belangen van hun cliënten of ander plichtsverzuim hebben plaats gehad. Wanneer deze enquête reeds heeft plaats gevonden, vertrouw ik wel, dat die niet tot de conclusie kan voeren, zooals die belichaamd is in deze ontwerp-ordonnantie, want met deze ontwerp-ordonnantie zal de Regeering juist het tegendeel verkrijgen van wat Zij met de verruiming van dit toezicht heeft beoogd. Voor deze verruiming van toezicht is m.i. veel beter, om bij de berechtiging van elke zaak bij de Raden van Justitie of het Hooggerechtshof de betrokkenen mede te betrekken procureurs, zooals dit in de artikelen 106 en 109 van het Reglement op de Rechtsvordering gevorderd is, terwijl de rechters hun lijdelijkheid daarbij behoeven te verlaten. De contrôle op de daden der practizijns wordt daardoor zeer vergemakkelijkt, hetgeen immers het doel van het bestaan van artikel 192 van het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie in deze landen is.

Ik zie in de uitbreiding van de samenstelling van de rechtscolleges, zooals deze door de Regeering in deze ontwerp-ordonnantie is voorgesteld, veeleer na- dan voordeel in het belang van het dienen en uitoefenen van een onpartijdig recht en een onpartijdige rechtspraak.

Om deze redenen heb ik bezwaar tegen de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Bij het aanhooren zoowel van het laatste betoog, als ook van de vorige betoogen, welke hedenmorgen door ons geacht medelid, den

Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139).

(De Villeneuve.)

heer Soangkoepon, zijn gehouden, schoot mij het Latijnsche gezegde in de gedachte: *multum non multa*.

(De heer Soangkoepon: Wat beteekent dit?)

Dit beteekent, dat men het moet zoeken in de kwaliteit en niet in de kwantiteit van de woorden, die men spreekt.

Het aan de orde zijnde onderwerp gaat mij zeer ter harte. Ik heb het voorrecht gehad, gedurende een vijftiental jaren tot de balie hier te lande te mogen behooren en ik kan verzekeren, dat het voorliggende ontwerp door mij met groote vreugde is begroet. In mijn jarenlange practijk is mij herhaaldelijk gebleken, welke lacunes er schuilen in de thans geldende bepalingen, waardoor de balie in een aangelegenheid, die haar zoo nauw ter harte gaat als het toezicht op haar gedragingen, haar belangen niet op voldoende wijze relief kan verleen, niet op voldoende wijze bij de rechterlijke colleges, waarbij de balie werkt, kan doen doordringen.

Dit ontwerp geeft, naar het mij voorkomt, een zeer gelukkige oplossing. Reeds jarenlang is er van de zijde van de balie voor gewerkt, een verbetering in den huidige toestand te verkrijgen. Oorspronkelijk heeft men gedacht aan de oprichting van een organisatie van de balie, zooals deze in Nederland bestaat, met een deken aan het hoofd, met een eigen rechtspraak. Ik meen, dat de Regeering er verstandig aan gedaan heeft met het Hollandsche systeem niet over te nemen, maar daarvoor een eigen Indisch stelsel in de plaats te stellen, dat zal bestaan uit het toevoegen van bijzitters aan de rechterlijke colleges in die gevallen, waarbij het om zaken gaat, waarbij de balie is betrokken.

Nu zegt ons geacht medelid, de heer Soangkoepon wel: men behoort toch in wettelijke bepalingen vast te leggen, wat de balie op een gegeven moment moet doen en wat zij heeft na te laten, maar ik geloof, dat de Regeering er zeer aardig in geslaagd is te dien einde een wettelijke basis aan te leggen. Immers, in het voorliggende ontwerp vinden wij in artikel I sub D, dat een wijziging beoogt van artikel 192 van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie, een omschrijving van de gevallen, waarin de colleges — die dus uitgebreid worden met bijzitters — bevoegd zijn. Wij lezen dan sub D:

„De colleges zijn bevoegd om de practizijns in geval van verwaarloozing der belangen van hun cliënten, van onbetamelijke gedragingen jegens partijen of hare practizijns en voorts van alle handelingen in strijd met hun ambtsplicht en met de eer van den stand der practizijns of wel bij betoonde oneerbiedigheid aan het college of deszelfs leden of eenige andere rechterlijke autoriteit.”

Dat is de basis, maar met deze bepaling alleen kan men er niet komen. De rechtspractijk is een zeer ingewikkeld mechanisme en men moet er dan ook geruimen tijd in werkzaam zijn, voordat men de verschillende adagia en imponderabilia voldoende weet te waardeeren en te schatten.

Juist daarom komt het huidige systeem mij zoo gelukkig voor, omdat met deze regeling, die het nieuwe artikel 192 zal geven als uitgangspunt, het voor de colleges, daarbij in eigen boezem voorgelicht door twee, naar ik mag aannemen hoogstaande practizijns, mogelijk zal zijn, de gedragingen van de practizijns te beoordeelen en, waar het noodig is, ook te veroordeelen.

Juist de opname van een algemeene gedragslijn in de wet en verder de uitwerking daarvan bij de colleges komt mij een uitzonderlijk goede en gelukkige oplossing voor en ik ben er daarom van overtuigd, dat deze wijziging voor de geheele rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië van groot belang zal zijn.

Ben ik het dus in het algemeen geheel eens met den opzet van dit ontwerp, er is een enkel punt waarop ik nog gaarne de aandacht van de Regeering zou willen vestigen en dat betreft in het bijzonder het gedeelte dat gaat over de wraking en de verschooning van de bijzitters. In het Gedelegeerdenverslag is de suggestie gedaan om bij de gronden van de wraking op te nemen het geval, dat een kantoorgenoot van

den betreffenden bijzitter in de zaak betrokken is. Nu hebben wij een oneigenlijk verschooningsstelsel in de rechtsvordering, want als een lid van de rechterlijke macht meent, dat hij op een van de gronden, die in de wet voor zijn wraking zijn aangegeven, niet aan de beraadslagingen kan deelnemen, heeft hij dat zelf te zeggen — dat is dus eigenlijk de verschooning — en dan moet het college daarover uitspraak doen. Als wij dat in het bekende handboek van Van Rossem over de rechtsvordering ad artikel 31 Ned., gelijk aan het Indisch artikel 36, nalezen, zien wij dan ook, dat de betrokkene zelf, dus de rechter — in deze m.m. de bijzitter — niet over eigen wraking of verschooning kan oordeelen, dat dit oordeel vergeven is aan het rechterlijk college.

Nu voert de Regeering tegen de suggestie, in het Gedelegeerdenverslag gedaan, het volgende aan:

„De beantwoording toch van de vraag, of het al dan niet gewenscht is, dat de bijzitter zitting zal nemen in een zaak, waarin een kantoorgenoot is betrokken, wordt geheel beheerscht door deze andere, of de bijzitter alsdan geacht moet worden persoonlijk belang te hebben bij het geschil (art. 35, 1o Rv.). De beantwoording hiervan kan, naar het inzicht van de Regeering, beter geval voor geval ter beslissing van het rechterlijk college worden overgelaten.”

Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat het antwoord van de Regeering en de opmerking in het Gedelegeerdenverslag eenigszins langs elkaar heengingen, want ook indien een bijzondere wrakingsgrond wordt opgenomen, waaruit duidelijk naar voren komt, dat ingeval een kantoorgenoot bij de zaak betrokken is, zulks een geval van wraking zal zijn, zal in elk geval het rechterlijk college, gegeven het systeem, dat eenmaal in de wet is neergelegd, over de wraking, casu quo de verschooning, hebben te oordeelen.

Maar met de verwijzing naar den eersten wrakingsgrond zijn wij er nog niet heelemaal. Het lijkt mij, dat men in het systeem der Regeering wel een zware verantwoordelijkheid op het college legt. Wanneer men een kantoorgenoot heeft, kunnen daarbij twee vormen zich voordoen, nl. dat twee of meer advocaten een *partnership* aangaan of, dat men een medewerker op kantoor neemt, die dus niet in de associatie wordt opgenomen, maar die toch op het kantoor werkzaam is. Ik kan mij niet voorstellen, dat er zich een geval kan voordoen, waarbij zulk een medewerker betrokken is, doch waarbij niet van een belang gesproken kan worden van den chef van het kantoor. Als de heeren partners zijn, is dit wel zeer evident. Maar ook wanneer het een junior betreft, zal zulk een geval, waarbij een junior om zoo te zeggen op het stoepje geroepen wordt om zich te verantwoorden, misshien daden heeft gedaan waarvoor een correctie noodig is, toch direct ook den stand en de standing van het betreffende kantoor raken, zoodat het geval daarom ook wel degelijk van groot belang is voor dengene, bij wien deze junior werkzaam is.

(De heer Thamrin: Maar de junioren werken toch onder leiding van de seniores?)

Dat is zeker duidelijk. De opmerking van den heer Thamrin versterkt nog mijn argument. Juist wanneer de junior werkt onder leiding van de seniores, is het zeer duidelijk, dat de senior belang heeft bij de daden van zijn junior.

(De heer Thamrin: De seniores zijn verantwoordelijk voor de junioren.)

Daarom geloof ik, dat men beter zou doen door niet het college voor de moeilijkheid te plaatsen om te beoordeelen of zich de eerste wrakingsgrond van art. 35 R.V. voordoet, maar waar het practisch zeker is, in elk geval, dat een kantoorgenoot bij een zaak betrokken is, er voor een bijzitter een belang moet zijn, dit in de wet te doen opnemen en daarmee deze moeilijkheden te coupeeren. Men komt des te gereeder daartoe, indien men de andere wrakingsgronden voor den rechter in artikel 35 van het Reglement

Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139).

(Van Helsdingen.)

op de Rechtsvordering beziet. Daarin vindt men genoemd gevallen van bloedverwantschap, dat men voogd of curator is, allemaal gevallen dus, dat men zeer nauw betrokken is bij dengene, wiens zaak men te berechten heeft.

(De heer Soangkoepou: Innige vriendschap!)

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen deze opmerking gevoelig voorbij te kunnen gaan, want als deze mogelijkheid zou kunnen gelden, zou het al heel moeilijk zijn om als lid van een rechterlijk college recht te spreken. Wij mogen in het algemeen aannemen, dat al is men nog zoo zeer bevriend, onze rechterlijke macht hoog genoeg staat om in gevallen, dat een vriend bij een zaak betrokken is, toch aan die vriendschapsbanden niet de minste aandacht te schenken en een volledig objectief oordeel te geven.

Maar er is een groot verschil tusschen vriendschapsbanden en deze zeer zakelijke banden, waarop wij hier het oog hebben als wij spreken over kantoorgenooten. Ook daar zijn het in den regel gelukkig vriendschapsbanden, maar anderzijds toch ook zakelijke banden en wanneer men dan ziet de andere mogelijkheden, die art. 35 opsomt, meen ik, dat het ter vermindering van interne conflicten nuttig zou zijn de door mij bedoelde kwestie a priori als een wrakingsgrond en dus via artikel 36 van het Reglement op de Rechtsvordering in het ontwerp als een verschooningsgrond op te nemen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord heeft de Regeering zich bij het rechtstoezicht op de practizijns voor drieërlei keuze gesteld gezien. In de eerste plaats voor een zoodanig stelsel, dat het toezicht uitsluitend uitgeoefend wordt door eigen organisaties, zooals in Nederland het geval is. Mijns inziens terecht heeft de Regeering dit stelsel verworpen, omdat de toestanden hier te lande op het gebied van de rechtsbedeeling geheel verschillend zijn van die in Nederland.

Het tweede stelsel was, dat wij zouden krijgen handhaving van den bestaanden toestand, waarbij het toezicht wordt uitgeoefend door de rechterlijke colleges zelf. Ook daartegen heeft de Regeering bezwaren gevoeld, omdat van de zijde van de balie bedenkingen werden gemaakt, dat in de huidige regeling aan de balie zelf niet de minste gelegenheid werd gegeven hun inzichten voor te brengen. Nu had men bij deze regeling weer de keuze tusschen de rechterlijke macht zonder voorlichting van de balie, die de Regeering dus nu terecht verworpt en de rechterlijke macht met voorlichting van de balie, waarbij dus eenige adviseurs als bijzitters zijn genomen om bij dit rechterlijk college van advies te dienen, zoodra een zaak van toezicht wordt behandeld.

Het derde stelsel, met voorlichting, heeft de Regeering gekozen, n.l. een soort gemengd toezicht, dat het rechterlijk college zelf zal uitoefenen, maar daarbij uitgebreid met enkele leden uit de practizijns aangewezen. Die gemengde colleges moeten dan dat toezicht uitoefenen. Aan beide stelsels, dus voor het stelsel, waarbij de bijzitters een stem en dat waarbij zij een zuiver raadgevende stem hebben, zijn voor- en nadeelen verbonden.

Ik acht de voordeelen van het ééne stelsel in vergelijking met de nadeelen van het andere, niet van zoo'n groote betekenis of ik wil met het regeeringsvoorstel wel medegaan. Alleen komt bij mij de vraag op, waarom de Regeering zoo bij voorkeur den mijns inziens misleidenden naam kiest van „bijzitters”. Wanneer men ergens een college met bijzitters heeft, heeft men veeleer daarbij de gedachte, dat bijzitters niet meer hebben dan een adviseerende stem. Noemt de Regeering daarentegen deze personen leden, dan is iedere twijfel over de vraag, of zij bij besluiten stem, dan wel alleen een adviseerende stem hebben, volkomen uitgesloten. Ik zou de Regeering dus willen vragen, om in de Nota van Wijzigingen en in alle andere alinea's, waarin gesproken wordt van „bijzitters”, zonder meer te spreken van „leden”,

(Directeur van Justitie.)

zoodat het in art. I onder C ontworpen, nieuw ingevoegde eerste lid daardoor komt te luiden:

„Bij dit toezicht wordt de samenstelling van de colleges uitgebreid met twee bij het college toegelaten practizijns als leden.”

Wanneer dan voorts overal het woord „bijzitters” wordt vervangen door „leden,” zal er in het geheel geen twijfel meer rijzen over de vraag, of deze leden ook aan de beslissing werkelijk deel zullen nemen door het uitbrengen van hun stem vóór of tegen.

De Voorzitter: Is de Regeering gemachtigde voor Justitie bereid hierop dadelijk te antwoorden?

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De eerste spreker over dit ontwerp was de heer Soangkoepou. Dit geachte lid heeft zich bepaald tot een pleidooi van principiële strekking, waarin hij heeft meenen te kunnen aantoonen, dat er voor deze wijziging in het toezicht geen aanleiding is.

Er zou volgens dit geachte lid misschien aanleiding kunnen bestaan tot verbetering, doch dan na een enquête onder de justiciabelen, de rechtzoekenden en naar aanleiding van door die rechtzoekenden in te brengen bezwaren tegen de bestaande regeling. Nu is het voor de hand liggend, dat, wanneer de Regeering het een en ander overweegt, Zij dan uitgaat van bekende bezwaren. Bekend zijn aan de Regeering sedert eenige jaren de bezwaren van den kant van de balie, dat de regeling van het toezicht niet voldoet. Met betrekking tot de belangen van de rechtzoekenden is dat nu juist niet gebleken. En dan is het toch zeker niet te verwonderen, dat de Regeering er niet toe is overgegaan en ook thans nog geen aanleiding vindt daartoe over te gaan, om ten deze een enquête in te stellen bij de rechtzoekenden, die niet klagen en volstaan heeft met zich slechts op de hoogte te stellen van de bezwaren van de balie, die wel heeft geklaagd en naar aanleiding van die klachten met een regeling terzake komt.

Nu heeft de heer Soangkoepou al gezegd: maar wat de Regeering thans doet is eigenlijk niets anders dan de balie tevreden stellen; de balie heeft geklaagd en nu wordt er voor haar iets gedaan.

Mijnheer de Voorzitter, dat de balie heeft geklaagd is toch zeker geen reden om ten deze af te zien van een verbetering in de regeling, indien mocht blijken — en dat is gebleken —, dat die klachten ten deele gegrond zijn. Dit nu is het geval! Nu kan men wel zeggen, dat de rechter, die op het oogenblik belast is met het toezicht, toch op de hoogte is van de betrekkelijke bepalingen en dus ook met betrekking tot het toezicht op de balie, geheel deskundig moet worden geacht. Doch dan miskent men daarmede, hetgeen ook door den heer de Villeneuve is aangevoerd, dat het bij het functionneeren van de balie toch om meer gaat dan alleen om wettelijke bepalingen en dat men hierbij heeft en misschien ook nog meer moet verkrijgen een traditie, een goede traditie, zooals die te dien aanzien in Nederland bestaat. En de klachten gaan juist in die richting, dat het bestaande toezicht niet bevordert een groeien, een verbeteren van een goede traditie, die bij de balie zoo wenschelijk is. Dat dit het geval is, wordt erkend door ons hoogste rechtscollege. Men kan dus wel aannemen, dat de Regeering niet op losse gronden heeft aangenomen, dat de balie ten rechte ten deze heeft geklaagd. Ook het hoogste rechtscollege meent, dat verbetering betreffende het toezicht door den rechter op de balie uitgeoefend wenschelijk is. Daarbij hebben de balie en het Hof zich niet gesteld op het standpunt, dat dit is toe te schrijven aan onwil van den rechter. Ook de balie is van meening, dat de rechterlijke macht ten deze van goeden wil is en niet staat tegenover de balie, doch dat het hier de kwestie is, dat nu

Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139).

(Directeur van Justitie.)

eenmaal de traditie, de goede gebruiken in den advocatenstand, aan de leden van de rechterlijke colleges niet voldoende bekend zijn.

Het betreft hier dus niet eenvoudig een tegemoetkomen aan klachten alleen, niet een voldoen slechts aan verzoeken ten deze van de balie, doch het betreft hier een voorstel tot verbetering van de betrokken regeling, die niet alleen voor de balie van belang is doch eveneens voor de rechtspraak in het algemeen, een belang van zoo hooge orde, dat een wijziging van het toezicht daarop op het oogenblik te motiveren is.

Ik sprak van „een belang”. De geachte spreker, de heer De Villeneuve, heeft de keuze van de Regeering toegejuicht, omdat die de balie beter in staat zou stellen haar belang te behartigen. Ik wil dit niet tegen spreken, doch ik zou dan het woord „belang” willen nemen in misschien eenigszins anderen zin, dan de heer De Villeneuve heeft gedaan. Ik zou willen doelen niet zoozeer op concreet geldelijk belang, als een grootere clientèle, en hooger honorarium, doch zou willen doelen op het belang van den advocatenstand, dat bevorderd wordt door de traditie, waarover ik sprak.

(De heer De Villeneuve: Zoo heb ik het ook bedoeld.)

Dat geloof ik gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik wil er echter op wijzen, omdat het woord „belang” zou kunnen worden gebruikt in een andere beteekenis, namelijk, dat het zou gaan om het behartigen van het materiele belang van de balie en het dus niet alleen geldt voor belanghebbenden, maar ook dat het voor de rechtzoekenden van groot belang is.

De rechten en de plichten van de balie kunnen niet worden vastgelegd, zooals de heer De Villeneuve zeide, in bepalingen, behoudens dan, dat richtlijnen gegeven worden in deze nieuwe regeling. Maar het toezicht, zooals de Regeering zich dat voorstelt, volgens de nieuwe bepalingen, zal er toe kunnen bijdragen, dat dit zeer hooge belang van justitiabelen en balie beide, beter tot zijn recht komt.

Het woord „belang” is door den tweeden spreker nog met betrekking tot een ander punt genoemd en wel tot een punt, dat van zoodanige beteekenis is, dat het voor hem aanleiding is, om met de voorgestelde regeling niet geheel tevreden te zijn. Het betreft hier het niet tegemoetkomen door de Regeering aan de suggestie, om als afzonderlijke wrakings- of verschooningsgrond voor de bij-zitters in het college op te nemen het feit, dat de betrokkene is een kantoorgenoot van den bijzitter.

Nu heeft de Regeering in haar antwoord gezegd: laat men hier liever geval voor geval beslissen en zich richten naar wat nu reeds in die gronden van wraking en verschooning staat, dat is, het persoonlijk belang van den man die tot deelneming aan deze rechtspraak is geroepen.

De heer De Villeneuve zegt, maar dat is altijd het geval, wanneer hier een advocaat in het college van den raad van Justitie mede moet beslissen over een klacht tegen een kantoorgenoot, dan heeft hij daar persé altijd belang bij. Maar wanneer men dat belang van den advocatenstand voorop stelt, dan geloof ik, dat practisch bij een juiste rechtspraak over de balie, van een bestraffing van misdragingen, ieder advocaat, ieder lid der balie, belang heeft. Dat mag niet zijn en is ook niet geweest voor de Regeering een reden om de deelname van de advocaten zelf aan deze rechtspraak uit te sluiten, zelfs niet om aan deze bijzitters een beslissende stem te onthouden.

(De heer Thammín: Dan krijgen zij een zeer moeilijke positie.)

De heer Kerstens: Goed. Zij moeten er wat voor over hebben.)

In tegenstelling met den heer Soangkoepou stelt de Regeering vertrouwen in de balie als geheel, als instituut. In elk corps, in elke groep van bedrijfsgeenoten, vindt men natuurlijk menschen, die zich niet in alle opzichten correct gedragen, vindt men zwarte schapen, doch als geheel en in de balie ook, mag men in de deelnemenden aan de rechtspraak vertrouwen

Handelingen, Zittingsjaar 1938—1939.

stellen. Daarom is het zeker niet ondenkbaar, dat de klachten over een misdrijving van een advocaat inderdaad ook mogen worden medebeoordeeld door een kantoorgenoot.

Men hoeft dan niet dadelijk te denken aan een klacht over behartiging van belangen, er zijn andere punten, die in de regeling onder toezicht worden gesteld. Het kan gaan om oneerbiedigheid tegenover rechterlijke autoriteiten, om handelingen in strijd met de eer van den stand der practizijns e.d. In al deze gevallen is van concreet materieel belang van den kantoorgenoot geen sprake, al heeft deze kantoorgenoot, evenals de geheele balie, er belang bij, dat de delinquent wordt herinnerd aan de verplichtingen, die hij aan zijn stand heeft. Wat de heer De Villeneuve voorstelt, lijkt de Regeering dan ook minder gewenscht, omdat men dit materiele belang op zichzelf wil laten beslissen en daarnaast niet wil stellen als afzonderlijken verschooningsgrond het feit, dat de betrokkene behoort tot hetzelfde kantoor.

Volgens den heer De Villeneuve ligt de beslissing toch altijd nog bij den rechter, maar de rechter zal alleen kunnen beoordeelen, of er al dan niet een bijzonder belang bestaat. De vraag echter, of de betrokkene behoort tot het kantoor van den bijzitter is een vraag, waarover geen verschil van meening mogelijk zal zijn. De rechter zal in dit geval dus moeten accepteren, dat waar het een kantoorgenoot betreft, er dus reden bestaat tot verschooning of wraking. De standing van het betrokken kantoor zal gebaat kunnen zijn bij een deelneming juist van een kantoorgenoot aan de correctie van den delinquent in die gevallen, waarin van een persoonlijk materieel belang geen sprake is.

(De heer Van Helsdingen: Maar dat kan aanleiding geven tot moeilijke posities.)

De positie kan moeilijk zijn, maar dat is onvermijdelijk in een maatschappij als de Ned.-Indische, waarin in het algemeen de verhoudingen nauwer zijn, waar men dichter op elkaar staat, ook in de balie, dan b.v. in Nederland. Dit is een van de redenen, waarom een systeem als het Nederlandsche, waarbij de balie zelf deze geheele rechtspraak in handen heeft, in Indië niet passend is.

De heer Van Helsdingen heeft zich aangesloten bij de keuze der Regeering, al was de keuze tussehen twee variaties in het tusschensysteem voor hem een beslissing, die nu niet zoo voor de hand lag. Dat is dan de variatie van adviseurs of medebeslissers. De heer Van Helsdingen vraagt, waarom men deze menschen bijzitters noemt. Wanneer men buiten twijfel wil stellen dat men te doen heeft met menschen, die een beslissende stem hebben, zou het toch beter zijn, hen leden te noemen, zegt hij. Mijnheer de Voorzitter! Ware dit bezwaar dadelijk bij het Gedelegeerdenverslag voorgebracht, dan zou de Regeering zonder twijfel hebben overwogen, of men dan op deze wijze nog beter zou kunnen tegemoet komen aan het opgeworpen dubium dan thans is geschied. Maar in het Gedelegeerdenverslag werd opgemerkt, dat uit den tekst der ordonnantie niet duidelijk bleek, of hier nu een beslissende stem is gegeven of niet.

(De heer Van Helsdingen: Juist door de keuze van het woord „bijzitter”.)

Aan dit bezwaar is de Regeering tegemoet gekomen door de wijziging, welke intusschen anders luidt dan het geachte lid thans voorstelt. De Regeering geeft daarin volkomen zekerheid. Immers, volgens de Nota van wijzigingen wordt het eerste lid als volgt gelezen:

„Bij dit toezicht wordt de samenstelling van de colleges uitgebreid met twee bij het college toegelaten practizijns als bijzitters.”

Hieruit is niet anders te lezen, dan dat deze bijzitters in het college worden opgenomen en dus medebeslissen. De term „bijzitters” kan onder deze omstandigheden geen misverstand meer laten en is nu eenmaal bij de wording van dit ontwerp min of meer traditioneel geworden.

Verruiming toezicht over de gedragingen der practijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139).

(Soangkoepon.)

Het zou echter niet juist zijn om de advocaten, die bij de behandeling van een disciplineaire zaak mee-beoordeelen, leden van het college te noemen. Dat zijn ze ten slotte niet, ze zijn en blijven bijzitters, outsiders, die geroepen worden om in het college aan de betrokken rechtspraak deel te nemen.

Ten slotte is de zaak ook niet van overgroot belang. Het voornaamste is, dat vaststaat, dat hier aan deze advocaten bij de disciplineaire rechtspraak een beslissende stem wordt gegeven en dat staat na de wijziging in de Nota van Wijziging naar de meening der Regeering voldoende vast. Mijn conclusie is dus, dat de Regeering geen termen kan vinden om naar aanleiding van hetgeen door de drie sprekers is aangevoerd, alsnog bijzondere wijzigingen of aanvullingen van het ontwerp voor te stellen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Zoals bekend is, worden de beslissingen van den rechter bij den Raad van Justitie en het Hof alleen gebaseerd op de stukken. Nu wordt in de wet bepaald, dat de handelingen en de verrichtingen van de advocaten en al wat daarmee verband houdt, in een regeling worden vastgelegd.

Als op die wijze bepaalde bezwaren van de balie bestaan, waarmee door den rechter geen rekening werd gehouden, dan ligt het toch op den weg van de overheid om die bezwaren in een bepaling bijeen te brengen. Nu hebben de advocaten, wanneer hun fouten worden onderzocht, zelf mede de gelegenheid om die eigen fouten te constateeren en daarover te beslissen en dat gaat m.i. een weinig mank. Als het gaat om verruiming van het toezicht op deze advocaten, moet er voor de Regeering aanleiding zijn dit in een regeling te bewerkstelligen. Er dienen dan ook bepaalde gevallen te zijn, die wijzen op de noodzaak van zoodanige bewerkstelling.

Nu heeft de Regeering-gemachtigde betoogd, dat er door de balie zooveel bezwaren zijn aangevoerd en dat het goed is, dat de leden hun eigen belangen bepleiten.

(De heer **De Villeneuve**: Niet alleen van de zijde van de Regeering, maar ook van het Hooggerechtshof.)

Ik heb dus gelijk, wanneer ik zoeven zeide, dat het dan niet gaat om een verruiming van het toezicht op de advocaten, doch om tevredenstelling van de balie. Dit is een streven, waartegen ik niets vermag te doen, maar mijn opinie is, dat door deze bijvoeging van bijzitters de belangen der rechtzoekenden niet beter worden behartigd en het toezicht niet wordt verbeterd.

(De heer **Thamrin**: Het geldt een zuiver ambtelijk college.)

Het is nooit juist om belanghebbenden te laten medespreken over de belangen van de eigen groep.

(De heer **Van Helsdingen**: Dus U veroordeelt de geheele regeling in Nederland?)

Het gaat voor mij om de regeling hier te lande. In deze ontwerp-ordonnantie zie ik bezwaren voor de Indische maatschappij. Wat voor de een goed is, is daarom nog niet goed voor den ander.

Wij hebben nu een vakvereniging van advocaten, die, evenals andere vereenigingen, verplicht is te waken voor de materiele, stoffelijke en geestelijke belangen harer leden. Met dit denkbeeld voor oogen wordt nu een autoriteit ingeschakeld bij een rechterlijke beoordeeling van een zaak, waarbij deze bijzitters zelf zijn betrokken.

De Regeering heeft gezegd, dat wij vertrouwen moeten hebben. Dat is een zeer mooie zaak, maar hoe gaat het in de praktijk? Daarom gaat het juist. Men kan wel zeggen, dat men vertrouwen moet stellen in de menschen, maar, als er onder de menschen personen zijn, die het vertrouwen niet waard zijn, moeten wij dat dan maar accepteeren?

Als het de bedoeling der Regeering is, het toezicht te verruimen, moet de Regeering eerst een enquête instellen om te onderzoeken, of er werkelijk tekortkomingen zijn geconstateerd, verwaarloozing van belangen van belanghebbenden,

(De Villeneuve.)

enz. en of zulks sporadisch dan wel veel voorkomt. Eerst dan kan men beoordeelen, of er behoefte bestaat aan verruiming van het toezicht. Bestaat er geen behoefte aan verruiming van het toezicht, dan zou ik willen vragen, waarom de voorliggende ontwerp-ordonnantie is ingediend.

Nu kan men ook wel zeggen: de rechterlijke colleges weten niet, hoe de werkkring van de advocaten is, maar de leden van de rechterlijke colleges behoeven toch ook niet op hun kantoor te blijven zitten, zij kunnen een onderzoek instellen en op grond van de resultaten daarvan een oordeel vellen.

Ik blijf echter van oordeel, dat het, als verruiming van het toezicht op de advocaten noodzakelijk is, zeker niet in de voorgestelde richting moet worden gezocht. Dan moet men het zoeken in een andere richting en daarom beveel ik het instellen van een enquête aan, dan kan de Regeering zien, welke ontstellende feiten zich hebben voorgedaan.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben in de eerste plaats den geachten Regeering-gemachtigde erkentelijk voor de interpretatie, welke hij zoeven aan mijn woorden heeft gegeven, in het bijzonder voor de beteekenis, welke de Regeering-gemachtigde heeft willen hechten aan het door mij in eerste instantie genoemde woord „belangen”. Inderdaad zie ook ik hier niet in de eerste plaats de materiele belangen van de balie; het gaat wel degelijk om ideëele, algemeene belangen. Bij de rechtsbedeeling in civilibus zijn dagelijks twee groepen met elkaar in contact. De eerste groep is de balie, tot wie het publiek zich in eerste instantie wendt; de tweede groep is de rechterlijke macht, die haar oordeel over de voorgelegde gevallen geeft en dan kan men zonder meer niet zeggen, gelijk de heer Soangkoepon doet, laat de rechterlijke macht dan maar zonder meer op de stukken recht doen en haar oordeel uitspreken. Juist in zeer subtiële zaken, als waarom het hier veelal gaat, is interne voorlichting, als door de Regeering wordt beoogd, en niet alleen voorlichting, maar ook een zekere medezeggenschap en dus van verantwoordelijkheid, naar mijn stellige overtuiging van het grootste belang.

Wel verre dus van de belangen van de justitiabelen te schaden, worden deze hierbij ten zeerste gediend en niet alleen de belangen van de justitiabelen, maar zeker ook die van een stand, die nog terecht genoemd mag worden het nobile officium. Daarom gaat ook de vergelijking, die ons geacht medelid, de heer Soangkoepon, met een vakvereniging maakt, niet op. Ook al zullen de advocaten zich vermoedelijk langzamerhand wel vereenigen in vereenigingen, toch kan men zulke vereenigingen niet zonder meer met vakverenigingen gelijkstellen. Advocaten zijn, als ik het zoo mag zeggen, inderdaad wel hoofdarbeiders, maar men kan hun vereenigingen toch niet als werknemersvereeniging betitelen, als hoedanig wij toch in den regel vakverenigingen beschouwen. In de eerste plaats beoogen advocatenvereenigingen de nobele doelstellingen, die dit ambt met zich brengt, hoog te houden en verder te dragen. In dit opzicht is dan ook de gegeven oplossing in alle opzichten toe te juichen.

Het spijt mij, dat de geachte Regeering-gemachtigde niet is ingegaan op de suggestie, welke ik heb gedaan om de wrakings- e.q. verschooningsgronden aan te vullen als ik heb verzocht.

Ik heb even gedacht aan de indiening van een amendement, maar zal dit nalaten, en wel op dezen grond, dat anders juist aan het persoonlijke belang, dat bij kantoorgenooten onderling zou bestaan, te veel relief zou worden gegeven.

Ik neem aan, dat de bijzitters, waartoe de Gouverneur-Generaal vooraanstaande leden van de balie zal benoemen, voldoende besef van de op hen rustende verplichting en verantwoordelijkheid hebben, dat zij in het algemeen, in gevallen waarin het belang van een kantoorgenoot en dus een voor hen

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Verruiming toezicht over de gedragingen der practizijns en wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139). —
Wijziging en aanvulling Volksraadpositieregeling enz. (Ond. 71).

(Van Helsdingen, directeur van Justitie.)

geldend persoonlijk belang, betrokken is, zich van deelname zullen onthouden, althans zullen vragen, daarvoor verschoond te mogen worden.

Het is op dien grond dat ik dan ook met den uitleg van den geachten Regeeringsgemachtigde genoeg en wil nemen en overtuigd ben, dat de zaak in de praktijk wel zal marcheeren.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Een korte opmerking slechts. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat, wanneer mijn bezwaar in het Gedeleerdenverslag was opgenomen, de Regeering wellicht had overwogen, de redactie anders te doen luiden. Ik meen, dat juist de nu ontworpen redactie het het gemakkelijkst maakt, van bijzitters leden te maken. Bij de oorspronkelijke redactie zou het inderdaad onelegant zijn geweest, maar waar hier nu staat, dat bij het toezicht het college uitgebreid wordt met eenige stemhebbende „bijzitters”, zou tegen de door mij aangegeven wijziging geen bezwaar bestaan.

Ik wil den geachten Regeeringsgemachtigde in herinnering brengen, dat elders in de Rechtelijke Organisatie „bijstaanders” geen stem hebben en de bijzitters hierbedoeld voortaan stem zullen hebben.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De nadere opmerkingen, die de heer Soangkoepou heeft gemaakt, geven geen aanleiding tot uitvoerige beschouwingen. Ik mag wel volstaan met te zeggen, dat de Regeering geen belangentegenstelling ziet tusschen de balie en de rechtzoekenden. De balie is er juist om de belangen van de rechtzoekenden te behartigen. Maar het is zeer goed denkbaar dat een advocaat de belangen van een cliënt zeer goed behartigt en daarbij toch handelt in strijd met de eer van zijn ambt.

(De heer **Soangkoepou**: Als men daarvan uitgaat heeft men eigenlijk niets aan art. 192.)

Uitbreiding van het toezicht ten aanzien van de belangenbehartiging van de rechtzoekenden is niet noodig, want dit staat reeds in de regeling en blijft erin staan. Wanneer klachten over de behartiging van de belangen van cliënten aanleiding zijn tot onderzoek, kunnen ook thans reeds straffen worden opgelegd.

Wat wel noodig was, was, dat werd aangeduid, wat kan vallen onder plichtsverzuim. Dat was te voren dubieus en met name of dan onder plichtsverzuim, waar dit stond naast de behartiging van de belangen van cliënten, zou vallen een zeer goede behartiging van de belangen van de cliënten, maar in strijd met hetgeen een goede traditie bij de balie vereischt. Die uitbreiding is hier tot stand gebracht. Men kan niet volhouden, dat hier geen uitbreiding plaats heeft en dat is dan het geval op dat gebied waar bleek, dat er behoefte aan bestond.

De heer **De Villeneuve** heeft medegedeeld, dat hij van een amendement ten aanzien van het bij een zaak betrokken zijn van een kantoorgenoot heeft afgezien.

De Regeering is daarvoor erkentelijk en meent, dat gerust mag worden afgewacht, of in de praktijk nog verdere bezwaren zullen blijken te bestaan. Ik wil alleen nog opmerken, dat een bezwaar tegen de bedoelde voorziening ook is, dat de wet het begrip „advocatenkantoor” als zoodanig niet kent. Men vindt dat begrip nergens in de wet. Dit bestaat wel in de praktijk, maar er zijn ook nog andere verhoudingen tusschen de advocaten, buiten die van kantoorgenoot, waarbij de een belang heeft bij de gedragingen van den ander.

De heer **Van Helsdingen** heeft medegedeeld, dat hij meent, dat een wijziging, als door hem gevraagd, zeer goed zou aansluiten bij de wijziging, die bij Nota van Wijzigingen is aangebracht. Dat kan zijn, maar het is toch minder eigenaardig, dat men de bijzitters aanmerkt als leden van het college. Zij nemen wel deel aan de behandeling van bepaalde zaken van disciplinaire aard, doch maken overigens geen deel uit van het college. Zij zijn daarvan geen lid.

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

(De heer **Soangkoepou**: Maar ze hebben toch stemrecht.)

De Regeering neemt intusschen aan, dat de heer **Van Helsdingen** met den tekst, zooals deze thans luidt, genoeg en wil nemen en Zij is daarvoor erkentelijk.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer **Soangkoepou** geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van een vijftal ontwerpen van ordonnanties onderscheidenlijk strekkende tot:

- a. nadere wijziging en aanvulling van de „Volksraadpositieregeling 1926” (Indisch Staatsblad 1926 No. 453);
- b. nadere aanvulling van de Provincie-ordonnantie (Staatsblad 1924 No. 78);
- c. nadere aanvulling van de Stadsgemeente-ordonnantie (Staatsblad 1926 No. 365);
- d. nadere aanvulling van de Regentschaps-ordonnantie (Staatsblad 1924 No. 79);
- e. nadere aanvulling van de Locale Raden-ordonnantie (Staatsblad 1905 No. 181);
een en ander o.m. met betrekking tot de pensioenaanspraken van hen, aan wie bij van regeeringswege vastgestelde reglementen zoodanige aanspraken worden verleend. (Ond. 71.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Hartevelt**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de wijziging en aanvulling van de Volksraadpositieregeling heeft in de eerste plaats de heer **Soangkoepou** het woord gevoerd. Zonder in te gaan op de vermelding van zijn weinig gunstige indruk van de waardeering, welke de Regeering voor den Volksraad heeft — uit het College zelf, Mijnheer de Voorzitter, zijn alreeds stemmen opgegaan, die de onjuistheid en ongemotiveerdheid daarvan hebben aangetoond —, moge ik naar aanleiding van zijn betoog slechts opmerken, dat het in groote hoofdzaak buiten het bestek van het nu behandelde punt om ging. Het is allerminst de bedoeling, bij deze gelegenheid de positie van den Volksraad en zijn leden in vollen omvang in bespreking te brengen.

Overigens, Mijnheer de Voorzitter, indien het onderhavige onderwerp ergens blijk van geeft, dan is het slechts van belangstelling voor de positie van de leden van dit College, welke de Regeering hiermede bedoelt verder af te ronden.

De door den heer **Soangkoepou** nog weer aangerode vraag betreffende het pensioen voor Volksraadsleden als zoodanig, ligt — naar de Regeering ook reeds bij de Memorie van Antwoord verklaarde — buiten het kader dezer regeling.

Thans de vragen van den heer **Kerstens**, die de Regeering zooveel mogelijk zal trachten te beantwoorden. De heer **Kerstens** heeft in de eerste plaats gevraagd: of bevordering tot keuzebetrekking ook dan mogelijk is, wanneer de vervulling van het lidmaatschap van den Volksraad een beletsel vormt om de geschiktheid te beoordeelen.

(De heer **Kerstens**: In de praktijk.)

Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord is gezegd, dat — beneden zekere grenzen, waarover straks —:

(Soangkoepon.)

„de materiele voordeelen, inclusief die op het gebied der pensioenen, van promoties die, blijkens het gepaseerd worden van belanghebbenden mogelijk zouden zijn geweest, worden toegekend.”

Ik citeer dit, Mijnheer de Voorzitter, omdat ik er mede wil aantonen, dat het leveren van het bewijs van geschiktheid voor benoeming in een bepaalde functie tijdens het Volksraadslidmaatschap een zaak is, die staat naast het onderwerp, dat wij thans behandelen. Thans gaat het alleen om het tot stand brengen van aanvullende regelingen ten aanzien van de pensioenaanspraken van ambtenaren-Volksraadsleden, en de Regeering zou zich gaarne tot dat onderwerp willen beperken.

Ten aanzien van alle mogelijk gebleken promoties beneden de reeds genoemde grenzen worden de materiele voordeelen toegekend; ten aanzien van de mogelijk geworden promoties, welke daarboven liggen, niet.

In de tweede plaats heeft de heer Kerstens gevraagd wat precies bedoeld wordt met de „zekere grenzen”, waarvan de Regeering in de Memorie van Antwoord spreekt.

Deze grenzen zijn niet volkomen scherp te trekken, men zal wat dat betreft de Regeering eenig vertrouwen moeten schenken.

Om de gedachte te bepalen, zou ik dan het volgende willen zeggen: Er zijn keuzebetrekkingen, welke elk in haar soort min of meer een „eenmans-functie” zijn, waarbij meer dan bij andere functies meer dan bij andere een rol van beteekenis gaan spelen. Voorbeelden kunnen moeilijk worden genoemd; het gaat bovendien bij deze functies om verhoudingen, welke niet in alle administraties gelijk liggen. Een usance zal zich op dat gebied ongetwijfeld vormen. De Regeering zal in deze materie geen eng standpunt willen innemen.

De heer Kerstens heeft bovendien nog gevraagd, op welke wijze de toekenning dier voordeelen geschiedt. Daarop kan worden geantwoord, dat in eventuele gevallen een beschikking zal worden genomen, waarbij wordt bepaald, welke de inkomsten van den betrokkene zouden zijn geweest, ware hij in actieven dienst gebleven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat de heer Kerstens in hetgeen ik heb gezegd, gevonden heeft, wat hij wenschte te weten.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik hier deze kwestie besprak, ben ik daarbij uitgegaan van de uitwerking, die de betrokken regeling op mij persoonlijk heeft gehad. Ik heb toen alleen het feit geconstateerd, hoe twaalf jaar geleden de toestand ten deze was en hoe hij nu is. Ik heb slechts getracht mijn indruk precies weer te geven en wanneer ik de feiten niet had gesteld zoo als is geschied, zou ik tegenover de Regeering hebben gehuicheld.

Nu hebben de heeren Van Helsdingen en Roep tegen de door mij uitgesproken woorden geprotesteerd, doch de grond van hun protest is mij niet volkomen duidelijk, want ik heb hier alleen feiten geconstateerd, die zich volgens den door mij ten deze verkregen indruk voordeden. Wenschen de betrokken leden dan niet, dat hier de waarheid wordt gezegd? Ik begrijp derhalve hun protest niet. Ik wil hier b.v. eens een vergelijking maken en wel met betrekking tot het gebeurde met Albanië. Albanië heeft haar lot ondergaan en protesteeren over het ingrijpen van Italië helpt derhalve niet meer. Intusschen komt Joegoslavië protesteeren, omdat Albanië klaagt over de door haar ondervonden behandeling. Zoo ben ik tegenover den heer Van Helsdingen in de positie van Albanië.

(De heer De Villeneuve: Een zeer mank gaande vergelijking!)

Mijnheer de Voorzitter! Het gevolg van de getroffen rege-

(Kerstens, Reg. Gem. voor Algemeene Zaken.)

ling terzake is, dat — ons geachte medelid, de heer Van Helsdingen, kan in dit College zelf constateeren, dat geen van de hier aanwezige Inheemsche leden als landsdienaar meer dan f 800 verdient — de betrokken personen, zooals ik in eersten termijn heb aangegeven, daardoor worden gedupeerd. Nu hebben sedert het bestaan van het College de leden van het College van Gedelegeerden het inzake hun pensioenregeling gereleveerde recht. Ik zou derhalve de Regeering willen vragen, om, wanneer Zij werkelijk niet de bedoeling heeft ten deze een onderscheid te maken tusschen de verschillende leden, in ieder geval de leden te laten behouden wat zij reeds bezitten en niet hun voordeelen telkens te gaan verminderen. Tot het terugnemen van de verkregen voordeelen bestaat mijns inziens totaal geen aanleiding, tenzij men daarbij de bedoeling zou hebben de betrokkenen speciaal te treffen. En dit laatste betreft dan het weergeven van een indruk, dien ik van die regeling heb gekregen. Ik heb daarom speciaal tot de Regeering willen zeggen: tracht in den vervolge dien indruk van mij bij het treffen van bepaalde regelingen, weg te nemen. Ik wil aannemen, dat dit niet in de bedoeling heeft gelegen van de Regeering, en zeker niet tijdens de regeerperiode van den huidige Landvoogd, doch laat Zij dan toonen, dat het ook beslist zoo niet is. De door mij gebezigde woorden hebben slechts ten doel gehad in deze richting de aanwijzing te geven, dat de door de Regeering ten deze gevolgde weg niet juist was. Het protest van de heeren Van Helsdingen en Roep lijkt mij dan ook misplaatst, want ik heb hier slechts mijn eigen indruk weergegeven. Op deze manier zou men ook protesteeren tegen het feit, dat de zon schijnt, wanneer zij althans niet door wolken is bedekt. Ik verklaar derhalve nogmaals het geuite protest tegen mijn woorden niet te begrijpen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben wat het antwoord op de twee laatste vragen betreft, geheel bevredigd. Wat de eerste vraag betreft heeft het regeeringsantwoord mij echter niet geheel voldaan. Als ik het goed heb begrepen, heeft de Regeering medegedeeld er van uit te gaan, dat een ambtenaar, die zitting neemt in den Volksraad dan wel in het College van Gedelegeerden, gepasseerd wordt. Zij gaat dus niet uit van de vraag, hoe de positie zou zijn geweest, als de betrokkene geen lid van den Volksraad was geweest en hij dus zijn praktische geschiktheid wel had kunnen bewijzen.

Als ik dit juist verstaan heb, blijft er voor mij iets onbevredigends in dit antwoord, namelijk dat men zich, hoewel men tot aan zijn intrede in den Volksraad volkomen geschikt was voor een keuze-betrekking, de bevordering daartoe ziet ontgaan, omdat men nu eenmaal tengevolge van het Volksraadslidmaatschap niet in staat was zijn praktische geschiktheid te bewijzen door de uitoefening van zijn ambt gedurende bepaalde tijd, als bijvoorbeeld — ik heb het in eersten termijn reeds genoemd — het dragen van een hooger commando in het leger. Misschien kan de geachte Regeeringsgemachtigde mij hierover nader inlichten. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan zal ik mij daarbij neerleggen.

De heer **Hartevelt**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkel woord. Ik geloof, dat hetgeen ik in eersten termijn mededeelde in het algemeen wel het standpunt der Regeering heeft weergegeven. Ik geloof, dat hier in zoover wellicht misverstand schuilt, dat het in casu niet gaat om het verkrijgen van een benoeming op grond van bepaalde geschiktheid. Hier wordt een grens gelegd tusschen bepaalde hogere en lagere keuzebetrekkingen. Het automatisch doen doorlopen van de aan die hogere keuzebetrekkingen verbonden materiele voordeelen lijkt de Regeering niet redelijk.

De **Voorzitter**: Hiermede is de beraadslaging over deze ontwerp-ordonnantie beëindigd, zoodat tot stemming kan worden overgegaan.

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften. — Derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Kan, Soangkoepou.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport der Commissie voor de Verzoekschriften:

8. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 11 September 1937 van Hodosoewarno, om toekenning van pensioen e.q. herplaatsing.

Regeringsbrieven van 23 Februari 1938 No. 375/C en 23 Juni 1938 No. 1291/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Als gevolg van de opmerkingen, welke het college in zijn laatste vergadering heeft mogen aanhooren van den heer Soangkoepou, deelt de Commissie voor de Verzoekschriften thans mede, dat zij bereid is de conclusie op verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport te doen luiden als volgt:

„De commissie stelt voor de Regeering mededeeling te doen van de opmerkingen van den heer Soangkoepou, met verzoek mede te willen deelen of een en ander de Regeering aanleiding geeft tot een andere beslissing ten gunste van adressant.”

De gewijzigde conclusie der commissie, betreffende verzoekschrift No. 8 van het tweede rapport, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! In dit rapport zijn twee rekestes (Nos. 18 en 19) opgenomen, welke van zeer ouden datum zijn. De ontworpen conclusies zijn destijds nogmaals in studie genomen en door bijzondere omstandigheden is de afdoening sterk vertraagd. Hoewel aan de verzoeken niets meer te doen was, zijn zij om formeele redenen met de oude conclusies op dit rapport gebracht.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 1:

1. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg 18 November 1937, van Dool II bin Manis, om verhooging van pensioen.

Regeringsbrief van 3 Augustus 1938 No. 1566/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Bij het regeringsbesluit van 3 Augustus 1938 No. 1566/c is erkend, dat adressant bij de overname door het land op 1 November 1913 van de daarin bedoelde lijn, met medetelling van zijn diensttijd vóór die overname, inderdaad bij zijn pensionering een totalen diensttijd had van 31 jaren en 1 maand. Nu luidt artikel 1 van Staatsblad 1915 No. 148 als volgt:

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Kan, Soangkoepou.)

„Voor hen, die op 31 October 1913 verbonden waren aan den dienst van de lijn Batavia-Buitenzorg der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij en met ingang van 1 November 1913 in Nederlandsch-Indischen dienst zijn overgegaan, zal bij de berekening van hun diensttijd, geldig voor pensioen, in aanmerking komen de tijd, door hen onder genot van doorlopende inkomsten in dienst van genoemde Maatschappij doorgebracht met uitzondering van den tijd, gedurende welken buitenlandsch verlof is genoten.

Het bedrag van het pensioen wordt berekend naar den in Gouvernementsdienst doorgebrachten tijd en de in dien dienst genoten inkomsten.

Ten aanzien van hen, die gepensionneerd worden met toepassing van het reglement op het verleen van pensioenen aan Europeesche burgerlijke ambtenaren telt de tijd, doorgebracht in dienst van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij vóór het bereiken van den vollen ouderdom van achttien jaren, niet mede bij de berekening van den voor pensioen geldigen diensttijd.

Over de inkomsten, genoten gedurende den diensttijd bij genoemde Maatschappij worden geene bijdragen ten behoeve van de Indische burgerlijke pensioenen gevorderd.”

Als gevolg van deze bepaling behoort m.i. deze diensttijd volledig te worden gehonoreerd. Uitsluitend als grondslag van het toe te kennen pensioen mag de bezoldiging van adressant tijdens zijn dienst bij de Ned.-Ind. Spoorweg Maatschappij niet worden aangenomen.

Ik ben dus van oordeel, dat adressant's verzoek op grond van dit staatsblad behoort te, ja moet worden ingewilligd. Ik moge de Commissie voor de Verzoekschriften derhalve voorstellen, de Regeering in overweging te geven, dit verzoek van adressant in herbehandeling te nemen en het verzoek in te willigen.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft er geen bezwaar tegen om hetgeen de heer Soangkoepou naar voren brengt ten aanzien van dit verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering.

Ik moge van deze gelegenheid echter gebruik maken om er den heer Soangkoepou op te wijzen, dat hij bij de Secretarie van den Volksraad wel wat laat is gekomen met de mededeeling, dat hij over dit verzoekschrift het woord zou voeren. Het is gebruikelijk, dat deze mededeeling enkele dagen vóór de behandeling plaats vindt, opdat de commissie zich op haar antwoord kan beraden. Hopelijk zal de heer Soangkoepou zich in den vervolge aan dit gebruik houden.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! De Pinksterdagen waren oorzaak, dat ik mij niet aan het gebruik heb kunnen houden. Aan de studie van deze verzoekschriften heb ik mijn vrije dagen besteed.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie neemt gaarne nota van de erkenning van zijn fout door het geachte lid.

De conclusie der commissie, als aangevuld door den Voorzitter der commissie, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 2:

2. Verzoek, gedagteekend Koetoredjo 15 Juli 1938, van vrouwe Masripah, om toekenning van onderstand.

(Soangkoepon, Kan.)

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De moeilijkheden van adressante, als echtgenoot van den overleden landsdienaar Mas Soemodihardjo, zijn vele. Waar zij verder analphabeet is en niet gezegend met de technische kennis voor ons maatschappelijk leven, behoeft het geen betoog, dat zij van lieverlede in een zorgelijken toestand kwam te vervallen. Daarbij heeft zij nog drie minderjarige kinderen en een oude vrouw te verzorgen. Zij is hulpeloos en verstoken van alle noodige hulp.

Kan de Regeering hierin geen hulp verleen tot leniging van het leed van deze arme verlaten familie?

Haar echtgenoot had bij diens overlijden een diensttijd van twintig jaren en vijf maanden en bovendien heeft deze echtgenoot gedurende meer dan acht jaren, nl. acht jaren en vijf maanden, als onbezoldigd magang, dus belangeloos gewerkt, zoodat adressante's echtgenoot Mas Soemodihardjo volgens de ter zake gemaakte berekening met een totalen diensttijd van 28 jaren en 10 maanden den lande heeft gediend.

Ik vraag mij af, of de moeilijkheden van adressante, als een behoeftige weduwe van een landsdienaar voor de Regeering geen aanleiding geven om met toepassing van het bepaalde in lid XII van Bijblad 13988, d.i. „de regeling van de toekenning van onderstand aan weduwen van Inlandsche landsdienaren" deze arme weduwe te helpen.

Ik denk, dat dit mogelijk is, indien de Regeering of de Landvoogd medegevoel heeft voor het lot van de arme verlatenen.

Ik moge daarom de Commissie voor de Verzoekschriften verzoeken, om dit onderwerpelijk verzoek op basis van het zoeven genoemd Bijblad 13988 der Regeering in overweging te geven.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De conclusie der commissie luidt, dat, aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, de commissie voorstelt, over te gaan tot de orde van den dag. Zij heeft er echter geen bezwaar tegen, aan de Regeering mededeeling te doen van de opmerkingen van het geachte lid ten gunste van adressante, doch niettemin kan de conclusie door de commissie moeilijk worden gewijzigd.

De heer **Soangkoepon**: Ik meen, dat, hoewel de commissie gelijk heeft, toch uitdrukkelijk moet worden verwezen naar het zoeven door mij genoemde Bijblad No. 13988.

(De heer **Thamrin**: Dat kan hier niet worden toegepast.)

Jawel, als de Regeering maar wil, kan dat wel.

De conclusie der commissie wordt zonder hoofdlijke stemming goedgekeurd, met inachtneming van de toezegging van den Voorzitter der commissie.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op de verzoekschriften sub 3:

3. Een tweetal verzoeken, gedagteekend Medan 20 September 1937 en Belawan 18 Juli 1938, van G. Rouwenhorst, om medetelling van den in verplichten krijgsveldst doorgebrachten tijd (mobilisatietijd) voor periodieke weddeverhoogingen volgens de B. B. L. 1938.

Aangezien de Regeering bij de behandeling in den Volksraad van de ontwerp B. B. L. 1938 nogmaals uitdrukkelijk van Haar afwijzend standpunt ten aanzien van de medetelling van

(Soangkoepon, Kan.)

mobilisatiejaren als diensttijd voor de toekenning van weddeverhoogingen heeft doen blijken (vgl. zitt. 1937—'38 Ond. 119 — st. 6, blz. 28), stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Adressant heeft in zijn ambtelijke loopbaan nadeelen ondervonden als gevolg van de vervulling van verplichten staatsdienst in het belang van zijn vaderland en deze nadeelen zijn dus rechtstreeksch gevolg van het dienen van het algemeen landsbelang.

Zulke diensten behooren mijns inziens niet alleen door de Regeering, maar mede door elk lid onzer maatschappij te worden geëerbiedigd en gewaardeerd.

Waar bovendien voor de bepaling van de materiele positie van andere landsdienaren mede rekening wordt gehouden met zulke verplichte diensten, komt het mij niet juist voor, dat de Regeering zich voor de door adressant aangevoerde argumenten ongevoelig heeft getoond. Aangezien het hier feitelijk geldt het streven naar rechtvaardigheid tegenover een staatsburger, die zich in het belang der landsverdediging heeft opgeofferd, zou het zeker op den weg der Regeering liggen om adressant in zijn verzoek tegemoet te komen.

Het zou zelfs veel beter zijn, indien zulke diensten ongevraagd door de Regeering werden gewaardeerd. Gaarne geef ik daarom de commissie in overweging om der Regeering voor te stellen, het onderwerpelijk verzoek in nadere behandeling te nemen en het daarheen te leiden, dat het verzoek van adressant worde ingewilligd.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft ten aanzien van het verzoek van adressant reeds een afwijzende houding aangenomen en de heer **Soangkoepon** heeft zoeven zelf verklaard: wij kunnen het wel vragen, maar als de Regeering het niet wil, gebeurt er niets.

De Commissie voor de Verzoekschriften meent dan ook, dat het geen zin heeft, om hetgeen de heer **Soangkoepon** zoeven te berde bracht ter kennis van de Regeering te brengen.

De heer **Soangkoepon** zal zich er dus wel mede vereenigen, dat de conclusie op dit verzoekschrift ongewijzigd wordt gelaten.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Is het niet mogelijk om mijn inzicht over de waardeering van den mobilisatietijd ter kennis van de Regeering te brengen?

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: De Regeering heeft reeds beslist, Mijnheer de Voorzitter.

De conclusie van de commissie wordt zonder hoofdlijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Verzoekschrift No. 4 wordt op verzoek van den heer Soetardjo aangehouden tot een volgende vergadering.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 5 t/m 15:

5. Verzoeken, gedagteekend Pangkalpinang 20 December 1937 en 22 Januari 1938, respectievelijk van Machmoed bin Abdoel Kajim en Hadji Abdulrahim e.a., om een uitkeering uit de rubbergelden ten behoeve van den bouw van een moskee.

Regeringsbrief van 18 Augustus 1938 No. 1682/B heeft op dit verzoek betrekking.

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Talook Amboen, Sinoeroet 16 Juli 1937, van Hadji Abdoel Manan en Alwi, om erkenning van hun aanspraken op den galar „Soetan Tengah Hari”.

Regeeringsbrief van 5 October 1938 No. 1969/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Radja-Tengah 2 November 1937, van Ngkenai, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 5 October 1938 No. 1970/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soesoek (Karolanden) 9 October 1937, van Anggap marga Peranginangin, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 7 Juli 1938 No. 1382/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Boenoeradja 12 Juli 1937, van Si Lapang marga Karo Karo, betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1938 No. 1369/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Semarang 29 Maart 1933 van Ir. Be Tiat Tjong, Tan Kong Ham en Li Tjwan Tien, betreffende de toepassing van de Semarangsche terreinenbelastingverordening.

Regeeringsbrief van 1 September 1938 No. 1779/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoetgekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Amboina 24 Mei 1934 van P. A. Maulany, om toekenning van wachtgeld.

Regeeringsbrieven van 6 October 1934 No. 2442/C en 10 September 1938 No. 1815/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Toli-Toli 19 Maart 1937 van M. Nasir en J. Tahirong, om instelling van een kieskring Miden-Celebes.

(Soangkoepon.)

Regeeringsbrief van 12 September 1938 No. 1831/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Kota Gedang 30 Augustus 1938, van Sjarifah, om toekenning van weduwenonderstand.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Batoe Horpak 21 December 1937, van Hadji Joesoef e.a., houdende o.a. bezwaren tegen de verplaatsing van een kampong.

Regeeringsbrief van 26 September 1938 No. 1928/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Rante-Pao 30 December 1936, van M. K. Rawung, om uitbetaling van gemaakte reiskosten en om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 27 September 1938 No. 1929/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften Nos. 5 t/m 15 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 16:

16. Een tweetal verzoeken, gedagteekend Tjoeroep 4 en 12 April 1938, van Hadji Abdul Malik, houdende bezwaren inzake den aanslag en de inning van zijn inkomstenbelasting.

Regeeringsbrief van 3 October 1938 No. 1957/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De klacht van adressant heeft betrekking op het innen van inkomstenbelasting, voordat hij zijn aanslagbiljet had ontvangen en het vorderen van directe betaling van nog niet verschuldigde belasting over een geheel jaar, dus zonder rekening te houden met de vastgestelde en toegestane betalingstermijnen. Dit wordt bevestigd door den brief van den controleur van Redjang van 14 Maart 1938 No. 2358/8.

Dit is dus in strijd met de verklaring van de Regeering, neergelegd in haar schrijven van 3 October 1938 No. 1957/B.

De Regeering zegt in dit schrijven:

„Bij die gelegenheid bood hij” — adressant — „aan, zijn inkomstenbelasting en de verschuldigde margabelasting bij ontvangst van de leensom terstond te voldoen.” Hier is dus geen wolkje aan de lucht.

(Kan, Soangkoepon, Thamrin.)

Maar, wanneer dit juist is, zou het dan verklaarbaar zijn, dat zulk een vrijwillige daad van zulk een goed burger aanleiding kan geven tot het indienen van een klacht? Als men iets vrijwillig doet, gaat men er toch niet over klagen? Als men vraag mij af, of deze hadji Malik wellicht krankzinnig is, omdat een daad als ik zoeven schetste, alleen door een krankzinnige verricht kan worden. Te oordeelen naar de bewoordingen van zijn rekest is hadji Malik echter kerngezond; hij is niet krankzinnig en behoort volgens de Regeering tot de zeer goede ingezetenen van Pasar Tjoeroep.

Indien dit juist is, welke zijn dan de redenen, die aanleiding hebben gegeven tot het verplichten tot en aannemen van vervroegde betaling van een nog niet eens vastgestelde en dus niet verschuldigde inkomstenbelasting? Ik zou zeggen, dat de betrokken autoriteiten zich hiermede schuldig zouden maken aan het strafbare feit „knevelarij”, omschreven in artikel 425 van het wetboek van strafrecht.

Ik moge daarom de Commissie voor de Verzoekschriften verzoeken der Regeering in overweging te geven om de betrokken gezaghebbenden op grond van het door mij genoemde artikel van het wetboek van strafrecht te doen vervolgen.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat het betoog van den heer Soangkoepon berust op veronderstellingen.

(De heer Soangkoepon: Neen!)

De heer Soangkoepon neemt immers aan, dat rekestrant niet krankzinnig is en daarom geen fout kan hebben begaan. Daarom heeft de Regeering naar het oordeel van ons geacht medelid, ook ongelijk, maar de heer Soangkoepon zal het toch wel met de commissie eens zijn, dat de Volksraad op deze gronden niet nader kan terugkomen op het verzoekschrift, waarop door de Regeering reeds afwijzend is beschiedt.

De commissie rekent er dus op, dat de heer Soangkoepon de conclusie op dit verzoekschrift zal willen aanvaarden.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft gezegd, dat adressant zijn belasting vrijwillig heeft voldaan en men kan van een normaal mensch toch niet verwachten, dat hij over iets, wat hij vrijwillig gedaan heeft, gaat klagen.

(De heer Kan: Maar er zijn rare kostgangers op de wereld.)

De brief van den controleur bevestigt, dat de belasting vrijwillig voldaan is.

En nu mag men volgens het artikel van het wetboek eigenlijk niet de belasting invorderen, die in wezen nog niet vastgesteld is. Dat zeg ik niet, maar de wet. Wanneer dat zoo is, laat men dan betrokkenen vervolgen.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter. De Regeering zal van zelf in de Handelingen van het college lezen hetgeen de heer Soangkoepon heeft opgemerkt. De commissie gevoelt er niets voor, dit nog speciaal onder de aandacht van de Regeering te brengen, wat Zij in andere gevallen gaarne doet.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het wel noodig is, even uiteen te zetten, hoe de kwestie zich heeft voorgedaan. Betrokkene beklagt zich erover, dat hem een belastingbiljet wordt ingehouden vóór het aanslagbillet is uitgereikt. Naar aanleiding van dat bezwaar van adressant is uit den aard der zaak door de commissie aan de Regeering om inlichtingen gevraagd. Nu zegt de Regeering, dat, toen de betrokkene een leening sloot bij de Volkseredietbank, hij zelf aanbod, de belastingschuld, die hij nog had, te laten inhouden. Dit aanbod is bevestigd volgens de verklaring van den datoek van Tjoeroep en den gemeenteschrijver, die daarbij aanwezig waren. Nu gaat het

(Soangkoepon, Kan.)

toch niet aan, achteraf een klacht in te dienen, als zou de inhouding van de belastingschuld onrechtmatig zijn geweest. Waar de commissie zulke positieve inlichtingen van de Regeering heeft gekregen, kan zij niet anders dan de Regeering aan adressant overbrengen en het aan hem overlaten of hij zijnerzijds nog bewijsgronden tegen de bedoelde positieve verklaring kan aanvoeren.

Ik geloof, dat onder de gegeven omstandigheden voor de commissie geen andere conclusie mogelijk is.

De conclusie der commissie wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 17:

17. Verzoek, gedagteekend Simanosor 15 Januari 1938, van Baginda Soetan marga Pasariboe e.s., houdende bezwaren tegen de erkenning van Soetan Naparas als td. wd. koeriahoofd van Anggoli-Simanosor.

Regeeringsbrieven van 4 October 1938 No. 1962/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusie der commissie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 18:

18. Verzoek, gedagteekend Makassar 17 Maart 1934, van A. Dendang, inzake de door hem van de zijde van den controleur van Palopo ondervonden bejegening.

Regeeringsbrief van 17 December 1934 No. 3013/A met twee bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van den Regeeringsbrief met de bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Uit de desbetreffende stukken heb ik den indruk gekregen, alsof de controleur van Makale-Rantepao ten opzichte van deze kwestie op een willekeurige wijze is opgetreden.

Uit diens brief van 9 November 1934 No. 7578/11 blijkt, dat deze bestuursambtenaar conservatoir beslag op de goederen van Dendang heeft gelegd.

Uit de door de Regeering verstrekte inlichtingen is niet voldoende gebleken, of adressant al dan niet een zelfbestuurs-onderhoorige is. In het bevestigend geval vraag ik mij af, waarom het leggen van dit conservatoir beslag niet op last van de betrokken rechtbank heeft plaats gehad?

Waarom ontleent deze bestuursambtenaar zijn bevoegdheid tot het doen leggen van conservatoir beslag op de goederen van adressant? Of is deze controleur van Makale-Rantepao tevens zelfbestuursrechtbank van het gebied, waar adressant zijn domicilie heeft?

Ik zou daarom de Commissie voor de Verzoekschriften willen verzoeken, om de afhandeling van deze kwestie, der Regeering in overweging te geven deze vragen nog te willen doen beantwoorden.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter. De commissie heeft geen gelegenheid gehad deze zaak nader te bezien, doordat zij overrompeld is door het verzoek van den heer Soang-

(Voorzitter.)

koepon. Zij zou daarom willen voorstellen, de behandeling van dit verzoekschrift aan te houden tot een volgende vergadering.

De **Voorzitter**: Op verzoek van de Commissie voor de Verzoekschriften wordt de verdere behandeling van verzoekschrift No. 18 aangehouden tot de volgende vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 19 t/m 50:

19. Verzoek, gedagteekend Kediri 7 Juli 1932, van P. G. Ch. Brouwer, om toekenning van een schadeloosstelling en pensioensverhoging.

Regeringsbrieven van 23 December 1932 No. 3443/C en 23 September 1935 No. 2309/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie betreurt, dat de Regeering geen aanleiding heeft kunnen vinden aan het verzoek tegemoet te komen. Zij stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Madioen 26 Mei 1937, van Atmo II, om toekenning van onderstand.

Regeringsbrieven van 12 Februari 1938 No. 317/C, 29 November 1938 No. 2313/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Sragen 25 Januari 1938, van R. M. T. Kartowardono en R. Sastrosoemarto, respectievelijk voorzitter en secretaris van de aldaar gevestigde vereeniging „Kridowaloejo”, om plaatsing van een gouvernementsarts in het regentschap Sragen dan wel opdracht van de werkzaamheden van den dienst der volksgezondheid aan den in dat regentschap vanwege het Soenanaat gevestigden medicus.

Regeringsbrief van 13 December 1938 No. 2407/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. der Regeering te verzoeken om voor zoover de omstandigheden zulks toelaten, te Sragen alsnog een Gouv. Indisch arts te plaatsen,
- b. t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, van een en ander mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Rambipoedji 18 Januari 1938, van P. Ph. A. Ponchevanne, inzake verwijdering van zijn dochter van de Europeesche lagere school te Djember.

Regeringsbrief van 14 December 1938 No. 2416/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de voorzitter der Europeesche schoolcommissie te Djember door de Regeering is uitgenoodigd om op een eventueel hernieuwd verzoek van adressant om wedertoelating van zijn dochter op vorengenoemde school een gunstige beschikking te nemen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder een toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Kerindjing 22 April 1938, van Zahroni bin Hadji Deris, betreffende het hem verleend ontslag als doesoenhoofd.

Regeringsbrief van 14 December 1938 No. 2419/A heeft op dit verzoek betrekking.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend kampong Lingga 28 Augustus 1936, van Si Nawa, houdende bezwaren tegen de voldoening van gerechtskosten aan een Inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 24 December 1937 No. 2686b/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien, onder vernietiging van het vonnis, herbehandeling van de zaak is gelast, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Poerbolinggo 8 October 1938, van Karsoen, om toekenning van pensioen.

Aangezien de bepalingen zich verzetten tegen inwilliging van het verzoek, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, hiervan mededeeling te doen.

26. Ongedagteekend verzoek van A. A. Kolmus, om toekenning van pensioen of onderstand bij wijze van pensioen.

Regeringsbrieven van 22 Juli 1937 No. 1610/C en 5 October 1938 No. 1973/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend 's-Gravenhage 22 Juli 1938, van Mr. H. L. van Bloemen Waanders, om verhoging van zijn pensioen.

Regeringsbrief van 21 December 1938 No. 2461/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoekschriften resp. gedagteekend kampong Singamanik 22 Juni en 31 Juli 1936, van Bangkoemalem, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 15 December 1937 No. 2611/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 20 Januari 1938, van het Bestuur van den Nederlandsch Indischen Pensioenbond, om teruggave van de in 1937 bewerkstelligde kortingen op de pensioenen.

Regeringsbrief van 23 December 1938 No. 2482/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Salatiga 23 December 1937, van W. Singerling om toekenning van onderstand bij wijze van pensioen.

Regeringsbrief van 24 December 1938 No. 2492/C heeft op dit verzoek betrekking.

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Poerbalingga 3 Februari 1936, van Tirtasentana, om toekenning van pensioen of onderstand. Regeeringsbrief van 7 December 1937 No. 2561/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend kampoeng Tiga Binanga 7 November 1936, van Si Kota marga Sembiring, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank. Regeeringsbrief van 3 Januari 1938 No. 4/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Negeri Dolok 5 Mei 1937, van Djoeam Poerba, om benoeming tot lid van de kerepatan van Negeri Dolok.

Regeeringsbrief van 8 Januari 1938 No. 63/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Pasisir 3 October 1936, van Mochamad Noerdin bin Mochamad Djawi, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 12 Januari 1938 No. 92/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Goeroen Toea 9 Augustus 1937, van H. Marijam binti H. Mochammad Tahir, houdende bezwaren tegen een executie.

Regeeringsbrief van 15 December 1937 No. 2610/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Soekanaloe 11 Augustus 1937, van Nengget, betreffende zijn rechten op het oeroenghoofdschap.

Regeeringsbrief van 29 Januari 1938 No. 234/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoek, gedagteekend Kampong Peroepoek 14 Augustus 1937, van Wan Mansjoer, om benoeming tot zelfbestuurder.

Regeeringsbrief van 31 Januari 1938 No. 240/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant door tewerkstelling op een bestuurskantoor in de gelegenheid zal worden gesteld zijn geschiktheid voor de waardigheid van zelfbestuurder te bewijzen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend Beganding 5 Januari 1935, van Saät, om benoeming tot radja oeroeng van Tiga Pantjoer. Regeeringsbrieven van 5 Augustus 1935 No. 1914/A, 18 Juni 1937 No. 1361/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

39. Verzoek, gedagteekend Boehit 1 Mei 1937 van O. Hoemandan, houdende verzoek om vergunning tot stichting eener nederzetting.

Regeeringsbrief van 7 Februari 1938 No. 276/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants bezwaren is tegemoetgekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

40. Verzoek, gedagteekend Baroes 20 Augustus 1937, van Abbah, inzake een adatovertreiding.

Regeeringsbrief van 8 Februari 1938 No. 282/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

41. Verzoek, gedagteekend Patemon 22 November 1934, van I Goesti Ktoet Soeta, om o.a. herplaatsing in 's Lands dienst.

Regeeringsbrieven van 17 September 1935 No. 2254/A, 23 Augustus 1937 No. 1854/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

42. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 6 Juli 1937, van Si Nompas, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 18 Februari 1938 No. 353/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

43. Verzoek, gedagteekend Kabandjahe 27 November 1935, van Si Naboeng marga Meliala, betreffende de benoeming van een kamponghoofd.

Regeeringsbrieven van 17 Juli 1936 No. 1480/A, 22 April 1938 No. 831/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepon, gemaakte opmerkingen;
- b. t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

19de VERGADERING — DINSDAG 30 MEI 1939.

Derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

44. Verzoek, gedagteekend Kandibata 18 Augustus 1936, van Si Pokih, houdende bezwaar tegen de aanstelling van een tweeden penghoeloe in zijn kampoeng.

Regeringsbrief van 18 Mei 1937 No. 1087/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepon, gemaakte opmerkingen;
- b. t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

45. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 2 Mei 1938, van Raden Djojopoespoko, gewezen chauffeur van een Rijksbestuurder van Jogjakarta, om toekenning van pensioen.

Aangezien de Volksraad in de onderwerpelijke aangelegenheid geen tusschenkomst kan verleenen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

46. Een tweetal verzoeken gedagteekend Kare 5 October 1936 en 13 Januari 1937, van Taozara mado Lase, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 18 Juni 1938 No. 1258/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

47. Verzoek, gedagteekend Kabandjaha 29 Juni 1937, van Si Ngemban en Si Ngerah, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 21 Juni 1938 No. 1278/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

48. Verzoek, gedagteekend Panjaboengan Tonga 20 Augustus 1934, van M. Iskandar Panoesoenan, betreffende zijn ontslag als Koeriahoofd.

Regeringsbrieven van 21 Januari 1936 No. 153/C, 23 Augustus 1937 No. 1855/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepon, gemaakte opmerkingen;
- b. t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven met bijlagen hiervan mededeeling te doen.

49. Verzoek, gedagteekend Tegal 21 Juni 1938, van G. Pruisen, betreffende een belastingaangelegenheid.

Regeringsbrief van 2 December 1938 No. 2338/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

50. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg 8 Juni 1938, van het hoofdbestuur der Perserikatan Normaalschool, om handhaving van de normalisten aan de H. I. S.

Aangezien de Regeering bij Haar voornemen blijft om één der normalisten op de H. I. S. te vervangen door een H.I.K.-er, (vgl. zitt. 1938—'39, H 866—867), stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van bovenaangegeven bladzijden der Handelingen van den Volksraad, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 19 t/m 50 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.54 uur v.m. gesloten.

REPORTING - DISBURSEMENT

No.	Description	Amount	Date	Remarks	Total	Balance	Total
1	...	...	...	...	...	...	...
2	...	...	...	...	...	...	...
3	...	...	...	...	...	...	...
4	...	...	...	...	...	...	...
5	...	...	...	...	...	...	...
6	...	...	...	...	...	...	...
7	...	...	...	...	...	...	...
8	...	...	...	...	...	...	...
9	...	...	...	...	...	...	...
10	...	...	...	...	...	...	...
11	...	...	...	...	...	...	...
12	...	...	...	...	...	...	...
13	...	...	...	...	...	...	...
14	...	...	...	...	...	...	...
15	...	...	...	...	...	...	...
16	...	...	...	...	...	...	...
17	...	...	...	...	...	...	...
18	...	...	...	...	...	...	...
19	...	...	...	...	...	...	...
20	...	...	...	...	...	...	...
21	...	...	...	...	...	...	...
22	...	...	...	...	...	...	...
23	...	...	...	...	...	...	...
24	...	...	...	...	...	...	...
25	...	...	...	...	...	...	...
26	...	...	...	...	...	...	...
27	...	...	...	...	...	...	...
28	...	...	...	...	...	...	...
29	...	...	...	...	...	...	...
30	...	...	...	...	...	...	...
31	...	...	...	...	...	...	...
32	...	...	...	...	...	...	...
33	...	...	...	...	...	...	...
34	...	...	...	...	...	...	...
35	...	...	...	...	...	...	...
36	...	...	...	...	...	...	...
37	...	...	...	...	...	...	...
38	...	...	...	...	...	...	...
39	...	...	...	...	...	...	...
40	...	...	...	...	...	...	...
41	...	...	...	...	...	...	...
42	...	...	...	...	...	...	...
43	...	...	...	...	...	...	...
44	...	...	...	...	...	...	...
45	...	...	...	...	...	...	...
46	...	...	...	...	...	...	...
47	...	...	...	...	...	...	...
48	...	...	...	...	...	...	...
49	...	...	...	...	...	...	...
50	...	...	...	...	...	...	...
51	...	...	...	...	...	...	...
52	...	...	...	...	...	...	...
53	...	...	...	...	...	...	...
54	...	...	...	...	...	...	...
55	...	...	...	...	...	...	...
56	...	...	...	...	...	...	...
57	...	...	...	...	...	...	...
58	...	...	...	...	...	...	...
59	...	...	...	...	...	...	...
60	...	...	...	...	...	...	...
61	...	...	...	...	...	...	...
62	...	...	...	...	...	...	...
63	...	...	...	...	...	...	...
64	...	...	...	...	...	...	...
65	...	...	...	...	...	...	...
66	...	...	...	...	...	...	...
67	...	...	...	...	...	...	...
68	...	...	...	...	...	...	...
69	...	...	...	...	...	...	...
70	...	...	...	...	...	...	...
71	...	...	...	...	...	...	...
72	...	...	...	...	...	...	...
73	...	...	...	...	...	...	...
74	...	...	...	...	...	...	...
75	...	...	...	...	...	...	...
76	...	...	...	...	...	...	...
77	...	...	...	...	...	...	...
78	...	...	...	...	...	...	...
79	...	...	...	...	...	...	...
80	...	...	...	...	...	...	...
81	...	...	...	...	...	...	...
82	...	...	...	...	...	...	...
83	...	...	...	...	...	...	...
84	...	...	...	...	...	...	...
85	...	...	...	...	...	...	...
86	...	...	...	...	...	...	...
87	...	...	...	...	...	...	...
88	...	...	...	...	...	...	...
89	...	...	...	...	...	...	...
90	...	...	...	...	...	...	...
91	...	...	...	...	...	...	...
92	...	...	...	...	...	...	...
93	...	...	...	...	...	...	...
94	...	...	...	...	...	...	...
95	...	...	...	...	...	...	...
96	...	...	...	...	...	...	...
97	...	...	...	...	...	...	...
98	...	...	...	...	...	...	...
99	...	...	...	...	...	...	...
100	...	...	...	...	...	...	...

...

...

20ste VERGADERING — DINSDAG 6 JUNI 1939.

Ingekomen stukken. — Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145).

20ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 6 Juni 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145). — Verzoekschriften Nos. 4 en 18 van het derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften. — Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigde: de heer Verhoeff.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 26 Mei 1939 No. 22 ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-algemeenen maatregel van bestuur tot nadere aanvulling en wijziging van de reglementen van de Weduwen- en Weezenfondsen voor Nederlandsch-Indische landsdienaren en van het Europeesch lokaal pensioenreglement;
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het niet-Europeesch lokaal pensioenreglement (Ond. 155).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 30 Mei 1939 No. 1 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld de ordonnanties tot

- a. nadere wijziging en aanvulling van de Volksraadpositieregeling;
- b. nadere aanvulling van de provincie-ordonnantie;
- c. nadere aanvulling van de stadsgemeente-ordonnantie;
- d. nadere aanvulling van de regentschapsordonnantie;
- e. nadere aanvulling van de lokale raden-ordonnantie (Ond. 71).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 Mei 1939 No. 22 bepalende, dat het Koninklijk besluit van 20 April 1939 No. 69, houdende hoofdbeginselen eener ongevallenregeling voor Nederlandsch-Indië, zal worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

4. Als voren van 23 Mei 1939 No. 19 houdende aanwijzing van Ir. A. R. H. Brouwer als lid van de „Centrale Commissie van Advies voor verdere besteding van inkomsten uit het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber”.

5. Als voren van 25 Mei 1939 No. 22 houdende ontheffing van Dr. B. Vrijburg als lid van den Kolonisatieraad.

6. Schrijven van 5 Juni 1939 van den Legercommandant, houdende dankbetuiging, mede namens de Militaire Luchtvaart, voor de gevoelvollen woorden, door den Voorzitter van den Volksraad in de vergadering van het College van Gedelegeerden van 30 Mei 1939 aan de Militaire Luchtvaart in verband met haar jubileum gewijd.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(R. G. voor Algem. Ambtenaarszaken.)

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Directeur van Binnenlandseh Bestuur van 19 Mei 1939 No. BR 6/5/10, houdende aanteekening van de uit de opbrengst van het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber beschikbaar gestelde bedragen, welke onverbruikt zijn gebleven en in 's Lands kas zijn gestort.

2. Circulaire van het Hoofd van den dienst der Volksgezondheid van 22 Mei 1939 No. 16214/A betreffende indiening van verzoekschriften om tegemoetkoming in de kosten van verpleging en geneeskundige behandeling volgens de restitutieregeling in Staatsblad 1934 No. 689.

3. Motie van de afdeling Tegal van de Persarikatan Pensioenan Boemipoetera houdende protest tegen invoering van straatbelasting in de gemeente Tegal.

4. Brief, gedagteekend Pontianak 19 Mei 1939, van W. M. Nieuwenhuysen ter aanbieding van een afschrift van zijn brief aan den Resident der Westerafdeling van Borneo betreffende de goedkeuring van de begroting van ontvangsten en uitgaven van het Plaatselijk Fonds te Pontianak.

5. Afschrift van een brief, gedagteekend Tondano 19 Mei 1939, van P. A. Willemsse, houdende klachten over het optreden van de politie.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling van de bezoldiging van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Staatsblad 1938 No. 152) (Ond. 145), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Verhoeff**, Regeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Hetgene waarover bij de thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie de beaardslaging gaat zijn niet de zaken, welke dat ontwerp thans beoogt te regelen, n.l. eenige wijzigingen te brengen in de schalen IV en V en in de staten V en VII van de bezoldigingsregeling van het personeel des Volksraads, doch heeft betrekking op wedderegelingen voor ander dan het bij die staten en schalen betrokken personeel. In discussie toch zijn alleen gebracht de positieregeling van het hoofd van den Stenografischen Dienst en die van den secretaris van den Volksraad. Hoe dit zoo is gelopen, mag ik in verband met den inhoud van het Gedelegeerdenverslag als bekend veronderstellen. Ik zal op deze zijde van de zaak dus niet ingaan, doch wil er niettemin op wijzen, dat het m.i. te betreuren zou zijn indien eventueel de afdoening van de in de ontwerp-ordonnantie voorgestelde wijzigingen zou worden opgehouden door genoemde zaken, welke feitelijk daarbij niet aan de orde zijn gesteld. De Regeering vraagt zich dan ook af, of het, zóó de Volksraad op beide genoemde punten bepaalde wenschen wil zien verwezenlijkt, niet meer aanbeveling zou verdienen deze na de afdoening van dit ontwerp afzonderlijk aan de orde te stellen. Ik meen dit te gereeder te mogen zeggen, omdat een voorname in dezen zin door het geachte lid, den heer Soangkoepon, werd uitgesproken in de vergadering van dit College van 31 Maart 1938 (v.z.v. betreft de wedderegeling voor den Stenografischen Dienst) en ook tot uiting kwam in den door den heer Thamrin bedoelden brief van de Commissie voor Huis-houdelijke Aangelegenheden, waarin is te lezen, dat die com-

(R. G. voor Algem. Ambtenaarszaken.)

missie voor de wijziging van de wedderegeling van 's Raads secretaris in dit stadium van behandeling van het nemen van stappen zou afzien — dus geen amendement zou voorstellen —, indien de Regeering bij de indiening van het onderhavig ontwerp — onverhoopt zegt die commissie — geen gevolg zou geven aan haar voorstel betreffende die wedderegeling.

Mijnheer de Voorzitter! Overgaande tot de bespreking van de beide punten, welke ik zoeven noemde, wil ik beginnen met, met den heer Thamrin, te constateeren, dat de wedderegeling voor het hoofd van den Stenografischen Dienst feitelijk geen geschilpunt meer is, nu op andere wijze dan langs den weg van een tijdelijke bezoldigingsverbetering een oplossing kan worden gevonden om tegemoet te komen aan de wenschen van vele leden om de tijdelijke verzwaring van de taak van dezen functionaris t.z.t. te erkennen. De meening van den heer Soangkoepou, dat de op kostenbesparing gerichte Regeering van het hoofd van den Stenografischen Dienst de Regeering van geen beteekenis zou zijn, zal dan blijken onjuist te zijn geweest.

Het meeningsverschil t.o.v. het andere punt, n.l. de wedderegeling van 's Raads secretaris is tot mijn leedwezen nog niet weggeruimd. Mijnerzijds wil ik daartoe alsnog een poging doen, al vrees ik, dat ik in verband met de uitvoerigheid van de Memorie van Antwoord op dit punt niet veel nieuws in het midden zal kunnen brengen.

Ik behoef, Mijnheer de Voorzitter, haast wel niet te zeggen, dat het standpunt van de Regeering t.o.v. deze wedde in geen enkel opzicht verband kan houden met een mindere appreciatie van het werk van den Volksraad en deszelfs secretaris, een veronderstelling, in welke de heer Soangkoepou — tot mijn leedwezen bovendien, in aanmerkelijk scherperen — dan ik thans gebruik — tot uiting bracht.

Hoofdargument van de voorstanders om voor den secretaris van den Volksraad een wedderegeling van f 1000 — f 1100 voor te stellen is gelegen in het feit, dat sinds geruimen tijd diens salaris gelijk was gesteld aan dat van den eersten gouvernementssecretaris en dat bij de voorstellen van Maart 1938 tot invoering van de nieuwe wedderegeling voor het Volksraadspersoneel, de toen door de Huishoudelijke Commissie in dien zin gegeven toelichting, waarbij is uitgegaan van de overweging, dat beide betrekkingen geheel gelijkwaardig zijn, niet door de Regeering is gewraakt. De heer Thamrin zegt dat als de Regeering toen deze concordantie onjuist had gevonden Zij het toch zeker wel zou hebben gezegd, wijl de Regeering op onjuiste vergelijkingen op het bezoldigingssterrein steeds prompt weet te reageeren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik laat in het midden of dit laatste inderdaad zoo is, doch de omstandigheid dat zulks i.e. niet zou zijn gebeurd, zegt mijns inziens weinig. De betrekking van eersten gouvernementssecretaris is de eerste van de administratieve betrekkingen, opgenomen in Staat 67b van de B.B.L. 1938, welke ook in die regeling tot aan de wijziging, welke o.m. daarin bij besluit van 5 September 1938 No. 13 (Staatsblad No. 517) werd gebracht, belooft werden met f 900 t/m f 1100. Dat deze betrekking de eerste is en op dien grond gemakshalve telkens is genoemd in salarisontwerpen, beteekent natuurlijk niet, dat zij de specifieke betrekking bij uitnemendheid zou wezen van de hogere ambten in de administratie, n.l. die waaraan een eindwedde van f 1100. — is verbonden. Veeleer is als zoodanig te noemen het ambt geweest indien als vergelijkingsobject dit ambt zou zijn gebezigd. Praktisch verschil maakte zulks echter destijds, dat is vóór de totstandkoming van genoemd besluit, niet, wijl hoofdzaak voor de Regeering was, dat de Volksraadssecretaris een wedde van f 900 — f 1100 zou genieten.

Naar aanleiding van een door den Volksraad bij de behandeling van de B. B. L.-voorstellen uitgesproken wensch — de Memorie van Antwoord handelt hierover uitvoeriger,

(Thamrin.)

Mijnheer de Voorzitter — werd na het totstandkomen van die voorstellen nog eens onderzocht of het wenschelijk was voor sommige topfuncties het salarisverloop te wijzigen. Dit onderzoek vond plaats nadat in Maart 1938 de salarisregeling van het Volksraadspersoneel tot stand was gekomen. De instanties welke daarbij betrokken waren werden dus ook rekening gehouden met de salarisregeling van den Volksraadssecretaris. Dat zij meenden voor de betrekking van den eersten gouvernementssecretaris wél, doch voor de andere secretaris-betrekkingen met eindbezoldigingen van f 1100, waaronder die van den Volksraad, geen wijziging te moeten voorstellen, vond zijn oorzaak in de zienswijze, waarmee de Regeering zich vereenigde, dat — gelijk de Memorie van Antwoord zegt — de aan de betrekking van eersten gouvernementssecretaris verbonden arbeid en verantwoordelijkheid van hooger gehalte en omvangrijker waren dan die van de ambten waarmee de betrekking aanvankelijk was geassimileerd. Het College van Gedelegeerden mag er van overtuigd zijn, dat in de instanties, welke deze zaak in beschouwing namen, wel degelijk personen zijn geweest, die zoowel met het werk van departementssecretaris als dat van eersten gouvernementssecretaris als dat van Volksraadssecretaris goed op de hoogte waren en de taken, welke deze ambten de bekleders ervan opleggen, juist kunnen taxeren. De Regeering is er dan ook thans nog ten volle van overtuigd, dat de taxatie zooals die uit de bestaande weddeverhoudingen blijkt, is te achten en Zij meent een nadere wijziging op dit terrein met klem te moeten ontraden. Noch in het Afdelingsverslag, noch in de redevoeringen van de vorige week, heeft Zij argumenten gevonden, welke Haar zouden nopen terug te komen van haar zienswijze, dat gelijkstelling in bezoldiging van de departementssecretarissen en den secretaris des Volksraads en een eenigszins daarboven uitgaande regeling voor den eersten gouvernementssecretaris de daartoe te berde gebrachte argumenten zijn reeds allen behandeld in de Memorie van Antwoord; ik zal, Mijnheer de Voorzitter, dus niet in herhaling treden. Op één, nog niet besproken punt wil ik even ingaan, n.l. dat in Nederland de betrekking van griffier van de Tweede Kamer gelijk is gesteld aan die van secretaris-generaal, gelijk de heer Thamrin naar aanleiding van een interruptie mededeelde.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat dit gegeven veel toe of af doet aan een juiste beoordeeling van de onderhavige aangelegenheid. De Indische verhoudingen in de administratie en de positie van den Volksraad zijn mijns inziens zoo weinig vergelijkbaar met instanties in Nederland, dat uit daar bestaande verhoudingen betreffende bezoldigingen van diverse hoofdamtten niets ten opzichte van specifiek Indische verhoudingen is af te leiden.

De Regeering meent bepaaldelijk een wijziging van de voorliggende ordonnantie te moeten ontraden.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik in navolging van de Regeering, kort kan zijn, mede vanwege het feit, dat van de zijde der Regeering feitelijk geen nieuwe gezichtspunten naar voren zijn gebracht. Het antwoord der Regeering toch bevat alleen een versterking en een herhaling van hetgeen reeds in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord naar voren is gebracht. Er zijn echter wel enkele kleine, nieuwe argumenten genoemd, die een nadere bespreking noodig maken.

In de eerste plaats vraagt de Regeering zich af of dit voorstel om de wedde van den secretaris op hooger niveau te stellen, wel op het juiste moment wordt ingediend, aangezien een eventuele aanneming van een amendement — volgens den geachten Regeeringsgemachtigde — de afkondiging van deze ontwerp-ordonnantie zou ophouden.

Ik stel daartegenover gaarne mijn meening, dat juist bij

Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145).

(Thamrin.)

deze aangelegenheid eventueel verandering moet worden aangebracht en een betere wedderregeling moet worden gevraagd voor de geheele categorie, dus voor wat betreft de wedderregeling van het Volksraadspersoneel, inclusief den secretaris. Hierbij ligt voor de hand, dat indien er andere voorstellen zijn, die op deze materie betrekking hebben, dit het juiste moment is om die voor te brengen.

Een ander argument van den geachten Regeeringsgemachtigde om de weddeverhoging van den eersten gouvernementssecretaris op hooger peil te stellen, dan dat van andere secretarissen, die tevoren — gelijk de geachte Regeeringsgemachtigde zelf heeft erkend — geruimen tijd op één peil stonden, zou gelegen zijn in het feit, dat deze gouvernementssecretaris het eerst genoemd wordt in den salarisstaat.

(De heer Verhoeff, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Dat is niet door mij gezegd. Dat die betrekking het eerst genoemd werd in den staat is uit den aard der zaak geen reden om aan die betrekking een hooger salaris te verbinden. De volgorde in den staat is overeenkomstig de volgorde op de begroting en heeft dus niets met de belangrijkheid te maken.)

Ik dank den Regeeringsgemachtigde voor deze nadere toelichting. Ik had inderdaad den indruk, dat vanwege het feit, dat deze betrekking het eerst genoemd is, zij ook hooger gewaardeerd zou moeten worden.

De Regeering houdt vol, dat het ambt van eersten gouvernementssecretaris hooger gewaardeerd moet worden, dan het ambt van secretaris van den Volksraad, uit hoofde van het onderzoek door bepaalde deskundigen gedaan.

Ik heb in eersten termijn reeds naar voren gebracht, dat het hier geen in alle opzichten gelijkwaardige betrekkingen betreft, omdat er aan de betrekking van eersten gouvernementssecretaris andere eischen gesteld moeten worden dan aan het ambt van secretaris van den Volksraad.

Uit het feit dus, dat bepaalde instanties de functie van eersten gouvernementssecretaris hooger stellen dan die van secretaris van den Volksraad mag toch niet worden afgeleid, dat inderdaad omvang en aard of de verantwoordelijkheid der werkzaamheden van den secretaris van den Volksraad minder zouden zijn, alleen omdat andere eischen zijn te stellen aan laatstgenoemd ambt. Het betreft hier dus een verschil in waardeering tussehen de Regeering en mij. Ik blijf volhouden dat, gezien de eischen die aan den secretaris van den Volksraad zijn te stellen, zijn ambt zeer zeker niet lager mag worden aangeslagen dan dat van eersten gouvernements secretaris.

Dan heeft de Regeeringsgemachtigde de vergelijking van het ambt van secretaris van den Volksraad met dat van griffier van de Tweede Kamer gewraakt. Ik geef natuurlijk toe, dat de vergelijking niet in alle opzichten treffend is, er zijn verschillen in omstandigheden tussehen beide functies, daar deze nu eenmaal niet in alle opzichten parallel gaan. Desondanks kunnen zij elementen bevatten die een maatstaf zijn voor de waardeering van het ambt van secretaris van beide hooge colleges, in Indië en in Nederland. Men ziet dan, dat in Nederland het ambt van griffier van de Tweede Kamer, dat dan gelijk zou staan met dat van secretaris van den Volksraad, zelfs hooger wordt gewaardeerd dan de functie van departementssecretaris hier te lande. Maar al moge dan een vergelijking van de toestanden in Nederland en die in Indië niet in alle opzichten zijn te trekken, ik houd toch vol, dat het ambt van secretaris van den Volksraad toch minstens kan worden vergeleken met dat van griffier der Tweede Kamer, want dat is toch een gelijksoortig ambtenaar in een der hoogste landscolleges in Nederland.

Het spijt mij, dat ik de Regeering niet heb kunnen overtuigen tot mijn zienswijze en ik zou U, Mijnheer de Voorzitter, daarom willen verzoeken, het U door mij reeds ter hand gestelde amendement als ingediend te willen beschouwen.

(Soangkoepou, R. G. voor Algem. Ambtenaarszaken.)

De heer Soangkoepou: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering verklaarde, dat Zij bij de behandeling der bezoldiging van het personeel van den Volksraad niet de bedoeling heeft gehad, daarin een mindere waardeering van de positie van dat personeel tot uitdrukking te brengen. Nu was de bezoldigingsregeling van 1925 er een, die de verschillende betrekkingen in 's lands dienst volgens rangorde en rangschikking in een bepaalde verhouding tot elkaar stelde. Nu komt de Regeering met een herwaardeering. Indien deze herwaardeering nu niet te kort wil doen aan de waarde der verschillende betrekkingen, dienen voorheen gelijk gewaardeerde betrekkingen toch met een gelijk percentage te worden verhoogd of verlaagd. Wat doet de Regeering echter? Betrekkingen, die voorheen gelijk waren bezoldigd met die van hoofd van den stenografischen dienst van den Volksraad, zijn thans omhoog gebracht, terwijl andere, die er vroeger beneden waren, er gelijk mede werden gesteld. Voor genoemde betrekking werd het maximum met f 25 verminderd ten opzichte van vroeger gelijkwaardig geachte betrekkingen.

Nu zegt de Regeering, dat het hier niet een kwestie is van mindere waardeering, doch voor mij is het dat wel, omdat de betrekking wat waardeering aangaat, wordt gesteld op een bedrag van f 25 per maand minder dan als juist moet worden aangenomen.

De secretaris van den Volksraad wordt op grond van de B. B. L. 1938 gelijkgesteld met den eersten gouvernements secretaris, doch in haar antwoord komt de Regeering onverwachts met een andere gedachte, nl. dat de secretaris van den Volksraad lager in rang is dan de andere functionaris. Niettemin heeft de Regeering erkend, dat de Volksraad behoort tot de zg. Hooge Colleges, dat hij in ambtelijke standing hooger is dan een departement. Nu begrijp ik niet goed, hoe de secretaris van een departement, wat dus lager in ambtelijke standing is dan de Volksraad, toch wordt gelijkgesteld in rang met den secretaris van het hoogere college, i.e. den Volksraad.

Wat betreft de vergelijking tussehen den griffier der Tweede Kamer en de secretaris van den Volksraad, merk ik op, dat het hier niet gaat om een vergelijking in standing tussehen de beide ambtenaren, doch om de vergelijking van het ambt van griffier der Tweede Kamer met een gelijkwaardig ambt in Nederland, en de vergelijking tussehen het ambt van secretaris van den Volksraad met een gelijkwaardig ambt in Nederlandsch-Indië.

De heer Thamrin zeide zooeven het spijtig te vinden, dat hij de Regeering niet van de juistheid van zijn standpunt had kunnen overtuigen. Ik betreur dit eveneens, maar meen, dat het geen zin heeft nog verder te debatteeren, wijl er geen zuiver uitgangspunt tot een debat is. Ik bepaal mij er toe te onderstrepen, dat de Regeering den eersten gouvernementssecretaris gelijkstelt met den secretaris van den Volksraad, terwijl Zij tegelijkertijd den Volksraad kenmerkt als een Hoog College en zegt, dat het hier niet gaat om een kwestie van waardeering.

Het lijkt erop, alsof hier wordt gedacht: „Ik gevoel wel liefde voor u, maar wil u toch niet hooger, doch lager waardeeren dan u in werkelijkheid is". Dat lijkt mij geen juist standpunt.

De heer Verhoeff, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij in mijn antwoord in tweeden termijn bekorten; ik geloof, dat het debat over de zaak wel langzamerhand is uitgeput na de zeer ingaande schriftelijke behandeling en de uitvoerige rede in eersten termijn zoowel van den heer Thamrin als van de overige sprekers. Ik zal mij daarom bepalen tot enkele punten en vragen van meer concreten aard.

Daaronder ontmoet ik in de eerste plaats de opmerking van den heer Thamrin, dat hij onder de „kleine" argumenten, die de Regeering nog naar voren heeft gebracht, aangetroffen

(R. G. voor Algem. Ambtenaarszaken.)

had de vraag, of het op het oogenblik wel het juiste tijdstip is om de bezoldigingsregeling van den secretaris van den Volksraad te herzien. De heer Thamrin meent van wél, want hij zegt: De Regeering heeft over de geheele materie van deze wedderegeling de aandacht van den Volksraad gevraagd. Ik geloof, dat dit niet juist is, want de Regeering de aandacht heeft gevraagd, betreft enkele wijzigingen zooals die zijn belichaamd in de ontwerp-ordonnantie zelf en die zijn besproken in de toelichting.

Daaronder nu heb ik niet kunnen aantreffen een wijziging van de positierregeling van dezen functionaris. Ik geloof, dat ik goed zal doen, hier niet meer te treden in een beschouwing van de waardeering der verschillende ambten van eersten gouvernementssecretaris, departementssecretaris en secretaris van den Volksraad.

Zij zijn practisch gesproken gelijk bezoldigd; men heeft alleen een subtiel verschil aangebracht, een verschil, dat men ook bij andere betrekkingen wel eens aantreft. Zoo wil ik er de aandacht op vestigen, dat bijv. vroeger de betrekking van onderhoofd van den Dienst der Opium- en Zoutregie gelijk bezoldigd werden. Bij de laatste salarisherziening is echter een klein verschil in de bezoldigingen aangebracht in dezen zin namelijk, dat het aanvangssalaris van het onderhoofd van de Opium- en Zoutregie *f* 100 hooger is gesteld dan de aanvangsbezoldiging van het onderhoofd van den Pandhuisdienst; de eindbezoldigingen zijn echter gelijk. Men heeft hier dus een soortgelijke constructie als men heeft bij het salaris van den eersten gouvernementssecretaris en den secretaris van den Volksraad; het College ziet, dat er ook in dit opzicht niets nieuws onder de zon is.

Nog één punt, dat de heer Thamrin aangevoerd heeft, wil ik even behandelen, namelijk de vergelijking met de salarissen van Hollandsche functionarissen. De heer Thamrin ziet in de salarissen van Hollandsche functionarissen wel degelijk een aanwijzing, hoe in Indië de salarissen geregeld moeten worden van gelijknamige functionarissen of van functionarissen, die de heer Thamrin met Hollandsche functionarissen vergelijkbaar acht. Maar nu is het toch wel zeer merkwaardig, dat in Holland geen betrekking bestaat, welke vergelijkbaar is met die van eersten gouvernementssecretaris; hier heeft men met specifiek Indische omstandigheden rekening te houden.

De heer Soangkoepou heeft eveneens dit punt naar voren gebracht, maar ik geloof, dat ik met het antwoord, dat ik den heer Thamrin hierop gegeven heb, kan volstaan.

De heer Soangkoepou is voorts nog even teruggekomen op de bezoldiging van het hoofd van den Stenografischen Dienst. De heer Soangkoepou heeft de bezoldigingsregeling van 1925 als uitgangspunt genomen en toen heeft het den heer Soangkoepou min of meer verbaasd, dat de verhoudingen, die in de bezoldigingsregeling 1925 lagen, thans meer aanwezig zijn. Ik geloof echter, dat de geheele maatschappij evolueert en dat vele verschuivingen, die in den laatsten tijd in de waardeering van verschillende ambten hebben plaats gevonden, aan veranderde tijdsomstandigheden moeten worden toegeschreven.

De heer Soangkoepou zegt nu wel, dat men geen uitgangspunt meer heeft, maar ik zou den heer Soangkoepou in overweging willen geven, om, als hij er den tijd voor heeft, het verslag van de Bezoldigingscommissie eens na te zien en na te gaan, op welke wijze de B. B. L. 1938 destijds in den Volksraad is toegelicht. Ik geloof, dat de heer Soangkoepou dan voldoende stof kan vinden om zijn eigen vragen te beantwoorden.

Tenslotte nog een punt, waarvan het eigenlijk wat vreemd is, dat ik er nog op moet ingaan.

De heer Soangkoepou zegt: de Volksraad behoort tot de „Regeering en Hooge Colleges”, is derhalve van hoogere

(Voorzitter.)

standing dan de departementen en dus moet de secretaris van den Volksraad een hoogere bezoldiging hebben dan een secretaris van een departement.

(De heer Soangkoepou: Dat zegt de Regeering; niet ik alleen.)

Nu zou ik den heer Soangkoepou toch wel in overweging willen geven, de eerste begrotingsafdeeling eens te bestudeeren, dan zal hij zien, dat onder de „Hooge Colleges” ook vallen de Raad van Indië en de Algemeene Rekenkamer, doch dat de bezoldiging van den secretaris van den Raad van Indië en die van den secretaris van de Algemeene Rekenkamer, aanzienlijk lager zijn dan het salaris van een secretaris van een departement.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over het ontwerp ook in tweeden termijn beëindigd.

Aan de orde is de behandeling van het amendement, voorgesteld door de heeren Thamrin, Soangkoepou, Kerstens en Blaauw (st. 7), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling van de bezoldiging van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad de volgende wijzigingen aan te brengen:

1e. Aan artikel I wordt toegevoegd:

„D. De bezoldiging, vermeld in staat I, wordt gewijzigd in 1000—1100 (1 × 100).”

2e. In artikel II worden de woorden „wat het bepaalde in artikel I onder A betreft” gewijzigd in: „wat het bepaalde in artikel I onder A en D betreft”.

Toelichting.

Het amendement heeft ten doel de *aanvangsbezoldiging* van den secretaris, overeenkomstig het voorstel van de Commissie voor de huishoudelijke aangelegenheden, te verhoogen van *f* 900 tot *f* 1000, ten einde zijn wedde wederom in overeenstemming te doen zijn met die van den Isten Gouvernementssecretaris, wiens salaris — waarbij in Maart 1938, evenals tevoren, aansluiting is gezocht — in Augustus 1938, terugwerkend tot 1 Januari 1938, op *f* 1000 — *f* 1100 (i.p.v. *f* 900 — *f* 1100) is gebracht.

Neemt men aan, dat de verantwoordelijkheid voor de goede werking van de Algemeene Secretarie grooter is dan die voor een juiste functioneering van de kleinere secretarie van den Volksraad, dan behoeft dit geenszins — zooals de Regeering meent — te leiden tot een verschil in aanvangsbezoldiging. Verantwoordelijkheid voor een kleiner apparaat of ressort voert elders niet tot onderscheid in bezoldiging.

De Regeering is voorts van oordeel, dat het ambt van departementssecretaris, wat aard en permanenten omvang der werkzaamheden betreft, eenigszins boven de functie van secretaris van den Volksraad uitgaat, zoodat — gelet op de bijzondere positie van laatstbedoelden hoofdambtenaar, welke het verschil in werkzaamheden compenseert — gelijkstelling van deze twee betrekkingen Haars inziens juist moet worden geacht.

Ook hiermede zijn de voorstellers van het amendement het niet eens.

De taak van verschillende departementssecretarissen is, naar ondergeteekenden meenen te weten, mede door de aanwezigheid van diverse andere hoofdambtenaren beperkt aard. Zoo zou de arbeid van sommige departementssecretarissen voornamelijk op het terrein der personalia liggen.

De taak van 's Raads secretaris, die snel, nauwkeurig en taetvol moet arbeiden, is daarentegen zeer veelzijdig, evenals die van den Isten gouvernementssecretaris. Dat de positie van secretaris van het hoogste vertegenwoordigend

(Roep, Sosrohadikoesoemo, Kan.)

college financieel hoog mag worden gewaardeerd, blijkt uit het feit, dat in Nederland de griffier der Tweede Kamer eenzelfde bezoldiging geniet (f 8 100 p. j.) als de thesaurier-generaal en als een secretaris-generaal, vergelijkbaar bij een onderdirecteur hier te lande."

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou eigenlijk meer een stemmotiveering willen geven. Aangezien mijn opmerkingen echter aanleiding zullen kunnen geven tot opmerkingen van anderen kant, wil ik diengenen mijner medeleden deze gelegenheid niet ontnemen. Ik wil dan het volgende zeggen. Naar mijn inzicht is de behandeling van het amendement en het amendement zelf buiten de orde. Het feit, dat de Regeering twee bepaalde wijzigingen in de bezoldigingsregeling van het personeel van de secretarie van den Volksraad voorstelt, impliceert m.i. niet dat de herziening van de bezoldigingsregeling van het personeel van de secretarie van den Volksraad in haar geheel aan de orde is gesteld. Immers, als men bij deze gelegenheid het salaris van den secretaris van den Volksraad herziet, is er geen enkele reden waarom ook niet de bezoldiging van andere functionarissen van de secretarie van den Volksraad zou kunnen worden herzien. Zulk een herziening schijnt mij thans echter niet aan de orde.

Ik zou hiervoor gaarne de volgende vergelijking willen treffen. Indien de Regeering een paar wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek aan de orde stelt, kan de Volksraad evenmin het geheele Burgerlijk Wetboek in beschouwing nemen.

Ik meen dus, dat op het oogenblik een bespreking van de salarisregeling van den secretaris van den Volksraad buiten de orde is en zal dus om staatsrechtelijk-parlementaire redenen mijn stem niet aan het amendement kunnen geven.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het volgende willen zeggen met betrekking tot dit amendement. Waar de geachte ondertekenaars van het amendement mijns inziens niet hebben overvraagd, dat wil zeggen, dat zij niet hebben voorgesteld om de positie van den secretaris van den Volksraad gelijk te stellen met die van den thesaurier-generaal in Indië en den onderdirecteur van een departement, zal ik voor dit amendement stemmen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Alhoewel ons geacht medelid, de heer Roep, in zekeren zin gelijk heeft, kan ik niet inzien, dat wij van de geboden gelegenheid geen gebruik zouden mogen maken om een o.i. onjuiste terugbrenging van het salaris van den secretaris hier terspraké te brengen en te trachten door dit amendement een wijziging te verkrijgen. Ik heb de rede van den geachten Regeerings-gemachtigde met belangstelling gevolgd. Overtuigd heeft de Regeerings-gemachtigde mij niet, dat er reden heeft bestaan om het salaris van den secretaris van den Volksraad te verlagen. Hetgeen is aangevoerd, dat 'slands financiën het noodzakelijk hebben gemaakt om over het algemeen de salarissen wat lager te stellen, is natuurlijk aannemelijk, maar niet, dat ook gebroken moest worden met de eens aangenomen normen inzake de verhouding tusschen Volksraad en andere organen der Regeering. Het heeft ons reeds leed gedaan, dat de aanvankelijke verschillen tusschen de departementshoofden en den Voorzitter van den Volksraad bijv. in de salarisregeling zijn te niet gedaan. Wij hebben destijds tevergeefs op verandering aangedrongen. Het ging daarbij niet om het meerdere bedrag, want het was meen ik maar f 50 per maand, maar het ging er juist om in dat verschil vast te leggen den voorrang, dien de Volksraadvoorzitter zou genieten boven de departementshoofden.

Nu gaat men weder breken met het eens aangenomen beginsel, dat qua positie — niet met betrekking tot het kantoorwerk — de secretaris van den Volksraad gelijk te stellen is met den eersten gouvernementssecretaris. Ik ben ook niet overtuigd door hetgeen de geachte Regeerings-Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Verboom, Voorzitter.)

machtigde te berde heeft gebracht, dat de Tweede Kamer in geen deele gelijk is te stellen met den Volksraad. Het is goed, dat er telkens aan herinnerd wordt, dat van de twee vertegenwoordigende lichamen dat van 68 miljoen zielen verre achter staat bij dat van Nederland met 8 miljoen inwoners. Het is echter niet overtuigend gebleken, dat het vertegenwoordigende lichaam in Ned.-Indië achter moet worden gesteld bij de Staten-Generaal in het moederland.

Mijnheer de Voorzitter! Het is om die reden, dat ik mijn stem zeker aan het amendement zal geven.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij het betoog van den heer Roep en zal dus ook om formeele en staatsrechtelijke redenen tegen het amendement stemmen. Ik heb reeds verschillende malen te kennen gegeven, dat het mij wenschelijk voorkomt om in dit opzicht de lijn strak te houden.

Ter voorkoming van misverstand wil ik nog verklaren, dat ik het met de regeling, zooals die in het amendement is neergelegd, op zichzelf eens ben en daaraan dus, wanneer de reeds door mij genoemde bezwaren niet golden, mijn stem zou kunnen geven.

Ik ben het met die regeling voornamelijk eens naar aanleiding van de gronden, die in de toelichting van het amendement, voorkomende in de eerste drie alinea's, zijn aangevoerd. Tegen de alinea's 5 en 6 van de toelichting heb ik daarentegen bezwaar. Ik geloof, dat daarin de zaak wel wat overdreven wordt voorgesteld. Ik meen o.m., dat het voldoende zou zijn geweest, wanneer verklaard was, dat de taak van de verschillende departementssecretarissen van beperkteren aard is dan de taak van den secretaris van den Volksraad en dat het dus niet noodig was geweest over die taak van de departementssecretarissen nader in beschouwing te treden. Ik geef toe, dat ik dit wellicht niet precies kan beoordeelen. Wanneer echter werkelijk juist zou zijn, hetgeen in de toelichting van het amendement hieromtrent te lezen staat, zou dit naar mijn meening aanleiding moeten zijn om die functie van departementssecretaris maar liever op te heffen.

De **Voorzitter**: Mag ik den geachten spreker er even op wijzen, dat hij waarschijnlijk den ouden tekst van het ontwerp-amendement voor zich heeft?

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn opmerking slaat wel degelijk op den nieuwen tekst. In de laatste alinea lees ik, dat de taak van 's Raads secretaris daarentegen zeer veelzijdig is. Daarmede ben ik het volkomen eens. Ik zie echter niet in waarom aan die verklaring nog moesten worden toegevoegd de woorden:

„die snel, nauwkeurig en tactvol moet arbeiden,"

want ik geloof, dat deze eisch aan iederen ambtenaar en zeker aan iederen secretaris moet worden gesteld.

De **Voorzitter**: Mijnerzijds wil ik thans een formeele opmerking maken.

Het geachte lid, de heer Roep, heeft, wanneer ik hem goed heb verstaan, niet uitdrukkelijk een bepaald voorstel van orde ingediend. Het zou misschien wel aanbeveling verdienen — de heeren Roep en Verboom hebben tezamen bezwaren van staatsrechtelijken aard tegen het amendement — een tweeledige stemming te houden, één over een voorstel van orde, of het amendement al dan niet toelaatbaar is en één — indien het College het wel toelaatbaar acht — vervolgens over het amendement zelf.

Mijnerzijds wil ik verklaren, dat ik gaarne erken, dat men formeel, op staatsrechtelijke gronden, van meening kan verschillen omtrent de toelaatbaarheid van het amendement. Ik heb echter van mijn kant ten deze geen bezwaar naar voren gebracht, omdat, naar het mij voorkomt, de considerans van het ontwerp zoo ruim is gesteld, dat de bezoldiging van den

(R. G. voor Algem. Ambtenaarszaken, Thamrin.)

secretaris, die daarin het allereerst is genoemd, hier wel in bespreking kan komen, terwijl bovendien bij de schriftelijke behandeling en de mondelinge bespreking de bezoldiging van den secretaris zelfs een grotere behandeling heeft gehad dan de voorgestelde punten.

Het wil mij persoonlijk voorkomen, dat dit amendement — voorzoover men over dit punt ten deze van meening kan verschillen — niet ontoelaatbaar kan worden geacht. Om de stemming ten deze zuiver te houden, wil ik echter voorstellen de stemming te splitsen in één over de toelaatbaarheid van het amendement en eventueel één over het amendement zelf, indien dat aan de orde zou komen.

Ik verzoek dus den geachten sprekers bij de verdere behandeling met deze splitsing wel rekening te willen houden.

De heer **Verhoeff**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij uit den aard der zaak niet mengen in de discussie omtrent de al dan niet toelaatbaarheid van het amendement. Naar aanleiding van Uw opmerking evenwel, dat de considerans van de ordonnantie de toelaatbaarheid wel mogelijk maakt, omdat daarin de secretaris van den Volksraad als nummer een is genoemd, zou ik er toch wel op willen wijzen, dat het voor de Regeering vaak bezwaarlijk is, indien Zij in dergelijke technische ordonnanties als de regeling van de bezoldiging van het personeel van den Volksraad enkele wijzigingen gaat aanbrengen, die wijzigingen in de considerans zelf neer te leggen. De considerans zou dan ongeveer even uitvoerig worden als de bepaling van de ordonnantie zelf.

(De heer **Soangkoepon**: Het staat ook in den geleidebrief der Regeering.)

Mijnheer de Voorzitter! De eenige opmerking, die ik nog zou willen maken, betreft de redevoering van het geachte lid, den heer Kan. Ik geloof, dat dit geachte lid mij niet juist begrepen heeft, indien hij concludeert, dat het ook financieele overwegingen zijn, die ertoe hebben geleid, het salaris van den secretaris van den Volksraad te verlagen.

In de eerste plaats moet ik opmerken, dat in technischen zin geen verlaging heeft plaats gehad. Het aanvangssalaris van den eersten gouvernementssecretaris is verhoogd; dat van de andere secretarissen niet, doch in de stukken, die over deze zaak zijn gewisseld, heb ik geen enkel argument gevonden, waaruit zou blijken, dat zulks gebeurd is uit financieele overwegingen.

Verder is de heer Kan teruggekomen op hetgeen ik in eersten termijn heb gezegd en hij heeft daaruit geconcludeerd, dat de Regeering min of meer meent, dat de positie van den Volksraad minder is dan die van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Ik geloof, dat ook deze conclusie niet te trekken is uit hetgeen de Regeering in eersten termijn naar voren heeft gebracht. De Regeering toch heeft toen het volgende gezegd:

„De Indische verhoudingen in de administratie en de positie van den Volksraad zijn mijns inziens zoo weinig vergelijkbaar met instanties in Nederland, dat uit daar bestaande verhoudingen betreffende de bezoldigingen van diverse hoofdamttenaren niets ten aanzien van specifiek Indische verhoudingen „— uiteraard zijn dit bezoldigingsverhoudingen, Mijnheer de Voorzitter —” is af te leiden.”

Ik heb dit later in tweeden termijn nog even toegelicht, door te zeggen, dat voorzoover mij bekend was in Nederland geen betrekking te noemen was, die vergelijkbaar was met die van Isten gouvernementssecretaris.

De **Voorzitter**: Wenscht de heer Thamrin zijn amendement nog nader te verdedigen?

De heer **Thamrin**: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde mij eigenlijk beperken tot de opmerkingen van de

(Voorzitter, Blaauw.)

heeren Roep en Verboom, waarbij ik mij bij U kan aansluiten, doch ik zou ten aanzien van de opmerking, dat de considerans zoo ruim is gesteld, nog het volgende willen zeggen. Daarin toch staat, dat de regeling niet alleen betreft het overig personeel van den Volksraad, doch daarin staat ook vermeld, dat de bezoldiging van den secretaris van den Volksraad geregeld moet worden.

Ten overvloede wordt het nog eens herhaald in artikel 1 van de ordonnantie, waarbij nog eens wordt gestipuleerd „De regeling van de bezoldigingen van den Secretaris en het overige personeel van den Volksraad”.

Indien de heer Roep gelijk had met zijn opmerking, dat wij ons zouden moeten beperken tot hetgeen de Regeering heeft voorgebracht, dan geloof ik, dat de Volksraad te veel gebonden zou zijn.

Er zijn in het verleden talloze voorbeelden waaruit blijkt, dat de Volksraad wel degelijk de bevoegdheid aan zich heeft getrokken om ook andere amendementen, passend in het kader, bij een gelegenheid als deze in te dienen.

(De heer **Roep**: Noemt U die voorbeelden dan eens.)

Ze zijn zoo talloos dat het geen zin heeft, er thans een enkele van aan te halen. De vergelijking van den heer Roep raakt werkelijk kant noch wal. Natuurlijk is het juist, dat men, wanneer er een kleine wijziging van een artikel van het Burgerlijk Wetboek aan de orde is, niet het geheele Burgerlijk Wetboek aan de orde moet stellen. Dat wetboek bevat verschillende hoofdstukken en het zou verkeerd zijn, om, wanneer er een amendement over het procesrecht aan de orde is, tevens te gaan spreken over het erfrecht. Indien de heer Roep gelijk had door te stellen, dat een bepaalde wijziging van de salarisregeling van het personeel, de verhoudingen ten aanzien van andere groepen van hetzelfde personeel zou verstoren, dan zou dus de Volksraad het recht missen, de verstoring dier verhoudingen te herstellen en dat is iets, dat ik niet kan aannemen.

Ik geloof dus met U, Mijnheer de Voorzitter, dat zoowel om formeele als om staatsrechtelijke redenen het amendement volkomen past in het kader van het behandelde onderwerp.

De **Voorzitter**: Waar de heer Thamrin de considerans slechts ten deele heeft geciteerd, wil ik die nog verder voorlezen. De omschrijving is, naar het mij voorkomt, niet zoo algemeen als de geachte Regeeringsgemachtigde meent en er bestaat geen vrees, dat de taak der Regeering zou worden bemoeilijkt, indien de thans voorgestelde procedure zou worden gevolgd. Er staat:

„Dat Hij, de regeling van de bezoldiging van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad willende wijzigen en aanvullen .....

en dan komt het:

„..... eenerzijds wegens in de B. B. L. 1938 voor gelijkstandig personeel gebrachte veranderingen, anderzijds enz.”

Hier is, naar het mij voorkomt, wel degelijk een nadere begrenzing gegeven, waarbinnen ook de bezoldiging van den secretaris valt.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Waar ik mijn spreekbeurt beschouw als den eersten termijn omtrent Uw voorstel van orde, meen ik gerechtigd te zijn daaromtrent ook enkele opmerkingen te maken. Ten eerste kan ik mij met betrekking tot Uw meening omtrent de toelaatbaarheid van het amendement volkomen aan Uw zijde scharen, Mijnheer de Voorzitter! U hebt gezegd, dat men in bepaalde omstandigheden in twijfel kan verkeren of een amendement al dan niet toelaatbaar is, maar ik geloof niet, dat zulk een geval zich hier voordoet. Wanneer een considerans zoo strikt is vastgesteld, dat men krachtens die considerans binnen een bepaald terrein moet blijven, dan is het inderdaad juist, dat men daar niet buiten kan gaan. Maar in

Wijziging regeling bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 145). — Verzoekschrift No. 4 van het derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(R. G. voor Algem. Ambtenaarszaken, Thamrin.)

zeer vele gevallen — wij zien het bij onderwerpen, door de Regeering voorgebracht, bij herhaling — is de considerans niet meer dan een algemeene aanduiding van de algemeene richting, waarin de verschillende wijzigingen zijn voorgedragen. Naar ik meen, hebben we hier een dergelijk geval.

Tevens wil ik er op wijzen, dat ook de Regeering bij herhaling voorstellen aan den Volksraad heeft ingediend en dan na de indiening, zonder te reageeren op het Afdeelings- of Gedelegeerdenverslag van den Volksraad, uit zichzelf nadere wijzigingen heeft aangebracht, wijzigingen, die veelal omgaan buiten de artikelen, die de Regeering als wijzigingen had voorgesteld en zulks zonder dat de considerans gewijzigd wordt. Wanneer dan de Regeering op deze manier wijzigingen aanbrengt, zie ik niet in, dat ook de Volksraad daartoe niet de bevoegdheid zou bezitten.

Tenslotte heb ik in de Memorie van Antwoord geen enkel argument van de Regeering kunnen lezen waaruit zou blijken, dat Zij zelf bij de schiftelijke behandeling, een wijziging van de salarisregeling van den secretaris van den Volksraad buiten de orde zou achten. Ik zou hieruit de conclusie willen trekken, dat althans bij de schriftelijke behandeling de wijziging van de salarisregeling van den secretaris van den Volksraad ook door de Regeering werd geacht te vallen binnen de perken van het ontwerp.

(De heer Kan: Zeer juist.)

De heer **Verhoeff**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil slechts één opmerking maken, en wel naar aanleiding van hetgeen voorkomt in de toelichting op het amendement. Ik maak deze opmerking, opdat later niet zal kunnen worden gezegd: De Regeering heeft niet gezegd, dat dit naar haar meening niet juist zou zijn.

In de tweede alinea der toelichting lees ik in den laatsten zin:

„Verantwoordelijkheid voor een kleiner apparaat of ressort voert elders niet tot onderscheid in bezoldiging.”

Ik meen er op te moeten wijzen, dat dit in zijn algemeenheid stellig niet juist is. Men heeft b.v. een inspecteur van Financiën, en een idem eerste klasse te Bandoeng en Batavia met drie verschillende bezoldigingsregelingen, hetgeen natuurlijk samenhangt met verschil in belangrijkheid van ressorten waarvan zij het hoofd zijn. In tweeden termijn zeide ik al, dat er meer dergelijke verschillen zijn, b.v. tusschen het onderhoofd van den Pandhuisdienst en het onderhoofd van de Opium- en Zoutregie, welker bezoldigingsregeling eveneens een kleine onderlinge afwijking vertoont.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkele tegenopmerking tegenover hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde daar voorbrengt. Om te bewijzen, dat de door hem uit de toelichting aangehaalde zin niet juist is, heeft hij de ambten van inspecteur van Financiën en inspecteur van Financiën eerste klasse genoemd. Ik doelde op een ander geval. Zoo worden b.v. residenten en gewestelijke secretarissen uniform gesalarieerd, waarbij niet in aanmerking wordt genomen de omvang der ressorten van betrokkenen. Dergelijke voorbeelden stonden mij voor oogen bij het neerschrijven van mijn toelichting; men moet uiteraard gelijke functies nemen om de juistheid der stelling te kunnen onderschrijven, en niet twee verschillende ambten, die verschillende werkzaamheden en verantwoordelijkheden hebben.

De heer **Verhoeff**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gezegd, dat de zin, dien ik voorlas, in haar algemeenheid niet juist is. De toelichting van den heer Thamrin maakt haar voor de door hem bedoelde voorbeelden van resident wél juist.

(Voorzitter, Soetardjo.)

De **Voorzitter**: De beraadslaging is thans gesloten.

Ik zal thans in stemming brengen de vraag, of het amendement-Thamrin e.s. al dan niet toelaatbaar is te achten. Het betreft hier dus een voorstel van orde eventueel van de zijde van den heer Roep door anderen gesteund, dan wel van mij zelf, omdat dit, naar het mij voorkomt, de stemming zuiver zal houden. Eventueel kan een zoodanig voorstel door drie leden worden gedaan, doch ik meen het als Voorzitter zelf te mogen doen, hetgeen mij het eenvoudigst lijkt. Ik doe dus dit voorstel van orde tot beslissing van de formeel-staatsrechtelijke zijde van het amendement.

Aan de orde is de stemming over het voorstel van orde om het amendement-Thamrin e.s. wel toelaatbaar te verklaren.

Het voorstel van orde wordt in stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

V ó ó r stemmen de leden: Thamrin, Sosrohadikoesoemo, Van Helsdingen, Kan, Soangkoepon, Kerstens, Blaauw, Kartowisastro, Wiwoho, Van Ardenne, Soetardjo en de Voorzitter.

T e g e n stemmen de leden: Yo Heng Kam, Roep, Verboom en De Villeneuve.

Het amendement-Thamrin e.s. (st. 7), wordt in stemming gebracht en met algemeene stemmen aangenomen.

Aan de stemming wordt deelgenomen door de leden: Van Helsdingen, Roep, Kan, Soangkoepon, Verboom, Kerstens, Blaauw, De Villeneuve, Kartowisastro, Wiwoho, Van Ardenne, Soetardjo, Yo Heng Kam, Thamrin, Sosrohadikoesoemo en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60, juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen en bij het amendement-Thamrin e.s., wordt zonder hoofdlijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 4 van het derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften:

4. Verzoek, gedagteekend Rembang 3 November 1937, van Mas Kartodikoesoemo, om toekenning van pensioen of onderstand dan wel herplaatsing.

Regeringsbrief van 9 Augustus 1938 No. 1617/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De vorige week is dit verzoekschrift op mijn verzoek aangehouden. Inmiddels heb ik nader inzage genomen van de gewisselde stukken en op grond van hetgeen ik hierin heb gelezen vind ik thans geen aanleiding om nader op de kwestie in te gaan. Ik zie dus verder van het woord af.

De conclusie der commissie betreffende verzoekschrift

Verzoekschrift No. 18 van het derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften. — Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter, Kan, Kartowisastro.)

No. 4 van het derde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 18 van het derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften:

18. Verzoek, gedagteekend Makassar 17 Maart 1934, van A. Dendang, inzake de door hem van de zijde van den controleur van Palopo ondervonden bejegening.

Regeeringsbrief van 17 December 1934 No. 3013/A met twee bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van den Regeeringsbrief met de bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

De behandeling van de conclusie op dit verzoekschrift is gevorderd tot het antwoord van den Voorzitter der commissie in eersten termijn.

De heer Kan, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de door den heer Soangkoepou in de vorige vergadering gemaakte opmerkingen zou de Commissie voor de Verzoekschriften haar conclusie te dezer zake gaarne terugnemen.

De Voorzitter: De conclusie der commissie betreffende verzoekschrift no. 18 van het derde rapport wordt teruggenomen, zoodat dit verzoekschrift voorloopig wordt aangehouden.

Aan de orde is de behandeling van het vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 1:

1. Verzoek, gedagteekend Semarang 28 Juni 1938, van Raden Soenarjo, om toekenning van onderstand bij wijze van pensioen.

Regeeringsbrief van 10 November 1938 no. 2114/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer Kartowisastro: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van dit verzoekschrift zou ik het volgende willen opmerken.

In de eerste plaats zijn in den brief van den eersten gouvernementssecretaris van 10 November 1938 de gronden medegedeeld, waarop de afwijzende beschikking van de Regeering berust.

In dezen brief wordt verklaard, dat rekestrant minder regelmatige handelingen zou hebben gepleegd, ten tweede een poging tot oplichting zou hebben gedaan en ten derde op eigen verzoek voor de keuringscommissie zou zijn getrokken.

Volgens mijn inlichtingen is er echter tijdens de loopbaan van betrokkene geen sprake geweest van minder regelmatige handelingen, althans betrokkene was er zich niet van bewust en van de zijde van zijn chef is hij er nimmer op gewezen. Ik heb hier bij mij verschillende afschriften van stukken, die bij rekestrant berusten en waarin wordt verklaard, dat rekestrant tijdens zijn diensttijd op het bureau van de waterstaatsafdeeling te Semarang goed zijn best heeft gedaan, althans voor zijn werk geschikt werd verklaard.

Ik heb een verklaring van 30 Juni 1923 van een ingenieur der B.O.W., dat de heer Soenarjo als klerk op dat bureau goed voldoet. In een tweede verklaring, van 17 Juni 1926, van den hoofdingenieur van den Waterstaat te Semarang, wordt verklaard, dat de heer Soenarjo een zeer geschikt en bruikbaar persoon is, terwijl op zijn ijver en gedrag niets viel aan te merken. Een derde verklaring van 22 Juli 1926 van het hoofd van de 2e Waterstaatsafdeeling Varkevissers, houdt in dat de heer Soenarjo het werk, waarmee hij belast werd, naar behoren heeft verricht. Tenslotte nog een verklaring van 27 December 1934 van den hoofdcommissie D. M. Lefrandt, waarin gezegd wordt, dat de heer Soenarjo voor zijn betrekking zeer geschikt is, dat hij ijverig is en er op zijn gedrag niets valt aan te merken.

Op grond van deze overwegingen, Mijnheer de Voorzitter, is het voor mij niet aannemelijk, dat er dingen zijn gebeurd in zijn loopbaan, welke wijzen op minder regelmatige handelingen.

In de tweede plaats wordt gezegd, dat hij een poging zou hebben gedaan tot oplichting. Als hiermede bedoeld wordt op hetgeen ik hierna zal zeggen, dan werpen de mij ter beschikking staande gegevens toch een heel ander licht op de onderhavige kwestie. Deze man had een groot gezin, ging gebukt onder zeer zware financiële lasten, waardoor hij genoopt was schulden aan te gaan. Tenslotte kwam het zoover, dat hij genoodzaakt werd deze schulden te doen regelen door een advocatenkantoor. Daarbij heeft hij de fout begaan om zijn salaris te laag op te geven. Insteede van 180 per maand, heeft hij opgegeven f 140 per maand.

(De heer Kan: Aan wien heeft hij dat zoo opgegeven?)

Aan den advocaat.

Hij heeft de kwestie toevertrouwd aan het advocatenkantoor van Mr. Bouman te Semarang.

(De heer Soetardjo: Was dit te laag opgeven van zijn salaris opzettelijk of door een vergissing, ik bedoel doordat hij rekening hield met inhoudingen?)

Destijds was f 180 per maand zijn zuiver inkomen, maar later was zijn inkomen inderdaad lager door de toepassing van inhouding daarop. Maar een feit blijft, dat hij op een gegeven moment de fout heeft begaan om een lager salaris op te geven dan hij verdiende.

In dien tijd, in het jaar 1936, werd hij erg ziekelijk en verzuimde zeer vaak zijn werk. Dit is waarschijnlijk aanleiding geweest, dat hem de wenk werd gegeven om zijn ontslag aan te vragen. Hij heeft hierbij nogmaals een fout begaan, n.l. door dit ontslag op eigen verzoek aan te vragen. Uit onbekendheid met de bepalingen heeft hij dit gedaan, waardoor tenslotte niet op hem toepasselijk konden worden verklaard de bepalingen van pensioen, dan wel wachtgeld bij wijze van pensioen. Dat was ook een der motieven, waarop de afwijzende beschikking der Regeering berustte.

Volgens de Regeering heeft de heer Soenarjo op 15 Juni 1937 aan de Regeering verzocht zich aan een geneeskundig onderzoek te mogen onderwerpen, maar dat is niet waar, want ik heb hier een afschrift van een oproep van den keuringsraad te Semarang voor mij liggen, waarin gezegd wordt dat hij voor de commissie werd getrokken, in opdracht van het hoofd van den Provinciaalen Waterstaatsdienst te Semarang, zoodat het uitgesloten is, dat dit op 11 Juni 1937 op eigen verzoek van den heer Soenarjo is geschied.

Er zijn dus verschillende omstandigheden, die ik nog even zal samenvatten, die bij dit verzoek in aanmerking dienen te worden genomen. Ten eerste: doordat adressant zoo ziekelijk was en daardoor zijn werk vaak moest verzuimen, heeft hij tenslotte gevolg gegeven aan den wenk van zijn chef om zelf ontslag aan te vragen. Dat door zijn chef daardoor een zoodanige harde maatregel op hem moest worden toegepast, in dien zin, dat de bepalingen omtrent pensioen, of onderstand bij wijze van pensioen op hem niet van toepassing konden worden verklaard, lijkt mij erg hard en vooral onbillijk, omdat gebleken is, dat adressant, zoowel vóór als

(Kan, Soetardjo.)

ten tijde van zijn ontslag — hetgeen is gebleken uit de geneeskundige verklaring van den geneeskundigen raad — ziek was en reeds voor den dienst had moeten zijn afgekeurd. Wanneer deze persoon had geweten, dat hij geen pensioen of onderstand zou hebben kunnen krijgen, — enkel en alleen, omdat hij zelf ontslag had aangevraagd — had hij nimmer de ontslagaanvraag zelf ingediend. Daarom komt het mij billijk voor, dat de Regeering hier een ander standpunt tegenover adressant inneemt en hem wel een onderstand, bij wijze van pensioen, toekent.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even als laatste punt aanhalen, dat door de Regeering als beginsel is aangenomen, dat aan achteraf geproduceerde geneeskundige verklaringen geen retro-activiteit mag worden verleend. Het beginsel op zichzelf beschouwd, kan juist zijn, doch, waar hier de omstandigheden zoodanig zijn, dat het wel gemotiveerd is van dit beginsel af te wijken, voor dit speciale geval, wil ik de commissie voor de verzoekschriften verzoeken, de Regeering nogmaals te vragen, of het niet mogelijk is haar zienswijze ten deze te wijzigen en aan dezen man alsnog onderstand, bij wijze van pensioen toe te kennen, althans te bewerkstelligen, dat hem eenige financiële tegemoetkoming wordt verleend.

De heer Kan, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben zooeven uit de rede van ons geacht medelid, den heer Kartowisastro, de erkenning kunnen hooren, dat de persoon in kwestie verschillende fouten heeft begaan. Het is naar aanleiding van die overweging, dat de commissie besloten heeft de conclusie op te stellen, zooals die thans bij het College is ingediend. De heer Kartowisastro heeft ten deze op verschillende onjuistheden, zooals het hem voorkwam, betreffende oplichting en minder oirbare handelingen, die door adressant volgens de Regeering zouden zijn begaan, gewezen. De commissie kan niet medegaan met den geachten spreker, waar deze de bezwaren van de Regeering ten deze niet van zoo groot belang acht om in een kwestie als deze aan het geneeskundig certificaat geen retro-activiteit te geven. De Regeering beschikt over een grooten staf van ambtenaren, waarvoor bepaalde lijnen moeten worden getrokken. Wanneer de Regeering eens van die lijnen zou afwijken, zou dit echter een antecedent scheppen, heel moeilijk in de praktijk tot uitvoering te brengen bij zulk een grooten staf van ambtenaren.

Mijnheer de Voorzitter! De commissie handhaaft derhalve haar conclusie, maar heeft er geen bezwaar tegen — zooals hier meer gebruikelijk is — om de rede van den heer Kartowisastro in het belang van adressant ter kennis van de Regeering te brengen. Ik hoop, dat het geachte lid met dit voorstel van de commissie accoord zal gaan.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met te verklaren, dat ik mij niet geheel kan vereenigen met de door de Commissie voor de Verzoekschriften getrokken conclusie.

Uit de uiteenzetting van den heer Kartowisastro — welke uiteenzetting op mij grooten indruk heeft gemaakt — blijkt weer, hoe in dergelijke zaken door de overheid gewoonlijk te formeel wordt gehandeld. Men gaat af op de feiten en houdt te weinig rekening met de omstandigheden, waaronder de feiten zich hebben voorgedaan. Ik maak mij sterk, dat de Regeering, indien Zij op de hoogte was geweest van de omstandigheden, waarin adressant verkeerd heeft, in deze anders zou hebben gehandeld.

Inderdaad is het juist, gelijk de Regeering zegt, en ook door de commissie voor de verzoekschriften nog eens wordt geadstrueerd, dat een beslissing van den keuringsraad niet ongedaan kan worden gemaakt. Doch vergis ik mij niet, dan is er in de regelingen betreffende het toekennen van onder-

(Kartowisastro, Kan.)

standen, ook een bepaling, volgens welke het mogelijk is voor de Regeering van de voorschriften af te wijken.

Ik zou in verband met de bijzondere omstandigheden waarin betrokkene heeft verkeerd, mij willen seharen aan de zijde van den heer Kartowisastro en er bij de commissie op willen aandringen haar conclusie te herzien en tevens er bij de Regeering op aan te dringen in dit geval een uitzondering te maken en verder in de toekomst in alle dergelijke gevallen meer rekening te houden met de omstandigheden, waarin de betrokkene heeft verkeerd.

De heer Kartowisastro: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge in de eerste plaats den heer Soetardjo dank zeggen voor den door hem gegeven steun. Ik verklaar mij bereid om de mij ter beschikking gestelde schrifturen over deze aangelegenheid over te leggen aan de commissie voor de verzoekschriften, zoodat zij kennis kan nemen van hetgeen daarin is vermeld.

Mij is uit de rede van den Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften gebleken, dat hij groote waarde hecht aan de door adressant gemaakte fouten. Ik heb zooeven reeds gezegd, dat van minder rechtmatige handelingen eigenlijk geen sprake is, gezien de verschillende getuigschriften, die zijn geproduceerd. Ik geloof ook niet, dat men hier spreken kan van een poging tot oplichting, daar het hier toch een zuiver particuliere kwestie betreft.

Het betreft hier een kwestie van een ambtenaar, die zich buiten diensttijd en buiten den dienst om gewend heeft tot een advocatenkantoor, met het verzoek zijn zaken voor hem te willen regelen.

Het gaat hier dus om een particuliere aangelegenheid tusschen een advocatenkantoor en een ambtenaar, zonder dat hierin de dienst gemengd werd. Het was een poging van dien ambtenaar om zich financieel te herstellen en te saneren. Daarbij heeft deze persoon het advocatenkantoor, buiten den dienst om, minder goed ingelicht.

De groote kwestie waarom het hier gaat is, dat de Regeering als eenig motief voor haar afwijzing en weigering van onderstand aanvoert het feit, dat Soenarjo op eigen verzoek om keuring zou hebben gevraagd en dit is in het geheel niet juist. Ik heb hier voor mij liggen een afschrift van den oproep van den keuringsraad, waarin staat, dat de keuring geschiedt in opdracht van het hoofd van den Provincialen Waterstaat van Midden-Java. Ik moge nogmaals den nadruk leggen op de omstandigheden, waarin Raden Soenarjo verkeerde, toen hij gevolg gaf aan de hint van zijn chef om ontslag te vragen. Hij heeft dat alleen gedaan omdat hij niet op de hoogte was van de regeling en in de meening verkeerde, dat hij anders geen onderstand of pensioen zou krijgen.

Onder deze omstandigheden doe ik op mijn geachte medeliden een beroep om een andere beslissing te verkrijgen dan die, welke de Commissie voor de Verzoekschriften heeft geformuleerd.

De heer Kan, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet, of ik mij niet duidelijk heb uitgedrukt, maar de heer Kartowisastro heeft mij blijkbaar niet goed begrepen. Ik heb gesproken over een erkenning door den heer Soenarjo van gemaakte fouten en daarnaast heb ik gezegd, dat de heer Kartowisastro een ander beeld heeft gegeven omtrent de beweerde oplichting. De fout slaat dus niet op hetgeen hem ten laste werd gelegd betreffende de oplichting maar op fouten, welke door onkunde inzake de bepalingen zijn gemaakt. Het maakt wel degelijk een groot verschil uit, indien het juist is, wat de Regeering in haar schrijven heeft medegedeeld, n.l. dat betrokkene zich uit eigen beweging heeft onderworpen aan het geneeskundige onderzoek. Waarop ik den nadruk heb gelegd was, dat de Regeering gelijk heeft waar Zij zegt, dat dergelijke verklaringen geen retro-activiteit mogen hebben.

(Thamrin, Kartowisastro.)

Ik heb verklaard, dat de commissie geen bezwaar heeft om hetgeen de heer Kartowisastro hier heeft voorgebracht ter kennis van de Regeering te brengen. Ik verzuimde daaraan toe te voegen, dat tevens de vraag zal worden gesteld, of de Regeering naar aanleiding daarvan geen reden vindt om op haar beslissing terug te komen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Als de heeren Soetardjo en Kartowisastro van een voorstel tot wijziging der conclusie handhaven en daarvan een voorstel maken, zou ik gaarne nog een en ander in het midden brengen.

De **Voorzitter**: Nemen de heeren Kartowisastro en Soetardjo genoegen met het medezenden van hun beschouwingen en de daarop betrekking hebbende stukken aan de Regeering?

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne de conclusie van de commissie willen zien gewijzigd en maak daarvan een voorstel.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan den heer Thamrin.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Van een herbehandeling van dit verzoekschrift verwacht ik weinig resultaat, daar de behandeling door de commissie vrijwel volledig is geweest. De punten, door den heer Kartowisastro naar voren gebracht, zijn niet nieuw, ze komen stuk voor stuk voor in het rekest van den betrokkene en zijn ter kennis van de Regeering gebracht. De commissie heeft, na de afwijzen- de beschouwing der Regeering naar de vraag gesteld, of de *gehouden beslissing* voor den betrokkene niet tot onnodige hardheid leiden zou. Voorts is de Regeering gevraagd of Zij aanleiding vindt om ten behoeve van betrekking van de bestaande bepalingen af te wijken. Op deze twee concreet gestelde vragen der commissie heeft de Regeering ontken- nend geantwoord en zoo zijn dus alle opmerkingen, door den heer Kartowisastro hier gemaakt, reeds ter kennis van de Regeering gebracht, na door de commissie in beschouwing te zijn genomen. Gezien de bewoordingen van den regeer- ingsbrief verwacht ik dus geen heil van een herbehandeling. Uit dien aard der zaak bestaat er geen bezwaar om de hier gehouden beschouwingen alsnog ter kennis van de Regeering te brengen.

Nu is herhaaldelijk de klacht geuit, dat de afdoening van verzoekschriften door de commissie zoo lang duurt en nu er door de commissie alle moeite wordt gedaan om deze verzoek- schriften af te doen, zou het voorstel van den heer Kartowi- astro weer leiden tot aanhouding van een verzoekschrift, dat meer dan een jaar oud is.

Ik zou nog even willen reageren op de opmerking van ons geacht medelid, dat betrokkene niet op eigen verzoek zou zijn gekeurd. Betrokkene heeft in zijn verzoekschrift daarop heelemaal niet gereageerd en de mededeeling der Regeering is hier positief. De betrekkelijke passage meldt, dat op 15 Juni 1937 Radèn Soenarjo op eigen verzoek — hierop valt dus de nadruk — aan een geneeskundig onderzoek is onder- worpen.

(De heer **Kartowisastro**: Dat is niet waar, dat wist de Regeering niet.)

Betrokkene zelf beroept zich niet op het feit van de keuring. Het was voor hem geen aanleiding om daarmee zijn stand- punt te argumenteeren. Als wij hier als commissie een dergelijke pertinente mededeeling van de Regeering krijgen, kan de commissie toch geen ander standpunt innemen, tenzij met nadere bewijzen wordt gekomen omtrent de onjuistheid van de regeeringsmededeeling. De heer Kartowisastro is in de gelegenheid dezen regeeringsbrief te lezen en ik vraag mij af, of er eenig bewijs is, dat de inhoud als onjuist moet worden gezien. Ik zou er op willen aandringen dit verzoekschrift

(Kartowisastro, Voorzitter e.a.)

thans af te handelen. Mocht de Regeering naar aanleiding der hier geleverde beschouwingen reden vinden om daarop na- der in te gaan, dan staat zulks Haar vrij, maar ik vind, dat herbehandeling door de commissie overbodig is en geen ander resultaat kan hebben dan ophoud in de afdoening van dit meer dan een jaar oude verzoekschrift.

De **Voorzitter**: Heeft de heer Kartowisastro reeds een andere conclusie op dit verzoekschrift geformuleerd?

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij begrijpen, dat de commissie deze zaak gaarne wil afdoen. Het was ook niet haar schuld, dat zij geen andere conclusie kon voorstellen. Ik heb deze zaak aangesneden, omdat nu nieuwe gezichtspunten naar voren zijn gekomen, die een ander licht werpen op de zaak en die tevoren noch aan de commissie, noch aan de Regeering bekend waren. De heer Soenarjo kon zich daarop niet eerder beroepen, omdat hij niet wist wat de Regeering eigenlijk tegen hem had. Waar nu de Regeering ten slotte concreet tegen voorbrengt, heeft de heer Soenarjo die ook concreet bestreden en zijn meening gestaafd met verschillende bewijzen.

Ik zou daarom het college in overweging willen geven om de conclusie zoodanig te wijzigen, dat aan de Regeering wordt verzoekt om nadere inlichtingen naar aanleiding van het hier voorgebrachte door verschillende leden, en haar de vraag te stellen of Zij daarin geen aanleiding kan vinden om terug te komen op haar beslissing en aan verzoeker een geldelijke tegemoetkoming te verlenen in den vorm van een onderstand a n d e r s z i n s .

(De heer **K a n**, Voorzitter der Commissie voor de Verzoek- schriften: Dat heb ik toch zoeven al voorgesteld.)

Bekend was voorgesteld, omdat nog geen nieuwe punten bekend waren. Dat is nu wel het geval en de heer Soenarjo heeft de in den regeeringsbrief genoemde beschuldigingen bestreden.

(De heer **K a n**, Voorzitter der Commissie voor de Verzoek- schriften: Ik heb voorgesteld te vragen, of de Regeering geen aanleiding zou kunnen vinden op haar beslissing terug te komen.)

De **Voorzitter**: De heer Kartowisastro stelt voor, de con- clusie op verzoekschrift No. 1 te wijzigen en in drie deelen te splitsen, nl. ten eerste om nadere inlichtingen te vragen, ten tweede te vragen of er voor de Regeering geen termen aan- wezig zijn om haar standpunt te wijzigen, ten derde of alsnog een geldelijke tegemoetkoming kan worden verleend.

Harerzijds heeft de commissie voorgesteld, de bestaande conclusie aan te vullen met de mededeeling, dat de beschou- wingen van den heer Kartowisastro en den heer Soetardjo aan de Regeering zullen worden bekend gesteld, met de vraag, of alsnog naar aanleiding hiervan de Regeering geen termen kan vinden om terug te komen op haar beslissing en adressant eenigermate tegemoet te komen.

De conclusie, voorgesteld door de heeren Kartowisastro e.s., is van de verste strekking en wordt derhalve het eerst in stemming gebracht.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn stem even willen motiveeren.

Ik zal vóór de gewijzigde conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften stemmen, omdat deze conclusie aan de Regeering reeds de volle gelegenheid geeft om, als Zij op een of ander punt mocht hebben gedwaald, dit te herstellen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij de stemmotivering van den heer Roep aan.

De heer **Kerstens**: Ik eveneens, Mijnheer de Voorzitter!

20ste VERGADERING — DINSDAG 6 JUNI 1939.

Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

De conclusie, voorgesteld door de heeren Kartowisastro e.s., wordt in stemming gebracht en verworpen met 4 stemmen vóór en 12 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Yo Heng Kam, Sosrohadikoesomo, Kartowisastro en Soetardjo.

Tegen stemmen de leden: Thamrin, Van Helsdingen, Roep, Kan, Soangkoepon, Verboom, Kerstens, Blaauw, De Villeneuve, Wiwoho, Van Ardenne en de Voorzitter.

De conclusie der commissie, als gewijzigd door den Voorzitter der commissie, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 2 t/m 73:

2. Verzoek, gedagteekend Laoe-Goemba 15 October 1937, van Si Balai, houdende bezwaren tegen een tweetal vonnissen van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 14 Mei 1938 No. 991/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Tjimahi 18 December 1937, van M. M. Silooy, om toekenning van onderstand e.q. herplaatsing.

Regeeringsbrief van 16 Januari 1939 No. 101/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Palembang 1 Augustus 1938, van Hadji Mansoer bin Kiagoes Hadji Djénal q.q., houdende bezwaren tegen de oprichting van een rubberfabriek.

Regeeringsbrief van 16 Januari 1939 No. 100/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 19 Maart 1938, van Rasidi, om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 31 December 1938 No. 2536/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoet gekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Ternate 29 Augustus 1937, van A. E. Passanea, houdende klachten over het passenstelsel in de residentie Molukken en bezwaren tegen een hem door het magistratsgerecht te Djailolo opgelegde geldboete.

Regeeringsbrief van 9 Januari 1939 No. 49b/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 10 Mei 1937, van

M. L. Chr. Braakman, om opneming in vasten dienst van den Lande met vrijstelling van de keuringseischen.

Regeeringsbrief van 16 November 1938 No. 2243/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Segalaherang 20 April 1938, van Moestaram, houdende klachten over een districtshoofd.

Regeeringsbrief van 5 December 1938 No. 2352/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien volgens de mededeeling in genoemden Regeeringsbrief een terzake ingesteld onderzoek heeft uitgewezen, dat het tot de Regeering gericht rekest van gelijke strekking als een anoniem geschrift moest worden beschouwd en de daarin omschreven klachten ongegrond waren, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag.

9. Verzoek, gedagteekend Bintoechan 6 Februari 1937, van Tadjab, A. Hamid, A. Manap, Radja Asan en Djinali, houdende klachten over een demang.

Regeeringsbrief van 12 November 1937 No. 2419/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Samosir 14 Maart 1935, van O. Radja Maoeli, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 6 November 1935 No. 2634a/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 31 Juli 1938, van J. G. Jautze, betreffende zijn ontslag.

Aangezien het rekest van adressant geen nieuwe gezichtspunten opent, stelt de commissie voor:

a. het rekest ter kennis te brengen van de dienstleiding der S. S.;

b. t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag;

c. adressant mede te delen, dat verdere verzoekschriften nopens de onderwerpelijke aangelegenheid buiten behandeling zullen worden gelaten.

12. Verzoek, gedagteekend Tjiamis 29 December 1936, van Raden Goernita Koesoema Soebrata, om herplaatsing e.q. onderstand.

Regeeringsbrief van 20 April 1937 No. 834a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Priok 24 Juli 1938, van Saädi, om toekenning van pensioen e.q. onderstand.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant mede te delen, dat hij zich voor de onderwerpelijke aangelegenheid heeft te wenden tot den stadsgemeenteraad van Batavia.

20ste VERGADERING — DINSDAG 6 JUNI 1939.

Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

14. Verzoek, gedagteekend Kp. Beganding (Karolanden) 25 Maart 1936, van Si Tinggi merga Karo-Karo, om te worden benoemd tot radja oeroeng.

Regeeringsbrief van 29 Juni 1936 No. 1333/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoeken, gedagteekend Nandjoengan resp. 7 Maart 1934 en 24 Januari 1935, van Hadji Joesoef, betreffende de behandeling van een vordering door een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 16 Februari 1934 No. 400/A en 15 Juli 1935 No. 1736/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Singkawang 13 April 1934, van *Bong Hoi Tjhong*, om tusschenkomst inzake een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 25 September 1935 No. 2335/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek om tusschenkomst is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Pariaman (S. W. K.) 12 November 1938, van Noerhadi Thaib, om toekenning van een wezenonderstand.

Aangezien voor de weezen van Inheemsche landsdienaren nog geen voorziening bestaat en adressante bovendien reeds meerderjarig is, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Poerworedjo 7 Januari 1938, van Bok Adjeng Djiteng, om toekenning van onderstand. Regeeringsbrief van 15 November 1938 No. 2237/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Madioen 13 November 1938, van Raden Sastroadiwinoto, om toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Siboehoen 17 Mei 1937, van Dja Lompo, betreffende een erfpachtskwestie.

Regeeringsbrief van 26 Augustus 1938 No. 1752/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Kota Tengah 7 Juni 1937, van een negental onderhoorigen van het Zelfbestuur van Kapanoehan (Oostkust van Sumatra), houdende bezwaren tegen

het wd. Landschapshoofd inzake de vordering van heeren-dienst.

Regeeringsbrief van 26 Augustus 1938 No. 1751/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Soegih Waras 15 Augustus 1936, van Kamaloedin bin Pangeran Wiralaksana, houdende bezwaren tegen zijn ontslag als pembarap.

Regeeringsbrief van 25 Augustus 1938 No. 1741/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoeken, gedagteekend Lintongnihoeta 7 Mei 1937 en 8 Juli 1937, van Gomok en Willem Hoetasoit, houdende bezwaren tegen de vernietiging van een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 22 Juni 1938 No. 1281/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Leupoeëng 23 Mei 1938, van Teukoe Sjamsoeddin, houdende verzoek om wederaanstelling tot waarnemend Imeum van de zelfstandige Moekim Leupoeëng in Groot-Atjeh.

Regeeringsbrief van 18 Januari 1939 No. 122/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Koetaägoeng 25 Januari 1938, van Hadji Ahmad Kasim bin Hadji Mohamad Tahir, houdende bezwaren tegen betaling van oelasan voor een door hem geoccupeerden peperuin.

Regeeringsbrief van 12 October 1938 No. 2017/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Aek Kota Batoe 24 October 1937, van Baginda Moeda c.s., houdende bezwaren tegen door het Zelfbestuur van Bila genomen bestuursmaatregelen.

Regeeringsbrief van 7 November 1938 No. 2196/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahé 17 Maart 1938, van Si Pasa, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 2 November 1938 No. 2166/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toe-

20ste VERGADERING — DINSDAG 6 JUNI 1939.

Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

zending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Langoan 15 December 1937, van Mindret Sembel, houdende bezwaren tegen een beslaglegging.

Regeeringsbrief van 19 October 1938 No. 2080/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Sampoer (landschap Socka, Karolanden) 21 Juli 1935, van Si Besta, over een benoeming tot penghoeloe.

Regeeringsbrieven van 1 April 1936 No. 693/A en 15 Mei 1937 No. 1074/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Bintohan 18 Augustus 1937, van Abd. Barich gelar Mas Kartawidjaja, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 7 Maart 1938 No. 502c/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Kabandjahé 16 Maart 1937, van Si Bali, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 11 Maart 1938 No. 525/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Tjingkom 28 Juni 1937, van Si Boek c.s. inzake een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 26 April 1938 No. 846/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Djoehar 30 Augustus 1937, van Bangkoekin alias Pa Sampoeran, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 13 Mei 1938 No. 979/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Hiligawoni 13 October 1936, van Loösi en Kalemba, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 17 Mei 1938 No. 1025/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

zending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Parbaba 8 Juli 1937, van Amani Angat Sitorang, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 8 Juli 1938 No. 1390/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Tandjong Priok 18 Juli 1938, van vrouwe Midah, om toekenning van onderstand.

Aangezien de Volksraad in het onderhavige geval, waarin aan een particuliere maatschappij om onderstand wordt verzoekt, geen tusschenkomst kan verlenen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoek, gedagteekend Logeh 23 October 1935, van Djoesit gelar Datoek Radja Roehoem, houdende bezwaren tegen de inlijving van de streek Tanah Darat bij het landschap IV Kota di Hilir.

Regeeringsbrieven van 21 Juli 1938 No. 1488/A en 16 December 1937 No. 2616/A hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressant is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend Siaboe 16 Januari 1938, van eenige inwoners van Siaboe, Bonan-Dolok, Simaninggir en Hoeraba (Padangsidempoean), houdende bezwaren tegen de oprichting van een pasar te Simangambat.

Regeeringsbrief van 3 Augustus 1938 No. 1567/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

39. Verzoek, gedagteekend Penantian 18 Juni 1937, van Kemadi bin Doentje, betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 24 Augustus 1938 No. 1727/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

40. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soesoeh 10 Juli 1936, van Si Asoeren merka Sembiring, betreffende een opvolgingskwestie in de Karolanden.

Regeeringsbrief van 10 Mei 1937 No. 1006/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepou, gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

41. Verzoek, gedagteekend Berastepoe (Kabandjahe) 16 Juni 1937, van vrouwe Bodat, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

(Voorzitter.)

Regeeringsbrief van 11 October 1937 No. 2204/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepon, gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

42. Verzoek, gedagteekend Malang 11 Maart 1938, van Tan Ping Tjiat, voorzitter van de vereeniging Chung Hwa Hui, afdeling Malang, om vernietiging van de door den Provinciaal Raad van Oost-Java vastgestelde verordening tot verhooging van het aantal openeten op de verponding.

Regeeringsbrief van 19 Januari 1939 No. 134/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

43. Verzoek, gedagteekend Pernantin (Karolanden) 25 Juni 1935, van Si Djalang, betreffende een benoeming tot penghoeloe.

Regeeringsbrieven van 1 April 1936 No. 694/A en 24 April 1937 No. 883/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

44. Verzoek, gedagteekend Goenoeng Sitoli 16 September 1932, van een 9-tal auto-eigenaren en -handelaren, om verbetering van autowegen in de afdeling Nias (Tapanoeli).

Regeeringsbrieven van 10 Maart 1933 No. 755a/B en 26 November 1937 No. 2509/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

45. Verzoek, gedagteekend Bogarawi 25 Januari 1934 (ten rechte 1935), van Fohachi, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 17 September 1935 No. 2255/A en 26 November 1937 No. 2511/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

Het betreurende, dat aan haar verzoek om toezending van een afschrift van het over de onderwerpelijke aangelegenheid handelend schrijven van den gezaghebber van Zuid-Nias niet is voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

46. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 2 Mei 1938, van Raden Soemadi om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 18 Januari 1939 No. 121/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

47. Verzoek, gedagteekend Saparoea 8 April 1938, van J. L. Manusama, om herziening van zijn pensioen in diër voege dat mede als voor pensioen medegeteld tweederde gedeelte van den door hem als volkshoofd doorgebrachten tijd.

Regeeringsbrief van 29 Juli 1938 No. 1544/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

48. Verzoek, gedagteekend Paninggaran 25 Juli 1936, van Mas Ngabehi Hadiwasito betreffende zijn ontslag.

Regeeringsbrieven van 4 Augustus 1937 No. 1711/C en 11 Juli 1938 No. 1420/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

49. Verzoek, gedagteekend Lingga (Karolanden) 19 Juni 1937, van Nangkoeih, o.a. inzake zijn niet-erkenning als penghoeloe van Roemah Djahé.

Regeeringsbrief van 8 Maart 1938 No. 506/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissie-lid, den heer Soangkoepon gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

50. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Gadjah 19 Mei 1937, van Topan, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 20 November 1937 No. 2472/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

51. Verzoek, gedagteekend Tjilatjap 26 October 1937, van Sawikarta, betreffende zijn bij den resident van Banjoemas ingediende klachten.

Regeeringsbrief van 16 Januari 1939 No. 98/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

52. Verzoek, gedagteekend Djember 13 October 1938, van J. E. de Liser de Morsain, om rehabilitatie.

Regeeringsbrief van 23 Januari 1939 No. 165b/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

53. Verzoek, gedagteekend Singapore 25 December 1938, van vrouwe Oei Lian Nio, houdende klachten tegen een notaris.

Regeeringsbrief van 8 Februari 1939 No. 274/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

54. Verzoek, gedagteekend Empangae 31 December 1937,

(Voorzitter.)

van Darise e.a., houdende klachten over onregelmatigheden in het landschap Sidenreng.

Regeringsbrief van 27 Januari 1939 No. 188/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

55. Verzoek, gedagteekend Rantepao 5 Maart 1938, van W. Mangundap, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 30 Januari 1939 No. 213/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

56. Verzoek, gedagteekend Kota Gedang 1 Juni 1938, van Mohamad Amin gelar Soetan Poetih, om o.a. toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 2 Februari 1939 No. 224/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

57. Verzoek, gedagteekend Bali-Matraman (Mr. Cornelis) 9 September 1935, van Mas Sastrosoewondo, betreffende zijn ontslag.

Regeringsbrieven van 8 Januari 1936 No. 50/C, 8 October 1937 No. 2191a/C en 3 Februari 1939 No. 229/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

58. Verzoek, gedagteekend Mr. Cornelis 14 Februari 1939, van Wartiman, om toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen zich tegen de inwilliging van het verzoek verzetten stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

59. Verzoek, gedagteekend Padang 13 Januari 1938, van Zaitoen gelar Soetan Maharadja, houdende bezwaren tegen het hem verleend ontslag uit den dienst van de gemeente Padang.

Regeringsbrief van 14 Februari 1939 No. 314/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

60. Verzoek, gedagteekend Tegal 12 Mei 1937, van R. Joseph, om herplaatsing.

Regeringsbrieven van 18 Juni 1938 No. 1261/C en 10 Februari 1939 No. 305/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

61. Verzoek, gedagteekend Djatibarang-Brebes 5 Augustus 1938, van Hadji Hasandoem e.s., inzake een grondbelasting.

Regeringsbrief van 24 Februari 1939 No. 399/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

62. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg, Hambalang 27 December 1937, van Samied e.s., betreffende de uitgifte van gronden in erfpacht.

Regeringsbrief van 27 Februari 1939 No. 419/B heeft de op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

63. Verzoek, gedagteekend Gondang 16 Mei 1938, van Soeadi Tjokrojoedho, houdende bezwaren tegen het hem verleend ontslag.

Regeringsbrief van 1 Maart 1939 No. 426/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

64. Verzoek, gedagteekend Tjipatat 9 Januari 1939, van S. A. Beerman, om plaatsing.

Regeringsbrief van 6 Maart 1939 No. 445a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

65. Verzoek, gedagteekend Pangkalpinang 3 Maart 1938, van Dasiman, om restitutie van onverschuldigd betaalde slachtbelasting enz.

Regeringsbrief van 13 Maart 1939 No. 481/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de wenschen van adressant geheel wordt tegemoetgekomen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen, onder aantekening, dat betrokkenen zich, in het belang van een snelle afdoening, rechtstreeks tot den resident van Bangka en Billiton kunnen wenden.

66. Verzoek, gedagteekend Madioen 16 September 1937, van Simoen I, om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeringsbrieven van 1 Maart 1938 No. 462/C en 13 Maart 1939 No. 482/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

67. Verzoek, gedagteekend Trenggalek 3 Februari 1938, van W. Groeneveld, om herplaatsing in 's Lands dienst.

Regeringsbrief van 17 Maart 1939 No. 509/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

68. Verzoek, gedagteekend Soengei Tarab 14 Maart 1939, van Ojong gelar Datoek Madjo Setio, om toekenning van onderstand.

20ste VERGADERING — DINSDAG 6 JUNI 1939.

Vierde rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

Aangezien de bepalingen zich verzetten tegen inwilliging van het verzoek stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

69. Verzoek, gedagteekend Paloh 1 Januari 1938 van vrouwe Potjoet Aisjah, om toekenning van onderstand en vrijstelling van belasting.

Regeringsbrief van 23 Maart 1939 No. 544/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

70. Verzoek, gedagteekend Koetaradja 5 Juli 1937, van Teukoe Sabi bin Almarhoem T. H. Oebit, houdende bezwaren tegen een hem afgenomen verhoor.

Regeringsbrieven van 10 Februari 1938 No. 300/A en 24 Maart 1939 No. 556/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven hiervan mededeeling te doen.

71. Verzoek, gedagteekend Idi 3 November 1937, van Makam, om toekenning van pensioen of herplaatsing.

Regeringsbrief van 24 Maart 1939 No. 558/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant wegens algeheele afkeuring niet meer voor herplaatsing in aanmerking kan worden gebracht, doch

overigens eenigermate aan het verzoek is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

72. Verzoek, gedagteekend Amboina 26 Augustus 1938, van vrouwe S. Sopakuwa, weduwe van J. Mairuhu, om toekenning van onderstand.

Regeringsbrief van 25 Maart 1939 No. 561/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

73. Verzoek, gedagteekend Pelawan 19 Augustus 1938, van vrouwe Si Anah e.a., inzake de ontvoering van een meisje.

Regeringsbrief van 29 Maart 1939 No. 578/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 2 t/m 73 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.33 uur v.m. gesloten.

21ste VERGADERING — DINSDAG 13 JUNI 1939.

Ingekomen stukken. — Aanvulling en wijziging ordonnantie tot regeling van de armenzorg (Ond. 150). — Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. 153).

21ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 13 Juni 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Aanvulling en wijziging ordonnantie tot regeling van de armenzorg (Ond. 150). — Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. 153). — Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Ardenne, Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeosoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve, Wiwoho en Yo Heng Kam.

Regeringsgemachtigden de heeren: Langeler en Verhoeff.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1, 3 en 7 Juni 1939 Nos. 10, 8 en 8 ter aanbieding van
  - a. een zestal ontwerp-ordonnanties, waaronder ontwerp-ordonnantie inzake de Inlandsche maatschappij op aandelen (Ond. 159);
  - b. een ontwerp-algemeenen maatregel van bestuur tot wijziging en aanvulling van het „toelatingsbesluit vreemde militaire luchtvaartuigen Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao" (Ond. 157);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van plantmateriaal van cacao (Ond. 158).
 De stukken worden gedrukt.
2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 30 Mei en 2 Juni 1939 No. 13 en 31 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld
  - a. de ordonnantie houdende wijziging en aanvulling van de regelingen omtrent in-, uit- en doorvoer, lossing, bezit en vervoer van en handel in vuurwapens, buskruit en munitie (Ond. 72);
  - b. de ordonnantie tot verruiming van het toezicht over de gedragingen der praktijns en tot wijziging van de uitoefening van dat toezicht (Ond. 139).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 30 Mei 1939 No. 1062/B ter aanbieding van een exemplaar van het verslag van den Raad van Beheer van de gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton over 1938.

4. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris ter aanbieding van het door den beheerder van het Madoera Welvaartsfonds, den Gouverneur van Oost-Java, uitgebracht verslag over 1938.

De sub 2 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over April 1939, aangeboden door de Generale-Thesaurie.
Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(Soangkoepon.)

2. Brief van den Burgemeester van Palembang van 16 Mei 1939 No. 49/15 ter aanbieding van een uittreksel uit de notulen van de vergadering van den stadsgemeenteraad van Palembang van 26 April jl. betreffende de regeling der financieele verhouding.

3. Motie waarbij wordt aangedrongen op wederopenstelling van de haven van Gorontalo voor de vaart van en naar het buitenland middels schepen onder vreemde vlag.

4. Motie houdende protest tegen de uitgravingen van de graven der begraafplaats Kawi-Kawi (Batavia-C.).

5. Brief van de Koninkl. Ned.-Ind. Motor Club van 2 Juni 1939 No. 8286/A ter aanbieding van een ex. van het statistisch overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende het eerste kwartaal 1939.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. „Annuaire de Documentation Coloniale Comparée, Année 1937 Vol. III".
  2. Jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Nederlandsch-Indië over 1938.
  3. Jubileumuitgave van de A.M.S. Afd. B te Jogjakarta.
- De boekwerken worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie tot regeling van de armenzorg (Staatsblad 1934 No. 26). (Ond. 150.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot wijziging en aanvulling van het „Pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten". (Ond. 153.)

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de ter zake van de zijde van ons college gedane suggestie heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord gezegd, dat de openbare volksonderwijzers tot de desabeambten en de bijzondere volksonderwijzers tot de plaatselijke krachten moeten worden gerekend en het in verband daarmee niet op haar weg ligt om voor hen een pensioenregeling te treffen. Dit standpunt bevreemdt mij, omdat de volksonderwijzers in werkelijkheid behooren tot de organen, die het algemeen belang in deze gewesten behartigen. De leerkrachten hebben een deel van de overheidstaak op zich genomen. Immers volgens artikel 182 der I. S. zorgt de Gouverneur-Generaal voor het oprichten van scholen ten dienste van de Inlandsche bevolking.

Het moge dan waar zijn, dat de openbare volksonderwijzers tot de desabeambten en hun bijzondere ambtgenooten tot de plaatselijke krachten behooren, dit neemt niet weg, dat de voorziening in deze behoefte tot de regeeringstaak behoort en daarom komt het mij niet juist voor, dat met de belangen van deze niet uit de algemeene kas bezoldigde landsdienaren door de Regeering geen rekening zal worden gehouden.

Waar de Regeering steeds streeft naar het scheppen van pensioenregelingen, zelfs voor particulieren, komt het mij in-

Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. 153). — Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151).

(Kerstens, Van Helsdingen.)

consequent voor, indien Zij niet hetzelfde doet ten aanzien van de volksonderwijzers.

Gezien het minimaal inkomen van deze groep van leerkrachten, is het uitgesloten dat zij van dit inkomen iets op zij kunnen leggen voor hun ouden dag en daarom hebben, ja verdienen zij mijns inziens een welwillenden steun op het gebied van pensioen van regeeringszijde.

Ik moge daarom hopen, dat de Regeering zich het lot van deze groep van onderwijzers zal aantrekken; want hooge ouderdom met armoede is nog veel erger dan een aanhoudende doodstrijd.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn dank uitspreken voor de welwillende toezegging in de Memorie van Antwoord, dat de Regeering niet alleen zal bevorderen, dat de keuringsvoorschriften zoo soepel als binnen het kader van die bepalingen mogelijk is, zullen worden toegepast, doch ook, dat Zij bereid is om met betrekking tot het verlenen van dispensatie van de keuringseisen in mogelijke gevallen van afkeuring een welwillend standpunt in te nemen.

Deze laatste toezegging lijkt mij daarom van zooveel belang, omdat er in de voorgaande uitspraak toch wel een addertje onder het gras schuilt. Er staat immers, dat:

„de keuringsvoorschriften zoo soepel als binnen het kader van die bepalingen mogelijk is worden toegepast.”

Dat beteekent dan, dat, wanneer het binnen het kader van die bepalingen niet mogelijk is, de keuringsraad geen ontheffing van gezondheidseisen kan verlenen. Daarom is juist die tweede bepaling zoo waardevol, n.l. dat er dispensatie mogelijk is en het verlenen van die dispensatie welwillend zal worden bekeken.

Ik herhaal, dat ik dankbaar ben voor deze door de Regeering gedane toezegging.

Mijnheer de Voorzitter! In de tweede plaats zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde nog een kleine opheldering willen vragen.

In de laatste alinea van de eerste pagina van de Memorie van Antwoord (ronco) staat het volgende te lezen:

„Ingevolge het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten is de toetreding van leerkrachten bij niet-gesubsidieerde particuliere onderwijsinrichtingen — na de toestandkoming van de voorgestelde aanvulling van de regeling dus mede bij niet-gesubsidieerde particuliere Hollandsch-Inlandsche, Schakel- en vervolgscholen — tot de pensioenfondsen mogelijk, indien de betrokken scholen naar het oordeel van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst voldoen aan dezelfde eisen en waarborgen voor deugdelijk onderwijs als in de voor de overeenkomstige gesubsidieerde scholen van kracht zijnde subsidie-regelingen zijn vastgesteld.”

Dit is op zichzelf een waardevolle verklaring en ook daarvoor zeg ik de Regeering dank. Maar ik zou hieraan de vraag willen vastknopen, hoe de pensioenbijdragen nu worden gestort. Hij, die toetreedt tot het fonds, moet een premie van 2% betalen, terwijl het bij de andere pensioenregelingen regel is, dat de overheid de resterende 13% stort. Mijn vraag is nu, wie deze resterende 13% zal moeten storten wanneer iemand toetreding tot de pensioenfondsen vraagt. Zal dat de overheid doen, zullen de schoolbesturen het moeten doen, of is het mogelijk — ook dat zou nog een denkbare constructie zijn — dat die 13% moeten worden betaald, althans kunnen worden betaald, door de toetredende gegadigden. Bij de gedachtenwisseling in de commissie van het College is op dit punt een moeilijkheid onderkend, waarop in de Memorie van Antwoord niet de gewenschte toelichting wordt gegeven. Ik zou deze thans gaarne mondeling van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepen heeft er bij de Regeering op aangedrongen,

(De Villeneuve.)

dat Zij alsnog een regeling zal treffen onder anderen voor de volksonderwijzers. In de Memorie van Antwoord verklaarde de Regeering,

„dat de openbare volksonderwijzers tot de desa-beambten en de bijzondere volksonderwijzers tot de plaatselijke krachten moeten worden gerekend, in verband waarmede het niet op den weg der Regeering ligt om voor hen een pensioenregeling te treffen.”

Met deze opmerking kan ik in zekeren zin accoord gaan, maar minder met den zin, die daarop volgt:

„Ten deze beperkt haar taak zich tot het geven van voorlichting en medewerking met betrekking tot het treffen van pensioenvoorzieningen, waartoe de betrokkenen door overleg en samenwerking collectief zullen moeten overgaan.”

Deze pensioenregeling, ook voor deze minimaal gesalarieerde krachten, lijkt mij zeer gewenscht en ik zou de Regeering willen vragen, nu niet te volstaan met lijdelijk afwachten tot eventueel haar medewerking gevraagd wordt voor het treffen van pensioenvoorzieningen, doch dat Zij zelf het initiatief zal nemen om de betrokken ressorten er toe te brengen, voor de volksonderwijzers een dergelijke regeling te treffen.

Mijn tweede opmerking betreft dezelfde stof, die de heer Kerstens reeds naar voren bracht, den inkoop in het fonds, waarover in de ontwerp-ordonnantie met geen woord wordt gerept. Er mag worden verwacht — nu in dit ontwerp geen afwijkende regeling is opgenomen — dat degenen, die tot het fonds toetreden, aan dezelfde bepalingen zullen worden onderworpen die ook voor vroegere regelingen bestaan. Nu is mijn vraag of, nu de Regeering geen bijzondere maatregelen treft voor deze toch ook laag gesalarieerde beambten, deze regeling niet een fictie zal worden voor een zeer groot aantal van hen die niet in staat zijn, de inkoop som te betalen ook al heeft de Regeering zich een zoo soepel mogelijke toepassing, met name een langeren termijn van afbetaling, voorgesteld.

Ik zou de Regeering dan ook willen vragen of Zij deze aangelegenheid, die voor de betrokkenen van zoo buitengewone beteekenis is, niet nog eens onder de oogen zou willen zien en of er dan niet zoodanige maatregelen kunnen worden getroffen, dat het voor deze laag gesalarieerde krachten gemakkelijker wordt om zich in het fonds in te koopen.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de besprekingen omtrent deze ontwerp-ordonnantie in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid, dadelijk te antwoorden?

De heer **Verhoeff**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Ik zou gaarne eenig uitstel willen verzoeken, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan zal het antwoord hedenmorgen op een nader te bepalen tijdstip plaats hebben.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Schepenordonnantie-1935 (Staatsblad No. 66) (Ond. 151) als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Het is eerst gisteren, dat het definitieve Gedelegeerdenverslag en de Memorie van Antwoord mij hebben bereikt en eerlijk gezegd zou ik dan ook gaarne wat meer tijd hebben gehad om deze materie, waarin ik leek ben, nader voor te bereiden. Echter begrijp ik aan den anderen kant wel, dat het wenschelijk is, zooveel mogelijk voortgang aan de werkzaamheden te geven en ik heb er dan ook naar gestreefd mij zoo goed mogelijk verder te oriënteren naar aanleiding van de in de Memorie van Antwoord verwerkte opmerkingen.

(De Villeneuve.)

In het gedelegeerdenverslag is opgemerkt, dat deze wijzigingsordonnantie eenigszins den verkeerden kant uitgaat en wel door in stede van uit een centraal punt bepaalde directieven te geven voor de bevordering van de veiligheid voor de prauwvaart op zee, de regeling geheel wordt overgelaten aan de lokale overheden. Er wordt in het Gedelegeerdenverslag geklaagd over het ontbreken van een basis ten deze in de wijzigingsordonnantie.

Nu zegt de Regeering in de Memorie van Antwoord, dat die basis er wél is, want dat hier is beoogd om aan de lokale verordeningen, die op dit gebied bestaan en die eigenlijk een wettelijken grondslag missen, aangezien zij uitgaan boven hetgeen de Schepenordonnantie-1935 terzake voorschrijft, een wettelijke basis te geven. Naar mijn bescheiden meening gaat het echter niet daarom en ik geloof, dat de Regeering en het Gedelegeerdenverslag eenigszins langs elkander heengaan. Wat beoogd is aan te geven, is, dat bij een regeling van een materie als deze, die toch een groote mate van detailkennis en technische kennis, zoomede inzicht in de geheele prauwvaart over den archipel vereischt, het in hooge mate wenschelijk zou zijn zoo min mogelijk aan de lokale autoriteiten over te laten en zoo sterk mogelijk de zaak bij de centrale overheid te concentreren, hetgeen toch wel zeer urgent mag worden geacht.

Nu zegt de Regeering: Kijk eens naar het totaal aantal ongelukken en Zij geeft daarover cijfers, waaruit blijkt, dat in vijf jaar tijd ongeveer 403 menschenlevens te betreuren zijn geweest. Inderdaad, op een totaal aantal van ruim 93 000 prauwen vormt het getal van 403 doodelijke ongevallen op het eerste gezicht niet zoo'n schrikwekkend cijfer, maar daarbij moet in de eerste plaats worden bezien, dat er ook een zeer groot aantal menschenlevens in gevaar hebben verkeerd, dus het feit, dat met doodelijken afloop slechts 403 ongevallen zijn voorgekomen, zegt mij niet zoo erg veel. Bovendien is bij dergelijke ongevallen vee verloren gegaan en lading, allemaal zaken die toch ook hun waarde hebben en door een verscherpt toezicht goeddeels bewaard zouden zijn gebleven. Ik concludeer dus en houd vol, dat een centraal verbeterd toezicht op de prauwvaart efficiënter zou zijn dan incidenteele regelingen, die men op het oogenblik aan de lokale instanties overlaat.

Ik zou er voorts op willen wijzen, dat de ordonnantie voor Oost-Java, welke de Regeering als voorbeeld aanhaalt, b.v. niets vermeldt ten aanzien van reddingsmiddelen, die bij vervoer van personen per prauw van een eenigszins groter omvang aanwezig moeten zijn. De Regeering zegt nu wel in de Memorie van Antwoord, dat men in een prauw allerlei stukken hout vindt en er wordt gewezen op rondhouten, planken, luikjes, pagaaien e.d., waarmede men, als zoo'n vaartuig omslaat, nog een goede kans zou hebben om door zoo'n voorwerp te pakken, zich in het leven te houden, maar ik heb mij afgevraagd, of deze opmerking wel ernstig is bedoeld, want als dit werd toegepast op de scheepvaart met ijzeren schepen, geloof ik toch, dat de autoriteiten, die zulke scherpe maatregelen op dit gebied toepassen en instand houden, er b.v. nimmer mede accoord zouden kunnen gaan, wanneer men zou stellen dat een schip voldoende reddingsmiddelen aan boord heeft, indien er maar groote dekladingen hout of dergelijke aan boord zijn. Ook in dat geval zou men n.l. kunnen betoogen, dat, wanneer zoo'n geval omslaat of te gronde gaat, veel balken op het water zullen drijven, zoodat de opvarenden, de bemanning en de passagiers zich daaraan voldoende kunnen vastgrijpen. Daarom heeft dan ook de opmerking in dit verband in de Memorie van Antwoord vervat mij — het spijt mij, dat ik het zeggen moet — allermint bevredigd.

Ik zou in dit verband ook willen wijzen op hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde in zijn betoog op 10 Augustus 1938 in den Volksraad gehouden, over een bepaald geval heeft gezegd. Het ging daar om de ontneming van een diploma voor de kleine scheepvaart aan een Inheemschen stuurman.

De geachte Regeeringsgemachtigde, Hoofdinspecteur voor Scheepvaart, heeft toen betoogd, dat het niet aanging om te zeggen, dat men bedoelden Inheemschen stuurman een vaartuig veilig kon toevertrouwen, omdat hij zestig malen de oversteek Java—Borneo had gemaakt, zonder eenige fout te maken. Primo volgt hieruit, dat onafhankelijk van de grootte van het vaartuig, het Hoofd van de Dienst van Scheepvaart de aanwezigheid van en de kennis van de behandeling van de instrumenten tot plaatsbepalen noodzakelijk acht bij het varen verder dan 30 mijl van land, maar bovendien, dat een zestigtal oversteken, zooals deze man gemaakt heeft, zonder dat een ongeval was voorgekomen, toch blijkbaar niet voldoende is om hem voor eventuele ongevallen te kunnen behoeden. Dit wat betreft dit punt, Mijnheer de Voorzitter.

Ik zou verder een opmerking willen maken over het peilen over de hand. Ook daarover komt in het Gedelegeerdenverslag een opmerking voor en ook in de Memorie van Antwoord wordt hierover een en ander gezegd. Het is een onderwerp, waarvan mij gebleken is, dat het in deskundige kringen zeer de aandacht heeft. Daarom veroorloof ik mij op dit punt nader terug te komen.

Met betrekking tot de uitvoeriger toelichting, welke de Regeering in de Memorie van Antwoord geeft op het nieuwe onderdeel a van lid 3 van artikel 16, t.w. ten aanzien van de bedoeling van het „zoo veel mogelijk" gebruik maken van het peiltoestel, moge in de eerste plaats geconstateerd worden, dat ook de Regeering erkent, dat zich tijdens de navigatie omstandigheden kunnen voordoen, waarin het peilen met het gangbare peiltoestel niet meer mogelijk is ter verkrijging van een juiste plaatsbepaling op het vereischte oogenblik.

Het klinkt, dit in aanmerking nemend, echter weinig overtuigend in de Memorie van Antwoord te lezen, dat in dergelijke omstandigheden het peilen over het toestel heen een meerdere mate van nauwkeurigheid waarborgt, dan het peilen over de hand, door iemand, die zich daarin heeft bekwaamd. In het midden latend de vraag of een peiling over de hand ten rechte gekwalificeerd kan worden als hoogstens een aanwijzing voor de plaatsbepaling, kan aan een peiling over het toestel heen toch zeker geen groter mate van nauwkeurigheid worden toegekend, eerder minder, omdat in het laatste geval het toestel voor den observateur een sta-in-den-weg is.

De uitspraak, dat peilen over de hand hoogstens als een aanwijzing voor het plaatsbepalen kan dienen en dus met de noodige reserve moet worden beschouwd, is — naar mij is verzekerd — in strijd met jarenlange praktijk. Aan deze uitspraak zou eerst waarde kunnen worden toegekend, indien de Regeering met bewijzen kan staven, dat plaatsbepalingen uit peilingen over de hand bepaald onbetrouwbaar of onvoldoende nauwkeurig bleken te zijn.

Naast een jarenlange praktijk staat, dat proefondervindelijk aangetoond kan worden, dat met peilen over de hand eenzelfde graad van nauwkeurigheid bereikt kon worden als onder gelijke omstandigheden door peilen met het toestel.

Dat bij de Marine en bij met name genoemde Stoomvaartmaatschappijen alleen gepeild wordt met het peiltoestel kan niet meer zijn dan een aanwijzing, dat zich bij de marine en bij deze maatschappijen geen omstandigheden voordoen, waarin behoefte bestaat aan een andere methode.

De omstandigheden, waaronder de schepen in de groote vaart varen, zijn in meerdere opzichten verschillend van die bijv. bij de K. P. M., wier schepen evenals die der marine weliswaar ook bij nacht en ontij in alle gedeelten van den archipel varen, maar wier schepen meer dan die der marine gebonden zijn aan de eischen van een dienstregeling.

De uitspraak der Regeering in de Memorie van Antwoord, dat een peiling over de hand nimmer in de plaats zal mogen treden van een toestelpeiling in alle gevallen, waarin de laatste mogelijk is, moge op zichzelf duidelijk genoeg zijn, maar in aanmerking nemend de zeer twijfelachtige waarde,

(Van Helsdingen.)

welke door de Regeering toegekend wordt aan het z.g. peilen over de hand, zal er in de kringen van de belanghebbende zeevarenden een groote mate van onzekerheid te dien aanzien worden geschapen. Met in het vooruitzicht de mogelijkheid, dat een officieele instantie, bijv. de Raad van Scheepvaart, een over de hand genomen peiling als een onjuiste beslissing zal aanmerken, wordt ongetwijfeld geen goed gedaan aan een onder bepaalde omstandigheden onontbeerlijke peilingsmethode.

Mijn bezwaren betreffende de onderhavige aanvulling van de Schepenordonnantie zijn niet gericht tegen de erkenning, dat gebruikmaking van een instrument, dat tot de voorgeschreven uitrusting van een schip behoort, de voorkeur verdient boven het niet gebruiken van zulk een instrument. Wel echter richten mijn bezwaren zich tegen de ongemotiveerde miskening van een methode van plaatsbepaling, waarvan niet bewezen is, dat de nauwkeurigheid daarvan twijfelachtig is.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De eerste opmerking, die ik zou willen maken, gaat parallel aan die van den heer De Villeneuve, n.l. dat wij het moeten betreuren, dat de Memorie van Antwoord zoo laat is binnengekomen. Ik wil ten deze echter nog iets verder gaan. Ik betreur het ook, dat in de Memorie van Toelichting verschillende gegevens niet zijn opgenomen, die thans wel in de Memorie van Antwoord zijn bekend gesteld. Wanneer die gegevens reeds in de Memorie van Toelichting waren bekend gesteld, geloof ik, dat in verschillende opzichten het Gedelegeerdenverslag wel anders zou hebben geluid.

In het Gedelegeerdenverslag is gewezen op de min of meer gewrongen constructie van de hier voorgestelde regeling en men heeft daarin sterk aangedrongen op een centrale regeling, een centraal toezicht van de Overheid ten deze. Nu heeft de Regeering hiertegen aangevoerd, dat deze regeling noodig was, omdat er al verschillende regelingen van de provincie en residentskeuren bestaan, die geen wettelijken grondslag hebben; het was noodig, dat aan die in de lucht hangende regelingen toch een wettelijke basis werd gegeven. Met de leden, in het Gedelegeerdenverslag aan het woord, sta ik op hetzelfde standpunt, dat het toezicht inderdaad zooveel mogelijk centraal door de Overheid moet worden geregeld, of, indien dat niet kan, dat de Overheid dan toch althans eenige algemeene richtlijnen geeft, waarbij de provinciale en andere regelingen zich kunnen aansluiten, waarop zij zich verder kunnen ontwikkelen. Die algemeene regelen bestaan hier op het oogenblik niet. Ik erken met de Regeering, dat de onderscheidene toestanden in den archipel het noodzakelijk maken, dat er eenige soepelheid is ten aanzien van die verschillende regelingen en de Regeering zich dus, wanneer het een centrale regeling zou worden, beperken moet tot het geven van eenige algemeene regelen, doch zeker niet te diep in de details moet gaan regelen. Dat neemt echter niet weg, dat er mijns inziens een zekere ervaring voor noodig is om te goeder tijd te komen tot een centrale regeling op dit gebied. Ik wil dit voorstel dan ook wel aanvaarden doch uitsluitend als een noodmaatregel, opdat, wanneer de Regeering de noodige ervaring ten deze heeft opgedaan, zij kan komen met een op ervaringsfeiten steunende regeling, die zoo soepel van karakter is, dat inderdaad de autonome ressorten daarop voort bouwende, toch behoorlijke richtlijnen daarin hebben voor hun vast te stellen regelen op dit gebied.

De vrees is geuit, dat het overleg, dat gevorderd wordt met den Hoofdinspecteur van de Scheepvaart, wel eens tot moeilijkheden aanleiding zou kunnen geven, omdat er tenslotte geen enkel verband bestaat tusschen Gedeputeerden en den Hoofdinspecteur van Scheepvaart. De practijk wijst uit, dat dit overleg klaarblijkelijk niet die moeilijkheden in het leven heeft geroepen, want de Regeering wijst er in de Memorie van Antwoord op, dat verschillende der reeds bestaande regelingen juist in overleg met en met inachtneming van de aanwezigin-

gen van den Hoofdinspecteur van Scheepvaart zijn tot stand gekomen. Het is mij aangenaam, dit te vernemen. Maar ik zou de Regeering willen vragen of, indien zich het feit mocht voordoen, dat gedeputeerden zich niet houden aan de aanwijzingen van den Hoofdinspecteur van Scheepvaart, de Regeering zoodanige maatregelen zal nemen, dat inderdaad de zekerheid zal bestaan, dat het toezicht zoo volledig mogelijk zal worden uitgeoefend. Dit immers is een voorwaarde tot een bevredigende oplossing van dit vraagstuk.

Mijnheer de Voorzitter! In den Volksraad heb ik in vorige zittingen meermalen naar voren gebracht de lijst van ongelukken met prauwen waarbij verliezen aan menschenlevens te betreuren waren. Nu moet ik zeggen, dat de staat, die de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft overgelegd, inderdaad meevalt, dat de toestand niet zoo ernstig is als de persberichten ons hebben doen vermoeden. Maar het blijft noodzakelijk, dat er maatregelen worden getroffen en al is het aantal dan betrekkelijk gering, er is dan toch nog altijd een groot aantal ongelukken gebeurd, waarbij niet alleen menschenlevens te betreuren zijn geweest, maar ook goederen verloren zijn gegaan. Ik juich dan ook de totstandkoming van deze — hoezeer nog onvolkomen regeling — gaarne toe en zie haar als gevolg mede van den door mij uitgeoefenden aandring. Een woord van dank is hiervoor zeker op zijn plaats.

In haar antwoord wijst de Regeering er op, dat het niet noodig is, dat de prauwen drijfmiddelen aan boord hebben omdat ze toch zoo vele voorwerpen aan boord hebben, die blijven drijven. De Regeering wijst er voorts op, dat houten prauwen, in tegenstelling tot prauwen van staal, niet zinken. Ik wil daarover een practische vraag stellen: of inderdaad het feit, dat een prauw niet zinkt, een zoo waardevolle omstandigheid is. Moeten we niet aannemen dat dergelijke prauwen, die toch gewoonlijk een gladde kiel hebben, de menschen geen gelegenheid bieden, er zich aan vast te klampen? Is de toestand niet zoo, dat de menschen er zich hoogstens enkele uren aan kunnen vasthouden? Dit geeft toch geen waarborg voor een behoorlijke redding. Het zal wellicht noodig zijn, de een of andere voorziening te treffen waardoor de drenkelingen zich gemakkelijk kunnen vastklampen aan een omgeslagen prauw.

Mijn laatste opmerking is de volgende. In het Gedelegeerdenverslag is op den voorgrond gesteld, dat men deze regeling toejuichte, doch er is daar tevens voor gewaarschuwd, er tegen te waken, dat de te nemen maatregelen op het bedrijf zóó zware lasten zouden leggen, dat de ontwikkeling zou worden belemmerd. Men heeft hier de tegenstelling: enerzijds het feit, dat menschenlevens en goederen moeten worden beveiligd en anderzijds de eisch dat een bedrijf, dat een zoo belangrijken welvaartsfactor van de Inheemsche samenleving vormt, niet te zwaar moet worden belast en dat men zich in elk geval dient te hoeden voor een te groot perfectionisme. De Regeering meent, dat daarvoor geen gevaar bestaat en dat de getroffen maatregelen volstrekt geen te zware lasten op het bedrijf leggen. Ik ben echter eenigszins huiverig, om deze verklaring zonder meer aan te nemen. Ik heb voor mij liggen het juist verschenen „Verslag van den beheerder van het Madoera Welvaartsfonds, den Gouverneur van Oost-Java, over het jaar 1938”, en lees daarin onder anderen, nadat de gouverneur de verschillende redenen heeft opgesomd, die aanleiding hebben gegeven tot de verarming van het eiland Madoera:

„..... een prauwvaart zeer achteruit gegaan, mede door de strengere eischen, gesteld door de Zeilvaartuigenverordening Oost-Java (die gelukkig niet volledig is gehandhaafd) doch sinds kort ..... enz.”.

Voor al dat tusschenzinnetje heeft ons dus wel wat te zeggen; er blijkt wel uit, dat de Regeering dus uiterst voorzichtig moet zijn en trachten moet, den gulden middenweg te bewandelen. De veiligheid der vervoerde personen en goederen vereischt natuurlijk voorzieningen, maar men zorge, niet te ver door te drijven en te veel te perfectionneeren, waardoor een

(Thamrin.)

belangrijke factor van de welvaart der Inheemsche bevolking belangrijk zou worden geschaad.

Ik vrees nu, dat de verordeningen die in Oost-Java zijn getroffen, toch degelijk een ernstigen klap voor de prauwvaart vormen. Ik zou nog dit willen vragen: Uit den staat van ongelukken blijkt niet, met welke prauwen de ongelukken hebben plaatsgevonden. Hebben deze in hoofdzaak plaatsgevonden in die gewesten, waar een dergelijk toezicht op de prauwen nog niet bestaat, of komen zij ook nog herhaaldelijk voor in die gewesten waar zulk toezicht wel bestaat? In het eerste geval zou dat een bewijs te meer zijn hoe noodzakelijk het is, dat nog eenig toezicht wordt uitgeoefend.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Nu in de Memorie van Antwoord nadere mededeelingen voorkomen omtrent omvang en aard der te nemen maatregelen tegenover de prauwvaart, is een groot deel van mijn oorspronkelijke ongerustheid weggenomen. Ik maakte mij nl. eenigszins bezorgd, dat men in zijn streven om de veiligheid van menschen en goederen te verzekeren, zoo ver zou gaan, dat de kosten die daarvan het gevolg zouden zijn, niet meer te dragen zouden kunnen worden geacht door de prauwvaart. Wie eenigszins bekend is met die Inheemsche prauwvaart — en ik kan er eenigszins mededeelingen bezighouden, omdat onze organisatie zich daarmede inderdaad bezig houdt — zal overtuigd zijn, dat door de noodlijdende positie der prauwvaart in het algemeen het zeer moeilijk is maatregelen te treffen, die eenigszins belangrijke financiële consequenties met zich zouden medebrengen. Ik ben daarom verheugd uit de Memorie van Antwoord te hebben kunnen lezen, dat het uitgangspunt voor het treffen van maatregelen voor de prauwvaart is, dat die beknopt en eenvoudig zijn en geen financiële consequenties zullen medebrengen.

Elke vergelijking met de stoomvaart, zoals de heer De Villeneuve die trok, gaat volkomen mank. Immers, men moet de veiligheidsmaatregelen voor de stoomvaart niet als maatstaf nemen voor de prauwvaart, omdat zowel aard als constructie en uitrusting der prauwen van geheel andere soort zijn. Bovendien gaat de prauwvaart, die zich op menschenvervoer toelegt in den archipel, niet over afstanden als die de stoomvaart vaart.

(De heer **Van Ardenne**: Die kleine afstanden kunnen toch ook gevaarlijk zijn.)

Ja, maar men kan ook in een riviertje verdrinken, zoodat het gevaar van de prauwvaart niet uitsluitend mag worden gezien in den afstand, maar ook in den aard der vaartuigen.

Hoewel dus als gezegd, een groot deel van mijn ongerustheid is weggenomen, ben ik niet overtuigd van de noodzaak van decentralisatie voor de maatregelen uit hoofde van de argumenten, die de Regeering heeft aangevoerd voor de bepleiting dier decentralisatie. Immers, er is als pleidooi daarvoor in de Memorie van Antwoord aangevoerd, dat er sedert eenigen tijd reglementen op het vervoer ter zee enz. — het is een titel van 4 of 5 regels, die ik niet heelemaal zal voorlezen — bestaan, die steeds goed hebben voldaan en dat het in de bedoeling ligt, overeenkomstige verordeningen voor andere gebiedsdeelen voor te schrijven. Als het niet anders is dan het invoeren van overeenkomstige voorschriften voor andere gebiedsdeelen, dan zie ik daarin meer een argument voor centralisatie dan voor decentralisatie.

(De heer **Van Helsdingen**: Overeenkomstig is nog niet hetzelfde als gelijk en gelijkvormig.)

Het eenige verschil is, dat de niet-eenvormigheid zou bestaan uit de verschillende soorten van prauwen en beladingsmaxima en als men door plaatselijke autoriteiten is ingelicht over den inhoud en de soort der prauwen, kunnen die beladingsmaxima even goed door de centrale autoriteit worden geregeld. Dan behoeft zij niet overgelaten te worden aan lagere autoriteiten. Bovendien zegt de Memorie van Antwoord, dat alle maatregelen, die betrekking hebben op de

(Kerstens.)

prauwvaart, in overleg met den betrokken Hoofdinspecteur van de Scheepvaart genomen zullen moeten worden. Ook dit is weer een argument voor centralisatie, waar toch de praktijk aantoonde, dat de plaatselijke instanties niet in staat zullen zijn om de noodige veiligheidsmaatregelen in te voeren. Het laatste argument, dat de Regeering voor decentralisatie heeft aangevoerd is, dat men toch verschillende politionele veiligheidsmaatregelen reeds heeft overgedragen aan de plaatselijke instanties. Het gaat hier niet om de uitvoeringsmaatregelen, maar om de regelingsbevoegdheid.

(De heer **De Villeneuve**: Zeer juist.)

Waar bij de regelingsbevoegdheid van deze uitsluitend technische materie ook volgens de Regeering toch zal moeten worden uitgegaan van een centrale instantie, daar zie ik niet in, — ook gezien de argumenten der Regeering — dat daaruit argumenten zouden zijn te putten voor decentralisatie van deze materie.

Ik heb vergeten zoeven mede als argument aan te voeren, dat kostbaar materiaal voor de prauwvaart niet noodig is, ook al in verband met de cijfers, die zijn overgelegd van het aantal prauwongelukken. Ik noteer hier, dat in vijf jaar tijds slechts 21 prauwongelukken hebben plaats gehad van de 93 000 prauwen. Natuurlijk betreuren wij allen zeer het verlies van de menschenlevens, dat daarmede gepaard is gegaan, maar ik vraag mij af, of dit verlies aan menschenlevens een gevolg is geweest van het gebrek aan drijvende middelen. Ik zou willen vragen of er geen andere oorzaken zijn geweest, waarvan dit groote verlies aan menschenlevens het gevolg is geweest. Ik voor mij geloof niet, dat die menschenlevens verloren zijn gegaan alleen uit gebrek aan drijvende middelen. Ook door deze cijfers kom ik tot de conclusie, dat het zeer zeker niet gewenscht is, zoolang nog niet vaststaat, dat het gebrek aan drijvende middelen de oorzaak is van dit groote verlies, om kostbaar materiaal in te voeren voor de beveiliging van goederen en menschen bij de prauwvaart.

Ik zou tot slot deze vraag willen stellen. Ik heb tot dusver zoowel bij de plaatselijke instanties als bij de centrale overheid alleen bepalingen en voorschriften gelezen ten aanzien van de prauwvaart. Ik zou willen vragen of er niet bepaalde maatregelen kunnen worden genomen ter bevordering en moderniseering van de prauwvaart. Ik zou dan willen vragen of de betrokken instantie ook haar aandacht zou willen wijden aan het feit op welke wijze, die prauwvaart gemoderniseerd of gemotoriseerd zou kunnen worden, opdat zij zich meer en beter kan aanpassen aan deze tijden en ook aantrekkelijker wordt voor het vervoer van goederen en menschen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik moet de mededeeling vooraf laten gaan, dat ik volslagen leek ben op het terrein, dat hier door ons wordt betreden, maar toch heb ik aanleiding gevonden in de gewisselde stukken en in de gedachtenwisseling om een paar opmerkingen te maken; men wordt verzocht deze opmerkingen dan maar te beschouwen als geraden die gerezen zijn in een leekenverstand. Ik geloof, dat wij het er allen over eens zijn, dat de Overheid den plicht heeft minimale veiligheidseischen te stellen voor deze prauwvaart, zoo goed als dit geschiedt ten aanzien van alle andere vormen van verkeer. Doch ik meen wel, dat er reden is om te waarschuwen tegen te veel perfectionisme op dit gebied, m.a.w. ik geloof, dat er reden is om er aan te herinneren, dat er ten aanzien van zoovele vormen van organisaties in de samenleving slechts eischen moeten worden gesteld, die behooren tot het z.g. Inheemsche niveau. Wanneer ik nu naast verzwaring van de eischen, die reeds door de Regeering worden gesteld, nog hoor pleiten voor centralisatie van het regeeringstoezicht, dan vrees ik daarvan niet alleen een verstarring van die eischen, doch bovendien als consequentie van die verstarring, een verzwaring van deze eischen. Wij zullen goed doen hiervoor op te passen.

(Kerstens.)

Mijn vrees voor verzwaring van die eischen, tengevolge van centralisatie, is er niet minder op geworden, doch er eerder door vermeerderd, toen ik den heer De Villeneuve zijn pleidooi hoorde voeren ten bate van de arme Inheemsche schepelingen, die als maar gevaar loopen van te verongelukken bij de prauwvaart.

Mijnheer de Voorzitter! Het zal ook U zijn opgevallen, dat de heer De Villeneuve begon met te zeggen, dat hij een leek was op dit gebied. Toch bracht hij heel wat technische kennis naar voren en wanneer ik het op zoo'n grooten afstand goed heb gezien, las hij de betreffende passages zelfs voor. Dit is een reden te meer om mij erover te verbazen, dat de heer Thamrin zich op dit punt in gezelschap van den heer De Villeneuve bevindt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben wel in zekeren zin de bewaker mijns broeders, maar dat gaat toch niet zoover, dat ik ervoor zou moeten zorgen, dat de heer Thamrin niet in zeven slooten tegelijk loopt. In het algemeen kan hij zichzelf daar zeer goed tegen beveiligen. Doch, toen ik hem zoeven hoorde spreken, schoot mij het klassieke citaat te binnen: *Quandoque dormitat bonus Homerus*, of wel: Ook Homerus sliep wel eens. Ik geloof, dat de heer Thamrin zich in verkeerd gezelschap begeeft, wanneer hij met den heer De Villeneuve ten deze centralisatie van het toezicht bepleit. Ik herhaal, dat dit zou zijn een centralisatie, die bijna zeker een versterking en dus verzwaring van de eischen zou beteekenen, daar de hoofdinspecteur van Scheepvaart, die dan de aanwijzingen zou moeten geven aan de locale ressorten, onmogelijk even nauwkeurig op de hoogte zou kunnen zijn van de speciale omstandigheden, die in het een of andere gebied of ressort gelden, ter bepaling van de eischen, die men aan de prauwvaart kan stellen, als de colleges van Gedeputeerden enz., die regionaal met dat toezicht en met het scheppen van de veiligheidsmaatregelen zijn belast.

(De heer Thamrin: Die zijn in dit opzicht juist ondeskundig.)

Die kunnen in dit opzicht even ondeskundig zijn als de departementsambtenaren, die hier de kwestie centraal in Batavia zouden moeten beoordeelen. Doch de betrokkenen kunnen zich dan niet alleen plaatselijk laten voorlichten, doch zichzelf ook plaatselijk op de hoogte van de zaak stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Deze kwestie gaat mij nog om andere redenen bijzonder ter harte. Ik herhaal, dat ik geporteerd ben voor een zoo goed mogelijke beveiliging van de levens van hen, die bij de prauwvaart zijn betrokken, doch aan den anderen kant zou ik geen enkel beletsel in den weg willen zien gelegd aan de ontwikkeling van de Inheemsche prauwvaart. Deze Inheemsche prauwvaart immers krijgt met de jaren een belangrijker economische functie.

Ik herinner mij nog de debatten bij de vorige algemeene beschouwingen in de afdelingen over den opbloei van het Inheemsche economische leven.

Er is toen door deskundige Inheemsche leden met nadruk gewezen op het bedenkelijke feit, dat de ontplooiing der eigenlijke huisindustrie, de kleine Inheemsche nijverheid, welke mooie cijfers van vooruitgang vertoont, werd benadeeld en geremd door de hooge K.P.M.-tarieven bij de verschepping van de voortbrengselen, die de Inheemsche nijverheid b.v. naar den overwal van Sumatra en andere deelen van de buitengewesten zond. Met nadruk hebben deze deskundige kenners van het Inheemsch economisch leven gezegd, dat bevordering en stimuleering van de Inheemsche prauwvaart, die veel lagere tarieven, ook vrachttarieven, aanlegt dan een maatschappij als de K. P. M. uiteraard moet vragen, een belangrijke factor was voor de welvaartsbevordering en de economische expansie van de Inheemsche bevolking.

Wanneer dit dan zoo is, wil ik mijn waarschuwing herhalen tegen het leggen van te groote lasten ter beveiliging van de prauwvaart. Ik herhaal ook, dat ik een zoodanige te

(Van Ardenne, Verboom.)

grootte belasting verwacht van de centralisatie van het toezicht.

Ik kom thans tot mijn conclusie. Ik geloof — de heeren Thamrin en Van Helsdingen hebben mij daarvoor nog argumenten aan de hand gedaan — dat het toezicht, zooals het bij deze nieuwe voorstellen nader wordt geregeld, al zeer ver gaat in het leggen van lasten op de Inheemsche prauwvaart. Welnu, als dat zoo is, laten we dan zeker niet verder gaan en de Inheemsche economie, de ontwikkeling van de Inheemsche nijverheid, als steunpilaren van de Inheemsche welvaart, zoo goed mogelijk bevorderen in plaats van af te remmen, en dat kan geschieden door de prauwvaart, binnen een redelijk kader van eischen op het stuk van de veiligheid, zich te laten ontwikkelen ten dienste van de Inheemsche economie.

De heer Van Ardenne: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel dankbaar, dat de Regeering aandacht heeft gewijd aan het gedeelte in het Gedelegeerdenverslag, waarin staat, dat de redactie van het nieuwe lid 2a van artikel 16 den indruk wekt, dat de veiligheid van schip en lading wordt gesteld boven die der opvarenden, zoo kan de wijziging dier redactie mij toch geen bevrediging schenken. Dat gedeelte van het bewuste artikel zal voortaan luiden:

„tenzij uit een oogpunt van veiligheid voor schip, opvarenden en lading daarvan moet worden afgeweken, moeten bij vertrek van een haven of een reede, degenen die het eerst de wacht betrekken, voldoende rusttijd hebben genoten.”

Het is mij in verband met de nieuwe redactie onmogelijk een geval te stellen, dat van dit principe kan worden afgeweken en ik kan dus met die wijziging medegaan, indien deze bedoeling inderdaad voorzit, m.a.w. dat altijd bedoelde rust moet worden gegeven. En mochten dergelijke gevallen inderdaad bestaan, dan lijkt het mij voldoende, een wacht te plaatsen buiten het varende personeel en althans buiten dat gedeelte, dat het eerst aan bod is om dienst te doen. Mij lijkt het alsdan noodig bedoeld artikel te doen luiden:

Bij vertrek van een haven of reede moeten degenen, die het eerst de wacht betrekken, voldoende rusttijd hebben genoten.

Door deze redactie is het tevens onmogelijk geworden, dat bij eventueel voorkomende gebeurtenissen verschil in appreciatie omtrent de beteekenis hiervan zou kunnen ontstaan, waarom ik de vraag moge stellen of de Regeering deze redactie kan overnemen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! De heer De Villeneuve heeft al gewezen op de zeer late indiening van de Memorie van Antwoord; hij heeft zich daarbij neergelegd en dat zullen wij op het oogenblik wel allen moeten doen, zooals we hier zitten. Maar ik zou er toch op willen wijzen — juist omdat wij allen hier een zeer verantwoordelijke functie bekleeden en op een gegeven oogenblik om zoo te zeggen door de Indische gemeenschap ter verantwoording kunnen worden geroepen over ons werk — dat het onmogelijk is om op deze wijze de zaken te behandelen, zooals dat uithoofde van onze functie terecht van ons kan worden geëischt.

De stukken zijn met een speciale bode besteld, maar ik was niet thuis en heb ze pas gistermiddag half vier in mijn bezit gekregen. Mijn tijd was ook verder zeer bezet, zoodat het mij onmogelijk is geweest de stukken behoorlijk te bestudeeren. Dat betreurt ik zeer, omdat duidelijk uit de discussies is gebleken, dat het hier om belangrijke zaken gaat.

Ik zal mij door een en ander moeten beperken tot een enkele opmerking; het geldt hier immers een zeer moeilijke stof, zoo moeilijk, dat ik zonder behoorlijke voorbereiding geen kans zie de zaak zoo uitvoerig te behandelen als ze verdient. Daarom thans alleen de opmerking, dat ook ik mij ten eerste heb verbaasd — om het zoo voorzichtig mogelijk

Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151).

(Roep.)

uit te drukken — omtrent de passage in de Memorie van Antwoord, welke al door den heer De Villeneuve is geciteerd, en waarin wordt gezegd, dat het heelemaal niet noodig is, dat voor zeilprauwen drijfmiddelen, zwemvesten of reddingsboeien zouden worden voorgeschreven. Ik kan mij voorstellen, dat men ten slotte tot een dergelijke conclusie komt, maar ik vind de motiveering daarvan toch wel zeer weinig steekhoudend — alweer om geen sterker woorden te gebruiken. Bovendien wordt gezegd, dat een omgeslagen prauw zelf nimmer zinkt. Ik neem dit direct aan, maar zou toch willen zeggen dat, behalve dat een prauw omslaat, hij ook kan lek slaan. Daarvan zijn voldoende voorbeelden aan te wijzen, vooral wanneer de lading uit cement, suiker of andere zware goederen bestaat. De prauw slaat lek en zinkt dan wel degelijk, zoodat er geen sprake van is, dat men kan beschikken over de reddingsmiddelen, welke hier zoo royaal worden uitgedeeld.

Ik herhaal, ik kan mij voorstellen dat men het standpunt inneemt, dat ten aanzien van de kleinere Inlandsche bedrijven andere veiligheidsmaatregelen moeten gelden dan ten aanzien van de groote westersche bedrijven, maar er is m.i. een groot verschil tusschen beperkte maatregelen of heelemaal geen maatregelen, zooals hier het geval zou zijn wanneer men de toelichting der Memorie van Antwoord aanvaardt.

De heer Kerstens heeft uitvoerig gesproken over de prauwvaart en de Inheemsche industrieën. Ik zal daar thans niet op ingaan; het lijkt mij, dat dat beter kan gebeuren bij de komende begrootingsbehandeling. Ook wij hebben uiteraard voor deze onderwerpen groote belangstelling en daarom wil ik thans, nitsluitend voor de goede orde, zeggen, dat bij mij en mijn mede-fractiegenooten in den Volksraad groote twijfel is gerezen, of zoowel de prauwvaart als de Inheemsche industrieën inderdaad voor dit land zoo'n groote welvaart beteekenen als men b.v. uit de woorden van den heer Kerstens zou kunnen afleiden. Ook dit zeg ik thans zoo voorzichtig mogelijk; ik herhaal dat ik voornemens ben daarop bij de begrootingsbehandeling nader terug te komen.

De heer Roep: *Mijnheer de Voorzitter!* In het algemeene koor medezingende, moet ook ik zeggen, dat deze stukken wel wat laat zijn ontvangen. Mijn opmerkingen zullen dus meer in algemeene richting gaan, omdat ik uiteraard geen technici heb kunnen raadplegen. Ook wij zijn erkentelijk, dat regelen worden getroffen om de prauwvaart veiliger te maken. Gaat men uit van de gedachte, dat één menschenleven van buitengewoon hooge waarde is, dan moet ik eerlijk bekennen dat, toen ik in de Memorie van Antwoord de opsomming las van verloren gegane menschenlevens, ik daarvan toch wel zéér onder den indruk was. Ik meen, dat het er ruim tweehonderd waren in slechts enkele jaren en vind dat een vrij hoog en belangrijk cijfer.

(De heer Van Ardenne: Dat zijn alleen de bekende gevallen.)

Dat zijn inderdaad alleen, zooals de heer Van Ardenne terecht zegt, de bekende gevallen. Daarbij komt, waar de heer De Villeneuve reeds op wees, dat een zeer aanzienlijk verlies aan goederen wel met de vele ongelukken gepaard zal zijn gegaan, wat voor deze economisch zwakke eigenaars en vervoerders toch ook inderdaad een zware slag moet worden geacht.

Nu bevat dit nieuwe lid 5a, dat de Regeering wenscht in te voeren eigenlijk — ik ben dat met sommige sprekers geheel eens — practisch geen enkelen grondslag. Wel bepaalt dit nieuwe lid 5a, wie bevoegd zal zijn om regelen te treffen, namelijk principieel wordt die bevoegdheid tot regelen hier gelegd bij de provinciale raden, waar die bestaan, en verder bij de hoofden van gewestelijk bestuur. De uitwerking van dit nieuwe lid 5a zou dus zijn, dat de in dit lid genoemde autoriteiten formeel geheel bevoegd zullen zijn om deze materie, voor zoover noodig, te regelen. Ik wil er

dan op wijzen, dat deze autoriteiten, vooral de provinciale raden — let wel, niet de colleges van gedeputeerden, maar de provinciale raden —, technisch mijns inziens geheel ondeskundig zijn om deze materie te regelen en om daarvoor doeltreffende verordeningen vast te stellen.

Nu zegt de ordonnantie wel, dat overleg zal plaats vinden met den hoofdinspecteur van Scheepvaart, zeker, maar het gevolg daarvan zal zijn, dat waar die bevoegde instanties technisch geheel ondeskundig zijn, de hoofdinspecteur van Scheepvaart practisch ongeveer altijd zal zeggen, hoe de verordening er zal behooren uit te zien. Dit zal moeilijk te vermijden zijn.

(De heer Thamrin: Het wordt alleen een formeele decentralisatie.)

Zooals ik reeds heb gezegd, de zaak zal dus hierop neerkomen, dat de provinciale raad eenvoudig zal hebben vast te stellen datgene, wat de hoofdinspecteur van Scheepvaart in de verordening nuttig en gewenscht acht. Ik zou in dit verband het volgende willen vragen. Er staat in dit nieuwe lid 5a, dat bij de uitoefening van het toezicht op de uitvoering van de verordeningen van de verschillende provinciale raden — verordeningen die alle weer anders zullen luiden, omdat zij eenigszins zullen moeten aansluiten aan de verschillende omstandigheden, — zooveel mogelijk gebruik zal worden gemaakt van de havenmeesters en de als zoodanig dienstdoende ambtenaren. Uit den aard der zaak zijn deze ambtenaren niet ondergeschikt aan de provinciale raden. Als nu b.v. de provinciale raad van Midden-Java of de gouverneur van Borneo, verordeningen en keuren op dit terrein maken, moeten dan de havenmeesters en de als zoodanig dienstdoende ambtenaren, die zich bevinden buiten het territoire van den raad van Midden-Java of buiten het territoire van den gouverneur van Borneo, — laat ik dus zeggen de havenmeester van Manado of een dienstdoend havenmeester ergens in Timor, of wel een havenmeester op een ander eiland —, moeten die personen dan rekening houden met die verordeningen van den provincialen raad van Midden-Java en de keuren van den gouverneur van Borneo?

Er zullen in die locale verordeningen en in die keuren van de gouverneurs toch allerlei bepalingen voorkomen, b.v. omtrent lading en passagiers en omtrent de vereischte aanwezigheid van een en ander.

Hoe staat het nu met het verband tusschen de op de uitvoering toezicht houdende ambtenaren, die in de eerste plaats geen ondergeschikten zijn van den provincialen raad, die de verordening vaststelt, of van den betrokken gouverneur, die de keur vaststelt en welke toezichthoudende personen bovendien veelal niet wonen in het ressort van de genoemde autoriteiten en deze autoriteiten? Het komt mij voor, dat het wel zeer moeilijk voor de betrokken ambtenaren zal worden om op die prauwvaart dan, overeenkomstig de daarop toepasselijke verordeningen en keuren, een daadwerkelijk toezicht te houden.

Dit alles leidt mij tot de gedachte, dat het — of men het nu uitvoerig of minder uitvoerig doet — toch goed is, dat men in een basisordonnantie de grondslagen vastlegt van het toezicht, en van de minimale eischen, welke aan de prauwvaart worden gesteld. Met de uitvoering van die ordonnantie hebben dan alle ambtenaren, die hierbij verder betrokken zijn uit den aard der zaak wel bemoeienis, omdat zij dan door een centraal wetgevend product, n.l. de ordonnantie, onmiddellijk in dat toezicht ook formeel worden ingeschakeld.

Ik zou ook even willen wijzen op het nieuwe artikel 34a. Dat is van een bijzondere en zeer vergaande elasticiteit. Het luidt:

„Alles wat verder noodig is ter uitvoering van de voorschriften bij en krachtens deze ordonnantie gesteld,” — ik zou het geachte lid, den heer Blaauw, wel willen wijzen op de woorden: „bij en krachtens deze ordonnantie”

(Voorzitter.)

tie" — „wordt, voor zoover daarin niet op andere wijze is of wordt voorzien, geregeld door den hoofdinspecteur."

De hoofdinspecteur krijgt hier dus ook al weder een zeer groote bevoegdheid en de vraag komt dan onmiddellijk naar voren, volgens welke beginselen die hoofdinspecteur dan bepaalde nieuwe voorschriften zal geven. Welke richtlijnen zullen daarbij door hem in acht moeten worden genomen?

Wat de economische beteekenis van de prauwvaart betreft, meen ik, dat die vrij groot is.

Ik meen ook met den heer Kerstens, dat, ook al gaat men deze stof centraal regelen, — wat dan blijkbaar niet de wensch van den heer Kerstens is —, deze voorschriften niet te veeleischend zullen mogen zijn, daar zij anders belemmerend en te zwaar voor dit economisch nog zwakke transportmiddel zullen worden.

De Regeering erkent ook wel — dat heb ik in de eerste pagina van de Memorie van Antwoord gelezen; het wordt daar met een enkel zinnetje aangeroerd — dat dit transportmiddel economisch zwak is. Ik zou nog gaarne op het volgende willen wijzen en ik zou dit speciaal onder de aandacht van ons geacht medelid, den heer Kerstens, willen brengen, die zegt, dat de prauwvaart niet te zwaar mag worden belemmerd door alle mogelijke voorschriften — wat ik geheel met hem eens ben — maar ik zou er mijn geacht medelid op willen attenderen, dat hij dit het beste zou kunnen bereiken, door bepaalde richtlijnen en directieven vast te leggen in een ordonnantie.

Want, Mijnheer de Voorzitter, nòch het nieuwe lid 5a, nòch het nieuwe artikel 34a geven waarborgen tegen te zware verplichtingen, die het gevolg kunnen zijn van de verordeningen der provincies en van de keuren van de betrokken gouverneurs en vooral ook van nadere voorschriften krachtens artikel 34a, die door den hoofdinspecteur kunnen worden uitgevaardigd. De regeling van het toezicht wordt in dit systeem practisch geheel aan den hoofdinspecteur overgelaten. De toezichtregelingen, dat zijn dan de verordeningen, de keuren en ook de uitvoeringsvoorschriften, zullen in de praktijk worden overgelaten aan den hoofdinspecteur. Ik vrees — en ik hoop, dat de heer Kerstens die vrees deelt — dat bij de tot het vaststellen van verordeningen en keuren bevoegde autoriteiten de tendenz zal bestaan, en ook bij den hoofdinspecteur, om steeds méér eischen en zwaardere voorschriften voor de prauwvaart uit te vaardigen. Immers, deze autoriteiten — de provinciale raad, de gouverneur en de hoofdinspecteur van Scheepvaart — zijn practisch aan geen enkel directief gebonden. Nu lijkt het mij toe, dat de prauwvaart belangrijk genoeg is om het toezicht in een moeder-ordonnantie in bepaalde richtlijnen, bepaalde grondregelen vast te leggen. De locale overheid en de gouverneur kunnen dan, voor wat betreft de door hen vast te stellen verordeningen en keuren, worden gebonden aan bepaalde directieven, die in een moeder-ordonnantie zijn vastgelegd.

Ik neig er op het oogenblik toe om aan deze ordonnantie, hoezeer mij zulks leed zou doen, mijn stem niet te geven.

De overweging, dat t.z.t. deze stof wellicht nog centraal zou kunnen worden geregeld, weegt voor mij niet zwaar. Zij heeft voor mij meer theoretische dan praktische waarde. Natuurlijk kan men later de zaak anders regelen, maar gaan wij met deze ontwerp-ordonnantie, die mijns inziens op een onjuisten grondslag steunt, in zee, dan zitten we er de eerste vijfentwintig jaar aan vast en ik voor mij heb daarom voorshands groot bezwaar tegen deze ordonnantie.

De Voorzitter: Mijnerzijds wil ik nog een enkele opmerking maken. Verschillende geachte leden hebben bezwaar gemaakt tegen de overhaaste behandeling van dit onderwerp. Ik deel dat bezwaar volkomen en ik zou dan ook onder normale omstandigheden dit onderwerp vandaag niet op den rooster hebben gezet, ware het niet, dat het aflopend karakter van dit college en de komende eerste gewone zitting er

(Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

toe leidden, zooveel mogelijk alles af te doen wat nog kan worden afgedaan.

Is de Regeering gemachtigde bereid, direct in eersten termijn te antwoorden?

De heer Langeler, hoofdinspecteur van Scheepvaart: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

Mijnheer de Voorzitter! Ook de Regeering drukt haar leedwezen uit over het feit, dat de Memorie van Antwoord laat is toegezonden geworden; Zij is het College erkentelijk, dat het nochtans zijn volle aandacht aan deze materie heeft willen geven.

Mijnheer de Voorzitter! De maatregel, waarom het hier in hoofdzaak gaat, betreft het toezicht op de prauwvaart en de peilingen. Nu is het met deze prauwvaart in het algemeen een ingewikkeld geval. Aan de prauwvaart, die hier een zeer belangrijke plaats inneemt, zijn als het ware verschillende facetten. Het bedrijf is weinig kapitaalskrachtig, de prauwen zijn hier historisch tot in hun tegenwoordigen vorm gegroeid. In het algemeen kan men zeggen, dat ze zeer behoorlijke zeeverbindingsmiddelen vormen, al hebben ze niet de zeewaardigheid van grotere schepen. Ongelukken gebeuren speciaal in den Westmoesson, dan worden prauwvoerders overvallen door valwinden en blijkt de prauw niet te kunnen presteeren wat er van werd verwacht.

Ook speelt het overladen van prauwen daarbij een rol. De belading heeft speciaal de aandacht gehad in de Oost-Java-verordening, die aan het College als bijlage van de Memorie van Antwoord is overgelegd; hetzelfde punt wordt behandeld in de andere regionale verordeningen, die daaraan min of meer parallel loopen. Het overladen heeft ook dit nadeel, dat terwijl de prauwvoerders reeds een scherp concurrentiestrijd voeren, een gedeelte hunner nog des te meer buiten verdienste geraakt, doordat de voorhanden lading over een kleiner aantal prauwen wordt verdeeld dan anders het geval zou zijn. Omgekeerd is het gevolg, dat, indien meer prauwen in bedrijf kunnen worden gesteld, ook een groot aantal menschen lading kunnen krijgen.

Men eischt van de prauwvaart, dat zij zoo veilig mogelijk zij en het is duidelijk, dat men alleen dan de uiterste veiligheidsmaatregelen kan nemen, wanneer die betaald kunnen worden. Het behoeft al niet veel te kosten, of het wordt voor de prauwvoerders reeds te kostbaar. Wanneer men zou voorschrijven, dat veel reddingboeien moesten worden gebruikt, wanneer inrichting met luchtkasten e.d. werd voorgeschreven, dan zouden dat hooge en dure eischen worden en zou men de vraag moeten stellen of dat in verband met het beperkt aantal ongevallen, hoe betreurenswaardig overigens ook, wel gemotiveerd zou zijn.

Ook moeten wij de prauwvaart zooveel mogelijk bevorderen; dat is billijk en in het belang van deze gewesten. Wanneer wij te hooge eischen stellen aan de prauwvaart, dan zullen velen daaraan wegens gebrek aan kapitaal niet kunnen voldoen. Het komt dus in het kort hierop neer, dat aan de prauwvaart verschillende kanten zijn, die min of meer tegenstrijdig zijn. Wil men maatregelen in een bepaalden zin nemen, dan worden deze wederom beperkt door andere omstandigheden, die het wenschelijk maken die maatregelen niet te ver door te voeren. Zodoende is het toezicht op de prauwvaart, dat twee jaar geleden scherper is belicht en naar voren gekomen — het geachte lid, de heer Van Helsing heeft de zaak toenmaals uitvoerig ingeleid in den Volksraad — ook aan een bepaalden omvang gebonden.

Mijnheer de Voorzitter! Het is ook goed er hier op te wijzen, dat de prauwvaart over den geheelen archipel verspreid is en zich geenszins ophoopt in de hoofdhavens. De Dienst van Scheepvaart heeft in 25 hoofdhavens beroeps-havenmeesters; voorts zijn er nog 220 dienstdoende havenmeesters, hoofdzakelijk ambtenaren van de in- en uitvoer-

(Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

rechten, ook enkele bestuursambtenaren, en dat zijn dus geen zeelieden van huis uit, maar door hun plaats aan de haven hebben zij wel een zekere ervaring op dit gebied gekregen.

Kwam nu de prauwvaart alleen aan die havens, dan zou het toezicht gemakkelijker zijn, dan het in werkelijkheid is, want de prauwvaart komt aan elk kuststrookje, waar een prauw kan komen en dat is zoowat overal in den archipel. Een groot prauwcentrum vindt men in Zuid-Celebes waar slechts één beroepshavenmeester aanwezig is, voorts eenige dd. havenmeesters. De prauwvaart daar oefent haar bedrijf uit op de geheele kust van Celebes; in het slechte jaargetijde worden de prauwen op het strand gehaald; worden de winden gunstig, dan varen de prauwen weer uit.

Wil dus voldaan worden aan min of meer hooge eischen in de regionale voorschriften, dan is nog de vraag: wie zal in deze de contrôle uitoefenen? Dat zal vaak zoo goed mogelijk moeten gebeuren door het desahoofd, het kamponghoofd en in grootere havens door de havenmeesters. Dat zal dan ook in het algemeen worden een toezicht, dat steekproefsgewijze zal worden gehouden.

Ik onderstreep dit alles even om aan te toonen, hoe moeilijk het is om in het algemeen voor een ieder bevredigende regelingen te treffen en hoe moeilijk het is om het veiligheidstoezicht ten volle te verzekeren. Gesteld dat de Regeering dit toezicht zou willen opvoeren en dat Zij hiervoor een groot aantal ambtenaren zou willen aanstellen, dan moet men daarvoor toch de beschikking hebben over min of meer deskundige personen en dat alles zou veel geld kosten.

Wat de Regeering beoogt te doen, is te reageeren op de algemeene noodzakelijkheid, zooals die zich voordoet, in toenemende mate naar gelang die noodzakelijkheid groeit.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dit als algemeene inleiding gezegd, omdat het mij opgevallen is, dat verschillende sprekers, die hier het woord hebben gevoerd over dit onderwerp, niet steeds alle dezelfde inzichten waren toegedaan. Ik schrijf dit daaraan toe, dat juist de prauwvaart zooveel verschillende kanten heeft, waardoor de een meer geïmpressionneerd is door deze zijde, de ander door die zijde. Het is dus, alles bij elkaar niet zoo gemakkelijk, den juisten middenweg te zoeken.

Mijnheer de Voorzitter! Toen een jaar of twee geleden, het geachte lid, de heer Van Helsdingen, het toezicht op de prauwvaart in het bijzonder naar voren bracht, is van Regeeringszijde het volgende gedaan. De hoofdinspecteur van Scheepvaart heeft zich tot alle bestuurshoofden gewend van die gebiedsdeelen, welke nog geen regionale regeling van prauwtoezicht hadden — dit waren bijna alle gewesten: alleen Oost-Java en Timor hadden toenmaals zulk een regeling — met de vraag om zulk een regeling in te stellen, waarbij de Oost-Java regeling als voorbeeld werd aangeboden. Dit heeft tot heel wat correspondentie aanleiding gegeven, want het bleek al aanstonds dat een regeling, die voor het eene gewest geschikt was, voor een ander gewest niet kon dienen. Zoo schrijft b.v. de Oost-Java regeling een maximum-aantal personen en ladingsgewicht per kubieken meter inhoud voor, terwijl deze regeling voor Celebes niet kan gelden en men daar is overgegaan tot het aanbrenge van een uitwateringsmerk, dat den maximum diepgang aangeeft tot welken de prauw mag worden afgeladen. De prauwen in de streek van Celebes toch zijn van geheel anderen bouw en constructie dan die in Oost-Java. De bedoeling is het evenbedoeld uitwateringsmerk door kleine locale commissies te laten vaststellen en toekennen; deze omstandigheid belicht hoe moeilijk een centrale regeling te ontwerpen is.

Zou men inderdaad thans een centrale regeling willen vaststellen, dan zou die b.v. slechts in groote lijn kunnen aangeven dat gelet zal worden op belading, doch de daarvoor aan te leggen maatstaf zou centraal nog niet aan te geven zijn.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

Mijnheer de Voorzitter! De gedachte van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, om de regionale regelingen te beschouwen als een eersten stap, de werking daarvan af te wachten om daarna te komen tot centrale voorschriften en aanwijzingen, lijkt de Regeering een zeer aanvaardbare. Zij wil den Raad daarom in overweging geven de aangelegenheid uit dezen gezichtshoek te bezien en met de thans voorliggende regeling tot nader orde genoeg te nemen. De noodige stappen zijn reeds gedaan; de aangelegenheid wordt geleidelijk verder afgewikkeld en, na opgedane ervaring, zal vanzelf blijken of concrete algemeen toepasselijke regelen gevonden konden worden.

(De heer Thamrin: Welken termijn acht de Regeering daarvoor noodig?)

Dat zal wel een jaar of twee duren, Mijnheer de Voorzitter. Men is thans reeds een behoorlijk eind gevorderd, maar er valt nog een en ander te doen en bovendien: de verschillende regelingen moeten nog doorwerken.

Bij de stalen scheepvaart is dit alles eenvoudiger, de stalen schepen zijn meer gebouwd naar algemeen model; men kan daarbij putten uit de ervaring opgedaan elders, ook in het buitenland. Hier komt bij, dat b.v. de vigeerende bouw- en veiligheidsvoorschriften voor stalen schepen reeds lang door de reeders en bouwverven toegepast; het belichamen van die voorschriften in een wettelijken vorm is dus in hoofdzaak een classificatie geweest van bekende en beproefde regelen, in zekeren zin redactiewerk. Een opbouwend werk, zooals het samenstellen van gedetailleerde veiligheidsvoorschriften voor de prauwvaart, met al haar variabele vormen, in deze gewesten komt weinig elders voor en is dan ook uit dien hoofde niet eenvoudig.

(De heer Roep: Heeft men dan geen prauwvaart in andere Oostersche landen, zooals Britsch-Indië, de Philipijnen enz.?)

Hiervan is op het Hoofdkantoor van Scheepvaart, Mijnheer de Voorzitter, waar men in het algemeen vrij behoorlijk is gesorteerd in de scheepvaartsvoorschriften der omliggende landen, niet veel voorhanden. Mijn indruk is dat terzake van de prauwvaart in het omliggend buitenland — de Engelschen spreken van *vessels of primitive build* — niet veel voorschriften gegeven zijn.

Mijnheer de Voorzitter. Aanbevolen moge dus worden met het regionaal opgezette toezicht voorshands genoeg te nemen en aan te zien, hoe en wanneer zich daaruit centrale voorschriften en regelen zullen afteekenen, die dan in de ordonnantie zouden kunnen worden vastgelegd.

Dan is, Mijnheer de Voorzitter, in dit College uitvoerig gesproken over reddingsmiddelen voor de prauwvaart. Ook dit is geen eenvoudig punt. Terecht heeft het geachte lid, de heer Thamrin, er op gewezen dat de prauwvaart geen direct vergelijk met de stoomvaart toelaat, en dit geldt bepaaldelijk ook voor de reddingsmiddelen. Het zou eenvoudig zijn om voor te schrijven dat voor elke opvarende een zwemvest aanwezig moet zijn; echter kost zulk een zwemvest al spoedig 3 à 4 gulden en, waar prauwen met 60—100 opvarenden geen zeldzaamheid zijn, zou hier al aanstonds een verplichting van vrij zwaren financieelen omvang worden opgelegd. Echter kan men een eenvoudiger reddingsmiddel voorschrijven: samenstellen van 4—6 bamboedrijvers, met touw onderling verbonden; dan komt echter de moeilijkheid van deugdelijk onderhoud en vernieuwing; zelfs de deugdelijkste zwemvesten gaan geleidelijk achteruit, te sneller wanneer er onvoldoende zorg aan besteed wordt. En nu komt weer aanstonds de moeilijkheid van contrôle, toezicht, naar voren. De prauwen waarom het hier gaat, Mijnheer de Voorzitter, varen in hoofdzaak op een z.g. „kleinen pas”, die eens per jaar gevisceerd moet worden door een dienstdoend havenmeester; welnu, Mijnheer de Voorzitter, aan deze visceering wordt reeds op onvoldoende wijze uitvoering gegeven, doordat de prauwen zich in on-

Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151).

(Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

voldoende mate voor viseering melden, hetgeen dus onderstreept hoe moeilijk het is, naleving van de voorschriften door de prauwvaart af te dwingen. Wel ligt het alreeds in de bedoeling om voor prauwen met motor zoodanige reddingsmiddelen voor te schrijven; hier kunnen hogere eischen worden gesteld, omdat de eigenaar die een motor kan betalen — waarmede al spoedig een 1500 gulden gemoeid zal zijn — geacht kan worden ook de noodige veiligheidsmaatregelen te kunnen bekostigen; bovendien zal een prauw, waarin een min of meer zware motor is opgesteld, minder zekerheid van te blijven drijven geven dan een prauw zonder motor.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft in zijn rede gerefereerd aan hetgeen namens de Regeering in Augustus 1938 ter zake van veiligheid is medegedeeld bij het maken van den oversteek Java—Bandjermasin. Hier moge worden ongemerkt, Mijnheer de Voorzitter, dat het toenmaals een belangrijk grooter en mechanisch voortbewogen vaartuig betrof, geheel iets anders dus dan prauwvaart. In het algemeen kan als regel worden gesteld dat, hoe grooter een schip of vaartuig is, hoe beter en uitgebreider de reddingsmiddelen kunnen zijn.

Het geachte lid, de heer Roep, heeft, sprekende over den regionalen opzet van het toezicht, opgemerkt dat dit toch in hoofdzaak zal meebrengen, dat de hoofdinspecteur van Scheepvaart de regeling maakt. Ik kan verzekeren, Mijnheer de Voorzitter, dat veel overleg is en wordt gepleegd met de verschillende bestuurshoofden en dat in de tot stand gekomen regelingen veel aanwezig is, dat juist op uit de gewesten verkregen inlichtingen en aanwijzingen is gebaseerd. Voorts: nimmer heeft het overleg eenige moeilijkheid opgeleverd; de gevormde regelingen zijn steeds tot stand gekomen in volledige onderlinge overeenstemming tusschen het betrokken bestuurs-hoofd en den hoofdinspecteur. Nimmer heeft behoefte bestaan aan de mogelijkheid — welke een der geachte leden wensche-lijk achtte — dat het Kantoor van Scheepvaart bij niet-overeenstemming naar zijn inzicht een maatregel zou kunnen forceeren.

In dit College, Mijnheer de Voorzitter, is de vraag gesteld of het inderdaad mogelijk is, dat opvarenden zich op een omgeslagen prauw kunnen bergen. Dit komt inderdaad vaak voor, Mijnheer de Voorzitter; menigmaal worden omgeslagen prauwen in zee aangetroffen, waar de opvarenden bovenop geklommen zijn. Voorts valt aan te nemen, en de praktijk wijst niet anders uit, dat omgeslagen prauwen, niet zinken, doch blijven drijven, — aangezien zij van hout zijn gebouwd. Men zou b.v. kunnen voorschrijven, dat de prauwen van grijplijnen voorzien moeten zijn, zooals dat voor reddingsbootten voorgeschreven is. Doch zonder voldoende toezicht sta ik sceptisch tegenover nakoming van zoodanig voorschrift, te eerder als ik zie hoe er aan reddingsbootten, ook in eigen boezem, wel eens iets ontbreekt.

Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft een verslag van den gouverneur van Oost-Java te berde gebracht, waarin tot uitdrukking zou komen, dat op de prauwvaart in dat gewest, bij strikte toepassing der bestaande voorschriften, te zware druk zou liggen. Van deze aangelegenheid is mij iets bekend, Mijnheer de Voorzitter; het gaat hier om de vraag of inderdaad de hand te houden ware aan (b.v.) het bestaande voorschrift dat per m³ prauwinhoud ten hoogste 2 passagiers of 500 kg lading mogen worden vervoerd, dan wel of meer kan worden toegestaan. Ter zake bestaat eenig meeningsverschil tusschen de betrokken instanties. Van direct finantieele lasten is in deze echter geen sprake, mogelijk wel van indirecte. Deze aangelegenheid is inderdaad den laatsten tijd meer naar voren getreden, omdat het prauwtoezicht thans — meer dan vroeger het geval was — doorwerkt. Ook de Roepelin heeft zich deze zaak aangetrokken en tracht daarbij richtlijnen te vinden.

Dan heeft het geachte lid de vraag gesteld, of het bekend is met welke prauwen in hoofdzaak de ongelukken gebeuren en

of zulks geschiedt in de gewesten waar geen toezicht is, dan wel ook elders. Mijnheer de Voorzitter. Hierop kan worden medegedeeld, dat die ongelukken met alle soorten prauwen en overal voorkomen. Dit is, wat de verspreidheid der ongelukken betreft, oók verklaarbaar, indien men overweegt dat in het bijzonder de Makassaarsche prauwen hun reizen maken door den geheelen archipel, van Singapore tot in de Molukken.

(De heer Van Helsdingen: De bedoeling van mijn vraag was niet, te weten, waar de ongelukken plaats hebben gehad, maar of er prauwen bij betrokken waren die niet of wel onder toezicht stonden.)

Hierop, Mijnheer de Voorzitter, kan worden geantwoord, dat niet bepaald is gebleken dat, waar toezicht is ingesteld, aanstonds een vermindering van het aantal prauwongelukken viel waar te nemen. De ongelukken komen zoowel voor in de gebiedsdeelen met als zonder toezicht. Echter mag de verwachting worden uitgesproken dat, naarmate het toezicht meer algemeen wordt en langer zal hebben doorgewerkt, ook een gunstiger beeld zal worden verkregen. Hierbij moge worden bedacht, dat de verscherping van het toezicht van betrekkelijk jongen datum is.

Het geachte lid, de heer Thamrin, Mijnheer de Voorzitter, heeft nog de vraag gesteld of alleen gebrek aan drijfmiddelen de oorzaak is van de gevallen van verdrinking. Mijnheer de Voorzitter, in een niet onbelangrijk aantal gevallen zijn ook nachtelijke aanvaringen met schepen daarvan de oorzaak. En dan blijkt wel bijna steeds, dat hier de schuld ligt bij de prauw, die verzuimde het voorgeschreven witte licht te toonen of waarop — de zeilen neergehaald zijnde — zelfs de uitkijk sloop. Zooals bekend, was dit ook tot voor eenige tientallen jaren, bij de visserij op de Noordzee geen onbekend verschijnsel, waarin sindsdien door internationaal politietoezicht, belangrijke verbetering is gekomen. Let men er op, hoe vaak prauwen zonder de voorgeschreven lichten worden aangetroffen — niet alleen de aangevarende, maar ook de vele, die op zekeren afstand door stoomschepen worden gepasseerd — dan blijkt wederom hoe moeilijk het valt, bij de prauwvaart zelfs aan de meest essentiële voorschriften van veiligheid de hand te doen houden.

Hetzelfde lid van dit College, Mijnheer de Voorzitter, heeft aangedrongen op maatregelen ter bevordering van moderniseering en motoriseering van de prauwvaart. Mijnheer de Voorzitter, in dit verband moge worden gewezen op een recent dagbladbericht, dat de eerste Roepelin-motorprauw van Java naar Bandjermasin is overgevoerd, waaruit blijkt dat in dit opzicht reeds vorderingen worden gemaakt. Op het Hoofdkantoor van Scheepvaart wachten gereedliggende voorschriften voor deze gemotoriseerde prauwvaart slechts op het totstandkomen van de thans besproken ordonnantie, om — krachtens het nieuwe artikel 34a — te kunnen worden vastgesteld; zij zijn wat zwaarder dan die voor de zeilvaart en uiteraard veel lichter dan voor schepen van grooter kaliber.

Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid, de heer Kerstens, wil de Regeering antwoorden, dat Zij ten volle zijn meening is toegedaan, waar hij in zijn rede waarschuwde tegen teveel perfectionisme. Het geachte lid wees op het gevaar van de kans op verzwaring en verstarring van eischen; het eerste kan de Regeering beamen, terwijl de mogelijkheid van het tweede niet wordt ontkend.

Ook het geachte lid, de heer Verboom, Mijnheer de Voorzitter heeft bijzondere aandacht voor de reddingsmiddelen gevraagd. Geenszins zou de Regeering de waarde daarvan willen onderschatten. Doch Zij wees er op, dat reeds in niet onbevredigende mate drijfmiddelen voorhanden zijn; mede is tijdens deze vergadering gewezen op de groote moeilijkheid om naleving van voorschriften op dit en ander gebied — men denke slechts aan wat zoeven is gezegd met betrekking tot het voeren van lichten — te forceeren.

Hetzelfde lid van dit College, Mijnheer de Voorzitter, heeft

(Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

als ik het wel begrepen heb, getwijfeld of een lekgeslagen prauw wel zou blijven drijven. Ook dit is inderdaad het geval, Mijnheer de Voorzitter.

(De heer De Villeneuve: De lading zal wel vastgesjord zijn.)

Wat de lading betreft, Mijnheer de Voorzitter, het is mogelijk dat deze vaker of minder vaak wordt vastgesjord; bij het gering percentage aan prauwongelukken, kan het ladingverlies inderdaad niet groot zijn.

(De heer Verboom: Zinken houten prauwen dus nooit?)

Mijnheer de Voorzitter. Dat houten prauwen zouden zinken, acht ik onmogelijk, tenzij zij zouden worden gebouwd van b.v. ebbehout, wat nimmer geschiedt. Vaak ontvangt het Hoofdkantoor van Scheepvaart berichten dat drijvende prauwen in zee werden aangetroffen, gevaarlijk liggend voor de scheepvaart. Aan de drijfmiddelen, die op prauwen worden aangetroffen, dient nog, voor de grotere soorten, te worden toegevoegd een licht bootje, dat wordt meegevoerd en eenige personen bergen kan.

(De heer Verboom: Ik begrijp, dat drijvende prauwen in zee worden aangetroffen, maar ik heb gesproken over de gezonken prauwen. Een houten schip, dat lek slaat, zal toch in vele gevallen zinken; dat ziet men dan niet.)

Mijnheer de Voorzitter. Het is wellicht denkbaar, dat een van zware houtsoort gebouwde prauw, die omslaat of lek slaat zou zinken, doch mij is daarvan geen geval bekend. Wel komt het voor dat een lekgeslagen prauw uit elkaar wordt geslagen, maar dan drijven toch weer de brokstukken. Ook de lading, die in deze gewesten vervoerd wordt, is als regel licht.

Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid, de heer Roep, heeft nog een opmerking gemaakt over het gebruik van havenmeesters voor toezicht buiten het gewest, waar een prauw thuis behoort. Het geachte lid vraagt of die havenmeesters wel te gebruiken zijn bij een toezicht, dat berust op regionale regelingen. Mocht hieraan twijfel rijzen, Mijnheer de Voorzitter, dan kan al aanstonds als oplossing gelden, dat een geconstateerde overtreding wordt gerapporteerd, al dan niet via het Hoofdkantoor van Scheepvaart, aan de betrokken regionale instantie. Op het oogenblik wordt ook wel op deze wijze gewerkt; zoo wordt door den havenmeester van Pontianak toezicht uitgeoefend op en gerapporteerd over de talrijke Oost-Java-prauwen, die op West-Borneo varen. Bij een gecentraliseerd toezicht zou een en ander mogelijk in zooverre wat eenvoudiger kunnen loopen.

Mijnheer de Voorzitter. Ik meen hiermede van het onderwerp „toezicht op de prauwvaart” te mogen afstappen. Ik hoop alle sprekers ter zake te hebben beantwoord. Alvorens nu op het onderwerp „peilingen” over te gaan, zou ik gemakshalve gaarne eenige opmerkingen van kleineren tijdsomvang beantwoorden.

Ik antwoord dan in de eerste plaats het geachte lid, den heer Van Ardenne, die gesproken heeft over het aanvullend artikel, dat handelt over de rust aan boord van schepen en die de daarin voorkomende reserve er gaarne uitgenomen zou zien. Bedoelde reserve, Mijnheer de Voorzitter, kan toch naar de meening der Regeering niet gemist worden. Men denke aan het geval, dat voor de wacht in zee op de brug slechts één officier beschikbaar is, die den voorgeschreven minimum rusttijd genoten heeft, terwijl alle anderen na een zwaren dag van laden en lossen, ter ruste zijn gegaan; wordt nu de bedoelde officier plotseling ziek en is er inderdaad een groot belang aan het vertrek van het schip verbonden, dan is het goed, dat de mogelijkheid open blijve een der andere officieren op de brug te plaatsen. Een belang, dat dit schip vertrekt kan gelegen zijn in hulp die op zee geboden moet worden, in een noodzakelijken aanvoer van voedsel e.d. Dergelijke gevallen mogelijk te maken is alleen de bedoeling der gemaakte reserve; hierbij worde opgemerkt, dat dezelfde redactie, dus met dezelfde reserve, in het overeenkomstig Nederlandsche

voorschrift wordt aangetroffen. De Regeering moge dus het geachte lid in overweging geven, met de ter beoordeeling aangeboden redactie genoegen te willen nemen.

Dan heeft het geachte lid, de heer Roep, aandacht gevraagd voor artikel 34a van het ontwerp en geconstateerd, dat dit artikel te groote bevoegdheden geeft aan de daarin genoemde autoriteit. Het geachte lid vraagt dan, welke richtlijnen bij de hanteering van dit artikel dienen te worden gevolgd. De Regeering, Mijnheer de Voorzitter, is van meening dat het niet zoo gemakkelijk is, om hierbij bepaalde richtlijnen of regelen te geven, te minder waar het hier om zeer gevarieerde, maar overigens eenvoudige zaken gaat. Ik heb hier vóór mij liggen een lijstje van aangelegenheden, die vroeger door mijn voorgangers, en ten deele ook door mij zelf, uithoofde van artikel 131 van het Schepenbesluit zijn geregeld. Het zijn alle regelingen, die te maken hebben met de Schepenordonnantie en de Schepenverordening, z.g. Bekendmakingen Schepentoezicht; zij dragen een letter als aanduiding.

Regeling A wijst de zg. regelingsambtenaren aan, dat zijn ambtenaren, die een bepaald schip voor hun rekening krijgen om daar toezicht op uit te oefenen. Regeling B verstrekt aan de regelingsambtenaren aanwijzingen omtrent de wijze van onderzoek van schepen, de intervallen, waarop dat onderzoek moet plaats hebben en tal van andere aanwijzingen van meer technische aard, waarvan het te ver zou voeren, ze in de ordonnantie of de verordening zelf op te nemen. Regeling C geeft aanwijzingen omtrent de aanvragen van certificaten van deugdelijkheid van schepen; regeling D handelt over de certificaten van uitwatering, regeling E over de veiligheidscertificaten en certificaten van vrijstelling, regeling F over de radio-veiligheidscertificaten, regeling G over de passagierscertificaten. Dit zijn dus alle administratieve regelingen, die geen bepaalde veiligheidsmaatregelen inhouden, maar in het algemeen normaal uitvoering geven aan de bedoeling van de Schepenverordening. Regeling H betreft de motorveiligheidsvoorschriften, een regeling, die tot stand is gekomen in overleg met de betrokken scheepvaartmaatschappijen en verschillende aanwijzingen geeft omtrent veiligheidsmaatregelen bij het gebruik van motoren. Regeling I is een résumé van verplichtingen der kapiteins in verband met de scheepvaartvoorschriften; zij regelt o.m. de verplichting om na elk ongeval een rapport in te dienen en stelt het model van dat rapport vast.

Het geachte lid moge hieruit zien, dat dit zuiver eenvoudige uitwerkingen zijn van bepaalde voorschriften. Ditzelfde beoogt de bevoegdheid, die den hoofdinspecteur wordt toegekend, een bevoegdheid welke in dezelfde bewoordingen is vervat in de Pelgrims- en de Emigrantordonnanties, door den Volksraad verleden jaar goedgekeurd, als uitvloeisel waarvan in de sfeer van de betrokken ordonnanties verschillende regelingen zijn gemaakt, die ook weer kleinigheden regelen.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, moge ik thans een en ander mededeelen over het „peilen”. Met Uw goedvinden wil ik hierbij gaarne een kleine demonstratie geven, waartoe ik hier een eenvoudig sloepkompas heb medegebracht — een groot scheepskompas mede te brengen, ware moeilijk geweest; het idee is uiteraard hetzelfde —, waarop het peiltoestel met keep- en draadvizier is opgesteld.

Dit toestel nu, Mijnheer de Voorzitter, wordt als volgt gebruikt. Men kijkt door de keep en brengt den draad in bedekking met het te peilen voorwerp; men heeft hierbij 5 punten in ééne lijn: het oog, de keep, het kompas-centrum, de draad en het te peilen voorwerp; dit kompas-centrum is een zeer belangrijk punt, omdat de graad-verdeeling daarvan uitgaat.

Een ander peiltoestel, dat vaak wordt gebezigd, is het prisma peiltoestel. Daarbij kijkt men door een schuin staande buis en ziet het te peilen voorwerp door een prisma heen; mede doordat het prisma de lichtsterkte van het te peilen

Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151). — Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. 153).

(Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

voorwerp verzwakt, is dit toestel bij het peilen van weinig lichtsterke voorwerpen minder handig — als zoodanig noem ik b.v. eilandjes aan de kim in donkere nacht — en heeft de zeevarende de neiging het dan ter zijde te stellen en te trachten de peiling op andere wijze, zgn. over de hand, te nemen. Het prisma peiltoestel is in hoofdzaak geschikt bij het peilen van scherp gemarkeerde punten, zooals kustlichten.

Bij het gebruik van het peiltoestel met keep- en draadvizier zou men als het ware drie toestanden kunnen onderscheiden. Ten eerste het normale gebruik, waarbij men door de keep ziet en den draad met het te peilen voorwerp in bedekking brengt; dit geschiedt als het te peilen voorwerp normaal duidelijk te zien is. De tweede toestand is dat het voorwerp niet helder genoeg meer is om door de keep te kunnen worden gezien; alsdan zal men de peiling kunnen nemen door over het keepvizier en over het draadvizier heen naar het voorwerp te kijken; men kan na geoefend te zijn ook dan een betrouwbare over het kompas-centrum loopende — en dus een zuivere richtingaflezing waarborgende — peiling nemen. De derde toestand is dat het voorwerp zoo lichtzwak is dat het ook niet meer over het toestel is te zien; dan is het wellicht mogelijk het nog met het vrije — niet door een toestel gehinderd — oog te zien en dan heeft men dus het geval dat de overdehand-peiling nog mogelijk is; d.w.z.: men richt het oog over kompas-centrum en voorwerp, waarbij men zich met de gerichte hand aan die lijn accomodeert, en de peiling afleest. Men is nu met zijn lijn van waarneming niet zoo vastgekoppeld aan het kompas-centrum, waardoor de mogelijkheid van een waarnemingsfout (parallax) ontstaat; bij zeer vele zeevarenden is bedoelde waarnemingsfout bijzonder klein, zij kunnen met het overdehand-peilen inderdaad zeer goede resultaten bereiken; dit neemt niet weg dat de overdehand-peiling een zekerheid — de gebondenheid aan het kompas-centrum — mist, die de peiling met keep- en draadvizier-toestel wél bezit. Wanneer men dus een overdehand-peiling neemt in die gevallen, dat men niet meer met het toestel kan peilen, is het verstandig eerstbedoelde peiling met reserve te aanvaarden; dit is wat de Regeering in de Memorie van Antwoord bedoelt, als Zij daar van „aanwijzing” spreekt. De praktijk heeft uitgewezen dat geroutineerde overdehand-peilers veelal vaste afwijkingen op hun peilingen moesten toepassen; men kan hier van persoonlijke correcties spreken; voor diverse personen liepen die correcties uiteen; ook werd wel geconstateerd dat de persoonlijke correctie zich na zekeren tijd wijzigde; een en ander houdt ongetwijfeld een element van onzekerheid in het resultaat van de overdehand-peiling in; dergelijke persoonlijke fouten zijn bij de peilingen met keep en draad uitgesloten.

Daar nu, Mijnheer de Voorzitter, het prisma-peiltoestel het peilen over de hand onwillekeurig bevordert, doordat het, wegens mindere lichtsterkte — door het prisma heen — van het te peilen voorwerp spoediger ter zijde moet worden gesteld, is het begrijpelijk waarom de groote scheepvaartmaatschappij hier te lande deze toestellen geleidelijk door de eenvoudige keep- en draadvizier-toestellen vervangt.

Het is dus, Mijnheer de Voorzitter, goed om bij het peilen van het volgende systeem uit te gaan: zoolang men het voorwerp behoorlijk kan zien, peile men door het keep- en draadtoestel; bij afnemend zicht peile men er noodgedwongen over heen; is ook dit niet meer mogelijk, dan kan men, daarin geoefend zijnde, trachten nog over de hand te peilen, doch men legge zich dan — het zicht is nu immers zeer slecht geworden — bij de aanvaarding van die peiling de noodige reserve op. Hieruit volgt tevens dat, als reeds gezegd, het prisma-toestel, in het bijzonder voor de vaart in die streken waar minder kustlichten staan, minder geëigend is dan het andere; ook volgt er uit dat het zeer zeker aanbeveling kan verdienen te trachten zijn geoefendheid in het overdehand peilen te behouden. Het is dus ook geenszins de bedoeling

(R. G. voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

der Regeering om het overdehand peilen uit te sluiten, doch deze peilingswijze ware niet toe te passen — anders dan voor oefening — in die gevallen waarin een peiling met het toestel kan worden verkregen.

Het gaat hiermede, Mijnheer de Voorzitter, als met het gebruik van log en sextant. Bepaalde men vroeger de vaart van het schip met handlog en zandlooper, thans krijgt men zijn snelheidsgegevens met patentlog en elektrische log. Bepaalde men vroeger zijn standplaats uit zonshoogten gemeten met een houten instrument, Jacobsstaf geheeten, sedert lang is men overgegaan tot de minder fijne octant en de fijne sextant. Niemand zal er over denken tot de oude instrumenten terug te gaan.

De Regeering moge dan aanbevelen dat het College de hier ontwikkelde zienswijze overneemt en zich met het ontworpen artikel, waarin de woorden „zoo veel mogelijk” nog ruimte voor — alsdan met reserve te aanvaarden — overdehand-peilingen laten, kan vereenigen.

Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik hiermede alle sprekers heb beantwoord.

De Voorzitter: De beraadslaging over dit onderwerp wordt voor eenigen tijd geschorst en zal straks worden hervat.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot wijziging en aanvulling van het „Pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten”. (Ond. 153.)

De beraadslaging is gevorderd tot het antwoord der Regeering in eersten termijn.

De heer Verhoeff, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Over de wenschelijkheid van een pensioensvoorziening voor de volksonderwijzers in het algemeen, dat zijn dus in hoofdzaak de onderwijskrachten aan de niet-particuliere volkscholen, is gesproken door de geachte leden, de heeren Soangkoepen en Van Helsdingen. Ik geloof, dat ik mij bij de behandeling van dit punt van het debat mag bekorten.

Deze zaak, welke feitelijk buiten de onderhavig te treffen regeling staat, kan worden vergeleken met de vraag of overheidszorg met betrekking tot het pensioen noodig en mogelijk is ten aanzien van overige voornamelijk in het desaverband werkzame personen. Men ziet hieruit dus, dat het vraagstuk in wezen een veel wijder aspect heeft dan indien het alléén voor de volksonderwijzers kan worden gesteld.

De heer Soangkoepen heeft in verband met de mogelijkheid van een overheidspensioen voor volksonderwijzers nog een vergelijking gemaakt en gezegd, dat de Regeering er toch ook naar streeft, dat ook voor particuliere werknemers een pensioensregeling wordt getroffen. Hierbij kan worden opgemerkt, dat met betrekking tot de particulieren de Regeering niet zelf voor de pensioensvoorzieningen zorgt. Ook voor de volksonderwijzers zal de Regeering niet voor een pensioen kunnen zorgen, doch Zij is bereid, voor zooveel dit in haar vermogen ligt, voor de totstandkoming van de noodige organisatie voorlichting en hulp te geven. Het is mij bekend, Mijnheer de Voorzitter, dat deze zaak thans bij de betrokken instanties in beraad is. Hiermede is tevens de vraag van den heer Van Helsdingen, die erop aandrong, dat de Regeering terzake het initiatief zou nemen, beantwoord.

Ik kom thans tot de andere punten, welke zoeven door de geachte leden Kerstens en Van Helsdingen in behandeling zijn gebracht.

Het deed de Regeering genoegen te hebben mogen constateeren, dat de heer Kerstens voldaan was met de toezegging in de Memorie van Antwoord met betrekking tot het keuren

21ste VERGADERING — DINSDAG 13 JUNI 1939.

Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. 153). — Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151).

(Soangkoepon, Kerstens, Van Helsdingen.)

— en eventuele dispensatie van keuringsseisen — van de Inheemsche particuliere leerkrachten, die, als deze ordonnantie wordt aangenomen, deelgenoot in het Inlandsche ambtenarenpensioenfonds kunnen worden.

Dit geachte lid heeft verder nog een vraag gesteld, waarop hij het antwoord niet in de Memorie van Antwoord heeft kunnen vinden. Ik geloof, dat in dat opzicht de schuld niet bij de Memorie van Antwoord ligt, want daarin wordt volledig gereageerd op hetgeen ten aanzien van Inheemsche leerkrachten bij het niet gesubsidieerd bijzonder onderwijs is gevraagd in het Gedelegeerdenverslag.

De heer Kerstens vraagt dan thans, hoe de pensioenen van deze ongesubsidieerde Inlandsche leerkrachten zullen worden gefinancierd. Dit gebeurt op dezelfde wijze, Mijnheer de Voorzitter, als plaats heeft voor de leerkrachten bij het niet gesubsidieerd bijzonder onderwijs, die reeds op grond van het bepaalde in artikel 1, 2de lid, sub b, onder het pensioenreglement werden gebracht, n.l. dat van de betrokkenen de gewone bijdrage van 2% wordt gevorderd, terwijl hetgeen de pensioenen meer kosten dan als bijdragen van de deelgenooten wordt ontvangen, ten laste van de fondsen komt, dat wil zeggen indirect ten laste van den Lande.

Ten slotte heeft de heer Van Helsdingen nog verzoekt, om den inkoop van den aan de opneming in het fonds voorafgegaan diensttijd van de Inheemsche particuliere onderwijzers, onder de oogen te willen zien.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan naar aanleiding hiervan slechts opmerken, dat deze krachten, evenals ieder ander aan wie pensioensaanpakken worden toegekend, voor hun voorafgaanden diensttijd zullen moeten contribueeren. Ik geloof niet, dat dit voor de betrokkenen zoo bezwaarlijk zal zijn als de heer Van Helsdingen meent. Ook de tijdelijke landsdienaren staan bij de opneming in vasten dienst — al hebben zij vaak een langen tijdelijken diensttijd — voor den plicht van inkoop. De betrokkenen zullen zich moeten realiseeren, dat de getroffen voorziening voor hen van groote waarde is en de van hen gevorderde bijdragen bij lange na niet voldoende zijn voor de bekostiging daarvan.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over dit onderwerp in eersten termijn beëindigd.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg de Regeering ten zeerste dank voor haar mededeelingen. In afwachting van een nadere regeling moge ik het lot van de hier bedoelde volksonderwijzers in haar welwillende aandacht aanbevelen. Ook ik weet, dat Keulen en Aken niet op een dag gebouwd zijn. Ik hoop alleen, dat een nieuwe regeling de tendenz zal hebben van verlichting van het lot dezer menschen.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge ermede volstaan, de Regeering hartelijk dank te zeggen voor haar antwoord, dat mij volkomen heeft bevredigd.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zeg den Regeeringsgemachtigde dank en wel voor de toezegging, dat de Regeering zelf het initiatief zal nemen tot het treffen van een regeling voor de pensionneering van volksonderwijzers.

Met betrekking tot het andere door mij voorgebrachte punt ontken ik geenszins de redelijkheid, dat men een zekere bijdrage betaalt voor den inkoop in het fonds. Mijn vraag was alleen, of niet zal blijken, dat die inkoop voor deze laag gesalarieerde krachten veel te zwaar zal zijn en of de Regeering niet ernstig wil nagaan, of voor hen op die manier de regeling niet zuiver fictief zou kunnen worden. Ik vraag dus geen oogenblikkelijke voorziening, doch alleen dat de Regeering nauwlettend zal nagaan, of er t.a.v. deze groep niet zeer groote bezwaren rijzen.

Handelingen. Zittingsjaar 1938—1939.

(De Villeneuve.)

De Voorzitter: Hiermede zijn de beraadslagingen over deze ontwerp-ordonnantie beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.47 uur v.m. geschorst en te 12.03 uur n.m. hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Schepenordonnantie-1935 (Staatsblad No. 66) (Ond. 151), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De beraadslaging is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van den Volksraad.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Bij het aanhooren van het zeer uitvoerige betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde ben ik tot de conclusie gekomen, dat de argumenten, die hij vóór het eerste punt der discussies aanvoerde, n.l. of het gewenscht is in deze materie centralisatie dan wel decentralisatie toe te passen, meer voor decentralisatie dan voor centralisatie spraken.

De geachte Regeeringsgemachtigde is begonnen te zeggen, dat het bij de prauwvaart wenschelijk is om in zekere mate tot concurrentiebeteugeling te geraken, en te zorgen dat de prauwen niet te zwaar beladen worden. Voorts betoogde hij, dat de regeling van de prauwvaart een geheel nieuwe materie is, die in het Oosten, voor zoover hem bekend, eigenlijk haar weerga nog niet heeft en dat hier dus opbouwende werk moest worden verricht. Voorts zeide hij nog, dat in de te treffen maatregelen een groote opvoedende kracht zit.

Naar het mij voorkomt, zouden al deze argumenten er veeleer toe moeten leiden, om een centrale regeling te ontwerpen, terwijl verder bij de uitvoering gebruik kan worden gemaakt van de inzichten der locale instanties. Ik wijs nog op het feit, dat hier ter sprake is gebracht de verordening, die op dit gebied voor Oost-Java bestaat, en waarbij enerzijds de heer Van Helsdingen er op heeft gewezen — aan de hand van het Madoera-welvaartsfondsverslag — dat die verordening ongunstig op de prauwvaart heeft gewerkt, terwijl ik er daarentegen op gewezen heb dat in de verordening geenerlei voorschriften voorkomen over reddingsmiddelen. Het wil mij voorkomen, dat al deze omstandigheden eigenlijk een betoog voor een centrale regeling zijn. Dat men daarbij niet naar perfectionneering moet streven, is ook mij duidelijk. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, de draagkracht van de meeste prauwvoerders is gering en daarmee zal ter dege rekening moeten worden gehouden. Ik heb dan ook niet betoogd, dat men een regeling moet treffen, waarmee de prauwvaart ernstig zou kunnen worden geschaad, maar dat een goede regeling gewenscht is en dat bepaalde directieven door de centrale overheid moeten worden gegeven, welke juist en urgent zijn.

Wanneer dan de geachte Regeeringsgemachtigde er op wijst, dat er een aantal locale commissies zijn, die op het oogenblik plaatselijk kunnen beoordeelen wat in deze moet gebeuren, dan geloof ik toch dat de geachte Regeeringsgemachtigde in deze de regeling en de uitvoering ietwat verwart. Ik ben het er mee eens, dat zeer zeker moet worden rekening gehouden met de locale omstandigheden, maar dat sluit toch zeer zeker niet uit, dat richtlijnen en goede richtlijnen door de centrale overheid gegeven kunnen en moeten worden m.a.w. dat de centrale regeling bij de centrale overheid berust. Wanneer dan bij de uitvoering met locale omstandigheden rekening wordt gehouden, dan zal dit systeem van centrale regeling niet leiden tot verstarring

(De Villeneuve.)

zoals de heer Kerstens opmerkte, maar integendeel zal aldus een groote mate van verwarring worden voorkomen. Zoals gezegd, blijft het mij dus gewenscht voorkomen, dat hier door de centrale overheid geregeld wordt ingegrepen. Nu is de geachte Regeeringsgemachtigde zoover hieraan tegemoet gekomen, dat hij heeft toegezegd — als ik hem wel begrepen heb — dat, al naarmate de situatie zich zal ontwikkelen, de mogelijkheid van het vaststellen van richtlijnen door de Regeering nader zal moeten worden overwogen.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, om zoo mogelijk die toezegging in een ietwat stringenten vorm te doen, zoodat niet alleen de mogelijkheid wordt overwogen, maar dat de Regeering zich er van stonde af aan mee zal bezighouden om zoo spoedig mogelijk tot een aantal vaste maatstaven en vaste richtlijnen in deze te geraken, waarbij dan uit den aard der zaak bij de uitvoering de noodige vrijheid aan de locale ressorten kan worden gelaten, maar waarbij dus de principes — en dat zijn ongetwijfeld een vrij groot aantal — door de Overheid worden vastgesteld.

Om nu weder eens terug te komen op de reddingsmiddelen, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde betoogd, dat zwemvesten in het algemeen toch wel duur zijn en dat wel met eenvoudige bamboe-constructies kan worden volstaan. Het is niet mijn bedoeling geweest die dure reddingsmiddelen voor het niet-kapitaalkrachtige gedeelte van de bevolking als stringent voor te schrijven, doch ik meen, dat juist zoo'n goedkoop middel als de geachte Regeeringsgemachtigde noemde, hiervoor dan toch wel degelijk door de centrale Overheid zou kunnen worden voorgeschreven. Op die manier zou juist het opvoedende werk, dat de geachte Regeeringsgemachtigde zoozeer op den voorgrond heeft geschoven, naar het mij voorkomt, beter tot haar recht komen.

Ik zou dus niet zoover willen gaan als de heer Roep, die eigenlijk bezwaar heeft tegen de geheele ontwerp-ordonnantie. Bezwaren heb ik er van mijn kant ook nog wel tegen. Doch ik wil wel genoeg nemen met de toezegging van de Regeering, dat naar het formuleeren van bepaalde voorschriften, richtlijnen in deze geheele materie, gestreefd zal worden.

Mijnheer de Voorzitter! Thans nog een enkel woord over de peiling over de hand. Het is inderdaad juist, dat ik op dit punt leek ben, zooals ik in het begin van mijn betoog ook heb te kennen gegeven. Ik geloof mij dan ook niet te behoeven schamen, dat ik eenige notities, die ik na voorlichting van deskundige zijde had opgemaakt, hier heb voorgelezen. Ik heb dat in deze zaal wel eens meer zien gebeuren en ik geloof zelf, dat het in het algemeen het debat ten goede komt, wanneer men in technische zaken de gedachten, die men daarover heeft, van te voren behoorlijk formuleert en van het schrift voorleest.

Mijnheer de Voorzitter. Na de demonstratie, die de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gegeven en zijn zeer technische uitlegging van de kwestie in het algemeen, nog een enkele opmerking! Het is niet de bedoeling van mijn betoog geweest om hier de stelling te verdedigen, dat peilingen over de hand de voorkeur verdienen, dan wel een volkomen perfect middel waren. Ik bedoelde met mijn betoog, dat, waar in de praktijk dit middel, in het bijzonder voor den Indischen dienst van groot praktisch nut is geweest en, naar mij verzekerd werd van deskundige zijde, ook nog steeds is, het niet zonder meer in discrediet moet worden gebracht. Ik begrijp volkomen, dat, wanneer men in staat is een goed peilingstoestel te gebruiken, dit de voorkeur verdient boven een ietwat slappere methode. Maar daar staat toch tegenover dat in gevallen, dat dit peilingstoestel tengevolge van bepaalde omstandigheden minder goed te gebruiken is, dan wel niet tot directe resultaten kan leiden, men een middel, dat men door ervaring kan verwerven, zooals de peiling over de hand, — die dan toch

(Van Helsdingen, Thamrin e.a.)

in de praktijk, zooals mij verzekerd is, over het algemeen tot gunstige uitkomsten leidt — niet zonder meer als ondeugdelijk ter zijde mag stellen. Juist ter wille van de zeevarenden, die van dit middel nog zeer veel gebruik maken — en daar behoort dan in de eerste plaats, naar ik meen te weten, het K. P. M. personeel toe —, is het wenschelijk, dat men dergelijke middelen niet aan de navigatie ontnemt en daaraan hun volle waarde, gegeven de omstandigheden, blijft toekennen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Uit het regeeringsantwoord blijkt mij, dat de Regeering de prauwvaart als een zeer belangrijk middel van bestaan van de Inheemsche bevolking beschouwt, dat Zij daarvoor de noodige zorg heeft, voorts dat Zij ook oog heeft voor de gevaren van te groote perfectioneering op dit punt en dat Zij er daarom voor wil waken, dat er te zware lasten op deze prauwvaart worden gelegd. Deze ruitelrijke verklaring van den Regeeringsgemachtigde heeft mij hoop gegeven, dat inderdaad in die richting wordt gewerkt en derhalve een gulden middenweg zal worden gevonden tusschen enerzijds een soort waarborg voor het verloren gaan van menschenlevens en goederen en aan den anderen kant het schenken van de noodige aandacht aan de bron van welvaart, die in dit middel is begrepen.

Waar ik in eersten termijn reeds gezegd heb, dat ik de voorkeur zou geven aan een centrale regeling, maar op het oogenblik deze stof voor een dergelijke centrale regeling nog niet rijp acht, en ik daarom dezen maatregel alleen kan zien als een noodmaatregel — misschien nog beter gezegd: als een overgangsmaatregel — en de Regeeringsgemachtigde ons bovendien heeft toegezegd, dat hij mijn suggestie overneemt en zal trachten binnen korten termijn op grond van de verkregen ervaringen regelen vast te stellen van meer algemeen aard, dank ik de Regeering voor deze overname van mijn suggestie en zal mijn stem aan het ontwerp geven.

De heer Thamrin: Ik zal thans zooveel mogelijk kort trachten te zijn, omdat ook in dezen termijn de Regeeringsgemachtigde de noodlijdendheid van de prauwvaart heeft erkend en derhalve ook van meening is, dat geen bezwarende maatregelen voor de prauwvaart gewenscht zijn. Ik zal ook mijn bezwaren tegen de voorgestelde decentralisatie niet langer handhaven naar aanleiding van de toezegging van de Regeering, dat dit een voorloopige maatregel is en gezien ook de momenteele gegevens van de Regeering, die het onmogelijk maken om vanuit een centraal punt richtlijnen vast te stellen.

Ik moet nog even terugkomen op wat de heer Kerstens naar voren heeft gebracht. De heer Kerstens maakte zich bezorgd, dat ik wat betreft mijn voorkeur voor centralisatie boven decentralisatie met den heer De Villeneuve in één schuitje zou varen. Hij gaat er van uit, dat centralisatie zou impliceren een verzwaring van de veiligheidsmaatregelen t.a.v. de prauwvaart. Deze visie lijkt mij niet de juiste, omdat ik een dergelijke verzwaring van maatregelen niet afhankelijk acht van den vorm centralisatie of decentralisatie en er evengoed bezwarende maatregelen kunnen worden getroffen door middel van regionale voorschriften. Ik geloof dan ook niet, dat de bezorgheid van den heer Kerstens op haar plaats is, alleen omdat ik toevallig met den heer De Villeneuve in hetzelfde schuitje heb gevaren.

De heer Van Ardenne: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn betoogd dat, zooals de redactie van het artikel, waarover ik het had, thans luidt, er bijna geen geval te bedenken zal zijn, dat de bemanning geen rust zal hebben. Ik heb mij afgevraagd, of het inderdaad de bedoeling van de Regeering is, het daarheen te leiden. Waar dit zoo schijnt te zijn, ga ik geheel accoord met de redactiewijziging.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde is zijn betoog begonnen met te wijzen op

Wijziging Schepenordonnantie-1935 (Ond. 151).

(Roep.)

tegenstrijdige inzichten, die vanuit ons college naar voren zouden zijn gebracht. Maar dan moet ik er toch op wijzen, dat wat de cardinale punten betreft, mij van tegenstrijdige inzichten niet veel is gebleken. Ik meen integendeel, dat ten aanzien van het voornaamste waar het hier om gaat, een groote eenstemmigheid bestaat, n.l. dat zoowel de Regeering als het college meerdere veiligheid in de prauwvaart wensen, zonder het prauwvaartbedrijf ernstig te bezwaren. Naar ik meen is dit, in het kort geformuleerd het voornaamste, en hieromtrent bestaat tusschen het college en de Regeering volledige overeenstemming.

Nu heeft de Regeeringsgemachtigde er op gewezen, dat het zoo moeilijk is, dat alles centraal te regelen, want dat er allerlei soorten schepen zijn, lange schepen, korte schepen, smalle schepen en dat het daarom beter is, een en ander lokaal te bekijken. Maar de Regeeringsgemachtigde gaf zelf reeds een criterium aan, aan de hand waarvan, indien daarop wordt voortgebouwd, naar het mij voorkomt, vanuit een centraal punt toch wel regelend zou kunnen worden opgetreden. Hij zeide: hoe grooter het draagvermogen en dus eigenlijk hoe grooter een schip wordt, des te eerder en des te meer kunnen er meer of minder uitvoerige voorschriften worden gegeven. Hij voegde daaraan toe dat dit voor kleine prauwen minder noodig is, die loopen weinig gevaar en als er wat dreigt te gebeuren kunnen ze gemakkelijk op het strand worden gezet.

Afgezien nu van deze kleine prauwen, doch uitgaande van de gedachte, dat de mate der voorschriften kan toenemen naar de mate van het draagvermogen van het schip, komt het mij toch voor, dat dan toch wel voor heel Indië, en zeker *gewestgewijze een klassificatie van de aanwezige prauwen* vanuit een centraal punt kan plaats vinden. De geachte Regeeringsgemachtigde kijkt bedenkelijk, Mijnheer de Voorzitter, maar de aanwezigheid van bepaalde prauwen kan toch worden geconstateerd. Is men daarvan eenmaal op de hoogte, dan kan men toch, dus mij, naar gelang van het draagvermogen en de grootte der verschillende prauwen, ook gaan klassificeeren. Naar gelang van deze klassificatie kunnen dan de voorschriften zwaarder of lichter worden gemaakt.

Nog eens terugkomende op de kwestie centralisatie of decentralisatie, wijs ik er op, dat de Memorie van Antwoord zegt, dat de veiligheidseischen veelal in hoofdzaak zullen uitgaan van den hoofdinspecteur. Indien dat zoo is, schijnt het mij toe, dat, als de hoofdinspecteur bepaalde criteria zou aangeven, het beter is zulks bij ordonnantie te doen, waarbij dan de lokale autoriteiten kunnen worden geraadpleegd. Dat is dus het omgekeerde van wat de Regeering voorstelt, n.l. dat die lokale autoriteiten veiligheidseischen zullen gaan vaststellen en daarbij overleg plegen met den hoofdinspecteur. Het zwaartepunt van de beoordeeling ligt bij dien functionaris en daarom lijkt het mij zuiverder die veiligheidseischen bij ordonnantie, zoo noodig provincie- of gewestgewijze, te regelen en de Regeering, e.g. den hoofdinspecteur, het advies te doen inwinnen van de lokale overheden.

De Memorie van Antwoord zegt verder, dat de lokale en regionale behoeften en mogelijkheden zich veelal in hoofdzaak zullen moeten baseeren op aanwijzingen van de bedoelde instanties verkregen en daarom lijkt het mij reëler, dat deze instanties dan ook dit speciale gedeelte van de stof regelen, waarbij dan de hoofdinspecteur van scheepvaart en eveneens de directeur van Binnenlandsch Bestuur zouden kunnen worden geraadpleegd. Ik noem dezen laatste, omdat de regeling van dit deel van deze materie moet zijn gebaseerd op regionale mogelijkheden en de economische omstandigheden in de streken, waar de prauwvoerders leven, en dus daarbij ook het advies van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van belang is.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons een beeld geschetst van een groote prauw, die van Makassar uitvaart naar Singapore en terug en verder naar Nieuw-Guinea, nu zou ik hem willen vragen, welke bepalingen op die prauw worden

(Verboom.)

toegepast. Zal dat eventueel zijn een voorschrift, dat vervat is in de keur van den gouverneur van Celebes?

(De heer Langeler, hoofdinspecteur van scheepvaart: Inderdaad.)

Ik zie ook den heer Van Helsdingen instemmend knikken en zou dan verder willen vragen, wie het toezicht uitoefent op de naleving van deze regel van den gouverneur van Celebes bij zulk een maandenlange reis buiten Celebes.

(De heer Langeler, hoofdinspecteur van scheepvaart: Die keur wordt algemeen bekend gesteld.)

Men zal toch niet de illusie koesteren, dat een keur van dezen gouverneur nauwlettend wordt beschouwd in Tjilatjap, op de Oostkust van Sumatra, op de Mentawai-eilanden enz.? Wie dat doet, vergist zich, zou ik zeggen, niet in den goeden wil, maar in de capaciteiten van de voor dit toezicht bestemde veelal eenvoudige beambten in de buitengewesten. Ik kan vrijwel zeker zeggen, dat van de toepassing van zoo'n keur buiten het gebied van dezen gouverneur voor 90% niets terecht komt.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft, toen ik vroeg in hoeverre de havenmeesters en dienstdoende havenmeesters bevoegd zijn toezicht op de naleving van verordeningen en keuren uit te oefenen, indien zij werkzaam zijn buiten het territorium waar die verordeningen en keuren worden afgekondigd, geantwoord, dat die bevoegdheid hem eenigszins questieus leek. Nu zou ik er op willen wijzen, dat het geheele systeem van deze ordonnantie en straks van de uitvoering op de bevoegdheid van genoemde functionarissen is gebaseerd. In het nieuwe lid 5a wordt gesproken van verordeningen en keuren, die er zullen komen en dan volgt .....

„zullende voor het toezicht en al wat daarmede verband houdt, zooveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de diensten van de havenmeesters en als zoodanig dienstdoende ambtenaren.”

Hieruit blijkt, dat het geheele systeem van de ordonnantie en van het toezicht, dat gevorderd zal worden, voor een zeer belangrijk deel berust op de bevoegdheid van deze havenmeesters en dienstdoende havenmeesters.

Mijnheer de Voorzitter! U zult U wel kunnen voorstellen, dat ik nog steeds niet buitengewoon enthousiast ben over deze ordonnantie. Ik zou mij willen veroorlooven, een verzoek aan de Regeering te doen en wel om deze ordonnantie voorloopig aan te houden en de gemaakte opmerkingen in overweging te willen nemen en den raad te zijner tijd nader hieromtrent mededeeling te doen, waarbij dan eventueel nader kan worden overwogen, of te gelegener tijd aan den Volksraad een gewijzigde ordonnantie door de Regeering zal worden aangeboden. Omdat ik mij echter niet heel veel illusies omtrent de inwilliging van dit verzoek maak, — omdat vele mijner geachte medeleden bij zichzelf hebben gedacht, nu ja, we zullen met dit zaakje maar in zee gaan — omdat ik dus weinig hoop heb, dat dit verzoek zal worden ingewilligd, zou ik toch nog een ander verzoek aan de Regeering willen doen, n.l. dit, of Zij mij de toezegging zou willen doen, dat Zij in de komende maanden de in dezen raad gemaakte opmerkingen nader zal willen overwegen, en indien de Regeering deze deugdelijk oordeelt, dan vooruitlopende, op allerlei mogelijke provinciale verordeningen, gewestelijke keuren, enz., Zij een wijziging van deze ordonnantie aan den raad zal willen voorleggen, eventueel als het kan binnen niet te langen tijd en daaronder versta ik dan een of twee jaren. Indien ik deze toezegging kan krijgen, dan zal ik mij verder tegen deze ordonnantie niet verzetten.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van het eenige punt, dat ik in eersten termijn besproken heb en dat in rechtstreeksch verband staat tot de ordonnantie, heb ik wel een zeer onbevredigend antwoord gekregen; vandaar, dat ik er dan ook nog op terug kom.

(Verboom.)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zelf gezegd, dat het tenslotte betrekkelijk eenvoudig zou zijn om een voorschrift uit te vaardigen, waarbij de prauwen verplicht waren eenvoudige reddingsmiddelen aan boord te hebben. Ik vraag mij af: als dat alles inderdaad zoo eenvoudig is en zoo weinig geld kost, waarom gebeurt dit dan niet. Nu blijft de zaak, zooals zij is, m.a.w. beschikt men dus aan boord van die prauwen in het geheel niet over reddingsmiddelen.

(De heer Roep: Maar de prauwen blijven drijven.)

Behalve de prauwen dan, die zinken of in den grond geboord worden. Hier geldt zeker niet het bezwaar van perfectionisme. Het is overigens wel merkwaardig, dat in dit geval van de zijde der Regeering gewaarschuwd wordt tegen te groot perfectionisme, terwijl zulks in andere gevallen meestal van de zijde van den Volksraad gebeurt. Dit kan ons wellicht verheugen, maar ik vraag niettemin: waarom worden hier geen eenvoudige reddingsmiddelen voorgeschreven?

(De heer Van Helsdingen: Er blijft dan niet veel ruimte over voor het goederenvervoer, als U zooveel reddingsgordels wilt laten meenemen.)

Dat is een nieuw argument, dat nog niet in discussie was gebracht; men zal mij ten goede houden dat ik hierop thans niet inga!

Mijnheer de Voorzitter. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd: het toezicht hierop is zoo moeilijk en er is toch niet de hand aan te houden. Doch wanneer wij dit tot stelsel zouden maken, wat zouden wij dan voor regelingen kunnen treffen t.a.v. het verkeer te land b.v.? Ook daar treft men ook tal van voorschriften, die niet altijd worden nageleefd en waaraan niet altijd even gemakkelijk de hand kan worden gehouden, terwijl die regelingen toch in verband met de veiligheid zeer noodig zijn. Ik moet erkennen: die bewuste passage in de Memorie van Antwoord heeft mij persoonlijk zeer onaangenaam getroffen. Ik begrijp eigenlijk niet, dat van den kant van de Inheemsche leden geen ernstige bezwaren daartegen zijn gemaakt. Het mag dan wel zijn, dat het aantal ongelukken betrekkelijk gering is, doch het aantal doden, dat er bij valt, is toch zeer groot en ik acht het heel weinig in overeenstemming — zou ik haast zeggen — met de piëteit, die te dien aanzien dient te worden betracht, dat er in dit verband verklaard wordt: wij gebruiken in die gevallen maar in het geheel geen reddingsmiddelen, want die menschen kunnen zich altijd nog wel aan het een of ander stuk hout vastklampen. Daarmede is dan blijkens de Memorie van

(Hoofdinspecteur van Scheepvaart, Voorzitter.)

Antwoord de zaak voor de Regeering afgedaan. Ik kan mij niet voorstellen, dat dit voor de Regeering zelf een zeer bevredigende oplossing is en ik blijf derhalve aandringen op zeer eenvoudige voorzieningen op dit punt.

(De heer Roep: Ik sluit mij hierbij aan.)

De heer Langeler, hoofdinspecteur van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil gaarne verklaren, dat Zij zich ernstig zal bezighouden met het onderzoek naar de mogelijkheid om zoo spoedig mogelijk een algemeene en principieele regeling in het leven te roepen met betrekking tot het toezicht op de prauwvaart. De reddingsmiddelen zullen daarbij eveneens binnen den gezichtskring worden getrokken. Vooruitlopende daarop, zal reeds aanstonds door de Regeering op dit punt speciaal de aandacht worden gevestigd van die ressorten, met wie momenteel reeds regionale regelingen zijn getroffen, of in behandeling zijn.

De Regeering geeft ook gaarne de toezegging, die door het geachte lid, den heer Roep speciaal is gevraagd, om alle punten, die bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie naar voren zijn gekomen, op zoo kort mogelijken termijn in nadere overweging te nemen. Ik kan hieraan nog toevoegen, dat het juist de bedoeling van de Regeering is om deze materie zoo goed mogelijk te regelen. Ik heb vanochtend getracht een duidelijk exposé te geven van de moeilijkheden, die zich in dit opzicht voordoen en die nog duidelijker naar voren zouden treden, wanneer men inzage kon nemen van de diverse correspondenties, die het Hoofdkantoor van Scheepvaart daaromtrent heeft gehad.

Hoe het ook zij, de aandacht van de Regeering blijft op deze materie gevestigd en Zij zal er naar streven om dit toezicht — zonder daarbij te vervallen in een onpraktische perfectioneering — zoo hoog mogelijk op te voeren.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over dit ontwerp beëindigd. Wij kunnen thans tot de stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik sluit deze laatste vergadering van het College van Gedelegeerden in zijn huidige samenstelling en daarmede het aflopend vierjarig tijdperk van den Volksraad (12.37 uur n.m.).